ml

R. P. F.

ANTONIJ

A' SPIRITV SANCTO

Carmelitæ Diſcalceati Epiſcopi Angolenſis

DIRECTORIVM MYSTICVM,

IN QVO TRES DIFFICILIMÆ VIÆ,
SCILICET, PVRGATIVA, ILLVMINATIVA, ET VNITIVA,
VNDIQVE ILLVCIDATVR;

ET SANCTORVM PATRVM, PRÆCIPVE ANGELICI DOCTORIS D.Thomæ; ac Seraphicæ M.N.S.THERESIÆ, *ſplendoribus, illuſtrantur.*

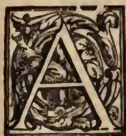
OPVS
SANE CVNCTIS AMBVLANTIBVS
in harum trium viarum tenebris apprimè vtile, & neceſſarium.

VENETIIS, M.DC.XCVII.
Apud Nicolaum Pezzana.
SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

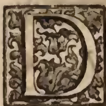

PROLOGVS
AD LECTOREM.

Liquibus, LECTOR BENEVOLE, ſingulare videbitur quod poſt tot Moralia conſcripta calamum ad Myſticam Theologiam conuertam; ſed neceſſarium fuit obedire mandato totius noſtri Capituli generalis celebrati anno Domini 1670. quod ſuo ſpeciali decreto mihi præcepit, vt hoc *Directorium myſticum* inſcriberem vt Scholaſticis noſtris in Collegijs Theologicis à deputato magiſtro dictaretur & quamuis opus humeris meis impar iudicauerim, obedientia fretus, quamuis inuitus, ſuſcepi & feliciter conſummaui, quantum patitur tenuitas ingenij mei. Illud diuido in quatuor tractatus: in primo de ipſa Theologia myſtica breuiter diſputo; nihil tamen quod ad exactam materiæ notitiam neceſſarium fuerit omittam: in ſecundo de via purgatiua: in tertio de via illuminatiua: in quarto de via vnitiua luculenter tractabo, in eis loquar non tam experientia aliquali triginta & octo annorum ſpatio comparata, quàm ex ſacræ Scripturæ & ſanctorum Patrum authoritatibus, præcipuè D. Thomæ & Seraphicæ matris noſtræ Sanctæ Thereſiæ Theologiæ myſticæ magiſtræ inſignis. Alios præcipuos Doctores referam, vt ſunt D. Dyoniſius Areopagita, S. Bonauentura, S. Bernardus, Vgo & Ricardus à S. Victore, Dyoniſius Cartuſianus, Taulerus, Gerſonus noſter Venerabilis pater, Fr. Ioannes à Cruce & noſter Ioannes à Ieſu Maria, noſter Thomas à Ieſu, noſter Philippus à Sanctiſſima Trinitate, P. Fr. Thomas à Valgornera, Planes & alij quorum ſententijs totum hoc myſticum Directorium elucidabitur, Dicitur autem hoc opus Directorium; quia præcipuè ad noſtros Scolaſticos inſtruendos dirigitur. Quòd ſi alij extranei hoc Directorio etiam dirigi voluerint, credo non à via perfectionis deuiaturos, immo ad eam feliciter peruenturos: hæc enim eſt via & directio certa ad ſummam perfectionem chriſtianam. Licet autem ſola via vnitiua quaſi propriè nomen Theologiæ myſticæ obtineat, toti tamen huic Operi Directorij myſtici nomen præfigitur. Tum quia reliquæ viæ ad hanc præcipuè ordinantur; tum quia ſæpiſſimè Theologiæ myſticæ ſuauitas alijs vijs & ſi non perenniter, tranſeunter tamen admiſcetur: ſolet enim Deus Optimus Maximus incipientes aliquando tirones nec adhuc purgatos cæleſtium rerum contemplatione ac dulcedine abundantius perfundere; vt ſic ad arduam Crucis viam celeriùs percurrendam animentur. Materia eſt difficilis & obſcura: in ea cogor alta edocere, ſed doctis & indoctis ſcribo, capient aliquid ſinguli, maxime experti quibus principaliter offero. Quòd ſi paſſim noſtrorum Doctorum authoritatibus doctrinam traditam in hoc opere confirmo; hoc ideò facio, quia Noſtrates myſticam hanc doctrinam ex proprio inſtituto profitentur, cum primarius noſtræ regulæ ſpiritus circa contemplationem ac Theologiam myſticam verſetur, vt dicitur in noſtra regula, *maneant ſinguli in cellulis ſuis die ac nocte in lege Domini meditantes & in orationibus vigilantes*. Faxit Deus vt id quod intendimus, in hoc opere conſequamur. Vale.

CENSVRA D. F. DIDACI A SANCTO THOMA *Vicarij Regalis Hospitij Sanctissimi Sacramenti.*

E mandato nostri Diffinitoris Generalis accuratè, & summa voluptate legi librum, qui inscribitur: *Directorium Mysticum, Auth. R. P. F. Antonio à Spiritu Sancto Lusitano Carmelita Discalceato: Tomus Sextus*. Non semel, sed iterum atque iterum reuolueram proprij Authoris præcedentes Tomos: attamen illos curiositate, hunc sane obedientia. Inuenio in omnibus eundem stilum, methodum, dispositionem, iudicium, genium, & ingenium, comprehensionemque nostrorum temporum, veterumque Authorum: Argumentum Sapientiæ superexcellentis:
a Ep. 20. quia, vt dixit Seneca *a*: Maximum hoc est Officium Sapientiæ, & indicium vt ipse, sibique par sibi, idem sit. Præsagium futurorum prouentuum huius Tomi; scio enim (sit Deus quod non mentior) ex doctrina præcedentium Tomorum plures animas ex statu miserabili concubinatorum se transtulisse in statum coniugij legitimi: ex statu peccatorum se transtulisse in statum gratiæ. Maiori ratione ex doctrina huius sexti Tomi Religiosæ animæ se reponent in perfectionis statum, hic enim viæ facilimæ ad prædictum statum reperiuntur.

De hoc Sexto Tomo audeo dicere, quod Claud. *b* de mundi creationis die sexto.

In meritis primus, postremus in ordine toto
Factus homo, vt se se rebus præstare creatis
Nosset. ——

b Lib. 1. tom. 7. Hic Tomus postremus in ordine, primus in meritis; sextus, sed
Reliquis se se præstare creatis,

Noscamus. Quia Author semper sui similis, semper primus; & singulis sine secundo primus. In sexto creationis die fuit innocentiæ status: in hoc sexto Tomo *c* via aperitur vt animæ priuilegia status innocentiæ adipiscantur: In sexto die posuit Deus
c Tr. 4. sess. 4. n. 415. Adam, & Euam in Paradiso: in hoc sexto Tomo *d* via aperitur vt animæ etiam in hac vita Paradisum Spiritualem possideant.
d Tr. cit. In sexto creationis die fuit coniugium ex omni parte beatum, cui Pater Parochus, dexteralis Angelus, Diuinitas pronuba, flammeum Flamen, Dos Verbum: in hoc sexto Tomo *e* via docetur & aperitur, vt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, simile coniugium cum animabus celebrent. In sexto die creationis habuerunt primi parentes felicitatem huius vitæ, hic aperitur via, vt homines in hac vita felicitatem consequantur. *tr. cit.*
e Tr. 4. disp. 4. sess. 2.

In sexto die exiuit de latere Adæ innocens sponsa; in sexta ætate, altero sexto die exiuit de latere Christi Sanguis, & Aqua,
f Tr. vlt. Eucharistiæ scilicet Sacramentum, Aqua, quæ lauat animas, Sanguis qui animas impinguat. In hoc sexto Tomo *f* via ostenditur, quæ efficit animam humanam vnum cum corpore Christi glorificato, lauando maculas & virtutum apicem communicando.
g De arte Poet. Vt vnus liber prodiret in lucem requirebat Horatius *g* nouem annos, in quibus à sententia iudicis, ab amicorum consilijs, ab obiurgatione Patrum codex limaretur:

—— *Si quid tamen olim*
Scripserit, in Metij descendat iudicis aures,
Et Patris, & nostras: nonumque prematur in annum,

Existimabat Poeta in mente Patris ad liberos intellectuales gignendos tot annos requiri, quot menses in vtero matris ad liberos naturales.

Nonumque prematur in annum,

Paulo magis quam nouem annis hic Author edit in lucem sex Tomos, imprimit sex Libros, gignit sex liberos intellectuales inter tumultus occupationum Archimandritæ Viennensis, Olissiponensis, Conciliarij Definitoris, & Definitoris Generalis. Quæro: Tot Tomi, Tot Filij, Tot Libri, Tot Liberi, sunt Liberi supernaturales? an præter naturales? De hoc præsenti libro affirmo esse supernaturalem, quippe qui viribus omnibus vnionem intimam & supernaturalem cum Deo, cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento explicat: de cæteris Tomis dicam quod de Sancto Isidoro Archiepiscopo Hispalensi dicit Ecclesia, de nostro Authore posset dici: Qui Deo student, nihil non procliue sentiunt, nihil frustra conantur, nihil non ex voto consequuntur.
h Apoc. 10. num. 10. Hunc librum legi & (dicam cum Ioanne *h*) deuoraui illum; fuit in ore meo tanquam mel dulce, & amaricatus est venter meus. Fuit tanquam mel dulce, quia legere tanta Mysteria gustu pascit, & oblectat etiam insipientes: quia stulti & tardi corde
i Luc. 24. erant discipuli in Emaus pergentes, & tamen dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat *i*. Amaricatus est venter, quia amor proprius vt remora impedit, ne Fauorum, Gratiarum, & Donorum in libro scriptorum suaue mel consequar. Attamen in isto Directorio solatium inuenio; quia si sum in via Purgatiua, animare me possum ad subeundam illuminatiuam & vnitiuam; ad eas enim hic via est recta, ac directa, ac Directorium. Quare meretur vt caracteribus aureis imprimatur, de illoque dicatur, quod dictum est de Æn. Virg.

Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.

Sub Censura in hoc Hospitio regali Sanctissimi Sacramenti Carmelitarum Discalceatorum huius Ciuitatis Vlissiponensis.

Fr. DIDACVS A S. THOMA,
Vicarius.

CENSVRA P. Fr. FRANCISCI A SANCTA MARIA *olim Theologiæ primarij Lectoris, nunc Rectoris nostri Collegij Carmelitarum Discalceatorum Conimbricensis.*

Ibrum, cui titulus *Directorium mysticum à R. P. Fr. Antonio à Spiritu sancto*, olim Theologiæ moralis primario Lectore totius nostræ Congregationis Hispanæ, Diffinitore generali; & nunc nostri Conuentus Vlisiponensis dignissimo Præsule feliciter elaboratum ex decreto Nostri Diffinitoris generalis attente & summa voluptate perlegi, in quo nihil quoad absolutissimam in hac re Theologica nostri instituti propria scriptionem efficere possit, desiderare potuerim. Et, vt verum fatear, non sine animi stupore & applausu in admirationem rapi me videor, dum huius Authoris inter tot Ordinis functiones versantis considero & mecum expendo nobile & frecundum ingenium, infaticabileque studium quo (post tanta moralia quæ edidit doctissima volumina) tam artificiosè, compendiosè, ac ordinatè ea nunc tradidit Mysticæ Theologiæ, quæ in alijs sparsim, & confuse hebentur, potissimam vim huius operis laudem esse censeam, summam claritatem: adeò namque sese feliciter explicat, stylum adeò facilem, non tumentem adhibet, adeò egregia methodo, eleganti ordine, res ipsas minus ordinis, patientes disponit, vt nemo vnquam veriùs sua scripta in lucem edidisse mentem dici potuerit, & si fas est, dicam quod sanissimam doctrinam eructando sicut Lux in tenebris lucet, lumen loquitur. Splendorem igitur emittat hoc præclarissimum astrum, vt omnibus lucem proferat mentibus, corda inflammet. Sic censeo, sic oro, in hoc nostro Collegio Conimbricensi Excalceatorum Carmelitarum.

Fr. FRANCISCVS A SANTA MARIA
Rector Collegij.

INDEX

Tractatuum,. Disputationum, Sectionum, & Paragraphorum, quæ in hoc Tomo continentur.

TRACTATVS PRIMVS.

De Theologia Mystica.

DISPVTATIO I.

TRACTATVS II.

De via purgatiua animæ contemplatiuæ propria incipientium. 9

DISPVTATIO I.

DISPVTATIO II.

DISPVTATIO III.

DISPVTATIO IV.

DISPV-

DISPVTATIO V.

DISPVTATIO VI.

DISPVTATIO VII.

DISPVTATIO VIII.

TRACTATVS III.

DISPVTATIO I.

DISPVTATIO II.

XV. Cer-

X. De

DISPVTATIO IV.

DISPVTATIO V.

DIRECTO-

DIRECTORIVM MYSTICVM, TRACTATVS PRIMVS DE THEOLOGIA MYSTICA.

DISPVTATIO VNICA.

De essentia, obiecto, & partibus Theologiæ Mysticæ.

SECTIO PRIMA.

Quid sit Theologia Mystica?

SVMMARIVM.

1 *Ponuntur plures Theologiæ Mysticæ definitiones.*
2 *Quid sit Theologia Mystica, sumpta pro habitu, declaratur.*
3 *Quid sit sumpta pro actu formaliter?*
4 *Ponitur vera Theologiæ mysticæ definitio.*
5 *Quid sit Theologia mystica sumpta adæquatè.*
6 *Theologia mystica principium habet in amore vnitiuo.*
7 *Donum sapientiæ producit actum contemplationis simul cùm Dei auxilio: & quomodo?*
8 *Charitas perfectior est fide, & dono Sapientiæ.*
9 *In quo consistat essentialiter Theologia mystica, explicatur.*
10 *Qui actus concurrant ad Theologiam mysticam, explicatur.*
11 *Theologia mystica est scientia de Deo.*
12 *Ponitur quædam obiectio in contrarium.*
13 *Ponitur illius solutio, & illius explicatio.*
14 *Theologia mystica dicitur sapientia, & cur?*
15 *Theologia mystica in supremo gradu multum ad visionem beatificam, accedit.*

1 MVltæ solent Theologiæ mysticæ afferri. S. Dionysius *c. 7. de diuinis nominibus*, eam definit: Est dignissima Dei cognitio, per vnionem, quæ est suprà mentem, quæ est veræ cognitionis effectiua. Gerson. *Alphabet. 65.* sic eam definit: Est experimentalis cognitio de Deo, per amoris vnitiui complexum, vel est sapida notitia de Deo, dum ei supremus apex affectiuæ potentiæ realiter per amorem vnitur. Et hanc amplectitur N. Thom. à Iesu *de contemplat on. lib. 4. cap.* 11. Aliter eam definit idem Gerson. *Alphabet* 86. vbi ait: est coniunctio siue vnio experimentalis, & gratuita mentis cùm Deo. Cartusian. verò *in Commentarijs D. Dionys. q.* 3. eam definit: est ardentissima Diuinę Caliginis intuitio. N. verò Ioannes à Iesu *in schola orationis tract.* 12. *nu.* 2. eam definit: est quędam altissima notitia, vel cognitio experimentalis Dei, per quandam certam, & supremam actionem voluntatis cùm Deo consecuta. Thomas verò à Valgonera *in quæst. proœmiali Theologiæ Mysticæ, art.* 1. *vers. his non obstantibus*. Eam definit. Est contemplatio perfectissima, & altissima Dei, & fruitiuus, ac suauissimus amor ipsius intimè possessi. N. tandem Philippus à Trinitate *in discurs. proœmiali art.* 1. *vers. ex his*, eam definit. Est quædam Dei notitia per vnionem voluntatis Deo adhærentis elicita, vel lumine cælitus immisso producta. Hæ sunt præcipuę definitiones, quas inueni apud auctores, vt autem ego quid in hac re intelligam, à qua tota hæc materia dependet, aperiam. Suppono nos posse loqui de Theologia Mystica, vel sumpta pro habitu, vel pro actu. His suppositis

Dico 1. si Theologia Mystica sumatur pro habitu, non est pro- 2
priè scientia prout scientia est habitus acquisitus, aut etiam infusus informis; sicut nec charitas, sed realiter idem est, ac præstantissimum donum Spiritus Sancti, quod sapientia nuncupatur, sumendo sapientiam, non prout est donum gratiæ gratis datę, sed prout est donum gratiæ gratum facientis supernaturale infusum, Charitati inseparabiliter vnitum. Ita Fr. Philip. à Trinit. *discurs. proœmiali art.* 1. *vers. multæ solent*. Hinc fit quòd sicut donum sapientę realiter, ac subiectiuè est in intellectu, quamuis quantum ad suum extrinsecum complementum, quod est feruētissimus amor in volūtate ponatur, ita & Mystica Theologia.

Dico 2. si Theologia Mystica sumatur pro actu, consistit pro 3
formali essentialiter, & principaliter in actu intellectus, & verè dicitur cognitio, & contemplatio, visio, intuitio, interiorque Dei locutio altissimi. Vndè illi propriè conuenit vltima definitio, quæ ponit Theologiam Mysticam in cognitione, & notitia intellectus. per vnionem voluntatis Deo adhęrentis elicita, vel
lumine cœlitus emisso producta. Ratio est; quia Theologia My- 4
stica apud omnes est scientia de Deo; sed scientia essentialiter consistit in contemplatione sui obiecti, & non in actu voluntatis: ergo in actu intellectus debet principaliter, & pro formali, & essentialiter consistere Theologia Mystica, & non in actu voluntatis. Confirmatur, quia principalis actus Theologiæ Mysticæ, regulariter elicitur à dono Sapientię, vel ab alio superiore lumine cælitus emisso, vt infrà dicemus; sed tam hoc lumen, quàm hoc donum sapientię est in intellectu, vtpotè illius eleuatio: ergo & actus principalis illius qui est Theologia Mystica actualis.

Dixi essentialiter, principaliter, & pro formali, nam si Theo- 5
logia Mystica sumatur adæquatè, tunc est quædam Dei cognitio, connotans vnionem animæ cùm Deo felicissimam. Vndè non est sola pręcisa intellectus cognitio, seu contemplatio Dei altissima, sed est quædam Dei cognitio, quæ vnionem, siue amplexum Dei comitatur, & quæ ex illo oritur, & quamuis principaliter, & pro formali consistat in hac Dei cognitione, principium tamen habet, & causam in amore vnitiuo, & perceptio-
ne Dei experimentali, ex qua veluti à fonte, vbi diuina suauitas 6
gustatur, & ęterna felicitas pręlibatur sapidissima, ac diuinissima Dei oritur contemplatio, quæ Mystica Theologia appellatur. Ita Fr. Th. à Iesu *de contemplatione diuina lib. 4. cap.* 11. *vers. in quibus Dionysij*. Leander *in Luce mirabilium de Theologia Mystica in fine n.* 7. Fr. Philip. à Trinitate *discurs. proœmiali art.* 1. *verb. Theologia Mystica*. Valgoner. *q. proœmiali art.* 1. *nu.* 6. quidquid in contrarium dicant Fr. Ioan. à Iesu, *in schola orationis tract.* 12. *n.* 4. & nouissimè Olleme *in thesauris Dei, tract. vnic. n.* 66. & alij.

Pro cuius tamen maiori dilucidatione, sciendum est, quod cùm quis est in gratia Dei inter alia bona spiritualia, possidet do-
num sapientię, quod est in intellectu. Hoc autem donum sapien- 7
tię simul cùm intellectu, & cùm speciali auxilio, quando Deo placet, producit quemdā actum nobilissimū intellectus, qui dicitur contēplatio, qui actus non est cognitio ordinaria Dei, sed extraordinaria, & adeò efficax, vt terminetur in affectu, producēdo

quoddam diuinum incendium in voluntate, vt notauit D. Tho-
mas 1. *p. q.* 43. *art.* 1. vbi loquendo de miſſione inuiſibili Filij Dei,
dicit quòd illa miſſio non fit in quacunque cognitione intelle-
ctus, ſed ſolùm in cognitione quæ terminatur in affectu amo-
ris Voluntas igitur cùm hac notitia bonitatis, & aliarum per-
fectionum diuinarum à charitate inflammata producit quem-
dam actum ardentiſſimum amoris, qui actus ſuperior eſt omni
8 actu intellectus, ſiquidem procedit à charitate quæ perfectior
eſt fide, & dono Sapientiæ, quæ ſunt in intellectu: quando ergo
voluntas ita eſt inflammata, Deus eam ad ſe attrahit, cum qua-
dam dulcedine ineffabili, & eam amplexatur, & deoſculatur
cùm quoddam cæleſtiali amore, & diuina dulcedine. Poſt hanc
autem Dei cùm anima realem vnionem, & experimentalem
dulcedinem, & guſtum diuinum format intellectus quamdam
notitiam de Deo clariorem, & ſublimiorem, quàm illa, quam
antea habebat; in hac igitur notitia intellectus conſiſtit princi-
paliter Theologia Myſtica.
9 Dixi principaliter, nam ad Theologiam myſticam, tria con-
currunt, ſcilicèt experimentalis illa Dei guſtatio, quæ eſt actus
10 voluntatis; nam vt ait D. Thom. 1. 2. *q art.* 1. Fruitio eſt actus vo-
luntatis, concurrit etiam contemplatio, quę precedit hanc no-
titiam experimentalem, & tandem illa contemplatio quæ ſe-
quitur illam Dei notitiam experimentalem: non igitur in illa
notitia experimentali formaliter conſiſtit Theologia myſtica,
nam licèt illa notitia experimentalis ſit perfectior, & ſublimior
omni actu intellectus, ſiquidem procedit à charitate, quæ magis
eleuat voluntatem, quàm fides, vel donum Sapientiæ, vel alia
dona Spiritus Sancti eleuant intellectum, attamen non in illo
11 actu poteſt formaliter conſiſtere Theologia myſtica, quæ eſt
ſcientia de Deo, ſed neceſſariò debet conſiſtere formaliter in
illa contemplatione, quæ conſequitur ad illam Dei fruitionem,
& amplexum, ſupponit tamen illud vt connotatum eſſentiale.
A quo autem principio iſte vltimus contemplationis actus effe-
ctiuè procedat, infrà dicemus, ſæpè enim ab altiori principio
quàm ſit donum Sapientiæ, procedit.
12 Dices, etiam in voluntate inuenitur notitia experimentalis
rei amatę, vt notauit D. Thom. 2. 2. *q.* 172. *art.* 4 *ad* 2. vbi docet
amorem eſſe notitiam, cuius rei ea ratio eſſe poteſt, quia, vt ait S.
Bonauentura. *itin. ætern. diſt.* 1. experientia idem eſt, quod noti-
tia: ergo illa cognitio, quæ Theologia myſtica dicitur, non in
illo actu intellectus, ſed in illo experimentali actu amoris po-
13 nenda eſt. Reſpondeo concedendo in voluntate reperiri noti-
tiam experimentalem. Concedo etiam amorem eſſe notitiam
experimentalem, imò hęc cognitio experimentalis valdè excel-
lit Dei cognitionem, quæ ſine amore, & ſapore inuenitur; adeò
enim nobilis, & pulchra eſt illa cognitio experimentalis, vt de
ea meritò ſcripſerit Guilhelm. Pariſienſ. *apud Gerſon. cap.* 8. *de
ment. contempl.* quòd inter omnia Dei opera nullum plus notifi-
cat, & cognoſcere facit illum, ſuamque bonitatem, quàm iſta
delectatio, quæ cùm complacentia ſpirituali recipitur in ani-
ma, cum ipſe Deus eam ſecretè viſitat, & ex hac intima, & frui-
tiua animæ vnione cùm Deo ſequitur transformatio, ſiue lique-
factio, ecſtaſis, ſiue defectio totalis potentiarum, & ad hanc ſe-
quitur abſorptio omnimoda in Deum, & hac ratione D. Thom.
& SS. Patres vocant illam cognitionem experimentalem con-
templationem, ecſtaſim, raptum, liquefactionem, transforma-
tionem, vnionem, exultationem, iubilum, rapi in diuinam cali-
ginem; guſtare Deum, amplecti ſponſum; oſculari eum; gignere
de Deo, & parere Verbum; introduci in diuina cellaria, inebria-
ri torrente voluptatis, currere in odorem vnguentorum ſuo-
rum, audire vocem eius, intrare in cubiculum, in pace in idi-
pſum dormire, & requieſcere, non tamen in ea cognitione expe-
rimentali, pro formali conſiſtit Theologia Myſtica, vt diximus,
ſed eam vt connotatum eſſentiale prętupponit, & ab ea tanquàm
à radice, vel cauſa, & fonte procedi, vt manet explicatum.
14 Dico 3. Theologia myſtica meritò dicitur ſapientia. Tum
quia ſapientia dicitur quaſi ſapida ſcientia, & Theologia myſti-
ca eſt ſapida notitia de Deo. Tum quia nomen Sapientię conue-
nit notitiæ primam ſimpliciter, & vniuerſaliſſimam cauſam at-
tingenti; Theologia verò myſtica contemplatur Deum, primam
ſimpliciter, & altiſſimam cauſam; tum quia vt plurimum do-
num Sapientię eſt principium elicitiuum actus contemplatio-
nis, in quo eſſentialiter conſtituitur Theologia myſtica. Dixi vt
plurimum, nam perfectiſſimus actus, qui eſt ſupremus Theolo-
giæ Myſticę gradus elicitur ab altiori principio, quàm ſit donum
Sapientiæ.
15 Dico 4. Contemplatio Theologiæ myſticæ in ſupremo gradu
multum ad diuinam viſionem accedit. Nam ſicut ad viſionem
beatificam prærequiritur, vt Deus illabatur in intellectum lu-
mine gloriæ diſpoſitum, ac eleuatum, vt ſic ipſum intueatur
immediatè præſentem, & voluntas ei per amorem fruitiuum
ſuauiter adhæreat, ſic ad contemplationem Theologię Myſticę
pręrequiritur vt Deus intimè in animam illabatur, & vniatur
intellectus, vel media ſpecie vel immediatè ſe ipſo ſicut in viſio-
ne beata, ſicut aſſerunt aliqui vt ſic intellectus ipſum intueatur
immediatè præſentem in caligine, & voluntas ei per amorem
inchoatiuè fruitiuum aliqualiter adhæreat.

SECTIO II.

Quodnam ſit obiectum Theologiæ Myſticæ.

SVMMARIVM.

19 *Duplex eſt obiectum alicuius ſcientiæ, vel potentiæ, materiale
vel formale.*
17 *Quid ſit obiectum materiale?*
18 *Quid obiectum formale?*
19 *Obiectum formale, aliud eſt adæquatum, & aliud inadæ-
quatum.*
20 *In obiecto formali inuenitur ratio formalis, ſeu obiectum for-
male. quod eſt ratio formalis ſub qua.*
21 *Quid ſit obiectum formale quod, in Theologia Myſtica?*
22 *Quid ſit ratio formalis ſub qua.*
23 *Quid in ea ſit obiectum inadæquatum materiale.*
24 *Quid ſit obiectum adæquatum?*
25 *Theologia Myſtica non reſpicit in Deum ſub eadem ratione, ac
Theologia ſcholaſtica.*
26 *Experientia ſumitur per ſenſum, ſed aliter de re præſenti, &
aliter de re abſenti.*
27 *Experientia eſt magiſtra intelligentiæ.*
28 *Qui ſint effectus experientiæ?*
29 *In corporalibus, prius videtur, & poſtea guſtatur.*
30 *In ſpiritualibus, prius guſtatur, & poſtea videtur.*
31 *Anima guſtat per voluntatem amando.*
32 *Amor notitia eſt.*
33 *Amor non poteſt non videre quem amat.*

PRo explicatione huius ſectionis notandum eſt cùm D. Th. 16
1. *p. q.* 1 *articul.* 3. & 22. *quæſt.* 1. *art.* 1. duplex eſſe obiectum
cuiuslibet ſcientię, vel potentię; vnum materiale, formale aliud. 17
Obiectum materiale, eſt illud circa quòd verſatur talis ſcientia.
Obiectum verò formale, eſt ratio illa per quam obiectum forma- 18
le attingitur; exempli gratia. In potentia viſiua obiectum for-
male, eſt color, ſeu viſibile; obiectum verùm materiale, eſt omne
illud in quo inuenitur ratio coloris, ſeu viſibilis. Rurſus obie- 19
ctum formale ex D. Thom. 2. 2. *q* 50. *art.* 5. eſt duplex; vnum
adæquatum, ſeu totale, & eſt illud quòd comprehendit omnia,
quæ in tali ſcientia tractantur; aliud inadæquatum, & eſt illud,
quod ſolùm comprehendit aliquam partem obiecti adęquati, non
totum obiectum. In obiecto formali duo reperiuntur, primum 20
eſt ratio formalis, quæ eſt res ipſa, quæ per ſe conſideratur à
ſcientia; dicitur etiam ratio formalis ſub qua, ſiue in eſſe ſcibi-
lis: vel obiectum formale, quod & eſt illud ſub quo potentia,
vel habitus attingit ſuum obiectum, quod: His ſuppoſitis
Dico 1. Obiectum formale quod, ſeu ratio formalis, quæ 21
Theologię Myſticę eſt diuinitas; quia Theologia Myſtica eſt
ſcientia de Deo. Obiectum formale, ſeu ratio formalis, ſub qua,
diuinitatem contemplamur, eſt lumen ſupernaturale, ſiue ſit do- 22
num Sapientię, ſiue aliud eminentius. Obiectum verò materiale
inadęquatum Theologię Myſticę, comprehendit tam Deum 23
quàm creaturas, ſi ſeorſim ſumantur. Obiectum autem adæ- 24
quatum eſt omne illud, quod ſub diuina, & ſecreta reuelatione
cadit, ac ſupernaturali contemplatione attingitur: Deus tamen
eſt obiectum principale, ac per primarium, cum ei Diuinitas
principaliter, ac per eſſentiam conueniat, creaturis autem par-
ticipatiuè, & minùs principaliter, quia hæc ſcientia tantùm eas
conſiderat in ordine ad Deum, vel tanquàm media, quibus ad
Deum aſcendit, & tanquàm effectus ipſius Dei.
Dico 2. Theologia Myſtica, non reſpicit Deum vt obiectum 25
ſub eadem ratione, qua Theologia Scholaſtica, & ſub ratione pu-
rè ſpeculatiua, ſed ſub ratione affectiua, & experimentali. Ex- 26
perientia autem de re ſumitur per ſenſum, ſed aliter de re præ-
ſenti. & aliter de abſenti; de abſente per viſum, odoratum, &
auditum; de pręſente verò per tactum, & guſtum, ſed per tactum
de extrinſeca pręſente, per guſtum verò de extrinſeca. Deus au-
tem intra nos eſt, iuxta illud Ierem. 14. *Tu in nobis es Domi-
ne*. Et ideò experientia diuinæ bonitatis dicitur guſtatio, iuxta 27
illud Pſal. 33. *Guſtate, & videte*. Vndè Vgo dicit, non facit per-
fectum cognitio veritatis, niſi, & habitus virtutis in experientia
ſubſequatur. Magiſtra enim intelligentię eſt experientia, quia
iam non audiendo ſolùm, ſed guſtando, & faciendo didicit.
Dico 3 Effectus experientię eſt duplex, vnus eſt certitudo in- 28
tellectus, alius ſecuritas effectus. Quantum ad primum dicit
Pſalmiſta: & videte in corporalibus namque priùs videtur, & 29
poſteà guſtatur, ſed in rebus ſpiritualibus priùs guſtatur, poſteà 30
autem videtur, quia nullus agnoſcit qui non guſtat, & ideò priùs
dixit: *Guſtate, poſtea videte*. Exemplo hoc confirmatur; nam ſi
omnes homines dicant mihi, mel eſſe dulce, de hoc non habeo no-
titiam experimētalem, ſed tantùm fidem; vel ſcientiam, aut opi-
nionem, ſi guſtus meus attingit mel, vel attingitur ab illo, tunc
habeo notitiam experimētalē illius: ſic ergo eſt de guſto interio-
ri, nā ſi ego audio quòd dulcis eſt dominus, propter hoc nō habeo
notitiā experimētalem, niſi guſtus ſpiritualis attingatur à dulce-
dine diuina, ita vt dicat cùm ſponſa: Fructus eius dulcis gutturi 31
meo, vbi loquitur de guſtu experimētali, & ita notitia experimē-
talis

talis perfectissima est: gustat autem anima per voluntatem amãdo, & fruendo,quando per exercitium Theologię Mysticę Deus fit ipse realiter præsens, ac intimè vnitus. Vndè dixit August.
32 *lib.7. confessionum cap.*10. Amor ipse notitia est. Et in alio loco ait: Amor vehemens non potest non videre quem amat, quia amor oculus est, & amare videre est. Quod verum est non tantùm in sẽsu causali,quatenus amor mouet amãtem,vt perfectam
33 rei amator notitiã acquirat,sed etiam in sensu formali,quatenus inuenitur in voluntate notitia experimentalis rei amatæ, vt docet D. Th. 2.2.*q.*172.*art.*4. *ad* 2. & nos suprà tetigimus.

SECTIO III.

Vtrum in exercitio Theologiæ Mysticæ anima contemplatiua tantùm patiatur.

SVMMARIVM.

34 *Anima in exercitio Theologiæ Mysticæ patitur.*
35 *Recipere est quoddam pati.*
36 *Actus Theologiæ Mysticæ procedit à principio formali elicitiuo supernaturali.*
37 *Anima in exercitio Theologiæ Mysticæ, non solùm patitur, sed verè, per intellectum, & voluntatem operatur.*
38 *Anima in exercitio Theologiæ Mysticæ, verè intelligit, & diligit.*
39 *Actus vitalis debet esse à principio se mouente.*
40 *De ratione visionis est quod sit actus vitalis.*
41 *De ratione actionis est esse ab aliquo.*
42 *Ponitur quædam obiectio, & soluitur.*
43 *Ponitur alia obiectio, & soluitur.*
44 *Deus non potest per seipsum producere qualitatem supernaturalem, quæ est terminus actionis vitalis.*
45 *Potest producere qualitatem, quæ est principium visionis vitalis, qualis est habitus.*
46 *Ponitur discrimen vtriusque.*
47 *Cur dicatur anima contemplatiua, pati diuina in exercitio Theologiæ Mysticæ?*

34 PRo explicatione huius sectionis notandum est certum esse animam in exercitio Theologiæ Mysticæ pati, quia recipit dona supernaturalia, & virtutes supernaturales. Et recipere est quoddam pati in doctrina D.Th. *opuscul.*9 *q* 38.& 1.*p q.*50.*art.*2.
35 & *q.*75.*art.*2. Quod confirmatur ex illo Pauli. Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Probatur etiam ratione. Nam actus Theologiæ Mysticæ procedit à principio formali elicitiuo su-
36 pernaturali; sed hoc non esse diuinitus infusum in anima, quod passionem importat: ergo anima in exercitio Theologię Mysticę verè patitur. Difficultas igitur est, verum anima in tali exercitio tantummodo patiatur, ita vt nihil omninò tunc operetur?
37 Dico primò. Anima in exercitio Theologię Mysticę, non solùm patitur, sed verè etiam per intellectum, & voluntatem operatur. Et relictis pluribus Sacræ Scripturæ, & Patrum authoritatibus, quibus hoc probari poterat, probatur ratione. Quia in exercitio Theologiæ Mysticæ duplex inuenitur actio vitalis, vna ex parte intellectus essentialiter requisita, quæ est contemplatio, siue intuitio Dei; altera ex parte voluntatis, quę est dilectio suauissima, & fruitiua Dei, sed tales actiones non possunt procedere nisi à principio intrinsecè vitali: ergo anima eliciendo tales actiones non solùm ab intrinseco patitur, sed verè intrinsecè tanquam principium vitale per intellectum,& voluntatem operatur.
38 Confirmatur, quia anima contemplatiua in exercitio Theologiæ Mysticæ, verè intelligit, & diligit, sed anima dum intelligit, & diligit, verè operatur: ergo in exercitio Theologiæ Mysticæ, non solùm recipit, sed verè operatur. Maior est certa; minor verò probatur; quia tam intellectio, quàm dilectio producit terminum vitalem, scilicet, intellectio producit verbum mentis, quod est similitudo expressa rei intellectæ, per dilectionem verò voluntas producit amorem qui est impulsus,tam ab obiecto, quàm ab ipsa voluntate procedens, ratione cuius, obiectum amatum est in voluntate, quo impulsu voluntas completè inclinatur in bonum amatum; atqui non potest intelligi vera productio termini, absque operatione propriè dicta: ergo in exercitio Theologiæ Mysticæ, anima non solùm patitur, sed etiam actiuè per intellectum, & voluntatem operatur.
39 Confirmatur 2. quia operatio,& actus vitalis debet esse à principio se mouente; sed operatio quæ purè recipitur in aliquo, aut ei vnitur, non est à principio se mouente, sed tantùm moto, vtpotè recipiente tantùm: ergo non est actio vitalis, neque visio respectu talis intellectus, cui communicatur, quia de ratione visionis est quòd sit actio vitalis,hoc enim est genus eius. Confir-
40 matur 3. quia de ratione generali actionis, est esse ab aliquo: ergo implicat quòd dicatur anima operari per aliquam actionem, si illa non egrediatur à se, sed tantùm recipiatur.
41 Dices aliquos Sanctos Patres dicere, operationes supernaturales, quale est exercitium Theologiæ Mysticæ esse ab intrinseco: ergo anima in hoc exercitio solùm patitur, & non operatur. Respondetur operationes supernaturales esse ab extrinseco mediatè, concedo, immeditè nego. Hoc est esse mediatè ab extrinseco, quatenus principium intrinsecum non potest illas elicere, nisi priùs perficiatur, & roboretur per aliquod extrinsecum, & in hoc sensu sunt intelligendi Sancti Patres. 42
Dices. Contemplatio supernaturalis non est de genere actionum, sed de genere qualitatis, quia non distinguitur realiter à verbo producto, quod verè est qualitas, & alias nullam secum affert actionem: ergo anima merè passiuè se habet recipiendo illam. Respondetur negando antecedens. Ad probationem, respondetur negando intellectionem non distingui realiter à verbo producto; & dato quòd ab illo non distingueretur, adhuc necessario debebat à principio vitali procedere, sicut necessariò procedit ab illo verbum. Non enim potest Deus quamcunque qualitatem supernaturalem immediatè per seipsum producere, qualis est illa quæ est terminus actionis vitalis; potest tamen illam producere, quæ est principium actionis vitalis, qualis est Habitus virtutis. 43 44
Et ratio distinctionis est, nam qualitas supernaturalis quæ est principium actionis vitalis, qua parte est supernaturalis, non potest acquiri viribus naturæ, sed debet diuinitius infundi, ex parte verò qua est principium actionis vitalis requiritur, & sufficit quòd recipiatur in potentia vitali, & simul cùm ea influat per modum totalis virtutis proximæ. Ad eam actionem supernaturalem, quæ à potentia vitali, tanquàm à virtute radicali suam habet vitabilitatem; qualitas verò quæ est terminus actionis vitalis vt talis, necessariò petit procedere à potentia vitali. Et quamuis Deus possit immediatè producere in intellectu creato aliquid quòd repræsentet verbum illud, tamen sic productum non erit verbum, sed solùm species, & similitudo formalis, & idem dicendum est de inclinatione quæ est terminus volitionis. 45 46
Vndè anima contemplatiua ideò dicitur pati diuina in exercitio Theologiæ Mysticæ; tum quia recipit principium talis exercitij siue vt donum Sapientiæ, siue aliud altius; tum quia ad id à Deo aliquãdò impellitur specialiter; tum quia quamuis anima sic à Deo applicata, & eleuata per principium supernaturale, verè operetur per intellectum contemplando, & per voluntatem amando, huiusmodi tamen operationes ita sunt suaues, & pacificę, quod anima potiùs dicatur recipere quàm agere. verè tamen agit, licèt tali suauitate, & dulcedine, ac si prorsus nihil ageret, sed ab alio prædictos actus tantummodò reciperet, vt rectè cùm N.V.P. Ioanne à Iesu Maria notauit Fr. Philip à Trinitate *in discursu proœmiali art.*3. Aduerte tamen hęc deberi intelligi, quandiu potentię tam corporeę, quàm spirituales non suspenduntur, vel ex propria debilitate, vel ex nimia suauitate recepta, nam tunc nullum habent actum, sed iam tunc non sunt in exercitio Theologiæ Mysticæ; vt benè notauit Fr. Philip. à Trinitate *suprà*. 47

SECTIO IV.

Vtrùm in exercitio Theologiæ Mysticæ possit esse amor absque præuia cognitione?

SVMMARIVM.

48 *In exercitio Theologiæ mysticæ non potest dari actus amoris in voluntate, quin præcedat aliqua cognitio in intellectu.*
49 *Probatur ratione.*
50 *Ponitur quædam confirmatio.*
51 *Cognitio quæ debet præcedere volitionem, debet esse actualis, formalis, vel virtualis.*
52 *In ecstasis datur actus intellectus.*
53 *Ecstasis formaliter est in intellectu, & solùm causaliter in voluntate.*
54 *In mentis excessu non cessat intellectus ab operatione.*
55 *In raptu inuenitur altissima contemplatio.*
56 *Nec de potentia Dei absoluta potest dari actus voluntatis, absque præuia intellectus cognitione.*
57 *In diuinis amor notionalis, necessariò, & essentialiter supponit cognitionem notionalem.*
58 *Voluntas essentialiter supponit intellectum.*
59 *Ad libertatem requiritur indifferentia ex parte obiecti.*
60 *Non potest dari meritum sine cognitione.*
61 *Voluntas per se circa nullum obiectum necessitatur in via.*
62 *Ponitur quædam obiectio.*
63 *Ponitur illius solutio.*

DIco 1. in exercitio Theologiæ Mysticæ, non potest dari actus amoris in voluntate, quin præcedat aliqua cognitio in intellectu. Ita D. August. 10. *de Trinit.* D.Thom. 1.2.*q.*27.*art.* 25. N.M.S. Theresia *in vita sua cap.* 10. Fr. Philip. à Trinitate *in discursu proœmiali art.* 4. Fr. Thom. à Iesu *lib* 5.*c.*13. Fr. Ioannes à Iesu Maria *in schola orationis tract.*12.*nu.* 12. Valgorner. *in quæstione proœmiali art.* 4. contra nonnullos aliquos antiquiores, qui contrarium minùs doctè asseruerant, 48

49 Ratio fundamentalis est, quia voluntas dicitur appetitus ra-
tionalis; sed appetitus iuxta Aristotel. 6. *Ethicor. c.*2. nihil pro-
sequitur, vel fugit, nisi quod in cognitione fuerit. Vndè appetitus
sensitiuus sequitur formam apprehensam per sensum; intelle-
ctiuus formam apprehensam per intellectum: ergo sine præuia
50 cognitione intellectus non potest dari actus voluntatis. Confir-
matur, quia obiectum voluntatis est bonum apprehensum per in-
tellectum: ergo sine cognitione boni non potest dari actus vo-
luntatis. Vndè licèt ignotum possit sciri, non tamen amari; vn-
dè certum duxit illud proloquium Philosophorum: Nihil voli-
tum, quin præcognitum.

51 Dico 2. Cognitio quæ debet præcedere volitionem, non suffi-
cit quòd sit habitualis, sed necessariò requiritur actualis, siue
formalis, siue virtualis. Ratio est, quia si sufficeret habitualis,
sequeretur quòd etiam in dormientibus esset actus libertatis,
quia in illis est cognitio habitualis; sed hoc est falsum: ergo hęc
cognitio intellectus debet esse actualis, siue formalis, siue vir-
tualis, & non sufficit habitualis.

52 Hinc fit etiam in raptibus, vel ecstasibus dari actum contem-
plationis intellectus, imò ecstasis, & raptus formaliter non est nisi
in intellectu, & solùm causaliter in voluntate, quatenus aliquã-
do ex vehementia amoris mens extra se fertur, non tamen in hoc
mentis recessu intellectus cessat ab operatione, sed abstrahitur à
53 consideratione obiectorum sibi connaturalium, vt in obiecta al-
tiora, & diuina, & quæ pertinent ad Deum amatum feratur.
Quapropter hic amor solet appellari feruens per similitudinem
ad feruorem aquæ, quæ ebulliendo extra egreditur: vndè, in
54 raptu ex parte intellectus inuenitur altissima contemplatio, &
ex parte voluntatis summa delectatio. Et hac ratione Paulus di-
xit se raptum fuisse vsque ad tertium cœlum, ratione scilicèt
contemplationis, & in paradisum ratione summæ delectatio-
55 nis. Hinc etiam sponsa dixit *Cant.*5. Ego dormio, & cor meum
vigilat: dormiebat præ delectationis suauitate ecstasis, & ra-
ptus; & cor, hoc est, intellectus vigilabat per contemplationem
summam. Vndè etiam, Dauid dixit: *In meditatione mea exarde-
scit ignis*, & *Psalm.*77. ait: Ibi Beniamin adolescentulus in men-
tis excessu, hoc est, vt ait Augustinus, in summa mentis con-
templatione: non ergo dari potest actus amoris, sine pręuio actu
intellectus.

56 Dico 3. Nec de potentia Dei absoluta potest dari actus volun-
tatis, absque præuia cognitione intellectus. Ita D. Anselmus
*in Menelo. c.*48. Valgorner. *in q. proœmiali art.*4 Et ratio est, quia
57 in Diuinis amor notionalis, necessariò, & essentialiter suppo-
nit cognitionem notionalem, imò amor notionalis cognitionem
essentialem: ergo inter vtrumque est necessaria connexio etiam
58 in creatis. Confirmatur, quia ideò voluntas dicitur appetitus
rationalis, quia voluntas essentialiter supponit intellectum: er-
go etiam actus voluntatis necessariò debet præsupponere actum
intellectus.

59 Confirmatur secundò, quia si voluntas de potentia Dei abso-
luta, posset velle obiectum incognitum talis actus, vel esset liber,
& meritorius, vel necessarius, sed neuter potest esse in via: ergo
nullo modo, etiam de potentia Dei absoluta potest dari actus in-
60 tellectus, sine cognitione intellectus. Minor quoad primam par-
tem patet, quia ad libertatem, & meritum requiritur indiffe-
rentia ex parte obiecti, sed hęc indifferentia non potest intelligi
sine prępositione ex parte intellectus, neque meritum, aut de-
meritum dari potest sine cognitione: ergo. Quoad secundam ve-
rò partem, quod non posset talis actus esse necessarius saltem
quoad exercitium; etiam liquet, quia voluntas per se loquendo,
circa nullum obiectum necessitatur in via quoad exercitium.
61 Tum quia quidquid voluntas vult, vel est finis, vel est ad ea quæ
sunt ad finem; sed ad quamcunque volitionem istarum supponi-
tur motio metaphorica finis, quæ consistit in hoc, vt finis cogni-
tus excitet voluntatem ad amorem sui, & volitionem medio-
rum: ergo.

62 Dices D. Dionysium *in epistola ad Timotheum* asserere: Timo-
thee amice, circa Mysticas visiones forti contritione sensus de-
relinque, & intellectus operationes, & omnia sensibilia, & in-
telligibilia, & sicut est possibile ignotè consurge ad eius vnio-
nem, quæ est super omnem substantiam, & cognitionem. Res-
63 pondetur Dionysium solùm velle excludere ab anima, quam di-
rigit ad Dei vnionem sensitiuam, & intellectualem Dei cogni-
tionem, quæ est per positionem, & affirmationem earum per-
fectionum, quæ reperiuntur in creaturis, ac proinde distin-
ctam, & particularem, non tamen vult excludere cognitionem
ipsius, quæ est per negationem, & remotionem earundem per-
fectionum, ac proindè confusam, & generalem, & hanc cogni-
tionem appellauit Dionysius ignorantiam; & idem dixit Deus
M N. S. Theresiæ in quadam reuelatione, vt ipsa ait: *in lib. vitæ
suæ c.*19. Nam cùm illa scire vellet, quid in illa vniune opera-
retur intellectus, Respondit illi Dominus; cum intellectus non
posset comprehendere quòd intelligit, est non intelligere, in-
telligendo taliter, namque nimia claritate offuscatur intelle-
ctus, vt in altissima Dei cognitione videatur Deum potiùs igno-
rare, quàm cognoscere, cùm tamen verè cognoscat.

SECTIO V.

Vtrùm in exercitio Theologiæ Mysticæ possit voluntas plus amare, quàm intellectus intelligere.

SVMMARIVM.

64 *Intellectus, & voluntas in exercitio Theologiæ Mysticæ simul concomitanter operantur.*
65 *In exercitio Theologiæ Mysticæ, potest voluntas plus amare, quàm intelligere.*
66 *Probatur ratione.*
67 *Homo potest diligere quidquid est in Deo dilectione finita.*
68 *Quando Deus illabitur in voluntatem, quamuis cognitio Dei debilis sit, voluntas maiorem notitiam illius acquirit, quàm speculatiuè nouerat intellectus.*
69 *Intellectus non penetrat omnia quæ sunt in Deo.*
70 *Cognitio vt sit perfecta, requiritur vt videat quidquid est in obiecto.*
71 *Ponitur quædam obiectio.*
72 *Ponitur illius solutio.*
73 *Voluntas solùm requirit præuiam cognitionem obiecti, vt conditionem sine qua non.*

PRo explicatione huius sectionis notandum est, quòd intelle- 64
ctus, & voluntas simul concomitanter operantur in exer-
citio Theologiæ Mysticę; eo ipso, namque quòd intellectus in-
cipit, sequitur voluntas. An autem hæ duæ potentiæ pari cur-
su procedant, & æquæ inter se operentur in operis discursu,
dubitant Doctores. Aliud aliqui affirmant, quos suppresso no-
mine refert Fr. Philip. à Trinit. *in discursu proœmiali art.* 5.

Dico tamen in exercitio Theologiæ Mysticæ, potest volun- 65
tas plus amare, quàm intellectus cognoscere. Ita D. Th. 1.2. q.
27. *art.* 2. *ad* 2. & ibi omnes Thomistæ. Fr. Philip. à Trinit. *suprà*.
Fr. Thom. Iesu *de diuina contemplatione lib.* 5. *c.* 13. Valgorner. *in
quæstione proœmiali art.* 5. Ratio fundamentalis est, quia potest 66
quis perfectè amari, quin perfectè cognoscatur: ergo potest plus
voluntas diligere, quàm intellectus intelligere. Antecedens
patet; nam ad perfectam cognitionem alicuius rei, requiritur,
quod homo cognoscat sigillatim quidquid est in re, sicut partes,
virtutes, & proprietates. Ad perfectionem verò amoris, sufficit
quòd res prout est in se, apprehendatur, & ametur; sed Deus
non potest perfectè cognosci sigillatim, quidquid est in re in hac
vita ab intellectu creato, benè tamen amare: ergo optimè potest
voluntas plus Deum diligere, quàm intellectus cognoscere.

Minor quoad primam partem patet, quia cognitio, quam ha-
bemus in hac vita de Deo, est confusa, & merè speculatiua, &
non intuitiua: ergo nunquam potest esse perfecta, sed semper
est valdè obscura, & imperfecta. Quoad secundam verò partem
etiam liquet, quia licèt bonitas infinita Dei non possit diligi ab
homine dilectione infinita, potest tamen homo diligere quid- 67
quid est in Deo, dilectione finita, nam ad hoc vt quis diligat
totum quòd est in Deo, non est necesse quòd eius dilectio adæ-
quet infinitatem Dei, sed sufficit, quod quantum est in se, &
in suo posse, diligat totum illud, quod est in Deo, iuxta illud
Deuteron: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo:
ergo actus dilectionis intensior esse potest erga Deum, quàm co-
gnitio intellectus.

Confirmatur, quia quando Deus illabitur in voluntatem, 68
quamuis cognitio Dei debilis sit, tunc voluntas Deo adhærens
per notitiam experimẽtalem, & vnitiui amoris amplexum, ma-
iorem notitiam acquirit, quàm speculatiuè nouerat intellectus:
ergo actus amoris intentior esse potest erga Deum, quàm actus
cognitionis. Confirmatur secundò, nam ex eo quòd amor trans-
format amantem in amatum, facit amantem intrare ad interio-
ra amati, & è contra; ita vt nihil amati, amanti remaneat non
vnitum; sed intellectus solùm contemplatur Deum in caligine, 69
seu confusione, & non penetrat omnia quæ sunt in Deo: ergo
actus voluntatis, intensior esse potest, quàm actus intellectus.
Confirmatur 3. Quia vt appetitus appetat totum quòd est in su-
biecto, sufficit, vt illud in confuso videat: inde enim latentia cu-
pimus, licèt latentia in se non videamus expressè; sed cognitio vt
sit perfecta, requiritur quòd distinctè videat quidquid est in su- 70
biecto: ergo intensior potest esse amor circa obiectum ab intel-
lectu propositum, quàm cognitio, siquidem cognitio solùm po-
test videre obiectum imperfectè, & in confuso, & voluntas per-
fectè amare quidquid etiam in confuso est in subiecto.

Dices. Tanta est voluntatis ab intellectu dependentia in esse, 71
quàm in operari; sed non potest voluntas aliquid absolutè velle,
nisi pręcedat cognitio intellectus: ergo nec potest voluntas ali-
quid velle, quin eam cognoscat intellectus. Confirmatur, quia si-
cut se habet simpliciter ad simpliciter, sic se habet magis ad magis:
ergo sicut operari simpliciter voluntatis, sequitur ad operari
simpliciter intellectus; sic magis operari voluntatis in amando
ad magis operari intellectus in cognoscendo. Respondetur ad ar- 72
gumentum negãdo maiorem, quoad modũ operãdi; deinde cõce-
ditur minor, & negatur cõsequentia. Nam licèt volũtas vt amet,
neces-

necessariò requirat, vt bonum amabile sibi proponatur ab intel-
lectu, potest tamen illud bonum ab intellectu propositum volun-
tas plus amare, quàm intellectus intelligere, nam intellectus vt
intelligat, debet penetrare, & distinctè cognoscere per par-
tes, & proprietates obiectum, voluntas verò potest illud etiam
in confuso amare.

Deindè ad confirmationẽ negatur quòd sicut se habet simpli-
citer ad simpliciter, sic magis, ad magis, quando dependentia so-
lùm est tanquàm à conditione sine qua non, non verò essentialis.
Nam licèt voluntas non possit simpliciter amare aliquid absque
73 eo, quod ab intellectu illi proponatur; potest tamen voluntas tale
obiectum amare, plusquam intellectus intelligere. Et ratio est,
quia voluntas solùm requirit præuiam cognitionem obiecti, vt
conditio sine qua non; ad eius operationem, posita tamen tali
conditione, potest excedere in amando ex intima coniunctione
Dei per intimum illapsum, ac eius viuifico tactu, & per notitiam
experimentalem, se ipsa acquirere, quàm suauis est dominus.
Nam supposita in intellectu cognitione confusa eorum, quæ in
tali vnione voluntas degustat, ex illa propria sibi notitia potest
in feruentissimum summi illius boni præcepti amorem excita-
ri, & Deo specialiter mouente in amorem illius amplius ascen-
di, quàm fuerit intellectus, eius cognitione perfusus, & ab illo
torrente voluptatis Dei inebriari, iuxta illud *Psalm.35.* Inebria-
buntur ab vbertate domus tuę, & torrente voluptatis tuæ pota-
bis eos, quia apud te est fons vitæ. Et sicut qui tenet os suum ad
fontem vini inebriatur, sic qui tenet os suum, id est desiderium,
ad fontem vitæ, & dulcedinis, inebriatur, vt ait Paul. *1. ad Co-
rinth.11.* Alius autem ebrius est, & sic inebriantur, quia apud te
est fons vitæ.

SECTIO VI.

Quid significent aliqua phrases, & termini, quibus vtuntur Theologi Mystici?

§. I.

Quid significet ingredi diuinam Caliginem, vel ascendere ad superessentialem diuinarum tenebrarum radicem.

SVMMARIVM.

74 *Quid significet ingredi Diuinam caliginem.*
75 *Excessus charitatis Dei super vires intellectus, causat in eo caliginem.*
76 *Aliqua sunt inuisibilia, propter excedentiam.*
77 *Deus dicitur inuisibilis, propter excessum lucis.*

RESpondeo hęc nihil aliud significare, quàm accedere con-
tẽplationis causa ad illam lucem inuisibilem, quàm Deus
inhabitat, quę propter excellentiam, & excessum claritatis suæ
74 suprà vires intellectus creati causat in eo caliginem, siue etiam
tenebras per quandam eius offuscationem. Pro cuius explicatio-
75 ne, notandum est, quod aliquid est inuisibile dupliciter, vno modo
propter se, sicut opacum; alio modo propter excedentiam eius si-
76 cut sol ab oculo noctuæ. Deus ergo dicitur habitare caliginem
Exodi, quando Moyses accessit ad caliginem, in qua erat Deus,
non quia in se non sit lucidum, nam vt ait Ioannes 1. Et tenebræ
77 in eo non sunt vllæ, & tenebrę cùm non comprehenderunt, sed
propter excessum lucis, quo offuscando intellectum nostrum ca-
liginem, & tenebras in eo producit, sicut sol in oculo noctuæ.

§. II.

Quid significet illud dictum: Doctorum Mysticorum in contemplatione silentium, & otium seruare.

SVMMARIVM.

78 *Quid significet silentium, & otium in contemplatione?*
79 *Intellectus sẽper operatur etiam in ipsa quiete cõtemplationis.*
80 *Locutio, & auditio non possunt fieri sine actu.*
81 *Charitas actibus, & non habitibus augetur.*
82 *Ponitur quadam obiectio, & soluitur.*

78 RESpondeo, hoc sacrum silentium, & otium contemplatio-
nis non importare suspensionem intellectus, quasi nihil
omninò tunc operetur, vt aliqui attribuunt Taulero, sed exclu-
dere actus incitatos intellectus, quibus circa plurima turbatur,
& includit tãtùm actus suauissimos, quibus potiùs anima Deum
loquentem auscultatur, quàm ei loquatur, & quibus potiùs in
ipso possesso quiescit, quàm ad eum inquirendum laboret, reue-
79 ra tamen intellectus semper operatur etiam in ipsa quiete, quia
contemplari, operari est. Quorum omnium ratio est, quia ani-
mę contemplatiuorum in ipsa contemplatione cùm Deo lo-
quuntur, & à Deo etiam audiunt; loquutio autem, & auditio
80 non possunt fieri sine actu. Tum quia ex tali cessatione, & sus-
pensione actuum intellectus, & voluntatis, anima omninò esset
otiosa, & non mereretur, nec ex ea haberet aliquam vtilitatem,
nam charitas actibus augetur, & non habitibus, vel cessatione ab 81
actibus charitatis, vt notat D. Thom. 2.2.q.180.*art.6.c.3.* Quan-
do ergo Mystici dicunt in contemplatione dari otium, & silen-
tium, sunt intelligendi quantum ad multiplicitatem, operosi-
tatem, & tędium actuum intellectus, vt suprà diximus, & quòd
actus voluntatis non sunt cùm amaritudine, & conatu in resi-
stendo, sed omnes esse actus suauissimos, vt suprà diximus, iux-
ta illud Matthæi, *Intra in gaudium Domini tui.*

Dices, Actus istos in anima præcedere locutionem Dei, & 82
manere interim ex dulcedine à Deo immissa, & relicta ex præ-
cedentibus actibus suspensam, donec Deus loquatur remanente
anima in quodam silentio: ergo anima in hoc silentio non opera-
tur. Respondetur negando antecedens, nam vel illud quòd re-
linquitur in illa suspensione est actus primus siue sit habitus, siue
lumen, aut aliquid simile, vel est actus secundus: si esset actus pri-
mus, sequeretur, quod contemplatio esset diuturna, & duraret
per totam vitam; si actus secundus non potest intelligi nisi quòd
sit actus intellectus, vel voluntatis, & illa dulcedo relicta non
pertinet ad contemplationem formaliter, siquidem non tendit
in Deum, sed in quoddam sensibile, vel intelligibile sub ratione
sensibilis, quod potest sensum demulcere, & non meretur talis
dulcedo nomen contemplationis, vel antecedenter, vel conse-
quenter, dimanat namque ab illa secundùm quòd superiores vi-
res redundant in inferiores.

§. III.

Quid velint Mystici dicere, quando dicunt, quod anima in statu vnionis intimæ annihilatur, & liquescit.

SVMMARIVM.

83 *Quid per annihilationem in statu vnionis intelligatur, explicatur.*
84 *Quid intelligatur per liquescere in statu vnionis.*
85 *In quo consistat conformitas cùm voluntate.*

RESpondeo non intelligi, quod anima sic destruatur, vt nihil 83
eius remaneat, quomodo Philosophi annihilationem in-
telligunt, sed solùm intelligitur quòd tunc anima seipsam des-
picit, sic sui obliuiscitur, & omnium rerum creaturarum, vt
nullam earum memoriam, affectum, & cognitionem apud se re-
tineat solo contenta Deo cui se totaliter tradidit. Liquiescit 84
verò quando iustus per deuotionem taliter liquiescit, quod om-
nem duritiam indeuotionis, & obstinationis dimittit, & in di-
uersas virtutum imagines, spiritus ipsam flectit, nam sicut rosa
posita in alembico liquescit, & resoluitur in fumum, qui tan-
dem in aquam hominibus medicinalem distillatur, sic homo mi-
seriarum alienarum ardore compunctus per compassionem re-
soluitur, & in aquam refrigeratiuam, & linctiuam beneficio-
rum mutatur, in quantum alijs benefacit, & subuenit, vel saltem 85
pijs compassionis lacrymis irrigat. Fit etiam animæ liquefactio
per omnimodam eius conformitatem ad voluntatem Dei, quæ
consistit in eo, quod eius voluntas penitus transfundatur in vo-
luntatem Dei, quomodo ferrum igneum, & candens igni simil-
limum fit pristina, propriaque forma exuta.

§. IV.

Quomodo sint intelligendæ illæ phrases in statu intimæ vnionis: Deus osculatur, & amplectitur animam, & sponsalia, & matrimonium spirituale inijt cùm illa.

SVMMARIVM.

86 *Quid significetur per osculum Dei ad animam?*
87 *Quid significetur per amplexum Dei ad animam?*
88 *Quid significetur per sponsalia, & matrimonium inter Deum, & animam.*
89 *Illapsus diuinus non fit intellectui viatorum eadem perfectione, ac fit intellectui beatorum.*
90 *In quo differat desponsatio animæ cùm Deo à matrimonio cùm illo, declaratur.*
91 *Ponitur al a differentia.*
92 *Ponitur aliud discrimen.*

RESpondeo per osculum significari summam quãdam suaui- 86
tatem animę à Deo, insusam in diuini Spiritus communi-
catione, per osculum enim materiale, ex quo ut ista deriuatio spi-
ritus, seu halitus se suauiter osculantium mutuo communica-
tur. Per amplexum autem significatur quidã tactus substantialis
animę à Deo factus, qui sapit ęternę vitę delicias; sponsalia verò, 87
& matrimoniũ tunc dicuntur, quando Deus qui essentia animę,
residet ineffabili modo menti purgatę illabitur, & se manifestat 88
eleuando quodam diuino lumine intellectũ, vt eum existentem,
sibique præsentem agnoscat, & voluntatẽ effectiuè tangendo vt

Deum intimè coniunctum, ac animam deosculantem, & amplexantem ardentissimè amet, ac amoris mutuo amplexu ei copuletur, ac in illum omninò transformata, & absorpta eo dulcissimè, & suauissimè perfruatur, hic autem illapsus diuinus non fit in-
89 tellectui viatorum eadem perfusione, ac fit intellectui beatorum per intuitiuam Dei visionem, sed tantùm per realem Dei præsentiam, & vnionem, non solùm cùm voluntate, vt aliqui volunt, sed etiam cùm intellectu, vt dicemus infrà *tr. 4. dist. 1. sect. 2. verb. dices in fine.*

90 Hæc igitur felicissima vnio, in qua Deus degustatur, duplici gradu gaudet; alter vocatur sponsatio spiritualis, alter verò matrimonium spirituale. Differt autem sponsatio à matrimonio in maiori, vel arctiori vnione. Nam in sponsalitio tantùm est vnio inchoata; in matrimonio verò est vnio perfecta, & firma, vt ait; Valgorner *quæstione proœmiali art. 9. nu. 1.* In sponsalitio non continuò gaudet anima diuina Dei præsentia, sed potest ab eo separari, imò sæpè separatur, secus in matrimonio spirituali. Nam in illo semper Deus præsens est animæ, licèt non semper clarè ab illa videatur; vt quando duo sunt in quadam domo, si clauderetur fenestra, quamuis vnus non apertè videat alterum, quem antea media luce videbat, apertè tamen intelligit ibi esse præsentem; sic ergo contingit in anima, quæ est coniuncta Deo per matrimonium spirituale.

91 Datur etiam alia differentia. Quia in sponsatione anima ex summa delectatione huius vnionis nihil omninò sentit, quia tunc omnes potentiæ consumptæ, ac absorptæ manent, in matrimonio verò aliter solet contingere; quia tunc Deus potentias antea absorptas, & ligatas soluit, & permittit, vt anima percipiat, atque intelligat aliquid de ineffabilibus bonis quibus frui-
92 tur. Datur & aliud discrimen; quia in sponsatione communicantur animæ omnia dona, & gratiæ, medijs, potentijs, & sensibus; in matrimonio verò, cùm matrimonium in centro animæ contingat, ibi immediatè Deus se manifestat quadam intellectuali, ac nobilissima visione, vt notauit. N. M. S. Theresia *mentione 7. c. 2.* se de his vide, quæ infrà dicemus *tr. 4. d. 3. sect. 1. & 2.*

§. V.

Quomodo sit intelligenda illa phrasis: Anima transformatur in Deum.

SVMMARIVM.

93 *Quomodo anima transformetur in Deum, explicatur.*
94 *Amor est transformatio affectus in rem amatam.*
95 *Amicus est alter ipse.*
96 *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.*

93 Respondeo quòd hæc phrasis non debet intelligi de transformatione propriæ naturæ in diuinam, hoc enim est impossibile, sed per remotionem propriæ naturæ in perfecta participatione diuinæ naturæ per eximium donum gratiæ sanctificantis; nam sicut qui superinduit nouam formam, vere dicitur transformatus in illam, sic iusti, & contemplatiui, quia induunt gratiam, charitatem, & dona supernaturalia, quæ quidem omnes sunt participationes diuinæ naturæ, ideò dicuntur transformati in Deum. Tum quia cùm in hac altissima contemplatione maximo exardescant amore Dei, ideò dicuntur in Deum transformati; nam amor nihil aliud est, quàm transformatio affectus in
94 rem amatam, & per amorem amans fit vnum cùm amato, & ideò Philosophus 9. *Ethicorum* dixit quòd *Amicus est alter ipse.* Et Paulus 1. *ad Corinth.* 6. ait: *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* Dicitur
95 autem hæc vnitas spiritus, non tantùm, quia efficit eam vel afficit ei spiritum hominis Spiritus Sanctus, sed quia ipse est Spiritus Sanctus Deus Charitas, cùm per eum qui est amor Patris, &
96 Filij, & vnitas, & suauitas, & bonum, & osculum, & amplexus, & quidquid commune potest esse amborum in summa illa vnitate veritatis, & veritate vnitatis; hoc idem homini suo modo fit ad Deum, quod cùm substantiali vnitate Filio est ad Patrem, vel Patri ad Filium, cum modo ineffabili, inexcogitabilique fieri mereretur homo Dei non Deus, sed tamen quòd Deus est ex natura, homo ex gratia.

§. VI.

Quid intelligant Mystici nomine maculæ.

SVMMARIVM.

97 *Quid per maculam Mystici intelligant.*
98 *Intellectiuæ, & sensitiuæ operationes per se impediunt se inuicem.*
99 *Intellectus puritas quodammodo sensibilibus operationibus coinquinatur.*

97 Respondeo quòd non solùm intelligunt maculam peccati, sed quemcunque defectum, vel superabundantis cogitationis, vel etiam nescientiæ. Ita D. Thom. 1. 2. *q. 86. art. & q. 89. art. 1. & 22. q. 87 art. 4.* Cuius dicti rationem affert D. Thom. *q. 13.*
de veritate art. 4. dicens, per se impediunt se inuicem intellecti- 98
uæ, & sensitiuæ operationes, tum per hoc, quod in vtriusque operationibus oportet intentionem esse, tum etiam quia intellectus quodammodo sensibilibus operationibus admiscetur, cum à phantasmatibus accipiat, & ita in sensibilibus operationibus quodammodo intellectus puritas inquinatur: cum ergo anima 99
in illa vnione diuina, diuino fruatur intuitu, & cogitationibus rerum terrenarum ab hac vnione distrahatur; ideò tales cogitationes maculæ, & offendicula à Mysticis reputantur.

§. VII.

Quid velint dicere Mystici, quando dicunt quòd anima in intima vnione cùm Deo, fruitur Deo, seu verbo sponso suo.

SVMMARIVM.

100 *In quo consistat fruitio, explicatur.*
101 *Non potest nostra voluntas quiescere, nisi in vltimo fine, qui est Deus.*
102 *In hac vita non potest dari fruitio perfecta.*
103 *Soli beati perfectè fruuntur.*
104 *Fruitio iustorum in Dei vnione non potest explicari.*

Respondeo quòd fruitio in duobus consistit, scilicèt in visio- 100
ne intellectus, & in delectatione affectus. Vndè dicit Augustinus. Fruimur cognitis; in quibus volūtas delectata quiescit,
non potest autem nostra voluntas quiescere, nisi in vltimo fine, 101
qui est Deus: vndè in hac vita non potest dari fruitio perfecta, quia non potest dari fruitio perfecta, nisi detur etiam perfecta
delectatio. Hæc autem esse non potest ante consecutionem finis, 102
& ideò iustus homo non perfectè fruitur, sed soli beati qui conse-
cuti sunt finem verè, & perfectè. Licèt tamen fruitio iustorum 103
in illa Dei vnione non sit perfecta, est adeò excessiua vt explicari non possit. Vndè dixit Bernardus *Serm. 85. in Cantica*, si quis 104
curiosus quærat à me, quid sit verbo frui, quærat potiùs expertum à quo id quærat. Non potest igitur verbis exprimi quid sit Deo frui, solùm iudicatur confusè, quòd est in eo suauiter in hac intima vnione possessio mirabiliter delectari.

§. VIII.

Vtrùm in exercitio Theologiæ Mysticæ omnes animæ potentiæ sint Deo vnitæ, & æqualiter.

SVMMARIVM.

105 *Aliquando in hoc exercitio Theologiæ Mysticæ, omnes potentiæ animæ sunt Deo vnitæ.*
106 *Aliquando solus intellectus, & voluntas sunt Deo vnitæ solutis alijs.*
107 *Quando dicantur omnes potentiæ Deo vnitæ.*
108 *Non est semper æqualis vnio intellectus, & voluntatis cùm Deo.*

Respondeo, quòd aliquando in hoc exercitio omnes poten- 105
tiæ animæ sunt Deo vnitæ, aliquando verò solus intellectus, & voluntas, solutis alijs, quod sic declaratur. Ex intimo 106
Dei illapsu in intellectum, & voluntatem tanto splendore diuinæ lucis perfunditur intellectus, & tanto feruore diuini amoris in Deum suprà, & extra se rapitur voluntas, vt tunc omnes potentiæ partis sensitiuæ suspendantur, cum tamen intellectus, & voluntas suas nobilissimas, & suauissimas habeant operationes contemplationis, & dilectionis, & in hoc sensu dicuntur potentiæ Deo vnitæ, eo quod non habeant operationes dictam vnio- 107
nem impedientes, non enim possunt immediatè Deo vniri, vt intellectus, & voluntas, sed transacta vnione suo modo participant aliquid supernæ dulcedinis, ac fruitionis, quasi micas cœlestis illius conuiuij, & tunc dicitur vnio totalis, quæ est quædam participatio æternæ gloriæ.

Contingit autem aliquando, quod non sit tantæ lucis splendor, nec tantus feruor diuini amoris, vt sic fortiter intellectum, voluntatem Deo vniant, quod simul aliæ suspendantur potentiæ, vel quòd perdurante intellectus, & voluntatis vnione, alia potentia, puta, imaginatio, vel memoria soluatur, & tunc non ita 108
quieta manet anima, nec æqualis est semper vnio intellectus, & voluntatis; potest enim Deus inæqualiter illabi in has potentias, aliquando in intellectum per clariorem lucis splendorem, aliquando magis in voluntatem per ardentiorem diuini amoris feruorem, & inde procedit inæqualis vnio.

§. IX.

Vtrùm iisdem medijs anima collocetur in exercitio Theologiæ Mysticæ.

SVMMARIVM.

109 *Ex diuersis medijs anima collocatur in exercitio Theologiæ Mysticæ.*

110 *Ali-*

110 *Aliquando ad illam pertingit ex consideratione creaturarum.*
111 *Aliquando ad illam pertingit per charitatem, & fidem.*
112 *Aliquando absque suo conatu repente per raptum ad Mysticæ Theologiæ intuitum eleuatur immensa pietate Dei.*

109 RESpondeo quòd diuersis medijs in illo collocatur. Nam in-
terdum ad illud pertingit ex creaturarum consideratio-
110 ne, quidquid enim perfectionis diuisim, & imperfectè in illis est
eminentissimè, & cùm excellentia penitus infinita reperitur
in Deo illarum creatore. Interdum ad illud pertingit per ana-
gogicam illustrationem, & purè intelligibiles formas per super-
naturalia, & diuina charismata, per sapientiam vnitiuam, per
111 charitatem flammigeram, & fidem rationibus credendorum,
purificatæque mentis intelligentiam decoratam. Interdum
112 absque suo conatu repente ad Mysticæ Theologiæ intuitum ra-
ptum, & exstasim eleuatur immensa Dei pietate, per præue-
nientem gratiam ipsam affectiuæ partis apicem, ac intellectiuę
potentiæ verticem immediatè tangente, illuminante, & in-
flammante, vt imbecillis creatura confestim deficiat à se ipsa,
ac super se mirabiliter in Deum transferatur.

§. X.

Vtrùm vnio fruitiua quæ in supremo gradu Theologiæ Mysticæ contingit, possit aliquando sine exstasi contingere.

SVMMARIVM.

113 *Vnio fruitiua, quæ contingit in supremo gradu Theologiæ Mysticæ de lege ordinaria, non potest fieri sine raptu.*
114 *Pars superior vehementer Deo intenta, & attenta, trahit ad se partem inferiorem.*
115 *Quando anima est in supremo gradu vnionis cùm Deo, fit in cœlo silentium quasi media hora.*

113 RESpondeo non posse de lege ordinaria. Et ratio est, quia
anima percipiens Deum intimè illapsum diuino conatu,
ac suauissimo amplexu, præ amoris ac dulcedinis magnitudine,
& intentione, sic ei per intellectum, ac voluntatem adhęret, quod
non possit naturaliter loquendo potentias inferiores non suspen-
dere, & à proprijs actibus abstrahere, pars enim superior tam ve-
114 hementer Deo intenta, & attenta ad se trahit inferiorem, nam
cùm eius virtus sit finita, quo magis vni attendit, eo minus alij
attendit, & dum vni sic vehementer attendit, nulli potest alte-
115 ri per aliàs potentias attendere. Vndè quando anima est in hoc
statu, fit in cœlo silentium, quasi hora dimidia, vt optimè ait
Ricardus de S. Victore, de gradibus violentiæ charitatis.

§. XI.

Vtrùm anima pertingens ad hanc vnionem fruitiuam, possit illam ita cognoscere, vt de illa non possit vllo modo dubitare.

SVMMARIVM.

116 *Anima pertingens ad hanc vnionem fruitiuam, ita eam cognoscit, vt non possit de ea dubitare.*
117 *Deus hanc certitudinem realiter animę sic vnitæ communicat.*

116 RESpondeo affirmatiuè. Nam in huiusmodi vnione Deus
interno tactu, & amplexu percipitur, & quodammodo
palpatur ab anima, & immensos diuinæ gratiæ thesauros com-
117 municat; quæ omnia manifestè videt anima maximè Deo tunc
realis suæ præsentiæ certitudinem communicante.

§. XII.

Vtrùm in hoc sublimi Theologiæ Mysticæ gradu, quoad vnionem fruitiuam Dei pertingit anima, reddatur certa quòd sit in statu gratiæ, & in numero electorum.

SVMMARIVM.

118 *Quod anima sit in gratia, & de numero beatorum, requirit Dei reuelationem.*
119 *Status vnionis fruitiuæ exigit quod Deus reuelet animę, quod sit in statu gratiæ, & de numero beatorum.*
120 *Probatur ratione.*
121 *Trãsacta animę fruitiua vnione, talis notitia recedit ab anima.*
122 *In hac vita semper Deus timorem sociat amori.*
123 *Ponitur quædam obiectio, & soluitur.*

118 RESpondeo hæc non posse sciri sine diuina reuelatione, iste
tamen status exigit, vt Deus eidem animæ reuelet eui-
denter, quod sit in statu gratiæ, & in numero electorum. Ita
Directorium Mysticum.
Laurentius Iustinianus tractat de casto connubio Verbi, & ani- 119
mæ *cap.* 22. & alij quos refert, & sequitur Fr. Philip à Trinit.
in discursu proœmiali art. 8. Ratio est, quia si inter amicos repe-
ritur, vt quis alteri manifestet eum in numero suorũ electorum
computari; quantò magis Deus verus animę sanctę amicus. Tum
quia absque clara prædictorum notitia vix concipi potest, tam
delitiosus, ac gloriosus animę sanctę, qualis infra describetur in 120
hoc sublimi gradu Theologię Mysticę, status. Licèt tamen hęc
vera sint, sæpè tamen contingit, quod transacto tam sublimi
Theologiæ Mysticæ exercitio, talis notitia recedat ab anima, 121
dum aliquando eius dilectissimus sponsus latet; tum ad fidelita-
tis eius experimentum; tum ad meritorum augmentum; tum
quia vult, vt iuxta Apostoli instructionem, cum timore, & tre-
more salutem suam operetur, in hoc enim mortalis vitæ exi- 122
lio, semper Deus timorem sociat amori, vt sic anima amore mo-
ta, ad Deum feruenter accedat, & sancto timore perterrita, 123
recedat à malo; nam licèt in hoc sublimi statu, dum amor est
actu perfectissimus, timorem penitus excludat, iuxta illud Apo-
stoli: *Charitas foras mittit timorem.* remissio tamen amoris tam
perfecti actu, solet aliquando redire timor, vt homo securius
salutem suam operetur.

SECTIO VII.

De partibus Theologiæ Mysticæ.

SVMMARIVM.

124 *Theologia Mystica in triplicem gradum diuiditur.*
125 *Declaratur primus gradus.*
126 *Declaratur secundus gradus.*
127 *Declaratur tertius gradus.*
128 *Hi tres gradus correspondent tribus vijs purgatiuæ, illuminatiuæ, & vnitiuæ.*
129 *His tribus gradibus correspondent diuersa exercitia proportionata.*
130 *Si aliquis proficientium, vel perfectorum fortè inciderit in graue peccatum, non debet relinquere sua exercitia, sed deplorato peccato redire ad sua exercitia.*
131 *Hæ tres viæ, licèt sint tres, re ipsa sunt vna, & cur?*
132 *In omnibus his tribus vijs illas habentes semper proficiunt.*
133 *In omnibus his vijs purgantur imperfectiones.*
134 *Etiam in via purgatiua, & illuminatiua illas habentes attendunt ad Dei vnionem.*
135 *Aliquando permittenda sunt incipientibus, & proficientibus, exercitia perfectorum per breue tempus, & quando.*
136 *Perfecti aliquando solent facere maximas pœnitentias, & mortificationes.*
137 *Magistri spirituales debent attendere, vt sui discipuli non plus temporis insumant in via purgatiua, & illuminatiua, quàm opus sit.*
138 *Dari potest casus, quod aliquis qui est in via purgatiua, habeat maiorem charitatẽ, quàm ille, qui iam est in via illuminatiua.*
139 *Dari potest casus, quòd vnus transeat ab statu grauissimi peccatoris ad statum vitæ vnitiuæ immediatè, absque eo quòd transeat per viam purgatiuam vel illuminatiuam.*
140 *Hic casus non accidit absque miraculo.*

DIco primò: Theologia Mystica in triplicem gradum diui- 124
ditur, iuxta tres gradus charitatis, quos ponit D. Thom.
1.2.*qu* 24.*art*.9. Et vocantur incipiens, proficiens, & perfectus.
Nam in primo incumbit homini studium principale ad receden- 125
dum à peccato, & resistendum concupiscentijs eius, quæ in con-
trarium charitatis mouent, & hoc pertinet ad incipiẽtes in qui-
bus charitas est nutrienda, & fouenda ne corrumpatur. In isto
gradu iam purgantur purgatione passiua partis sensitiuæ, &
mens dicitur intrare aliqualiter diuinam caliginem, & aliqua-
liter conquiescunt per amorem, & contemplationem.
Secundus gradus est illorum, qui principaliter intendunt, vt 126
in bono proficiant, & in eis gratia per augmẽtum roboretur, qui
gradus est proprius proficientium. Iste gradus perfectior est pri-
mo, quia non solùm plura in diuina caligine videntur Mysteria,
sed quia, perfectius, & perfectiori modo videntur: nam in primo
gradu non ita clarè, & distinctè, sed tantùm transitoriè viden-
tur, sed in hoc secundo clarius, & distinctius, & pœnè habitua-
liter inspiciuntur, & mens per affectum Deo firmiter, ac sua-
uissimè adhæret.
Tertius gradus est illorum qui Deo inhærent, & Deo fruun- 127
tur, & est perfectorum, qui cupiunt dissolui, & esse cùm Chri-
sto. In isto gradu mens totaliter transformatur per vnionem af-
fectiuam, & experimentalem fruitiuam, & realem, quãtum prę-
sens status huius vitę patitur; ita vt ex parte Dei oporteat cõci-
pere ipsius Dei animam illapsum, siue deosculationem, & ample-
xum vnitiuum. Ex parte verò animę; vnionem amoris, & perce-
ptionem fruitiuam, & suauissimam ipsius Dei. Ad hãc igitur os-
culationẽ siue amplexũ, & animę fruitiuam vnionẽ resultat in
intellectu, altissima, & perfectissima de Deo cognitio, in qua, vt

ſuprà diximus, formaliter conſiſtit principaliter Theologia Myſtica. Nec ex eo quòd hęc Myſtica Theologia hos tres gradus habeat, ideò triplex ponenda eſt illius definitio, ſed illa, quam ſuprà poſuimus, ſufficit, & conuenit omni ſtatui, ſecundùm proportionem principaliter ſtatui perfecto minus principaliter alijs, vt ſuprà diximus.

128 Dico ſecundò. Hi tres gradus Theologię Myſticę correſpondent tribus vijs, quæ dicuntur purgatiua, illuminatiua, & vnitiua. Purgatiua eſt incipientium, quorum ſtudium eſt purgare animam malis habitibus, & appetitibus inordinatis vitæ tranſactę. Illuminatiua eſt proficientium, quorum ſtudium principale eſt conſequi virtutes cùm amore, & Dei cognitione. Vnitiua eſt perfectorum, quorum principale ſtudium eſt Deo vacari, & cum eo vniri.

129 Dico tertiò. His tribus gradibus correſpondent exercitia diuerſa proportionata principali ſtudio cuiuſcunque; nam incipientibus conueniunt exercitia apta ad purgandam animam, vt eſt pœnitentia, oratio cùm meditatione nouiſſimorum hominis, & de malitia peccati, procurando concipere diuinum timorem. Gradui proficientium conueniunt exercitia apta ad illuſtrandam animam, vt ſunt meditationes vitę Chriſti, & exercitium virtutum, quæ nos reddunt ſimiles Chriſto. Gradui perfectorum, conueniunt exercitia contemplationis, & amoris Dei, vſus orationum iaculatarum, vel aſpirationum cordis, quæ omnes res ſunt vnitiuæ.

130 Dico quartò. Si aliquis proficientium, vel perfectorum, in aliquod peccatum graue fortè inciderit, non ob id debet relinquere ſua exercitia, redeundo iterum ad ſtatum incipientium, ſed debet per aliquot dies ſuum peccatum deplorare, & de eo agere pœnitentiam, iuxta Conſilium ſui Magiſtri Spiritualis, & iterum redire ad curſum ſuorum exercitiorum, quæ antea habebat. Ratio eſt, quia qui hoc modo cadit, frequentius maiori feruore ſurgit, quàm antea habebat; & quamuis peccauerit, non ob id perdidit habitus acquiſitos virtutum, nec vno, aut paucis peccatis acquiſiuit habitum peccandi, ad quem exſtirpandum ſit neceſſaria via purgatiua. Quod confirmari poteſt exemplo Sancti Petri, & Sancti Thomæ Apoſtoli, qui non ex eo quòd peccarunt, reliquerunt exercitium proficientium, vel perfectorum. Tum quia tales lapſus ſunt proficientibus, vel etiam perfectis occaſio meliùs proficiendi, quæ ſunt valdè notanda.

131 Dico quintò. Hæ tres viæ, licèt ſint tres, re ipſa ſunt vna, ſiquidem omnes ordinantur ad vnum finem. Nam ſicut charitas in incipientibus, proficientibus, & perfectis eſt eadem, licèt illam habentes diuerſa habeant exercitia, ſic ſe habent hæ tres viæ purgatiua, illuminatiua, & vnitiua in hominibus contemplatiuis. Et ſicut homo eſt idem, licèt in infantia vtatur lacte, in adoleſcentia, vel iuuentute alio cibo, ſic Myſtici ſe habent in hac Theologia Myſtica. Nam alius eſt cibus incipientium, alius proficientium, alius perfectorum. Nam primi purgant peccata, habitus malos expellunt. Secundi acquirunt virtutes. Tertij Deo vniuntur per amorem.

132 Dico ſextò. Licèt in omnibus his tribus gradibus, illos habentes ſemper proficiant, hæc tamen nomina eis accommodantur, iuxta exercitia quę vnuſquiſque habet, cum hoc tamen ſtat, quod in omnibus his tribus ſtatibus purgantur imperfectiones, quamuis purgatio ſit propria vię purgatiuę, & etiam in via purgatiua, & illuminatiua incipientes, & proficientes aliquo modo
attendunt vnioni Dei quamuis hęc vnio ſit propria vię vnitiuę, 133
& perfectorum. Et ratio eſt, quia hi omnes amant Deum ſuper
omnia, ſiquidem ſunt in charitate, quæ eos inclinat ad hanc
vnionem, & omnes etiam perfecti habent aliquam imperfectio- 134
nem à qua debent ſemper purgari, quin deſinant eſſe perſonæ
perfectæ charitatis.

Dico ſeptimò. Aliquando permittenda ſunt incipientibus, 135
& proficientibus exercitia perfectorum per aliquod breue tem-
pus, vt in die Natalis Domini, & Spiritus Sancti, qui dies ſunt
dedicati amori Dei, qui eſt exercitium proprium perfectorum.
Et ratio eſt, quia in his, & ſimilibus diebus conuenit, quod in-
cipientes omittant propria exercitia, & exercitijs perfectorum
accommodentur, ſeipſos conformando cùm Sanctæ Eccleſiæ 136
Spiritu, quæ tunc temporis tota Dei amore inflammatur. Et
viceuerſa dicendum eſt de perfectis, nam hi etiam ſolent ali-
quando facere maximas pœnitentias, & mortificationes, & ſua
deplorant peccata, quaſi ea nunquam deploraſſent, quæ ſunt
propria incipientium, quæ omnia debet prudens confeſſor at-
tendere, & diſponere iuxta cuiuſcunque capacitatem.

Dico octauò. Magiſtri Spirituales, debent maximè attende- 137
re, vt eius diſcipuli non plus temporis in via purgatiua, & illuminatiua inſumant, quàm opus ſit, nec debent eos accedere, ſed iuxta profectum vniuſcuiuſque illos facere tranſire de via purgatiua ad illuminatiuam, & ab hac ad viam vnitiuam. Vndè poſtquam aliquis per aliquot menſes ſua peccata deplorauerit, ſi iam ab habitibus malis videatur purgatus, & in virtutibus appareat radicatus, debet ei conſulere, vt tranſeat ad viam vnitiuam, dummodo non omninò omittat duas vias antecedentes, ſed in eis magis perficiatur.

Dico Nonò. Dari poteſt caſus, quod quidam incipiens, & qui 138
adhuc eſt in via purgatiua, habeat maiorem charitatem, quàm ille qui iam eſt in via illuminatiua. Et ratio eſt, quia poteſt accidere, quod aliquis religioſus, qui ab infantia habitum ſuſcepit, abſque multitudine peccatorum, ſe viæ illuminatiuæ tradiderit, & in ea tibiè procedat. Alius verò qui poſtquàm multa peccata commiſit tactus dolore cordis intrinſecus habitum ſuſcepit, & nimio feruore, & Dei amore ſuſcepit viam purgatiuam; ſed in hoc ratione nimiæ contritionis, eſt maior amor Dei, quàm eſt in alio, qui tibiè procedit: ergo aliquando vnus incipiens poteſt maiorem charitatem habere, quàm aliquis proficiens, ſi tibiè, & cùm multis venialibus procedit. Dicetur tamen iſtum eſſe in via purgatiua, alterum verò in illuminatiua, quia iſte adhuc habet habitus malos peccatorum, non verò alter, & licèt habeat virtutes, & illarum habitus infuſos, non tamen habitus acquiſitos, vt habet ille qui iam eſt in via illuminatiua.

Dico decimò. Benè poteſt dari caſus, quod vnus tranſeat ab 139
ſtatu grauiſſimi peccatoris, ad ſtatum viæ vnitiuæ immediatè, abſque eo quòd tranſeat per viam purgatiuam, & illuminatiuam. Ita D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 123. *art.* 1. Aduerte tamen, quod hic caſus non accidit abſque miraculo, vt ſucceſſit D. Paulo, & alijs ſanctis. Hi tamen ſancti, quos Deus per ſpeciale miraculum de ſtatu peccatoris ad ſtatum viæ vnitiuæ immediatè transfert, in ipſa via vnitiua, exercent actus viæ purgatiuæ, & illuminatiuæ, ad acquirendas virtutes, & deſtruendos habitus vitioſos, vt accidit in D. Paul. qui de ſe ait: *Caſtigo corpus meum*.

TRACTATVS II.
DE VIA PVRGATIVA ANIMÆ CONTEMPLATIVÆ PROPRIA INCIPIENTIVM.

AD perfectam animæ purgationem plura requiruntur. Primò, purgare partem cognoſcitiuam, tum à peccatorum maculis, & vitiorum diſpoſitionibus. Secundò à paſſionum motibus. Tertiò requiritur, vt etiam à pluribus licitis, quæ ipſam inutiliter occupare poſſunt, euacuetur. Quare priùs in hoc Tractatu agemus de purgatione peccatorum; ſecundò de vitiorum eradicatione; tertiò de paſſionum motibus: Poſteà de purgatione actiua ſenſuum, tam externorum, quàm internorum: Et tandem agemus de medio quo id debeat fieri, quod eſt oratio, præſertim mentalis. Sit igitur.

DISPVTATIO I.

De purgatione actiua partis cognoſcitiuæ.

SECTIO I.

De ſtatu humanæ naturæ corruptæ, & per gratiam Chriſti recuperatam.

SVMMARIVM.

1 *Condidit Deus hominem in gratia, & iuſtitia originali.*
2 *Peccauit Adam peccato ſuperbiæ.*
3 *Per peccatum originale, omnes potentiæ animæ remanſerunt proprio ordine deſtitutæ.*
4 *Quomodo hæc vulnera per mortem Chriſti fuerint recuperata?*
5 *In regeneratione baptiſmi, non in omnibus fuere perfectè hæc vulnera recuperata; ſed ſolùm in illis qui viam crucis ingreſſi ſunt.*
6 *Qui viam Crucis non ingrediuntur, partem cognoſcitiuam vt plurimum corruptam habent.*
7 *Rari ſunt etiam ex baptizatis, qui diuerſis vitiorum generibus non inficiantur.*
8 *Vitiorum habitus contrarius eſt naturæ rationali.*
9 *Peccator, auxilijs diuinæ gratiæ poteſt, ſi velit, bonum operari, quantumvis peruerſus.*
10 *Licet magna pars peccatorum pereat, multi Dei gratia adiuuante lumen veritatis reſpiciunt.*
11 *In his iuſtificatis charitas ſtatim conatur producere ſuos effectus.*
12 *Ponitur primus effectus charitatis in iuſtificatis.*
13 *Ponitur ſecundus effectus Charitatis. Ponitur tertius effectus charitatis.*
14 *Charitas in incipientibus nutritur, in proficientibus roboratur, in perfectis perficitur.*

1 DIco 1. Condidit Deus hominem in gratia, & iuſtitia ori-
ginali, cum omnibus virtutibus, & donis ſupernatura-
libus, & omnibus habitibus naturalibus integris, & perfectis.
Nam, vt dicitur *Eccleſiaſt.* 7. Fecit illum rectum, hoc eſt, tali-
ter ordinatum, vt inferiora ſuperioribus ſubderentur, & ſu-
periora ab inferioribus non impedirentur. Peccauit Adam pec-
2 cato ſuperbiæ, quatenùs appetiuit quoddam bonum ſpiritua-
le ſupra ſuam naturam, vt notauit D. Thom. 22. *quæſt.* 163. &
3 D. Auguſt. *in* 1. *de Ciuitat. Dei cap.* 8. Per iſtud peccatum om-
nes potentiæ animæ remanſerunt proprio ordine deſtitutæ.
Nam ratio, in qua eſt prudentia in ordine ad verum, cùm ſuum
ordinem amiſerit, remanſit plena ignorantia. Voluntas in qua
eſt iuſtitia in ordine ad bonum, remanſit plena malitia. Iraſcibi-
lis, in qua eſt fortitudo in ordine ad arduum, remanſit infirma:
concupiſcibilis, in qua eſt temperantia in ordine ad delectabile
moderatum ratione, remanſit plena concupiſcentia.
4 Dico 2. Quamvis Chriſtus per ſuam mortem pretioſiſſimam,
hæc omnia vulnera reparauerit, hoc tamen fit ſecundum ordi-
nem ſapientiæ diuinæ congruo tempore; oportet enim quod
ad immortalitatem gloriæ, quæ in Chriſto inchoata eſt, & per
Chriſtum nobis acquiſita, perueniamus conformari prius paſ-
ſionibus eius. Vnde oportet quod ad tempus eius poſſibilitas, in
noſtris corporibus remaneat ad impaſſibilitatem gloriæ prome-
rendam conformiter Chriſto. Vnde licet in iuſtificatione, quæ
acquiritur in regeneratione baptiſmatis, per infuſionem gratiæ
ſanctificantis, ac virtutum ſupernaturalium, prædicta quatuor
vulnera aliqualiter reparentur; non tamen perfectè in omnibus,
etiam vt patitur ſtatus præſentis vitæ, ſed tantùm in illis, qui 5
viam crucis ingredientes ad ſtatum perfectionis, iugiter adſpi-
rantes prauas vitæ corruptę inclinationes aſſidua mortificatio-
ne, ac virtutum exercitio, purgant denſas mentis tenebras, per-
petua rerum æternarum contemplatione illuminant, & conna-
turalem voluntatis malitiam deponentes, per intimum chari-
tatis effectum Deo ſummo bono, ac vltimo fini indeclinabili-
ter vniuntur.
Hinc fit, quod alij qui hanc viam crucis non ingrediuntur, par- 6
tem cognoſcitiuam, vt plurimum corruptam habent, vt dicitur
Geneſ. 6. Videns Deus, quod cuncta cogitatio cordis intenta eſſet
ad malum, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Nam
cum homines ſolum Deum quærere deberent, & creatoris, re-
demptoris, & benefactoris ſui continua beneficia contemplari,
de ſolis creaturis cogitant, alij namque de ſolis diuitijs compa-
rãdis tractant, alij de corporis delitijs, alij de voluptatibus carnis
alij de falſis honoribus, alij de ſolis dignitatibus comparandis, alij
quomodo propinquis, & carnaliter parentibus complaceant, alij
de rebus inutilibus, & curioſis: vnde admodũ rari ſunt etiam ex 7
illis, qui conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma, qui diuerſis
vitiorum generibus non inficiantur. Nam licet vitiorum habitus
naturæ rationali bonum honeſtum reſpicienti contrarius ſit, ſic 8
eam deprimit, & ſubiugatur Diabolo, etiam mundo, & car-
ne inſtigantibus, vt vix ad virtutis exercitium ſurgere poſſit.
Nam, vt ait Apoſtolus in perſona peccatoris loquens: Non quod
volo, facio bonum, ſed quod nolo, operor malum, non quod ab-
ſolutè peccator auxilijs diuinæ gratiæ, non poſſit ſi velit bo-
num operari quantumvis peruerſus, ſed quia vitia iuſto Dei iu-
dicio taliter hominem afficiunt, vt meritò peccator, pecca- 9
ti captiuus, & abſolutè ſeruus nuncupetur, cùm nulla maior
ſeruitus ſit, quàm ſeruitus peccati, vt ait Auguſtinus *lib.* 19. *de
ciuitate Dei cap.* 15. & D. Thoma 2.2. *q.* 183. *artic.* 4.
Dico 3. Licet maior pars peccatorum qui ſuis ſceleribus cõ- 10
putruerunt in ſæculo, pereant; aliqui tamen exemplo boni la-
tronis, Mariæ Magdalenæ, Diui Pauli, & aliorum inſigniũ pec-
catorum, lumen veritatis recipiunt, & ſe à peccatorum tene-
bris ſeduló Dei gratia adiuuante denudant. Hi autem cum iam
in tenebris lumen veritatis adſpiciant, Dei gratia ſanctificante, 11
ornantur, hæc autem cum ſecum afferat ſimul omnes virtutes
inter eas, charitas in eis, qui eam poſſident, ſuos ſtatim cona-
tur producere effectus.
Dico 4. Primus effectus charitatis in hominibus iuſtificatis 12
eſt, vt homo à peccatis diſcedat, & ideò mens charitatem ha-
bens, circa hoc maximè occupatur, vt à peccatis præteritis
emendetur, & à futuris præcaueat, & quantum ad hunc effe-
ctum dicitur charitas incipiens. Secundus effectus eſt, vt homo 13
in bono proficiat, & quãtum ad hoc dicitur charitas proficiens. 14

Ter-

Tertius effectus est, vt homo ad hoc principaliter intẽdat, vt Deo
inhæreat, & hoc ad perfectam charitatem pertinet. Vnde sicut
in motu corporali videmus quod primum est recessus à termi-
no, & secundum est appropinquatio ad alium terminum; & ter-
tium quies in termino, ita in hoc motu spirituali. Primum est
recedere à vitijs, & peccatis quod pertinet ad incipientes; se-
cundum virtutes acquirere, quod pertinet ad proficientes; ter-
tium D.o frui, & in eo per amorem quiescere, quod pertinet ad
perfectos. Vnde dici potest, quod charitas in incipientibus nu-
tritur, in proficientibus roboratur, in perfectis perficitur, vt
ex Augustino ait D. Thom. 2. 2. q. 24. *art.* 9.

SECTIO II.

De multiplici imperfectione incipientium.

SVMMARIVM.

16 *Variæ sunt incipientium imperfectiones.*
17 *Quæ magis torquent, sunt peccata venialia.*
18 *Venialia maximè charitatis perfectionem, & intimam cum Deo vnionem impediunt.*
19 *Licet venialia non tollant gratiam, & charitatem, impediunt ne homo cum Deo vniatur.*
20 *Qui desiderat ascendere ad Dei vnionem, & contemplationem, debet vitare venialia.*
21 *Rarus est vir sæcularis, qui ad vnionem Dei ascendere possit.*
22 *Non solùm venialia debet vitare, qui desiderat ascendere ad diuinam vnionem, sed etiam omnes imperfectiones.*
23 *Hæ imperfectiones reducuntur ad capita peccatorũ mortaliũ.*
24 *Aliqui ex deuotionis sensu, quem Deus eis communicat, sumunt occasionem superbiendi.*
25 *Incipientes, plures patiuntur defectus auaritiæ spiritualis, qui ibi enumerantur.*
26 *Incipientes, plures luxuriæ defectus patiuntur, qui ibi enumerantur.*
27 *Isti motus sensualitatis in incipientibus proueniunt, aliquando ex familiaritate cum personis spiritualibus.*
28 *Aliquando eo deueniunt dementiæ, vt calorem inhonestum excitatum à Diabolo, existiment esse ignem Spiritus Sancti.*
29 *Hæc frequens locutio, & familiaritas est initium libidinis.*
30 *Incipientes, plures habent imperfectiones, quæ ibi enumerantur.*
31 *Incipientes quomodo deficiant in gula.*
32 *Defectus gulæ spiritualis enumerantur.*
33 *Incipientes, plures habent defectus inuidiæ.*
34 *Numerantur hi defectus inuidiæ.*
35 *Incipientes plures habent defectus acediæ, quæ ibi enumerãtur.*

16 DIco 1. Cum septies in die cadat iustus, vt ait Sapiens, non
est credibile quàm variæ sint incipientium imperfectio-
17 nes. Quæ magis torquent, sunt peccata venialia, nam licet
iusti in gratia perseuerent, nõ est credibile quantùm peccata ve-
18 nialia Charitatis perfectionem, ac intimam cum Deo vnionem
impediant. Hinc *in Canticis Canticorum* dixit Spiritus Sanctus:
Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas. Hæc vi-
nea in qua per gratiam, & charitatem Deus inhabitat, iuxta il-
lud *Canticor.* Vinea mea coram est, morsibus vulpium paruula-
rum demolitur, nam licet venialia, & si plura non tollant gra-
tiam, vel charitatem, eam perturbant, infrigescunt, & impe-
diunt, ne homo cum Deo vniatur. Vnde qui desiderant ascen-
dere ad contemplationis viam, & ad Dei vnionem, primum
quod debent facere, est venialia vitare, nam hæc sunt quæ ma-
20 gis retardant hominem à diuina vnione, iuxta illud *Psalmist.*
Iniquitas Calcanei mei circundabit me, hoc est peccatũ veniale,
est murus, & ante murale, quod me circundat, & impedit, ne ad
veram cum Deo vnionem ascendam, debet igitur homo, qui ve-
ram contemplationem, & cum Deo vnionem desiderat, qualis
21 est vir religiosus, sæculares enim cum mundi illecebris circun-
dentur, rarus est qui expeditus ad hanc vnionem ascendere pos-
sit. Religiosus igitur, qui à sæculo abstractus est, & Deo dica-
tus, debet ante omnia hæc venialia vitare.
22 Dico 2. Non solùm venialia debet vitare, qui desiderat acce-
dere ad diuinum osculum, & Dei vnionem, sed etiam omnes
imperfectiones. Has autem reduxit noster Venerabilis P. Ioan-
23 nes à Cruce, ad capita peccatorum mortalium. Et quidem quan-
tùm ad superbiam ex deuotionis sensu, quem Deus eis benignè
communicat, vt à terrenis voluptatibus segregatos, ad cœlestes
delitias fortiter, & suauiter alliciat, superbiendi sumunt occa-
sionem hanc prosperitatem suis meritis attribuẽtes. Vnde alios
24 facilè despiciũt, quos externa deuotione carere conspiciunt, eo-
que deueniunt superbiæ, vt asperrima virtutis exercitia sub-
eant, vt appareant coram hominibus, & vt in virtute alijs emi-
nentes videantur: ex quo sequitur, quòd Confessarios quærant
sui fastus approbatores, & adulatores. Vnde hic, illuc diuagan-
tur, donec tales inueniant, & summo studio deuiant eos, quos
suis erroribus contrarios viam humilitatis docere conspiciunt.
25 Dico 3. Quantum ad auaritiam spiritualem, multi incipien-
tium plurimos patiuntur defectus, vix enim de Spiritu diuini-
tus concepto contenti sunt, & nisi fauores cœlestes plena manu
recipiant tanquam à Deo derelicti gemunt, sic apparentibus
quibusdam inhęrent deuotionibus, vt ab illis dimoueri non pos-
sint, sic imaginibus Sanctorum, crucibus, & reliquijs adhærent,
vt semper ingentem illorum copiam habeant: vnde deuotionis
accidentibus, & non eius substantiæ addicuntur, quapropter
his inhærentes, nunquam ad perfectionis culmen ascendunt, vt
fecerunt Sancti Patres, qui non curiosa, & pretiosa, sed pia, &
modesta pietatis insignia habentes ad cœlestia faciliùs euolarũt.
Dico 4. Quantum ad luxuriam, etiam incipientes suos patiũ- 26
tur defectus, nam sæpè Deo permittente ad maius meritorum
incrementum, motus carnis patiuntur, vel suggestione Demo-
nis, vel naturæ corruptæ incentiuo, immo sæpe contigit, quod
in ipso deuotionis, & pietatis exercitio, & ipso Sacramento-
rum vsu, motus aliqui sensualitatis in corpus redundent, ma-
ximè in natura debili, ex naturali quippe connexione partis su-
perioris, & inferioris prouenit, vt dum pars superior spiritua-
libus fruitur delitijs, pars inferior circa propria obiecta sensua-
lia frequenter excitetur, ex sympathia namque vtriusque pro-
uenit, vt vna in alterius delectatione, & pœna communicet
modo sibi proprio, & connaturali, donec vna totaliter alteri
subordinetur. Vnde cum in principio vitæ spiritualis, pars in-
ferior non perfectè dominetur à superiore, sed tantùm ab illa
regatur, incipientes prædictos motus sensuales, ad præsen-
tiam delectationum spiritualium patiuntur, donec pars infe-
rior perfectè à superiore totaliter dominetur.
Isti motus sensualitatis proueniunt etiam incipientibus ex 27
familiaritate nimia cum personis spiritualibus, etiamsi à prin-
cipio sit sancta, nam ex nimia familiaritate, incipit vnus ap-
petere alterius præsentiam corporalem, sicque spiritualis
deuotio paulatim conuertitur in Corporalem, & Carna-
lem. Vnde quidam liquidè dixit, quod hæc familiaritas
incipit à *Credo in Deum*, & terminatur in *Carnis resurre-
ctionem*, & quod peius est, quod existimant hanc alterius
memoriam, & desiderium ex maxima charitate procedere.
Sentiunt etiam in oratione mentali quandam viuam represen-
tationem personæ alterius, & ad conspectum illius imaginis
habent calorem quendam excitatum à Diabolo, & affirmant es- 28
se ignem charitatis, à Spiritu Sancto transmissum, volentem cõ-
iungere spiritum vnius spiritui alterius vinculo charitatis, cùm
tamen sit ignis libidinosi amoris: vnde iudicant posse proliziùs
simul loqui, atq; in hoc tempus non perdere, sed lucrari, & quæ-
runt modos, & cautelas mirabiles; vt simul frequenter alloquã-
tur, allegantes id sibi maximè prodesse, cùm tamen hęc frequens
locutio sit libidinis incentiuum, cui iam ratio, & voluntas suc-
cumbit, sed de hoc vide D. Thom *in expositione secunda ad Co-
rinth. cap.* 12. Nullrum Philippum à Trinit *tract.* 1. *de via purga-* 29
tiua art. 4. Valgorner. *q.* 2. *d.* 1 *art.* 6. *n* 7.
Dico 5. Quantum ad viam, multas etiam incipientes habent
imperfectiones, quidam enim prę libato rerum spiritualium gu-
stu, dum se in cæcitatem, & ariditatem reductos adspiciunt 30
præ angustia Spiritus fastidientes, occasione qualibet oblata, in
subitos viæ motus prorumpunt, & non solum alijs, sed sibi ipsis
graues, & quasi intolerabiles efficiuntur, maximè si ex naturali
complexione flaua bili abundent, contra omnes inquieto, & in-
discreto zelo facilè irascuntur, & quasi essent regula virtutis,
quoscunque delinquentes indebitè repræhendunt; imò cùm se
parum in via perfectionis prouectos inspiciunt, etiam contra se-
ipsos inordinata feruent ira. Vnde de his dixit Psalmist. *Psal.* 36.
Desine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari vt maligne-
ris. Conuenit igitur his seipsos quamvis imperfectos humiliter
tolerare à Deo remedium innixè postulantes pro viribus suæ
perfectioni studentes.
Dico 6. Quantum ad gulam, incipientes deficiunt, quando 31
spiritualibus delitijs in principio inescati, vt mundi delitia-
rum non recordentur, non puritati Spiritus, & veræ deuotio-
ni, sed tantum sensibili suo gustui incumbunt. Vnde sibi magis
quàm Deo placere student; imò aliquando sine Consilio indis-
cretas pœnitentias suscipiunt, & relicta voluntatis mortifica-
tione, corpus opprimunt, & viribus temerè exhaustis omninò
succumbunt, & ad prosequendam virtutis semitam, penitus
inepti efficiuntur. His vtilius foret si sensibilibus delitijs sobriè
tunc vtentes ad veram Spiritus puritatem adspirarent, quæ in
perfecta directoris obedientia, & in totali ad diuinam volunta-
tem conformitate consistit, & sic potius illis delitijs cum in dif-
ferentia, & gratiarum actione sobriè vterentur, quàm immo-
derato sensualitatis appetitu, & damnabili proprietate frue-
rentur.
Aliqui, vt sentiant has sensualitates, & dulcedines amoris 32
superioris, voluntatem ad suas inclinationes flectere student,
vnde coactè consentiens superior, verius ipsorum voluntatem
sequitur, quàm ipsi præceptum obedientiæ exequantur, & sic
meritò ipsis dicitur per Prophetam. In die ieiunij vestri inueni-
tur voluntas vestra, quapropter maxima meritorum parte spo-
liantur. Alij dictis gustibus inebriati, propriam non vident mi-
seriam, cum Deo minus reuerenter conuersantur, faciliter ad
Sacram Eucharistiam sine directoris consilio accedunt suarum
imperfectionum obliti, & eodem imperfecto procedendi modo,

se

se circa orationem exhibent, in qua solum gustum sensibilem totis viribus assiduè procurant: quod si eis Deo sic disponente deficit angustia, & mœrore in ea cæcitate afficiuntur, quasi debita essent deuotione priuati, cùm tamen humiliter hæc deberent sustinere, & se dignos æterna damnatione ob peccata sua confiteri. Vnde Sanctæ Crucis asperitatem, nec vltimis labijs volunt degustare, quod maximum affert vitæ Spirituali nocumentum, cum perfectio in imitatione Christi consistat, vnde non verè perfectus est, qui non potest dicere cum Apostolo. Mundus mihi crucifixus est, & ego mundo.

33 Dico 7. Quantum ad inuidiam, incipientes multos habent defectus, & primo cum non sint Charitate perfecti, maximè dolent quod alij eis superiores sint in via spirituali, & dum eos laudari conspiciunt, inuidia torquentur, liuore tabescunt, ac sæpè verbis, & gestibus contradicunt, dolentes maximè, quod simili modo ab alijs non exaltentur, & illis non præferantur, cum in omni perfectione singulares velint apparere. Hæc inui-
34 dia multum est damnabilis, & contraria Charitati, quæ non quærit, quæ sua sunt, sed quæ aliorum. Et licet æmulatio in virtute sit tanta, vt ait Apostolus: Æmulamini Charismata meliora: hæc non tristatur, vt inuidia, sed gaudet de aliorum virtutibus, quas tamen imitari, vel etiam superari desiderat, non ad captandas laudes humanas, sed ad habendam maiorem cum Deo charitatis vnionem. Vnde N. M. S. Theresia solebat dicere, se libenter visuram alios in cœlo beatiores in gloria, non tamen in amore Dei feruentiores.

35 Dico 8. Quantum ad acediam plures habent incipientes imperfectiones. Solent enim in rebus spiritualibus tædium, & nauseam pati de omnibus ex proprio gustu, vel vt ex prima regula iudicant quæ ipsis multum arrident, tanquam Deo gratissima amplectuntur, quæ ipsis displicent tanquam Deo displicentia, semper abhorrent. Ex quo apparet quantum veræ mortificationi, quam docet Apostolus, contradicunt, dicens: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Hi sunt ordinarij defectus incipientium, quos nisi purgatione actiua correxerint, vix aliquantulum in via perfectionis procedent.

SECTIO III.

De peccatorum, & imperfectionum purgatione.

SVMMARIVM.

36 *Deus priùs dilexit nos, cùm illius inimici essemus.*
37 *Varijs modis vocat Deus homines.*
38 *In his vocatis timor ordinariè procedit, quo virtutis iter aggrediuntur.*
39 *Hic timor Domini est initium Sapientiæ.*
40 *Qui ad semitam perfectionis à Deo vocatur, statim debet à corde suo peccata, & imperfectiones euacuare.*
41 *Vt incipientes peccata mortalia euitent, debent grauitatem peccati mortalis cognoscere.*
42 *In quo consistat grauitas peccati mortalis.*
43 *Peccata mortalia, & venialia distinguuntur essentialiter per ordinem ad obiecta.*
44 *Imperfectio opponitur summæ perfectioni diuinæ vnionis.*
45 *Peccata purgantur per Sacramenta Pœnitentiæ.*
46 *Peccata mortalia sunt materia necessaria, circa quam versatur pœnitentia, venialia verò sufficiens.*
47 *Materia proxima pœnitentiæ, est Confessio, dolor, & satisfactio.*
48 *Verba absolutionis sunt forma.*
49 *Peccata etiam purgantur virtute pœnitentiæ, & quomodo?*

36 Dico 1. In hoc maximè relucet Dei misericordia, quòd cùm inimici essemus, & tot miserijs implicati, ipse priùs di-
37 lexit nos, vocando nos diuersis vocationibus: alios enim per se vocat; alios per Angelos, alios per pastores, alios per miracula, alios per flagella, alios per prospera, alios per aduersa. In his vocatis timor ordinariè præcedit, quo recenter iustificati, propriæ perditionis timidi, & æternorum cruciatuum tenebris
38 attoniti, virtutis iter arduum aggrediuntur, obedientes Apostolo præcipienti, vt *cum timore, & tremore salutem nostram ope-*
39 *remur*. Hic timor Domini est initium Sapientiæ, qui postmodum adueniente perfecta charitate recedit perfecta, quippe Charitas foras mittit timorem.

40 Dico 2. Quisquis ad perfectionis semitam à Deo vocatur, statim à principio peccata, & imperfectiones, è corde suo debet euacuare, nam peccata mortalia tollunt gratiam, mortem inferunt, charitatem excludunt, venialia, & imperfectiones Charitatis feruorem minuunt. Vnde qui ad perfectionem peruenire desiderat, necesse est, vt non solum peccata, sed etiam imperfectiones euacuet, vt autem incipientes faciliùs peccata, &
41 imperfectiones excludant, debent grauitatem peccati mortalis cognoscere, hæc autem formaliter sumitur ex auersione à Deo, vt ait D. Thom. 2. 2. *q.* 162. *art.* 6. Hinc fit, quòd grauitas peccati ex parte Dei est infinita, licet ex parte boni quod corrumpitur,
42 quantitas peccati finita sit. Circunstantiæ etiam aggrauant peccatum, & grauitas peccatorum in proximum est per se ex maiori nocumento. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 34. *art.* 4.

Dico 3. Sicut peccata mortalia ex parte auersionis à Deo sunt 43
æqualia; ex parte verò conuersionis, distinguuntur essentialiter per obiecta magis, aut minus difformia, sic peccata venialia distinguũtur per ordinem ad obiecta grauiora, vel leuiora Imperfectio verò, siue confundatur cum peccato veniali, & sumatur positiuè pro actu defectuoso, quoad substantiam, siue distinguatur à peccato veniali, & sumatur priuatiuè pro modali defectu 44
actus debiti, putà pro carentia iustæ intentionis, vel alterius circunstantiæ concomitantis, opponitur summæ perfectioni vnionis cum Deo, ad quam huiusmodi incipientes adspirant, vnde etiam vitanda est.

Dico 4. Peccata purgantur per sacramentum pœnitentiæ, 45
sunt autem peccata materia remota, circa quam versatur Sacramentum pœnitentiæ. Mortalia sunt materia necessaria; venialia sufficiens. Materia proxima est confessio, dolor, & satisfa- 46
ctio; forma sunt verba absolutionis. Quomodo autem hoc sacra- 47
mentum sit conficiendum, & quæ peccata in eo debeant confiteri, vt peccator recipiat gratiam Sacramentalem, & de neces- 48
sitate, & vtilitate huius Sacramenti, & de distinctione, & grauitate peccatorum, vide quæ latè dixi in nostro Directorio Confessariorum *tract. ... d. ... per totam*. Vbi etiam inuenies, quomodo 49
peccata etiam purgentur per virtutem pœnitentiæ, quæ omnia libenter prætermitto, ne eadem repetamus.

SECTIO IV.

De vitiorum purgatione.

SVMMARIVM.

50 *Vitium est animæ praua dispositio.*
51 *Per actus prauos acquiritur paulatim habitus vitiosus.*
52 *Vitium opponitur virtuti contrariæ.*
53 *Vitium quod est contra naturalia, est propriè, & directè contrarium virtutis acquisitæ.*
54 *Virtuti infusæ opponitur contrariè contrarietate indirecta.*
55 *Ponitur quædam obiectio, & soluitur.*
56 *Maior est contrarietas indirecta inter virtutem per se infusam, & vitium contra supernaturalia, quàm inter eandem virtutem, & vitium contra naturalia.*
57 *Sufficit, quod vitium, quomodocunque contrarietur virtuti tam infusæ, quàm acquisitæ, vt quilibet illud procuret eradicare.*
58 *Vitium est intrinsecè malum.*
59 *Vitium in esse vitij secundum quid, prius est ipso peccato.*
60 *Sunt multæ species vitij, & plures quàm virtutis.*
61 *Fidei opponitur infidelitas.*
62 *Spei opponitur desperatio, & præsumptio.*
63 *Charitati directè opponitur odium Dei, alia verò plurima reductiuè, quæ ibi enumerantur; indirectè verò ei opponuntur cuncta vitia.*
64 *Prudentiæ opponitur generaliter imprudentia.*
65 *Numerantur vitia sub imprudentia contenta.*
66 *Iustitiæ generaliter opponitur iniustitia.*
67 *Numerantur vitia sub iniustitia contenta.*
68 *Quæ vitia opponantur religioni, enumerantur.*
69 *Numerantur vitia opposita pietati.*
70 *Numerantur vitia opposita obseruantiæ.*
71 *Obedientiæ opponitur inobedientia.*
72 *Gratitudini opponitur ingratitudo.*
73 *Quæ vitia opponantur veritati?*
74 *Quæ opponantur amicitiæ?*
75 *Quæ opponantur liberalitati?*
76 *Quæ opponantur fortitudini?*
77 *Quæ vitia opponantur magnanimitati?*
78 *Quæ opponantur patientiæ?*
79 *Quæ vitia opponantur temperãtiæ, tam in genere, quã in specie?*
80 *Qui ad perfectionem ascendere desiderant, omnia vitia debent eradicare.*
81 *Non sunt omnia vitia simul aggredienda, sed singula seorsim.*
82 *Quid ad hoc faciendum sit.*
83 *Quando cognoscat homo vitia esse eradicata?*
84 *Proponuntur ad id necessaria signa.*

Dico 1. Sicut virtus est animæ optimæ optima dispositio, 50
quæ bonum facit ipsam habentem, & opus eius perfectum reddit, quæ ex bonis operibus relicta ad benè operandum, sic inclinat, vt benè operari sit ei quodammodo connaturale; sic vitiũ est animæ praua dispositio ex peccato relicta, & ad peccandum sic inclinans, vt malè operari sit quodãmodo ei connaturale, & benè operari, contra naturam esse videatur: & sicut per actus virtutis acquiritur paulatim habitus virtutis, qui radicatus in anima ad similes inclinat actus, sic per actus prauos, & pecca- 51
minosos acquiritur paulatim habitus vitijs, qui radicatus in anima, ad similes in specie inclinat actus, ijs quibus fuit acquisitus, quamvis in modo sint dissimiles, nam in principio cum aliquo hor-

horrore homo peccata committit, vtpotè rationi contraria, postea verò ex mala consuetudine etiam hunc horrorem naturæ amittit, immò delectatione committit, quod antea difficile ac horridum apparebat.

52 Dico 2. Vitium opponitur virtuti contrariæ. Ita D. Thom. 1. 2. *q. 71. art. 1. & 2.* Et ratio est, quia appositio contraria est, inter ea quæ, sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto se mutuò expellunt; sed hæ conditiones conueniunt virtuti, & vitio, quæ sub genere dispositionis contenta maximè differunt, & ab eodem subiecto se mutuò excludunt, iuxta enim subiecti dispositionem, vel vitium, excludit virtutem, vel virtus vitium, vt tarentur omnes, & experientia docet: ergo vitium opponitur virtuti contrariæ.

53 Dico 3. Vitium quod est contra naturalia, est propriè, & directè contrarium virtuti acquisitæ. Virtuti verò infusæ opponitur contrariè contrarietate impropria, & indirecta. Ita D. Th.
54 *in 4. dist. 14 q. 2. art. 2. ad 4.* Ratio est, quia illi tantùm habitus propriè, ac directè contrariantur, attenta ipsorum natura, qui habent obiecta formalia propriè, ac directè contraria; sed obiectum formale vitij contra naturalia, & obiectum formale virtutis, per se infusæ non sunt propriè, ac directè contraria, quamuis materialiter contrarientur: ergo vitium contra naturalia non contrariatur propriè, ac directè virtuti infusæ. Minor patet, nam vitium contra naturalia, tendit ad obiectum sub motiuo purè naturali, virtus verò infusa, tendit ad suū obiectum sub motiuo supernaturali; sed obiectū naturale, & supernaturale, non propriè, ac directè contrariātur, cum sint in diuerso ordine, & in eodē subiecto sunt incompatibilia: ergo vitium contra naturalia, non contrariatur propriè, ac directè virtuti infusæ.

Quod autem contrarietur illi impropriè, & indirectè etiam liquet, quia ad hoc sufficit, quod vnum extremum sit per modū prosecutionis, & alterum per modum fugæ, respectu eiusdem obiecti materialis, & insuper quod mutuò se ab eodem subiecto expellant per actus oppositos formaliter; sed vitium contra naturalia, & virtus per se infusa, sic se habent, vt vnum sit per modum prosecutionis, & aliud per modum fugæ, respectu eiusdem obiecti materialis, vt ex se patet. Nam temperantia per se infusa, prosequitur moderatam cibi sumptionem, quam intemperantiæ vitium refugit, & insuper se mutuò indirectè ab eodē subiecto expellunt per actus aliquo modo oppositos; nam virtus infusa tollitur indirectè per actum vitij contra naturalia, per hoc quod excluditur gratia sanctificans, si sit peccatum mortale, vel per hoc quod subiectum disponitur ad actum vitijs similis contra supernaturalia, & simpliciter per infusionē gratiæ sanctificantis, ac virtutū supernaturalium, debilitati remanent habitus vitiosi, & sunt in via corruptionis; ergo vitium contra naturalia, opponitur virtuti per se infusæ contrariè contrarietate impropria, & indirecta.

55 Dices. Vitium contra supernaturalia contrariatur propriè virtuti infusæ: ergo corruit tota doctrina Patet antecedens, quia sunt in eodem genere gratiæ, & circa idem obiectum formale. Respondetur negando antecedens; ad probationem, respondetur, non sufficere, quod sub eodem genere maximè distent, & quod sint circa idem obiectum formale, sed vltra requiri, quod ab eodem subiecto saltem materiali, se expellant; manifestum est autem, non posse virtutem infusam, quæ à solo Deo in suo fieri, & conseruari dependet, corrumpi effectiuè, vel formaliter proximè ab vlla creatura, nec ab ea expelli, nec etiam virtus per se infusa formaliter, aut etiam per se effectiuè vitium contra supernaturalia expellit, vt patet in plurimis Sanctis, verbi gratia, in Maria Egyptiaca, quæ post conuersionem habebat gratiam copiosam cum virtutibus infusis in intenso gradu, & tamen in principio sentiebat vehementissimam intemperantiæ inclinationem, ab habitu intemperantiæ procedentem, sed contraria, contrarietate propria, & directa, non possunt simul esse in eodem subiecto in gradibus intensis: ergo.

56 Aduerte tamen, quod maior est contrarietas impropria, & indirecta inter virtutem per se infusam, & vitium contra supernaturalia, quam inter eandem virtutem, & vitium contra naturalia: Nam licèt in hoc conueniat vitium contra naturalia, & vitium contra supernaturalia in ordine ad virtutem per se infusam, quod neutrum illam expellat, nec ab illa expellatur propriè, & directè ab eodem subiecto; in hoc tamen differunt, quod vitium contra supernaturalia, maximè distat à virtute per se infusa sub eodem genere, cum sint de eodem obiecto formali, vitium autem contra naturalia non ita distat ab eadem virtute, cum sint tantùm de eodem obiecto materiali.

57 Sufficit tamen, quòd vitium contrarietur quomodocumque virtuti tam infusæ, quàm acquisitæ, & quod ad eius destructionem, & expulsionem cooperetur, suppositis etiam, tot tantisq; damnis eius, tum positiuis, tum priuatiuis iam relatis, & postmodum referendis, ad hoc vt quilibet fidelis totis viribus procuret quodcumque vitium eradicare, sed ad hoc præcipuè debet attendere, qui viam perfectionis ingressus purè desiderat viuere, & Deo summè dilecto in omnibus placere.

58 Dico 4. Vitium est intrinsecè malum. Ratio est, quia vitium de cuius ratione est inclinare ad actum dissonum rationi, aliud importat consideratum præcisè, quoad substantiam, & entitatem vitij, & aliud attentū in esse vitij moralis, seu sub statu, & munere habitus vitiosi, nam primo modo dicit inclinationem ad obiectū dissonum, quantum est ex se difficile mobile, & in hoc essentia eiusdem sita est; secundo verò modo importat eandem inclinationem, non vtcumque sed per modum propensionis practicæ, & expeditæ, de faciliq; reducibilis ad actum, & insuper importat, vt ita fortiter, ratione dictæ propensionis adhæreat suo obiecto, vt quasi dominetur voluntati, sibiq; eam subijciat in ordine ad illius prosecutionem; hic enim est proprius status, & complementū vitij, sub quo habituale munus vitij moralis exercet, sed secundùm omnes has rationes, est intrinsecè malum: ergo vitium est intrinsecè malum. Quoad secundam verò partem etiam liquet. Nam ista propensio practica, & expedita ad actum vitiosum importat actualem relationem disconueniētiæ ad naturam rationalem hominis: ergo vitium, tam secundùm illud, quod importat in sua entitate, quàm in suo complemento, vel proprietate est intrinsecè malum.

Dico 5. Vitium secundùm quid, peius est in esse morali, quàm 59
ipsum peccatum. Ita D. Th. 2. 2. *q. 71. art. 3.* Ratio est, quia habitus vitiosus, seu vitium est causa actus vitiosi, siue peccati. Deinde, quia vitium est causa plurium numero peccatorum; tum quia vitium, denominat vitiosum, non autem peccatū, licet sit actus vitiosus: ergo secundùm quid peius est in esse morali vitiū, quàm ipsum peccatum. Dixi secundùm quid, nam absolutè peius est peccatum, quam vitium, nam habitus non dicitur malus, nisi propter malitiā actus, ad quem inclinat: ergo potior est malitia actus, quā habitus, nā propter quod vnumquodq; tale; sed de his vide nostrum cursū Salmanticensē, *q. 72. tr. 13. dub, vn. per tot.*

Dico 6. Sicut sunt multę species virtutis, sic sunt multæ spe- 60
cies vitij oppositi, imò plures sunt species vitij, quàm virtutis.
Nam cum virtus consistat in medio eiusdē virtutis, plura sunt
extrema vitiosa per excessum, & per defectum, quia tamen pro-
lixum esset omnes has enumerare, ideo solùm principales enu- 61
merabimus. Fidei ergo opponitur infidelitas: sub hac continen-
tur propriè, vel reductiuè multa vitia: propriè continetur hæ-
resis, apostasia & blasphemia; reductiuè vero continetur cæcitas
mentis, hebetudo sensus, quæ dono intellectus opponuntur Spei 62
opponuntur desperatio, & præsumptio; charitati primò, & di-
rectè opponitur odium Dei, & proximi; reductiuè verò opponi- 63
tur acedia, inuidia, discordia, contentio, schisma, bellum, rixa,
& seditio, scandalum, stultitia: remotè verò, & indirectè cun-
cta vitia charitati opponuntur, quatenus per cuncta peccata
mortalia, charitas expellitur simul cum gratia sanctificante.

Prudentiæ opponitur imprudentia, sub qua continetur præ- 64
cipitatio, siue temeritas, inconsideratio, & inconstantia, negli- 65
gentia, prudentia, carnis astutia continens dolum, & fraudem. 66
Iustitiæ opponitur generaliter iniustitia, sub qua continentur
acceptio personarum contra iustitiam distributiuam, & contra
commutatiuam, homicidium, mutilatio, furtum, rapina. con- 67
tumelia, detractio, susurratio, derisio maledictio, fraus & vsu- 68
ra Religioni opponitur superstitio, idololatria, tentatio Dei,
periurium, sacrilegium, simonia. Pietati opponitur impietas in 69
parentes. Obseruantiæ opponitur irreuerentia. Obedientiæ 70
inobedientia; gratitudini ingratitudo; veritati mendacium, si- 71
mulatio, hypocrisis, iactantia, ironia; Amicitiæ opponitur as- 72
peritas locutionis; litigium, adulatio; liberalitati opponitur 73
auaritia, & prodigalitas. 74

Fortitudini opponitur timor, intimiditas timori contraria, 75
& audacia, magnanimitati opponitur per excessum præsūptio, 76
ambitio, inanis gloria; per defectum verò opponitur pusillani- 77
mitas. Patientiæ opponitur impatientia; Perseuerantiæ oppo- 78
nitur mollities, & pertinacia; temperantiæ generaliter oppo-
nitur intemperantia, sed specialiter; Verecundiæ opponitur In-
uerecundia; Honestati inhonestas; Abstinentiæ opponitur gula; 79
sobrietati ebrietas; Castitati opponitur luxuria, videlicet sim-
plex fornicatio, stuprum, raptus, adulterium, incestus, sacrile-
gium, & vitium contra naturam; Continentiæ opponitur in-
continentia. Clementiæ, seu mansuetudini opponitur iracun-
dia, crudelitas, sæuitia, vel feritas; Humilitati opponitur su-
perbia; studiositati opponitur curiositas; Modestiæ immodestia.

Dico 7. Qui ad perfectionem attingere desiderat, omnia præ- 80
dicta vitia pro viribus debet eradicare. Et ratio est, quia cum status perfectionis, in virtutum acquisitarum possessione consistat, & vitia virtutibus contraria, virtutum acquisitionem impediant, necessarium est quòd, qui ad perfectionem attingere desiderat, priùs debet vitia expellere, virtutes acquirere; paulatim namque vitia debilitata virtutibus locum sedent.

Dico 8. Licèt omnia vitia debeant eradicari, nō tamen omnia 81
simul aggredienda sunt, sed singula seorsim, & incipiendum ab
illis, quæ magis radicata videntur, ac magis animæ domināntur,
his namq; quasi ducibus superatis, reliqua facilè vincūtur, & su-
perantur. Vt autem hæc faciliùs vincat, debet in principio tēta-
tionibus resistere, hoc enim facilius est, quàm semel admissis ten-
tationibus velle resistere. Debet posteà contrarijs virtutū acti- 82
bus impugnare vitia, sicq; faciliùs, ac breuiùs victoriā obtinebit.
Tunc autem cognosceret homo vitia esset eradicata, quando 83
sentit

sentit pacem interiorem, nam finis cuiusq; belli pax est, maximè huius belli spiritualis. Secundum autem signum eradicationis vitiorum est exercitium facile, ac delectabile virtutum oppositarum; cùm enim virtus, & vitium contraria sint, vbi probatur
84 esse virtus ex facili, & delectabili, ipsius exercitio; ex consequenti demonstratur iam, ibi non esse vitium contrarium, contraria siquidem ab eodem subiecto se mutuò expellunt. Non tamen ob id miles Christi à pugnando contra vitia, cessare debet, nec gloriari quasi victor, quia pœnè extincta resurgere valent, natura namque corrupta, pabulum ministrat vitijs, sed debet id obseruare ad suam consolationem, & vt fortiùs contra vitia in Dei gratia confidens dimicet.

SECTIO V.

De passionum moderatione.

SVMMARIVM.

85 *Passiones non sunt eradicandæ, sed moderandæ, & cur?*
86 *Ponitur passionis definitio, prout ad præsens attinet.*
87 *Quid sit appetitus sensitiuus, declaratur.*
88 *Quot sint passiones appetitus sensitiui? exponitur.*
89 *Appetitus diuerso modo tendit in bonum, ac in malum, & quomodo?*
90 *Appetitus mouetur ad bonum adipiscendum per actū desiderij.*
91 *Mouetur ad malū vitandū per actum fugæ, seu abominationis.*
92 *Passiones concupiscibiles, circa quæ obiecta versentur.*
93 *Circa quæ versentur passiones irascibiles exponitur.*
94 *Quomodo sint passiones moderandæ? declaratur.*

85 Dico 1. cùm passiones animæ ad bonum, & ad malum morale, se indifferenter habeant (nam si sint immoderatæ, sunt radices vitiorum, & peccatorum; si moderatæ, sunt adiumenta virtutum) ideò passiones non sunt eradicandæ vt vitia, nec euacuandæ adinstar peccatorum, sed moderandæ iuxta dictamen rationis.

86 Dico 2. Passio, prout ad præsens attinet, est motus appetitus sensitiui, ad imaginationem boni, vel mali, cum aliqua corporis immutatione, quo scilicet fertur ad bonum, & fugit à malo; illa autem immutatio propriè dicitur inferre passionem, ita vt ab ea subiectum patiatur, quando mutatur ad aliquid cum obiectione alterius. Vnde cùm actus appetitus sensitiui, faciant transmutationem in corpore, dicuntur passiones. Vnde, quando voluntati tribuuntur nomina passionum, verbi gratia, odium, ira, amor, non passionem significant, sed simplicem actum, seu affectum voluntatis.

87 Dico 3. Appetitus sensitiuus est quædam animæ facultas corpori vnita, quæ est in parte inferiori hominis, hoc est, in parte sensitiua, & habet pro obiecto bonum, vel malum sensibile, quod illi imaginatio proponit cum æstimatione conuenientiæ, vel disconuenientiæ, & diuiditur in concupiscibilem, & irascibilem. Obiectum concupiscibilis est bonum vel malum sensibile, quod est delectabile, vel dolorosum; idem autem bonum, vel malum, secundùm quod habet rationem ardui, vel difficilis, est obiectum irascibilis. Passiones concupiscibilis nascuntur in iecore, vbi residet appetitus concupiscibilis, perficiuntur tamen in corde, quod omnibus passionibus vrgetur.

88 Dico 4. Passiones appetitus sensitiui, sunt vndecim, sex pertinent ad concupiscibilem, quinque ad irascibilem. Ad concupiscibilem pertinent, Amor, odium, desiderium, fuga, gaudium, & tristitia. Ad irascibilem pertinent spes, & desperatio, timor, audacia, & ira. Hæ passiones sunt voluntariæ, quatenus à voluntate imperantur, vel quia ab illa non prohibentur. Vnde quæ conformantur regulæ rationis, dicuntur bonæ, quæ verò non conformantur, dicuntur malæ. Si passiones antecedunt iudicium rationis, obnubilant illam, & sic diminuunt bonitatem, vel malitiam actus; si subsequuntur, addunt moralitatem tanquam operatio electa, & volita à voluntate.

89 Dico 5. Appetitus diuerso modo tendit in bonum, ac in malum, in bonum quidem vt adipiscendum; in malum verò vt fugiendum. Vndè circa bonum excitatur amor, qui est complacentia boni; Circa malum verò excitatur odium, quod est dis-
90 plicentia mali. Mouetur autem appetitus ad bonum adipiscendum per actum desiderij, & mouetur ad malum vitandum, per actum fugæ, seu abominationis. Dum autem habetur bonum circa illum iam possessum, appetitus se habet vt quiescens, & fruens per actum gaudij, vel delectationis. E contra verò dum
91 malum habetur, quod vitari non potuit, de illo manet appetitus inquietus per actum tristitiæ.

92 Dico 6. Prędictæ sex passiones concupiscibilis, tres versantur circa bonum, & tres circa malum. Circa bonum sunt amor, desiderium, & gaudium. Circa malum sunt odium, fuga, & tristitia. Deinde sequuntur passiones irascibilis, quæ respiciunt bo-
93 num, vel malum, sub ratione ardui. Nam primò est spes consequendi bonum arduum, vel desperatio de illo obtinendo. Deinde audacia contra malum arduum, & timor de illo. Deniq; est ira, quę non habet contrarium, quod possit habere rationem passionis. Et si ordinem passionum omnium secundùm viam generationis scire volumus; primò occurrunt amor, & odium; secundò desiderium, & fuga; tertiò spes, & desperatio; quartò timor, & audacia; quintò ira; sextò & vltimò audacia, & tristitia, quæ consequuntur ad omnes passiones, ita tamen quod amor, est prior odio, & desiderium fuga, & spes desperatione, timor, audacia, & gaudium, quàm tristitia.

Dico 7. Moderatio passionum fieri potest duplici via quantum 94
ad modum, vt de immoderata, seu nimia, fiat moderata: puta, si quis amet immoderatè aliquid licitum vt parentes, si excessum tollat amoris, licitè, & moderatè amet tale obiectum. Secundò, quantum ad obiectum, vt scilicet de obiecto illicito, transeat ad licitum, vt accidit in Maria Magdalena, quæ prius amabat mundum, & vanitates eius, & postea amauit Christum mente, & corde. Idem quoad vtrumque posset in singulis passionibus demonstrari.

SECTIO VI.

De passione amoris.

SVMMARIVM.

95 *Amor sensitiuus est prima omnium passionum origo.*
96 *In quo consistat amor sensitiuus, exponitur.*
97 *Quomodo diuidatur?*
98 *Quæ sint illius causæ?*
99 *Qui sint illius effectus?*
100 *Passio amoris sensitiui, moderatur mediante virtute tēperātiæ.*

Dico 1. Amor sensitiuus est prima omnium passionum, & 95
aliarum origo. Nam qui odit aliquod malum, qui refugit illud absens, & tristatur de illo præsenti; ideò hæc omnia facit, quia diligit seu amat bonum, cui tale malum contrariatur, & tandem in amore fūdantur omnes passiones irascibilis, nam speratur bonum quod amatur, timetur malum quod amato contrariatur, & contra ipsum insurgit audacia, & ira.

Dico 2. Amor sensitiuus est affectio, qua appetitus alicui obie- 96
cto adhæret propter eius bonitatem vnione quadam. Differt autem amor, vt est passio appetitus sensitiui à dilectione, & charitate, quia dilectio est amor cum libero iudicio, & electione, & sic pertinet ad voluntatem; charitas autem addit supra hoc æstimationem quandam, & pretium rei amatæ, quia pretiosa sunt chara; Amor autem passio est sensibilis affectus, appetitus.

Dico 3. Amor diuiditur in amorem concupiscentiæ, & ami- 97
citiæ. Differunt autem in hoc, quod amor concupiscentiæ magis fertur in bonum quod alicui vult, quàm in illum cui vult. Amor verò amicitię magis inclinatur in illum cui bonum vult, quàm in bonum quod illi vult. Hi autem duo amores miscentur, quando amicitia est vtilis, & delectabilis. Et inde est quod amicitia vtilis & delectabilis in quantum trahitur ad amorem concupiscentiæ, deficit à ratione veræ amicitiæ.

Dico 4. Causæ amoris sunt primò, bonum cognitum, quia in- 98
cognita amare non possumus. Potest tamen amor aliquando includere cognitionem propter dispositionem subiecti, quia, vt appetitus appetat totum quod est in obiecto, sufficit illud in confuso videre, inde enim etiam latentia cupimus, licet latentia non videamus in se expressè, cognitio autem solum est perfecta quando est distincta, & expressa. Amor verò perfectus est etiam circa absentia, & latentia, atq; adeò circa confusè cognita, & sic potest esse imperfecta cognitio, & perfectus amor; similitudo etiam est causa amoris, quia omne animal diligit sibi simile.

Dico 5. Plures sunt effectus amoris, boni, vel mali moraliter 99
iuxta conditionem ipsius amoris, scilicet ecstasis, vnio, mutua inhæsio, zelus, qui omnes in possessione boni præsentis inualescit. Ecstasis est vis amoris, qua ponitur amans extra se. Vnio est effectus amoris, quo tendit ad realem assecutionem, & amplexum amati. Mutua inhæsio est intima perscrutatio, qua amans ingreditur in amatum perscrutans sigillatim omnia. Zelus est motus animæ per modum doloris, & tristitiæ contra id, quod impedit quietam, & adæquatam fruitionem: ad hos quatuor effectus amoris reducuntur alij, qui dicuntur liquefactio, seu vulneratio, fruitio, langor, & feruor.

Dico 6. Passio ista moderatur mediante virtute temperantię. 100
Nam temperantia retrahit ab his, quæ contra rationem appetitum alliciunt. Ad virtutem autem temperantiæ pertinent, vt partes integrales, verecundia, honestas; Vt partes verò subiectiuæ, abstinentia, sobrietas, castitas, patientia; Vt partes verò potentiales, continentia, humilitas, mansuetudo, clementia, modestia. Omnes autem istæ virtutes plurimum valent ad moderandas omnes passiones appetitus concupiscibilis, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 141. art. 2. & alij communiter.

SECTIO VII.

De passione desiderij, seu concupiscentiæ.

SVMMARIVM.

101 *Quid sit passio desiderij exponitur.*

102 Ne-

102 *Nomen concupiscentiæ melius declarat hanc hominis passionem, & cur?*

103 *Quomodo hæc passio moderetur?*

101 DIco 1. Desiderium est motus appetitus ad bonum absens adipiscendum, & per hoc differt ab amore, & gaudio. Nam amor est simplex in bono complacentia, abstrahens ab absentia, & præsentia obiecti; Gaudium verò est quies in bono præsenti. Hæc passio, quæ in homine dicitur desiderium, in brutis dicitur concupiscentia. & est quædam amoris extensio ad bonum quod arridet; quod si boni desiderati possessio differatur, solet desiderium inualescere vsq; ad ardorem, qui feruor appellatur, & ei succedit langor grauis, scilicet mœstitia, quæ non rarò solet hominem perimere, vnde vulgò dicitur, quod desideria dilata crescunt.

102 Dico 2. Nomen concupiscentiæ melius declarat hanc hominis passionem, quàm nomen desiderij, quia desiderium potest competere non solum ad appetitum sensitiuum, sed etiam ad voluntatem, nam desiderium solum importat simplicē motum in rem desideratam, qui potest esse in voluntate: hæc igitur cōcupiscentia est in appetitu sensitiuo, & diuiditur in naturalem, & non naturalem. illa cōmunis est hominibus & brutis; ista sola propria est hominibus Et ratio est, quia dupliciter potest aliquid esse delectabile appetitui, vno modo, quia est conueniens naturæ animalis, sicut cibus, & potus, & hæc concupiscentia delectabilis dicitur animalis; alio modo aliquid dicitur delectabile, quia est conueniens animali secundùm apprehensionem, & hæc concupiscentia dicitur non naturalis, & solet magis dici cupiditas Prima est omnibus animalibus communis, & necessaria, & dicitur irrationalis. Secunda dicitur esse cum ratione, & quia natura semper ad aliquid finitum, & certū tendit, concupiscentia naturalis non potest esse infinita in actu, licet secundum successionē in potētia dici possit infinita, quia verò ratio in infinitū potest procedere, concupiscentia cū ratione prorsus est infinita.

103 Dico 3. Hæc passio potest esse immoderata ex parte boni concupiscibilis, vel ex modo concupiscendi, si sit immoderata, quia fertur in illicitum, moderatur mutando obiectum, temporalia scilicet bona in æterna, falsa, in vera, si sit immoderata, quia fertur in licitū, sed indebito modo concupiscētia retineatur, & modus moderetur; si sit circa venerea, moderatur castitate, vigilijs, abstinentia, & oratione: caro enim quæ semper concupiscit aduersus spiritum, animam, & mentem, nisi eam per virtutem castitatis ratio coerceret, eam pœnitùs combureret.

SECTIO VIII.

De passione gaudij, seu delectationis.

SVMMARIVM.

104 *Quid sit passio delectationis exponitur.*

105 *Omne quod concupiscimus secundum naturam, possumus concupiscere cum delectatione rationis, sed non è contra.*

106 *Tam delectatio, quàm gaudium simul reperitur in appetitu sensitiuo, & intellectiuo.*

107 *Quomodo hæc passio sit moderanda?*

104 DIco 1. Delectatio est motus in appetitu animali, non quidem tendente in bonum absens, sed quiescenti in bono præsenti, consequens ad apprehensionem sensus, sicut autem inter concupiscentias, quædam dicuntur naturales, quædam verò non naturales, & consequentes rationem; sic etiam inter delectationes quædam dicuntur naturales, & irrationales, quædam autem non naturales, quæ sunt cum ratione. Vnde illa delectatio quæ fit cum ratione, dicitur gaudium, non verò quæ fit naturaliter, & propterea gaudium non est in brutis, sed solum delectatio.

105 Dico 2. Omne quod concupiscimus secundùm naturam, possumus concupiscere cum delectatione rationis, sed non è conuerso. Vnde de omnibus de quibus est delectatio, potest esse gaudium in habentibus rationem, quamvis non semper de omnibus non sit gaudium, sæpè enim aliquis sentit aliquam delectationem secundum corpus, de qua tamen non gaudet secundum ra-

106 tionem. Aduerte tamen quod delectatio, & gaudium simul requiruntur, & in appetitu sensitiuo, & intellectiuo, cum hac tamen differentia, quod delectatio appetitus sensitiui, est cum corporis transmutatione; delectatio autem voluntatis, nihil aliud est, quàm simplex intuitus voluntatis.

107 Dico 3. Huiusmodi passio moderanda est, delectationes illicitas omnino vitando, licitas verò moderatè eis vtendo; præcipuam in Domino suam constituens delectationem, quod quisq; efficiet, si consideret, quam breues sunt mundi delectationes, quę statim vt fumus euanescunt. Quod si aliquando necessarium sit aliquam licitam sumere delectationem, id debet fieri ad vitæ sustentationem, ea intentione, vt tota ad Deum dirigatur cum gratiarum actione: & cum aliqua semper mortificatione, vt viri spirituales solent, nec voluntas tota carnalibus vacet delectationibus, quod si delectatio sit venerea, ad hoc maximè iuuat continentia, verecundia, ieiunium, & corporis asperitates.

SECTIO IX.

De passione odij.

SVMMARIVM.

108 *Odium contrariatur amori.*

109 *In quo consistat odium, declaratur.*

110 *Quid sit obiectum odij, exponitur.*

111 *Vnde nascatur odium, ostenditur.*

112 *Quomodo passio odij moderetur.*

DIco 1. Odium contrariatur amori, vnde contraria est eius 108
natura, naturæ amoris. Vnde sicut amor consistit in quadam conuenientia amantis ad amatum, ita odium consistit in quadam dissonantia. Est igitur odium motus appetitus concupi- 109
scibilis dissonantis malo. Obiectum igitur odij est malum verum 110
vel apparens, sensibile, cognitum in tota sua latitudine, prout comprehendit inhonestum, inutile, ac insuaue. Nam sicut amor est consonantia quædam appetitus ad id quod apprehenditur, vt conueniens, ita odium est dissonantia quædam appetitus, ad id quod apprehenditur vt repugnans, & nociuum; sicut autem omne conueniens in quantum huiusmodi habet rationem boni, ita omne repugnās in quantū huiusmodi habet rationem mali: ergo sicut bonum est obiectum amoris, sic malum est obiectum odij.

Dico 2. Quamvis odium contrarietur amori, vt dictum est; 111
odium tamen nascitur ex amore, quo quis seipsum, vel aliquid aliud amat. Et ratio est, quia in quolibet prius debemus considerare, quid ei conueniat, quàm quid ei repugnet, per hoc enim aliquid est repugnans alteri, quia est corruptiuum, & impeditiuum eius, quod est conueniens: ergo necesse est, quod amor sit prior odio, & quod nihil odio habeatur, nisi quod contrariatur conuenienti quod amatur: ergo omne odium nascitur ex amore.

Dico 3. Passio ista moderatur contrario suo, nempè amore, hac 112
distinctione, quod malum absolutè, vt peccatum, Dæmones infernum, odio semper habendi sunt; cætera verò non absolutè odio habenda, sed prout conducunt ad peccatum, & induunt rationem mali; & hoc modo præcipimur odio habere animam, quatenus refertur ad illicita; nam qui sic odio habet animam suam, verè amat illam, vt dicit S. August. Si malè amaueris, tunc odisti, si benè oderis, tunc amasti; felices qui oderunt persequendo, ne perdant amando.

SECTIO X.

De passione fugæ, & abominationis.

SVMMARIVM.

113 *Ex odio mali consurgit fuga illius.*

114 *Quid sit passio fugæ exponitur.*

115 *Quæ mala debemus fugere? Quæ verò non?*

DIco 1. Ex odio mali consurgit fuga ipsius, quæ passio est qui- 113
dam recessus à malo dissono, siue motus retentionis, quo appetitus animalis ab illo tanquam à nociuo recedit in homine, propter rationem cui coniungitur, vocatur abominatio. Hic 114
motus appetitus animalis, opponitur desiderio, seu concupiscentiæ, sicut odium opponitur amori, nam sicut amor, quia respicit bonum per modum conuersionis, excitat in appetitu animalis desiderium, aut concupiscentiam, tanquam motum, quo ad bonum conueniens accedit, vt illud adipiscatur; sic odium quia respicit malum per modum auersionis, excitat in eodem appetitu fugam, aut abominationem tanquam motum, quo à malo disconuenienti recedit, vt illud euitet.

Dico 2. Sicut solùm verum malum, quod est peccatum, vi- 115
tium, & alia his annexa, debemus odio habere simpliciter, sic etiam hoc solùm malum debemus simpliciter fugere; alia verò mala pœnæ, quæ simpliciter mala non sunt, imò plerumq; bona non semper debemus fugere, sed sæpè debemus amplecti. Amatores sui, & filij huius sæculi refugiunt omnia, quæ repugnant amori proprio, quales sunt labores, afflictiones, opprobria, &c. & sequuntur quæ eidem amori proprio congruunt, etiamsi peccatis admisceantur, quales sunt voluptates carnis, honores mundi, dignitates sæculi, & similia, sed discipuli Christi veri imitatores Crucis, fugiunt tantum à facie peccati, tanquam à facie colubri, & pericula peccati deuitant.

SECTIO XI.

De passione tristitiæ, & doloris.

SVMMARIVM.

116 *Sicut delectatio se habet in bono, ita tristitia, & dolor in malo.*

117 *Quid sit passio tristitiæ, & doloris?*
118 *Quomodo diuidatur dolor, qui est proprius hominis.*
119 *Ponuntur causæ doloris, & tristitiæ.*
120 *Qui sint effectus tristitiæ declaratur.*
121 *Quomodo passio tristitiæ moderetur exponitur.*
122 *Quid faciendum, si tristitia sit immoderata ex parte obiecti, quia apprehenditur vt malum, quod reuera est bonum?*

116 DIco 1. Sicut delectatio, & gaudium se habent in bono, ita dolor, & tristitia in malo; delectamur enim in bo-
117 no conuenienti nobis coniuncto, dolemus de disconuenienti illato: si autem malum est disconueniens sensui, dicitur dolor, si sit disconueniens voluntati, vocatur tristitia, sicut dicitur delectatio respectu sensus, & gaudium respectu voluntatis. Est autem tristitia, seu dolor, quidam motus, quo appetitus affligitur, perturbatur, & inquietatur de malo præsenti, vero, & apparenti.

118 Dico 2. Dolor, qui est proprius hominis diuiditur in misericordiam, inuidiam, acediam, angustiam, pœnitentiam, nemesim, zelum. Misericordia, est dolor de malo alieno, reputato vt proprio. Inuidia, est tristitia de bono alieno, reputato vt malo proprio. Angustia, est aggrauatio animi, quæ nullum relinquit effugium. Acedia, est quando aggrauatio ista venit, vsque ad membra exteriora, & ponit in eis, quasi stuporem, aut torporem, præsertim vocem impediendo. Pœnitentia, est dolor de malo proprio. Nemesis, est tristitia de bono temporali alieno, reputando aliquem illo indignum. Zelus, est tristitia de excellentia aliena, dum deest zelanti.

119 Dico 3. Causæ doloris, & tristitiæ sunt diuersæ: prima est malum coniunctum, quod est obiectum ipsius; secunda est bonum amissum, quod apprehenditur vt malum præsens; tertia est amor boni, cuius amissione tristatur, nullus enim tristatur amissione eius quod non amat; quarta est maior potestas, cui resisti non potest, dum mali corruptiui coniunctionem facit.

120 Dico 4. Primus effectus tristitiæ, est aggrauatio, seu pondus animæ, quatenus constringit, & premit cor, sicut gaudium delectat. Secundus effectus est debilitare omnem operationem, nam cum actiones oriantur ex voluntate, & appetitu, si ex malo adiuncto est inconuenienter dispositus, non possunt conuenienter oriri operationes. Vnde ista passio est maximè nociua, & aliquando interimit, vt dicitur Ecclesiast. 38. *Ex tristitia festinat mors.*

121 Dico 5. Omnia remedia tristitiæ reducuntur ad vnam rationem formalem, scilicet ad aliquam delectationem, aut ex parte animæ, aut ex parte corporis, delectatione enim contrariatur tristitiæ, & vnum contrarium illud expellit: iuuat autem maximè in remedium tristitiæ contemplatio veritatis, & futuræ beatitudinis, quæ per labores acquiritur, & conformatio ad diuinam voluntatem, cui hoc placet. Secundò iuuat contra tristitiam compassio amicorum, quatenus homo sentit ab eis amari. Tertiò lenitur tristitia per corporalia remedia, scilicet fletum, & gemitum, minuitur etiam per innocentiam patientis, quia cum nocens patitur, dolet non solum de pœna, sed etiam de culpa, innocens autem solum de pœna minuitur etiã per patientiã.

122 Dico 6. Si tristitia fuerit inordinata ex parte obiecti, quia scilicet apprehenditur vt malum, quod reuera est bonum, scilicet, quia quis remouetur ab occasione peccandi, vel de commisso corrigitur peccato, tum qui tristatur, oret, & conuertat tristitiam suam ad peccata, considerans id sibi potius licere, quàm contrarium: si fuerit immoderata solum quoad modum, quia nimium tristatur in morte parentum, debet qui tristatur modum illum defectuosum moderare, vel motiuis supernaturalibus, vel motiuis naturalibus, si supernaturalia non fuerint; aliqui etiam in lacrymis inueniunt consolationem tristitiæ, & in gemitibus, vt ait Augustin. *lib. 4. suarum confessionum c. 7.*

SECTIO XII.

De passione spei.

SVMMARIVM.

123 *Prima passio appetitus irascibilis est spes.*
124 *Ponitur definitio spei, prout est passio appetitus irascibilis.*
125 *Hæc passio, non solum in homine, sed etiam in brutis reperitur, diuerso tamen modo.*
126 *Quod obiectum habeat passio spei, declaratur.*
127 *Quomodo debeat hæc passio moderari?*

123 HActenus diximus de passionibus appetitus concupiscibilis, restat nunc dicendum de alijs passionibus appetitus irascibilis, quæ datæ sunt in auxilium præcedentium; cùm enim præcedentes respiciant bonum, vt adipiscendum, vel malum vt fugiendum, & aliquando detur ad id difficultas; quia bonum, vel malum est arduum, ideò natura, eiusq; auctor Deus prouiderunt appetitum irascibilem, concupiscibili annexum, qui suis motibus prædictam difficultatẽ, in adeptione boni, & fuga mali superet: inter autem passiones irascibilis, prima dicitur spes.

Dico igitur 1. Spes prout est animæ passio, est motus appetitiuæ virtutis, consequens apprehensionem boni futuri ardui possibilis adipisci, scilicet extensio appetitus in huiusmodi obiectũ. 124
Hæc spei passio non solum in homine, sed etiam in brutis reperitur, vt experientia constat, nam si canis videat leporem nimis distantem, non mouetur ad ipsam, quasi non sperans se eam posse adipisci. Diuerso tamen modo reperitur in homine, ac in brutis, nam iste motus in brutis excitatur ex quodam instinctu naturali per directionem intellectus, auctoris naturæ; in homine autem fit proprio discursu per directionem intellectus. 125

Dico 2. Hæc passio spei habet pro obiecto bonum futurum, arduum, possibile adipisci, & per hoc distinguitur à timore, à gaudio, à desiderio, & desperatione; nam timor est de malo, gaudium de bono præsenti, & non futuro, desiderium respicit bonum futurum absolutè, non verò bonum futurum arduum; per hoc autem quod bonum illud futurum arduum sit adipiscibile, distinguitur spes à desperatione, non enim aliquis sperat id quod omnino adipisci non potest. Causa spei est experientia, quia per experientiam acquirit homo facultatem aliquid difficile faciendi, & ex hoc sequitur spes, nemo enim facere metuit, quod se bene didicisse confidit. 126

Dico 3. Passio spei potest esse immoderata, tum ex parte obiecti, tum ex parte medij, tum ex parte modi. Est immoderata ex parte obiecti, dum homines tãtum bona caduca, honores, &c. sperant. Est immoderata ex parte medij, dum spem suam ponunt in terrenis principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus. Est immoderata ex parte modi, quando absq; consilio, & prudentia, quis iudicans omnia sibi esse possibilia, sperat de bono rei successu, quando foret desperandum. Hæc autem omnia moderantur, si homo solam suam spem in Deo ponat, iuxta illud: bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Valet etiam ad moderandam passionem spei, virtus humilitatis; nam cùm spes tendat in bonum arduum, & difficile, ne immoderatè tendat in excelsa, requiritur virtus, quæ refrenet animum, hæc autem est humilitas, & quia etiam potest spes deficere desperando ob arduitatem boni adipiscendi, moderatur virtute magnanimitatis, qua firmatur animus contra desperationem, & impellit ipsum ad persecutionem magnorum, secundùm rationem rectam. 127

SECTIO XIII.

De passione desperationis.

SVMMARIVM.

128 *Quid sit passio desperationis?*
129 *Quomodo desperatio contrarietur spei, declaratur.*
130 *Hæc passio potest esse immoderata quoad obiectum, & quoad medium.*
131 *Quomodo hæc passio desperationis sit moderanda?*

DIco 1. Desperatio est fuga, seu recessus appetitus irascibilis à bono, quod iudicatur impossibile adipisci; difficultas enim ipsa consequendi tale bonum, habet quandam rationem mali, seu disconuenientis. Vnde non contrariatur spei, quia versatur circa terminum contrarium, verbi gratia, spes circa bonũ, & desperatio circa malum, sicut amor, & odium, sed quia versantur circa idem bonum contrarijs vijs, scilicet, spes accedendo, & desperatio recedendo, eo quod bonum arduum habet conditiones fundantes diuersos modos; si enim respicietur pro parte boni, allicit: si verò respiciatur pro parte ardui, retrahit, & si sit excellens difficultas, ita retrahit, quod repellit, & facit succumbere, & vinci, & sic est desperatio. Desperatio non importat solam spei priuationem, sed importat metum positiuum, scilicet quendam recessum à re desiderata propter æstimatam impossibilitatem adipiscendi. 128 129

Dico 2. Hæc passio potest esse immoderata, vel quoad obiectum, vel quoad medium. Quoad obiectum, est immoderata, quando quis desperat se adepturum aliquod bonum tantùm apparens, & non verum, id est, honor mundi, delectatio carnis, & ex hac desperatione tristatur. Est immoderata quoad medium, quando quis videns propriam pusillanimitatem desperat de virtutum adeptione, & de cœlestis gloriæ consecutione, cùm huiusmodi non proprijs viribus, sed diuinæ gratiæ auxilijs debeant acquiri. 130

Dico 3. Ad moderandam istam passionem, valet magnanimitas, quæ firmat animam contra desperationem, & compellit ipsam ad magnorum prosecutionem, secundum rationem rectam. Ad hoc etiam deseruit, si desperatio est consequendi aliquod bonum caducum, erigere mentem ad bona vera, & indignum iudicare de rebus humanis adeò inferioribus, habere desperationem. Si verò desperatio sit tantùm quoad medium, debet homo conuertere se ad Deum, & à Deo auxilium gratiæ sperare, dicens cum Dauide: *In te Domine speraui, non confundar in æternum.* 131

SE-

SECTIO XIV.

De passione audaciæ.

SVMMARIVM.

132 *Ponitur definitio passionis audaciæ.*
133 *A quibus causetur audacia explicatur.*
134 *Declarantur varij effectus audaciæ.*
135 *Quomodo sit moderanda passio audaciæ?*

132 Dico 1. Audacia est motus appetitus irascibilis malum arduum imminens prosequentis; nomine verò mali ipsamet arduitas bono coniuncta intelligitur. Audacia contrariatur timori, consequitur verò ad spem. Audacia habet idem obiectum, quod timor, sed sub contraria ratione, & tendentia, nam timor respicit malum, vt ei succumbens, aut ab eo fugiens; audacia verò vt sperans, & sustinens, siue aggrediendo, siue tolerando: dicitur autem audacia esse circa malum, non quia prosequatur illud amando vt bonum in se, sed tanquam victoriæ materiam.

133 Dico 2. Audacia causatur ex his, quæ prouocant spem, & exigunt illam; & ex his, quæ excludunt timorem, qui contrariantur audaciæ; erigitur autem spes per existimationem possibilitatis adipiscendi; excluditur autem timor per exclusionem terribilium, quæ nos circunstant: Vnde per se non causatur audacia ex defectu, sed ex abundantia, nisi per accidens, in quantum ex ignorantia quæ est quidam defectus, excluditur cognitio periculorum, & timorum.

134 Dico 3. Si audacia oriatur ex sensitiua apprehensione possibitalitis aliquid adipiscendi, cùm talis audacia non habeat prouidentiam in futurum, sed subiectum motum ex præsentibus, facilè mouetur ad aggressionem, quia non videt omne periculum, postea tamen periculis insurgentibus deijcitur; è contra verò audacia quæ oritur ex ratione, & discursu, nam hæc cum præuideat pericula, nec ducatur ex solis præsentibus, postea non deijcitur, etiamsi adsint pericula, sed perseuerat; siquidem ducitur motiuo virtutis, quæ est constans, & perseuerans.

135 Dico 4. Audacia moderatur virtutibus, quibus moderatur spes, siquidem in illis casibus in quibus non conuenit sperare, nec etiam est bonum habere audaciam, & cùm necessarium est moderare spem, moderanda est etiam audacia, consideratio etiam vanitatis bonorum huius vitæ, maximè reprimit inordinatam audaciam ad vana aggrediendа; moderatur etiam hæc passio contraria passione timoris, bonum est etiam occupare audaciam circa res sanctas, & vtiles, exemplo Sanctorum martyrum, & confessorum, qui fuerunt maximè ad virtutes audaces, & non ad res vanas huius sæculi adipiscendas.

SECTIO XV.

De passione timoris.

SVMMARIVM.

136 *Ponitur passionis timoris definitio, & explicatur.*
137 *Assignantur sex species timoris.*
138 *Declarantur causæ timoris.*
139 *Proponuntur effectus timoris.*
140 *Quomodo passio timoris, sit moderanda?*

136 Dico 1. Timor est motus appetitus irascibilis, recedentis à malo futuro, arduo, cui resisti vix potest. Differt à tristitia, quia hæc est de malo iam coniuncto, & præsenti, & ab ira, quia hæc est de malo, vt vindicando, & repellendo, non vt incumbente, & vincente, sicut timor. Obiectum formale timoris, est malum futurum cum aliqua arduitate. Materiale est omne illud, quod participat rationem mali terribilis, id est cui, de facili non potest resisti. Est etiam obiectum timoris ipsa persona potens inferre malum, hanc enim respicit vt causam, à qua malum inferri potest, & circa malum est fuga à tali malo, circa verò personam potentem infligere malum, est reuerentia, & pro ista parte, timor respicit bonum, scilicet illam potestatem, quæ potest nocumentum inferre, & per hunc modum timetur Deus ab homine in quantum potest infligere pœnam vel spiritualem, vel corporalem. Vnde etiam in hoc metu reuerentiali erga Deū respicitur bonum diuinum, seu potestas Dei, non absolutè, sed cum aliqua connotatione ad malū scilicet, non quatenus potest bene facere, sed vt potest lædere saltem de absoluta potentia.

137 Dico 2. Sex assignantur à Damascen. *lib. 2. de fide c. 15.* Species timoris, scilicet, Segnities, Erubescentia, Verecundia, Admiratio, Stupor, Agonia. Segnities, est cum aliquis operari refugit propter timorem excedentis laboris. Erubescentia, cum turpitudo timetur in actu cōmittendo. Verecundia, cum est turpitudo in actu iam facto. Admiratio, cum quis cōsiderat aliquod magnum malum, cuius exitum considerare non sufficit. Stupor, est aliquod malum inconsuetum nostræ considerationi offertur. Agonia, cum quis considerat malum imminens improuisum, cui scilicet prouideri non potest, sicut timentur futura infortunia.

Dico 3. Duplex est causa timoris, alia intrinseca, alia extrinseca. Intrinseca est amor, cum enim aliquid amamus, timemus non adipisci, vel adeptum amittere; causa timoris extrinseca, est virtus, vel robur alicuius potentis inferre malum, cui resisti non valet. Hinc fit tantum esse aliquem magis subiectum timori, quanto minorem potentiam habuerit ad resistendum. Vnde habentes malam conscientiam sunt maximè timidi, siquidem eis deficit fortitudo gratiæ, & amicitiæ Dei, vt dicitur Sapient. 17. Semper præsumit sæua perturbata conscientia, & ideò ad timorem maximè disponit defectus propriæ virtutis, seu ipsa resistendi imbecilitas. 139

Dico 4. Effectus timoris sunt quatuor, primus est contractio, nam sicut in morientibus, natura propter virtutis debilitatem ad interiora se recipit, sic in timentibus calor naturalis cum Spiritibus ad interiora contrahitur, vt sic contractus fortior euadat ad resistendum. Secundus est tremor corporis, pallor, stridor dentium, ex contractione namq; caloris, & spirituum ad interiora, sequitur debilitas in membris externis. Tertius est impedire operationem ex parte membrorum quæ debilitantur ex prædicta contractione caloris, & spirituum, sicut etiam ex parte animæ, si timor fuerit immoderatus, nam si fuerit moderatus, potius operationem iuuat, & hominem attentius conciliari, & operari facit, & propterea Apostol. *ad Philip. 2.* ait: Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. 140

Dico 5. Hæc passio aliquando est immoderata ex parte obiecti, aliquando ex parte modi. Ex parte obiecti, est immoderata in amatoribus huius sæculi, qui solum mundana timent mala, cum tamen hæc vix timeri debeant. Est immoderata ex parte modi, quando mala visibilia, quæ possunt aliàs licitè timeri, vt mors, morbus, & similia plus nimio timentur. Qui sentit in se immoderationem timoris ex parte obiecti, debet à visibilibus, ad inuisibilia mentem erigere, vt despectis his minoribus malis, timeat maiora, scilicet amissionem gratiæ, & gloriæ. Qui verò sentit in se immoderationem timoris ex parte modi, debet modum corrigere, conformando se Dei voluntati, & considerando diuinum fauorem. Vnde Christus suos instruens discipulos, docuit, non timenda esse huiusmodi mala, nec eos qui ea possunt inferre, quia cum occiderint corpus, non habent potestatem in animam, & solum affirmat Deum esse timendum, qui cum occiderit corpus, potest animam mittere in gehennam. Vnde sanctus est timor Sanctorum, quia timent æternam damnationem, timent offendere Deum summè dilectum, timent ab eo separari; quod si aliquando hæc interiora mala timent, quæ licitè timeri possunt, vt mors, infirmitas, moderatè timent, sub conditione fragilitatis humanæ. 140

SECTIO XVI.

De passione Iræ.

SVMMARIVM.

141 *Ponitur iræ definitio, & declaratur.*
142 *Ponitur ratio motiua iræ.*
143 *Tres species iræ ponit Damascen. quæ explicantur.*
144 *Proponuntur effectus passionis iræ.*
145 *Quomodo sit moderanda passio iræ, exponitur.*

Dico 1. Ira est motus appetitus irascibilis, ad vindictam. Obiectum iræ est compositum ex bono, & malo ex parte obiecti cui, id est personæ cui vult inferre vindictam, est malum; ex parte verò obiecti quod est bonum, scilicet vindicta, quam appetit iratus, si in homine consideretur natura generica, naturalior est ei concupiscentia, quàm ira; si verò consideretur natura specifica, sic naturalior est ira, quia appetit vindictam, quæ magis accedit ad quandam rationem iusti, & satisfactiui, & de hoc magis iudicatur per rationem, & discursum Odium est grauius quā ira. Ira quandoq; crescit in odium, & trabem facit de festuca. Differt autem ira ab odio, quia odium appetit malum alteri, quatenus illi malum est præcisè, ira verò appetit idem malum alteri, sed sub ratione vindictæ. 141

Dico 2. Ratio motiua iræ, est paruipensio, seu modus aliquis contemptus, seu iniuriæ tangentis excellentiam, vel propriam, vel amicorum seu eorum qui ad nos pertinent, & sic paruipensio non solum est circa honorem, aut famam, sed etiam circa quodcunque bonum, in quo quis vult excellere, & quiescere, & non ab alio deijci, minorari, & paruipendi, qua ratione etiam ad bruta animalia extenditur paruipensio, vt quando vulnerantur, aut cibus, vel aliquid simile eis adimitur, quia in hoc minorantur à bono quod appetunt, & hoc est paruipendi. 142

Dico 3. Tres quasi species iræ proponit Damascenus *lib. 2. de fide c. 16.* scilicet, Fel, maniam, & furorem. Et ratio est, quia tria concurrunt ad iram, scilicet, concitatio motus irascentis, tristitia ex læsione, & iniuria illata, vindicta desiderata per iram. Quando præualet cogitatio motus, dicitur fellea, quia fel cito concitatur ex cholera, & tales irati vocātur acuti. Quādo dominatur tristitia ex iniuria illata, vocatur Mania, quia diu manet in memoria, & tales dicūtur amari. Quādo præualet desiderium vindictæ, dicitur furor, quia nō quiescit nisi puniat, & tales dicuntur 143

tur difficiles; hæ tamen differentiæ dicuntur accidentales, sumptæ ex diuersa dispositione subiecti ad irascendum, non ex diuersis motiuis obiecti formalis.

144 Dico 4. Primus effectus [illegible], qui cum quærat repulsam nocumenti illati p[illegible] in tali repulsa delectatur. Secundò causat [illegible] calore concepto, ac fellis euaporatione. Tertiò c[illegible]m maximè circa cor, corporalem faciat perturbationem in[illegible] maximè passiones, maximè iudicium rationis impedit. [illegible] tandem ita facit quod lingua [illegible] præpediat, quod facies [illegible], & quod [illegible] rentur oculi, immò potest esse tanta p[illegible]tio iræ, quod omninò impediatur lingua ab vsu lo[illegible].

145 Dico 5. Primum remedium ad mod[illegible]randam iram est mortificatio propri[illegible] æstimationis. Nam [illegible] huius sæculi præcipuè irascantur ex paruipen[illegible]one [illegible]llentiæ, si patienter ferant iniurias ad imitationem [illegible] cum malediceretur, non maledicebat, facile [illegible] [illegible]ssionem cohibebunt. Secundum rem[illegible]ium est, n[illegible] efficere quod animus tempore iræ proponit. Terti[illegible] mansuetudo, iuxta illud *Psal.* 36. Mansueti hæreditabunt terram. Per mansuetos autem significantur iusti, qui possident cor suum in puritate, nam cum per iram homines extra se extrahantur, & mansuetudo temperet iram, ideò iusti vocan[illegible] mansueti. Quartum est minuere æstimationem iniuriæ illat[illegible] consideratione experientiæ, quæ nobis ostendit, quod tra[illegible]acto calore iræ illud quod reputabatur iniuria, re vera tal[illegible] non erat, vel non tanta, sicut tempore iræ apparebat. Quintu[illegible] considerare damna, quæ ex vindicta sequuntur tum animæ, tum corpori. Sextum, resistere primo iræ motui, vt ait Paulus *ad Roman.* 12. Septimum, consideranda sunt exempla Sanctorum, præcipuè Christi, & hoc modo facillimè hæc passio co[illegible]tur.

DISPVTATIO II.

De purgatione actiua sensuum externorum.

SECTIO I.

De potentia visiua, & mortificatione eius.

SVMMARIVM.

146 *Visus est primus, & perniciosissimus sensuum externorum.*
147 *Non est negligenda oculorum mortificatio.*
148 *Quid debeat facere qui studet oculorum mortificationi.*

146 Dico 1. Visus est primus, & perfectissimus sensuum externorum, sed perniciosissimus, nisi per mortificationem custodiatur. Vnde dixit Ieremias *Trenor.* 3. Oculus meus deprædatus est animam meam; quia sufficit vna visio incircunspecta ad deprædanda cuncta bona, vt accidit Euæ quæ, vt vidit bonitatem ligni, statim concupiuit fructum illius. Idem accidit fortissimo Samsoni, qui videns Dalilam eam adamauit. Quid dicam de visione Dauid, qui ex vno solo conspectu Bersabee, in tot peccata ruit. Quid de Salomonis luxuria, eo quod vidit mulieres
147 alienigenas? Non ergo negligenda est oculorum mortificatio, si per illicitum visum concupiscentia oritur, per quam integritas mentis violatur, necesse est vt sæper seruus Dei visum reprimat, ne per concupiscentiã, & per immunditiã cordis Deũ offendat.

148 Dico 2. Qui verè studet oculorum mortificationi, debet consilium Spiritus Sancti sequi. *Ecclesiast.* 6. vbi dicitur: ne respicias mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius. Debent etiam comedias, choreas, & alia huiusmodi lasciua deuitare, & libros lasciuos. vel amorem profanum, sapientes non legere. Denique si perfectè quis voluerit oculos mortificare, debet tantùm necessaria, & vtilia ad spiritualem profectum respicere, reiectis vanibus, & inutilibus, ac necessarijs. Auertat oculos suos, ne videant vanitatem, & ne secundùm visionem oculorum iudicet, vt ait. *Isai.* 11.

SECTIO II.

De potentia auditiua, & de illius mortificatione.

SVMMARIVM.

149 *Auditus nimis periculosus est, nisi mortificatione reprimatur.*
150 *Iustus, vt iustitiam seruet, debet aures custodire.*
151 *Quid debeat facere, qui desiderat mortificare auditum.*

149 Dico 1. Anditus etiam periculosus est, nisi mortificatione reprimatur, nam si visus Euæ fuit initium peccati originalis, auditus Adæ fuit eius progressus; quia audisti, ait Dominus, vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam
150 tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Quare iustus, vt iustitiam seruet, & iniquus non fiat, aures debet custodire, ne iniquos, & mendaces sermones audiat, malus enim, vt ait Sapiens, obedit linguæ iniquæ, *Prouerbior.* 17. Et fallax obtemperat labijs mendacibus, debet igitur qui suum desiderat mortificare auditum, conuersationem, & eloquia fœminarum inutilia in 151
primis deuitare, debet nugas, scurrilitates, narrationes ridiculas reijcere, custodiendæ sunt aures à rumoribus sæcularibus, à detractionibus, & auditum aperire fidei, nam per auditum fidei datur Spiritus Sanctus, vt ait D. Thom. explicans illud Apostoli *ad Galatas.* 3. Hoc solùm volo vobis dicere, ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

SECTIO III.

De potentia odoratiua, & illius mortificatione.

SVMMARIVM.

152 *Odoratus potest esse periculosus, si non debitè mortificetur.*
153 *Viros spirituales dedecet fragrantia odorum præ se ferre.*
154 *Iustis debet [illegible] bonus odor virtutum.*
155 *Quomodo [illegible] debet mortificari?*

Dico 1. Odoratus potest esse periculosus, si non debitè mor- 152
tificetur, vnde virus spirituales dedecet fragrantiam odorum præ se ferre, quę & alios solet scandalizare, & ipsos aliquan- 153
do allicere ad mores effeminatos, & lasciuos. Iustis debet sufficere bonus odor virtutum, iuxta illud Apostol. 1. *ad Corinth.* 2. 154
Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Et benè dicit Apostolus, nam in iusto redolent aromata spiritualia virtutum, nardus humilitatis; vnguentum benignitatis, & deuotionis; thus patientiæ & deuotæ orationis; Libanus continentiæ, & castæ conuersationis; balsamus diuinæ Gratiæ, & totius sanctificationis. Debet igitur qui mortificationem odoratus procurat,
quorumcumque odorum fragrantiam à se, & à suis vestibus, & à 155
domo sua pœnitus excludere, & solum odores procurare ad res sacras, ad templa, & ecclesias, vt faciebat sponsa *Cant.* 1. Quæ solùm tunc faciebat spirare nardum suum odorem, cum esset rex in accubitu suo, vt illa dixit. Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum, non dicit in accubitu meo, sed suo, quia solùm in Ecclesia Dei sunt à viris spiritualibus aromata consumenda.

SECTIO IV.

De potentia gustus, & illius mortificationis.

SVMMARIVM.

156 *Gustus non mortificatus est maximè periculosus.*
157 *Quæ obseruanda circa gustus mortificationem?*
158 *Vir spiritualis debet accedere ad mensam, sicut ad crucem.*
159 *Debet accedere ad crucem, sicut ad mensam.*

Dico 1. Gustus non mortificatus est maximè periculosus. 156
Gustus Pomi Adamum præuaricatorem faciens totum genus humanum vitiauit: gustus vini Noe, eius verenda detexit. Gustus Lot, duarum filiarum stupratorem effecit: ab Esau ius primogenituræ præripuit. Gustus Israelitas in deserto magna ex parte repentina morte sustulit. Gustus filios Heli sacerdotis, Ophni, & Phinees gladio Philistinorum confodit. Gustus populi Israel peregrinantis per desertum eos fecit idolosatrare. Gustus eos fecit mæchari, & spurcitias facere: Sederunt manducare, & surrexerunt ludere, & propterea de eis ait Dominus: Saturaui eos, & mæchati sunt: in domo meretricis luxuriabuntur.

Dico 2. Tria circa mortificationem gustus obseruanda sunt; 157
primum ne delicata quærantur alimenta, sed communia; Secundùm ne etiam communia vsque ad saturitatem sumantur; Tertium vt debito modo, & cum gratiarum actione ad necessitatem 158
& non ad delectationem accipiantur. Vnde vir spiritualis accedat ad mensam sicut ad crucem; & ad crucem sicut ad mensam, gratias agat Deo, quod huiusmodi naturæ necessitati voluerit ad
leuamen laboris, delectationem misceri, dum cibos sumit, diui- 159
nam miretur prouidentiam, quæ hæc in indiuiduo præparauit ipsi alimenta semperque gustus mortificationi studeat, vel lautiora demittendo, vel aliquid appetitui subtrahendo, vel etiam interdum absynthium, aut quid simile cibis admiscendo, quo fiant insipida, & gustui ingrata.

SECTIO V.

De potentia tactus, & de illius mortificatione.

SVMMARIVM.

160 *Tactus omnium sensuum iudicatur periculosissimus.*
161 *Vir spiritualis debet hunc sensum mortificare.*
162 *Debet vir spiritualis vti si entio, & pœnitentijs.*
163 *Sancti multum curarunt de mortificando hoc sensu.*

Dico 1. Tactus omnium sensuum iudicatur periculosissimus. 160
Nam cum iste sensus per totum diffundatur corpus per quemcumque contactũ alterius sexus conturbat, & incitat hominem

161 ad lasciuiam. Debet igitur vir Spiritualis hunc sensum mortificare, vel subtrahendo, quæ ipsum delicatè possunt commouere, vt contractionem non solum aliorum, sed sui ipsius non necessa-
162 riam, vestes molles, ac subtiles reijcere. Secundò ipsum sensum mortificare opposit[illegible] ne vestium asperarum, cilicijs ferreis, catenis, disciplinis, & alijs varijs modis, vt faciunt viri religiosi, de quibus plura dicere possemus, tam Sanctorum authoritate, &
163 exemplis, sed in re tam manifesta, non est cur immoremur, cum ad alia, quæ ad nostrum assumptum magis necessaria sunt, properari debeamus.

DISPVTATIO III.

De mortificatione sensuum internorum.

SECTIO I.

De mortificatione sensus communis Phantasiæ, seu imaginatiuæ, & cogitatiuæ, & æstimatiuæ.

SVMMARIVM.

164 *Sensus communis in qua parte hominis resideat, explicatur.*
165 *Sensus externi, omnes suas species intentionales referunt ad sensum communem, & quod sit officium illius?*
166 *Imaginatio, siue phantasia in qua parte capitis sit collocata, & quod illius munus.*
167 *Phantasia est perfectior sensu communi, & quod sit illius officium.*
168 *Phantasiæ succedit æstimatiua, quæ in homine dicitur cogitatiua?*
169 *Quod sit officium æstimatiuæ?*
170 *In quo loco sit memoria?*
171 *Quod sit officium memoriæ.*
172 *Homo sciens malum, debet ab eo fugere.*
173 *Qui perfectionem desiderat, solum res bonas mundi debet admittere.*
174 *Phantasia est prima quæ in oratione bellum homini mouet.*
175 *Vir spiritualis totis viribus vanas phantasias debet ab oculis cordis amouere.*
176 *Non est possibile carere vanis cogitationibus.*
177 *Potest homo vanas cogitationes si velit respuere.*
178 *Vir spiritualis, si velit ad contemplationem ascendere, debet vanas cogitationes reijcere.*

164 DIco 1. Vltra quinque sensus externos, de quibus diximus præcedenti disputatione constat homo quatuor sensibus internis, qui necessarij illi sunt omninò ad rectam intellectionem, videlicet sensus communis in anteriori parte capitis ad frontem residens, ad quem omnes sensus externi tanquam ad commune receptaculum, omnes suas species intentionales refe-
165 runt, ijsque facile propter humiditatem receptis circa diuersitatem obiectorum iudicant discernentes inter colores, sonos,
166 odores, sapores, atque qualitates tangibiles. Huic succedit imaginatio, siue phantasia in medio capitis, aut cerebri parte sita,
167 quæ paulo siccior, magis impressas retinet species, cumque sit perfectior sensu communi, simul species sensatas componit, & ex monte verbi gratia, & auro format montem aureum. Huic
168 succedit æstimatiua, quæ in homine dicitur cogitatiua per coniunctionem ad intellectum, à quo aliqualem discursum partici-
169 pat. Hæc potentia apprehendit insensata ex sensatis, & est collocata in interna parte cerebri, & ex phantasmatibus aliquas intentiones colligit, sicut in oue, vel agno ex phantasmate lupi colligit intentionem inimicitiæ, & ex phantasmate canis in-
170 tentionem amicitiæ. Tandem in posteriori parte capitis est memoria ad huiusmodi conseruandi intentiones, quæ in homine
171 dicitur reminiscentia, quia in alijs animalibus solo instinctu naturæ, vel data solum occasione præteritorum recordatur, & in homine propria industria, & artificio recordatur.
172 Dico 2. Cum homo per sensum communem sentiat omnia illa quæ sunt præsentia sensibus externis, vt supra diximus, debet ab illis si mala sunt, sicut à nociuis retrocedere, & abire, sicut Salmo sentiens aquam amaram retrocedit ad dulcem, & sicut bos, qui sentiens cadauer alterius bouis de nouo mortui, & occisi, horrendè mugit, & fugit: qui enim sensum discretionis ita turbatum habent, vt inter bonum, & malum, & inter vtile, & inutile discernere nesciant, sed vnum pro alio recipiunt, similes sunt porcis, qui non sentiunt fœtorem stercoris, & Asinis, qui non sentiunt laborem onerum, & de his dixit Spiritus Sanctus *Prouerbior* 23. Verberauerunt me, & non dolui, traxerunt me,
173 & non sensi: qui ergo ad perfectionem tendere desiderat, ita debet res mundi sentire, vt solum bona admittat, mala verò omninò respuat.
174 Dico 3. Cum phantasia, seu imaginatiua per peccatum Adæ omninò manserit debilitata, est prima, quæ in quiete orationis bellum homini spirituali mouet, & taliter illum persequitur, vt etiam viri Sancti ornando quandoque euagationem mentis patiantur, iuxta illud *Psal.* 30. Cor meum dereliquit me, sæpè enim huiusmodi præsentium cog[illegible]onum tumul[illegible], quotidie etiam inu[illegible]li pat[illegible]untur. Vnd[illegible]o spiritu[illegible]is [illegible] viribus phan[illegible] imagines [illegible] corporalium al[illegible], vt ait [illegible] 17. Co- 175
gitation[illegible] tes cor m[illegible], quia vt explicat D[illegible] *[illegible] borum [illegible]*, [illegible] imaginationes a [illegible] veritatis erant deductæ in cogitationes corpora[illegible], quæ semper vigilat. Debet igitur hom[illegible] s obseruare illud dictum Bernardi *lib. de amore* [illegible] 1. [illegible] sollicitudines, anxietates, labores, poenæ expectat[illegible] cum Asino Corpore, donec ego, ratio scilicet cum inte[illegible] vsque illuc properantes, postquam adorauerimus, [illegible] ad vos, alludens Sanctus historiæ Abrahæ, quando [illegible] m, vt sacrificaret illum Domino in monte, qui fuit [illegible]lationis.
Dico 4. Cu[illegible], siue cogitatiua ex phantasmatibus 176
intentiones co[illegible] in nostra potestate malarum, aut inanium cogitatio[illegible]atione carere, [illegible]stæ enim cogitationes oriuntur, tum [illegible]ni cordis imbecillitate, tum ex nostra concupiscentia [illegible] m concupiscimus, ardenter amamus. Vnde Laurentius Iustinianus dixit. Vis nosse vbi thesaurizas? attende quid amas. Vis nosse quid amas? attende quid cogitas. Oriuntur etiam ex suggestione Dæmonis qui, quos potest prauis, & impudicis [illegible]tationibus vulnerare, & quos non potest ad [illegible] ferire saltem [illegible], & inutilibus cogitationibus fœdat. 177
Licet igitur homo [illegible] vanis, & inutilibus cogitationibus non possit carere, potest tamen cum diuino gratiæ adiutorio eas constanti animo respuere, & earum numerum quotidie magis, ac magis attenuare. Vnde vir Spiritualis, si velit ad orationem at- 178
tendere, debet inanes cogitationes totis viribus reijcere, & licèt non possit eas penitus amputare, quia semper caro concupiscit aduersus Spiritum, debet tamen eas quantum ei possibile fuerit reijcere, postulando à Domino, vt ipse eum in hoc bello adiuuet, & cor suum rebelle ei subijciat.

SECTIO II.

Quomodo purganda sit memoria tam naturalibus, quàm etiam supernaturalibus notitijs distinctis.

SVMMARIVM.

179 *Qui ad perfectionem adspirat, debet purgare memoriam malis apprehensionibus.*
180 *Vir spiritualis debet notitias malorū actuum à memoria delere.*
181 *Debet purgare memoriam à notitijs rerum indifferentium.*
182 *Intus existens prohibet extraneum.*
183 *Incipientes non debent priuare memoriam notitijs naturalibus moraliter bonis.*
184 *Vir Spiritualis debet purgare memoriam à naturali notitia parentum, & delitiarum, & diuitiarum.*
185 *Vir spiritualis debet purgare memoriam naturali notitia bonorum, & dignitatum, & sæcularium negotiorum.*
186 *Quid si ex officio, vel pietate religiosus in negotijs temporalibus occupetur vel ex obedientia.*
187 *Quid quando status personæ ad id non obligat?*
188 *Multa proueniunt animæ vtilitates ex purgatione memoriæ quæ ibi narrantur.*
189 *Memoria debet purgari notitijs supernaturalibus distinctis.*
190 *Vir spiritualis non debet ad distinctas imagines, & notitias, quæ ei occurrunt attendere, sed mentem statim in Deum eleuare.*
191 *Quas notitias supernaturales debeat anima in memoria conseruare declaratur.*
192 *Quas debeat respuere?*
193 *Supernaturales notitiæ rerum creatarum, multa damna possunt causare animæ curiosæ, & incautæ, quæ ibi enumerantur.*
194 *Ordinariè hæ notitiæ supernaturales rerum creatarum, dant occasionem animæ cadendi in præsumptionem, & vanitatem.*
195 *Diabolus mediantibus his notitijs supernaturalibus, potest magnum malum animæ causare.*
296 *Potest anima taliter memoriæ harum rerum supernaturalium creatarum adhærere, vt ponat impedimentum diuinæ vnioni.*
197 *Directa anima talibus notitijs non condignè iudicat de Deo secundum eius eminentiam.*

DIco 1. Qui ad perfectionem adspirat, debet purgare memo- 179
riam; primo omnibus apprehensionibus, & notitijs naturalibus moraliter malis, vt ait Apostol. *Petr. epist.* 1. *cap.* 2. Deponentes omnem malitiam, & dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones. Vnde vir spiritualis non solum à malis 180
actibus se purgare debet, sed etiam eorū notitias è memoria penitus delere, vt sic nunquam eorū recordetur, nisi fortè vt errata prioris vitæ defleat. Secundò debet memoriam purgare à notitijs rerū ex sua specie ad bonum, & malū indifferentium, siue ex concursu alicuius circunstantiæ reddantur in indiuiduo malæ, siue non;

non; nam quantò memoria prædictis notitijs inutilibus occupa-
182 tur, eò minus potest acquirere, & conseruare alias ad salutem necessarias, nam intus existens, prohibet extraneum; non de-
183 bent tamen incipientes memoriam priuare notitijs naturalibus moraliter bonis, sed potius eas debent in memoria conseruare ad excludendas notitias malas, vel inutiles, & indifferentes quousque Dominus eos altiùs eleuet, & in diuinam caliginem introducat.

184 Tertiò debet vir spiritualis purgare memoriam à naturali notitia parentum, & aliorum affinium, vt sic ab inordinato illorum affectu liberetur appetitus. Quartò debet purgare notitia naturali memoriam voluptatum, & deliciarum, sola enim via crucis ad perfectionem, & diuinam vnionem adducit. Quintò debet memoriam purgare notitia diuitiarum, & commoditatum ex eis consequentium, nam vt dicitur *Sapient.7.* infinitus thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Vir ergo Spiritualis solum necessarijs ad vitam, debet esse contentus, vt ait Apostol. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus, & qui regnum Dei quærit, hæc omnia adijciuntur ei, vt dixit Christus *Matth.6.* Quærite primò regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.

185 Sextò debet purgare memoriam naturali notitia honorum & dignitatum, vt etiam eorum affectu purgetur appetitus. Septimò eam debet purgare naturali notitia secularium negotiorum, quibus potest appetitus implicari; quia vt ait Apostol. Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus, hoc est negotijs temporalibus, vt explicat D. Thom. *ibi*, vbi nota non omnia negotia
186 temporalia Apostolum prohibere, sed illa quibus se miles Christi implicat, nam quando ex officio, vel pietate religiosus implicatur in aliquibus occupationibus, & negotijs temporalibus non se implicat, sed implicatur à necessitate, & pietate, & hæc regulariter non distrahunt hominem à Deo, sed multoties magis hominem attrahunt ad Deum, vt accidit D. Petro, qui quærens victum arte piscatoria, sæpè sæpiùs ei fuit obuius Christus in ipsa piscatione, & Apostol. Paul. de labore manuum suarum victum quærebat, quod ergo nos docet Apostolus, est vt à temporalibus negotijs abstineamus; quando pietas, vel necessitas. vel
187 officium, non ad id obligat, vt ait Paul. *1. ad Corinth.9.* qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, hoc est, qui ex proprio statu contendit adipisci contemplationem, ab omnibus se abstinet, vt accidit viris eremiticis, & contemplatiuis, & quibus aliàs de necessarijs ad vitam prouidetur.

188 Dico 2. Multæ proueniunt animæ vtilitates ex prædicta memoriæ purgatione. Prima, quia anima summa fruitur tranquillitate, & intima spiritus pace, iuxta illud *Psal.116.* Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum, quia scilicet ab exterioribus non perturbantur, quin Deo fruantur, Secunda, quia anima mediante huiusmodi purgatione fruitur puritate conscientiæ, quæ per inordinatas rerum creatarum notitias, & per indebitum ad eas affectum, ex earum notitijs prouenientem fœdatur, & maculatur, iuxta illud *Paul.2. ad Corinth.1.* gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Tertia est, quod per hanc purgationem actiuam memoriæ, ex naturalibus notitijs rerum creatarum se liberat homo, periculo, & occasione multarum Dæmonis suggestionum tentationum, ac internorum motuum, quibus plures, & varias potest incurrere impuritates conscientiæ. Quarta, quia anima mediante hac purgatione animæ redditur apta & disposita, vt immediatè doceatur à Spiritu Sancto, qui se aufert à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & munda repleuit Apostolorum corda, & certè non potest Deus hoc memoriæ vacuum pati, sed statim ipsam se ipso replebit; nam si Deus in ordine naturæ non patitur vacuum, nec etiam illud patietur in ordine gratiæ, sed cum viderit memoriam notitijs creaturarum vacuam, diuinis illam notitijs implebit.

198 Dico 3. Cum anima secundum omnes suas potentias Deo vniatur per virtutes Theologicas, videlicet per fidem secundùm intellectum, per spem secundùm memoriam, & per charitatem secundùm voluntatem, sicut per gratiam sanctificantem vnitur ei per suam substantiam, certum est, quod memoria non potest aptius, & melius disponi ad diuinam vnionem per exercitium spei, quàm ipsam purgando etiam notitijs supernaturalibus distinctis, Et ratio est, quia quanto magis anima Deo seipsam seruabit, integram priuando memoriam notitijs omnium aliarum rerum, quæ non sunt Deus in seipso, vel Deus humanitus, cuius præsentia, seu recordatio plurimum prodest, cum sit via, veritas, vita, lux, & auctor bonorum omnium, tanto magis ipsammet memoriam in Deo constituet, & quo magis vacuam alijs habebit, eo confidentius sperare poterit, quod Deus ipsam sua diuinitate replebit.

190 Debet igitur anima, quæ in totali, & pura spe Diuina viuere, & acquiescere desiderat, quoties distinctæ aliæ notitiæ, vel imagines occurrunt, non eis attendere, sed statim mentem in Deum eleuans eas excludere, non amplius in earum consideratione immorando, quam fortè proprij officij necessitas, vel alia iusta causa charitatis, obedientiæ, & similium requiret, & tunc adhuc aduertere debet, ne gaudium, & affectum, quem soli Deo seruare debet in eis collocet; nam aliàs posset inde damnum aliquod, vel impedimentum animæ ad diuinam vnionem prouenire. Vnde sicut sacras imagines ita respicimus, vt non in earum curiosa speculatione sistamus, sed tantum illis tanquam motiuis vtimur, vt sanctos ibi repræsentatos, & inde ad Deum, velut ad terminum nostræ deuotionis eleuemur, sic prædictas debemus respicere notitias, etiam supernaturales, quæ viuæ sunt imagines, vt in eis non sistamus, sed statim ac occurrunt illis, vt motiuis vtentes, ac relictis ad Deum contemplandũ in diuina caligine properemus.

Pro quo sciendum est has notitias supernaturales posse esse vel 191
in sensibus externis, vel internis, hæ autem apprehensiones supernaturales, tam in sensibus externis, quàm internis præcipuæ sunt quatuor, scilicet, visio, tum corporea, tum imaginaria, tum intellectualis; reuelatio, tum vt est declaratio alicuius mysterij supernaturalis in ordine ad fidem, tum vt est manifestatio alicuius diuinæ veritatis: Locutio, tum vt importat verba successiua, tum vt importat verba formalia, tũ vt importat verba substantialia; & tactus internus animæ. Quando ergo Deus supernaturaliter communicat animæ generalem quandam, & confusam sui notitiam, quæ est manifestatio diuinæ veritatis in caligine, qualis ambulantibus per fidem, & in ænigmate potest communicari, vel quando Deus animæ loquitur verbis substantialibus, vel quando per intimum illapsum in reali præsentia, sic eam in intimo sui tangit, vt ipsa Deo præsente quodammodo fruatur, debet anima notitias inde procedentes in memoriæ Sacrario conseruare, quia in vltis consistit vnio diuina, ad quam tendit, & quæ pro hoc statu mortalis vitæ haberi potest.

Quantum autem ad omnes alias supernaturales notitias quo- 192
modocunque communicentur, siue per visiones, siue per reuelationes, siue per locutiones, quantumcunque certa foret anima, eas à Deo procedere, debet eis memoriam purgare modo dicto, ne inde quidquam detrimenti ipsi proueniat, nam licèt bonæ sint, non vult Deus, vt anima eis adhæreat tanquam propietaria, sed quod illis receptis, statim illis relictis ad diuinam vnionem tendat, quæ non in distincta aliqua notitia, sed in caliginosa Dei contemplatione, seu notitia ipsius generali, & confusa consistit pro hoc statu viatorum. Concludo igitur dicendo, quod quando notitiæ supernaturales sunt alicuius veritatis diuinæ, siue perfectionis increatæ, debent in memoria conseruari; quando verò sunt rerum creatarum, si aduertat anima se fructum aliquem ex earum recordatione percipere, poterit earum recordari, non vt eis adhæreat, sed vt mediantibus illis renouet, & accendat amorem Dei in se, ac maiorem eius notitiam acquirat, quod si nullum ex earum recordatione fructum percipiat, non curet earum recordari, immò procuret non recordari, & eis totaliter memoriam purgare.

Dico 4. Supernaturales notitiæ rerum creatarum, multa dam- 193
na possunt causare animæ curiosæ, & incautæ; & in primis qui dictis notitijs firmiter adhæret, super ipsas reflectendo, sæpius in suis iudicijs decipietur. Vnde aliquando iudicabit, quod à Deo procedant, cùm solum procedant ab imaginatione: aliquando iudicabit quod procedant à Dæmone, cum procedant à Deo, & aliquando circa proximum iudicabit esse moraliter malum, quod est bonum, & è contra iuxta illud *Isaiæ.5.* Ponentes tenebras in lucem, & lucem in tenebras; amarum in dulce, & dulce in amarum. Debet igitur anima, si nolit in suis iudicijs decipi, non velle discutere; quidnam sit illud, quod experitur supernaturaliter in ipsa; quænam erit talis, aut talis visio; talis, aut talis reuelatio; talis, aut talis locutio; talis, aut talis notitia, sed non curando de illis, omnia suo directori referat, qui eam suadebit ad purgandam memoriam à talibus notitijs supernaturalibus, & simul instruet, qualiter circa ipsas se debeat habere, cum tali nuditate spirituali, & purgatione, cum hæc omnia non ita possint animæ prodesse in ordine ad diuinam vnionem, quantum proderit minimus actus vitæ fidei, vel firmæ spei.

Secundò. Huiusmodi notitiæ supernaturales ordinarij dant 194
occasionem animæ cadendi in aliquam præsumptionem, & vanitatem, si de illis curet, aut plurimum æstimet. Vnde qui illis nimis adhæret, irascitur si videt alios suum reprobare spiritum, & dum audit alios maiores habere Dei fauores, tristatur; quæ omnia nascuntur ex occulta superbia. Tertiò potest Diabolus mediantibus his notitijs supernaturalibus magnum malum animæ causare; transformando se in Angelum lucis, falsum pro 195
vero, malum pro bono, sub occulto, & efficaci dolo proponens. Potest etiam augere appetitum harum rerum spiritualium, & sic eam in vitium gulæ spiritualis inducere, & potest animam taliter in hanc sensibilem delectationem inclinare, vt non attendat ad verum Dei amorem, vt plus illas apprehensiones æstimet, quàm virtutes theologales Fidei, Spei, & Charitatis.

Quartò potest anima taliter in memoria retinere aliquam 196
speciem harum rerum supernaturalium creatarum, & ei taliter adhærere, vt ponat impedimentum diuinæ vnioni, ad quam aspirat, tum quia per illam occupatur, tam quia per eius posses- 197
sionem amittit spei perfectionem. Quinto denique regulata, & directa anima talibus notitijs non condignè iudicat de Deo secundùm eius eminentiam, sed admodum defectuosè iuxta limitatam conditionem talium notitiarum, & quamuis non expressè iudicet, Deum esse aliquid eorum, quæ concipit, æstima-

re, tamen has notitias sibique in eis complacere facit, quod anima non sic Deum æstimet, nec tam alte de ipso capit, quantum fides docet, vt ait *Isai.64.* & *Paul.1. ad Corinth.2.* Quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

SECTIO III.

Quomodo purgandus sit intellectus ab ignorantia, vel cæcitate?

SVMMARIVM.

198 *Intellectus mortificari potest tum in inquisitione veritatis, tum in proprio iudicio circa res agendas.*
199 *Et si omnes scientias naturales addiscere sit licitum, laudabilius est sacris vacare.*
200 *Nemo debet proprio iudicio sic inniti, vt nolit aliorum stare iudicijs.*
201 *Maximè cauendum est à proprio iudicio circa res agendas, quando nostrum interest.*
202 *Maximè timenda est tenacitas proprij iudicij in viris spiritualibus.*
203 *Tenaces iudicij sunt vnitatis diuisores, & pacis inimici.*
204 *Mortificanda est curiositas intellectus, & proprium iudicium, & cur?*

198 Dico 1. Intellectus mortificari potest, tum in inquisitione
veritatis; tum in proprio iudicio circa res agendas. Quan-
tum ad primum, illud docet Paulus *ad Roman.12.* Non oportet
plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Et
licèt hoc principaliter de rebus fidei intelligatur, in quibus soli
diuinæ reuelationi fidentes, debemus intellectum captiuare in
obsequium fidei, & non curiosius inquirere, quæ supra nos sunt;
ad alia tamen etiam se extendit, in quibus addiscendis, sicut
possumus per negligentiam deficere, sic etiam per curiositatem
199 excedere. Vnde opus est virtute studiositatis, quæ defectum,
& excessum huiusmodi moderatur: Et quidem si ad scientias
respiciamus, etsi naturales omnes, & honestas adijcere sit lici-
tum, laudabilius est sacris vacare; si verò modum adijciendi
respiciamus, non debemus velle scire, vt præcisè sciamus, quia
damnabilis est curiositas, nec vt sciamur, quia superba est vani-
tas, sed debemus velle scire, tum, vt ædificemur quod est hu-
militas, tum vt ædificemus quod est charitas.
200 Dico 2. In proprio iudicio circa res agendas, nemo debet pro-
prio sic inniti iudicio, vt nolit aliorum stare iudicijs. Nam vt
dicitur *Prouerb.3.* Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo,
& ne innitaris prouidentiæ tuæ; maximè verò cauendum est à
proprio iudicio circa res agendas, quando nostrum interest; tunc
enim in ferendo iudicio facilè decipimus, nemo enim potest
201 esse iudex in propria causa. Est etiam maximè timenda tenaci-
tas proprij iudicij in viris spiritualibus, hæc autem illorum est,
202 qui zelum Dei habent, sed non secuudum scientiam, sequentes
errorem suum, & obstinati in eo, ita vt nullis velint consilijs ac-
203 quiescere. Hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis, charitatis
expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis
suis ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere. Et
quæ maior superbia, quàm vt vnus homo, toti congregationi iu-
dicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat Spiritum
Dei? Idololatriæ scelus est non acquiescere, & quasi peccatum
204 hariolandi repugnare. Mortificanda est ergo curiositas intelle-
ctus, ac proprium iudicium, illa quidem, ne nouis doctrinis as-
sentiatur in præiudicium fidei, ne maiorum decreta discutiat
irreuerenter, ne leges stabilitas ad examen reuocet: istud autem,
ne in aliorum factis se intromittat, ne directionem superiorum
condemnet, & ne seipsum alijs præferat in detrimentum humi-
litatis, quæ se subijcit omnibus, & in omnibus propter Deum.

SECTIO IV.

De Purgatione propriæ voluntatis.

SVMMARIVM.

205 *In quo consistat propria voluntas, demonstratur.*
206 *Propria voluntas purganda est, & quomodo.*
207 *Abnegatio propriæ voluntatis, necessaria est tum ad salutem, tum ad perfectionem.*
208 *Vt simus veri Christi imitatores, abneganda est propria voluntas in omnibus.*
209 *Mortificanda est voluntas quoad amorem proprium.*
210 *Amor proprius est initium totius mali.*
211 *Impossibile est, quod sit pax, vbi est amor proprius.*
212 *Solus amor Dei potest amorem proprium superare.*
213 *Quomodo sit mortificandus amor proprius?*

205 Dico 1. Voluntas propria dicitur, quæ ita nostra est, vt in
eo quod volumus, non sit Deo, proximisque communis; vt
si ego volo dormire, tempore quo Deus vult, quod orem, vel vi-
gilare tempore, quo Prælatus præcipit quod dormiam, nam si
ego contrarium facio, illius, quod Deus, vel Prælatus vult, di-
citur fieri ex propria voluntate; hæc autem propria voluntas
purganda est; abnegando homo seipsum, vt ait Dominus *Matth.*
16. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat 206
crucem suam, & sequatur me; hæc autem salubris abnegatio
propriæ voluntatis necessaria est, vt ait D. Thom *in eodem loco* 207
tum ad salutem, tum ad perfectionem; ad salutem, quatenus
homo in Deo finem suæ intentionis ponit, nihilque admittit,
quod contrarium diuinæ dilectioni existimet; ad perfectionem
verò pertinet, quatenus homo propter intentionem amoris Dei,
etiam ea abijciat, quibus licitè vti potest, vt per hoc liberius Deo
vacet. Vnde vt simus veri Christi imitatores, abneganda est pro- 208
pria voluntas in omnibus, ita vt nihil propter nos ipsos, aut pro-
pter nostram voluntatem explendam, aut capiamus, aut facia-
mus, vt fecit Christus, vt ipse ait. *Ioan.6.* Descendi de cælo, non
vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me
Patris. Vnde omnia opera taliter à nobis facienda sunt, vt simus
parati ea relinquere, aut pro alijs commutare, cum Dominus per
suum instinctum, vel vocem Prælati, sic faciendum esse præscri-
pserit, iuxta illud Dauid. *Psal.55.* paratum cor meum, paratum
cor meum Deus, & illud *Paul.* Domine quid me vis facere, vt
etiam notauit Diu. Bernard. *in sermone de conuersione Pauli.*
Dico 2. Mortificanda est etiam voluntas, quoad proprium 209
amorem; amor enim proprius, est contrarius Dei amori, & ini-
tium totius mali, & eius finis est perditio, & propterea Christus
Dominus *Ioan.12.* dicit: Qui amat animam suam (hoc scilicet
amore proprio) perdet eam, & qui odit animam suam in hoc 210
mundo (Sancto scilicèt, & perfecto odio talem amorem de-
struente) in vitam æternam custodit eam. Vnde cum amor pro-
prius sit ita perniciosus, debet omninò mortificari, & ad regulam
rationis, ac diuini amoris reformari præsertim ab ijs, quos in-
struimus in præsenti, vt affectum suum perfectissimè purgent in
ordine ad diuinam vnionem, vbi pax, & vera tranquillitas possi-
detur; impossibile namque est, quod vbi viget amor proprius, ibi
pax animæ reperiatur, vt notauit Ricard. à S. Victore. *tract.1. de* 211
exterminatione cap.19. Et licèt ardua sit amoris proprij mortifica-
tio, cum sit amor connaturalis, & non acquisitus, & sic firmiter
inhæreat, vt vix eradicari possit cum sit intimus, & sic lateat, vt
vix aliquando appareat, & cum sit taliter vniuersalis, vt penè
omnibus etiam viris perfectis dominetur, & etiam in bonis ope-
ribus reperiatur; mortificandus tamen est, si non penitus eradi-
candus, aliàs de salute desperatum est: nam, vt ait Augustinus
Serm 47 cap.2. Amor sui fuit prima hominis perditio, si enim
se non amaret, & Deum sibi præponeret, Deo esse semper sub-
ditus vellet, & non conuerteretur ad negligendam voluntatem
illius, & faciendam voluntatem suam.
Dico 3. Amor proprius mortificandus est, dirigendo nos, & 212
omnia nostra frequenter in Deum, solus enim amor Dei, potest
amorem proprium superare, subijcere, ac mortificare. Vnde si
diuinus amor in nobis creuerit, nos suauiter Deo subordinabit, 213
& efficiet in nobis, quod fieri Deus desiderat. Ad hanc amoris
proprij mortificationem, plurimum etiam conducit, si contraria
exerceamus opera ijs, quæ dictare solet amor proprius; si fugia-
mus honores, cum quærendos esse inspirat; si dimittamus pecu-
nias, dum colligendas suadet; si vitemus delicias, dum ad sectan-
das impellit, sed præcipuè cooperatur proprij Corporis afflictio,
in quo principaliter fouendo; talis amor versatur. Vnde Diuus
Hyeronimus refert, quod S. Hylari. Abbas, corpori suo recalci-
tranti, & delicias meditanti, dicebat: Ego, Aselle, faciam vt
non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis, fame te conficiam,
& siti, graui onerabo pondere, per æstus indagabo, & frigora, vt
victum potius, quàm lasciuiam cogites.

DISPVTATIO IV.

De purgatione passiua partis sensitiuæ.

SECTIO I.

In quo consistat formaliter purgatio passiua partis sensitiuæ.

SVMMARIVM.

214 *Quid sit purgatio passiua partis sensitiuæ declaratur.*
215 *Incipientium via ordinariè à gratia sensibili sumit initium.*
216 *In purgatione passiua partis sensitiuæ incipientes repentè gratia sensibili priuantur.*
217 *Sic priuati gratia sensibili credunt se ad summam miseriam deuenisse.*
218 *Credunt hæc ex aliquo peccato commisso prouenisse.*
219 *In hac priuatione gratiæ sensibilis formaliter consistit purgatio passiua partis sensitiuæ.*

Dico 1. Purgatio passiua partis sensitiuæ est sterilitas orta ex 214
subtractione gratiæ sẽsibilis, quæ fit Dei iudicio. Dicitur
sterilitas, quia est quędã ariditas, desolatio, tędiũ totius rei spiri-
tualis,

tualis, tum quia quidquid meditanti offertur, decipit quidquid cogitare disponit in discussum prae ariditate spiritus delinquit, nihil sapit, nihil delectat, nihil reperitur quod pascat affectum, quia potius vbique tenebrae densissimae palpantur, vbique sterilitas sentitur, fiunt quoque intus frigoris tonitrua, coruscationes, & immissiones per Angelos malos, vt auertant à sua stabilitate animam, faciuntque illam ab oratione cessare. Denique cor sicut lac coagulatum est, factum est sicut terra sine aqua, vt ait D. Bernard. *Serm. 55. in Cantica.*

215 Dicitur orta ex subtractione gratiae sensibilis, quia incipientium via, ordinariè à gratia sensibili sumit initium. Nam Deus optimus maximus se nutrici confirmans, incipientem adhuc tenellum, suaui lacte deuotionis, siuè sensibilis gratiae pascit affluentia, vt suo tempore solidiori, & magis substantiali cibo, ad vitae spiritualis augmentum perducat, quomodò se gessisse docet Paulus *1. ad Corinth. 3.* dicens; tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, sed nec, nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis, dum igitur incipientes sic suauiter pascuntur gratiae delicijs, & hau-
216 riunt ad libitum aquas de fontibus saluatoris, ex improuiso, gratia sensibili priuantur; lacrymae deuotionis, quibus antea abundantius irrigabantur, arescunt, nullum in spiritualibus exercitijs pietatis sensum percipiunt, nihil in oratione mentali proficiunt; gratiae fontes exsiccatae videntur; coelum apparet aeneum, vndique tentationes occurrunt, sensus omnes perturbantur, affectus sensibilis languescit, vbique labores, & errores.

217 Dum igitur se inexperti tyrones, tam improuisa status mutatione à summa felicitate, vt credunt ad summam miseriam deuenisse conspiciunt, miris torquentur modis, conscientiam diligentius examinant, vt tam subitae paupertatis, ac spiritualis inopiae causam inueniant, credunt haec ex commissa de nouo graui culpa prouenire, cumque in oratione, & alijs spiritualibus
218 operibus, se videant penitus insipidos & distractos instar pueri recenter ablactati, dulcedine, siue gratiae sensibilis suauitate priuati, crassiori cibo degustando, aptum non habentes mentis palatum intimis affliguntur, & gemunt praecordijs, & anxio cordis affectu deperditas quaerunt mentis delicias, & sponsam imitati circumeunt ciuitatem, quaerentes vbique quem diligit
219 eorum anima, & in his formaliter consistit purgatio passiua partis sensitiuae.

SECTIO II.

De causis purgationis passiuae partis sensitiuae.

SVMMARIVM.

220 *Quae sit causa materialis purgationis passiuae partis sensitiuae declaratur.*
221 *Quae sit illius causa formalis.*
222 *Quae sit illius causa efficiens declaratur.*
223 *Quae sit eius causa finalis.*

220 DIco 1. Causa materialis purgationis passiuae, partis sensitiuae, est pars sensitiua hominis, in qua exercetur talis purgatio, tam quantum ad affectum, quantum ad cognitionem; in ipsa quippe parte sensitiua, est portio affectiua, quae in duplici viget appetitu concupiscibili, & irascibili, & vtriusque actibus; seu passionibus ad bonum sensibile sibi commensuratum propendit; est etiam portio cognoscitiua, quae in sensibus tam externis, quàm internis residet, quorum actibus obiecta sensibilia comprehendit, in vtraque hac portione partis sensitiuae, tanquam in materia, seu subiecto, fit haec purgatio sensitiua.

221 Dico 2. Causa formalis est subtractio gratiae sensibilis, iustis motiuis à Deo facta; ex qua subtractione, graues, & variae admodum angustiae, desolationes, & continuae in sensu, tam affectiuo, quàm cognoscitiuo, procedunt ariditates. Vnde pressus doloribus, & miserijs quasi in obscura nocte horroribus labescit, in quibus purgatio passiua partis sensitiuae consistit, cum enim prius continuis gratiae sensibilis fauoribus procederet, nunc sibi quodammodo relictus, quamuis maioribus internae gratiae ad patientiam fulcitur auxilijs, amaritudinem experitur, vbi fruebatur dulcedine, spinas reperit, vbi colligebat rosas; dolores patitur, vbi delicias percipiebat: Vnde nec caelestibus, nec terrenis potitur gaudijs, sed sedere sibi videtur in tenebris, & vmbra mortis; maximè cum nullum in exercitio virtutum saporem recipiat, sed se tepidum, & quasi à Deo derelictum intueatur.

222 Dico 3. Causa efficiens, siue effectiua, est Deus ipse bonus, & misericors, quamuis tunc incipienti austerus, & plurimum iratus appareat, cum enim in suo electo, coeptum perfectionis opus consummare velit, ipsumque ad intimam sui vnionem disponere, & ad singularem amicitiam parare breuiter intendat, aliunde gratiae sensibilis affluentiam prius necessariam, sed iam inutilem, ac potius ob imperfectionem abutentis, noxiam aduertat illam, misericorditer subtrahit, vt incipientem ab apparentia deuotionis ad substantiam ipsius à cortice perfectionis ad medullam ipsius, feliciter perducat, vt fecit Diuo Petro, quem prius duxit ad montem, ad videndam gloriam Transfigurationis, & postea permisit, vt cribraret eum Satanas, & Patri nostro Eliae prius dedit panem, & aquam per Angelum sub iunipero, & postea illum fecit ambulare in fortitudine cibi illius, vsque ad montem Dei Oreb, & filijs Israel prius dedit Manna, & postea eos quadraginta annos duxit per desertum, vbi nòta, quòd ad delicias secutae sunt ariditates, & labores, vt memoria prioris dulcedinis, quam experti fuerant, non diffidentes desperarent, sed ad dominum, quem tam amabilem senserant, redirent.

Dico 4. Causa finalis purgationis passiuae in parte sensitiua, 223 est, vt haec pars inferior aptè purificata conformetur parti superiori, cui subordinatur, vt sic vtique benè disposita, simulque consentiens ad intimam Dei concurrat vnionem; quamuis enim praecipuè in parte superiori, videlicet intellectiua, haec vnio diuina perficiatur, propter quod eius purgatio dispositiua maior, & efficacior esse debet, pars tamen inferior, nisi proportionata etiam purgatione disponatur, quae parti superiori subiecta perfectius obediat inordinatis suis motibus, & varijs tumultibus, cum secretorum diuinorum participatione, ac Dei communicatione facilè posset auertere, & in multis perturbare, hic est finis à Deo intentus, cui plurima deseruiunt motiua inferius exprimenda.

SECTIO III.

De necessitate purgationis passiuae partis sensitiuae.

SVMMARIVM.

224 *Primum motiuum purgationis passiuae partis sensitiuae, est vt pars inferior subordinetur parti superiori.*
225 *Secundum motiuum est ne Angelus Satanae se transformet in Angelum lucis in communicatione gratiae sensibilis.*
226 *Tertium motiuum est, quia incipientibus incertum est, vnde proueniant communicationes, & delectationes sensibiles, an à bono, vel à malo principio?*
227 *Quartum motiuum est, quia licet hae communicationes sint à Deo, non ideò pluris aestimandae sunt, quia saepè eius inimicis conceduntur.*
228 *Optandum est, quod ab his sensus à Domino purificentur.*
229 *Quintum motiuum est, quia licet solis iustis concederentur, sunt imperfecta, & propria incipientium.*
230 *Sextum motiuum est, quia, licet sint à Deo, praebent occasionem superbiae.*
231 *Septimum motiuum est, quia ad huiusmodi communicationes sensitiuas, multae sequuntur impuritates, ex defectu purgationis partis sensitiuae.*

DIco 1. Primum & principale motiuum inter ea, quae suadent necessitatem purgationis passiuae in parte sensitiua, 224 est, vt pars sensitiua inferior subordinetur intellectuali, vt superiori, & ad intimam cum Deo vnionem, cum eo concurrant; nam licet appetitus sensitiuus natus sit obedire rationi, vt ait D. Thom. 2. 2. *q.* 158. *art.* 8. hoc intelligitur, vt ait *ibi* idem D. Thom. nisi aliud obstet, constat autem quòd pars sensitiua obiectis, intensius occupata, & velut absorpta potius rebellis, quàm fidelis efficitur parti superiori, & potius eius spiritualibus exer- 225 citijs obstat, quàm cooperetur. Vnde necessarium est, quod Deus incipientes purgatione partis sensitiuae purificet, gratiam sensibilem deuotionis, visionum, reuelationum, diuinarumque aliarum impressionum subtrahendo, quando iam ex communicatione talis gratiae in studio virtutum firmatos intuetur, ita vt nullum remaneat periculum, quod respiciant, retrorsum, & ad saeculi voluptates reuertantur.

Dico 2. Secundum motiuum est, quia Angelus Satanae, se 226 transformans in Angelum lucis, in communicatione gratiae sensibilis; potest, Deo permittente, & permisceri, & incautos, vel elatos incipientes in errorem, & ruinam adducere, vt notauit S. Laurent. Iustinian. *lib. de disciplina monastica cap.* 8. Et ratio id suadet, quia potest Diabolus facere, quod aliquae formae imaginariae repraesententur imaginationi, quibus homo subducatur; potest etiam facere, quod appetitus sensitiuus concitetur ad aliquam passionem adeò vehementer, vt illi, qui à passione detinetur, videatur bonum, id ad quod per passionem inclinatur, cum tamen sit in se malum, & per hunc modum, interius Diabolus inducit ad peccandum, & mediante hac purgatione passiua, liberatur homo, ne decipiatur à Satana.

Dico 3. Tertium motiuum est, quia incipientibus incertum 227 est, an huiusmodi communicationes, & dulcedines sensibiles à naturali dispositione, Diabolo cooperante, procedant, vel à naturali alacritate? Et moueri se putant spirituali consolatione; cum tamen saepè ab inimico, vel proprio corde moueantur; saepè enim in delectatione se immiscit inimicus, & ea quae sunt secundum passionem, facit iudicare secundum rationem, & multoties falsa loquitur: non ergo debet homo sequi sui cordis cogitationem, & hoc non solum in statu peccati, sed etiam in ipsa gratia; prudenter quid agendum sit, est attendendum, vt ait Salomon: Cum Sapientia bibe vnum; vino gratiam significans. Vnde cum aliqui dicunt, Christum sibi apparuisse, & eos amplexasse, & de-

& deosculasse tali consolatione, vt non solum interius spiritualiter, sed etiam exterius, caro congruo sibi oblectamento, sensus sensibiliter, carnaliter consolata fuerit, omninò reijciendi sunt; hoc enim falsum, & seductorium, & blasphemum est, nam Spiritus Sancti visitatio, sicut contra omnia vitia reprimenda, & detestanda infunditur, ita & singulariter contra carnales illecebras opponitur, vt rectè notauit cum D. Bernard. N. Fr. Philip. à Trinitat. *p.1. tr.3. discurs.1. art.3* Valgornet *q.24. d.8. art.4. n.3.*

227 Dico 4. Quartum motiuum est, quia licet concedamus huiusmodi communicationes gratiæ sensibilis esse veras, & à Deo procedere, non à Dæmone, vel à propria imaginatione, non ita tamen æstimandæ sunt cum impijs aliquando, & imperfectis communes sint, vt ait Dauid *Psal.80*. Inimici Domini mentiti sunt ei; & tamen statim ait: Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Sæpè enim Deus etiam peccatori-
228 bus has consolationes sensibiles communicat. Vnde potius optandum, quod ab his sensus à Domino purificentur, vt animus ad diuinas communicationes, solis iustis, & perfectis, proprias valeat peruenire, vt notauit Ricard. *in Psalm.80.*

229 Dico 5. Quintum motiuum est, quia licet admittamus prædictas communicationes à solo Deo, & solis iustis amicis concedi, sunt tamen imperfectæ, & incipientibus propriæ. Vnde conueniens est, vt animus eis purgetur, vt ad maiores, & perfectiores communicationes gratiæ adspiret; affectuosa enim dilectio, interdum plus afficit minus diligentem, & minus perfectiorem; interdum enim imperfectus aliquis, & carnalis ad Deum afficitur, non eò quod valdè diligat, sed quia dulcedinem gratiæ degustat, sed non agnoscitur in bonis amicus, sed in nocte tentationum, & laborum, & in præceptis declarat quisque quantum diligat; dulcis enim in Deum affectus, multoties potius ab humanitate procedit, quàm à gratia: ita vt quis magis aliquando accedat ad illud, quod magis sapit, quàm quod expedit, & hoc affectu errabant discipuli, qui carnaliter Deum diligentes, eius præsentia carere nolebant. Vnde à Christo non diligere arguebantur, quia quod delectabat magis, quàm quod expediebat, amplectebantur, vt optimè notauit Ricard. *sermon.33. in Cantica.*

230 Dico 6. Sextum motiuum est, quia tales sensitiuæ communicationes, etsi veræ, & à Deo procedentes sint; ex imperfectione tamen incipientium, & suggestione Dæmonum præbent occasionem superbiæ, sæpè enim homines ex bono superbiunt, ait D. Thom. *super Iob cap.40.* Sicut faciebat ille qui dicebat *Luc.18.* Non sum sicut cæteri hominum. Vnde Diabolus videns illos per talem superbiam dispositos, eorum sensibus phantasticum lumen, Deo ita permittente, infundit, vt illo elati, ad nouitates, & reuelationes anhelent, quas etiam ei sæpè Diabolus in imaginatione ponit aliquando veras, & frequentius falsas, & hæc nimis auidè ab inexpertis acceptantur, & tanquam diuina stolidè venerantur, ac in talibus intimo cordis gaudio delectantur, quo fit, quod ab inani gloria depasti, paulatim virulento pabulo diuini amoris affectum inficiunt, & tandem incidunt in grauia superbiæ peccata.

231 Dico 7 Septimum motiuum est, quia ad huiusmodi communicationes sensitiuas ex defectu purgationis sensitiuæ partis, multæ sequuntur impuritates, ob rationes adductas, & periculum est, ne incipientes nondum in virtute firmati, consensum eis præbeant, & carne consument, quod spiritu inceperunt, vt notauit D. Bonauentura *profess.7. cap.18.* Octauum motiuum est, quia plerumque communicationes sensitiuæ, nimium gustatæ, plurimum nocent saluti, caput, & cor debilitant, viresque penitus exhauriunt. Vnde incipientes sic debilitati reducuntur inepti spiritualibus exercitijs, & ab studio deuotionis proprijs infirmitatibus pressi coguntur recedere. Vnde in ipso statim principio, corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & stare necessitatur in via perfectionis, dum currere deberet; ita prudenter instruit incipientes, quomodo in hac gratiæ sensibilis affluentia se gerere debeant. D. Bonauent. *professione septima religionis capitulo secundo.*

SECTIO IV.

De tædio, ariditate, & desolatione quæ reperitur in purgatione passiua.

SVMMARIVM.

232 *Tædium contrarium est deuotioni substantiali.*
233 *Ponitur definitio tædij.*
234 *Effectus huius tædij in anima numerantur.*
235 *Homo hoc tædio affectus, non debet relinquere tempus consuetum orationis.*
236 *Quid sit ariditas, explicatur.*
237 *Quæ sit radix huius ariditatis, & sterilitatis?*
238 *Ponuntur aliæ causæ, & radices huius ariditatis.*
239 *Quid sit desolatio in oratione, explicatur.*
240 *Homo positus in hac desolatione debet insistere orationi.*

232 Dico 1. Tædium, substantiali deuotioni contrarium est. Definitur; Horror quidam orationis, & tristitia, ac languor animi, in omnibus quæ pertinent ad cultum, & obsequium
Dei. Pro quo sciendum est, quòd homo tempore huius tædij, & 233
tristitiæ, solet somno in oratione opprimi; illustrationibus cœlestibus, quæ antea animam delectabant, omninò priuari, & ingressa est post illas atra caligo; tempus modicum orationis, hoc
tædio laboranti longum videtur, ita vehemens est languor, vt 234
etiam verum, & efficax desiderium salutis excludat, rapitur in hoc statu animus ad terrena, cælestia verò quæ prius suspirabat, exhorret; & si aliquando in illa desiderio fertur, illud infirmum, deiectum, & planè inualidum reperitur: omnia tunc sordent, omnia nauseam prouocant, & homo sibi onerosus, alijs molestus, & ad vniuersa virtutis opera tam interiora, quàm exteriora ineptus efficitur.

Dico 2. Quando homo sic à Deo reijcitur, & in tanta angustia 235
relinquitur, vt cum nec orare, nec laborare libeat, debet non relinquere tempus consuetum orationis, sed se debet locu orationis constituere; & ibi saltem oratorij parietes obseruare, & abiectis ineptis cogitationibus, simpliciter Deum respicere, & si millies diuertatur, millies oculos ad Deum eleuet, id vnum euitet, vt locum suum, & sanctum orationis exercitium vtcumque non omittat, sed si diuertatur aliquando, legat aliquem librum meditationum; omissionem autem orationis pro aliquo pio opere, quod tunc omissionem suppleat, aut pro spirituali colloquio cum magistro spirituali non approbo, nisi cum tanta esset afflictio, & tam vehemens tentatio, vt quis in aliquod periculum se casurum, probabiliter timeat.

Dico 3. Ariditas est quidam defectus, seu sterilitas, seu siccitas consolationis gratiæ sensibilis. Radix autem huius ariditatis, 236
sterilitatis, vel siccitatis, in eo consistit, quòd Deus volens animam ab statu imperfecto ad perfectum adducere, suas communicationes transfert à sensu ad spiritum, & de sensitiuis mutat in purè spirituales, & cum hæ communicationes potius sint 237
substantiales, quàm delectabiles, nequaquam ad sensum res sic spirituales valent redundare. Vnde sensus remanet omninò vacuus, & siccus, quamuis tunc spiritus pascatur, & reficiatur interius. Vnde cum gustum, & saporem sensus non recipiat, imò potius ariditatem fastidium patitur propter subitam communicationum mutationem.

Dico 4. Radices huius ariditatis, aliquando proueniunt, tum 238
ex inordinatis affectibus, & inanibus desiderijs, tum ex negligenti cordis, mentisque custodia, tum ex otio, & scurrilitate, tum ex nimijs, & immoderatis occupationibus; tum ex defectu materiæ; tum ex defectu resignationis; & quia non propter Deum, sed propter nos ipsos, suauitatem optamus; remedia autem contra huiusmodi radices, sunt contra primum, fortitudo, qua fortiter contra inordinatos affectus pugnandum est. Contra secundum, solicitudo, qua omnia distrahentia a Deo repellamus. Contra tertium, labor, quo nugas, & similia leuitatem redolentia abijciamus. Contra quartum moderatio, qua labores moderentur, vt cor in Deum tendat. Contra quintum meditatio, quæ abundè materiam ministret. Contra sextum conformitas cũ diuina volũtate, qua ariditatem, plusquam suauitatem optemus, si ijs ergo remedijs, quilibet ariditates amputauerit, ipsa ariditas exarescet, & aptior ad Dei visitationes efficietur.

Dico 5. Desolatio, est ægritudo sensualis partis hominis ad 239
cælestia adspirantis, quæ ex rebus spiritualibus, gaudium, & lætitiam non percipit; sæpè namque appetitus contradictionem sentit, & deuotione priuatur, & tunc homo desolatione torquetur. Quando igitur homo se positum sentit in hac desolatio- 240
ne, debet insistere orationi, sicut infirmus, qui fastidium sentit, seipsum manducare cogit desiderio salutis, necessitate conuictus: sic ergo talis homo debet orationi intendere, si non ea dulcedine, qua antea fruebatur, ad minus necessitate compulsus.

SECTIO V.

De signis demonstrantibus purgationem passiuam.

SVMMARIVM.

241 *Incipientes ariditate, quæ datur in purgatione passiua partis sensitiuæ, nimium cruciantur, eo quod nesciunt vnde talis ariditas proueniat.*
242 *Plura dantur signa, quando procedunt ex purgatione passiua.*
243 *Primum signum est si incipientes nullam inueniant consolationem, nec in obiectis diuinis, nec creatis.*
244 *Secundum signum est, si in illa ariditate incipientes memoriam Dei conseruent.*
245 *Tertium signum est, si non possint meditari, nec discursus formare, vt antea quantumcumque nitantur.*
246 *Quod hæc ariditas, & suspensio non possit prouenire ab aliqua indispositione naturali, ostenditur.*
247 *Quando hæc purgatio passiua est dispositio ad diuinam vnionem, quantò magis anima viam purgatiuam ingreditur, eo magis operatio sensitiua deficit.*
248 *Quando Deus vult eleuare animam ad diuinam vnionem, eam ab omni discursu suspendit.*

Di-

241 Dico 1. Cum incipientes studiosi deuotionis, repentè se videant consueta deuotione sensibili priuatos, nesciunt qua via id euenerit, an ex aliquo occulto peccato, & cum aliàs nesciant, an odio digni sint, vel timore, intimè cruciantur, & cum aliàs hæc ariditas possit etiam prouenire, tum ab imperfectionibus, tum à tepiditate spiritus, tum à prædicta purgatione passiua, necesse est ad illorum consolationem infallibilia assignare
242 signa, ex quibus magistri spirituales colligant talem ariditatem prouenire ex prædicta purgatione passiua.
243 Dico 2. Primum signum est quod incipientes nullam consolationem inueniant; siue in obiectis diuinis, siuè creatis. Et ratio est, quia cum Deus ob rationes adductas, eos in nocte obscura constituat, vt partem sensitiuam, tam cognoscitiuam, quàm affectiuam purget, & omninò purificet, non permittit quod in vlla re sensibili, siue sancta, siue mala, vel indifferenti delectentur, ex quo manifestè colligitur, quod hæc ariditas non procedit ex peccatis, vel imperfectionibus de nouo commissis; alioquin appetitus sensibilis ad prædicta peccata sensibilia penderet, & inclinaretur; cum ergo siccitas sit vniuersalis, signum est quod prouenit à Deo, & non ab aliquo obiecto sensibili, malo quod appetat homo.
244 Dico 3. Secundum signum est, quod incipientes in illa nocte, & ariditate constituti ordinariam quamuis afflictiuam Dei memoriam conseruent. Et ratio est, quia si hæc ariditas ex humore melancolico, vel aliqua indispositione naturali proueniret, cælestia potius quàm terrena è memoria excluderet; tepiditatis enim proprium est parum diuina curare, & potius eorum nauseam, & fastidium ingerere: ergo cum hæc ariditas purgatiua maximam afferat in diuino obsequio solicitudinem, & addat dolorem, si in tali obsequio aliquis defectus, & remissio percipiatur, inde est quod huiusmodi nox, & ariditas non ex tepiditate, vel defectu naturali oritur, sed ex diuina dispositione.
245 Dico 4. Tertium signum est, quod incipientes prius meditationibus, ac pijs discursibus assueti. iam non possunt meditari, nec discursus formare, quantumcunque nitantur. Et ratio est, quia cum Deus se eis amplius per sensus nolit communicari, sed per simplicitatem contemplationis, ad quam sensus tam externi, quàm interni pertingere non possunt, propterea imaginatio, siue
246 phantasia non habet vnde incipiat, aut prosequatur suam operationem. Quod autem hæc suspensio non possit prouenire ab aliqua indispositione naturali, vel humore melancolico, etiam liquet, quia si à tali indispositione proueniret, non posset diu perseuerare, sed euacuato, vel temperato tali humore, anima ad pristinum statum meditationis rediret, sed contrarium accidit in hac passiua purgatione, quando est dispositio ad purgationem pas-
247 siuam partis sensitiuæ, & ad diuinam vnionem: ergo non potest hæc suspensio à tali indispositione naturali prouenire.
248 Confirmatur, quia quando hæc purgatio est dispositio ad diuinam vnionem, quantò magis anima viam purgatiuam ingreditur, eò magis operatio sensitiua deficit: ergo non à dispositione naturali, & corporali, sed à diuina dispositione prouenit. Nam cum Deus animam ad diuinam vnionem eleuare vult, eam ab omni discursu suspendit, quod tamen non facit cum illis, qui media vtraque purgatione passiua, ad diuinam vnionem adducendi non sunt, nam hi cum vnioni diuinæ disponendi non sint, sed tantùm purgentur ad exercitium humilitatis, & ad reformationem appetitus, nec purgatio passiua partis sensitiuæ, sicut nec suspensio potentiarum est continua, sed intercalata. Quinam autem sint perfectè purgandi in ordine ad diuinam vnionem; quinam verò imperfectè, scit ipse Dominus, qui sua dona distribuit vt vult, & vni dat quinque talenta, alij verò duo; alij verò vnum, vnicuique secundum propositum suæ voluntatis.

SECTIO VI.

De effectibus purgationis passiuæ partis sensitiuæ.

SVMMARIVM.

249 Dico 1. Cum spes recipiendi fructus laborum, ipsos labores faciat dulces, aut saltem tolerabiles, ideò operæ pretium duxi effectus huius purgationis recensere, vt incipientes consolentur, & sciant, quod licet tempore purgationis fleant mittentes semina sua, tempore tamen suæ illuminationis venientes, venient cum exultatione portantes manipulos suos, & tandem in
250 statu vnionis inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Fructus igitur purgationis passiuæ partis sensitiuæ, sunt quidam priuatiui,
251 quidam verò positiui. Priuatiui sunt illi omnes defectus, & imperfectiones partis sensitiuæ superiùs recensitæ, vt vitia capitalia, luxuriæ, inuidiæ, iræ, &c. vanæ imaginationes, & illusiones, imperfectiones, & pericula cadendi, quæ omnia remouentur ab anima in ordine ad diuinam vnionem, per hanc purgationem.
Dico 2. Fructus positiui, & per se primò intenti sunt. Primus 252
est, vt pars sensitiua, media purgatione passiua, parti intellectuali debitè subijciatur, & vterque perfectè in ordine ad diuinam vnionem disponatur. Secundus est robur animæ, ablactando eam à gratia sensibili, ad currendam fortiter perfectionis viam. Tertius est notitia, tam sui, quàm Dei, quæ tanquam maximum Dei beneficium, exoptandum est, vt faciebat Augustinus dicendo: *Nouerim te, & nouerim me*. Quartus est summa humilitas, quæ inde exurgit, vt dicitur *Psal.* 38. In persona istorum obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis, & dolor meus renouatus est. Quintus, est paupertas spiritualis. Sextus, est perseuerantia & patientia in laboribus, & conformitas cum diuina voluntate. Septimus est ordinaria Dei præsentia. Octauus, est pax, & tranquillitas animæ. Nonus est frequens virtutum Theologicarum exercitium. Mitto alios fructus, quos referre, esset onerosum, sed de his vide nostrum Philip. à Trinit. *de tract. 3. de Theologia Mystica, art. 1. discur. 6.*

SECTIO VII.

Quomodò se gerere debeant incipientes, tempore purgationis passiuæ?

SVMMARIVM.

Dico 1. Cum incipientes tempore purgationis passiuæ, se 253
videant in terra deserta, inuia, & inaquosa, plurimum timendum est, ne huius viæ periculis deterriti, difficultatibus oppressi, tenebris obuoluti, & horrore exanimati, sistant, aut etiam retrocedant, nisi directoris experti consilio firmentur, & ad vlteriùs procedendum animentur; vnde aliqua generalia documenta tradenda sunt, vt eorum directores instruantur, ad illos dirigendos.
Dico 2. Quando incipientes se gratiæ sensibilis affluentia 254
destitutos aduerterint, experti quod non possunt, sicut antea in pijs meditationibus detineri, non debent conari contra cursum fluuij, nec in vanum mentem, prædicto meditandi exercitio intendere, quia multum patientur, & nihil proficient; anima quippe tunc quietem, non discursum appetit, & si applicatur discursui, quietem ac pacem amittet, & discursum frustra re- 255
quiret, quia iam venit finis discurrendi. Vnde debet in sacro illo otio, & tranquilla pace in notitia generali, & confusa, quam habent de Deo, & in amore affectiuo quiescere, qui est terminus discursus, & initium contemplationis, cum hac tamen aduertentia, quod si ei defecerit hæc notitia generalis, 256
& confusa de Deo, vt incipientibus moltoties accidit, debet redire ad pristinum meditationis exercitium, maximè circa vitam, & passionem Christi.
Dico 3. Incipientes destituti gratia sensibili, debent attende- 257
re Voci Domini clamantis; Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Vnde non debent recedere à pijs orationis, & mortificationis exercitijs, sed Christum Crucifixum intueri, & humiliter orare, & patienter perseuerare in oratione; & considerare, quod labores, & tentationes, siuè interius, siuè exterius pro Deo tolerati, plurimum afferunt meriti, & fructus multos suo tempore producunt, & pro peccatis abundè satisfaciunt: potest etiam aliquando aliquas proferre orationes iaculatorias, dicendo. Domine salua nos, vel auge dolorem, sed auge patientiam, & tandem iube quod vis, & da quod iubes.

DISPVTATIO V.

De diuersis medijs, quibus perficitur purgatio passiua partis sensitiuæ.

SECTIO I.

Purgatio passiua partis sensitiuæ perficitur aliquando tentatione contra castitatem.

SVMMARIVM.

260 *Deus electos suos, multoties hac tentatione purgat.*
261 *Primum remedium contra hanc tentationem, est oratio, & contemplatio.*
262 *Secundum remedium est studium scripturarum.*
263 *Tertium remedium est occupare animam bonis cogitationibus.*
264 *Quartum remedium est occupatio alicuius exercitij corporalis.*
265 *Quintum remedium est fugere aspectum, & colloquia mulierum.*

258 DIco 1. Quamuis aliqui ex speciali Dei gratia, non sint ex-
perti huiusmodi carnis tentationes contra castitatem, fre-
quentius tamen incipientes illis cruciantur, immò plures san-
ctitate celebres, hac tentatione purgati, & probati sunt, vt Apo-
259 stolus Palaus de se ipso fatetur 2. *ad Corinth.* 12. Et ne magnitu-
do reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis
meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet. Nam sicut medicus
temporalis, minorem sæpè mouet morbum infirmo, vt illum à
maiori morbo curet, ita medicus diuinus, ad curandos graues
260 animæ morbos permittit, plurimos electos suos hac vehementi
tentatione purgari, vt accidit D. Hyeronimo, qui cum esset in
solitudine, ei sæpè videbatur in choræas fœminarum Romana-
rum versari.
261 Dico 2. Primum remedium contra hanc tentationem, est
oratio, & contemplatio, vt patet ex illo *Isai.* 48. Laude mea in-
frænabo te, ne intereas; est enim quoddam frænum, animam ab
262 interitu peccati retrahens laus diuina. Secundum remedium,
est studium Scripturarum, vt ait Hyeronimus ad Rusticum mo-
263 nachum: Ama scripturarum studia, & carnis vitia non amabis.
Tertium remedium est, quibuscunque bonis cogitationibus ani-
mam occupare. Vnde Apostolus *ad Philippenses* 4. ait: Fratres,
quæcumque sunt sancta, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc
264 cogitate. Quartum remedium est vt homo in aliquo exercitio
corporali occupetur, dicitur enim *Ecclesiast.* 33. Multam mali-
265 tiam docuit ociositas. Quintum remedium est fugere aspectum,
& colloquium mulierum. Vnde dicitur *Ecclesiast.* 9. propter
speciem mulieris, multi perierunt, & *ibidem.* ne respicias mu-
lierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius.

SECTIO II.

Purgatio passiua partis sensitiuæ, perficitur aliquando manife-
sta Dæmonum, & hominum persecutione.

SVMMARIVM.

266 *Deus ad purgandos electos suos aliquando vtitur Dæmonum tentatione.*
267 *Hæc purgatio passiua est incipientibus nimis amara.*
268 *Purgatio passiua partis sensitiuæ perficitur aliquando persecutione hominum.*
269 *Huiusmodi tentationes, humilitate, & patientia iustorum superari debent.*

269 DIco 1. Mirabilis Deus in Sanctis suis, aliquando ad purgan-
dos, & exercendos electos suos, etiam Dæmonum vtitur
malitia, qui Deo ita permittente, & disponente, taliter tor-
quent incipientes, vt nisi internæ gratiæ firmarentur auxilijs,
facilè à virtutis persecutione, & perfectionis via deterrerentur,
sed bonus Deus, qui in sua dispositione non fallitur ex Dæmo-
num malitia, & infideles seruos suos sæuitia, suum deducit in-
tentum, nam & medio illo seruos suos purificat, & contra Dæ-
monum persecutiones etiam apertas, victores reddit, & trium-
phatores, vt accidit S. Hilarioni, S. Antonio, S. M. N. Theresiæ,
qui plures Dæmonum molestias passit sunt, vt legitur in eorum
vitis.
267 Dico 2. Hæc purgatio passiua, est incipientibus nimis amara,
sed efficacissima. Vnde Directores debent discipulos suos hor-
tari, vt se diuinæ dispositioni totaliter submittant, & credant
quòd huiusmodi persecutiu, non in malum ipsorum, sed in bo-
num spirituale permittitur, nam si Christus, & tentari à Dæ-
mone, & per membra eius crucifigi voluit, hoc ideò fecit, vt eius
serui in simili persecutione animentur & ieiunijs, cilicijs, &
orationibus huiusmodi Dæmonis persecutiones deuincant, im-
plorando auxilium sanctorum, & contra eos cruci & aqua lu-
strali vtendo, vt faciebat S. M. N. Theresia.
268 Dico 3. Purgatio passiua partis sensitiuæ, perficitur aliquan-
do persecutione hominum, vel data opera, vel præter intentio-
nem; in communi enim conuictio sæpè sibi homines dant oc-
casionem, patientiam, cæterasque virtutes exercendi. Et quòd
mali persequantur iustos, non est opus probatione, & patet ex illo
ad Galatas: *Qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur
eum, qui secundum spiritum.* Quod autem iusti etiam persequan-
tur præter intentionem iustos, etiam liquet ex historijs multo-
rum sanctorum, qui à viris sanctis persecutionem passi sunt,
qui ex zelo contra eos inuehebantur, vt accidit S. M. N. There-
siæ in principio suæ conuersionis. Quod autem iusti persequan-
tur malos, vt eos ad salutem perducant, etiam liquet, vt pa-
tet ex illo Psalm. 100. *Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar.*
Dico 4. Omnes huiusmodi persecutiones, siuè dictis com- 269
pleantur, vel factis iusti humlitate, patientia, & mansuetudine
superabunt, & in hoc purgationis exercitio possidebunt animas
suas, immò gaudebunt in illis, & Deum benedicent, si de manu
Dei miserentis, non vt flagella, sed vt imperfectionum purga-
menta, dilectionis diuinæ signa, & priuilegia susceperint cre-
dentes, quod hæc casu non accidunt, sed suaui dispositione Dei,
non in ruinam, sed in salutarem correptionem, & sciant, quod
purgatione finita erubescent impij persequentes, & deducentur
in Infernum, nisi corrigantur, & muta fient labia dolosa, quæ
loquuntur aduersus iustum iniquitatem in superbia, & in abu-
sione, & simul exclamabunt cum Propheta: *Quàm magna multi-
tudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te! absconde eos
in abscondito faciei tuæ, à conturbatione hominum proteges eos in
tabernaculo tuo à contradictione linguarum.*

SECTIO III.

Purgatio passiua partis sensitiuæ perficitur rerum sensibilium
iactura, priuatione bonorum corporis, & ca-
rentia bonorum animæ.

SVMMARIVM.

270 *Purgatio passiua partis sensitiuæ, perficitur aliquandò iactura bonorum fortunæ.*
271 *Hæc iactura bonorum, licet sit amara, si patienter suscipitur, dulcescit.*
272 *Purgatio passiua, perficitur aliquandò priuatione bonorum corporis.*
273 *Purgatio passiua partis sensitiuæ, aliquando perficitur carentia bonorum animæ, vt per subtractionem gratiæ sensibilis.*

DIco 1. Purgatio passiua partis sensitiuæ, perficitur aliquan- 270
dò iactura bonorum fortunæ, vt sunt diuitiæ, filij, con-
sanguinei, affines, honores, & dignitates; cùm enim affectus hu-
manus naturæ corruptæ, potiùs ad visibilia, quàm ad inuisibilia
connaturaliter tendat, inde est quòd Deus ab inordinato harum
rerum affectu, dilectos suos abstrahat, vt ad se ipsum eos alliciat,
vt fecit Abrahæ, ei præcipiendo, vt eggrederetur de domo sua,
& de domo patris sui, & Iob cum filijs, diuitijs, dignitatibus, &
honoribus priuando. Licèt tamen hæc purgatio per iacturam 271
omnium bonorum sensibilium, amara sit, si tamen patienter de
manu Domini suscipiatur, dulcescet; & qui eam sic suscipit,
infallibiliter cum Sanctissimo Iob, dicit: *Nudus egressus sum de
vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: Dominus dedit, Dominus
abstulit, sit nomen Domini benedictum.* Dum enim homo his sen-
sibilibus rebus adhæret, non perfectè Deum quærit; difficile
enim est, cælum diuitem ingredi, vt dixit Dominus per Ma-
thæum: *Diues, difficile intrabit regnum cælorum.* E contra verò,
homo ab his rebus sensibilibus exutus, facilè Deo per amorem
adhærebit, vt dixit Christus illo adolescenti apud Matth. 15. *Si
vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperi-
bus.* In quibus verbis, vt vides, in abstractione omnium rerum
sensibilium, posuit Dominus perfectionem.
Dico 2. Purgatio passiua partis sensitiuæ, perficitur etiam 272
priuatione bonorum corporis, sæpè enim Deus electos suos af-
fligit infirmitatibus, vt accidit Iob, & S M. N. Theresiæ, quæ
purgatio licet sit amarissima, maximè tamen retrahit hominem
ab harum rerum sensibilium amore, quo enim hæc bona sunt
homini magis intrinseca, plus illorum iactura hominem ad
Deum attrahit, si hæc patienter, propter Deum sustineat. Vndè
videmus plures sanctos harum rerum iactura purgatos, vt To-
biam cæcitate, Iobum vlcere pessimo, alios etiam sanctos, specia-
liter virgines, purgauit Deus per frontis deformitatem, alios
per atrabilis aduentitium humorem, quo grauem tristitiam pa-
tiantur, & maximis scrupulis agitantur, & de quibus vitæ San-
ctorum plenæ sunt; quæ omnia maximè perficiunt ad purga-
tionem iustorum.
Dico 3. Purgatio passiua partis sensitiuæ, aliquandò perficitur 273
carentia bonorum animæ, vt per subtractionem gratię sensibilis,
vel alicuius solatij, vel suauitatis spiritualis, cui incipientes in-
ordinatè adhærent, vel quia non puritatem Spiritus, sed tantùm
sensibilem aliquam consolationem quærunt, vel quia plus rebus
aliàs sanctis, nimiu addicuntur, & ideò Christus dixit discipu-
lis: *Si ego non abiero, Paraclitus non veniet ad vos;* quia scilicet
nimis affecti erant ad eius humanitatem. Vndè necessarium
erat eos purgare ab hoc affectu ad recipiendam gratiam inuisi-
bilem Spiritus Sancti, vt explicant Sancti Patres, & Docto-
res.

DISPVTATIO VI.

De purgatione passiua partis intellectiuæ.

SECTIO I.

Quid sit purgatio passiua partis intellectiuæ.

SVMMARIVM.

274 *In quo consistat purgatio passiua partis intellectiuæ, declaratur.*
275 *Hæc purgatio passiua partis intellectiuæ, terribilior est quam purgatio passiua partis sensitiuæ.*
276 *Per purgationem passiuam partis intellectiuæ disponitur pars superior animæ, vt Deo vniatur.*
277 *In purgatione passiua partis intellectiuæ, intellectus tenebris obuoluitur, & voluntas angustijs confunditur.*
278 *Hæc purgatio passiua partis intellectiuæ dicitur non tenebrosa, & horrida.*
279 *In hac purgatione passiua partis intellectiuæ, taliter anima annihilatur, vt vix explicari possit.*

274 Dico 1. Purgatio passiua partis intellectiuæ, consistit formaliter in luce clarissima contemplationis, quæ intima cordis arcana, & centrum animæ penetrans omnes eius defectus, quantumcumque latentes, & minimos ei manifestat, mirabiliter animam cruciando, & intellectum tenebris obuoluendo, & voluntatem quadam abiectione, & desperatione ad extremas angustias reducendo. Quorum ratio est; quia cum intellectus, media illa luce in meditatione suorum defectuum detineatur, & ad diuina, & cælestia non possit eleuari, tenebris obuoluitur, & in tenebrosa suarum miseriarum caligine absorbetur. Voluntas verò extremè angustiatur, quia detectis tot, tantisque miserijs proprijs, non potest non horrere se ipsam, velut causam ipsarum. Vnde ex vna parte abiectè de se ipsa sentit; ex alia verò, de diuina bonitate quodammodò desperat, cùm eam tot modis se offendisse supponit.

275 Dico 2. Hæc purgatio passiua partis intellectiuæ, terribilior est quàm purgatio passiua partis sensitiuæ. Et ratio est, quia purgatio passiua partis sensitiuæ, formaliter consistit in subtractione gratiæ sensibilis, purgatio verò passiua partis intellectiuæ consistit in radio diuinæ lucis, qui intima cordis penetrat arcana, & minimos etiam defectus detegit, sed hæc clara cognitio propriarum miseriarum, magis cruciat animam, quàm subtractio gratiæ sensibilis, siquidem ex illa cognitione propriorum defectuum, exurgit sui ipsius odium, & cordis angustia inexplicabilis; subtractio verò gratiæ sensibilis, licet afferat aliquam afflictionem, non tamen affert odium sui ipsius, sed potius amorem, cum ex carentia consolationis diuinæ affligatur: ergo. Confirmatur, quia per purgationem passiuam partis sensitiuæ disponitur pars interior, vt superiori subordinetur; per purgationem verò passiuam partis intellectiuæ, disponitur pars superiori animæ, vt Deo per cognitionem, & affectum vniatur, sed infinitè
276 maior est distantia inter Deum, & creaturam, quàm inter partem inferiorem, & superiorem eiusdem animæ: ergo multò horribilior debet esse purgatio, quæ disponit partem superiorem animæ ad illam vnionem, quàm purgatio quæ disponit partem inferiorem, vt obediat superiori. Patet consequentia, quia quantò magis subiectum est improportionatum bono, quod debet recipere, tantò maior requiritur dispositio, qua proportionatum reddatur.

277 Dico 3. Si in purgatione passiua partis sensitiuæ portio cognoscitiua replebatur obscuritatibus, & portio affectiua exsiccabatur ariditatibus, vt supra diximus in purgatione passiua partis intellectiuæ, intellectus tenebris obuoluitur, & voluntas angustijs confunditur; & si illa prima purgatio noctis obscuræ, no-
278 men obtinet; hæc posterior noctis omninò tenebrosæ, & horridæ meritò nuncupabitur. Et ratio horum omnium est; quia in hac purgatione passiua partis intellectiuæ, taliter anima annihilatur, vt vix etiam ab expertis explicari possit, quantæ sint huius noctis angustiæ, quantus horror, & quàm intima spiritus afflicti tribulatio. Vndè anima in hac angustia posita, dicit cum Prophet. Psal. 17. *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumdederunt me; præoccupauerunt me laquei mortis.* Et Psalm. 68. *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum:* Et Psalm. 87. *Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit; posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & in vmbra mortis.* Contemplans namque anima diuina illa luce suam impuritatem, & aliunde iudicans se à Deo derelictam, credit se factam Deo horribilem, & se in profundum malorum deuenisse, quod peius, & infelicius inferni doloribus æstimat, ob nimium amorem Dei, quem habet, vt fusius infra declarabitur.

SECTIO II.

De causis purgationis passiuæ in parte intellectiua.

SVMMARIVM.

280 *Quatuor dantur causæ purgationis passiuæ in parte intellectiua.*
281 *Causa materialis est pars superior animæ, quæ ibi declaratur.*
282 *Causa formalis est lux clarissima contemplationis, prout ibi exponitur.*
283 *Causa efficiens est Deus benignus & misericors, prout ibi demonstratur.*
284 *Causa finalis est vnio intima cum Deo, ad quam hæc purgatio passiua præparat, vt ibi indicatur.*

Dico 1. Quatuor sunt causæ purgationis passiuæ partis in- 280
tellectiuæ, sicut diximus, dari quatuor causas purgationis passiuæ partis sensitiuæ. Duæ harum causarum sunt intrinsecæ, aliæ duæ extrinsecæ: Intrinsecæ, sunt materialis, & formalis; extrinsecæ, sunt efficiens, & finalis.
Causa materialis est pars superior animæ, scilicet anima con- 281
siderata cum suis proprijs potentijs secundùm se sumptis, absque indigentia organi corporei. Propriæ autem potentiæ animæ rationalis, sunt intellectus, memoria intellectiua, & voluntas. Memoria autem intellectiua, non distinguitur realiter ab intellectu, licèt in parte sensitiua memoria realiter distinguatur à phantasia, seu imaginatiua: nam quæ in inferioribus sunt diuisa, ob eorum limitationem; in superioribus sunt vnita, ob illorum eminentiam. Intellectus habet pro obiecto verum, abstrahendo à præterito, præsenti, & futuro. Voluntas respicit bonum, vt sic vniuersaliter, & non sub diuersa ratione, sicut illud respicit appetitus sensitiuus, qui propterea diuiditur in concupiscibilem, & irascibilem. Concupiscibilis, respicit bonum simpliciter; irascibilis, bonum arduum. Anima ergo secundùm has potentias purè Spirituales, est subiectum, in quo purgatio passiua partis intellectiuæ exercetur modo statim explicando, & propterea dicitur causa materialis illius.

Dico 2. Causa formalis est lux clarissima contemplationis, 282
quæ intima cordis arcana, & centrum animæ penetrans, omnes eius defectus, quantumcumque latentes, & minimos manifestat, & adiunctis circunstantijs maximè personæ offendentis, & offensæ, mirabiliter animam cruciat, intellectum tenebris obuoluendo, & voluntatem quadam obiectione, & desperatione ad extremas angustias reducendo. Nam intellectus illa luce perfusus, non potest non proprios defectus considerare, & nullo modo potest ad alia quæ recreare possent, se diuertere. Voluntas verò detectis tot, tantisq; defectibus proprijs nõ potest non horrere seipsam, velut causam, & radicem illarum; vnde anima angustiata, & nimis afflicta gemit, & clamat, quia multiplicata sunt peccata eius supra numerum stellarum; & cum tunc etiam compleatur purgatio passiua partis sensitiuæ antea inchoatæ, vndequaque se videt anima afflictam, siquidem ex vna parte se videt destitutam gratia sensibili; ex alia verò se videt præ multitudine iniquitatis suæ adeò grauatam, vt non audeat adspicere cœlum existimans, se diuinam iustitiam nimium habere iratam, ac per consequens vndequaque angustiatur, & ad vltimum desperationis detruditur.

Dico 3. Causa efficiens, est Deus benignus, & misericors, 283
qui purgando suorum electorum animas, ad sui disponit vnionem. Et licèt hæc purgatio passiua terribilissima sit, in illa ostẽdit Deus maximum circa suos electos amorem; siquidem eam subsequitur vnio cum Deo per affectum copiosa gratia, & multorum secretorum reuelatio; quapropter patienter toleranda est ab eis scientes, quòd breuis hæc amaritudo, & momẽtaneum tribulationis supra modum in sublimitate, æternum gloriæ 284
pondus operatur in eis. Causa tandem finalis est vnio intima cũ Deo, ad quam hæc purgatio passiua partis intellectiuæ præparat, & disponit animam, nam anima plena defectibus, nõ est proportionata puritati diuinæ. Vnde debet ab omnibus imperfectionibus purgari, aut proportionata ei valeat coniungi; proportionatur autem per proprium despectum, & humilitatem in conspectu tot miseriarum, seipsam vsq; ad infimum taliter deprimendo, quòd nisi à Deo in medijs illis tenebris, clara, & delectabili luce aliquando irradiaretur, omninò desperaret; sed Deus non eam omninò in hac totali anihilatione sui ipsius relinquit, sed eam sæpe intus visitat cœlesti luce, cui anima inhærere cupiens, solum illi attendit, non quærens, quæ sua sunt vtpote vera charitate ordinata, sed Deum eam diligentem.

SECTIO III.

De motiuis ob quæ Deus inducit purgationem passiuam partis intellectiuæ.

SVMMARIVM.

285 *Primum motiuum quem Deus habet in hac purgatione, est, defectus*

fectus remanentes ex purgatione partis sensitiuæ per hanc purgationem tollere.

286 *Secundum motiuum est, vt anima ab omnibus rebus creatis, siue terrenis, siue cœlestibus separetur.*

287 *Tertium motiuum est humilitas vera.*

288 *Quartum motiuum est vt speciales Dei filij Christo conformentur.*

289 *Quintum motiuum est meritum copiosum inde resultans.*

290 *Sextum motiuum est spes præmij vitæ æternæ.*

291 *Septimum motiuum est collectio, siue aggregatio plurium bonorum inde proueniens, quæ ibi declaratur.*

285 DIco 1. Primum motiuum quod Deus habet ad hanc purgationem, est, vt imperfectiones, & defectus tam actuales, quàm habituales in anima remanẽtes ex purgatione passiua partis sensitiuæ, per hanc purgationem tollantur. Pro quo sciendum est, purgationem passiuam partis sẽsitiuæ non purgare omnes defectus, sed solùm magis apparentes, & sensibiles, & qui sensu percipiebantur: at per hanc purgationem passiuam partis intellectiuæ purgantur defectus magis latentes. Huiusmodi autem defectus habituales ex parte intellectus sunt distractio, euagatio à Deo ad creaturas; ex parte verò affectus, innatus amor proprius, & nimia ad gustus spirituales adhæsio. Actuales autem defectus ex parte intellectus sunt decipi frequenter in visionibus, & reuelationibus, & locutionibus, & prophetijs, & vera iudicare falsa, & falsa vera. Ex parte verò affectus sunt præsumptio, superbia, arrogantia, & audacia procedentes ex abusu diuinarum consolationum, quæ ex propria natura potiùs inclinant ad humilitatem, amorem, & timorem Dei filialem, qui defectus eò sunt peiores, quàm minus agnoscuntur, & quasi actus spirituales, & recti iudicantur, sed intellectus diuina luce perfusus in hac purgatione, prædictos defectus aduertit, & de illis rectè iudicat.

286 Dico 2. Secundùm motiuum est, vt anima ab omnibus creatis, siue terrenis, siue cœlestibus separetur, & intra seipsam cum Deo colligatur; cum enim in nulla re consolationem inueniat, naturali instinctu intra seipsam colligit, vt minus ab externis
287 perturbetur, solique Deo vacet. Tertium motiuum est humilitas, non falsa illa, quæ in desperationem inducit, sed vera, quæ proprios defectus videns, & de propria virtute diffidens in sola
288 bonitate diuina confidit. Quartum est, vt speciales Dei Filij Christo conformentur; quos enim sic præsciuit, prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Christus autem ob aliorum peccatorum, amaram hanc purgationem passus est in sua passione, tum quando à Patre in cruce fuit derelictus, tum, cum in horto summam tristitiam habuit, quando dixit: *Tristis est anima mea*
289 *vsque ad mortem.* Quintum est meritum copiosum, quod ex tribulatione, & voluntaria purgationis huius tolerantia con-
290 surgit. Sextum motiuum, est spes præmij vitæ æternæ, quod dictam purgationem consequitur, vt docet D. Bernard. *Serm. de Cant. Zachariæ.*

291 Dico 3. Septimum tandem motiuum est collectio, siue aggregatio plurium bonorum, quæ Deus media purgatione passiua præter dicta causat in anima, nam afflictio, vt notauit *Henriq. Gerson. §. 42.* iram extinguit, gratiam conciliat, hominem ducit ad meliorem vitam, seruat à graui ruina, præstat homini vt se agnoscat, vt intra seipsum se contineat, vt proximis fidem accommodet, conseruat animam in humilitate, docet patientiam, tuetur castimoniam æternæ beatitudinis, affert coronam afflicto, peccanti affert sarcinam, minuit pœnas purgatorij, pellit tentationes, profligat vitia, spiritum renouat, veram confert fiduciam, mundam conscientiam, atque animum stabilem, & excelsum, animam Sapientia imbuit, redditque hominem exercitatum. Afflictio, via est arcta, quæ ad ipsas vsque cæli portas fortiter pertingit, quæ si vera sunt de omni afflictione patienter tolerata, multò magis vera sunt de afflictione, quam operatur purgatio passiua partis intellectiuæ, siquidem est vltima dispositio animæ ad diuinam vnionem, & ideò N. V. P. Fr. Ioannes à Cruce, pro laboribus postulabat pati, & contemni pro Domino & S. M. N. Theresia postulabat pati, aut mori, quia vterque ad felicem illam Dei vnionem aspirabat.

SECTIO IV.

De effectibus purgationis passiuæ partis intellectiuæ.

SVMMARIVM.

292 *Primus effectus purgationis passiuæ partis intellectiuæ, est clara sui cognitio cum humilitate, & maxima sui afflictione.*

293 *Secundus effectus est omnimoda defectuum euacuatio, & perfecta virtutum acquisitio.*

294 *Tertius effectus est continua Dei memoria, & præsentia.*

295 *Quartus effectus, est ardens quidam amor Dei.*

296 *Quintus effectus est colligere animam, & quietam reddere in se ipsam, & ipsam fortificare.*

297 *Non potest anima in hac quiete interius à Diabolo turbari.*

DIco 1. Primus effectus huius purgationis passiuæ, est clara sui cognitio, cum humilitate, & maxima afflictione, 292
Cuius ratio est, quia lux contemplationis infusæ, quæ est principium huius purgationis ex diuina dispositione omnes imperfectiones manifestat, vt patet in luce materiali, quæ cum radio solis intensius aeri communicatur, minimos aeris atomos demonstrat, qui cum luce ordinaria erant imperceptibiles; & ex hac cognitione sequitur, quòd anima videns in se tot defectus humilietur, & confundatur: quòd autem hoc fiat afflictione, etiam liquet, nam sicut naturale est homini appetere propriam perfectionem, sic proprium est ei dolere de propria imperfectione, tum quia hæc lux, quæ est radix huius purgationis, est improportionata naturæ corruptæ, & se habet sicut lux intensa respectu visus debilis, quæ propter excessum affligit potentiam, donec roboretur, & ei proportionetur. Tum quia lux illa se habet, sicut ignis purgatorij, nam sicut ignis purgatorij purificat animas quandiu in eis reperit impuritates, sic hæc lux animas impuras purgat, tunc affligendo, quæ posteà purgatas, purgabit recreando.

Dico 2. Secundus effectus, est omnimoda defectuum euacuatio, & perfecta virtutum acquisitio. Cuius ratio est, quia 293
hæc purgatio ordinatur ad diuinam vnionem: ergo debet à subiecto remouere omne contrarium illi, & introducere dispositiones necessarias ad hanc vnionem; sed quilibet defectus in anima est contrarius huic vnioni, & omnes virtutes sunt necessariæ ad illam: ergo & debet excludere defectus, & introducere virtutes, sicut ignis, qui vt suam formam in ligno introducat, priùs expellit ab illo humiditatem, & frigiditatem contrarias igni, & introducit siccitatem, & alias dispositiones necessarias, & posteà ei communicat formam ignis, vbi nota, quòd sicut lignum, cum ei hæ dispositiones introducuntur ad ignem gemit, & lacrimatur, & exsiccatur, sic anima cum est in hac purgatione gemit, & conturbatur, sed posteà, sicut lignum dispositum igne illuminatur, incenditur, & igni simile redditur: sic homo igne huius purgationis, veluti deificatur, & Deo per affectum vnitur.

Dico 3. Tertius effectus est continua Dei memoria, & præ- 294
sentia. Cuius ratio est, quia Deus per hanc purgationem animam cognitione, & affectu rerum creatarum euacuat: ergo necesse est, vt illam sui cognitione, & amore diuino repleat; nam sicut in ordine naturali non datur vacuum, ita nec in ordine gratiæ. Tum quia cum hæc clarissima lux propriam miseriam continuò animæ ostendat, necesse est quod continuò ad Deum attendat; nam miseria humana, diuinam reclamat misericordiam, Hæc tamen Dei cognitio est nimis obscura, & sæpè imperceptibilis, & quando percipitur, est aliqua generalitate confusa; distincta namque Dei cognitio, & particularis contemplatio diuinarum perfectionum pro statu vnionis reseruatur.

Dico 4. Quartus effectus est ardens quidam amor Dei, & 295
multò maior illo, quo in purgatione partis sensitiuæ vigebat. Cuius ratio est, quia eo ipso quòd anima luce hac diuina illustratur de omnibus rebus, iuxta proprium earum meritum rectè iudicat, & cætera præter Deum despicit; in quibus manifestam aduertit vanitatem, cum Ecclesiastico dicente: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas;* seipsam odio, & horrore prosequitur, cum se tot miserijs, & impuritatibus plenam intueatur, & sic totam se in Deo diligendo colligit, & ipsum tota virtute simul vnita fortiter, sed non suauiter amat, sicut lignum quod, postquam flamma ignis ob suam crassitatem, & impuritatem fuit obscuratum, & eius actiuitate quodammodò afflictum, vt ex eius resistentis crepitu, & quibusdam humoris expressis lacrymis percipitur, tandem siccitate, calore, & raritate dispositum, totum ardet, & in ignem transformatur; sic anima illa claritate diuina disposita, tota in Dei amore ardet, & inflammatur.

Dico 5. Quintus tandem effectus est colligere animam in se, 296
se ipsa, ipsam fortificare, & quietam reddere. Cuius ratio est, quia cùm anima illa, diuina claritate videat omnium rerum vanitatem, se, intra seipsam colligit, & in sui consideratione se ipsam occupat, & cùm ita sit interius occupata in summa serenitate, quieta existit. Quòd autem hæc purgatio intellectiua fortificet animam, etiam liquet ex eo, quia in modijs illis tenebris, minimis etiam imperfectionibus resistit, & in tali deliberatione est, quòd potiùs millies moreretur, quàm Deum offenderet. Vnde non solum à Deo roboratur, vt patientes angustias huius purgationis tolleret, sed etiam vt in amore Dei, contra Dæmonum insultus, & tentationes perseueret; quod autem hac purgatione maximè quieta existat, patet tum quia per illam eradicantur vitia, & passiones inordinatæ refrænantur, quæ sola possunt animam in se ipsa turbare.

Dico 6. Non potest anima in hac quiete interius à Diabolo 297
turbari, siquidem Dæmon non potest ad intima conscientiæ secreta, in qua anima collecta, & recondita est in hac obscura

nocte

nocte penetrare, nec quòd Deus ibi operatur, valet videre, siquidem eius cognitio in materiali sensitiuæ partis operatione sistit. Vndè solùm quando communicatio spiritualis est adeò vehemens, vt redundet in sensum propter naturalem partis intellectiuæ cum sensitiua communicationem, vel ex coniecturis, eo quòd videat potentias in illa quiete, & silentio, potest Diabolus colligere animam in suo centro quiescere, & tunc horrores, & timores in parte inferiori suscitat, vt eam turbet, & à centro sui ad exteriora deducat: hæc autem turbatio Dæmonum, licet sit extrinseca, multum molestat animam, vt patet ex illo dicto sponsæ Canticor. 6. *Anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab*. Deus autem hanc perturbationem ei permittit ad maiorem illius meritum, & vt purgationem perficiat, & ideò tunc anima magis intra se ipsam reconditur, vt ibi secura, & quieta existat, & ibi ei vberiùs Diuina Sapientia à Deo communicetur, iuxta illud, *Dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter perageret, omnipotens sermo tuus Domine à regalibus sedibus venit*.

SECTIO V.

De signis demonstrantibus purgationem passiuam partis intellectiuæ.

SVMMARIVM.

298 *Hæc purgatio partis intellectiuæ, vel potest sumi ex parte Dei, vel ex parte animæ.*
299 *Si sumatur ex parte Dei impertat actiuam lucis supernaturalis infusionem.*
300 *Si sumatur ex parte animæ, importat passionem horroris afflictiui & angustiarum.*
301 *Hæc purgatio tam actiua ex parte Dei, quàm passiua ex parte animæ vel est pura, vel pœnalis.*
302 *Purgatio pura non est pœna, sed tantùm dispositio ad vnionem diuinam.*
303 *Dicitur pœnalis quando causatur primario à Deo in pœnam peccatorum.*
304 *Primum signum purgationis intellectiuæ puræ declaratur.*
305 *Ponitur secundum signum purgationis intellectiuæ puræ.*
306 *Ponitur tertium signum purgationis puræ.*

298 PRo maiori intelligentia huius sectionis, notandum est hanc purgationem partis intellectiuæ, dupliciter sumi posse, vel actiuè ex parte Dei purgantis animam, vel passiuè ex parte animæ purgatæ: si sumatur actiuè formaliter, importat acti-
299 uam lucis supernaturalis infusionem, quæ proprios animæ manifestat defectus, horrorem afflictiuum, & emundationem causat, & sic horror, afflictio, & emundatio, non sunt formaliter ipsa purgatio, sed effectus illius; si verò sumatur passiuè ex parte animæ purgatæ, purgatio huiusmodi formaliter importat passionem huius horroris afflictiui, & angustiarum: hæc autem purgatio tam actiua, quàm passiua, vel est pura,
300 vel pœnalis: dicitur pura, quando non est pœna peccatorum, sed tantùm dispositio ad vnionem diuinam. Dicitur verò pœ-
301 nalis, quando à Deo primario causatur in pœnam peccatorum, quamuis eundem purificandi habeat effectum. Non est autem
302 dubium, quod omnes effectus purgationis intellectiuæ, supra enumerati sint signa demonstratiua illius, si purgatio sumatur in sua generalitate, prout abstrahit à pura, & pœnali, sed in præsenti ad maiorem animæ consolationem, signa demonstra-
303 tiua, & infallibilia purgationis puræ apponentur, vt sciens se purè in bonum, & non in pœnam exerceri, non tantùm patienter; sed etiam gloriosè in sua purgatione vsque in finem perseueret.
304 Dico igitur 1. Primum signum purgationis intellectiuæ puræ, & simplicis, est quod anima ex vna parte non sit conscia alicuius culpæ denuò à se commissæ, vel alicuius imperfectionis, & ex alia se videat in horrore, & tenebris, & vmbra mortis consepultam, absque vlla consolatione ex illis, quas antea participabat. Cuius ratio est, quia quamuis nullus certitudine physica sciat, an odio, vel amore dignus sit, potest tamen quis certitudine morali ex prædicto principio colligere talem afflictionem, non ei dari in pœnam peccatorum, nam cum videat se contra Deum non deliquisse, & aliàs videat affligi, potest suaderi, quod hæc purgatio potiùs sit pura, non in supplicium peccatorum, denuò commissorum, sed ad salutem.
305 Dico 2. Secundum signum est, quod anima diutius à plenè deliberatis peccatis, etiam minimis abstineat, & nullam habeat ad exteriora propensionem, sed tantùm continuam cum lacrymis, & amaritudine suarum miseriarum intuitiuam cognitionem, & ardens perfectionis desiderium. Ratio est, quia ex primo concluditur, quod talis anima nullum peccatum denuò commisit, quo diuina gratia fuerit priuata, nam ex D. Thom. moraliter est impossibile, quod qui diuina priuatus est gratia, & charitate, diutius absque nouo peccato persistat. Ex secundo autem concluditur, quod hæc purgatio est viri Sancti, & perfecti, & non peccatoris.

Dico 3. Tertium signum est continua Dei contemplatio, & summa eiusdem dilectio. Et ratio est, quia cùm anima in medijs illis horroribus, conseruet Dei amorem, & cognitionem, quamuis vix perceptibilem propter confusionem intellectus, & ariditatem voluntatis: signum tamen euidens est, non cruciari ob aliquem affectum inordinatum ad creaturas, sed vt disponatur ad diuinam vnionem. Vnde dicitur in Psal. 38. *Obmutui, & humiliatus sum, & dolor meus renouatus est. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Hæc sunt certa, & infallibilia huius purgationis indicia, quæ qui in se fuerit expertus, confidere, & sperare debet, quòd peracta purgatione Deus faciet tenebras in lucem, & aspera in directa, & vias planas. 305

SECTIO VI.

Quomodò se gerere debeant, qui purgatione passiua partis intellectiuæ exercentur.

SVMMARIVM.

307 *Ponitur primum documentum pro purgatione passiua partis intellectiuæ.*
308 *Ponitur secundum documentum.*
309 *Ponitur tertium documentum.*
310 *Magna constantia debet homo tenebras huius terribilissimæ noctis tolerare.*

DIco 1. Documenta circa modum procedendi, in purgatione passiua partis sensitiuæ, etiam pro purgatione passiua partis intellectiuæ, valdè sunt vtilia, & multo magis necessaria. Primum documentum pro hac purgatione est supposita conformitate voluntatis nostræ cum diuina, ipsum Deum humiliter, & cum fiducia filiali, de paterno eius auxilio impetrando, & perseueranter inuocare, Sanctos adhibendo pro nobis apud Deum intercessores, & eos præsertim, quos scimus, in huiusmodi purgationis angustijs desudasse; nec cessandum est, quamuis preces nostræ videantur exosæ Deo, & ipse tunc appareat iudex implacabilis, puniens peccata, sed debet quisque dicere cum Psalmist. *O Domine libera animam meam, misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur nobis;* vel cum eodem Psalmist. 22. *Nam etsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es: Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt;* Vel dicat cum Iob 17. *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* 307

Dico 2. Secundum documentum est, vt qui in huiusmodi purgatione exercetur, sibi persuadeat honestum, & gloriosum esse in hac mortali vita, tentationibus, & angustijs affligi; immò esse signum distinctiuum filiorum Dei ad æternam beatitudinem electorum, à reprobis filijs Dæmonum, vt ait D. Paul. 2. Corint. 4. *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non consundimur, semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesus manifestetur in corporibus nostris.* Hinc est quòd D. Bernard. Iudæos irridet *Sermon. 1. Pascbatis,* eo quòd illudentes dicebant Christo: *Si filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* Nam potius debebant contrariam consequentiam inferre. Si filius Dei est, non descendet de cruce; nam scriptum est: *Dominus regnabit à ligno.* In nullo enim magis Christus ostendit esse filium Dei, quam patienter crucem, & angustias illius tolerando. Vndè & à Centurione, & alijs, vt talis agnitus fuit propterea percutientes pectora sua, propter sacrilegium execrandum, in eius diuinam personam commissum recesserunt, dicentes: *Verè filius Dei erat iste.* quia Crux & passiones sunt signa constitutiua filiorum Dei, & à filijs perditionis omninò distinctiua. 308

Dico 3. Tertium documentum est adhuc magis efficax, non quidem secundùm se, sed tantùm supposito amore concupiscentiæ, quo, Deo propter retributionem deseruimus, antequam perfectè per hanc purgationem ab imperfectionibus purificati, ad diuinum obsequium, ex puro amore amicitiæ, siue ex solo motiuo placendi diuinæ maiestati subleuemur; hoc autem documentum est considerare, quàm arcta est via, quæ ducit ad cœlum, quàm angusta est, & quàm pauci ambulant per eam, cùm sit tribulationibus, & angustijs horrida, spinis, & scopulis infensa, & penitùs inuia, & inaquosa. Vndè qui propriæ vacat vtilitati, & suæ saluationi, non tristetur, sed potiùs gaudeat, cùm se in huius purgationis processu constitutum videt, & dicat cum Iob: *Post tenebras spero lucem.* Et non miretur videns se in tali tribulatione constitutum; nam si oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Quid mirum; quòd alij cœlum per tribulos, & spinas ingrediantur. Magna igitur constantia debet homo tenebras huius horribilis noctis tolerare, vt fecit Christus, cuius imagini voluit nos Deus fieri similes, & si ille in gloriam suam per passionem intrauit, necesse est, quod illi, qui ci debent per omnia assimilari, per vim cœlum ingrediantur; 309 310

ideò

ideò namque Matth. 11. dicitur: *à tempore Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Alia remedia plura dantur ad solatium, & instructionem eorum, qui rigori huius purgationis subijciuntur. Sed hæc in communi dixisse sufficiat in particulari, siquidem tradentur documenta sigillatim toto discursu sequenti, dum diuersa ponuntur media, quibus hæc purgatio passiua partis intellectiuæ perficitur.

DISPVTATIO VII.

De varijs medijs, quibus perficitur purgatio passiua partis intellectiua.

SECTIO I.

Purgatio passiua partis intellectiuæ, perficitur aliquandò tentatione contra fidem, & timore reprobationis atque tentatione desperationis.

SVMMARIVM.

311 *Purgatio passiua partis intellectiua percipitur aliquandò tentatione causata à Diabolo contra fidem.*
312 *Quid facere debeat, qui hac infidelitatis tentatione se viderit fatigatum.*
313 *Diabolus nimiùm torquet animas positas in hac purgatione metu reprobationis.*
314 *Anima in hac tentatione posita, debet à Directore consolari & ad spem salutis æterna erigi varijs medijs, qua ibi referuntur.*

311 Dico 1. Cùm fides sit lumen supernaturale diuinitùs infusum, quo creatus intellectus roboratus, veritates à Deo reuelatas attingit, & sit basis, & fundamentum Spirituali ædificij, indè est, quòd Diabolus totis viribus conatur, quòd fides iam concepta destruatur, & maximè suam malitiam in hac materia exercet circa eos, qui violenta hac purgatione pressis, ambulant in tenebris, & vmbra mortis; eis proponendo, quòd dogmata christiana sunt falsa, ipsos miserrimos esse, cum nec in hac vita voluptatibus illius potiantur, sed potius tot tribulationes, & angustias sustinuerint, & in futurum nullo præmio potituri sint; & quamuis Diabolus præuideat fideles, veros Dei famulos huic tentationi non consensuros; vrget tamen, si non vt vincat, saltem vt inquietet, & ab exercitio virtutum eos deterreat.

312 Dico 2. Qui hac tentatione infidelitatis se videt exagitatum, debet primò à patre luminum, fidei lumen implorare, dicendo cum Apostolis: *Auge nobis fidem*. Deindè debet sumere scutum fidei, in quo possit tela nequissimi ignea extinguere, Diabolum irridendo, & ei dicendo, quomodo mihi suggeris, vt non credam, quod tumet ipse credis, & contremiscis euidentia signorum conuictus. Deinde debet actus fidei multiplicare circa materiam, in qua tentatur, & omnibus contrarijs suggestionibus respondere, magis credo Deo veritates fidei reuelanti, quàm vobis mentientibus, & pro hac Catholicæ fidei veritate, sanguinem, & vitam fundam, vt tot Martyres fecerunt, vt tot Doctores, & viri Sancti prædicauerunt, & tot œcumenica Concilia confirmarunt.

313 Dico 3. Cùm rari sint, qui amore puro amicitiæ Dei deseruiant, & plures sint, qui deseruiunt amore concupiscentiæ, indè est quòd nimis torquet animas fideles metu reprobationis, & damnationis, quam tentationem Deus sæpè in hac purgatione permittit, vt tanquam aurum in fornace tribulationis, probet eos, & ad hanc tribulationem, maximè cooperatur clarissima contemplatio, per lucem infusam, omnes simul imperfectiones proprias ipsis manifestantem: non enim possunt se tam miseros intuendo, nisi horrorem de se ipsis concipere, & insuper iudicare, quòd oculis diuinæ maiestatis, multò purioribus maiori sunt in horrore, & odio, & propterea se velut reprobos arbitrantur, & in desperationem deuoluuntur, quod omnem alium doloris, & afflictionis sensum supereminet.

314 Dico 4. Qui huiusmodi tentatione, in hac purgatione diutiùs exercentur, omni compassione digni sunt, & verè ambulant in tenebris, & vmbra mortis, & anima in hac angustia posita, debet à Directore consolari, & ad spem salutis æternę rationibus erigi, & licèt se damnationem mereri proprijs peccatis asserat, debet ei respondere, quòd quandiu viuimus, est locus veniæ; & animæ sic afflictæ, debet Director plura exempla afferre, eorum, qui de perditione erepti ad magnam Sanctitatem deuenerunt: proponat ei Saulum, Bonum Latronem, & Mariam Magdalenam, quæ cum esset in ciuitate peccatrix, facta fuit Apostola discipulorum; proponat ei quòd Deus non vult mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur? Et quòd præcipuum prædestinationis signum est, pati afflictiones, quia quos Deus amat, castigat; & quos Deus non punit bis in idipsum, & cum ipsum in hac vita pro peccatis semel afflixerit, parcet in alia.

SECTIO II.

Purgatio passiua partis intellectiuæ perficitur aliquandò totali substractione consolationis.

SVMMARIVM.

315 *Aliquandò Deus suos seruos nullo pabulo consolationis recreat, sed continua purgatione exercet.*
316 *In hac desolatione non inuenitur, nisi tadium, circa omnia bona, & anxietas.*
317 *Quid debeat facere anima tali purgatione vexata.*

Dico 1. Aliquandò Deus aliquos seruos suos continua purgatione exercet, & nullo pabulo consolationum recreat, sed semper in continuis tenebris ex parte intellectus, & in assiduis ariditatibus, & angustijs ex parte voluntatis viuunt, & quamuis sint in gratia, ita manet latens in centro animæ, vt nec minimæ scintillæ prodeant ab ipsa. Hinc in virtutum actibus angustia, in orando tenebræ, in meditando fastidium circa omnia bona, tædium, & anxietas, & ita aggrauantur, vt possint meritò dicere cum Psalmist. *Posuit me in obscuris, sicut mortuos sæculi*. Vel cum Iob. 3. *Circundedit me Deus tenebris*. Et Psal. 21. *Clamabo per diem, & non exaudies, conclusit vias meas lapidibus quadris*. Hoc modo purgauit Deus N.M.S. Theresiam per duo & viginti annos, in quibus grauissimis morbis, & veris tentationibus vexata constantissimè meruit in castris Christianæ pœnitentiæ, nullo refecta pabulo, earum consolationum, quibus solet etiam in terris sanctibus abundare, vt dicitur in lectionibus officij illius. 315 316

Dico 2. Anima tali purgatione vexata, primò debet se conformare diuinæ voluntati, nullam humanam consolationem admittendo, præter eam, quam illi, obedientia præscripserit, & hanc maiori parcitate, quàm potuerit. Secundò in medijs his angustijs debet se erigere contra naturæ recentis impetum, cum contrariæ virtutis heroicis actibus. Tertiò debet sanctos in auxilium suum implorare, vt apud Deum intercedant, & inter eos, maximè Angelum suum custodem, cuius munus est, animam sibi commissam custodire, dirigere, protegere, ac Deum in ipsam iratum placare, & præcipuè debet multoties dicere ad Dominum Iesum. *Domine salua nos, perimus*; ipsum enim habemus aduocatum apud patrem, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, debet etiam præcipuè inuocare Virginem Sanctissimam Mariam in auxilium suum; ipsa enim est vera mater misericordiæ. 317

SECTIO III.

Purgatio passiua partis intellectiuæ perficitur pluribus alijs medijs.

SVMMARIVM.

318 *In hac purgatione aliquandò permittit Deus, vt Diabolus excitet spiritum blasphemia.*
319 *Anima in hoc statu, quid facere debeat, ostenditur.*
320 *Purgatio hac aliquandò perficitur timore deceptionis in præteritis fauoribus.*
321 *Quid facere debeat qui sic purgatur.*
321 *Purgatio aliquandò perficitur desperatione remedij.*
323 *Quid hi facere debeant?*
324 *Hac purgatio aliquandò perficitur participatione Diuina passionis.*
325 *Quid sic purgati facere debeant?*

Dico 1. In hac purgatione aliquandò permittit Deus, vt Diabolus excitet Spiritum blasphemiæ, qui singulis eorum conceptionibus immixtus, ad horribiles contra Deum, & Sanctos blasphemias quasi compellit interius in mente, & exterius ad eos voce pronunciandum, quidquid Sanctum tunc vident, quidquid pium audiunt, quidquid deuotum legunt, illo blasphemiæ spiritu, in deteriorem partem detorquent, & sic illi videntur computari, de quibus dicitur: *posuerunt in cælum os suum*; vix concipi potest, quales angustiæ in eorum anima generentur, horrent se ipsos; & inter reprobos reputant, cum se tam indignè de Deo, & sanctis eius cogitare aduertunt. 318

Dico 2. Anima in hoc statu posita patientia, & humilitate indiget, sibique persuadere debet, quòd serui fideles Domini, in paucis vexati, in multis benè disponentur, quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se, tanquam aurum in fornace probauit illos, & in tempore erit respectus illorum, credere etiam debent, quòd hæc tentatio non est in illorum ruinam, sed in meritum, cum aliàs videant se paratos millies, potius mori, quàm minimum quid contra Deum cogitare, vel dicere. 319

Dico 3. Purgatio hæc aliquando perficitur timore deceptio- 320
nis in

nis in præteritis Dei fauoribus, nam cùm qui purgantur, videant se tot miserijs plenos, credunt præcedentes Dei fauores, fuisse Dæmonum illusiones, quas Deus permisit in penam peccatorum latentium, & hoc modo fuit vexata N. M S. Theresia,
321 vt in vita ipsius legitur. Qui tamen sic purgantur, debent habere magnam fiduciam, quòd nemo poterit nisi volens, nemo decipitur à Dæmone nisi consentiens, & quòd si fuerint humiles ac Domino fidentes, ipsæ Dæmonum illusiones proderunt occasionaliter ad salutem; omnia quippe cooperantur in bonum, hi qui secundùm propositum vocati sunt Sancti, consulant Directorem, & eius consilijs acquiescant.
322 Dico 4. Perficitur aliquandò hæc purgatio desperatione remedij, quod est grauissimum animæ tormentum, cùm diuturnum, & perpetuum credatur, & simile damnatorum miseriæ. Vnde qui sic purgantur, credunt nullum suis malis fore remedium, & credunt se in hanc ariditatem, & obscuritatem tenebrosam suis demeritis deuenisse, his autem patientiæ opus est, nam vel tem-
323 pestas cessabit, vel cum tempestate pleni, meritorum diuitijs ad portum æternitatis peruenient.
324 Dico 5. Perficitur aliquando huiusmodi purgatio participatione dominicæ passionis, vt accidit N.S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, quæ sæpius in anno patiebatur omnes dolores Sacratissimæ Passionis, tam in anima, quàm in corpore, & idem accidit D. Francisco, cum stigmata in eius corpore fuerunt impressa. His autem animo opus est, certi, quod post tempora passionis gloriam
325 spiritualis refectionis consequentur. Alij purgantur à Deo fauoribus, post commissas aliquas imperfectiones, quæ purgatio solùm est proportionata animabus generosis, & eas maxime torquet, cùm se videant loco supplicij pro imperfectionibus, fauoribus à Deo locupletari. His tantùm opus est conteri de imperfectionibus, ac vitam emendare.

SECTIO IV.

De tentationibus occasione purgationis passiuæ exurgentibus, & de earum remedijs.

SVMMARIVM.

326 *In purgatione passiua, frequens est tentatio cessandi à bonis operibus.*
327 *Quid debeant sic tentati facere?*
328 *Datur in hac purgatione etiam tentatio retrocedendi à via perfectionis.*
329 *Ponitur remedium contra hanc tentationem.*
330 *Aliqui in hac purgatione tentantur actibus impatientiæ & murmurationis contra Deum.*
331 *Qui hac tentatione premuntur, quid facere debeant, exponitur.*
332 *Aliquandò tentantur positi in hac purgatione, tentatione quòd Deus non sit iustus.*
333 *Ponitur remedium contra hanc tentationem.*
334 *Diabolus aliquandò persuadet positos in hac purgatione Deum non habere prouidentiam de rebus humanis.*
335 *Quid facere debeant hac tentatione vexati?*
336 *Ponuntur modi, quibus resistendum est his omnibus tentationibus?*

326 Dico 1. In purgatione passiua partis intellectiuæ, valdè frequens est tentatio cessandi à bonis operibus. Hæc autem tentatio, non tota simul, sed paulatim illabitur; nam cùm incipientes videant exhaustam affluentiam gratiæ sensibilis, corde deficiunt, & fiunt pusillanimes; cui pusillanimitati si non resistunt, statim sequitur languor benè operandi, vt accidit in illis, qui volunt leuare saxum magnum, qui cùm non possint, affliguntur, & incidunt in quandam tristitiam, & diffidentiam: sic isti videntes difficultatem benè operandi, quidam horror terret eos, & dicuntur inter se, bona est victoria, sed dura pugna. Ex hac
327 autem difficultate benè operandi, sequitur in eis, si similiter non resistant, fastidium bonorum operum. Isti autem pusillanimes debent dicere cum Apostolo ad Philip. 4. *Omnia possum in eo, qui me confortat* Deus namque præcipit Isai. *Dicite pusillanimis, confortamini, & nolite timere, Deus ipse veniet, & saluabit vos.* Debent etiam orare, & cum Propheta regio expectare eum, qui salutum facit à pusillanimitate Spiritus, & tempestate.
328 Dico 2. Alia datur tentatio in hac purgatione retrocedendi, scilicet à via perfectionis: hoc autem accidit quando quis relicto internæ contemplationis exercitio de mentis recessu ad practicæ vitæ tumultus, & ad occupationes reddit inutiles. In huiusmodi tentationis tempestate, plurimi fluctuant, & pauci nauigant; sæpè enim vir Spiritualis, eo quòd ei deficiant consolationes gratiæ sensibilis, se occupationibus inutilibus inuoluit, relicta oratione mentali, vt accidit N. M. S. Theresiæ in principio suæ vocationis: Sæpè autem id faciunt quadam falsa humilitate, nam cùm in se videant plures imperfectiones, retrahunt se ab oratione, dicentes se indignos esse tali orationis exercitio,
329 imitantes Petrum, quando Christo dixit; *Exi à me Domine, quia peccator sum.* Remedium autem contra huiusmodi tentationem, est in suo manere recessu, in oratione perseuerare, & recordari illius Apostoli sententiæ dicentis: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus.*

Dico 3. Alia tentatio incipientium est, quando in hac purgatione exercentur aliqui non ita Diuinæ voluntati conformes vt in actus impatientiæ prorumpant, & contra eum murmurent. Hæc tentatio impatientiæ aliquandò tam valida est, quòd quasi insanit homo, & palpitat ex vehementi mœrore, quia in oratione non reperit solatium. Vnde dicunt cum Iob: *Clamo ad te, & non exaudis me; sto & non respicis me: mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi* Et Habac. *Vsquequò Domine clamabo, & non exaudies.* Hæc autem tentatio non meliùs superatur, quàm patienter tolerando, & humiliter expectando, donec Deus benignitatem vultus sui ostendat. Qui autem premuntur tentatione murmurationis contra Deum, debent maximè attendere, ne succumbentes murmurent contra Deum, filios Israel imitantes, qui contra Moysen, & Deum murmurabant, & timeant, ne vel puniantur à Domino, vel saltem ab illo reprehendantur, vt successit Iob, cui Dominus dixit: *Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis.* Possunt tamen qui hac purgatione diutiùs affliguntur: querimonias filiales dicere ad Deum, sed priùs per aliquod tempus sileant cum Sancto Iob, vt sic incipientiæ, & murmurationis motus euitent, & cautiùs, ac humiliùs cum Deo se gerant. 330 331

Dico 4. Cùm homo in purgatione passiua non aduertat in se peccata, propter quæ iudicet, se iram Dei promereri, & videat aliundè, se tot, tantisque tentationibus afflictum, subrepit tentatio, quòd Deus non sit iustus, quandoquidem innocentem æquè puniat, ac impium. Hæc tentatio Sanctos etiam vexauit Prophetas, qui de rectissima Dei iustitia nullatenùs dubitabant. Nam Ierem. *cap. 12.* supponens Dei iustitiam, sic Deo conqueritur. *Iustus quidem tu es, si disputem tecum; verumtamen iusta loquar de te, quare via impiorum prosperatur, benè est omnibus qui præuaricantur, & iniquè agunt.* Et Iob cap. 9. ait *Vnum est quod locutus sum, & impium, & innocentem ipse consumit.* Et Dauid Ps. 72. ait: *Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.* Hæ autem querimoniæ horum prophetarum, solum procedebant ex admiratione, eo quòd non poterant inuestigare diuinæ prouidentiæ mysterium. Conuenientissimum autem remedium, contra hanc tentationem est considerare, quòd minimum peccatum contra Deum, nulla secundùm se pœna sufficienti possit expiari, cùm sit malum superioris, & iniuria facta Deo; quod maximè verum est, si fuerit peccatum mortale: sæpè autem Deus malos, & iniquos non vult in hac vita punire, & eis reseruat punitionem pro futura vita; iustos verò in hac vita affligit, vt proprijs purgati defectibus, in alia vita pro bonis operibus statim coronentur. 332 333

Dico 5. Diabolus aliquandò eis qui purgatione passiua torquentur, suadet Deum non habere prouidentiam de rebus humanis; nam si de illis talem prouidentiam haberet, non permitteret innocentes tam acriter, & tandiù vexari. Hinc dixit insipiens in corde suo, *non est Deus.* Aliqui etiam sæuiente malorum tempestate Deum velut dormientem considerant, vt dixit Psalm. Psal. 43. *Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem.* Procuret ergo, qui in statu purgationis exercetur, patienter has tentationes ferre, & sibi persuadere, quòd non in destructionem, sed in ædificationem; non in perditionē, sed in propriam perfectionem, hæ, & similes tentationes inducuntur, & speret post tenebras quietem. & post purgatiuas dispositiones diuinam illustrationem, ac vnionem fixam, & aliquando indissolubilem. 334 335

Dico 6. Modus resistendi tentationibus est duplex, Primus declinando iacula tentationis. Secundus retorquendo iacula in tentatorem. Primus modus resistendi exercetur, quando tentatus aduertens tentationem, illam despicit, & se ad alia diuertit. Secundus procedit, quando facit actus contrarios tentationi. Vterque modus occurrendi tentationibus, est bonus; semper tamen adhibenda est humilis recognitio; & conformatio omnimoda cum diuina voluntate. Vnde Taulerus 11. instit ait: *Si impatientia te moueri censeas, in aduersis resiste, quantum potes, & sustine.* Et Bernard. Serm. 15. in Psalm. *Qui habitat*, ait, *omne gaudium existimemus, cum in tentationes varias inciderimus, fratres mei;* per multas namque tribulationes, oportet nos intrare in regnum Dei, vt & Christus fecit, nonne oportuit Christum pati; & ita intrare in gloriam suam? 339

DISPVTATIO VIII.

De medio quo debeat fieri purgatio actiua in parte sensitiua, quod est oratio præsertim mentalis.

SECTIO I.

Quid sit oratio, & quotuplex.

SVMMARIVM.

337 *Varijs modis sumitur oratio.*
338 *Pro vnoquoque modo ponitur sua definitio?*

339 Oratio

339 *Oratio secundùm omnes suas partes, an pertineat ad intellectum, declaratur.*
340 *Oratio est actus religionis.*
341 *Oratio si cum debitis circunstantijs, quæ ibi explicantur fiat, est actus supernaturalis.*
342 *Oratio est necessaria pro adultis, necessitate medij, tam ex natura Dei, quàm ex Dei ordinatione.*
343 *Oratio quæ est actus religionis, cadit sub præcepto.*
344 *Quando obliget hoc præceptum, ostenditur.*
345 *Ponitur diuisio orationis in mentalem, & vocalem, & explicatur.*
346 *Vtraque oratio essentialiter consistit in petitione.*
347 *Oratio mentis, alia est naturalis, & ordinaria, & alia supernaturalis.*
348 *Ad orationem mentalem ordinariam, requiritur auxilium diuinæ gratiæ.*
349 *Est actus supernaturalis, sed posito diuino auxilio potest acquiri proprio studio.*
350 *Oratio mentalis ordinaria quas partes habeat, exponitur.*

DIco 1. Quatuor modis sumitur oratio à D. Thom. *in dist.*
337 *11. q. art. 1. in Corpor.* Secundùm quatuor conditiones quæ habentur in oratione. Primò, oratio est bona cogitatio, qua homo excitat suam voluntatem ad opus bonum cuiuscumque virtutis intra se, & in hac consideratione definitur: Est eleuatio mentis in Deum. Secundò sumitur oratio pro operibus intellectus practici, quibus se mouet homo ad petendum à Deo quidquid licitum, honestum, & conueniens est ad obsequium Dei, & in hoc sensu definitur à D. August. *lib. de verbis Domini.* Est petitio quædam descendentium à Deo. Ita etiam Damascen. *lib. de fide cap.* 14. Et D. Basil. eam definit. Oratio, est boni cuius-
338 piam petitio. Tertiò sumitur pro operibus intellectus practici, quibus excitatur voluntas ad amandum Deum, & in hoc sensu, oratio est sancta cogitatio, qua excitamur ad amandum, & in hoc sensu oratio perfectior, & eleuatior est, quia idem est quod contemplatio. Vndè in hoc sensu definitur à S. Laurentio Iustiniano. Oratio est additamentum gratiæ, & amoris incentiuum; & ab S. Augustino, Oratio est purus affectus mẽtis in Deum directus. Quartò sumitur oratio pro quocumque bono desiderio, & pro quocumque bono opere, & in hoc sensu definitur à S. August. Est assensio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisitio supernorum, inuisibilium desiderium, & à D. Thom. 2. 2. *q.* 33. Est desiderij coram Deo explicatio, vt aliquid impetremus.

339 Dico 2. Ad orationem necessariò requiruntur tres actus. Primus est humilis cognitio indigentiæ, quam quis habet illius rei, quam vult à Deo postulare, & potentiæ ad illam concedendam. Secundus est desiderium, quo vult, quòd Deus rem illam sibi, vel alijs concedat. Tertius est actus quo quis practicè Deo manifestat, hoc suum desiderium cum prædicta humili recognitione, vt inde moueatur Deus ad concedendum beneficium. Secundùm duos actus primos, certum est orationem pertinere ad intellectum, in hoc conueniunt DD. cum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 83. An autem oratio sumpta pro tertio actu, in quo pro formali ipsa consistit, pertineat ad intellectum, vel ad voluntatem, quæstio est speculatiua, & variant DD. nam N. Philip. à Trinit. *tr. 1. discurs. 3. art.* 1. Valgorner. *q. 2. disp. 5. art. 1. nu.* 6. dicunt pertinere ad intellectum; alij probabiliùs dicunt pertinere ad voluntatem, ita Soar. Pal. Tancredi quos ego ipse retuli & secutus fui in *nostro Directorio confessorum p. 3. tr. 3. disp. 1. sect. 1. nu.* 12. Sed quia hoc parum interest ad rem præsentem, & magis pertinet ad speculationem; Vide quæ *ibi* dixi, vtraque enim sententia probabilissima est.

340 Dico 3. Oratio est actus religionis, ita D. Thom. 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 3. & cum Soar. Les. Caeta. & alijs communiter. Tancredi *de religione tract. 3. lib. 1. quæst. 2. nu.* 8. Ratio est, quia ad religionem pertinet reuerentiam, & honorem exhibere; sed per orationem exhibetur reuerentia, & honor Deo in quantum se homo Deo subijcit, & profitetur orando se illo indigere; siquidem homo non orat vt Deo manifestetur, quod prius erat incognitum, nec vt nouam habeat voluntatem: ergo oratio est actus elicitus à religione.

341 Dico 4. Si cum debitis circunstantijs fiat, scilicèt si fundetur in fide firma, & spe certa, & diuina prouidentia, est actus supernaturalis, ita cum D. Hilario Tancredi *suprà q.* 3. Ratio est, quia de fide est ad talem orationem, necessarium esse auxilium gratiæ supernaturalis: ergo Maior sumitur ex D. Paul. ad Romanos 8. *Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Aduerte tamen, quòd licèt homo non sit in gratia habituali, non peccat orando, vt cum communi sententia docet Tancredi *suprà nu.* 13.

342 Dico 5. Oratio est necessaria adultis necessitate medij, tam ex natura Dei, quàm ex ordinatione diuina, ex natura rei attendendo ad nostram necessitatem, & excellentiam bonorum spiritualium, quæ à solo Deo dantur. Et ratio est, quia ex natura rei, necessarium est, quod in his, in quibus indigemus, recurramus ad eos qui possunt dare; sed solus Deus potest dare salutem æternam, & bona spiritualia: ergo necesse est, quòd quandiu indigemus, illis recurramus ad Deum: ergo. Quòd autem oratio sit necessaria necessitate medij, ex ordinatione diuina, etiam patet, quia Deus sua prouidentia ordinauit orationem, tanquam medium ad obtinenda bona, præsertim spiritualia, vt patet ex illo Luc. 18. *Oportet semper orare.* Et Matth. 26. *Orate, ne intretis in tentationem.* Et Iacobi. 5. *Orate pro inuicem, vt saluemini,* vbi communiter SS. Patres necessitatem orationis ad salutem reducunt.

Dico 6. Oratio, quæ est actus religionis, cadit sub præcepto 343
diuino naturali. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 83. *art.* 3. & cum Soar. Nauar. & alijs communiter, Tancredi. *suprà q.* 2. Ratio est, quia media necessaria ad salutem, sunt nobis iure diuino naturali præcepta, vt est commune axioma; sed oratio est ad salutem necessaria, vt *suprà* diximus: ergo. Quando autem obliget hoc 344
præceptum. Respondeo tum saltem vrgere, quando indigens ob necessitatem propriam, diuino auxilio, vt in vincenda aliqua tentatione, vel in necessitate graui proximi, vt si aliquos videam, ad duellum ire, & aliter succurrere non possim, quod tamen raro accidit. Ita cum Les. D. Thom. Nauar. & alijs, Tancredi *suprà q. 4. nu.* 15. Aduerte tamen, quòd in his, & alijs casibus excusatur homo ob inaduertentiam. Ita cum Soar. Tancredi *surpà nu.* 18.

Dico 7. Oratio diuiditur ex parte actus in mentalem, & vo- 345
calem. Mentalis, interno mentis actu perficitur Vocalis externa voce exprimitur. Vtraque consistit essentialiter in petitione.
Oratio mentalis, alia est naturalis, & ordinaria, alia verò su- 346
pernaturalis, & extraordinaria. De supernaturali, & extraordinaria secundum diuersos eius gradus, tanquam propria proficientium, & perfectorum agetur. *tract. 3. & 4. huius operis,* cùm 347
sit perfectè illuminatiua, & vnitiua mentis cum Deo. Vnde solùm restat hìc agere de naturali, & ordinaria. Aduerte tamen 348
me hanc orationem vocare naturalem, non quia ad eam non requiratur auxilium diuinæ gratiæ, neque quia ipsa in se non sit actus supernaturalis, sed quia supposito diuino auxilio, potest desiderari, & acquiri proprio studio, & communiter exerceri; 349
cùm tamen illam quam dicimus supernaturalem, debeat supernaturaliter infundi, & gratuitò infunditur ei, cui Deus voluit misericorditer communicari; quamuis enim anima ad eam recipiendam se disponat, ad eius tamen infusionem actiuè non concurrit.

Dico 8. Oratio mentalis ordinaria, sex habet partes, id est, sex 350
actus ad illam, vel præcipuè, vel simultaneè concurrentes, videlicèt Præparatio; Lectio; Meditatio; gratiarum actio; Oblatio; & petitio, ad quam velut ad essentiã orationis, cæteri actus pręmittuntur. Licèt autem Deus statim à principio donum orationis, & contemplationis, imò & diuinæ vnionis, interdùm speciali priuilegio concedat aliquibus; tunc tamen eos via ducit extraordinaria, hic autem ordinariam, & tritam demonstrabimus.

SECTIO II.

De præparatione ad orationem mentalem.

SVMMARIVM.

351 *Duplex est præparatio ad orationem mentalem, alia proxima, alia remota.*
352 *In quo consistat præparatio remota, explicatur.*
353 *In quo consistat præparatio proxima ad orationem mentalem, explicatur.*

DIco 1. Duplex est præparatio ad orationem mentalem; alia 351
remota, proxima altera. Remota consistit primò in fuga 352
distractionum, nam si homo non fugiat distractiones, sine dubio tempore orationis animæ ipsis assuetæ facilè occurrent, & eam ad vsitatam sui considerationem sensim allicient: Vnde D. Bernard. chorum intrans externis occupationibus præcipiebat, vt ipsum ante chorum redeuntem expectarent. Secundò, consistit in exercitio continuato præsentiæ Dei; nam oratio mentalis, est mentis ad Deum eleuatio; sed non potest anima facilè eleuari ad Deum, nisi repetitis frequenter actibus, talem acquirat facilitatem, ac consuetudinem: ergo cum hæc multiplicatio actuum consistat in continuato exercitio præsentiæ Dei, necessariò est continuata præsentia Dei, & ideò sponsa dicebat: *Ego dormio, & cor meum vigilat;* quia etiam tempore somni, in Deo cogitabat. Tertiò consistit in puritate vitæ & munditia cordis. Ratio est, quia vt ait Scriptura: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt;* solùm enim qui mundo sunt corde, Deum videre possunt, tum quia Deus, qui est summa puritas, totum illis se communicat, qui puritate vitæ sunt dispositi. Et ideò Ioseph. Corpus Christi in Syndone munda inuoluit, quia Deus solùm mundis corde in hac vita communicatur Vnde Paulus ad Hæbreos ait: *Accedamus cum vero corde in fidei plenitudine;* id est cum vero intellectu sine errore, & culpa.

Dico 2 Præparatio proxima consistit in consideratione diuinæ Maiestatis, & in propria vtilitate. Vndè debet homo se disponere cum affectibus reuerentiæ, & amoris, circa diuinam maie- 353
statem, & cum affectibus humilitatis apud se ipsum, & hoc affectu de-

du debet incipere suam orationem, vt fecit Publicanus, cuius oratio tantùm Deo placuit. Debet igitur homo accedens ad orationem, considerare quid sit Deus? & quid sit ipse? & dicere cum Apostolo: *Gratia Dei sum, quid sum*; & sæpè repetere, Domine quis sum ego? & quis tu? verè bonus, ego malus; ego impius, tu Sanctus; tu iustus, & ego iniustus, tu lux, & ego cæcus; tu vita, & ego mortuus; tu summa veritas, & ego vniuersa vanitas. Heu, quid igitur creator dicam? audi, ô creator, creatura sum, opus manuum tuarum Domine ne despicias. En ad te clamo, en ad te suspiro, parce mihi Domine, nihil enim sunt dies mei, parce mihi, colloquenti tibi. Facta hac sui ipsius humili confessione, doleat de culpis, quas fortè commisit, & suppliciter Dei veniam postulet, & confidenter accedat, postulans diuinum auxilium, vt in hac deuota actione possit inculpabiliter perseuerare ad Dei gloriam, & sui vtilitatem, vt in ea mentem, & affectum dirigat; mentem ad cognoscendum Deum; affectum autem ad amandum ipsum super omnia, & non vt aliquam delectationem præcipiat.

SECTIO III.

De lectione in ordine ad orationem mentalem.

SVMMARIVM.

354 *Secunda pars orationis mentalis est lectio.*
355 *Liber legendus, talis debet esse, vt præbeat materiam meditationis ex parte intellectus, & quod moueat voluntatem.*
356 *Lectio debet esse attenta, & lenta, & debet lector eligere puncta efficacia ad meditationem, & ad mouendam voluntatem.*
357 *Dum quis orationem mentalem priuatè facit, debet lectionem iterare, si patiatur difficultatem in meditando.*

354 DIco 1. Secunda pars orationis mentalis ponitur lectio. Primum igitur quòd circa hanc orationis partem, occurrit, obseruandus est delectus alicuius libri pij, qui materiam meditationis ex parte intellectus, & motum deuotionis ex parte vo-
355 luntatis præbeat. Multi autem sunt huiusmodi libri, qui materiam pro singulis diebus manè, & vespere afferunt, quales sunt libri S. Petri de Alcantara, & V.P. Ludouici Granatensis. Alij sunt libri, qui licèt non afferant materiam meditationis, ita dispositam, facilè tamen mentem colligent, vt lib. N.M.S. Theresiæ, N.V.P. Ioannis à Cruce, & super omnes Sacra Biblia; est enim verbum Dei, & sermo ipsius verus, & efficax.
356 Dico 2. Lectio vt mentem colligat, debet esse attenta, & vt imprimatur memoriæ, debet esse lenta; debet etiam lector seligere puncta efficaciora ad meditationem, & ad mouendam voluntatem. Aliquandò bonum erit lectionem iterare, dum quis orationem mentalem priuatim facit, & difficultatem in medi-
357 tando patitur. Eo tamen ipso quod aliquid inuenit, in quo mens colligitur, & affectus excitatur, ibi debet sistere, & non plura argumenta mente, & cogitatione pro oratione præparare; anima enim, quæ multum secum loquitur, parum Deo attendit, vt cum V.P.N. Ioanne à Iesu Maria notauit Fr. Philip. à Trinit. *de Theologia mystica p.1. tract.1. discurs.3. art.3.*

SECTIO IV.

De gratiarum actione, & oblatione.

SVMMARIVM.

358 *Gratiarum actio est primus actus partis affectiuæ in oratione mentali, ex meditatione emanans.*
357 *In quo consistat formaliter gratiarum actio, exponitur.*
360 *Quid si ex meditatione non nascatur statim affectus dandi gratias Deo?*
361 *In quo consistat oblatio, quæ est pars orationis mentalis.*

358 DIco 1. Gratiarum actio est primus in oratione mentali affectiuæ partis actus ex ipsa meditatione connaturaliter ante quoscumque alios emanans. Consistit autem gratiarum actio, primò, affectibus gratitudinis erga Deum benefactorem summum propter recepta ab eo, tot, tantaque beneficia in ipsa meditatione formaliter, aut virtualiter perpensa. Secundò, in
359 illiciendis actibus amoris, & laudis erga ipsum Dominum, intuitu beneficiorum ipsius; Et ratio est, quia ex eo quod homo meditatus est in morte, & passione Christi, statim consurgit affectus ei dandi gratias pro tanto beneficio. Et idem accidit quandò considerat sua peccata, & proprias miserias, & videt quod pro eis passus sit Christus. Et idem quando considerat pœnas Inferni, & rigorem diei iudicij, à quo sperat liberari ob merita Christi. Aduertere tamen debet vir contemplatiuus, quòd si ex
360 meditatione non statim nascatur affectus dandi gratias Deo, vt connaturaliter accidit, sed videat animam affectam ad alios actus, puta oblationis sui ipsius, aut petitionis, debet ductum Spiritus Sancti libenter sequi, quia melius est aliquandò in alios virtutum actus, motione diuina prorumpere, quàm in istos violenter inniti.

Dico 2. Oblatio, quæ est pars mentalis orationis, in his consi- 361
stit præcipuè; primò vt meditans se totum Omnipotenti Deo consecret; secundò, vt cor suum ad amandum Deum, & os ad ipsum laudandum offerat; Tertiò, vt decernat propter Deum excellentes actus virtutum exercere, præsertim earum, quas Deus magis placituras, sibique magis necessarias iudicauerit, tum operando, tum patiendo; & insuper statuere firmiter, ad maiorem cordis puritatem, passiones moderari, tentationes superare, & appetitum mortificare. Plurimum tamen aduertendum est, ne hæc solum ore tenus fiant, sed quòd ab intimo cordis procedant, ne fortè dicatur offerenti, quòd Deum labijs honorat, cor autem eius longe est à Deo. Signum autem veræ oblationis est, si quis postmodum oblatis occasionibus propter Deum, virtutem promissam exerceat; quomodò enim potest credi, quòd verè mori propter Deum desiderat, qui nec minimum verbum propter ipsum ferre potest; qui enim parua, aut facilia non agit propter Deum, difficile est, vt magna, & difficilia agat, & patiatur.

SECTIO V.

De petitione.

SVMMARIVM.

362 *In quo consistat petitio, quæ est pars orationis mentalis?*
363 *Conditiones bonæ, & legitimæ petitionis proponuntur.*
364 *Qui obseruatis conditionibus bonæ petitionis postulat, absque dubio impetrabit.*
365 *Quæ bona debeant peti in petitione à Deo.*

DIco 1. Petitio quæ est vltima pars orationis mentalis gene- 362
raliter sumpta, vt dicitur eleuatio mentis in Deum, consistit primò in eo, quòd orans postulet totum bonum homini conueniens. Secundò quòd postulet victoriam tentationum, & vitiorum, quæ magis incitant. Tertiò in postulanda virtute quæ pro tunc sibi magis necessaria est. Quartò in eo, quod postulet proximis, quæ illis magis conuenientia, & necessaria sunt. Quintò, quod postulet hæc cum magna fide, propter Iesum Christum Dominum nostrum. Ratio harum rerum est, quia qui alloquuturus est aliquem Principem, quantò magis diuinam maiestatem, debet se se anteà præparare, & considerare quæ sit persona, cum qua tractare vult, & quis sit ipse, qui ei alloqui desiderat, & ad hoc deseruit præparatio. Deindè debet secum cogitare, quanam de re acturus sit, & ad hunc finem adhibetur lectio, quæ orationis materiam suppeditat. Necesse quoque est, vt ipsa materia de qua agendum est, ante serio ponderetur, & ad hoc deseruit meditatio, quæ hanc materiam excutit. Deindè sequitur affectus applicatio, quæ ex meditatione oritur, & ad hoc deseruit gratiarum actio. Deindè necesse est, quòd anima grata suo benefactori, reciproco beneficio studeat correspondere, & ad hoc confert oblatio, in qua homo se totum ex hoc gratitudinis affectu offert, & virtutum opera propter Dominum Iesum facere proponit: sed quia supposita Catholica veritate, non potest homo sine auxilio Dei, debitum hoc persoluere; ratio ipsa postulat, vt vltima orationis pars, sit ea, qua ad ipsum per petitionem recurrimus, illius opem ad hoc debitum persoluendum postulamus, ad peccati onera deponenda, ad virtutes comparandas; & denique ad omne id quod vel necessarium, vel conueniens est, quoad finem vitæ perueniatur, acquirendum.

Dico 2. Conditiones bonæ, & legitimæ petitionis, sunt vt 363
cum fide, seu fiducia piè, perseueranter, & de pertinentibus ad salutem fiat. Primam conditionem indicat S. Iacobus in *sua epist. c.1.* dicens: *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo: postulet autem, in fide nihil hæsitans, qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur.* Secunda se ipsa est euidens, nisi enim petitio sit pia, Deo non placebit; vnde suum non consequetur effectum, propterea idem S. Iacob. *cap.4. sua epist.* ait: *Petistis, & non accepistis, eo quòd male petatis.* Tertia docetur à Christo Luc. 11. vbi: *amicus, qui ab alio tres panes postulauit, propter importunam perseuerantiam obtinuit.* Quarta etiam est certa, vt ait *D. August.* nam quando petitur aliquid alienum à salute, non petitur nomine saluatoris; qui petit igitur his conditionibus, absque dubio impetrabit, iuxta fidelem Christi promissionem, *petite, & accipietis.*

An autem possit orans petere bona temporalia. Respondeo 364
quod bona supernaturalia, quibus beatificamur, & quibus beatitudinem meremur, absolutè petenda sunt, tam sibi, quàm alijs, iuxta illud: *Quærite, igitur, primum regnum Dei.* Temporalia verò solùm sub conditione saltem tacita, si sint profutura ad beatitudinem æternam, vt rectè cum August. docet D. Thom. 2.2. q.83. *art.6.* & patet ex oratione Dominica, in qua inter alia, iubet pe-
tere panem quotidianum. Debet autem quilibet orare pro se ip- 365
so, & pro alijs viatoribus, tempore necessitatis, imò & pro inimi-

cis Ge-

cis. Generaliter autem orandum est pro Ecclesiæ necessitatibus, pro dilatatione fidei, pro conuersione peccatorum, pro rege, & pro animabus Purgatorij, & alijs communibus necessitatibus, de quibus vide late Tancredi *suprà*, N.P. Philip. à sanctissima Trinitate *p.1. Theologiæ mysticæ tract.3. discurs.3. art.7. per totum*, & alios.

SECTIO VI.

De meditatione.

SVMMARIVM.

366 *Quid sit meditatio, explicatur.*
367 *Necessaria est meditatio homini volenti contemplari.*
368 *Causa deuotionis ex parte nostra est meditatio.*
369 *Finis meditationis vnus est intrinsecus, & alius extrinsecus.*
370 *Quid sit finis intrinsecus, exponitur.*
371 *Quid sit finis intrinsecus, declaratur.*
372 *Meditatio non debet esse multa.*

PRo huius sectionis explicatione, notandum est, quòd licèt meditatio statim subsequatur lectioni, quia tamen plures inuoluit difficultates, ideò ad hunc locum illam referuamus, vt expeditiùs resoluantur.

366 Dico igitur 1. Meditatio est mentalis discursus, quo intellectus circa materiam aliquam piam, de vna consideratione in aliam transit, nam cum humanus intellectus non statim attingat veritatem, inde est quòd paulatim ex principijs naturaliter, aut facilè notis, multas deducit conclusiones, ac plures inuenit veritates, quas postea contemplatur; contemplatio siquidem est
367 terminus meditationis. Hinc fit necessariam esse homini volenti contemplari meditationem Et ratio est, quia vt ait D. Thom.
368 2.2.q.82.art.3. Causa deuotionis ex parte nostra, est meditatio, seu contemplatio: nam cùm deuotio, sit actus voluntatis, & omnis actus voluntatis ex aliqua consideratione procedat, eo quòd bonum intellectum, est obiectum voluntatis, sequitur quòd voluntas oritur ex intelligentia, & ideò necesse est, quòd meditatio sit deuotionis causa; in quantum scilicet homo per meditationem concipit, quod se tradat diuino obsequio, iuxta illud Psalm.18. *Meditatio cordis mei in conspectu suo semper*. Et iuxta illud Psal.72. *Mihi adhærere Deo, bonum est; & ponere in Domino*
369 *spem meam*. Et hæc consideratio excitat dilectionem, quæ est proxima deuotionis causa.
370 Dico 2. Finis meditationis vnus est intrinsecus, alius extrinsecus: primus est contemplatio, vt ait D. August. de scala Paradisi. *Lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat. Quærite legendo, inuenietis meditando. Oratio postulat, contemplatio degustat*, iuxta illud; *Quærite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis*. Secundus finis est operatio voluntatis,
371 ex meditatione quippe concipitur amor, iuxta illud in meditatione mea exardescet ignis, diuini scilicèt amoris. Debet autem
372 hic aduerti, quod meditatio non debet esse multa, nam vt ait August. *Absit ab oratione multa loquutio, sed non desit multa precatio; negotium namque hoc, plus gemitibus, quàm sermonibus agitur*: licèt autem meditatio non debeat esse superflua, sic non debet esse diminuta, sed debet quis meditationi insistere, donec veritas inuenta, moueat affectum.

SECTIO VII.

Meditatio est primus gradus ad ascendendum ad vitam contemplatiuam, tam secundùm doctrinam Apostolorum, quàm Sanctorum Patrum, & grauium Doctorum, quàm secundùm bonam Philosophiam.

SVMMARIVM.

373 *Primus gradus vitæ contemplatiuæ, est meditatio imaginaria.*
374 *Probatur authoritate Sanctorum Patrum, & grauium doctorum.*
375 *Probatur multiplici ratione.*
376 *Vt quis ascendat ad contemplationem, prius debet in meditatione rerum corporalium exerceri.*
377 *Contrarium est omni bonæ Philosophiæ, velle ascendere ad diuinam contemplationem sine meditatione.*
378 *Probatur authoritate SS. Patrum.*
379 *Probatur ratione.*
380 *Confirmatur à simili.*
381 *Incipientes non debent sistere in meditatione, sed debent aspirare ad contemplationem supernaturalem.*

373 DIco Primò. Primus gradus vitæ contemplatiuæ, est meditatio imaginaria, ita D. Dionys. cap.1. §. has vbi ait: *Nunc autem sicut nobis est possibile, proprijs quidem ad diuina signis vti-*
374 *mur, & ex ipsis tutus ad simplicem, & vnitam intelligibilium miraculorum veritatem proportionaliter extendimur*. Et fatetur Dionysius hanc doctrinam à Sanctis Apostolis accepisse, præcipuè à D. Paulo, & idem affirmant S. Timoth. S. Titus, S. Policarp. qui ad S. Dionysium, vt organum Apostolorum concurrebant. Idem etiam multis in locis affirmat N.M.S. Theres. à Deo edocta, præcipuè in sua vita cap.11. & cap.12. vbi loquens de meditatione alicuius mysterij passionis Christi, quod incipientes debent considerare si volunt, ordinatè ascendere ad contemplationem, concludit. *I. este es el modo de oracion, en que han de començar todos.* Idem affirmat D. Thom. 2.2.q.82. art.3. S. Gregor. *lib.22. moralium*. S. Augustin. *tom.10. Serm.112. de tempore*. Vgo de S. Victor. *de laude orationis*. Et ex modernis, Valgorner. *de Theologia mystica, disp.6. art.2. n.1*. Planes *in concordantia mystica lib.1. cap.1. nu.1.* contra nonnullos falsos magistros spiritus huius tempo- 375
ris. Ratio fundamentalis est, quia ordo præscriptus à natura, est vt ab imperfectioribus, ad perfectiora ascendamus; sed res purè spirituales, sunt res perfectiores corporalibus: ergo vt rectè ascendamus ad cognitionem rerum spiritualium, prius debet natura esse assuefacta in meditationibus rerum corporalium, & sensibilium.

Confirmatur, quia illa contemplatio est melior incipientibus, quæ est magis clara, & notoria, & magis manifesta, sed meditatio rerum sensibilium, & per species sensibiles est incipientibus magis clara, nota, & manifesta: ergo meditatio rerum sensibilium est melior incipientibus. Confirmatur. 2. quia tantò res magis amantur, quantò magis cognoscuntur, & repræsentantur præsentes: ergo pro hoc statu, meditatio rerum corporalium, & per species sensibiles in principio vitæ spiritualis est, magis conformis, & connaturalis. Antecedens patet, quia ideò magis amamus res temporales, quàm spirituales, quia videmus res temporales, non verò spirituales. Tum quia res spirituales considerantur absentes; temporales verò præsentes. Confirmatur tandem, quia nemo repentè fit summus: ergo vt qui 376
ascendat ad contemplationem, prius debet in meditatione rerum corporalium exerceri, ordo enim naturalis postulat, vt ab imperfectioribus, ad perfectiora ascendamus. Hinc fit, quòd dicit Propheta: Et in meditatione mea exardescet ignis, quia sine meditatione ordinariè non ascenditur ignis contemplationis, benè tamen posita meditatione.

Dico 2. Contrarium est omni bonæ Philosophiæ, velle ascen- 377
dere ad diuinam cõtemplationem, sine meditatione. Ita Valgornera *suprà art.3*. Planes *suprà cap.1*. sumiturque ex N.M.S. Theresia ex eius vita cap.1. vbi loquens S. Mater de statu imperfecto 378
incipientium, ait: *Esta alle muy bien al alma, que el Señor no la ha sobido de aqui, no procurar subir alla; y notesse esto mucho, que no le aprouechara mas que de perder*. Ratio autem est, quia omnia 379
agentia naturalia operantur cum maiori vi, & efficacia cum rebus, quæ sibi sunt magis connaturales, & cum quibus habent maiorem similitudinem; sed meditatio corporalium, & per species corporales, & sensibiles, maiorem connaturalitatẽ, & similitudinem habet cum viris incipientibus, & qui sunt in via purgatiua, quam cum contemplatione simplici: ergo incipientes facilius ascendent ad contemplationem per meditationem, quàm sine illa. Maior patet in animalibus, nam vt habetur Ecclesiastici 13. *Omne animal diligit sibi simile*. Et quantò magis sunt similia, magis amantur. & ignis maiori vi imprimit suam virtutem in stupa, quàm in ligno, quia stupa est ei magis similis, & connaturalis propter maiorem siccitatem, & raritatem. Minor verò etiam liquet, quia obiectum nostri intellectus pro hoc statu, est ens concretum, vt ait D.Thom. multis in locis: ergo meditatio imaginaria, & per species sensibiles, magis connaturalis, & similis est incipientibus pro hoc statu, quàm intellectualis contemplatio.

Confirmatur, quia sicut illuminatio Angelorum superiorum 380
non potest percipi ab Angelis inferioribus, nisi transeat per mediam Hierarchiam, ita vt intellectus ascendat ad lucem puræ intelligentiæ, quæ est purissima, & vniuersalissima, & quæ Deum intuetur absque alio medio quàm lumine fidei, necesse est, vt transeat per lucem imaginationis, & rationis, & quod se exerceat in meditatione, & speculatione rerum diuinarum per imagines, antequã simpliciter, & abstractè, eas contempletur; à parte enim sensibili transcenditur ad intellectualem. Hanc necessitatem agnoscens Propheta Regius, dixit: *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum*, & alibi: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, vt custodiam in toto corde meo; lex tua meditatio mea est*. Vnde Vgo de S. Victore ait, orationem esse non posse perfectam, nisi meditatio præcedat, aut comitetur: ergo secundùm bonam Philosophiam, & rationem, meditatio imaginaria in incipientibus, debet præcedere contemplationem.

Dico 3. Incipientes non debent sistere in meditatione, sed de- 381
bent aspirare ad contemplationem supernaturalem. Ratio est, quia omnis homo debet aspirare ad bonum honestum, vtile, & delectabile; sed contemplatio supernaturalis hanc triplicem rationem boni habet: ergo omnis homo tenetur ad illam aspirare. Maior est certa, minor verò probatur; quia contemplatio ex parte obiecti, habet Deum pro obiecto: ex parte principij habet Spiritum Sanctum per sua dona influentem: ergo est bonum honestum. Quòd autem sit vtile, etiam liquet; siquidem conducit

ducit vt anima plura acquirat merita, quibus gloriam consequatur. Quod autem sit delectabile, etiam liquet, quia nihil dulcius est, quàm motio Spiritus Sancti, à qua oritur contemplatio; nihil delectabilius eius obiecto, quod est Deus summum bonum; nihil delectabilius eius fine, cum in intima vnione animæ cùm Deo consistat; ergo omnes debent aspirare ad illam.

SECTIO VIII.

Quomodo debeat exerceri meditatio figurarum, absque detrimento salutis, & cùm vtilitate meditantis.

SVMMARIVM.

382 *Meditatio imaginaria debet exerceri cùm mediocritate, suauitate, & moderatione.*
383 *Probatur authoritate Sanctorum Patrum.*
384 *Omnis virtus, quæ vtitur organis corporeis, sine circunspectione, & modo, illa infirmat.*
385 *Meditatio debet sumi cùm discretione.*
386 *Si desit ordo in rebus, deficiet honestas in opere.*
387 *Vt meditatio imaginaria debitè exerceatur, aliquæ circunstantiæ debent in exercitio illius obseruari.*
388 *Referuntur circunstantiæ, quæ in illa debent obseruari.*

382 Dico 1. Meditatio imaginaria debet exerceri, cum mediocritate, suauitate, & moderatione. In hoc conueniunt Doctores, præcipuè N. M. S. Theresia in lib. Mansionum cap.
383 vnic. in fine, vbi ait. *Ya en otra parte os tengo auizado, como no ha de ir à força de braços el comecarse a recoger, sino con suauidad, para que podais estar mas continuamente.* Idem docet S. Bonauentura *de Process. relig. proces. 7. c. 3. in fine*. Gers. *de meditat. consid. 7. & 8.* Valgorn. *q. 2. de mystica Theologia, disp. 6. art. 5.* Planes *de concordia*
384 *mystica lib. 5. c. 4.* Ratio est, quia omnis virtus quæ vtitur organis corporeis, sine circunspectione, & modo infirmat illa, si est cùm operatione continua, vt ait D. Th. *de veritate q. 24. art. 10.* ergo licèt meditatio figurarum sit vtilis ad contemplationem, si fiat sine discretione, erit saluti nociua: nam sicut vinum licèt sit bonum ad salutem, si immoderatè sumatur, nocet; ita licèt meditatio sit bona ad contemplationem, si immoderatè sumatur causabit phrenesim, & delirium, vt sæpè pluribus successit.
385 Dico 2. Meditatio debet sumi cùm discretione. Nam discretio quę ad prudentiam pertinet, est genitrix, & custos, & moderatrix virtutum, vt ait D. Thom. *in tertio dist. 33. q. 2. art. 5.* Hinc
386 Paulus ad Corinth. 14. dixit: *Omnia honestè, & secundum ordinem fiant in vobis*; si enim desit ordo in rebus, deficiet honestas in ope-
387 re. Hinc fit, quod vt meditatio imaginaria debitè exerceatur, aliquæ circunstantiæ debeant in exercitio illius obseruari. Prima, quod actus non sint nimis frequentes, nec prolongati, quia assiduus labor debilitat naturam; & hoc intelligendum est, non solùm de actibus apprehensionis, sed etiam de affectiuis cùm
388 violentia, præsertim appetitus sensitiui. Vndè meditatio imaginaria, solum debet sumi vt gradus ad ascendendum ad contemplationem simplicem boni vltimi vniuersalis, quod est Deus, vt infrà dicemus. Secunda circunstantia est quod isti actus exerceantur cùm desiderio, iuxta illud Prophetæ. *Desiderium cordis mei audiuit auris tua.* Tertia circunstantia est, quod fiant cùm deuotione; deuotio namque non exercitatur viribus corporalibus, sed humilitate, & suauitate, & hoc debet homo obseruare in actibus actiuis, ne noceant saluti.

SECTIO IX.

Ex discursu imaginario nos debemus transferre ad ponderationem rei meditatæ.

SVMMARIVM.

389 *In repræsentatione humana, & inuenitur repræsentatio rerum per imagines, & ponderatio rei repræsentatæ.*
390 *Ponderatio rei repræsentatæ est principale, & perfectiuum cognitionis.*
391 *Ponitur discrimen, quod datur inter rationem speculatiuam, & practicam.*
392 *Duplex datur ponderatio.*
393 *Vna pertinet ad contemplationem, quæ ibi explicatur.*
394 *Secunda ponderatio fit circa meditationem, quæ etiam explicatur.*
395 *Licèt ponderatio circa meditationem sit perfectiua cognitionis, non debet anima sistere in illa.*
396 *Debet anima ordinare suum affectum, & desiderium ad Deum.*

389 Dico 1. In repræsentatione humana, duo inueniuntur, & repræsentatio rerum per imagines, & iudicium, & ponderatio rei repræsentatæ, & hoc est principale, & perfectiuum
390 cognitionis. Hoc tamen est discrimen inter rationem speculatiuam, & practicam; quod ratio speculatiua, est solùm apprehensiua rerum; ratio verò practica, non solùm est apprehensiua, sed etiam causatiua. Vndè ad rationem speculatiuam, solum pertinet inquirere rationes quæ debent deseruire meditationi: ad 391
practicam verò perficere cognitionem cùm iudicio, & pondere ad mouendam voluntatem. Vt igitur meditatio moueat voluntatem; quando est finis ad quem oratio ordinatur, est necessarium, quod discursus inquisitionis cesset, & quietem quandam habeat, & cessando ratio speculatiua communicet animæ substantiam speculationis, & hoc fit quando cessat discursus, & intellectus est in quiete, & in vniformitate notitię acquisitę per discursum, vt fiat practicum iudicium, & ponderatio.
Dico 2. Duplex datur ponderatio: vna quæ pertinet ad contemplationem, & hæc exercetur circa ea quæ proponuntur per 392
fidem, & ad istam ponderationem se habet intellectus veluti passiuè, quia ad illam recipit donum sapientiæ, quo dono illustratus intellectus, penetrat veritates per fidem propositas in quod- 393
dam simplicissimo actu, & secundo etiam simplicissimo actu format iudicium, & ponderationem illarum, & de hac ponderatione, *sect. seq.* dicemus. Alia est ponderatio, quæ fit circa meditationem, & ista fit circa res repræsentatas in imaginibus sensibilibus, & virtute luminis naturalis, & in ista ponderatione se 394
habet intellectus actiuè, & hæc est veluti quędam ruminatio, nam vt ait Auctor imperfecti, *homil. 41. in Matth.* cum audimus verbum, necesse est ipsum meditari in ore sensus, & quasi quibusdam dentibus, id est, quasi tractatibus mollere, & videre quid est hoc quòd dicit, aut vnde dicit, aut propter quam rem dicit, nam quemadmodum qualemcumque cibum nisi masticauerimus dentibus, non sentimus saporem eius, ita, & verbum quòd audimus, nisi masticauerimus ipsum tractantes, in nobis non possumus intelligere virtutem verbi illius; hoc fit mediante prædicta ponderatione.
Dico 3. Quamuis ista ponderatio circa meditationem sit perfectiua cognitionis, non debet anima sistere in illa, nam si sisteret 395
in illa, sequeretur quòd solùm secum loqueretur, & non cùm Deo, vt notauit D. Thom. *1. p. q. 107. art. 1. in corpore.* Soar. *to. 2. de religione lib. 1. c. 4. nu. 6.* Sed debet anima ordinare suum desiderium, & conceptum ad Deum, & in quadam quiete offerre illi suum affectum, & desiderium, & in hoc sensu dixit S. Bernard. 396
de scal. claustrali c. 7. Quod vt meditatio sit fructuosa, debet eam comitari deuotio orationis Vndè sancti illi non vocant meditationem, orationem, si sumatur meditatio secundùm se, & prout ponderationem, anima desit secum loqui, & loquitur cùm Deo, & operatur actus intellectus, & voluntatis, & ideò N. M. S. Theresia in vita sua cap 13. n. 1. ait. *No se canse en andar a buscar siempre esto, sino estesse alli con Christo nuestro Señor, quieto o entendimiento, ocupele se puder en que mire, que lle mira, y lle a companhe, y pida, humillesse, y regalesse con el.*

SECTIO X.

Aliquando debet homo transire à ponderatione quieta rei meditatæ ad puritatem intellectiuam contemplationis.

SVMMARIVM.

397 *Proficientes debent transire à ponderatione quieta ad puritatem intellectiuam.*
398 *Ad hoc requiritur, vt cesset nostra operatio actiua.*
399 *Duplex datur quies, quæ ibi explicatur.*
400 *Postquam homo quieuit in ponderatione rei meditatæ, debet aliquantulum vacare mente Deo, & quiescere in simplici contemplatione diuinitatis.*

Dico 1. Postquam anima fecit iudicium, & ponderationem de rebus meditatis, & actus intellectus, & voluntatis direxit ad Deum modo sectione antecedenti dicto, debet disponi, vt 397
lux diuina imprimat melius iudicium; & sicut incipientes transeunt à discursu ad ponderationem quietam, ita proficientes debent transire à ponderatione quieta ad puritatem intellectiuam: ad hoc autem requiritur, vt cesset nostra operatio actiua, & quiescat. Est autem duplex quies, vna in ponderatione rei meditatę, altera in contemplatione simplici diuinitatis. Prima est 398
incipientium, & fit cessando ab exterioribus, & passionibus. Secunda est proficientium, & fit cessando à ponderatione rei meditatæ. 399
Dico 2. Postquam homo quieuit in ponderatione rei meditatæ, debet aliquantulum vacare mente Deo, & quiescere in simplici contemplatione diuinitatis; nam vt actus operationis actiuę illustretur, debet denudari à repręsentationibus rerum sensibilium, & materialium, & cessare ab actiuis operationibus, pręsentando se Deo in sola simplici cognitione, & vniuersali ipsius, & tunc forsan illuminabitur luce extraordinaria supernaturali, iuxta illud: *Et in lumine tuo videbimus lumen.* Qui locus non solùm intelligitur de lumine creato, scilicet de Christi humanitate, sed etiam de lumine diuino, quo Deus lucet; & de lumine gratię, quo illuminat intellectum, & eius operationes; & de donis supernaturalibus, quibus illuminantur operationes creaturę rationalis, tam intellectus, quàm voluntatis. 400

SECTIO XI.

Mysteria humanitatis Christi, sunt principalis materia circa quam debet versari meditatio.

SVMMARIVM.

401 *Materia circa quam exercitanda est nostra meditatio, sunt mysteria humanitatis Christi.*
402 *Probatur multiplici Sanctorum Patrum authoritate.*
403 *Probatur ratione.*
404 *Confirmatur primò, & secundò.*
405 *Confirmatur tertiò.*
406 *Confirmatur quartò.*

401 DIco 1. Materia circa quam conuenientius exercitanda est nostra meditatio, sunt mysteria humanitatis Christi. Ita D. Thom. 2.2.q.83. *art.* 3. D. Bonauentura *de mystica Theologia c.* 3. D. Dionys. *de diuinis nominibus* c. 4. §. *omnibus*. Laurentius Iustinianus *de perfect. monastic. c.* 8. N. M. S. Theresia *in libro man-*
402 *sionum c.* 7. vbi ait: *La humanidad de Christo nuestro Señor nos ha de haser en la meditacion siempre compania, por que el mismo Señor dize que es camino, y luz, y que no puede nadie ir al Padre, sino por*
403 *el.* Ratio autem sumitur ex verbis N. M. S. Theresiæ, nam noster intellectus indiget manuductione, & adiutorio sensibili, quo ducatur ad Dei cognitionem, vt voluntas Deum amet super omnia, sed hęc manuductio nulla potest dari melior, quàm humanitas Christi Domini, tam ad cognitionem, quàm ad amorem: ergo mysteria humanitatis Christi, debent esse materia circa quàm exerceatur nostra meditatio.

404 Confirmatur primò, quia licèt ea quę sunt diuinitatis, sint secundùm se maximè excitantia dilectionem, & deuotionem, quia Deus est super omnia diligendus, tamen ex debilitate mentis humanæ est, quod sicut ad cognitionem diuinorum, indiget homo manuductione, ita ad dilectionem per aliqua sensibilia nobis nota debemus adduci; sed ad hoc pręcipuum est humanitas Christi, secundùm illud, quod canit Ecclesia, vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur: ergo ea quę pertinent ad Christi humanitatem, à nobis adhibenda sunt, per modum cuiusdam manuductionis, ad excitandam deuotionem, & diuinitatis amorem. Confirmatur secundò, quia quantò magis aliquid appropinquat principio, in quolibet genere, tantò magis participat effectum illius principij, vt notauit D. Dionys. *c. 4. de Cælesti Hierarchia*; sed Christus est principium gratiæ, secundùm diuinitatem authoritatiuè, & secundùm humanitatem instrumentaliter, vt patet ex illo Ioan. 1. *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est*: ergo qui magis accedit ad primum principium nostrę salutis, quæ est passio Christi per meditationem, recipit maiorem fructum, maiorem perfectionem, & maiorem abundantiam bonorum spiritualium.

405 Confirmatur 2. Quia Christus in Cruce fuit exemplum omnis virtutis: ergo nullius rei meditatio potest esse magis proficua hominibus, quàm meditatio mysteriorum passionis Christi. Consequentia est D. Gregorii qui ait. *Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil à Deo durum est, quod æquanimiter non tolleretur.* Isaias enim dicit cap. 40. *Errent, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.* Et Paulus ad Hæbreos ait. *Recogitate Iesum, qui talem sustinuit à peccatoribus, aduersus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini amicis vestris deficientes.* Antecedens verò probatur. Quia in Cruce est obedientia ad Deum. Philippens. 2. *Humiliauit semetipsum factus obediens.* Est pietas erga parentes. Ioan. 19. *Mulier, ecce filius tuus.* Est charitas erga proximos. Luc. 23. *Pater dimitte illis.* Est patientia, & humilitas in aduersis. Psal. 38. *Obmutui, & humiliatus sum.* Est finalis perseuerantia, siquidem vsque ad mortem perseuerauit. Luc. 23. *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.* Ergo nulla meditatio salubrior potest dari hominibus, quàm recogitatio mysteriorum passionis Christi.

406 Confirmatur 3. Quia Christus ideò pro nobis passus est, vt nos redimeret, & excitaret ad suum amorem: ergo magna erit nota ingratitudinis obliuisci illorum, quæ pro nobis passus est. Antecedens patet ex illo Apostoli ad Ephes. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis*, & ex illo Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Consequentia verò liquet, quia non potest dari maior ingratitudo, quàm obliuisci illorum, quę Christus pro nobis passus est. Vndè Christus positus in Cruce per Isaiam dixit: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor meus.* Vbi nota, quod solùm prouocat ad considerationem suorum dolorum, transeuntes per viam. Et quia magis hoc vocat, quàm alios; quia isti solùm transeunter videbant, non verò considerabant, & meditabantur suos dolores; si enim considerarent, dicerent cùm Centurione, qui ex aduerso stabat videns, quia si clamans expirasset: *Verè filius Dei erat iste, & glorificarent Deum, vt fecit omnis turba eorum, qui aderant ad spectaculum istud, percutientes pectora sua*, vt ait Luc. 23.

SECTIO XII.

Meditatio debet ordinari ad mortificationem passionum, & ad imitationem virtutum Christi Domini.

SVMMARIVM.

407 *Cùm quis incipit tractare de oratione, debet simul tractare de mortificatione passionum.*
408 *Probatur primò ratione.*
409 *Probatur authoritate nostræ Matris Sanctæ Theresiæ.*
410 *Probatur alia ratione.*
411 *Quamdiu homo non peruenit ad perfectionem in vita actiua, patitur difficultatem in actibus virtutum moralium.*
412 *Ille qui tractat de reformatione suarum passionum, debet attendere ad vitam, & exempla Christi*
413 *Debet se habere vt pictor, qui volens picturam imitari, attendit ad prototypum.*

DIco 1. Eo ipso quòd quis incipit tractare de oratione, debet 407
simul tractare de mortificatione passionum, vt ædificium spirituale habeat fixum fundamentum, & ad mensuram profectus, quem habuerit in mortificatione passionum, ita erit profectus in oratione, & vita spirituali. Et ratio est, quia oratio men- 408
talis est quędam visio spiritualis perfectissimorum, & diuinorum mysteriorum: ergo sicut ad benè videndum res corporales requiritur quòd oculi corporales sint puri, & lucidi; sic ad videndum oculis animę res diuinas, necesse est habere animam purissimam. Vndè N. M. S. Theresia, loquens de bono exitus nostræ 409
meditationis, in libro suarum mansionum cap. 13. ait: *Aun que en el interior se aguarde tiempo, para del todo, y mortificarse en lo exterir, ha de ser con breuedad.* Et ratio est, quia virtus, qua mortifi- 410
cationem dicimus, applicans cæteras virtutes suis actibus, impedit actus contrariorum vitiorum, & radicans in anima habitus continuatione actuum, virtutum, purificat animam à vitijs, & ideò D. Thom. 2.2.q. 180. *art.* 2. *in corpore*, dixit, quod quamuis virtutes morales non pertineant ad essentiam vitæ contemplatiuæ, cohibere tamen debent passiones, & illarum vehementiam, vt non afferant animam ad res sensibiles, & eam retrahant à rebus intellectualibus, & cum hoc impediant actum contemplationis, in quo consistit vita contemplatiua.

Quorum omnium ratio est, quia quandiu homo non peruenit 411
ad perfectionem in vita actiua, patitur difficultatem in actibus virtutum moralium, ac per consequens retrahitur ab studio contemplationis: è contra verò quando iam vita actiua perfecta est, operationes virtutum moralium in promptu habet, & eis non impeditus liberè contemplationi vacat: ergo ne retrahatur ab studio contemplationis oportet quòd tota solicitudine ad virtutes morales intendat; iuxta enim mensuram, quo magis, vel minus perfectus fuerit in vita actiua circa plura, vel pauciora occupatus, poterit magis, vel minus attendere vitę contemplatiuę.

Dico 2. Regula quàm debet habere ille qui tractat de refor- 412
matione suarum passionum est attendere ad vitam, & exempla, quæ Dei filius nobis exhibuit in sua sacrata humanitate, qui enim meditatur illud, quod dicit Christus Ioan. 11. *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Et illud 1. Petri 2. *Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius*, non potest non currere ad perfectionem virtutum, iuxta illud Pauli: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta*, Nam sicut ille, quod incepit, perfecit, & sicut ille propter propositum sibi gaudium sustinuit crucem, mortemque contempsit; ita & nos propter gaudium æternum, quod speramus, immò, & propter gaudium placendi Deo, quem vnicè amamus ad bona opera præstanda, & ad labores, & pressuras sustinenda festinabimus.

Debet igitur ille qui vult ascendere, ad perfectionem pi- 413
ctorem imitari, qui quando vult aliquam picturam imitari, primum quòd efficit, est illius prototypum attentè aspicere, facturam, colores, & modum illius contemplari, vt postea illius figuram perfectè depingat. Sic ille qui ad perfectionem aspirat, debet Christum aspicere, & illius virtutes in anima sua imprimere, ita vt interiori, & exteriori, eundem prototypum Christi repræsentet, cum eadem pulchritudine, & odore; ita vt possit dicere cùm Apostolo Christi *Bonus odor sumus*. Et quamuis hæc perfectio pertineat ad proficientes, vel perfectos, cum minori perfectione, pertinet etiam ad incipientes, nam vt ait: D. Dionys. de Ecclesiastica hierarchia capit. 3. *incipientes debent instaurari à suis imperfectionibus, vt fiant participantes virtutum Christi, quas in eius humanitate contemplati sint, cum quo participabunt scientiam perfectiuam illorum, qui sunt illustrati, & perfecti.*

SECTIO XIII.

Lux quę deseruit meditationi naturali, vt perfecta sit debet illustrari supernaturalibus.

SVMMARIVM.

414 *Vt meditatio sit perfecta, debet illustrari à luce supernaturali.*
415 *Licèt in meditatione, potentię exerceant suas operationes, aliquando tamen debent cessare ab illis, & dare locum Deo.*
416 *Probatur ratione.*
417 *Ponitur quædam confirmatio.*
418 *Confirmatur secundo ratione, & sanctorū Patrum authoritate.*

414 DIco 1. Vt meditatio sit perfecta, debet habere causam supernaturalem, & illustrari ab ipsa; quòd insinuauit Paul. 2. Corint. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est.* Quod explicans D. Th. ait: In quolibet processu operis, primo est assensus, qui fit cogitando, deindè collatio per verbum, & postmodum impletio per opus; Vndè fit, vt sic nec cogitare quis à se habeat sed à Deo. Et ratio est, quia effectus proprius, & immediatus nostrę meditationis, oportet quòd proportionetur suę causę: ergo si meditatio exerceatur solo lumine naturali, solùm efficiet effectus naturales, quia effectus proportionatur suę causę, vt ait D. Thom. 1. 2. q. 63. art. 3. ergo vt meditatio sit perfecta, debet habere causam supernaturalem, & illustrari ab ipsa.

415 Dico 2. Licèt necessarium sit quod in meditatione, prętertim incipientium potentię exerceant suas operationes actiuas, debent tamen cessare ab illis, & dare locum Deo, vt ipse operetur. Loquuturus est homo Deo, sed auditurus etiam est, quid loquatur

416 illi Deus. Ratio autem est. Quia licèt verum sit, quod quando ratio naturalis illustratur lumine fidei, possit se extendere in suis meditationibus ad veritates supernaturales, impedit tamen aliam illustrationem eiusdem fidei in sua puritate, & donorum infusorum, quę ipsam comitantur. Nam ratio naturalis (etiam quando exercitatur in mysterijs fidei) quęrit super naturalia per obiecta sensibilia, mediante luce naturali; sed intellectus harum rerum similitudinibus occupatur, & veluti obnubilatur, & pro tunc impedit ne recipiat formam supernaturalem puram, & simplicem illuminationis diuinę: ergo vt illuminationem diuinam recipiat, quod fit mediante dono intellectus, necesse est vt cesset ab operationibus actiuis, & audiat quid loquatur ei Deus.

417 Confirmatur, quia nihil prodest homini videre per meditationem quę agenda sunt, nisi auxilio diuino, & Dei gratia ad ea obtinenda conualescat, sed dum occupatur operatione actiua, non potest recipere Dei illuminationem, siquidem illa operatio est obstaculum diuinę illuminationi, vt ait D. Gregor. *homil. 17. in Ezechielem.* Et est veluti quędam obnubilatio intellectus, vt ait D. Th. *de veritate q. 12. art. 12. in corpore:* ergo vt homo hanc diuinam illuminationem recipiat, necesse est vt intellectus cesset à

418 sua operatione, & auscultetur quid loquatur ei Deus. Confirmatur 2. quia vt ait *Iacob. 1.* Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, sine quo nihil possumus facere, sed ipse in nobis facit opera, non tamen omninò sine nobis; cooperatores enim Dei sumus, sicut dicit Apostol. *ad Corinth. 3.* Ergo vt homo hoc lumen recipiat, debet disponi; sed hoc fit cessando ab operatione actiua, spectando vt ei loquatur Deus: ergo vt homo recipiat hanc Dei illuminationem, debet cessare à sua operatione, & expectare radium diuinę lucis, & pluris ęstimare id quòd Deus ei loquitur, quando anima quiescit à sua operatione actiua, quàm omne illud, quod sua operatione acquisiuit; nam allocutio diuina, meditationem humanam perficit, & consummat, vt docet N. M. S. Theresia super cantica in principio, vbi ait: *La oracion donde andan iuntos Marta, y Maria es admirable*, hoc est, quando homo in oratione operatur meditando vt Martha, & spectat illuminationem diuinam cessando ab operatione, vt faciebat Maria, sedens secus pedes Domini, tunc oratio est optima, & perfecta, quod etiam ante docuerat D. Dionysius cap. 1. de Ecclesiastica hierarchia, vbi ait: *bona naturalia perficiuntur per supernaturalia.*

SECTIO XIV.

In meditatione multoties aperiendum est ostium intellectus luci diuinę ad veram ponderationem rei meditatæ.

SVMMARIVM.

419 *Illis qui in meditatione naturali se exercent, non est facta vlla promissio, quod à Deo illuminentur.*
420 *Si aliquis fecerit quod in se est, ex misericordia Dei auxiliabitur, & illuminabitur.*
421 *Intellectus in meditatione naturali, habet duo impedimenta, quæ impediunt diuinam illustrationem.*
422 *Explicantur prædicta impedimenta.*
423 *Ab his impedimentis, debebat intellectus denudari, vt illustretur lumine diuino.*
424 *Secundum Dionysium, qui ad statum contemplationis supernaturalis peruenire desiderat, debet cessare ab operatione actiua, & recolligere mentem ab exterioribus.*

Directorium Mysticum.

DIco 1. Licèt illis qui in meditatione naturali se exercent, nulla à Deo facta sit promissio, quod à Deo illuminentur, vt possint aperire ostium luci diuinę, ex misericordia tamen Dei præsumendum est quòd si aliquis faciet, quòd in se est ex viribus naturę auxiliabitur, & à Deo illuminabitur ad aperiendum ostium luci diuinę, nam vt ait D. Th. loquens de puero perueniente ad vsum rationis, si conuertatur ad bonum honestum, misericorditer illuminabitur, id enim maximè decet bonitati diuinę, vt ait D. Anselm. in Monologio: si igitur homo se disponat auferendo impedimenta, quæ impediunt diuinam illuminationem, absque dubio à Deo illustrabitur. 419 420

421 Dico 2. Intellectus in meditatione naturali habet duo impedimenta, quę impediunt illustrationem diuinam. Primum est forma, & repræsentatio rerum naturalium, & sensibilium. Secundum est operatio actiua intellectus: ab his ergo duobus debet intellectus denudari, vt illustretur lumine diuino, quia ista solùm sunt dispositiones remotę ad illustrationem. Vndè D. Gregor. *lib. 23. moralium c. 13.* loquendo de anima contemplatiua, dicit; anima perfecta compuncta omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obuiantes discutiat, & cordis oculum figere in ipso radio incircunscripte lucis intendat: has quippe figurarum corporalium species ad se intus ex infirmitate corporis trahit, sed perfectè compuncta, hoc summopere inuigilet, ne cùm veritatem quærit, eam imaginatio circunscriptæ visionis illudat, cunctasque sibi obuiantes imagines respuat, vt perfectè illustretur. 422 423

424 Et Dionysius Cartusianus de fonte luminis c. 9. dicit: ille qui ad statum contemplationis supernaturalis peruenire desiderat, abstineat mentem suam ab exterioribus, & sensibilibus eam recolligat, eius dispersiones, & euagationes abijciendo, & cesset ab operatione actiua, quę sunt impedimenta contemplationis, & tunc Deus sublimis, qui sapientię dux est, & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem, ac pium eius conatum, manum applicabit, ac porriget adiutricem mentem per donum sapientię illustrando, prout Isai. ait: *Requiem dabit ei Dominus, & replebit splendoribus animam tuam.* Et idem ait N. M. S. Theresia in libro Mensionum *cap. 1 in medio*, vbi ait: *No esta la coza en pencar mucho, sino en amar mucho.*

SECTIO XV.

Quomodo debeat conformari intellectus rationi per fidem vt lux diuina possit illustrare meditationem.

SVMMARIVM.

425 *Post meditationem sensibilem figurarum, debemus nos coniungere Deo per fidem.*
426 *Quando coniungatur homo Deo per fidem, declaratur.*
427 *Ostenditur hæc virtus ratione.*
428 *Confirmatur primò.*
429 *Confirmatur secundò.*

DIco 1. Post meditationem sensibilem figurarum debemus nos coniungi Deo per fidem; tunc autem coniungimur Deo per fidem, quando intellectus per lumen fidei cognoscit ineffabilem Deitatem, & cessat ab omnibus operationibus actiuis naturalibus, nam tunc verè disponitur ad diuinam illuminationem, quia non habet formas naturales, & cessat ab operatione actiua naturali. Ita S. Dionys. *de diuinis nominibus c. 1.* D. Th. & alij. Ratio autem est. Quia mens nostra duo habet ad intelligibilia cognoscenda. Primò habet virtutem naturalem, per quam intelligere potest intelligibilia sibi proportionata. Secundò habet quandam vnitionem ad res diuinas per gratiam, quæ excedit naturam mentis nostræ, per quam vnitionem coniunguntur homines per fidem ad ea quę sunt super virtutem naturalem mentis nostrę: ergo vt intelligamus diuina secundùm hanc vnitionem, non debemus trahere diuina ad ea quæ sunt secundùm nos, sed accommodare nos suprà nos in Deum, abstrahendo nos ab omni actiua operatione naturali, expectando in illa quiete diuinam illumiationem. 425 426 427

Confirmatur. Quia in homine est duplex principium mouens vnum interius, quod est ratio, & aliud exterius, quod est Deus; sed omne quod mouetur, debet proportionari motori vt ab eo moueatur: ergo vt intellectus moueatur à Deo, debet ei proportionari, sed ei non proportionatur nisi per fidem supernaturalem: ergo vt homo moueatur à Deo illa motione diuina, debet disponi, & ei proportionari per fidem cessando ab omni alia actiua operatione naturali. Confirmatur secundo, quia sicut homo per naturalem inclinationem ordinatur ad finem naturalem, ita per virtutes supernaturales ordinatur ad finem supernaturalem; sed fides quę ordinat intellectum, est fundamentum totius vitę spiritualis, per quam homo cognoscit Deum esse summum bonum, sapientissimum, Omnipotentem, æternum, incomprehensibilem: ergo quando ita cognoscit Deum per fidem, & vnitur ipsi, & cessat ab operationibus actiuis naturalibus, tunc verè disponitur ad diuinas illuminationes. 428 429

Si tamen quæras, quomodo Deus illuminet intellectum. Respondeo illum illuminare, vel illum confortando, vt possit melius penetrare, & ponderare veritates deductas ex meditatione natu-

rali; vel illustrando species intelligibiles harum veritatum, quas deduxit ex repręsentationibus phantasię, vt clarius ei repręsententur, & hoc modo sicut antea anima erat mota à sua propria cognitione, postea fit mota ab operatione Dei. Ita N.P. Iosephus à Iesu Maria *lib. 1. de assensu animæ ad Deum c. 5.*

SECTIO XVI.

Authores mystici cùm proprietate vocant operationem passiuam, quæ mouetur ab illuminatione actiua, & ab influentia Diuina.

SVMMARIVM.

430 *Cum proprietate loquuntur authores mystici, quando dicunt operationes animę motas à Deo, esse operationes passiuas.*
431 *Probatur ratione.*
432 *Confirmatur.*
433 *Intellectus illustratus luce diuina, concurrit ad intellectionem illustratam, vt causa principalis.*
434 *Intellectus licèt respectu lucis dicatur pati, quando illustratur; non concurrit tamen ad suos actus, vt purè motus.*
435 *Lux illa tantùm se habet vt conditio ad operationem intellectus, & non vt tota ratio operandi.*

430 DIco 1. Cum proprietate loquuntur Doctores mystici, quando dicunt operationes animę motas à Deo, esse operationes
431 passiuas. Et ratio est, quia vt aliquis dicatur pati, sufficit quòd recipiat illud ad quòd erat in potentia; sed noster intellectus est in potentia ad recipiendum illuminationem diuinam: ergo quando eam recipit, dicitur pati, & illius receptio, dicitur passio. Confirmatur, quia nomen passionis, pro qualibet receptione ac-
432 cipitur, vt ait Philosophus 3. *de anima*. Vndè intelligere, est quoddam pati, & in cognitione naturali, intellectus passibilis patitur ex lumine intellectus agentis, & intellectus respectu luminis glorię, dicitur pati, quia mouetur: ergo quando noster intellectus luce diuina illustratur, cum proprietate dicitur pati, quia à Deo mouetur. Ita D.Th. *2.2.q.171.art.2.ad 1.* & cùm eo Doctores mystici communiter.
433 Dico 2. Intellectus illustratus à luce diuina, quando actu concurrit ad intellectionem illam illustratam, non concurrit instrumentaliter, sed concurrit vt causa principalis. Ratio est, quia ad rationem instrumenti, non sufficit quod aliquid per eleuationem, & virtutem superadditam operetur, sed vltra requiritur, vt instrumentum operetur, vt purè motum ab alio, ita vt tota ratio operandi sit motio, non verò motio se habeat vt conditio re-
434 quisita. Secundò requiritur, quod actus, seu effectus procedens ab instrumento, non assimiletur ipsi, sed agenti principali, cui deseruit, sicut serra non producit serram, sed scamnum simile ideę artificis, sed intellectus quamuis in oratione illuminetur à Deo,
435 & respectu lucis dicatur pati; non concurrit tamen ad suos actus vt purè motus ab alio; & lux illa tantùm ad illius operationem se habet vt conditio, & non vt tota ratio operandi, & actus, seu effectus productus assimilatur ipsi, siquidem est vera intellectio: ergo licet homo recipiendo diuina, puta gratiam, & claritatem, & dona supernaturalia se habeat passiuè in ordine ad illa, & verè dicatur pati; tamen potentię respectu suorum actuum, non se habent vt instrumentum, sed vt causę principales, sicut intellectus respectu luminis gloriæ in visione beatifica.

SECTIO XVII.

De exercitio practico trium graduum, quibus fructuosa meditatio debet ad Deum ascendere.

SVMMARIVM.

436 *In oratione dantur tres gradus per quos ascendimus ad Deum.*
437 *In vnoquoque gradu perficitur animæ operatio, & magis appropinquat Deo.*
438 *Explicantur prædicti gradus.*
439 *Formatur discursus practicus circa prædictos gradus.*

436 DIco 1. D. Dionysius *c. 1. & 5. de cælesti hierarchia*, ponit pro fundamento nostræ orationis, qua mediante ascendimus ad Deum, tres gradus, & in vnoquoque perfectionatur animæ operatio, & magis appropinquat Deo. Primus, per discursum
437 imaginarium figurarum. Secundus, per ponderationem rei figuratæ. Tertius, quando in quiete sine operatione actiua attendit
438 Deo, & passiuè se habet ad illuminationem, & influentiam diuinam, & eosdē gradus ponit D.Th. *in 3. dist. 35. q. 1. art. 2. q. 3. & 22. q. 180 art. 4.* D. Bonauent. *itinere 3. dist. 1.* & D. Bernard. *lib. 2. c. 2.*
439 Formemus modo discursum practicum. Primus gradus est meditatio per similitudines. Est igitur hęc meditatio, cum vnū aliquod inuenimus, ex quo aliud, vel conuenientiam, vel proportionem cùm eo habens, cognoscimus, vt cùm ex similitudine regis terreni regnum Christi ęternum, & quomodo cùm sequi debemus, perscrutamur post discursum figurarum. Sequitur secūdus gradus, qui est ponderatio rei meditatę, quando scilicet rem, quam ad meditationem adducimus, ponderamus; & trutina considerationis expandimus, vt si materia meditationis fuit passio Christi, quando relinquendo similitudines imaginarias, conuertimur ad similitudines intellectuales abstractas à materia sēsibili, & ponderamus maiestatem Christi Domini, eius naturam, bonitatem, & amorem, quem ostendit in nostra redemptione.

Tertius gradus est, quando iam voluntatem sentimus excitatam, & relinquimus hos duos modos, quibus nobis ipsis loquebamur, & conuertimur ad Deum, vt ipse loquatur nobis, iuxta illud *Prophetæ*: Audiam quòd loquatur Dominus meus medijs sanctis inspirationibus, quibus illuminatur anima à Deo, conuertens meditationem in contemplationem, qui est finis ad quem omnis meditatio intendit.

SECTIO XVIII.

Meditatio vt si recta, & conformis naturæ, & vocationi Dei, debemus obedire Patri spirituali, docto, & experto.

SVMMARIVM.

440 *Gratia Dei non excludit ob nostram imbecillitatem virorum spiritualium regulas, & actionum ordinem.*
441 *Primus magister, quem habere debemus, est Christus Dominus.*
442 *In secundo loco sunt Doctores.*
443 *Pater spiritualis non solùm debet habere scientiam, sed etiam expirientiam diuinorum.*
444 *Debent Magistri spirituales inuigilare ad cognoscendam complexionem filiorum spiritualium.*
445 *Viri spirituales non solùm in fuga mali, sed etiam in exercitatione debent obedire magistris.*

DIco 1. Licèt gratia Dei, quę artifex est sanctitatis, ab huma- 440
nis regulis, & ab intentione ordinis non dependeat, eo tamen ipso, quod hominis imbecillitati se accommodat, virorum spiritualium regulas, & actionum ordinem non excludit. Pri-
mus igitur Magister spiritualis, quem habere debemus, est Chri- 441
stus, iuxta illud Psal. 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Et Matth. 2 Magister vester vnus est Christus. In secundo loco sunt Doctores, iuxta illud. Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem, vigiles autem sunt Doctores, qui ciuitatem, id est, sanctam Ecclesiam, & animam sanctam custodiunt, & ab insidijs spiritualium hostium defendunt. Eandem doctrinam te- 442
nent omnes sancti Patres, vt sunt B. Vincentius Ferreira, *tract. de vita spirituali*. D. Thom. *in cantic.* 3. Bernard. *Sermon. 77. in cantica* N.M.S. Theresia in vita sua cap. 13. vbi ait: *Ha menester avizo el que comieca, para mirar en lo que aprouecha mas, para esto es necessario maestro.*

Dico 2. Pater spiritualis non solùm debet habere scientiam, 443
sed experientiam diuinorum, nam si non habuerit experientiam, ei succedet illud quòd ait Christus Matth. 15. *Si Cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadent*. Vndè D. Laurent Iustin. ait. *Eligatur ille, qui discretione sit prouidus experientia probatus*, & D. Paul. ad Galat. 6. ait: *Si pręoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis*. Et N.M.S. Theresia in vita sua cap. 34 Loquens de necessitate magistri spiritualis ait: *Si no tiene experiencia, o mucha humildad en entender que no lo entiende, ganara poco, y dara a ganar menos a quien trata*. Et cap. 13. eiusdem vitę suę ait. *Si el maestro no fuere experimentado, mucho puede errar, y traer vna alma sin entenderla, ni dexarla a si misma entender*. Et ibi: *Se he topado almas acurraladas, y affligidas por no tener experiencia quien las enseñaua, que haziam me lastima*. Idem ait D. Thom. *super cap. 6. ad Galat.* & alij communiter Doctores.

Dico 3. Debent magistri spirituales inuigilare ad cognoscen- 443
dam complexionem filiorum Spiritualium. Ita Gerson. *in Theol. mystica industria 2.* N.M.S. Theres. in vita sua. c. 13. vbi ait: *Ha menester auizo el que comieca para mirar en lo que aprouecha mas*. Ratio autem, est quia animę sequuntur corpus secundùm inclinationem, sed ad has operationes vel illas, maximè iuuat inclinatio naturalis, sicut è contra, inclinatio dissonans tantùm obest, vt vix libertas animi, vix disciplinatio, vix conatus assuefactionis sufficiat minuere: ergo primū, quod magistri spirituales debēt attendere in animabus quas dirigūt, & illarū naturales inclinationes; aliqui enim sunt naturę adeò inquietę, & varię, vt ostium cōtemplationis velle non possint, sed molestissimè ferunt, alij verò naturę adeò tranquillioris, vt ad contēplationē sint aptissimi, & primi ad actionem, secundi ad contemplationem mittendi sūt.

Dico 4. Viri spirituales, non solùm in fuga mali, sed etiam in 444
exercitatione debent obedire magistris. Vndè sine consilio magistri non debent ascendere à meditatione ad contemplationem; sed omnia hęc debent ductu spirituali fieri; magister verò spiritualis non debet velle dirigere animas, secundùm suam inclinationem; siquidem ipsi non sunt artifices principales huius operis, sed Deus qui sibi hoc officium reseruat, sed debet se accommodare operi, quod Deus in his animabus operatur, ducendo eas per viam, per quam à Deo vocantur per inspirationes diuinas, debet etiam suis discipulis spatium orationis metiri, ieiunia, & vigilias moderari, & flagella temperari, nihil eo nesciēte, & multo minùs contradicēte, aut prohibente exerceant, ne Diabolus illis, aut minùs sapientibus, aut proprio amore obcæcatis illudat.

TRA-

TARCTATVS III. DE VIA ILLVMINATIVA ANIMÆ CONTEMPLATIVÆ, PROPRIA PROFICIENTIVM.

DISPVTATIO I.

De illuminatione actiua partis cognoscitiua per contemplationem.

SECTIO PRIMA.

De proficientibus in via spirituali.

SVMMARIVM.

1 *Lux naturalis aliquando participat diuina lucis splendores.*
2 *Qui ad vitam illuminatiuam volunt ascendere, debent abstrahere intellectum à figuris, & similitudinibus sensibilibus.*
3 *Figura, & similitudines sensibiles, sunt qua impediunt diuinam illuminationem?*

1 Dico 1. Vsque nunc de rebus pertinentibus ad viam purgatiuam, & ad incipientes in vita contemplatiua, & in statu meditationis locuti sumus: nunc agendum nobis est de rebus pertinentibus ad viam illuminatiuam de statu, scilicèt eorum, qui proficiunt in statu contemplationis; nam licèt in primo tractatu aliqua attigerimus de contemplatione, id transeunter fuit, & quatenus necessarium fuit, vt meditatio fuisset proficua, & vt lux naturalis, in qua incipientes exercitantur, participassent lucis diuinæ splendores, quæ illam illustrassent; ita etiam de incipientibus docet Diu. Dionys. de cœlesti Hierarchia cap. 3. circa finem, vbi ait: *Oportet itaque* (vt existimo) *purgandus quidem purus perfici omninò, & omni liberari dissimilitudinis confusione.*

2 Dico 2. Qui ad vitam illuminatiuam volunt ascendere, debent se reducere ad Deum, abstrahendo intellectum à figuris, & similitudinibus sensibilibus. Ita docet D. Dionys. loco cit. vbi ait: *Oportet illuminandos repleri diuino lumine ad contem-*
3 *platiuam habitudinem, & virtutem castissimis oculis reducendos*, hoc est, oculis puris à figuris, & similitudinibus sensibilibus. Hæc enim sunt quæ impediunt diuinam illuminationem, vt explicat D. Thom. in Dionysium *de diuinis nominibus cap. 1. lect. 1. in finem.*

SECTIO II.

Quid sit contemplatio in Communi.

SVMMARIVM.

4 *Contemplatio est simplex intuitus veritatis.*
5 *Declaratur hac definitio.*
6 *Hac definitio conuenit contemplationi generaliter sumpta.*
7 *Quamuis vnico actu vita contemplatiua perficiatur, varijs tamen animi operibus homines ad eam ascendunt.*

4 Dico 1. Contemplatio est simplex intuitus veritatis. Ita D. Thom. 2. 2. *quæst.* 170. *art.* 3. Dicitur intuitus, & non additur intellectualis, quia satis ex se constat contemplationem veritatis non esse materialem oculorum intuitum; veritas namque obiectum est intellectus, & non oculorum. Dicitur quod ille intuitus sit simplex ad differentiam aliorum actuum intellectus, qui si sunt intuitus simplices, non sunt intuitus veritatis in
5 se ipsa perfectæ, vt contingit in prima mentis operatione, in qua non est perfecta veritas, quasi in cognoscente: si verò sunt intuitus veritatis, non sunt simplices intuitus, vt contingit tam in secunda, quàm in tertia mentis operatione, scilicet, in compositione, diuisione, & intellectione, in quibus est meditatio; prædictæ namque operationes non sunt simplices actus veritatis perfectæ, & cognitæ, & sic per hanc definitionem adæquatè sumptam, perfectissimè declaratur, & ab omnibus alijs actibus intellectus distinguitur. Conuenit autem hæc definitio 6
contemplationi generaliter sumptæ, scilicet tam Christianorum, quàm Philosophorum, tam acquisitæ quàm infusæ; tam naturali, quàm supernaturali, de quibus omnibus *infra* sigillatim dicemus.

Dico 2. Quamuis vnico actu vita contemplatiua perficiatur, 7
varijs tamen animi operibus, ad eam homines ascendunt, vt auditione, lectione, oratione, meditatione, consideratione, agitatione supposita differentia, quæ inter hominem, & Angelum inuenitur, quod Angelus simplici apprehensione veritatem intuetur; homo autem quodam processu ex multis pertingit ad intuitum simplicis veritatis, ex quo principio concluditur, quod vita contemplatiua, vnum quidem actum habet, in quo formaliter perficitur, scilicet contemplationem veritatis, à quo habet vnitatem, habet tamen multos actus, quibus peruenit ad hunc actum finalem, quorum quidam pertinent ad acceptationem principiorum, ex quibus procedit ad contemplationem veritatis. Alij autem pertinent ad deductionem principiorum in veritatem eius, cuius cognitio inquiritur. Vltimus autem contemplatiuus actus est ipsa contemplatio veritatis, & quamuis vita contemplatiua propriè consistat in contemplatione Dei, ad eam tamen mouet charitas, in quantum aliquis ex charitate ad Dei contemplationem excitatur.

SECTIO III.

Quænam dispositiones in subiecto requirantur ad vitam contemplatiuam.

SVMMARIVM.

8 *Aliqua dispositiones requiruntur in subiecto ad vitam contemplatiuam.*
9 *Prima dispositio est cognitio saltem confusa, & generalis ipsius: secunda est animus fortis.*
10 *Tertia dispositio est, quod qui ad vitam contemplatiuam aggreditur, iam appetitum mortificauerit, & tam partem cognoscitiuam omni notitia inutili, quàm partem affectiuam, omni deordinato purgauerit affectu.*
11 *Quarta dispositio est quòd vir contemplatiuus, virtutes morales acquisierit, & se earum exercitio semper occupet.*
12 *Quinta dispositio, est continua mortificatio, & austeritas vita.*
13 *Sexta dispositio est silentium.*
14 *Ad facilè contemplationem acquirendam, requiritur vt qui ad eam aspirat, studio comparanda præsentia Dei sedulò vacet.*

Dico 1. Aliquæ dispositiones requiruntur in subiecto ad vitam contemplatiuam. Prima est cognitio saltem confusa, & generalis ipsius. Ita D. Thom. 2. 2. *quæst.* 18. *art.* 3. Et 8
ratio est, quia nihil volitum, quin præcognitum: ergo vt quis libenter aggrediatur contemplationem, debet agnoscere contemplationis naturam, eius proprietates, & effectus mirabiles, vt media ad eius proportionata possit assumere. Tum quia cognita eius excellentia, vtilitate, & necessitate, difficultates in eius assecutione passim occurrentes, fortiter superabit; natura namque nostra corrupta, & ad bonum sensibile suo pondere declinans, virtutis austeritate deterretur, & vitæ contemplatiuæ difficultates horret, nisi multiplicatis rationibus conuincatur.

Dico 2. Secunda dispositio est animus fortis. Ita D. Thom. 9
2. 2. *quæst.* 180. *art.* 7. Et ratio est, quia cum hæc vita sit admodum secura, & per eam breuiter ad perfectionem accedatur, in ea multæ Dæmonum tentationes occurrunt, multa pericula formidantur, multi labores tolerantur, siquidem Dæmones incipientes ad ea de terrore non desistunt, & ideò Iob dixit *Quod mili-*

militia est vita hominis super terram. Hanc dispositionem experta est N. M. S. Theresia; sæpe namque in *suis libris* repetit necessarium esse animum fortem, ei qui vitam contemplatiuam exercet; plus enim laborat Diabolus, vt similem ab incepta vita deterreat, aut decipiat, & plus gaudet de eius ruina, quàm si mille alias decipiendo perdat, siquidem quando vnus talis misere cadit, alij timore correpti viam virtutis, & contemplationis derelinquunt, quasi periculosam, & noxiam.

10 Dico 3. Tertia dispositio est, quod qui ad vitam contemplatiuam aggreditur, iam appetitum mortificauerit, & tam partem cognoscitiuam omni notitia inutili, quàm partem affectiuam omni deordinato purgauerit affectu. Ita D. Th. 2.2.q.180.*artic.* 2. Et ratio est, quia vt homo per contemplationem Deo suaulter adhæreat, oportet quòd prius in vita purgatiua præcesserit totalis exclusio cuiuscumque notitiæ, quæ non est Dei, vel ad Deum ordinata, & insuper requiritur quòd facta fuerit omnimoda peccatorum euacuatio, completa vitiorum eradicatio, & perfecta passionum moderatio per rigorosam appetitus mortificationem, quæ semper debet perdurare, vt statim dicemus.

11 Dico 4. Quarta dispositio est, quod vir contemplatiuus, virtutes morales acquisierit, & se earum exercitio semper occupet. Ita D. Th. 2.2.q.180.*art.* 2. Et ratio est, quia virtutes morales, licèt essentialiter non pertineant ad vitam contemplatiuam, cum finis vitæ contemplatiuæ tantùm sit consideratio veritatis, ad quam considerationem virtutes morales paruam potestatem habent, pertinent tamen dispositiuè ad vitam contemplatiuam, quatenus virtutes morales impediunt vehementiam passionum, & sedant exteriorum occupationum tumultus, qui perturbant, & impediunt actus contemplationis, in quo essentialiter consistit vita contemplatiua. Aduerte autem, quòd ad hanc dispositionem, non sufficiunt virtutes per se infusæ, quia licèt in se perfectiores sint acquisitis, non tamen habent æqualem ad moderandas passiones efficaciam, nam acquisitæ per proprios actus, quibus fuerunt per continuationem acquisitæ, appetitum circa passiones meliùs refrenant.

12 Dico 5. Quinta dispositio est continua mortificatio, & austeritas vitę, tam in victu, quàm in vestitu. Vnde contemplatio, & mortificatio, quasi duę sunt sorores dilectissimę, se mutuo comitantes; experientia enim constat, quod nullus verè est contemplatiuus, qui rigidam non colat mortificationem, nec vllus rigidam colit mortificationem, qui se contemplationi exercendæ dispositum non censeat. Cuius ratio est, quia pars superior, non est sui perfectè compos, ac diuinis mysterijs contemplandis libera, nisi partem inferiorem sibi perfectè subiectam habeat; sed hoc non fit nisi media mortificatione appetituum, & passionum: ergo hæc mortificatio optima dispositio est ad contemplationem.

13 Dico 6. Sexta dispositio est silentium, & recessus. Et ratio est, quia difficile potest anima se ipsam interius colligere, si se turbis hominum miscens negotijs sæcularibus implicet; sed ad contemplationem internam collectio mentis necessariò requiritur, vt sic ab omnibus alijs libera soli Deo contemplando vacet: ergo silentium, & recessus ab hominibus est optima dispositio ad contemplationem. Hinc Christus ad nostrum exemplum, quoties volebat contemplationi vacare, recedebat in cacumina montium, & turbas dimittebat, & sæpè à discipulis recedebat, vt fecit in horto Getsemani, quod non ex necessitate, sed ad exemplum nostrum faciebat.

14 Dico 7. Suppositis his dispositionibus, ad facilè, ac breuiter acquirendam contemplationem, opus est, vt qui ad eam aspirat, studio comparandæ præsentiæ Dei, sedulò vacet quibusdam adhibitis exterioribus signis, quæ ad huiusmodi considerationem in die sæpiùs habendam excitent, aliquando etiam iaculatorijs orationibus Dominum præsentem mentaliter salutet, & amplectatur. Hæc enim præsentia Dei, teste experientia, taliter hominem colligit, vt nouerim multos religiosos in nostra religione, qui mediante illa facillimè ad intimam contemplationem, & Dei vnionem ascenderint.

SECTIO IV.

De proprietatibus, & effectibus contemplationis.

SVMMARIVM.

15 *Prima proprietas contemplationis est, quod sit diuturna, tam ex parte obiecti, quàm subiecti simpliciter loquendo.*
16 *Secunda proprietas est, quod causet homini maximam delectationem.*
17 *Primus effectus contemplationis est pax, & tranquillitas animæ.*
18 *Secundus effectus est contemptus temporalium.*
19 *Tertius effectus est desiderium æternorum.*
20 *Quartus effectus est tolerantia laborum.*
21 *Quintus est libertas Spiritus.*
22 *Sextus est mira suauitas, qua viri contemplatiui fruuntur.*
23 *Septimus effectus est amor Dei.*
24 *Octauus est beatitudo incboata.*

15 DIco 1. Prima proprietas contemplationis est, quòd sit diuturna, tam ex parte obiecti, quàm ex parte subiecti simpliciter loquendo. Ex parte obiecti, quia versatur circa incommutabilia; obiectum enim contemplationis, sunt virtutes diuinæ: ex parte verò subiecti, quia conuenit homini secundùm actionem incorruptibilem, partis animæ secundùm intellectum. Vndè post hanc mortalem vitam perseuerat; imò perficitur, vt ait Gregorius hom. 14. *Verum quidem est, quòd contemplatio in suo summo non potest diu durare pro hoc statu mortalis vitæ, quia præsentis vitæ necessitates, mentem inquietant, & ab intimo sui recessu ad exteriora recusant*. Vndè ad summum potest durare per horam in suo perfecto actu, vt notauit D. Diony. *cap. 3. de cælesti hierarchia*, benè tamen quoad alios actus.

Dico 2. Secunda proprietas contemplationis est, quod causet homini maximam delectationē. Ita D. Tho. 2.2.q.180.*art.* 7. Ratio est, quia delectatio spiritualis, summè excedit omnem delectationem carnalem; sed contemplatio Dei, maximam affert homini delectationem spiritualem, tum ex parte sui, tum ex parte obiecti, tum ratione actus dilectionis Dei, eam comitantis: ergo contemplatio maximam affert homini delectationem. Maior est certa, minor probatur, quia contemplatio ratione sui est operatio conueniens homini secundùm propriam ipsius naturam rationalem; sed operatio naturalis valde est delectabilis: ergo. Ex parte verò obiecti, etiam constat, quia obiectum contemplationis est Deus. Ex parte verò actus dilectionis contemplationem comitantis, etiam liquet, quia dilectio magnam diligenti suauitatem affert, præcipuè, si est dilectio Dei, iuxta illud: *O quàm suauis es Domine diligentibus te*: ergo delectatio maxima est proprietas contemplationis. 16

Dico 3. Plures habet contemplatio effectus. Primus est pax, & tranquillitas animæ. Ita D. Thom. 2.2.q.180.*art.* 2. *ad* 2. iuxta illud Psal. 149. *Qui posuit fines tuos pacem*. Secundus effectus contemplationis est contemptus temporalium, qui enim contemplationis suauitate fruitur, mentem ab omnibus temporalibus bonis, tanquam inferioribus, & indignis auertit. Tertius contemplationis effectus est desiderium æternorum, vt habetur Ecclesiast. 24. *Qui edunt me, adhuc esurient*. Quartus effectus est mira laborum, & omnium afflictionum huius vitę tolerantia; qui enim per contemplationem nouit hęc omnia breui fore transitura, & generosi, ac fortis esse animi hęc patienter tolerare, vix eorum cursu mouetur, sed hunc effectum principaliter habet contemplatio Christiana, quæ non solùm præcipit hęc breuiter transitura, sed etiam nouit esse media ad ęternam beatitudinem consequendam: ergo. Quintus effectus est libertas spiritus, cum enim per contemplationem homo super omnia temporalia sublimetur, ab earum captiuitate liberatur. Sextus effectus est mira suauitas, qua viri contemplatiui perfruuntur. Septimus effectus est amor Dei iuxta conditionem contemplationis ipsius. Octauus est beatitudo, quę inchoatur in hac vita, & complebitur in patria. 17 18 19 20 21 22 23 24

SECTIO V.

Contemplatio diuiditur in eam quæ est Catholicorum, & in eam quæ est Philosophorum gentilium.

SVMMARIVM.

25 *In quo differat contemplatio fidelium à contemplatione gentilium, explicatur.*
26 *In quo conueniant hæ duæ contemplationes, exponitur.*
27 *Hæ duæ contemplationes conueniunt etiam in medio contemplationis.*
28 *Differunt hæ contemplationes tum in fine, tum in alijs annexis in principio physicè mouente.*
29 *Differunt etiam in pluribus alijs, quæ ibi explicantur.*

DIco 1. Contemplatio fidelium in hoc differt à contemplatione gentilium, quia contemplatio Philosophorum est propter perfectionem contemplantis, & ideò sistit in intellectu, & finis eorum est cognitio intellectus. Contemplatio verò Catholicorum est propter Dei amorem, idcircò non habet pro vltimo fine cognitionem intellectus, sed transit ad effectum per amorem. Vndè licèt vita contemplatiua essentialiter in operatione intellectus consistat, quę est Dei contemplatio; principium tamen habet in affectu, quatenus aliquis ex charitate Dei ad contemplationem excitatur; vt ait D. Th. 2.2.q.180.*art.* 7. D. Greg. *homil.* 14. *in Ezechiel*. Ordinatur verò ad dilectionem Dei, nam ideò quis Deum contemplatur, vt maiorem ipsius Dei contemplati concipiat amorem: habet etiam concomitantem dilectionem, quia vnusquisque delectatur, cum adeptus fuerit, id quod amat. 25

Conueniunt igitur hæ duæ species contemplationis ex parte obiecti, quia tam Philosophus, quàm fidelis in sua cōtemplatione Deum speculatur, non tamen ęqualiter; nam fideles Deum pręcipuè, vt obiectum principale contemplantur, ac deindè ad eius opera, effectus, ac promissa contemplanda descendunt, gentiles autem ad omnia generaliter contemplanda, se totos occupabāt, & solùm aliqui sapientiores in Dei contemplatione versabātur, vt fuit Socrates, Plato, Aristoteles, & Pitagoras, cęteri verò solùm veritates creatas contemplabantur, & Deum ipsum ignorabant, 26

bant, iuxta illud Sapient. 13. *Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his quæ videntur bona non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnouerunt, qui esset artifex.*

27 Conueniunt etiam aliqualiter in medio contemplationis, quia tam fideles, quàm Philosophi ex consideratione creaturarum ad Dei contemplationem peruenerunt, iuxta illud: *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiant firmamentum*; sed in hoc differunt quòd Philosophi ex solis creaturis cognitionem Dei colligebant, & cùm solo lumine rationis ducti, procederent cùm errore, aliquas veritates inueniebant. Fideles autem non tantùm ex creaturis, sed etiam ex sacris literis per Dei reuelationem ipsas, & alias multas colligunt veritates simpliciter supernaturales, quales sunt mysterium Sanctissimę Trinitatis, Incarnationis, & alias veritates Catholicæ fidei.

28 Differunt etiam tum in principio, tum in fine, tum in alijs annexis. In principio physicè mouente, quia contemplatio fidelium, incipit à vero puroque bonitatis diuinæ amore, ad quem augendum, & conseruandum etiam terminatur. Contemplatio verò Philosophorum incipiebat à superbia, nec eis reuelauit Deus mysteria gratiæ. In fine verò differunt, quia contemplatio Philosophorum habebat pro fine vanam curiositatem, vndè tantùm fuit Speculatiua. Contemplatio verò fidelium non appetitur propter se ipsam tantùm, sed propter charitatis, & cæterarum virtutum exercitium, & augmentum. Vndè simul est speculatiua, & practica; essentialiter quidem, & formaliter speculatiua; virtualiter verò practica, quasi dirigens ad opera virtutum.

29 Differunt etiam in pluribus alijs, nam contemplatio fidelium habet mirabiles effectus suprà explicatos, quos non habet contemplatio gentilium. Deindè contemplatio fidelium supponit altissimam fidei diuinæ cognitionem, & in ea fundatur; supponit etiam spem æternæ beatitudinis. Vndè hæc contemplatio manet in ęternum, est enim visionis Dei participatio, sicut fides est participatio luminis gloriæ; propterea est beatitudo hic inchoata, in cœlis perficienda. Deindè Philosophi in sola contemplatione authoris naturæ versabantur, contemplantes solùm in eo perfectiones, quæ in creaturis relucebant; Catholici verò, non solùm eas perfectiones creatas in Deo contemplantur, sed etiam alias diuinas perfectiones; vt Deum esse auctorem gratię, eius sapientiam, misericordiam, iustitiam, omnipotentiam, cæterasque eius perfectiones. Dimissa igitur vana Philosophorum contemplatione, accedamus ad amplius explicandam veram, & piam fidelium contemplationem, quæ etiam multiplex est, & multis modis solet exerceri.

SECTIO VI.

Diuiditur contemplatio fidelium, in acquisitam, & infusam.

SVMMARIVM.

30 *Contemplatio fidelium diuiditur in acquisitam, & infusam.*
31 *Acquisita est naturalis, infusa est supernaturalis.*
32 *Acquisita est quæ industria, & exercitatione propria cùm operatione gratiæ acquiritur.*
33 *Infusa est quæ sola gratia, siue inspiratione diuina promanat.*
34 *Ponitur ratio huius diuisionis, & explicatur.*
35 *In contemplatione infusa, mens humana angelico modo se habet.*

30 Dico 1. Contemplatio fidelium, quę fidem prę supponit, diuiditur in duas species, scilicet in acquisitam, & infusam;
31 illa est naturalis, illa supernaturalis: sicut enim virtus est genus ad virtutem acquisitam, & infusam, ita & contemplatio Christiana, non immeritò in acquisitam, & infusam distribuitur.
32 Acquisitam eam nuncupamus, quam industria, & exercitatione propria, non tamen sine diuina operatione, & gratia acquirimus.
33 Infusam verò, quæ ex sola gratia, siue inspiratione diuina promanat, & quam Deus in nobis, sine nobis operatur, vt ex Augustino docet D. Th. 12. q. 14. art. 4. & 6.

34 Ratio autem huius diuisionis est, quia licèt contemplatio acquisita supponat fidem, vt illius fundamentum, & alias virtutes supernaturales, quia tamen ratio humana, etiam virtutibus Theologicis informata, humano modo mouetur, nempè per discursum, ac propria industria innixa, quamuis omninò supernaturaliter, & in ordine ad finem supernaturalem moueatur; tamen quantum ad nostrum attinet propositum, non dicitur contemplatio supernaturalis, & infusa, quia non sufficit ea motio rationis virtutibus infusis adhuc adiuncta, ad hoc vt *suprà* modum humanum, & diuino modo quis dicatur operari, nisi desuper adsit instinctus, & motio Spiritus Sancti, vt accidit in contemplatione infusa, quam Spiritus Sanctus diuino, & supernaturali modo in nobis operatur ab aliquo ex septem donis Spiritus Sancti, vel ab aliqua gratia gratis data profluentem. Operatio enim Spiritus Sancti quæ medijs donis contingit, ita est diuina, & supernaturalis, vt humana ratio etiam gratia, & charitate prædita, ad eam pertingere non valeat; modus enim operandi donorum diuersus est à modo operandi, etiam virtutum supernaturalium, virtutes enim infusæ modo humano, operantur, dona verò suprà modum humanum, vt ait D. Th. 3. *sent. dist.* 34. *qu.* 1. *art.* 2. Vndè in hac contemplatione infusa, mens humana angelico modo se habet, veritatem conspiciens simplici apprehensione, & intuitu sine rationis discursu; cùm enim ipsa creatrix sapientia, cuius potestas est infinita, veritatem docet, nulla est in addiscendo mora, nec opus est rationis discursu. 35

SECTIO VII.

Quid sit contemplatio acquisita.

SVMMARIVM.

36 *Ponitur definitio contemplationis acquisitæ.*
37 *Explicatur prædicta definitio.*
38 *Actus contemplationis acquisitæ, & Christianæ, vt plurimum est actus elicitus à virtute fidei, vel deductus ex principijs.*
39 *Sæpe contemplatio non versatur circa fidei veritatem in se reuelatam, sed potiùs ex reuelatione deducta.*
40 *Contemplatio acquisita, quandoque transit in contemplationem infusam.*

Dico 1. Contemplatio acquisita est sincera, & affectuosa cognitio summę Deitatis, atque effectuum eius nostra industria comparata. Dicitur cognitio summæ veritatis, quia in hoc conuenit cùm contemplatione gentilium; dicitur, & affectuum eius, quia secundario circa omnia versatur prout à Deo omnium rerum fonte profluunt, vel quatenus ex eis surgimus ad contemplandas tanquam in enigmate perfectiones increatas. Dicitur affectuosa, quia contemplatio Christiana habet suam causam in voluntate, scilicèt amorem Dei, quo ad contemplandam Dei essentiam & bonitatem, cęteraque attributa ascendimus, & quamuis essentia contemplationis ab intellectu, tanquàm à proprio fonte dimanet, tamen effectum in voluntate reponit amorem Deitatis: nam quo Deum perfectius cognoscimus, perfectius amamus. Dicitur nostra industria comparata, quia continuis meditationibus acquiritur, ac ijsdem conseruatur. Ita S. Basilius homil. 3. in verba illa Moysis, *attende tibi*. Vbi exactam sui ipsius meditationem eximiam Dei contemplationem generare ait. 36 37

Dico 2. Actus contemplationis acquisitæ. & Christianæ vt plurimum, est actus elicitus à virtute fidei, vel deductus ex principijs fidei. Ita D. August. in libro meditationum cap. 27. vbi ait: *Transeat, & transcendat omne quòd creatum est, currat, & ascendat velociter, & pertranseat, & in eum qui creauit omnia, quantum potest oculos fidei dirigat*. Sæpe tamen contemplatio non versatur circa fidei veritatem in se reuelatam, sed potius ex reuelatione deductam, & tunc dicitur assensus Theologicus, qui quamuis non sit de fide, habet tamen in se certitudinem non paruam. Aduerte tamen, quod sicut meditatio transit in contemplationem acquisitam, ita contemplatio acquisita, quandoque transit in contemplationem infusam. 38 39 40

SECTIO VIII.

Quomodo contemplatio acquisita, & infusa, ab inuicem differant.

SVMMARIVM.

41 *Contemplatio acquisita, & infusa conueniunt primo in obiecto.*
42 *Conueniunt secundo in causa, & effectibus.*
43 *Conueniunt etiam passim in medio.*
44 *Differunt etiam plurimum in obiecto, & medio.*
45 *Differunt ex parte principij, & quomodo.*
46 *Differunt ex parte luminis, & quomodo?*
47 *Differunt in medio tendendi in Deum.*
48 *Differunt ex parte specierum intelligibilium.*
49 *Differunt in subiecto, quia subiectum acquisitæ dicitur agens, & infusæ dicitur diuina patiens.*
50 *Differunt, quia acquisita non est tam simplex intuitus diuinæ veritatis, quàm infusa.*
51 *Differunt, quia contemplatio infusa tam in modo cognoscendi, penetrandi, quàm in effectibus lucis, amoris, & suauitatis, est plenior, & eminentior.*
52 *Differunt, quia in contemplatione infusa post raptum, non dubitat anima, quod rapta fuerit à Deo.*

Dico 1. Contemplatio acquisita, & infusa conueniunt primo in obiecto; vtriusque enim obiectum est Deus ipse, & omnia quæ ad eius perfectiorem cognitionem ordinantur. Cõueniunt etiam in causa, & in effectibus, vtraque enim à Dei amore promanans, tanquàm causa ad ipsum perfectius amandum, quasi aureo circulo facto reuertitur. Cõueniũt etiã partim in medio, quia tam cõtẽplatio acquisita, quàm infusa, tum in creaturis, 41 42 43

tum in ſacris litteris, prædictas veritates intuetur. Sed in obie-
44 cto, & in medio etiam plurimum differunt, quia contemplatio infuſa, præter has virtutes in creaturis relucentes plures alias attingit.

45 Dico 2. Hæ duæ contemplationes differunt primò ex parte principij, nam contemplatio acquiſita, naturam ipſam pro principio immediato, & Deum, vt auctorem naturę, pro principio proximo cognoſcit. Contemplatio autem infuſa, Deum, & auctorem gratiæ pro ſuo immediato principio cognoſcit; continetur enim in ordine gratiæ, prima verò in entitate ſua eſt naturalis, quamuis ad eius exercitium, auxilia diuinæ gratiæ actualis requirantur; nam ad bona quæcunque ardua, etiam ordinis naturalis, propter noſtrę naturę corruptę debilitatem, auxilium diuinæ gratiæ requiritur; ſecunda verò eſt in ſua entitate ſupernaturalis, propterea dicitur infuſa, nec ad illam cauſa ſecunda concurrit, niſi prius eleuata lumine ſupernaturali, vt ſtatim dicemus.

46 Dico 3. Differunt ex parte luminis, nam acquiſita dimanat ex naturali lumine rationis, licèt ad eius perfectionem lumen fidei cooperetur. Infuſa verò procedit à lumine ſupernaturali, puta intellectus, vel ſapiētię, quę ſunt dona Spiritus Sancti, vel ex alio
47 excellentiori. Differunt tertiò ex parte ſpecierum intelligibilium; nam acquiſita ſpecies, in quibus obiectum ſuum contemplatur, habet omninò naturales, tam in entitate, quàm in modo, propria ſcilicèt induſtria à phantaſmatibus abſtractas, & connaturali vſu ad contemplandum applicatas. Contemplatio verò infuſa, habet ſpecies ſaltem in modo, & quantum ad vſum ſuper-
48 naturales Differunt quartò in modo tendendi in Deum, quia infuſa, ſapientię, vel intellectus dono magis expedit, promptius, & ſuauius procedit, quàm acquiſita, quæ ab habitu fidei, vel ab alia virtute morali, ſeu Theologica dimanat, quapropter contemplatio naturalis, potius ſpeculatio, quàm contemplatio nominatur.

49 Dico 4. Differunt quintò, quia ſubiectum acquiſitę, verè dicitur agens, quatenus per proprios actus, & cum omnimoda electione, ac perfecto dominio veritates inuentas conſiderat. Subiectum verò infuſæ, potius dicitur diuina patiens, non quia non agat, nam contemplari, eſt vitaliter agere, ſed quia tam ſuauiter, & pacificè agit, vt potiùs actus recipere, quàm elicere videa-
50 tur. Differunt ſextò, quia acquiſita non eſt tam ſimplex intuitus diuinæ veritatis, quàm infuſæ, nam in acquiſita imaginatio per conuerſionem ad phantaſma ſimul operans operationem intellectus contemplantis, non ſæpè diſtrahit, & inquietat; in contemplatione verò infuſa manet anima ſic eleuata, & à ſenſibilibus abſtracta, quod quieta, & quodammodò abſorpta parte inferiori ſoli Deo intimè vnita, immobiliter adhæreat, vt optimè explicat D. Dionyſius *de cœleſti hierarchia cap.* 1.

51 Dico 5. Differunt ſeptimò, quod etſi duæ ſpecies eoſdem affectus producant, & eaſdem veritates diuinas cognoſcant; contemplatio tamen infuſa, tam in modo cognoſcendi, & penetrandi diuina, quàm in effectibus lucis, amoris, & ſuauitatis, eſt plenior, & eminentior, quàm ſit acquiſita. Cuius ratio eſt, quia contemplatio infuſa procedit à dono Sapientię, vel intellectus: ergo procedit fortius, & ſuauius, & cùm maiori luce, amore, & ſuauitate, quàm acquiſita, quæ tantùm procedit à lumine natu-
52 rali, adiuto lumine fidei. Differunt octauò, quia quando Deus per contemplationem infuſam illabitur animæ extra ſe raptæ, quando redit ad ſe ipſam, nullatenus dubitare poteſt, quod fuerit à Deo. Ita N.M.S. Thereſia *cap.* 18. *vita ſua*.

SECTIO IX.

De contemplatione acquiſita, mediante lumine fidei.

SVMMARIVM.

53 *Ad contemplationem debemus aſcendere ſine diſcurſu, mediante lumine fidei.*
54 *Primus effectus fidei in nobis eſt purificare corda.*
55 *Vt intellectus per fidem perfectè repræſentet Deum, debet habere qualitates ſpeculi.*
56 *Quæ ſint qualitates ſpeculi, explicantur.*
57 *Intellectus illuſtratus lumine fidei, debet ſimplici intuitu Deum contemplari, non extra, ſed in anima ſua.*
58 *Debemus Deum contemplari in conceptu vniuerſali, & non per partes.*
59 *Noſter intellectus habet capacitatem, & potentiam paſſiuam, reſpectu omnis entis intelligibilis, ſub quocumque modo finito.*
60 *Idem dicendum eſt de voluntate reſpectu boni vniuerſalis.*

53 Dico 1. Ad contemplationem debemus aſcendere ſine diſcurſu, & ſine aliqua ratione naturali, ſed lumine fidei. Ita D.Dionyſ. *in Epiſt. ad Timoth.* Ratio verò eſt, quia contemplatio eſt ſimplex intuitus veritatis, vt ſuprà diximus; ſed non poſſumus habere ſimplicem intuitum veritatis, niſi denudemur ab omnibus operibus ſenſuum externorum, & ab omnibus ſimilitudinibus intellectualibus, & ab omni re creata: ergo vt poſſimus aſcendere ad contemplationem, ab omnibus his debemus denudari, & ſolùm inniti in lumine diuinarum tenebrarum, quod eſt lumen fidei, & ideò D.Th 2.2.*q.*16.*art.*1.*ad* 1. dicit fidem eſſe neceſſariam tanquàm principium ſpiritualis vitæ, & fundamentum illius, & habitus, quo inchoatur vita æterna.

Dico 2. Primus effectus fidei in nobis eſt purificare corda, vt 54
patet ex illo Actor. 15. *Fides purificans corda eorum*. Impuritas autem hominum conſiſtit in eo, quod rebus vilioribus immiſcentur. Nam cùm homo dignior ſit rebus omnibus temporalibus, ideò impurus redditur, ex eo quòd temporalibus ſe ſubijciat per amorem; ab hac autem impuritate purificatur per contrarium motum, dum ſcilicet tendit in id quòd eſt ſupra ſe, ſcilicèt Deum, in quo quidem motu, primum principium eſt fides, vt ait Paulus ad Hebr. 11. *Accedentem enim ad Deum oportet credere*, hæc autem fides ſi perficiatur per charitatem formatam, perfectam purificationem cauſat.

Dico 3. Vt intellectus per fidem perfectè repręſentet Deum, 55
debet habere qualitates ſpeculi; qualitates autem ſpeculi ſunt
tres. Prima quòd ſit terminatum. Secunda quòd ſit ſtabile, & 56
quietum. Tertia quòd ſit terſum. Primam qualitatem obſeruat intellectus per attentionem ad Deum, per quam determinatur, ſicut per plumbum, ſpeculum, & non ſinit vagare intellectum quo vult; ſed per attentionem in lumine fidei ea mediante proportionatur cùm Deo, & fit ordinis diuini, vt probat D. Th. 1. *p.q.*12.*art.*5. Secundam qualitatem habet, reprimendo operationes actiuas, & motiuum Dei expectando. Tertiam qualitatem habet, quando nullam habet, maculam, nam ſi intellectus habet maculam, non poteſt Deum repręſentare, vt dixit Chriſtus: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*.

Dico 4. Facta hac purgatione, & diſpoſitione, intellectus il- 57
luſtratus lumine fidei ſimplici intuitu debet Deum contemplari, non extra ſe, ſed in anima ſua. Nam, vt ait: Apoſt. *Nos ſumus templum Dei, & Deus tanquàm in ſede eſt in anima iuſti*. Debemus
autem Deum contemplari, non per partes, & particulares ra- 58
tiones attributorum, ſed in communi, & in conceptu vniuerſali; non enim noſter intellectus ſatiatur in cognitione vnius attributi, ſed deſiderat Deum videre ſecundùm ſe totum; habet enim noſter intellectus capacitatem, & potentiam paſſiuam, reſpectu
omnis entis intelligibilis ſub quocumque modo finito. Vndè li- 59
cèt cognoſcat Deum finito modo, deſiderat cognoſcere eum ſecundùm ſe totum, & idem dicendum eſt de voluntate, quæ extenditur ad bonum vniuerſale, ſicut intellectus ad ens vniuerſale: quodlibet autem bonum creatum eſt quoddam particulare
bonum, ſolus autem Deus eſt bonum vniuerſale, ſicut eſt ens 60
vniuerſale, vndè ipſe ſolùs implet intellectum, & voluntatem, & ſufficienter mouet vt obiectum vtriuſque potentiæ.

SECTIO X.

Contemplatio acquiſita diuiditur in eam, quæ eſt per affirmationem, & in eam quæ eſt per negationem.

SVMMARIVM.

61 *Contemplatio acquiſita diuiditur in eam quæ eſt per affirmationem, & in eam quæ eſt per negationem.*
62 *Quid ſit contemplatio per affirmationem, explicatur.*
63 *Quid ſit contemplatio per negationem, exponitur.*
64 *Aliqui Sancti contemplantur Deum coniungendo affirmationem negationi.*
65 *Alij contemplantur Deum per excellentiam, per exceſſum, per eminentiam.*
66 *Hic modus eſt quaſi medius inter vtrumque iam dictum.*
67 *Ratio horum omnium proponitur.*
68 *Perfectiones alię sūt ſimpliciter ſimplices, alię ſecūdùm quid.*
69 *Perfectiones ſimpliciter ſimplices formaliter attribuuntur Deo.*
70 *Perfectiones ſecūdùm quid attribuuntur Deo tātùm eminēter.*

Dico 1. Contemplatio acquiſita, diuiditur in eam, quæ eſt 61
per affirmationem, & in eam quæ eſt per negationem.
Contemplatio per affirmationem eſt, quando ex eſſe creaturæ 62
aſcendimus ad eſſe Dei, tanquàm ab effectu ad cauſam, & quando ex via creaturæ affirmamus Deum viuere, ex intelligere creaturæ affirmamus Deum eſſe intelligentem, vndè ex perfe-
ctionibus creaturarum aſcendimus ad perfectionem Dei. Con- 63
templatio per negationem, eſt quando negamus Deo ea quæ videmus, & intelligimus, ſcilicèt eo modo quo in creaturis intelligimus, & hoc modo negamus de Deo ſubſtantiam, Sapientiam, cæteraque omnia, eo inquam modo quo in creaturis ea eſſe intelligimus, & pro hoc ſtatu concipimus. Ita D. Dionyſ. *cap.*1. *Theologia myſtica*. D. Thom. 2.2.*q.*8.*art.* 7. *& in* 3. *diſtinctione* 35.*q.*2 *art.*2. *quæſtiuncula* 2. Boetius *lib. de Trinit.* & alij Sancti Patres, & Doctores myſtici.

Dico 2. Alio modo contemplantur aliqui Sancti Deum, 64
coniungendo affirmationem negationi. Ita de Deo loquitur S. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 1. vbi ait: *Intelligamus Deum ſi poſſumus, quantum poſſumus, ſine quantitate magnum, ſine intelligentia creatorem,*

torem, sine situ præsentem, sine loco vbique; totum sine tempore,
sempiternum sine vlla mutatione sui, mutabilia omnia facientem.
65 Alij verò assignant tertium modum contemplandi Deum per
excellentiam, per excessum, per eminentiam, aut quid simile, &
hic modus est quasi medium inter vtrumq; iam dictum, & de
66 vtroq; participans, vt cum dicitur Deus non est quid sensibile,
sed super sensibile; nec imaginabile, sed super imaginabile; nec
intelligibile, sed super intelligibile; nec existens hoc, vel hoc,
sed super omne ens, & tunc veritatis aspectus fertur in mentis
caliginem, & altius eleuatur; & profundius aggreditur, pro eo
quod excedit se, & omne creatum. Ita Bonauentura *lib. de par-*
uo bono p.3. N.Philip. à Trinitate *p.2. de via illuminatiua tract. 1.*
artic. 3.
67 Ratio autem horum omnium est, quia quidquid perfectionis
est in effectu, debet præexistere in sua causa efficienti, vel eodem
modo, si sit causa vniuoca, vel superiori modo si sit causa æqui-
uoca; sed Deus est prima causa effectiua rerum omnium: ergo
perfectiones omnium rerum in eo eminenter continentur. Con-
firmatur, quia Deus est per se subsistens, sed esse per se subsistens
habet omnem rationem essendi: ergo Deus continet perfectio-
nes omnium. Aduerte tamen perfectiones, alias esse simpliciter
simplices, & alias secundum quid. Perfectiones simpliciter sim-
plices, quæ scilicet nullam includant in suo conceptu formali
imperfectionem, vt sunt iustitia, misericordia, &c. formaliter
68 attribuuntur Deo. Perfectiones verò secundùm quid, vt sunt
omnes specificæ rationes creaturarum, attribuuntur Deo tan-
69 tùm eminenter.
70 Vnde Deus simpliciter, & in sensu formali, dicitur sapiens,
iustus, misericors; non tamen dicitur in sensu formali, leo, pe-
tra, & similia, sed tantùm virtualiter, & per quandam proprie-
tatem, & potius de eo simpliciter, & in sensu formali, tales de-
bent negari propositiones. Imò loquendo etiam de perfectioni-
bus simpliciter simplicibus, cum non possint concipi in sua pu-
ritate, sed prout sunt creaturis plurimis imperfectionibus inuo-
lutæ; quapropter non vniuocè, sed analogicè de Deo prædican-
tur: inde est quòd melius tales propositiones de Deo negamus,
& solùm illas cum excellentia de Deo affirmamus, vt si dicamus
supersapiens, supersubstantialis, superintelligibilis, &c. ne pu-
temus esse in Deo, vt in creaturis.

SECTIO XI.

Diuiditur contemplatio acquisita, in eam, quæ est per ascen-
sum, & eam quæ est per descensum.

SVMMARIVM.

71 *Quid sit contemplatio per ascensum, explicatur.*
72 *Quid sit contemplatio per descensum, exponitur.*
73 *Contemplatio per ascensum, est per se, & principaliter per mo-*
dum vltimi finis intenta.
74 *Contemplatio per descensum, est minus principalis.*
75 *Per creaturas ascendimus ad Deum per sex gradus, qui ibi ex-*
plicantur.
76 *Quid facere debet contemplator, postquam ex creata ratione*
ad Dei contemplationem ascendit.

71 DIco 1. Contemplatio per ascensum fit, quando quibusdam
quasi gradibus à cognitione creaturarum, ad creatoris co-
gnitionem ascendimus, iuxta illud Paul. ad Roman. *Inuisibilia*
Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Contemplatio
per descensum, ex creatoris Dei contemplatione, per quandam
redundantiam ad contemplandas creaturas, tanquam ad obie-
72 ctum secundarium contemplationis descendimus. Vtriusque
contemplationis fundamentum est, quia sicut causa relucet in
proprijs effectibus, tanquam in vestigio suo, sic effectus relucet
in propria causa tanquam in exemplari, & principio; vndè & co-
gnitio effectuum ad contemplationem causæ, & vice versa co-
73 gnitio causæ ad contemplationem effectuum manuducit. Est
autem contemplatio per ascensum principaliter, & per se in-
tenta per modum vltimi finis, vt ait Augustin. lib. 1. de Trinit.
74 cap. 8. vbi ait: *Contemplatio Dei promittitur nobis, vt actionum om-*
nium finis. Contemplatio verò per descensum, est minus prin-
cipalis.
75 Dico 2. Per creaturas ascendimus ad Dei contemplationem
per sex gradus. In 1. gradu ponitur perceptio sensibilium. In
secundo gradu ponitur progressus à sensibilibus ad intelligibi-
lia. In tertio ponitur dijudicatio sensibilium secundum intelli-
gibilia. In quarto ponitur absoluta contemplatio intelligibi-
lium, in quæ per sensibilia peruenitur. In quinto ponitur con-
templatio intelligibilium, quæ per sensibilia inueniri non pos-
sunt, sed per rationem capi possunt. In sexto ponitur considera-
tio intelligibilium, quæ ratio, nec inuenire, nec capere potest,
quæ scilicet pertinent ad sublimem contemplationem diuinæ
veritatis, in qua finaliter contemplatio finitur. Ita ex Ricard.
de S. Victor. D. Thom. 2. 2. q. 180. *art. 4. in tertio argumento.*
76 Dico 3. Postquam quis ex creaturarum cognitione ad Dei
contemplationem ascendit, debet in caliginem ignorantiæ in-
trare, & credere quod Deus non est id, quod in ascensu nouit;
sed est super illud omne, eique sic cognito per affectum intimè,
ac suauiter adhærere. Ita D. Bonauentura *in itin. 3. dist. 4. art. 4.*
Non tamen per hoc intelligitur, quod in hoc sublimis contem-
plationis statu, nulla penitùs de Deo habeatur notitia, vt ipsa
videntur indicare verba, sed tantùm sequitur, quod non habea-
tur distincta Dei notitia quantum ad quid est; nam quantum ad
quia est, siue ad eius existentiam, habetur perfectissima. Nam
qui sic ad Deum per creaturas ascendit, debet omnes cognitas
in creaturis rationes, ac perfectiones à Dei conceptu remouere,
prout scilicet in creaturis limitatę, ac imperfectionibus admix-
tæ videntur, & iudicare, quod Deus est quid perfectissimum su-
per omnia intellecta aliquo modo illis simile, sed tamen per in-
finitum; per excellens, & in hoc confuso conceptu Deum con-
templari debet, vt optimè declarat Dionysius Cartusianus in pa-
raphrasi cap. 1. de mystica Theologia.

SECTIO XII.

Contemplatio acquisita, diuiditur per tres motus, circula-
rem, rectum, & obliquum.

SVMMARIVM.

77 *Motus in præsenti, sumitur illo modo, quo omnis operatio mo-*
tus dicitur.
78 *Intelligere, est quidam motus.*
79 *Tribus modis mouetur anima in Deum.*
80 *Explicatur primus motus, quo mouetur anima in Deum, & vo-*
catur rectus.
81 *Explicatur secundus motus qui dicitur obliquus.*
82 *Explicatur tertius motus, qui dicitur circularis.*
83 *Cur primus motus dicatur rectus, explicatur.*
84 *Cur secundus motus dicatur obliquus, explicatur; vbi etiam*
dicitur, cur tertius motus dicatur circularis?

PRo huius sectionis intelligentia, notandum est, quod motus 77
in præsenti non sumitur pro transitu de vno ad aliud, sed
illo modo, quo omnis operatio motus dicitur. Vnde intelligere,
est quidam motus, nam cum per sensibilia ad cognitionem in-
telligibilium deueniamus, & operationes sensibiles sine motu
non fiant, inde est, quòd etiam operationes intelligibiles, etiam
motus vocamus, & secundùm similitudinem diuersorum mo- 78
tuum, earum differentiam assignamus. His suppositis
Dico 1. Tribus modis mouetur anima in Deum; primo ascen- 79
dendo ab imperfecto ad perfectum, & hic motus vocatur rectus,
nam per eum rectè ascendit anima suo modo à creaturis ad crea- 80
torem. Secundus est, quando anima ex Dei contemplatione, ad
contemplandos effectus, aut ad alia eius opera, in ordine ad
creaturas diuertitur, & iterùm ad ipsum Deum contemplan- 81
dum reddit, & hic dicitur obliquus. Tertius est quando anima
dimissa sua ratione cum sola fide tendit ad Deum non limita- 82
tè, vt in creaturis, sed illimitatè, & in sua incomprehensibilita-
tè, & quando relinquendo species creatas quiescit in illa infini-
ta bonitate, tanquam in centro, & ibi præ admiratione, & amo-
re deficit, & defluit à se ipsa, & dulciter absorbetur, obdormit,
& quiescit in super dilectissimo Deo, & creatore suo, & hic
motus dicitur circularis.
Dico 2. Primus motus dicitur rectus, quia est proprium ani- 83
mæ rationalis, dum est in corpore tendere ad Deum mediante
cognitione sensibilium, & creaturarum, & discursu rationis, &
hic motus reperitur in contemplatione per ascensum superius
descripta. Et hic motus est proprius incipientium, & eorum
qui sunt in via purgatiua, vt ait D. Dionys. *cap. 3. §. oportet de cæ-*
lesti hierarchia. Secundus motus dicitur obliquus, quia cum in- 84
tellectus attenderet ad suum proprium obiectum, quod est es-
sentia vniuersalis Dei, in qua habebat totum sui complemen-
tum, reflectitur ad consideranda alia obiecta particularia, & li-
mitata, siue sint diuina attributa, siue res creatæ, & postea ite-
rum redit ad simplicem actum contemplationis diuinæ bonita-
tis, & hic motus est proprius illorum, qui sunt in via illumina-
tiua, & contemplationis, quibus proprium est attendere ad Deū
vt abstractum à rebus particularibus in illo conceptu vniuersali
summæ Deitatis. Tertius motus dicitur circularis, qui est fi-
gura perfecta sine fine, nec principio, quia per eum intellectus re-
motus à creaturis, in sola fide essentiam Dei contemplatur. Et
hic motus inuenitur præsertim in contemplatione supernatu-
rali, quæ in statu vnionis intimæ conceditur. Ita Dionysius *de*
diuinis nominibus cap. 7. §. Hanc, vt sup. & ibi D. Th. *Lectione 1.*

DISPVTATIO II.

De illuminatione actiua partis affectiuæ, per virtutum acquisitionē.

SECTIO I.

Virtutes sunt necessariæ ad acquirendam contemplationem.

SVM-

SVMMARIVM.

85 *Virtutes morales sunt necessariæ hominibus ad acquirendam contemplationem.*
86 *Probatur multiplici ratione.*
87 *Contemplatio impeditur per vehementiam passionum, & exteriores tumultus.*
88 *Virtutes impediunt vehementiam passionum, & exteriores tumultus.*

85 DIco 1. Virtutes morales sunt necessariæ hominibus ad acquirendam contemplationem. Ita D.Thom.2.2.*q*.18.*ar-*
86 *tic*.1. Ratio est, quia. vt diximus *disp*.1. *huius tract. sect*.3. virtutes morales, & earum exercitium sunt dispositio ad acquirendam contemplationem: ergo sunt omninò necessariæ ad acquirendam contemplationem; patet consequentia, quia nulla res
87 acquiri potest deficiente sua necessaria dispositione in subiecto. Confirmatur 1. Quia actus contemplationis impeditur per vehementiam passionum, & exteriores tumultus, abstrahendo animam ab intelligibilibus ad sensibilia; sed virtutes hæc omnia impediunt, & cohibent: ergo virtutes sunt necessariæ ad disponendum homines ad contemplationem.

88 Confirmatur secundo, quia virtus est habitus operatiuus disponens potentiam ad actus excedentes virtutem ipsius potentię, vel per se difficiles; sed potentiæ hominis sunt improportionatæ, tum ad actus supernaturales, qualis est contemplatio supernaturalis; tum ad actus difficiles, qualis est contemplatio naturalis: ergo virtutes morales sunt necessariæ dispositiones ad contemplationem.

SECTIO II.

Quid sit virtus.

SVMMARIVM.

89 *Ponitur definitio virtutis, & declaratur.*
90 *Virtute nullus malè vtitur formaliter.*
91 *Bene potest quis male vti virtutibus intellectualibus materialiter excepta prudentia.*
92 *Non potest quis male vti spe, & charitate, & alijs virtutibus moralibus, etiam materialiter, & cur?*
93 *Virtus alia est infusa, alia acquisita, & quid vtraq; importet?*

89 DIco 1. Omissis aliquibus definitionibus virtutis, quæ ab aliquibus circunferuntur, virtus sic communiter à Theologis definitur: est bona qualitas, seu habitus mentis, qua rectè viuitur, qua nullus malè vtitur quam Deus in nobis sine nobis operatur. Ita Magister *in* 2.*dist*.27. & cum D.Thom. 1. 2. *q*.55. *art*.4. alij communiter: Qualitas, seu habitus ponitur loco generis, cætera loco differentiæ, quia virtus per illa simul sumpta distinguitur ab omnibus alijs qualitatibus, & habitibus. Nam per hoc quod dicitur bona, distinguitur à prauis qualitatibus; per hoc quod dicitur mentis, distinguitur à qualitatibus corporeis; per hoc quod dicitur, qua rectè viuitur, distinguitur ab habitibus vitiosis, qui ad malè viuendum inclinant; per hoc quod dicitur, qua nullus male vtitur, distinguitur ab habitibus, qui quandoque se habent ad malum, quandoque ad bonum, qualis est opinio, quæ se habet ad verum, & falsum.

90 Aduerte tamen, quòd licèt nullus possit malè vti virtute formaliter, potest tamen vti malè materialiter virtutibus intelle-
91 ctualibus, excepta prudentia. Et ratio est, quia hæ virtutes intellectuales perficiunt tantùm intellectum in ordine ad verum, & non in ordine ad bonum sub ratione boni: ergo potest quis malè vti virtutibus intellectualibus, excepta prudentia, vtendo intelligentia, sapientia, scientia, & arte, immo & fide propter vanam gloriam. Vnde in hoc casu actus virtutum intellectualium, sunt physicè boni, per hoc quòd verum attingant, & mo-
92 raliter mali propter prauam intentionem. Dixi excepta prudentia; quia prudentia determinat bonum vsum actus. Et idem dicendum est de virtutibus moralibus; & de charitate, & spe; nam hæ virtutes habent pro obiecto bonum sub ratione boni honesti, & non solum respiciunt actum ex se bonum, sed bonum vsum. Vnde non possunt elicere actum ex aliquo capite moraliter malum, cum idem actus non possit esse simul bonus, & malus moraliter.

93 Dico 2. Virtus alia est infusa, alia acquisita; virtutem infusam Deus operatur in nobis sine nobis operantibus, non autem sine nobis cooperantibus; virtutem autem acquisitam, proprijs actibus, ac industria nostra nobis acquirimus, quod sic declaratur. Nam licet Deus, tam præviè, quàm simultaneè concurrat ad acquisitionem virtutis, nobiscum tamen concurrit, & ita Deus non operatur in nobis sine nobis virtutem acquisitam, sed eam operatur, vt prima, & vniuersalis causa; nos autem operamur vt causa proxima. At virtutem infusam Deus in nobis sine nobis operatur. Nam licèt auxilio diuino nos ad eius infusionem disponamus, propter quod dicimur cooperari ad huiusmodi infusionem, non tamen ad illam efficienter concurrimus, nam simul cum gratia sanctificante, cunctæ virtutes infusæ, tanquam eius proprietates immediate à solo Deo producuntur.

SECTIO III.

De virtutum proprietatibus.

SVMMARIVM.

94 *Virtus habet quatuor proprietates, scilicet est honesta, vtilis, delectabilis, & pulchra.*
95 *Declaratur prima proprietas virtutis, quod sit honesta.*
96 *Declaratur secunda proprietas, quod sit vtilis.*
97 *Declaratur tertia proprietas, quod sit delectabilis.*
98 *Declaratur quarta proprietas, quod sit pulchra.*

DIco 1. Virtus aliqua habet proprietates, scilicet honestam 94 vtilitatem, delectationem, & pulchritudinem. Ratio est, quia virtus est maximum bonum, vt ait S. Augustinus *lib*.2. *de libero arbitrio cap*.29. vbi ait; virtutes quibus rectè viuitur, magna bona sunt; sed bonum diuiditur in honestum, vtile, & delectabile, & pulchrum: ergo has omnes proprietates virtus habet. Patet consequentia discurrendo per omnes, & in primis, quod sit honesta; patet, quia virtus est consentanea legi diuinæ, est conformis naturæ rationali in se ipsa appetibilis, & Deo grata; sed illud est consentaneum legi diuinæ conforme naturę rationali in se appetibile, & Deo gratum, non potest non esse honestum: ergo 95 virtus est bonum honestum.

Quod autem sit vtilis probatur, quia bonum vtile est illud 96 quod conducit ad cōsecutionem finis intenti; finis autem quem homo intendit principaliter, est placere Deo, & minus principaliter æterna gloria; sed hic finis sine virtutibus adipisci non potest, nam, vt ait Apostolus: sine fide, quæ vna virtutum est, impossibile est placere Deo, & sine virtutibus gloria non potest adipisci, vt ait Psalmista Psal.23. *Quis ascendet in montem Domini, innocens manibus, & mundo Corde; qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo*: ergo virtus est vtilis.

Quod autem sit delectabilis probatur; tum quia instinctus na- 97 turæ rationalis in operibus moraliter bonis, sibiq; proportionatis, maximè delectatur; tum quia credere quòd in exercitio virtutum Deo placemus, est maximè delectabile, sed hoc est de fide: ergo. Tum quia id testificatur testimonium conscientiæ recti facti, quod Apostolus dicit iuge conuiuium. Quòd autem virtus sit 98 pulchra, etiam liquet, quia virtus, vt diximus, est bona, honesta, vtilis, & delectabilis: ergo est pulcherrima. Vnde in Canticis Canticorum ait sponsus sponsæ virtutibus ornatæ: *Pulchra es amica mea, suauis, & decora, pulchra vt Ierusalem*: ergo virtus maximè pulchra est.

SECTIO IV.

De distinctione virtutum.

SVMMARIVM.

99 *Virtus generaliter sumpta diuiditur in Theologicam, intellectualem, & moralem.*
100 *Theologica subdiuiditur in fidem, spem, & charitatem.*
101 *Intellectualis subdiuiditur in eam quæ versatur circa vniuersalia, & in eam quæ versatur circa particularia.*
102 *Virtus quæ versatur circa vniuersalia, subdiuiditur in intellectum, sapientiam, & scientiam.*
103 *Sapientia alia est infusa, alia acquisita.*
104 *Scientia alia abstrahit ab omni materia sensibili, non tamen intelligibili, vt Geometrica, & Arithmetica, alia abstrahit ab omni materia etiam intelligibili, vt Metaphysica, & Dialectica.*
105 *Virtus intellectualis, quæ versatur circa particularia, subdiuiditur in prudentiam, & artem.*
106 *Numerantur partes subiectiuæ prudentiæ.*
107 *Numerantur partes potentiales prudentiæ.*
108 *Virtus moralis diuiditur in iustitiam, fortitudinē, & tēperātiā.*
109 *Iustitia subdiuiditur in generalem, & particularem.*
110 *Generalis subdiuiditur in legalem, & epicheiam.*
111 *Particularis in distributiuam, & commutatiuam.*
112 *Numerantur partes potentiales iustitiæ.*
113 *Numerantur partes potentiales fortitudinis.*
114 *Numerantur partes subiectiuæ, & potentiales temperantiæ.*
115 *Virtus moralis diuiditur in acquisitam, & infusam.*

DIco 1. Virtus generaliter sumpta diuiditur in Theologi- 99 cam, intellectualem, & moralem. Theologica sic dicta, 100 quia Deum immediatè attendit, subdiuiditur in fidem, spem, & charitatem. Intellectualis sic dicta, quia residet in intellectu; diuiditur in eam quæ versatur circa vniuersalia, & in eam quæ versatur circa particularia. Virtus quæ versatur circa vniuersa- 102 lia, subdiuiditur in intellectum, sapientiam, & scientiam; sub intelle-

tellectu continetur intelligentia, quæ est de primis principijs
103 speculatiuis, & synderisis, quæ est de primis principijs practicis.
Sapientia quę est habitus inclinans ad cognitionem rei per altis-
104 simas causas, alia est infusa, alia acquisita. Scientia, quæ est habi-
tus inclinans ad cognitionem rei per suas causas, alia abstrahit
ab omni materia sensibili, non tamen intelligibili, qualis est tam
Arithmetica, quàm Geometria. Alia abstrahit ab omni materia
etiam intelligibili, qualis est Metaphysica, & Dialectica.
105 Dico 2. Virtus intellectualis, quæ versatur circa particula-
ria, subdiuiditur in prudentiam, & artem. Prudentia quæ dici-
tur recta ratio agibilium, habet partes subiectiuas, & potentia-
les. Partes subiectiuę sunt Monastica, Politica, Regnatiua, Æco-
106 nomica, Militaris: Regnatiua triplex est, Monarchica, Aristocra-
tica, Democratica. Partes potentiales prudentiæ sunt Ebulia,
107 Synozis, Gnome ars, quæ dicitur recta ratio factibilium. Quæ
iterum diuiditur in liberalem, & seruilem; liberalis habet spe-
cies continentes in hoc versu exametro. Lingua, Tropus, Ratio,
Numerus, Tonus, Angulus, Astra. Artis verò seruilis species con-
tinentur in hoc versu pentametro. Rus, Nemus, Arma, Rates,
vulnera, Lana, Faber. Et de his satis, quia vix ad nostrum atti-
nent institutum. Hic enim tantum agimus de virtutibus quæ
faciunt hominem habentem illas, simpliciter bonum; & opus
eius absolutè perfectum, qualis est tam virtus Theologica, quàm
moralis.
108 Dico 3. Virtus moralis sic dicta, quia versatur circa mores, di-
uiditur in iustitiam, fortitudinē, & temperantiam. Iustitia sub-
109 diuiditur in generalem, & particularem tanquam in partes sub-
iectiuas. Generalis subdiuiditur in legalem, & epycheam. Parti-
110 cularis in distributiuam, & commutatiuam. Partes potentiales
111 iustitiæ sunt Religio, Penitentia, Pietas, Humilitas ad alterum,
obseruantia, gratitudo, Vindicatio, Veritas, Amicitia, Liberali-
tas, Magnificentia ad alterum. Sub obseruantia generali conti-
nentur obseruantia specialis, Dulia, Hyperdulia, obedientia.
112 Fortitudo non habet partes subiectiuas, sed tantùm potentiales,
113 quæ sunt Magnanimitas, Magnificentia, Patientia, Perseueran-
tia. Temperantia habet tam partes subiectiuas, quàm potentia-
114 les. Subiectiuæ sunt Abstinentia, sobrietas, Castitas, Pudicitia.
Castitas alia est communis, scilicet coniugalis, & vidualis, alia
est specialis, scilicet Virginitas. Partes potentiales, sunt conti-
nentia, Mansuetudo, Clementia, Humilitas.
115 Dico 4. Virtus moralis diuiditur in acquisitam, & infusam.
Est autem differentia inter virtutes morales acquisitas, & infu-
sas. Nam virtutes acquisitæ non statim à principio, sed successi-
uè acquiruntur; cum enim non requirantur ad simpliciter, sed
ad facilè operandum, possunt ex vi principiorum naturalium,
medijs actibus acquiri. Infusæ tamen cùm sint tota virtus agendi
proxima, debent statim à principio iustificationis infundi. Vnde
virtutes morales infusæ à solo Deo possunt produci tanquam à
causa principali, & ita non possunt actibus nostris acquiri, vt
virtutes acquisitæ, vt diximus *sect. 2.*

SECTIO V.

De virtutibus Theologicis.

SVMMARIVM.

116 *Virtus Theologica diuiditur in fidem, spem, & Charitatem.*
117 *Ponitur fidei definitio, & eius explicatio.*
118 *Fides est necessaria ad salutem.*
119 *Quæ dona correspondeant virtuti.*
120 *Dono intellectus, quæ beatitudo correspondeat.*
121 *Ponitur spei definitio, & explicatur.*
122 *Quid sit obiectum spei, exponitur.*
123 *Quod donum correspondeat spei, demonstratur.*
124 *Quæ beatitudo dono correspondenti spei pertineat, exponitur.*
125 *Ponitur charitatis definitio, & exponitur.*
126 *Virtus Charitatis est omnium perfectissima.*
127 *Quod sit obiectum charitatis.*
128 *Quod sit subiectum charitatis.*
129 *Quod donum correspondeat charitati.*
130 *Quæ beatitudo illi correspondeat.*

116 DIco 1. Virtus Theologica sic dicta, quia Deum immediatè
attingit, diuiditur in fidem, spem, & charitatem. Ratio
est, quia Deus solùm potest attingi immediatè sub ratione primi
veri, & summi boni. Sub ratione primi veri attingitur per fidē,
qua credimus quæcumq; ab ipso reuelata sunt, primariò quidem
de ipso, secundariò de alijs sub ratione primi boni dupliciter at-
tingitur, vel summi boni nostri, scilicet à nobis consequibilis,
per auxilia diuinæ gratiæ, & sic attingitur per spem, vel summi
boni in se ipso, quod est summè diligibile, & sic attingitur per
charitatem, quæ ipsum primariò respicit; proximum autem
secundariò, quatenùs in ipso bonitas diuina relucet.
117 Dico 2. Fides definitur ab Apostolo *ad Hebr.* 11. Quòd sit spe-
randarum substantia rerum argumentum non apparentium. Seu
est habitus supernaturalis, quo illustratus intellectus creatus as-
sentitur ijs, quæ diuinitùs reuelata sunt, ita vt ratio talibus as-
sentiendi, sit omnia diuina reuelatio obscura nobis authenticè per
Ecclesię propositionem ineffabilem intimata. Et quia huiusmo-
di reuelatio obscura non causat euidentiam rei reuelatæ in se ip-
sa, inde est quòd intellectus per eam non conuincitur. Vnde ne-
cessaria simpliciter est ad credendum pia affectio erga Deum re-
uelantem, & res reuelatas, quæ ex habitu charitatis, vel ex auxi-
lio diuinæ gratiæ procedit.
Dico 3. Fides est necessaria ad salutem; sine fide enim, vt ait 118
Apostolus ad Hebr. 10. *Impossibile est placere Deo.* Quando est con-
iuncta gratiæ, & charitati, dicitur fides viua, & formata, quan-
do est à prędictis separata, dicitur fides mortua, & informis, cha-
ritas namq; est forma illius. Dicitur autem fides fundamentum
spiritualis ædificij, quia oportet credere, antequam quis mouea-
tur ad sperandum, & diligendum. Obiectum fidei est veritas ob-
scurè à Deo reuelata; prima quidem veritas, obiectum principa-
le; alia vero quæcumq; obiectum minus principale. Subiectum
quod illius, est intellectualis creatura. Subiectum quo est intel-
lectus; duplex est actus illius; interior, qui est assensus intelle-
ctus Deo reuelanti, tanquam primæ veritati in dicendo præsti-
tus, & exterior qui dicitur confessio fidei.
Dico 4. Virtuti fidei correspondent duo dona Spiritus Sancti; 119
donum scilicet intellectus, & donum scientiæ. Primum reddit
intellectum facile mobilem à Spiritu Sancto ad assentiēdum fir-
miter secundum regulas superiores, primis veritatibus Diuini-
tatis, quæ sunt quasi prima principia credendorum. Donū scien-
tiæ reddit intellectum facile mobilem à Spiritu Sancto, ad as-
sentiendum alijs credendis per causas inferiores, quasi conclusio-
nibus. Secundum, quod inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, in-
tellecta conspiciuntur, & credita digna iudicantur. Dono in- 120
tellectus correspondet sexta beatitudo: *Beati mundo corde, quoniā
ipsi Deum videbunt.* Dono scientiæ correspondet tertia beatitu-
do: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Ex fructibus autē
Spiritus Sancti correspōdet dono intellectus, ille quē Apostolus
vocat fidē, consistens in speciali quadā certitudine de reuelatis à
Deo per hoc donū acquisita, quæ perficit assensū virtutis Fidei.
Dico 5. Spes secunda virtus Theologica, est habitus supernatu- 121
ralis, quo voluntas firmata tendit in Deum, vt in summum bo-
num suum, seu obiectum suæ beatitudinis, arduum quidem, sed
tamen possibile consequi per auxilia diuinæ gratiæ. Firmitas
spei, fundatur tam in diuina promissione, quàm in efficacibus au-
xilijs Diuinæ gratiæ. Spes gratiæ sanctificanti, & charitati con-
iuncta, dicitur viua, & perfecta; separata verò ab eis, dicitur mor-
tua, & informis, & imperfecta; quia vt dictum est, charitas est 122
forma, & perfectio cunctarum virtutum. Obiectum spei, est bo-
num diuinum, vt obiectum beatitudinis, quatenus arduum, &
futurum. Subiectum quod spei est creatura rationalis: subiectum
quo est voluntas, quæ tale bonum respicit, quasi centrum suæ
quietis, quæ solo adepto satiari potest. Actus spei est diuinum
bonum ex prædictis auxilijs sperare.
Dico 6. Virtuti spei correspondet donum timoris, quod simul 123
cum spe subiectatur in voluntate, & sic voluntatem disponit, &
modificat, quod non transeat ad præsumptionem, dum ad effe-
ctum spei conatur. Timor qui est donum Spiritus Sancti est ti-
mor filialis, siue castus, & reuerentialis, & nullo modo seruilis.
Dicitur in principio initialis, deinde perfectus. Huic dono cor-
respondet prima beatitudo: Beati pauperes spiritu, quoniam ip- 124
sorum est regnum Cęlorum. Et ex fructibus Spiritus Sancti cor-
respondet modestia, continentia, & castitas.
Dico 7. Charitas tertia virtus Theologica, est habitus superna- 125
turalis inclinans ad amandum amore amicitię Deum super om-
nia, propter se ipsum, & proximum propter ipsum Deum. Dixi
amore amicitiæ, nam aliquid dupliciter potest amari, vel amore
amicitiæ, vel concupiscentiæ; tunc amatur amore amicitiæ,
quando amatur propter se ipsum, & est mutuus amor, sicut est
inter creaturam rationalem, & Deum iuxta illud Prouerb. 8.
Ego diligentes me, diligo. Tunc autem amatur amore concupiscen-
tiæ, quando amatur non propter se ipsum, sed propter amantem;
ita vt amans potius illo amore quærat potius bonum suum,
quàm bonum amati.
Dico 8. Hæc virtus inter omnes alias, tam theologicas, 126
quàm morales, est perfectissima, vt ait Apostolus: *Trium horum
maior est charitas.* Obiectum Charitatis est bonum diuinum, vel 127
in se ipso consideratum, vel vt ab alijs participatum, vt in se ipso
consideratum, vel vt ab alijs participatum, vt in se ipso conside-
ratum, est obiectum primarium; vt autem à creatura capaci
fruitionis Dei, participatum, est obiectum secundarium. Vnde
idem est obiectum, & vltimus finis in charitate, quæ proinde ex
sua ratione habet omnes virtutes dirigere, quia dum eas dirigit
in vltimum earum finem, dirigit in suum ipsius obiectum. Sub
obiecto primario charitatis comprehenditur totum quod est
formaliter Deus, siue sit absolutum, siue relatiuum. Sub obiecto
materiali comprehenduntur omnia quæ sunt aliquid Dei, &
sunt beatitudinis æternæ, vt est proximus, qui vel iam fruitur
tali beatitudine, vel potest illa frui, & etiam ipsemet, qui cha-
ritate fruitur, quamvis propria dilectio deficiat à ratione ami-
citiæ tendentis in alterum.

Dico

128 Dico 9. Subiectum Charitatis est voluntas, etsi sit vna ob indiuisibilitatem obiecti formalis. diuiditur secundum eius statum in incipientem, proficientem, & perfectam. Incipiens habetur in via purgatiua; proficiens in via illuminatiua; & perfe-
129 cta in vnitiua. Virtuti Charitatis correspondet donum Sapientiæ, cuius est iudicare de rebus diuinis per altissimas causas, per quòd differt à dono scientiæ, quod iudicat de rebus per causas inferiores. Hoc autem iudicium Sapientiæ est sine discursu ex quadam vnione, & connaturalitate ad Deum per Charitatem, ac ex gustu, & sapore inde profecto; nam iudicium quod fit cum discursu de rebus diuinis, pertinet ad Theologiam Scholasti-
130 cam, quæ est virtus intellectualis. Huiusmodi actus, est contemplari, & attendere rebus diuinis, & conspiciendis, & consulendis, ipsi correspondet septima beatitudo: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Ex fructibus Spiritus Sancti quinque virtuti Charitatis assignantur: scilicet Charitas pro actu dilectionis, gaudium, pax, bonitas, benignitas.

SECTIO VI.

De prudentia, & eius partibus.

SVMMARIVM.

131 *Prudentia licet subiectetur in intellectu, pertinet etiam ad virtutes morales.*
132 *Ponitur eius definitio, & explicatur.*
133 *Ponitur eius diuisio, & explicatur.*
134 *Quæ sint partes subiectiuæ prudentiæ, exponuntur.*
135 *Explicantur partes potentiales prudentiæ?*
136 *Quod donum correspondeat virtuti prudentiæ?*

131 Dico 1. Licèt prudentia subiectetur in intellectu, & hac ratione sit virtus intellectualis, pertinet tamen etiam ad virtutes morales, & annumeratur inter ipsas, vt ait D.Th. 2.2. q.47.art.4. *Est enim directrix, & moderatrix aliarum virtutum mo-*
132 *ralium*. Definitur autem prudentia: Est recta ratio agibilium; sumitur autem hic agibile pro intelligibili; prudentia enim versatur circa operationes, quæ dependent ab electione, seu libero arbitrio. Vnde obiectum eius sunt operationes humanæ, per quod distinguitur ab arte, quæ est recta ratio factibilium. Recta autem ratio in hac definitione importata, non se tenet ex parte obiecti, quasi recta ratio. Obiectum agibilium sit prudentia, sed se tenet ex parte potentiæ, & dicit habitum operatiuum inclinantem ipsam potentiam, ad rectam electionem agibilium, secundum regulas morum, quæ sunt leges creaturæ rationali impositæ, vel per dictamen rationis, vel per positionem aliquam, & hæ leges sunt velut idæa, ad quam intendit prudentia, ad rectam electionem in agibilibus.
133 Dico 2. Prudentia diuiditur in partes integrales subiectiuas, & potentiales. Ita D.Th.2.2.q.48.*art. vnic.* Partes integrales sunt octo: nempè, Memoria, Intelligentia, Docilitas, Solertia, Ratio, Prouidentia, Circumspectio, & Cautio. Hæ enim omnes conducunt maximè ad prudentiam; ille namq; prudenter operabitur, qui præteritorum memoriam retinet, & præsentium cognitione, & intelligentia pollet; & doctiorum doctrinam, & eruditionem suscipit, & veritatem sollicitè inquirit; Circunstantias agendorum, reiq; statum, & quæ inde euenire possunt, attendit; mediaq; ad finem consequendum disponit; ac tandem præcauet, & remouet, quæ illius consecutioni obstare possunt. Ex his solicita tantum cognitio status rei agendæ, & illius circunstantiarum est actus à prudentia elicitus; reliqua verò ad adquirendam prudentiam, vel acquisitæ perfectum vsum pertinent.
134 Dico 3. Partes subiectiuæ sunt Monastica, & Politica. Prudentia monastica, seu particularis, singulis modum agendorum præscribit, non solum quatenus priuatæ personæ sunt, sed quatenus sunt communitatis partes, & membra. Politica verò seu gubernatiua, bonum commune respicit; hæcq; subdiuiditur in œconomicam, hoc est familiæ bonum spectantem, & in legislatricem, qua leges in commune bonum conduntur; & in ciuilem, qua recta administratio ciuitatis, & legum obseeratio procuratur; in militarem, qua milites disponuntur, vt strenuè, & fortiter munus suum obeant. Porrò prudentia particularis, quæque propriissimè prudentia nuncupatur, vtpotè quæ bonum habentis spectat, est species infima, propter indiuisibilem rationem formalem sui obiecti, quod est agibile in ordine ad finem humanæ vitæ; sub prudentia verò ciuili continentur, Monarchia, id est, cum vnus præest toti communitati. Aristocratica, cum pauci, & optimi rem publicam gubernant. Et Democratica cum in re publica imperium est populare.
135 Dico 4. Partes potentiales prudentiæ, sunt Eubulia quæ versatur in consultatione rerum agendarum. Synesis, quæ profert rectum iudicium de rebus in consilium adductis secundum leges communes, & ordinarias. Gnome, quæ importat quandam perspicacitatem iudicij ex naturali ratione in proferendo iudicium, præter verba legis, ob circunstantias occurrentes ex benigna legislatoris voluntatis interpretatione, & est directiua Epi-Keiæ. Demum tam prudentia, quàm omnes eius partes, tam subiectiuæ, quàm potentiales, subiectantur in intellectu practico, quia cuncti earum actus sunt actus intellectus practici circa media, nempè Consilium, iudicium practicum, & imperium: certum est autem, quod virtutes resident in eadem potentia in qua eliciuntur proprij earum actus.
Dico 5. Virtuti prudentiæ correspondet donum consilij, quod 136
se extendit non solum ad actum consilij, sed etiam ad actum iudicij, & imperij; denominatur tamen à consilio, vbi in mente consiliata, potius apparet motio Spiritus Sancti, quam in iudicio, & imperio, quibus mens videtur se ipsam, & alios mouere, non autem moueri. Huic dono correspondet quinta beatitudo: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Non assignat Apostolus inter duodecim fructus, aliquem pro dono consilij, vel pro virtute prudentiæ; cuius ratio est, quia fructus importat rationem vltimi; non est autem vltimum in intellectu practico, sed in operatione alterius potentiæ directæ per cognitionem practicam, quæ operatio dabitur, vt fructus charitati, misericordiæ, vel alteri virtuti, à qua eliciatur, non autem prudentiæ, vel dono consilij.

SECTIO VII.

De iustitia, & eius partibus.

SVMMARIVM.

137 *Iustitia sumitur hic pro secunda virtute inter morales.*
138 *Ponitur eius definitio, & declaratur.*
139 *Quæ sint partes integrales iustitiæ?*
140 *Quæ sint illius partes subiectiuæ?*
141 *Quæ sint illius partes potentiales?*
142 *Declarantur partes potentiales iustitiæ.*
143 *Virtuti iustitiæ quod donum correspondeat?*
144 *Quæ beatitudo illi correspondeat?*

Dico 1. Relictis varijs acceptionibus iustitiæ, Iustitia pro- 137
priè, & strictè, sumitur pro determinata virtute, quæ numeratur secundo loco inter Cardinales, & est de numero moralium, & definitur. Est constans, & perpetua voluntas ius suum 138
vnicuiq; tribuens. Obiectum eius, est ius, seu iustum, subiectum est voluntas. Hæc virtus est specialiter ad alterum, & eius actus est ponere æqualitatem, ad quam requiritur medium rei, & non tantùm medium rationis, sicut in alijs virtutibus.
Dico 2. Partes integrales iustitiæ sunt facere bonum debitum 139
alteri, & declinare à malo contrario, ac ei nociuo; sine his enim non potest esse perfectum opus iustitiæ, vtrumq, autem dicit actum positiuum: nam facere bonum est v. g. restituere alienum: declinare vero à malo, est nolle furari. Partes subiectiuæ iustitiæ, sunt commutatiua, distributiua, & legalis. Commutatiua est partis ad partem, & reperitur in venditionibus, & inter ho- 140
mines particulares. Distributiua, est totius ad partes, & inuenitur in distributione bonorum communium, ac dignitatum reipublicæ ad ipsos ciues. Legalis, est partium ad suum totum, est maximè in obseruantia legum, secundum literam præcisè, in quo distinguitur ab EpiKea, quæ est species iustitiæ legalis, & respicit obseruantiam legum, secundùm in tentionem legis- 141
latoris.
Dico 3. Partes potentiales iustitiæ, sunt religio, pœnitentia, pietas, obseruantia, gratitudo vindicatiua, veritas, amicitia, & liberalitas. Religio est virtus, quę tribuit debitum cultum Deo, cuius actus sunt deuotio, oratio, adoratio, Sacrificium, oblatio, votum, iuramentum, adiuratio diuini nominis, eiusq; per laudẽ assumptio. Pœnitentia est virtus offerens Deo debitam satisfactionem, & dolorem pro peccatis, deficiunt tamen hæ duæ virtutes à ratione perfectæ iustitiæ, quia non reddunt Deo debitum honorem, & satisfactionem. Pietas est virtus, qua quis cultum exhibet parentibus, & patriæ, & consanguineis. Obseruantia, virtus sub pietate contenta, per quam personis in dignitate constitutis, cultus, & honor exhibetur: diuiditur autem hæc virtus obseruantiæ in obedientiam erga superiores, in vrbanitate erga ministros, & duliam erga Sanctos.
Dico 4. Gratitudo est virtus per quam benefactoribus pro be- 142
neficijs gratiam exhibemus. Vindicatiua est virtus per quam in vnoquoq; perficitur naturalis inclinatio repellẽdi nociua. Amicitia prout hic sumitur, est virtus quæ procurat, vt conuersatio nostra cum proximis sit grata, qualis debet esse spectata cõditione personarum, cum quibus agimus, & nostra. Liberalitas est virtus, qua benè vtimur omnibus his exterioribus bonis, quæ nobis ad nostram sustentationem concessa sunt. Ad hanc virtutem reducitur magnificentia. Aliquæ ex prędictis virtutibus deficiunt à ratione perfectæ iustitiæ ex defectu æqualitatis, quam ponere non possunt, vt pietas quæ parentibus, & magistris æquale reddere non potest; & idem est de dulia respectu Sanctorum.
Dico 5. Virtuti iustitiæ, ratione religionis annexę correspõdet 143
donum pietatis, secundum quod Deo vt patri cultum, & debitũ officium exhibeamus ex instinctu Spiritus Sãcti. Huic dono correspondet secunda beatitudo: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*

terram; quamuis iuxta propriam ipsius rationem, ei respondeat, tam quarta, quàm quinta beatitudo, quarta quippe di-itur: *Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturab-ntur.* Quinta verò dicitur: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur:* iustitia autem, quam sitiunt, habet connexionem cum dono pietatis, & opera misericordiæ pertinent ad pietatem.

SECTIO VIII.

De fortitudine, & partibus eius.

SVMMARIVM.

145 *Ponitur definitio fortitudinis, prout est virtus.*
146 *Explicantur actus fortitudinis.*
147 *Quæ sint partes integrales fortitudinis?*
148 *Quæ sint illius partes potentiales?*
149 *Quod donum correspondeat virtuti fortitudinis, declaratur.*
150 *Quæ beatitudo illi correspondeat?*

145 DIco 1. Fortitudo prout est virtus moralis, definitur à D. Th. 2.2.q.123.*art.*1. Est virtus existens in irascibili, coercetiua timoris, & audacię moderatiua instantibus pericu.is. Dicitur autem coercetiua timoris, & audaciæ moderatiua, quia munus fortitudinis, prout est virtus moralis, est coercere timorem, & non omninò tollere, & moderari audaciam, ne declinet in temeritatem; vnde vtraq; passionem reducit ad medium, ne in subeundis periculis mortis sit vel nimia timiditas, vel temeritas; pericula autem quę sunt materia circa quam huius virtutis,
146 debent esse maxima, ex aliqua impugnatione occurrentia. Hinc fit duplicem esse actum fortitudinis, scilicet aggredi, & sustinere; principalius autem est sustinere, quia qui sustinet, sentit iam eminentia pericula, qui verò aggreditur, habet ea vt futura: maius autem fortitudinis opus est, non moueri à præsentibus malis, quàm à futuris, tam enim bonum, quàm malum præsens plus mouet.

147 Dico 2. Partes integrales fortitudinis, sunt magnanimitas ad securè aggrediendum; & magnificentia ad perficiendum inchoata patientia, ne decidat animus ex tristitia mali præsentis; perseuerantia, ne fatigetur ex diuturnitate illius. Partes subiectiuas, non illas habet fortitudo, quia obiectum eius est indiuisum,
148 scilicet pericula mortis ex honesto fine, vel aggredienda, vel sustinenda. Partes potentiales fortitudinis, sunt quatuor, scilicet magnanimitas, magnificentia, patientia, & perseuerantia. Magnanimitas inclinat ad opera magna, & heroica in omni genere virtutum: hic continentur fiducia, quæ dicit spem consequendi illam, & securitas animi ex ablatione timoris. Magnificentia est virtus magnorum operum. Patientia est voluntaria, & diuturna perpessio rerum arduarum, & difficilium: sub ea continetur longanimitas ad sustinendas tristitias, & afflictiones. Perseuerantia est habitus firmans voluntatem in bono contra passiones irascibilis: sub ea continetur constantia, quæ superat omnia impedimenta exteriora.

149 Dico 3. Virtuti fortitudinis correspondet donum Spiritus Sancti eiusdem nominis, per quod donum fortitudinis altero modo roboratur, & mouetur animus contra pericula, simulque conceditur fiducia, & magna securitas triumphandi de inimicis Dei per tolerantiam passionum. Huic dono correspondet quar-
150 ta beatitudo: *Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Ex fructibus autem enumeratis ab Apostolo correspondet tam virtuti, quàm dono fortitudinis, patientia, & longanimitas: patientia quidem, quæ est actualis tolerantia malorum, qua quis possidet animam suam; longanimitas autem, qua suffertur expectatio diurna bonorum.

SECTIO IX.

De temperantia, & partibus eius.

SVMMARIVM.

151 *Ponitur definitio temperantiæ, prout est virtus moralis, & exponitur.*
152 *Proponuntur partes integrales temperantiæ.*
153 *Explicantur partes subiectiuæ temperantiæ.*
154 *Declarantur partes potentiales temperantiæ.*
155 *Quod donum correspondeat temperantiæ?*
156 *Quæ beatitudo illi correspondeat?*

151 DIco 1. Temperantia strictè sumpta, quo sensu est virtus moralis, est virtus quæ occupatur in moderandis voluptatibus corporis circa cibos, potus, & Venerem. Ita Aristotel. 3.
152 *Ethicor. c.*10. S. Th. 2.2.q.141.*art.*4. Partes integrales temperantiæ sunt verecundia, & honestas. Verecundia facit vitare turpia ex timore opprobrij, & confusionis. Vnde primariò timet vituperationem, secundariò tantum culpam, propter quod deficit à ratione virtutis; adiungitur ei erubescentia, quæ præcisè oritur ex timore vituperij, cum verecundia in turpibus quæ agit, vt vitet conspectus publicos inhonestus, sic intrinseca est temperantia, vt videatur cum actu ipsius identificari; nam in spiritualibus idem est honestum, ac pulchrum: pulchrum autē opponitur turpi, quod cum maximè reperiatur in actu intemperantiæ, pulchrum, & honestū maxime relucet in cōtrario actu tēperantiæ.

Dico 2. Partes subiectiuæ temperantiæ sunt abstinentia, so- 153
brietas, castitas, seu pudicitia, quibus opponuntur, gula, ebrietas, luxuria, seu impudicitia. Abstinentia consistit in moderanda voluptate ciborum. Sobrietas in potus moderatione. Castitas seu pudicitia in frenanda concupi centia, ne Venerem appetat, nisi vbi, & quando recta ratio dictat. Appellatur autem pudicitia, quia vsus venereorum etiam licitus, & quodcunque illorum signum, vt visus, amplexus, &c. pudorem, & verecundiam gignit, vt recte explicat August. *lib.* 14. *de Ciuit. Dei c.*17. *&* 28. D. Th. 2.2.q.152.*art.*4. Philosophus *lib.*3. *Ethicor. cap.*12.

Dico 3. Partes potentiales temperantiæ sunt continentia, 154
mansuetudo, clementia, modestia; sub modestia in genere continentur humilitas, studiositas, eutrapelia, modestia morum, modestia cultus, &c. Continentia licet perfecta virtus non sit, aliquo tamen modo est virtus, quæ ratio firmatur contra passiones, ne ab eis abduca.ur. Mansuetudo est virtus iræ moderatrix. Clementia est virtus moderatrix pœnæ; in vindicta quantum ratio communis boni permittit. Modestia genericè sumpta, est exteriorum, & interiorum actionum hominum moderatrix. Humilitas est virtus qua firmatur animus ne inordinatè extollatur. Studiositas est virtus moderatrix affectus circa studium, impellendo scilicet eum ad sciendum quæ oportet scire & ad nesciēdum quæ non oportet scire. Eutrapelia est virtus, quæ iocis, & ludis modum rationis ponit. Modestia est virtus ponens moderationem in motibus externis corporis. Huic vicina est parcitas, quæ externarum rerum vsum ad corpus pertinentium, vti sunt vestes, ornatus, & similia, moderatur.

Dico 4. Virtuti temperantiæ correspondet donum timoris 155
quo quis refrenatur à delectationibus carnis, iuxta illud Psalm. Confige timore tuo carnes meas. Ita D. Th. 2.2.q. 141. *art* 1. *ad* 3. Donum timoris principaliter respicit Deum, cuius offensam vitat, & secundum hoc correspondet virtuti spei; secundariò autem potest respicere quæcumq; aliquis fugit ad vitandam Dei offensam; maximè autem homo indiget timore diuino, ad fugiendum ea, quæ maximè alliciunt, circa quæ est temperantia,
& ideò temperantiæ etiam correspondet donum timoris. Huic 156
autem dono, vt coniuncto virtuti temperantiæ respondet hæc beatitudo: *Beati mites, quia ipsi possidebunt terram;* & ex fructibus correspondent castitas, & continentia.

SECTIO X.

De subiecto virtutum.

SVMMARIVM.

157 *Quodnam sit subiectum quod virtutum, explicatur.*
158 *Omnes virtutes tam acquisitæ, quàm infusæ intellectuales subiectantur in intellectu.*
159 *Prudentia cū suis partibus subiectatur in intellectu practico.*
160 *Fides subiectatur in intellectu speculatiuo.*
161 *Iustitia suis partibus residet in voluntate.*
162 *Fortitudo, & temperantia cum suis partibus subiectantur in appetitu sensitiuo, & quomodo?*

DIco 1. Subiectum quod virtutum, est substantia intelle- 157
ctus, vel per connaturalem identificationem earum cum ipsa, vel per cōmunicationem veluti ingenitam, vel per acquisitionem, aut infusionem. Primò modo est Deus, in quo sunt virtutes tam intellectuales, quàm affectiuæ, quæ in suo conceptu formali non dicunt, vel supponūt imperfectionem, non per modum habitus, nec per modum actus, distinctæ, siue à Deo, siue ad inuicem, sed per modum actus purissimi, vt dicunt communiter Theologi cum D Thom. 1. *p. q.* 15. Secundò modo est Angelus, in quo ab initio suæ creationis sunt inditæ virtutes, tam intellectuales, quàm affectiuæ eius naturæ, conuenientes tanquam perfectiones naturales per modum habitus, realiter superadditæ potentijs, & ab illis distinctę. Tertio modo est homo, qui cum in peccato sit conceptus, oritur virtutibus spoliatus, & debet illas suis actibus acquirere, vel Deus eas illi simul cum gratia in iustificatione infundit; in quo maximè differt ab Angelo, cui hęc in creatione fuerunt inditę, quod quidem patet ex difficultate; quam homo patitur in exercitio bonorum operum in diuersis materijs; quę difficultas tollitur per exercitium actuum virtutum, & per acquisitionem habituum virtutum, non tamen per habitus virtutum infusarum, nam cum eis non opponantur immediatè vitia; sed tantùm virtutibus acquisitis, non possunt tolli habitus vitiorum per habitus infusos. Vnde solum auferuntur per habitus acquisitos, qui acquiruntur exercitio actuū, vt benè notat noster Philip. à Trinit. *p.* 2. *tract.* 2. *discurs.* 3. *art.* 1.

Dico 2. Omnes virtutes tam acquisitę, quàm infusę, quę di- 158
cuntur intellectuales subiectantur in intellectu, vbi completè suum

159 suum eliciunt actum. Vnde ex quatuor virtutibus cardinalibus, Prudentia cum suis partibus subiectatur in intellectu practico.
160 Fides autem ex Theologicis subiectatur in intellectu speculatiuo. Et ratio est, quia actus prudentiæ est dirigere virtutes morales ad finem; actus verò fidei est assentiri veritatibus à Deo reuelatis; constat autem quod primum pertinet ad intellectum practicum cognoscentem, quis sit ordo, & proportio mediorum ad finem. Et secundum pertinet ad intellectum speculatiuum apprehendentem huiusmodi veritates. Aliter dicendum est de alijs virtutibus moralibus nam iustitia cum suis partibus residet in voluntate in qua perficitur actus eius. Vndè definitur quòd sit constans, & perpetua voluntas tribuens vnicuique quod suum est: fortitudo verò, & temperantia cum suis partibus subiectatur in appetitu sensitiuo. Fortitudo quidem in parte irascibili; temperantia verò in parte concupiscibili, vt *suis locis* diximus.

SECTIO II.

Non potest vna virtus perfectè sine alijs acquiri.

SVMMARIVM.

163 *Virtus moralis acquisita, potest sumi vel in statu perfecto, vel imperfecto.*
164 *Quid sit virtus in statu imperfecto?*
165 *Quid sit virtus moralis perfecta, exponitur.*
166 *Virtus perfecta, vel potest sumi vt opponitur virtuti imperfectæ, vel prout dicit virtutem in summo gradu intentionis, vel prout dicit virtutem in gradu heroico.*
167 *Virtutes morales, quæ perficiunt hominem secundùm communem statum, vna non potest esse in statu perfecto sine alijs.*
168 *Virtutes morales, quæ perficiunt hominem secundùm communem statum, vna potest esse in statu imperfecto sine alijs.*
169 *Virtutes morales acquisitæ, quæ perficiunt hominem secundùm aliquem statum eminentem, non sunt semper actu cum alijs in esse perfecto, sed tantùm in potentia.*
170 *Maximè necessarium est ei qui ad perfectum virtutis statum desiderat ascendere, nullam occasionem exercendi virtutem prætermittere.*

163 PRo huius sectionis intelligentia notandum est, quòd virtus moralis acquisita, potest accipi vel perfecta, vel imperfecta. Virtus imperfecta est quædam inclinatio in no-
164 bis existens ad aliquod de genere bonorum faciendum, siue talis inclinatio sit nobis à natura, siue ex assuetudine, si talis inclinatio sit à natura, non habet essentiam, nec modum virtutis etiam imperfectæ formaliter loquendo, quia de ratione virtutis est, quod reguletur, & dirigatur per prudentiam, & sic solùm materialiter potest dici virtus, si sit ex assuetudine. Vel illa inclinatio est habitus, vel tantùm dispositio: si sit habitus, est quidem essentialiter virtus, sed imperfecta quoad modum, & statum; si autem sit tantùm dispositio, sic est virtus imperfecta, vt solum materialiter, & apparenter, non autem forma-
165 liter, & essentialiter sit virtus. Virtus moralis perfecta est habitus inclinans in bonum opus benè agendum, id est ad faciliter, promptè, delectabiliter, & firmiter agendum, quantum est ex inclinatione ipsius virtutis; nam potest fieri, quod ex vertibilitate liberi arbitrij non semper sortiatur effectum, quia virtus subditur quantum ad vsum libero arbitrio, & non è contra; liberum verò arbitrium, potest deficere ab inclinatione virtutis, donec firmetur in gratia.
166 Secundò suppono, quòd virtus perfecta sumitur tribus modis. 1. vt opponitur virtuti imperfectæ, quæ solum materialiter, ac apparenter, & non formaliter, & essentialiter est virtus. Secundò prout dicit virtutem in summo gradu intentionis, & sic opponitur virtuti imperfectæ, quæ quidem formaliter, & essentialiter est virtus, sed remissa seu parum in subiecto radicata. Tertiò prout dicit virtutem in gradu heroico, quæ tunc talis dicitur, quando solet elicere actus eminentissimos, quod non habet virtus intensa, licèt sit eadem substantialiter cum virtute in gradu heroico, & in eodem gradu intentionis; nam virtus heroica id habet ex maioribus auxilijs diuinæ gratiæ, vel ex speciali concursu donorum Spiritus Sancti; quod tamen non habet virtus intensa, sed solum importat maiorem in subiecto radicationem, & potest minus excellentes actus elicere, vt constat experientia. His suppositis
167 Dico 1. Virtutes morales quæ perficiunt hominem secundùm communem statum, ita sunt ad inuicem connexæ, vt vna non possit esse in statu perfecto sine alijs. Ita communiter Theologi cum D.Th.*q.1.de virtutibus art.2.& 12.& q.61.art.1.* Ratio est, quia nulla virtus moralis potest esse perfecta sine prudentia perfecta; sed non potest dari perfecta prudentia absq; omnibus virtutibus moralibus, quæ perficiunt hominem secundũ communẽ statũ: ergo non potest dari vna virtus moralis perfecta sine alijs.
168 Dico 2. Virtutes morales quæ perficiunt hominem secundum communem statum, non sunt adeò connexæ, vt vna non possit esse in statu imperfecto sine alijs, sed de facto id sæpè accidit. Ita D.Th.1.2.*q.65. art.1.* Ratio est, tum quia, diuersa sunt obiecta, & subiecta virtutũ, tum quia potest quis exercere actus vnius virtutis, absq; eo quod exerceat actus aliarum, & hoc ordinariè contingit; cum enim materiæ virtutum sint diuersæ, non semper simul concurrunt; sed sæpè separatim occurrunt. Vndè cum virtutes per actus proprios acquirantur, sequitur quod vna virtus moralis possit esse in statu imperfecto sine alijs.

Dico 3. Virtutes morales acquisitæ, quæ perficiunt hominem 169
secundum aliquem statum eminentem, & quarum materię non occurrunt communiter cuilibet exercendæ, non sunt semper actu cum alijs in esse perfecto consideratis connexæ, sed solùm in potentia proxima. Ita D.Th.1.2.*q.65.art.1.ad 1.* Ratio est, quia exercitium circa materias harum virtutum, non occurrit communiter vnicuique: ergo optimè potest aliquis habere virtutes morales acquisitas, sine hoc, quod habitus harum virtutum habeat actu, sed tantùm in potentia proxima, vt si quis per exercitium adeptus sit liberalitatem circa mediocres donationes, si superueniat ei abundantia pecuniarum, modò exercitio acquireret magnificentiæ habitum.

Ex his manifestè apparet, quàm necessarium est ei, qui ad per- 170
fectum virtutis statum; pertingere optat nullam occasionem exercendi virtutem prætermittere, propter mutuam redundantiam materiæ vnius in alium, ne defectus quem circa vnam committit, redundet in cæteris.

SECTIO XII.

Simpliciter est necessaria Charitas ad acquirendas, & conseruandas virtutes.

SVMMARIVM.

171 *Virtutes Theologicæ priores possunt esse in homine sine posterioribus, non tamen è contra.*
172 *Virtutes morales infusæ non possunt esse sine charitate.*
173 *Christus non potest esse sine virtutibus moralibus infusis.*
174 *In statu naturæ lapsæ non possunt virtutes morales acquisitæ denuò acquiri, & conseruari in esse perfecto sine charitate, benè tamen quoad essentiam.*
175 *Virtutes acquisitæ in esse perfecto sine charitate non merentur nomen virtutis.*
176 *Homini profitenti virtutem, necessarium nimium est conseruare gratiam, & charitatem.*

DIco 1. Virtutes Theologicæ priores possunt esse in homi- 171
ne sine posterioribus; non tamen è contrà. Vnde potest esse in homine fides sine spe, & charitate, & fides, & spes sine charitate, non tamen potest esse spes sine fide, & charitas sine fide, & spe: casu tamen quod fides, & spes sint sine charitate, non habent tunc perfectam rationem virtutis. Ita D.Th. 1.2.*q.61.artic.4.* & alij communiter Theologi.

Dico 2. Virtutes morales infusæ non possunt esse sine chari- 172
tate. Et ratio est, quia virtutes morales infusæ, non possunt esse sine prudentia infusa, sed prudentia infusa non potest esse sine charitate, ergo nec aliæ virtutes morales infusæ. Minor patet, quia nõ potest dari perfecta prudentia infusa sine perfecta rectitudine appetitus circa finem: sed sola charitas rectificat appetitum circa finem vltimum supernaturalem, ad quem ordinantur omnes virtutes morales infusæ: ergo virtutes morales infusæ nõ possunt esse sine charitate. Minor etiam liquet, quia licet spes aliquo modo rectificet appetitum circa finem vltimum supernaturalem, non tamen illum perfectè rectificat. Tum quia non rectificat circa ipsum in se consideratum, sed tantùm circa ipsũ, vt con equendum, & vt est terminus imperfecti amoris. Tum quia adhuc non rectificat illud hoc imperfecto modo, nisi vt est formata charitate, quia spes sine charitate est mortua. Vndè sic non mouet ad vltimum finem per actus meritorios, quibus tantùm potest haberi finis vltimus.

Dico 3. Charitas non potest esse sine virtutibus moralibus in- 173
fusis. Ita D.Th.*q.4.de virtutibus art.2.& q.12.q.65.art.3.* Ratio est, quia Deus in vnoquoq; ordine siue gratiæ ad quæcumq; dat inclinationem, dat etiam formas aliquas, quæ sunt principia operationum, & motuum ad quæ res inclinatur; sed Deus per charitatem dat inclinationem ad operationes supernaturales virtutum: ergo cum charitate infunduntur habituales formæ impeditæ producentes actus supernaturales virtutum, ad quos charitas inclinat; sed hæ habituales formæ sunt virtutes morales infusæ: ergo charitas non potest esse sine virtutibus moralibus attenta rerum natura.

Dico 4. In statu naturæ lapsæ, non possunt virtutes morales 174
acquisitæ denouo acquiri, vel conseruari in esse perfecto sine charitate, benè tamen quoad essentiam. Primum probatur, quia peccatum quo charitas excluditur, corrũpit perfectionem prudentiæ; sed sine perfecta prudentia non possunt dari perfectæ virtutes: ergo. Quoad secundum verò etiam liquet, quia experientia videmus peccatores faciliter sæpè elicere actus virtutũ;

sed

sed hoc indicat in ipsis adhuc esse habitus virtutum acquisitarum secundùm essentiam, quamvis in breui peribunt, nisi ad statum gratiæ citò redeant, quia vnum peccatum trahit aliud. Ergo.

175 Dico 5. Hæ virtutes acquisitæ sine charitate non merentur nomen virtutis, sed sunt virtutes falsæ, vtpotè charitate orbatę. Ita D. Aug. exponens illud Apost. ad Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Et ratio est, quia licèt tales habitus habeant essentiam virtutis, non tamen habent statum, & perfectionem illius etiam ordinis naturalis, quia non coniunguntur charitati, à qua eleuantur, vt respiciant finem supernaturalem, & habentem, faciant simpliciter perfectum. Aduerte tamen charitatem posse esse sine virtutibus acquisitis, vt videmus in paruulis iustificatis, & aliquandò in adultis, qui statim per iustificationem non acquirunt virtutes acquisitas, sed eas posteà per actus acquirunt.

176 Ex dictis colligitur, quàm sit necessarium homini virtutem profitenti, gratiam, & charitatem conseruare, & quàm nocivum, & periculosum sit illis manere priuatum; & quamvis nullum aliud esset damnum, & periculum, quam virtutum perfectione sic hominibus connaturali carere, magnum adhuc foret iudicandum; quid enim magis est hominibus disconueniens, quàm cor naturali hac virtutum perfectione priuari.

SECTIO XIII.

De multiplici medio, ac modo acquirendi virtutes.

SVMMARIVM.

177 *Primum medium ad acquirendam virtutem, est eius cognitio.*
178 *Secundum medium est magna ipsius æstimatio, seu operatio.*
179 *Tertium medium est postulatio ipsius à Domino.*
180 *Quartum medium est diffidentia sui, & confidentia in Deo.*
181 *Quintum medium est velle in omnibus Christum imitari*
182 *Sextum medium est exacta mandatorum Dei custodia, & legum obseruantia*
183 *Debet etiam dari ingens desiderium acquirendi virtutem, & operis executio.*

177 DIco 1. Primum medium ad acquirendam virtutem, est eius cognitio, nunquam enim voluntas fertur in incognitum, immò nec ferri potest, vt docent Philosophi, & experientia testatur. Est autem necessaria hæc cognitio, quia sæpè vitia, virtutes se esse, mentiuntur; nam sæpè sub parcimoniæ nomine tenacia se palliat, & effrenata ira spiritualis zeli virtus æstimatur. Vnde necesse est, vt rector animarum virtutes, ac vitia vigilanti cura discernat, vt benè notauit D Greg. 2 *part. pastoralis*
178 *cap. 9.* Secundum medium, est magna ipsius æstimatio, seu appretiatio; certum quippe est, quod etsi aliquid sit in se optimum, illud tamen non libenter amplectimur, nisi pro meritis æstimemus, ac magno in pretio habeamus.

179 Dico 2. Tertium medium ad acquirendam virtutem est postulatio ipsius; cum enim propria industria, ac diligentia, sine diuinis auxilijs virtutem acquirere non valeamus, & aliunde omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum sit, descendens à Patre luminum, debemus à Deo virtutem postulare, iuxta consilium Spiritus Sancti Iacob. 1. *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter; postu-*
180 *let autem in fide nihil hæsitans.* Quartum medium est diffidentia sui, & confidentia in Deo; iuxta illud Psal. 117. *Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine.*

181 Dico 3. Quintum medium ad acquirendam virtutem est velle Christum in omnibus imitari, in quo virtutes omnes mirabi-
182 liter elucent, vt docet Bernard *Serm. 22. in cantica.* Sextum medium est exacta mandatorum Dei custodia, & in viris religiosis obseruantia rigida. Cuius ratio est, quia: tam regula diuina, quam regula religionis, est de actibus virtutum, & illa cunctis est Christianis debitæ operationis mensura; ista verò viris est religiosis conuenienter operandi norma. Vnde facillimè in illius exacta custodia, & in istius rigida obseruantia, virtutes acquiruntur.

183 Dico 4. Postquam vir Deo consecratus ex adductis motiuis, ingens acquirendæ virtutis desiderium concipit, debet se statim accingere operi, quia, vt vulgò dicitur: nihil volenti difficile. Debet deinde desiderium huiusmodi, quoad virtutis acquisitionem impellitur, fouere, ac augere ex consideratione fructus percipiendi, seu fruitionis possidendæ per adeptionem virtutum, quæ superat omnem mentis cogitationem. Insuper debet semper habere præ oculis id quod facit, & agere quod agit, id est, frequenter acquirendę virtutis intentionem renouare, vt sic occurrentibus passim occasionibus exercendæ virtutis, tam actus internos ipsius, quàm externos eliciat, nec vllam exercitij tam sancti prætermittat occasionem; sic enim breuiter ac facile virtus acquiritur. Deniq; debet quotidie virtutis alicuius, quam specialiter tunc exercere decreuit determinatos numero actus elicere, singulisq; diebus suam examinans conscientiam, considerabit inter alia, an in hac fuerit parte fidelis.

SECTIO XIV.

In statu viæ illuminatiuæ, virtutes sunt in gradu superiori.

SVMMARIVM.

184 *In via purgatiua virtus incipit apparere.*
185 *In via vnitiua cernuntur virtutes in gradu heroico.*
186 *In via illuminatiua sunt virtutes in gradu superiori.*
187 *Probatur ratione.*
188 *In gradu viæ illuminatiuæ quomodo debeat virtus potentias illustrare?*
189 *Virtutes morales diuiduntur in politicas, purgatorias, & purgati animi, & quid hæc diuisio virtutum significet.*

DIco 1. Licet virtutis exercitium sit omninò necessarium, 184
in toto vitæ spiritualis, & perfectionis decursu; diuersimodè tamen datur in via purgatiua, illuminatiua, & vnitiua: nam in via purgatiua virtus tunc exurgens de nouo incipit per peccatorum euacuationem, per vitiorum eradicationem, per passionum moderationem, ac per appetitus mortificationem, aliqualiter apparere. In via vnitiua cernuntur virtutes in gradu 185
heroico, & sic potentias perficiunt, vt iam ab omnibus externis liberæ, ac in se ipsis collectæ, Deo suauiter adhæreant, ac in ipso quodammodò transformatæ, quadam inchoata beatitudine per- 186
fruantur. Restat nunc demonstrandum, quod virtus in statu viæ illuminatiuæ, sit in gradu superiori, qui sit medius inter infirmum viæ purgatiuæ, ac viæ vnitiuæ, quod quidē sic ostenditur.
Quia in hoc statu viæ illuminatiuæ, tres animæ potentiæ in- 187
tellectus, scilicet voluntas, & memoria superiori quodam modo se habent, quam se habuerint in via purgatiua, sed inferiori eo, quo se habebunt in statu viæ vnitiuæ: ergo necesse est quod omnes virtutes morales inter se connexæ, aliter se habeant in hoc statu viæ illuminatiuæ, quam in primo, & vltimo, sed in primo firmant potentias, ne decidant in peccata passiones, & appetitus, & in vltimo vt Deo adhæreant, & illo fruantur: ergo in 188
hoc gradu viæ illuminatiuæ taliter debent potentias illustrare, vt cordi tranquilitatem, ac menti profundam pacem contemplationi necessariam relinquant; sed hoc non habent nisi sint in gradu superiori, quàm sunt in via purgatiua: ergo in statu viæ illuminatiuæ virtutes sunt in statu superiori.
Vnde D. Th. 1. 2. q. 61. *art. 5* explicans hunc triplicem statum 189
virtutum correspondentem triplici viæ perfectionis, eas diuidit in politicas, purgatiuas, & purgati animi virtutes politicas vocat virtutes, quæ sunt necessariæ ad vitia comprimenda, & passiones moderandas, iuxta exigentiam societatis humanæ, qualiter reperiuntur in via purgatiua: purgatorias verò vocat virtutes exemplares; & diuinas, hoc est in diuinam similitudinem tendentes. Virtutes verò purgati animi appellat virtutes assequentium diuinam similitudinem, quas quidem virtutes dicimus esse beatorum, vel aliquorum in hac vita perfectissimorum, qui scilicet ad statum viæ vnitiuæ peruenerunt.

SECTIO XV.

Certis indicijs virtutes acquisitæ demonstrantur.

SVMMARIVM.

190 *Ponitur primum indicium virtutis acquisitæ, & explica tur*
191 *Ponitur secundum indicium illius, & exponitur.*
192 *Ponitur tertium indicium, & demonstratur.*
193 *Ponitur quartum indicium, & declaratur.*
194 *Quid facere debeat, qui in se ipso talia acquisitæ virtutis indicia apprehendit.*

DIco 1. Primum indicium, ac penitus euidens acquisitæ 190
virtutis in gradu perfecto, secundum quem in hoc statu viæ illuminatiuę requiritur, est si quis videat se facile, promptè, vniformiter, constanter, ac delectabiliter circa eius materiam operari, cum tamen prius difficulter, lentè, difformiter, inconstanter ac mœstè circa eam operaretur. Et ratio est, quia virtus est habitus mentis; sed habitus ex propria natura habet quod inclinet cum suauitate, constantia, & promptitudine, & vniformitate. Subiectum cui inhæret ad obiectum illorum actuum, quorum frequentatione genitus fuit: ergo cum quis in seipso talem inclinationem, facilitatem, promptitudinem, & vniformitatem, & delectationem in operibus virtutum, expertus fuerit, indicium euidens est, se virtutes ex auxilijs diuinę gratiæ acquisiuisse, & se eas in gradu perfecto possidere. Ita D. Bernard. Epist. 72. ad Ranald. vbi ait: *absq; dubio virtutem habet, qui non se difficilem, & morosum ad eius opera, sed agile, ac expeditum aduertit.*
Dico 2. Secundum indicium acquisitę virtutis est carere prę- 191
cedentium vitiorum impugnatione, & importuni passionū molestia.

lestia. Ratio est, quia eadem virtus, & reprimit actus vitij contrarij, & elicit actus oppositos, quibus paulatim perficitur: ergo qui se jam sentit carere vitiorum impugnatione, & passionum molestia importunitate, quibus antea premebatur, debet concludere se diuino beneficio, virtutes acquisiuisse, ac Deo benefactori gratias impendere: Permittit tamen aliquando Deus, quod in viris sanctissimis inordinatos materialiter passionum motus videamus, quos in ipsis relinquit: vel ad exercitium humilitatis, vel ad augmentum meriti, & tunc videntes eos excusare debemus, aut iusto pietatis motiuo, aut surreptione, aut passionis concitatæ violentia.

Dico 3. Tertium iudicium acquisitæ virtutis est exacta mandatorum Dei custodia, & in viris religiosis, rigida suarum legum obseruantia, cùm enim Dei mandata sint de virtutum actibus, & religiosæ leges sint de meliorum bono, & illorum custodia præsupponat præcessisse multos virtutum actus, necessariò sequitur quod medijs illis actibus adsint in anima virtutis acquisitæ in gradu perfecto, quæ sint in principium aliorum actuũ
193 similium obseruantiæ. Quartum tandem indictum acquisitæ virtutis est maximum in seipso experiri desiderium proficiendi in virtute, nam virtus gustata, & possessa desiderium sui gustantibus accendit, & quò magis gustatur, magis accendit desiderium, cui inditio debet adiungi desiderium imitandi Christum, imitatio quippe Christi Domini in perfectissimarum virtutum exercitio consistit.

194 Dico 4. Qui talia acquisitæ virtutis indicia apprehenderit, in seipso gratias primo Deo benefactori referat, cuius auxilijs virtutem acquisiuit. Deinde coram Domino totis visceribus humilietur, qui negligenti, ac inutili seruo tantum contulit beneficium. Denique nihil de se ipso præsumat, ne desidiosus efficiatur, quasi totum fecerit, immò credat se vix incepisse, & multò sollicitior attendat acquisitam virtutem conseruare, ac augere, & in via perfectionis vltra procedere, cùm in ea non progredi, sit regredi.

SECTIO XVI.

De deuotionis exercitio, quatenùs conducit ad contemplationem.

SVMMARIVM.

195 *Ponitur deuotionis definitio, & declaratur.*
196 *Actus deuotionis, habet pro obiecto cultum Dei.*
197 *Deuotio est primus actus religionis.*
198 *Contemplatio, & meditatio est causa deuotionis.*
199 *Causa principalis, & intrinseca deuotionis, est Deus.*

195 DIco 1. Deuotio est actus voluntatis promptæ, & paratæ ad faciendum quæcumque ad Dei seruitium, & famulatum expectant. Sumitur autem in hac definitione promptitudo ex parte subiecti ad agendum, sed ex parte subiecti in ordine ad aliquod obiectum cui afficitur, & destinat se, & hæc promptitudo consistit in affectu, & amore, quo quis in exercitio afficitur ad cultum, & obsequium diuinum, etiamsi non cogitet, neque habeat promptitudinem colendi; hoc enim pertinet ad actum reflexum; non quo quis est deuotus, sed quo quis vult esse deuotus, & promptus. Hic autem affectus non dicitur deuotio, quatenus est ad aliquem particularem actum cultus, verbi gratia orandi, vel sacrificandi, sed vt est affectus ad omnem cultum Dei, & vt meliùs explicetur, nihil est aliud, quàm affectus deliberatus circa obsequium diuinum, quia quando quis in neutram partem deliberat, nondum habet promptam voluntatem ad aliquid præstandum; postquam verò decreuit, & deliberauit, redditur voluntas prompta ad faciendum aliquid, & ita deuotio consistit in promptitudine, quæ sit actus deliberatus, & vocatur promptitudo deliberationis: promptitudo verò ad agendum, est promptitudo habitus, vel dispositionis potentiæ, vt facilè, & expeditè agat.

196 Dico 2. Actus deuotionis habet pro obiecto cultum Dei, sed sicut ad iustum cultum offerimus Deo diuersas materias, vt per orationem offerimus, & subijcimus intellectum Deo; per adorationem, corpus; per sacrificium externa bona, sic per deuotionem offerimus voluntatem, quæ quia est primum quod offertur in obsequium alicuius, ideò ponitur à D. Th. 2. 2. q. 82. *art.* 2. Primus cultus religionis igitur actus, qui habet pro materia oblata in ordine ad cultum, & obsequium Dei, voluntatem propriam, dicitur deuotio, quasi applicatio quædam voluntatis ad
197 obsequium, in quo differt ab amore D. Thom. 2. 2. q. 82. *art.* 2. *ad* 1. qui amor tradit, & applicat voluntatem alteri per modum vnionis, & affectus; deuotio autem per modum oblationis ad obsequium, quasi redigendo voluntatem ad seruitium alterius.

198 Dico 3. Contemplatio, & meditatio est causa deuotionis. Ita D. Th. 2. 2. q. 82. *artic.* 3. & probatur ex *Psal.* 38. In meditatione mea exardescet ignis. Nam meditatio est causa ignis spiritualis; sed ignis spiritualis causat deuotionem: ergo meditatio, & contemplatio est causa deuotionis. Confirmatur, quia causa extrinseca principalis deuotionis, est Deus; sed per meditatio- 199
nem concipit homo quod se tradat obsequio Dei, & hæc consideratio excitat dilectionem, quæ est deuotionis causa. ergo meditatio, & contemplatio est causa deuotionis. Sed de his vide fusiùs N. P. Fr. Ioannem à Cruce *sub fin. lib.* 2. *ascensus montis Carmeli*. N. Philippum à Sanctis. Trin. *p.* 2. *tract.* 2. *discurs.* 4. *per tot.*

SECTIO XVII.

Instructiones Directorum spiritualium, sunt vtiles ad ducendam animam ad contemplationem, si sint necessariæ, secùs si sint superfluæ.

SVMMARIVM.

200 *Director quid facere debeat postquam secreta cordis sui discipuli cognouit.*
201 *Debet Director curare, vt eius discipuli prius in via actiua exerceantur, quàm ad contemplationis fastigium ascendant.*
202 *Maximè debet attendere personas cum quibus conuersatur eius discipulus.*
203 *Tentationes quas solent habere incipientes, viam perfectionis in communi viuentes.*
204 *Directores ab omni specie lucri, & auaritiæ debent carere.*
205 *Nimia familiaritas inter directorem, & eius discipulum, præsertim si fuerit fœmina, est vitanda, & cur.*
206 *Instructiones superiorum sunt vtiles, quando sunt necessariæ, secus si sint superfluæ, & cur?*
207 *Omnis excessus vitandus est in consultatione Directoris spiritualis.*

DIco 1. Vbi Director ab anima erudienda secreta cordis acceperit, ad eius informationem procedere debet, & in 200
primis debet insistere, vt vitia curentur, & extirpentur; deinde virtutes plantentur in anima sui discipuli, iuxta illud Ieremiæ: *Posui te, vt euelles, & dissipes, & plantes, propterea præter exactam confessionem peccatorum, quam generalem oportet, si inualida alia fuerunt, vel de consilio in assumptione alicuius status, vel mutationis vitæ ad perfectionem tendendo omnes quoque inclinationes.* Debet director spiritus agnoscere, dirigere quoque debet discipulum, vt exerceatur in Schola mortificationis, & exercitationibus vitæ actiuæ, & vbi hæc omnia, quæ ad vitam purgatiuam intercesserint, ad contemplationem excitet, in feruentibus desiderijs, & orationibus, instruendo, donec post illuminationes has perueniat ad vnitiuam, in qua est summus contemplationis gradus.

Dico 2. Qui alios in via Dei instruunt ad profectum spiritualem, notent cum Caetan. 2. 2. q. 182. *art.* 1. & diligenter efficiant, 201
vt prius in via actiua exerceri faciant, quos edocent, seu instruũt, quàm contemplationis fastigium suadeant, oportet siquidem prius passiones domare habitibus mansuetudinis, patientiæ, liberalitatis, & humilitatis, &c. sedare, quàm ad contemplatiuam ascendat, & ob defectum huius, multi non ambulantes, sed saltantes in via Dei, postquam multum temporis, vitæ suæ contemplationi dederunt, vacui virtutibus inueniuntur impatientes, iracundi, si in huiusmodi tangantur, & propterea tales nec actiuam, nec contemplatiuam, neq; ex vtroq; compositum habuerunt, sed super arenam fabricarunt; & vtinam non sit frequens defectus iste. Hæc Caetanus; à tectis enim, & non à fundamentis cœperunt ædificare, & propterea non potuerunt consummare. Vnde vigilent confessarij, nec omni vento assuetæ visionis, & huiusmodi moueantur, nisi viderint suum discipulum mortificatum, & passionibus sedatis per viam purgatiuam incidisse, & virtutibus ornatum, & non per saltum ad contemplationis montem euenisse. Instruendorum quoq; voluntatem frangere curet, & vt sententiæ cedant propriæ, & nihil sine obedientia agant in his quæ tam præcepta, quàm concilia, & perfectionem iuxta regulas traditas à sanctis spectat.

Dico 3. Director maximè attendere debet, cum quibus conuiuit eius discipulus, maximè si fuerit mulier, ex conuictu 202
namque, & conuersatione sodalium, malæ, vel bonæ formæ virtutum vel vitiorum mentibus humanis imprimuntur, vt ait *Senec.* & D. Hieronym. dicebat *opuscul. ad Rusticum monachum.* Si es in Monasterio claustralis, ad hoc tendit oratio, vt doceant te, non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in monasterio sub vna disciplina patris, consortioque multorum, vt ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam, non facias quod vis, comedas quod iuberis, subijciaris cui non vis, lapsus ad stratum venias, ambulansque dormites, & nondum expleto somno surgere compellaris. Propositum monasterij timeas, vt Dominum diligas vt patrem, credas tibi salutare quidquid ille præceperit, ne de maiorum sententia dubites; cuius officij est obedire, & implere quæ iusta sunt, dicente Moyse: *Audi Israel, & tace, tantis negotijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab vno transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* Huc vsque Hieronymus.

203 Dico 4. Subtilis, grandisque tentatio in communi viuentes vexare solet, vt in cœnobio priuatam, vel eremiticam vitam eligere velint, vt communitatem benè ordinatam fugiant. Fateor optissimum esse consilium viris iam perfectis, maximè orationi deditis aliquando ad hanc eremiticam vitam confugere, vt fit in nostra religione; illis tamen, qui parum sunt in virtutibus radicati, maximè periculosa est hæc vita eremitica. Et ratio est, quia vt dixit cum Aristotel. 1. *polit.* D. Thom. 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 1. ille qui alijs non communicat, est bestia, aut Deus, id est diuinus vir. Non vult D. Thom. vitam eremiticam reprehendere, cum maximè sit laudabilis, sed docere quod vita solitaria debitè assumatur; nam cum hæc vita præemineat sociali, si absque præcedenti exercitio assumatur, periculosissima est, vt ait Sapiens: *Væ soli, quia non habet sublenantem se, nisi per diuinam gratiam suppleatur, sicut factum fuit cum B. Antonio, & Benedicto.* Hæc Diuus Thomas.

204 Dico 5. Directores ab omni specie mala auaritiæ, & lucri, cauere debent, vt intelligat instruendus eos imitari Apostolorum, qui dicebat: *Nolo vestra, sed vos.* Multo periculosius est si director vitæ spiritualis, ita rei familiaris, & personæ curam susciperet, vt à matre, vel patre seiungeret etiam sub specie orationis vel aptioris, & quietioris vitæ ad contemplationem, &c. Etiamsi mulier instruenda pudicitiæ, & omnium virtutum choro vallata sit, fugienda semper est, nam, vt ait Ambrosius 1. *Officiorum fœminam, quam benè videris conuersantem mente dilige, non corporali accessu frequentes, nemo miles cum vxore pergit ad bellum; & alibi fœminarum cum clericis nullo pacto coniuncta, permittitur conuersatio, ianua Diaboli, vita iniquitatis. Scorpionis percussio, nouumque genus est fœmina; eum proximat ignem, ascendit: nam quamuis verum principium videatur esse parum frequens, tamen familiaritas domesticum est periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum.* Vnde dicebat Augustinus.

205 *Fœminæ quò sanctiores sunt, eò magis alliciunt & sub prætextu blandi sermonis, immiscet se visus impijssimæ libidinis, crede mihi, Episcopus sum, Episcopum loquor, non mentior cedros libani, hoc est, contemplationis altissimæ, homines, & magnos prælatos, sub hac specie corruisse reperi.* Hæc Augustinus.

206 Hinc fit, quòd licet instructiones superiorum, vel confessorum, vel directorum spiritualium sint vtiles, quando sunt necessariæ, sæpius tamen sunt superfluæ, & quamuis maius appareat periculum illas contemnere tempore necessitatis; est tamen aliquale periculum illas quærere, dum non vrget necessitas. Sunt enim aliquæ personæ pietati consecratæ, quæ prætextu deuotionis, præsertim mulieres, plus nimio suos directores frequentant, mille proponunt ineptias, ac dubia inutilia, quibus Directores complacere volentes, & sibi nocent, & illis, quam melius foret, si Directores illas tantùm de rebus ad salutem necessarijs, iuxta cuiusque statum instruerent, & alia superflua, ac inutilia, dimittentes praxim potiùs virtutũ, quàm speculationem suaderent. Ex hoc etiam maiora solent mala contingere, nam ex nimia familiaritate, quæ in similibus conferentijs contrahitur, patitur ex vna parte contemptus, nam vulgò dicitur: nimia familiaritas, parit contemptum; ex alia verò parte sensualis affectus reuiuiscit, & vtrumque est maximum malum, & perfectionis impedimentum.

207 Concludamus igitur, & quasi certam proponamus doctrinam, quod sicut necessarium est in dubijs conscientiæ Directorem spiritualem consulere, ne superuenientibus animæ dubijs in medio sistat itinere, & non progrediendo regrediatur, vel etiam ne decipiatur à Dæmone, & pereat eius insidijs, vbi se tutam arbitrabatur; sic etiam necessarium est in tali consultatione, propter adductas rationes, superfluitatem, & excessum vitare, ne deuotio diminuatur, & transeat in affectum cordis.

DISPVTATIO III.

De illuminatione passiua, tam partis cognoscitiuæ, quàm affectiuæ in contemplatione supernaturali, & infusa.

SECTIO I.

Quid sit contemplatio supernaturalis, & infusa?

SVMMARIVM.

208 *Cur contemplatio supernaturalis dicatur infusa, exponitur.*
209 *Ponitur definitio contemplationis supernaturalis infusæ, & explicatur.*
210 *Quid requiratur vt contemplatio dicatur supernaturalis, exponitur.*
211 *Lux supernaturalis contemplationis non nisi perfectè purgatis, ac mundis mentibus communicatur.*

208 PRo huius sectionis intelligentia, notandum est quod contemplatio supernaturalis, non dicitur infusa, eo quod actus ipse contemplationis à Deo immediatè infundatur, hoc enim est impossibile, nam cùm actus contemplationis sit actus vitalis, debet procedere à principio intrinseco vitali, nempè ab intellectu contemplantis, sed dicitur infusa, quia principium proximum illius scilicet donum intellectus, vel sapientiæ à Deo immediatè infunditur, vel quia ipse contemplationis actus, ita suauis & delicatus est, quod intellectus agere se non præcipiat. Vnde potius diuina patiens, quàm agens dicatur, & actum contemplationis per infusionem recipere, non autem elicere credatur. His suppositis

Dico 1. Contemplatio supernaturalis, & infusa est prompta, & clara cognitio summæ Deitatis, vel eius effectuum ab intellectu, vel sapientiæ dono proueniens. Hæc descriptio conuenit omni contemplationi supernaturali, siue infimæ, siue mediæ, siue supremæ, vt infrà declarabitur. Dicitur clara cognitio à dono intellectus, vel sapientiæ dimanans, vt contemplationem acquisitam excludamus, quæ præterquam ab habitu prædictorum donorum, non dimanat, non ita promptè, & clara ad diuinorum intuitionem assurgit, nam illa meditatione permissa, ad veritatis aspectum, non sine labore conscendit; hæc verò quasi in ictu oculi omnia creata transcendens, supra diuinitatis mentem, à Deo ipso rapitur. Quomodo autem hæc infusa contemplatio procedat à dono intellectus, quomodo à dono sapientiæ, vel ab alio altiori principio, vel à scientia infusa; & differentiam quæ datur inter hæc dona, infrà fusiùs dicemus. 209

Dico 2. Vt contemplatio dicatur supernaturalis, non sufficit vt per viam fidei supernaturalis procedat, vt procedit contemplatio acquisita, nam fides solum concurrit ad talem actum remotè, & extrinsecè ex parte obiecti, & non vt principium proximum intrinsecum elicitiuum, vt patet in ascensu Theologico, qui per habitum Theologicum immediatè procedens, & mediatè per habitum fidei assentientis principijs fidei, non est ab ipsis supernaturalis, sed est ab illo naturalis, quia à principio proximo elicitiuo, modificatur, & ad ordinem naturalem deprimitur; nos autem loquimur de contemplatione intrinsecè, & quoad substantiam actus supernaturalis, & non tantum ex parte obiecti, quæ vt talis sit, requiritur quod procedat immediatè à principio elicitiuo supernaturali, hoc autem principium in contemplatione infusa est aliquod donum Spiritus Sancti, vel aliqua scientia infusa, vel aliud lumen superius, vt *infrà* dicemus. 210

Dico 3. Hæc lux contemplationis supernaturalis non nisi perfectè purgatis, ac mundis mentibus communicatur. Ita D. Gregor. *lib.* 24. *moralium.* Dionysius Cartusianus *de fonte lucis cap.* 8. Nam cum Deus sit essentialiter sapientia infinita, & lux splendidissima non nisi perfectè purgatis, ac mundatis mentibus communicatur; quando tamen videt animam prædicto modo purgatam humilitate, patientia, cæterisque virtutibus informatam, veritatisque auidam, & fonti sapientiæ inhiantem, ac de se perillustrari affectantem, mox vultum suum super eam illuminat, sapientiæ radio eam clarificat, seipsum ei præ solito clariùs gloriosiusque ostendens, atque increata, & occulta sapientia, ita vt ea quæ fidei sunt, rationesque credendorum, & nexum, ac ordinem credibilium subtiliter speculetur, ita vt lætabunda, ac grata mente decantet cum Psalmista 15. *Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum.* 211

SECTIO II.

De quatuor causis contemplationis infusæ.

SVMMARIVM.

212 *Quid sit subiectum quod, seu causa materialis contemplationis infusæ, explicatur.*
213 *Quod sit illius subiectum quo demonstratur.*
214 *Quid sit illius causa formalis, exponitur.*
215 *Quæ sit eius causa efficiens, ostenditur.*
216 *Quæ sit eius causa finalis, declaratur.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est, quod cum cuilibet enti, quatuor causæ assignentur, scilicet materialis, formalis, efficiens, & finalis; necesse est vt huiusmodi causas contemplationi infusæ assignemus. His suppositis

Dico 1. Causa materialis, seu subiectum quod contemplationis infusæ, est natura intellectualis, siue sit diuina Angelica, vel humana. Subiectum quo est potentia qua contemplatur, quæ est intellectus, qui dicitur oculus mentis, non secundùm sua naturalia tantum, sed vt illustratus donis Spiritus Sancti, & ad ordinem gratiæ per huiusmodi dona sublimatus; quamuis autem contemplatio procedat ab intellectu, & in eo reperiatur, vtpotè actio immanens, cuius est idem subiectum quo elicitiuum, & subiectum quo receptiuum: attamen si verè supernaturalis est, in ipsam influit voluntatem; est enim virtualiter transiens in aliam potentiam eiusdem suppositi. Ita D. Thom. 2. 2. *quæst.* 180. *art.* 1. Et ratio est, quia nascitur ex charitate, & Dei amore, & ad idem terminatur; vnde mirabilis est in contemplatione circulus; amor namque Dei ad eius contemplationem excitat, quæ contemplatio maiorem parit amorem erga ipsum Deum, cuius pulchritudinem, ac bonitatem in contemplatione videt. 212

Dico 2. Causa formalis contemplationis est simplex intuitus diuinæ veritatis, vt diximus *sect. praeced.* per hoc enim constituitur contemplatio in suo esse formali, & constitutiuo; ad eam tamen 214

men requiritur lux supernaturalis ex parte potentiæ contemplatiuæ, & manifestatio ex parte obiecti, cùm enim contemplatio sit actio supernaturalis, non potest nisi à principio supernaturali elici, nec obiectum attingere, nisi debitè propositum, ac
215 manifestatum. Causa efficiens contemplationis infusæ, est Spiritus Sanctus cum suis donis, & intellectus creatus talibus dotibus illustratus. Et ratio est, quia ad omnes actiones supernaturales cuiuscumque creaturæ concurrunt Deus, & ipsa creatura: Deus vt causa proxima per virtutem supernaturalem creaturæ communicatam, quæ est totalis virtus agendi proxima; creatura verò solum concurrit radicaliter vitaliter, concurrit tamen vt vera causa principalis, & non vt instrumentum, quia licèt intellectus concurrat ad aliam actionem, vt motus à dono illo supernaturali, per modum cuiusdam motionis transeuntis, & non per modum habitus; concurrit tamen ab intrinseco, siquidem concurrit actione vitali, quæ necessariò procedit à principio intrinseco vitæ, non solum vt moto, sed etiam vt eleuato ad actionem contentam intra latitudinem sui obiecti; nam Deus etiam vt intelligibilis; contemplatione supernaturali continetur intra latitudinem obiecti extensiui nostri intellectus.
216 Dico 3. Causa finalis contemplationis infusę est finis, ad quem ordinatur, vel proximè, ac immediatè, siue ab intrinseco, & remotè, ac mediatè; siue ab extrinseco. Finis proximus, & immediatus, & intrinsecus contemplationis infusæ est obiectum, scilicet Deus ipse cum suis effectibus supernaturali lumine, & modo supernaturali cognitus. Finis remotus, & mediatus, & extrinsecus contemplationis infusæ, est intima arcana, & felicissima animę contemplatiuæ cum Deo per amorem fruitiuum vnio, hæc enim mirabilis creaturæ rationalis vnio cum Deo per amorem fruitiuum, ac transformatiuum, est totius vitæ spiritualis intentus, ac præfixus à Deo finis, cuius delitiæ sunt esse cum filijs hominum.

SETCIO III.

De proprietatibus, & effectibus contemplationis supernaturalis, & infusæ.

SVMMARIVM.

217 *Declaratur prima proprietas contemplationis.*
218 *Secunda proprietas illius exponitur.*
219 *Tertia illius proprietas declaratur.*
220 *Contemplationem sæpissimè delectatio consequitur.*
221 *Effectus contemplationis supernaturalis enumerantur.*

217 Dico 1. Sanctus Gregorius super Ezechielem homil. 14 Proprietates diuinæ contemplationis refert dicens. *Vita contemplatiua amabilis valdè dulcedo est, quæ super semetipsam animam rapit, cælestia aperit, spiritualia mentis oculis patefaciens.* Harum igitur prima est, quæ per semetipsam animam rapit, vt significet non quamcunque eleuationem mentis in Deum, esse contemplationem supernaturalem, sed illam tantùm, in qua anima illustrationibus donorum Spiritus Sancti prætacta, non humano, sed diuino potius modo rapitur ad diuina, rapitur inquam, non raptu violento, & ecstatico, sed quando media Spiritus Sancti motione ad æternorum contemplationem suauissimè trahitur, ita vt eleuatio non tam actiua, quàm passiua, non tamen excludens arbitrij nostri libertatem omninò videatur.
218 Dico 2. Secunda proprietas contemplationis supernaturalis est suspensio, quæ nihil aliud est, quàm quædam à rebus terrenis ad Deum, & quæ Dei sunt, quasi violenta eleuatio, de qua loquutus fuit Iob, quandò dixit: *Suspendium elegit anima mea, & mortem omnia ossa mea*, quasi diceret, optaui mortem omnium inordinatarum affectionum, ac animæ passionum, & earum omnium oblitus, ac si essem mortuus, elegi suspensionem à rebus quibuscunque creatis, vt animus sic eleuatus diuina posset commodius intueri, ita explicat D. Gregorius hunc locum Iob 8. Moralium cap. 3 dicens: *Suspendium elegit vt ossa moriantur, quia dum mentis intentio ad altum se subleuat, omnem in se fortitudinem vitæ exterioris necat.* Hæc autem suspensio, quamuis aliàs dulcissima videatur, non incongruè violenta dici potest, non absolutè, sed inspecto homine post peccatum lapso, cui velut connaturale est rebus visibilibus ac terrenis tenacissimè adhærere.
219 Dico 3. Tertia proprietas contemplationis supernaturalis est cælestia aperire, quia ille spiritus eiusdem excitatur, magnificas ianuas cœli aperit, magnitudinem, multitudinemque diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei ostendit mentibus contemplatiuis, ac ingressis illis profundissima suæ gloriæ arcana reuelat, vt fecit S. Ioanni Euangelist. Apocalip. 4. cui apertum fuit ostium in cœlo, & vox quædam tanquam tuba dixit: *Ascende huc, & ostendam quæ oportet fieri*: post hæc, qui cum pareret vocanti statim ait: *fui in spiritu*, hoc est, in illum locum ingressus, vnde aperire cœlum, diuina penetrare, est proprius effectus doni intellectus; est enim veluti clauis aurea, quæ corticem sensibilium aperiens thesauros, & diuitias Dei omnipotentis intus latentes manifestat, ac vsque ad ipsum Deum, purè, ac vndè conspiciendum pertingit.

Dico 4. Contemplationem sæpissimè delectatio consequitur, 220
nam cum contemplatio supernaturalis sæpissimè, & vt in plurimum à sapientiæ dono promanat, quæ miram dulcedinem causat, necesse est, vt voluptas maxima ex contemplatione procedat, quare merito D. Gregor. *homil. 14. in Ezechielem* vt suprà contemplationem, non tam delectabilem, quàm ipsam delectationem, & dulcedinem, inquit, *Contemplatiua vita, amabilis valdè dulcedo est, nam cum sit summa Deitatis intuitus, & conuersatio, mentis cum Deo, non potest non coniunctam habere dulcedinem valdè amabilem*; dicitur enim sapientiæ 8. *Quod hæc diuina Sapientia, tam dulcis, & suauis est, quod non habeat amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam, & gaudium.*
Dico 5. Effectus supernaturalis contemplationis præcipui 221
sunt, admiratio, delectatio mentis, noua illustratio, ardentissima, ecstatica, & anagogica dilectio, id est sursum ducens ac rapiens ad diuina, aliquando etiam prouenit ex contemplatione inæstimabilis quædam iucunditas, quæ iubilatio dicitur ad omnes virtutum functiones, mira animi agilitas, ac promptitudo, ac demum alij multi, de quibus *tertia parte huius operis* specialiter, ac sigillatim opportunius agemus, & nunc breuitatis causa omittimus.

SECTIO IV.

Debent omnes ad contemplationem supernaturalem aspirare.

SVMMARIVM.

222 *Bonum diuiditur in honestum, vtile, & delectabile.*
223 *Quid vnumquodque illius importet?*
224 *Contemplatio supernaturalis habet hanc triplicem rationem boni.*
225 *Contemplatio tam ex parte principij, obiecti, & finis, quàm ex parte subiecti, & sui ipsius est honestissima.*
226 *Contemplatio est bonum omnium vtilius.*
227 *Nihil est delectabilius actu contemplationis.*
228 *Ponitur quædam obiectio, & soluitur.*
229 *Omnes præcipuè qui ex obligatione status ad illam obligantur, debent aspirare ad contemplationem.*

Pro huius sectionis intelligentia, notandum est, bonum diui- 222
di in honestum, vtile, & delectabile. Bonum honestum dicitur, quod propter seipsum desideratur. Vtile quod non habet in se quatenus tale aliquid ratione cuius desideretur, sed desideratur propter aliud, sicut sumptio medicinæ amaræ. Bonum de- 223
lectabile, est illud quod vt tale, nullam habet aliam rationem appetibilis, nisi delectationis, cum aliquando sit & noxium, & inhonestum. His suppositis
Dico 1. Contemplatio supernaturalis habet hanc triplicem 224
rationem boni; est enim plurimum honesta, vtilis, & delectabilis: ergo omnes fideles debent ad illam aspirare tanquam ad optimam partem, iuxta illud dictum Christi: *Maria meliorem partem elegit*. Antecedens patet, quia contemplatio, tam ex parte principij, obiecti, & finis, quàm ex parte subiecti & sui ipsius, est honestissima: ergo maximè ab omnibus appetenda est. Probatur 225
discurrendo per omnes partes antecedentis, quia contemplatio habet pro principio Spiritum Sanctum, pro obiecto Deum, pro fine habet cum Deo intimam vnionem fruitiuam; pro subiecto habet intellectum hominis, eleuatum Spiritus Sancti donis; ipsa in se est actus perfectissimus; sed nullum potest esse principium honestius, nec aliud potest esse obiectum honestius, quàm Deus, nec honestior finis, quàm illa intima vnio animæ cum Deo; nec honestius subiectum, quàm intellectus: ergo contemplatio ex omni parte, est bonum summè honestum.
Quod autem sit bonum omnium vtilius, etiam liquet, quia ho- 226
mo per contemplationem plurima acquirit merita, quibus ad æternæ gloriæ beatitudinem conducitur. Tum quia merita vitæ contemplatiuæ, maiora sunt, quàm vitæ actiuæ, & ideò Martha postulabat à Domino vt mitteret Mariam, quæ eam adiuuaret. Tum quia maiorem vtilitatem affert Ecclesiæ Dei. Tum quia viri contemplatiui plus illam adiuuant suis orationibus, quàm Prædicatores sua prædicatione. Tum quia fulgent in Ecclesia sua laudabili vita, & maiori copia miraculorum: ergo. 227
Quod autem nihil sit delectabilius actu contemplationis, etiam liquet. Tum quia illius principium, & obiectum est Deus; eius finis est vnio cum Deo, eius subiectum est intellectus illustratus, & ipsa secundùm se etiam est dulcissima, cum in quadam quiete, & vacatione diuina consistat, iuxta illud Psalmi 54. *Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus*: ergo omnes debent aspirare ad contemplationem vt meliorem partem.
Nec obstat, quòd contemplatio supernaturalis sit maximè dif- 228
ficilis, & periculosa, cum sæpè Diabolus se transformet in Angelum lucis, & plurimos decipiat. Respondetur namque quòd non est tam difficilis, quod non possit intendi ab hominibus, cum plurimos viderimus, maximè contemplatiuos. Pericula autem etiam plurima sunt in vita actiua, vt enumerat Paulus 2. ad Corinth. 1. *Periculis fluminum, periculis ex genere, &c.* Et licet aliqui

qui inueniantur decepti in hac via, plures sunt qui decipiuntur in via actiua, sed isti propter suam raritatem, ideò magis noti, & admirabiles sunt, cum aliàs à Dæmone seducti in via actiua, multo puriores sint. Debent igitur omnes ad hoc exercitium aspirare, nec debet quisque à sua imperfectione retardari, quin potius consideret, quod Deus imperfectis aliquando sublimem contemplationis gradum misericorditer, ac libenter concedit, vt eos perficiat, & alios ad tam sanctum, tam vtile, tamque iucundum contemplationis exercitium excitet, & perducat.

229 Dico 2. Quamuis omnes debeant ad contemplationem supernaturalem aspirare, & media proportionata ad eam comparandam adhibere, maximè hoc debent facere, qui ex proprio instituto ad illam obligantur. Ad directorem tamen vitæ spiritualis pertinet vt eos quos dirigit, pro cuiusque capacitate, & aptitudine, vel immediatè contemplationis exercitio, vel ad vitæ actiuæ opera magis, aut minus occupando, mediatè tantùm contemplationi præparet, non enim omnes æquè sunt apti ad contemplationem, vt experientia constat.

SECTIO V.

De medijs quibus ad contemplationem supernaturalem peruenitur.

SVMMARIVM.

230 *Contemplatio supernaturalis infusa est donum Dei, & gratia particularis, quæ nostro labore comparari non potest.*
231 *Deus iuxta cuiusque dispositionem, gratiam contemplationis supernaturalis concedit.*
232 *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.*
233 *Opera Dei sunt perfecta.*
234 *Vt homo perueniat ad contemplationem supernaturalem ex parte Dei, requiritur quod Deus animam vocet, & excitet.*
235 *Ex parte animæ requiritur munditia cordis.*
236 *Qui ad contemplationis Diuinæ fontem attingere desiderat, debet abstrahere mentem suam ab exterioribus.*

230 PRo huius sectionis intelligentia, notandum est contempla-
tionem supernaturalem, & infusam, esse donum Dei, &
particularem gratiam, quæ neque industria nostra, neque labore
comparari potest. Non enim potuisset Moyses ad montem ascen-
dere, neque ingredi caliginem, vbi vidit, & contemplatus est
231 Deum, nisi Dominus prius eum vocasset, vt dicitur Exodi 24.
Vocauit Moysem Dominus de media caligine, licèt tamen totum
hoc sit beneficium speciale Dei, ipse Dominus benignus, & mi-
sericors, iuxta cuiusque desiderium, & dispositionem, gratiam
contemplationis supernaturalis concedit. Nam sicut facienti
232 quod in se est ex prioribus auxilijs gratiæ, Deus non denegat gra-
tiam, qua ad vlteriorem perfectionis gradum proueniet, quia
233 Dei perfecta sunt opera, incipit enim vt perficiat, nisi mala no-
stra voluntate impediatur; inde est, quod iuxta propriam animę
contemplatiuæ in exercitijs spiritualibus dispositionem, se
Deus magis, aut minus in contemplatione supernaturali com-
municat. His suppositis

234 Dico 1. Vt homo perueniat ad contemplationem supernaturalem ex parte Dei, requiritur quod Deus animam vocet, & excitet dicens interius, surge amica mea, & veni; omne namque datum optimum, & donum perfectum maximè contemplationis spiritualis desursum est, descendens à Patre luminum. Vnde quicumque aspirauerit ad hunc statum, certò sibi debet persuadere, quod propria non poterit ad illum industria ascendere, nisi à Domino vocante perueniatur, & ipso roborante adiuuetur, & cooperante producatur; quis enim ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco Sancto eius, nisi à Domino ipso vocetur interius, iuxta illud: *Ego sum via, veritas, & vita, via ardua, via secreta, & multi incognita, quæ ducit ad montem huius fastigij.*

235 Dico 2. Ex parte animæ requiritur munditia cordis, simplicitas mentis, & puritas humilitatis. Requiritur munditia cordis, iuxta illud: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Munditia autem cordis est duplex, alia est deputatio affectus ab inordinatis affectionibus, & hæc fit per virtutes, & dona quæ pertinent ad vim appetitiuam. Alia est quæ fit per deputationem à phantasmatibus, & erroribus, vt scilicet ea quæ de Deo proponuntur, non accipiantur per modum phantasmatum, & hanc munditiam facit donum intellectus. Requiritur simplicitas mentis, iuxta illud Sapientiæ; *& cum simplicibus sermocinatio eius*. Requiritur puritas humilitatis, iuxta illud. *Confiteor tibi pater, qui abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis.* Et ratio ipsa suadet, quia sicut ad videndum luce solis hæc inferiora materialia, requiritur munditia oculorum; sic multò magis requiritur munditia cordis ad videndum Deum: non potest autem stare munditia cordis, quæ requiritur ad videndum Deum cum fictione mentis, nam vt dicitur in Prouerbijs: sapientia effugiet fictum, nec cum defectu humilitatis, iuxta illud: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Ad ascendendum igitur ad contemplationem supernaturalem, hæ dispositiones requiruntur ex parte animæ.

Dico 3. Præter prædictas dispositiones qui ad contemplatio- 236
nis diuinæ fontem attingere desiderat, debet ab exterioribus abstrahere mentem suam, eam recolligere, eius dispersiones, & euagationes abijciendo, feruenter exercere studium meditationis, & orationis, conuertendo se ad radium supernæ illustrationis, vt ait Dionysius Cartusianus de fonte Lucis cap. 9. *Optima etiam erit dispositio, contemplatio naturalis diuinæ gratiæ comparata auxilijs*; per illam namque mens exteriorum rerum nebulis liberatur, & ad Deum, licet via naturali, plurimum accedit. Vnde non mirum, quod tunc Deus qui sapientię dux est, & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem, ac pium eius conatum, manum applicabit, ac porriget adiutricem, mentem per donum sapientię illustrando, iuxta illud Isaiæ. *Requiem dabit tibi Dominus, & replebit splendoribus animam tuam.*

SECTIO VI.

Supernaturalis gratia contemplationis aliquando conceditur imperfectis, aliquando denegatur perfectis.

SVMMARIVM.

237 *Gratiam contemplationis, dat Deus cui vult.*
238 *Nunquam eam incipientibus statim à principio concedit, & perfectis eam denegat.*
239 *Ex quadam decentia, & congruitate, Deus potius perfectis, quàm imperfectis sua dona communicat.*
240 *Perfectis ordinariè, & imperfectis rarò gratiam contemplationis supernaturalis Deus concedit.*
241 *Deus tam perfectis, quàm imperfectis donum supernaturalis contemplationis misericorditer concedit.*
242 *Quando eam perfectis denegat, misericorditer ob supremos fines denegat.*
243 *Aliquando hanc gratiam ob maximos fines imperfectis concedit.*
244 *Quomodo se debent habere imperfecti si Deus eis gratiam contemplationis supernaturalis concesserit.*
245 *Quomodo se gerere debeant perfecti, si talis gratia eis fuerit denegata.*

DIco primò: gratiam contemplationis supernaturalis, dat 237
Deus cui vult; nam cum sit donum gratuitum, potest
Deus eam concedere, quibus voluerit sine iniuria aliorum, vt ait
Paul. 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei sum id quod sum*. Vndè non-
nunquam imperfectis, & incipientibus statim à principio eam
concedit; & perfectis eam denegat. Ita omnes Sancti Patres, ac 238
Doctores mystici, ex quibus Gregor. homil. 17. in Ezechiel. ait,
non enim contemplationis gratia summis datur, & minimis non datur, sed sæpè hanc summi, sæpè minimi, sæpè remoti, aliquando etiam coniugati recipiunt.

Dico 2. Ex quadam decentia, & congruitate Deus potius per- 239
fectis, quàm imperfectis sua dona communicat, quamuis istis ra-
rò, illis verò ordinariè gratiam contemplationis supernaturalis
concedit. Et ratio est, quia secundum viam ordinariam Deus 240
sua dona magis dispositis solet concedere; dignus enim est saltem
de congruo, qui plus laborauit maiorem percipere fructum,
quàm ille qui parum, aut nihil laborauit. Contrarium tamen
aliquando via extraordinaria accidit, vt inde manifestetur, quod
Deus est Dominus in distributione suorum donorum; & quod
nullus potest ei dicere, cur ita facis, vt ipse cuidam de hoc murmuranti dixit. *Oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum, numquid non possum facere, quod ego volo.*

Dico 3. Quando Deus tam perfectis, quàm imperfectis do- 241
num supernaturalis contemplationis misericorditer concedit,
& quando illud perfectis denegat, misericorditer negat; illis
namque talis doni concessio, & illis eius denegatio prodest ad sa- 242
lutem: scit enim Deus, quid vnicuique conueniat, & vnicuique
concedit, quod ei magis conuenire, saltem ad maiorem sui ipsius
gloriam, iudicat; concedit autem hanc gratiam aliquando im-
perfectis, vt suam liberalitatem hominibus ostendat; tum vt
maioribus gratijs postmodùm concedendis dignos efficiat; tum 243
vt in illis repentè fieret, quod alia via longo tempore, non posset
efficere; tum vt malitia hominum ostendatur, & sua mala correspondētia experiantur, quam verè dicat Dominus: *Perditio tua ex te Israel est, tantummodo in me auxilium tuum*. Perfectis autem eam aliquando negat, vt appareat eorum cōstantia, & vt proprijs, vt dicunt expensis pro Domino militent, vt appareat eorum fidelitas, vt eorum corona sit gloriosior, & vt appareat omnipotentia Dei, qui humanam naturam corruptam sic roborat, vt nullo pœnæ, solatio subleuata viriliter pugnet, ac mirabiliter triumphet.

Dico 4. Primi debent gratias exhibere, & in seipsis subsistere, 244
& non ob id eleuari extra se; sed potius ad Dei amorem animari,
qui tam misericors eis præbetur. Secundi verò nō debent despe-
rare, sed potius patienter sustinere, & nihil amplius velle, quàm
quod Deus de ipsis disposuerit, dicendo: *non mea, sed tua volun-*
tas fiat; satiabor cum apparuerit gloria tua, nam si perfectā habue- 245
rint suæ voluntatis vnionem cum diuina, magis Deo placebunt,
& plus acquirent meritorum, quàm si contemplatione superna-

turali fruerentur, cum in hac vnione sit perfectio charitatis, ad quam media contemplatione, quilibet aspirare debet, & hæc vnio voluntatis, & desiderium Deo placendi, & flagrantia charitatis sunt perpetua contemplatio, vt ait Augustinus in Psal. 37. Desiderium tuum oratio tua est, & sit continuum desiderium contemplatiua oratio; non enim dicit frustra Apostolus, sine intermissione orate; continuum namque desiderium est continua oratio, quæ verba maximæ consolationis debent esse illis, qui non possunt adhibitis omnibus sibi possibilibus ad contemplationis supernaturalis statum peruenire, quamuis ex instituto suo sint vitæ contemplatiuæ adstricti; hæc enim facientes abundè satisfaciunt.

SECTIO VII.

Quid faciet anima, quando ab ea contemplationis gratia subtrahitur.

SVMMARIVM.

246 *Gratia contemplationis multoties subtrahitur, & multoties iterum conceditur.*

247 *Quid debeat facere anima, quando Deus ab ea subtrahitur.*

248 *Referunt causa ob quas Deus cum anima sibi dilecta sic se gerit.*

246 Dico 1. Gratia contemplationis multoties subtrahitur, accedit, & recedit Deus, nam, vt ait Paulus 1. ad Corinth. 12. *Hæc omnia operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis, prout vult*, spiritus enim vbi vult, aspirat, vt ait Ioannes cap. 3. *Accedit Deus, & accedendo nos illustrat: recedit, & recedendo obscuritate, & mœrore nos discrutiat: anima itaque vicissitudinibus istis ascendit vsque ad cælos, & descendit vsque ad abyssos.* Ascendit vsque ad cælum cum luce sapientiæ profunditur, vt diuina contempletur; descendit vsque ad abyssos cum quasi caligine inuoluitur, & dono quo gaudebat, subitò spoliatur.

247 Totum hoc videtur in Ezechia: præcisa est velut à texente vita mea, dum adhuc ordirer, succidit me; vitam putabat, qua Deum præsentem sibi habeat, sed hæc vt tela præscinditur, & in initio consopitur, cum interna consolatio antequam reficiamur, ablactatu, sed bonum mihi Domine, quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas, vt sciam quia non in sola luce, & feruore, sed etiam in caligine & tempore erit perfectio mea: *Cogitaui enim*, inquit Bernardus, *quia de mane vsque ad vesperam finies me*; id est, consummabis me non in solo mane visitationis, aut tantùm in vespere tentationis, sed in vtroque simul erit perfectio mea; stultus ego qui tantùm sperabam vsque ad mane. Cum Dauid dicat: *A custodia matutina vsque ad noctem speret Israel in Domino.* Anima primò visitatur luce, postea verò obscuritate desolationis obruitur, è contrario aliquando accidit.

248 Dico 2. Causæ ob quas Deus cum anima sibi dilecta sic se gerit subtrahendo ab ea sæpè lucem contemplationis, sunt primò, vt effectus etiam leues castiget, quia amator contemplationis peccata etiam minima fugere debet. Vndè Sapientiæ dicitur: *In maleuolam animam non intrabit sapientia, neque habitabit in corpore subdito peccatis.* Græca habet: *Neque habitabit in corpore obnoxio peccato*, Quoniam vnum peccatum, cui vir spiritualis non reluctauerit, cui spontè subditus fuerit, huic sapientiæ ianuam excludet. Secunda causa ob quam Deus abscondit se, est vt quæratur iuxta illud Psalm. 140. *Quærite faciem eius semper.* Ita D. Thom. *opuscul. 61.* Tertiò absconditur, ne vir spiritualis otiosus sedeat tempore orationis, sed tempore consuetæ orationis, in quo consueuerat donum contemplationis experiri communi gratia adiutus, quod in se est, faciat, diuina mysteria considerans, & ex consideratione in seipsum reflectens, sancta proposita concipiat, affectus virtutum, & amoris eliciat; & horam destinatam orationi vtiliter insumat. Tandem aufert Dominus donum lucis suæ, vt postmodum cum illud restituerit dulcius, & præstantius habeatur, vt ait D. Gregor. 9. Moralium *cap. 11.*

SECTIO VIII.

Contemplatio supernaturalis ordinariè miscetur imaginationi, licèt aliquando aliter contingat.

SVMMARIVM.

249 *Infimus, & primus gradus contemplationis supernaturalis qui ordinariè vt in plurimum communicatur, est mixtus imaginationi.*

250 *Quomodo id accidat, explicatur.*

251 *Intellectio ordinaria præsentis status, dependet ordinariè ab operatione phantasiæ.*

252 *Probatur ratione.*

253 *Confirmatur.*

254 *Sicut operatio phantasiæ prodest ad intellectionem connaturalem, sic ei plurimum nocet & cur.*

Dico 1. Infimus, & primus gradus contemplationis super- 249
naturalis, qui ordinariè, & vt in plurimum communicatur, est mixtus imaginationi. Non dico quod sit pura imaginatio; quamuis enim imaginatio possit alicui vehementer attendere, ita quod tali attentioni spiritus absorbeatur, vt in illis accidit, qui sic viuam habent imaginationem, vt videre se credant quæ fingit imaginatio: hæc tamen imaginationis attentio, non dicitur contemplatio, siquidem contemplatio præcipuè supernaturalis, de qua nunc agimus, est actus simplex intellectus veritatem intuentis. Vnde quando dico quod contemplatio supernaturalis ordinariè miscetur imaginationi, solum volo dicere, quod datur actus intellectus speculatiui, qui sit simplex veritatis intuitus, qui tamen coniunctam habet imaginationis operationem, quomodo autem id accidat, iam explico.

Dico 2. Imaginationis operatio potest tripliciter contempla- 250
tioni coniungi, & quodammodo admisceri. Primò, ita vt imaginationis operatio se tantùm habeat antecedenter. Secundò, ita vt se tantùm habeat concomitanter. Tertiò ita vt se simul, antecedenter, & concomitanter habeat; imaginationis operatio tunc se tantùm habet antecedenter ad contemplationem, quando ex imaginatione oritur contemplatio; sed orta contemplatione cessat imaginatio, per hoc quod mens ab inuenta veritate totaliter occupatur, vt si aliquis ex visibilibus quæ noscit, surgit ad inuisibilia, quæ non noscit, vel propria industria per contemplationem naturalem, vel infuso lumine per contemplationem supernaturalem, totaliter prædominante intellectu, solùm occupatur in contemplatione, tunc cognitio se habet tantùm antecedenter, quatenus contemplatio oritur ex illa, & illo cessante remanet. Imaginationis operatio se habet tantùm concomitanter ad contemplationem, quando Deus immediatè spiritualia manifestat animæ, quæ dum per intellectum contemplatur, simul per imaginationem circa manifestata suo modo discurrit propter sympathiam harum potentiarum supra explicatam. Tandem imaginationis operatio se habet antecedenter, & concomitanter ad contemplationem, quando ipsa contemplatio ex imaginatione oritur, & durante contemplatione perseuerat imaginatio.

Vt autem hæc clarius innotescant, sciendum est, quod 251
quæuis intellectio saltem ordinaria præsentis status, naturaliter ab operatione phantasiæ dependet; impossibile enim est intellectum secundùm præsentis vitæ statum, quo passibili corpori coniunguntur, aliquid intelligere in actu, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ita D. Thom. 1. *part. quæst. 84. art. 7.*
Et Philosophi omnes cum Aristotele *lib. 3. de anima*. Et ratio 252
est, quia potentia cognoscitiua proportionatur cognoscibili; sed proprium obiectum intellectus humani, dum est coniunctus corpori, est quidditas, siuè natura in materia corporali existens: ergo vt intellectus intelligat suum obiectum proprium, necesse est, vt conuertat se ad phantasmata, speculando naturam vniuersalem in particulari existentem.

Confirmatur, quia obiectum nostri intellectus, non est for- 253
ma separata à particularibus secundùm se subsistens, vt dicebant Platonici, sed est natura in materia corporali existens; sed de ratione huius naturæ, est quod in aliquo indiuiduo existat, sicut de ratione lapidis, est quod sit in hoc lapide: ergo natura lapidis, vel alterius rei materialis cognosci non potest completè, & verè à nostro intellectu, nisi secundùm quod cognoscitur in particulari existens; sed hoc fit per conuersionem ad phantasmata: ergo noster intellectus, non potest connaturaliter aliquid pro hoc statu cognoscere, nisi per conuersionem ad phantasmata. Et hinc fit, quod læsa phantasia impeditur rectus vsus intellectus, vt apparet in amentibus, quod tamen non fieret, si ad illum imaginationis actus non requireretur. Fit etiam, quod quoties aliquid intelligimus, formamus interius quoddam corporeum idolum, siuè id quod intelligimus sit corporeum, siuè spirituale.

Dico 3. Sicut phantasiæ, seu imaginationis operatio, pro- 254
dest ad intellectionem connaturalem, dum se concomitanter habens illi conformatur, quatenus vtraque potentia circa idem operatur, sic plurimum nocet, ac impedit intellectionem, dum imaginatio ad aliud obiectum diuertitur. Et ratio est, quia anima sic distracta, & quodammodo diuisa, non attendit perfectè rei intellectæ, sed partim rei intellectæ, & partim rei imaginatæ: ergo minus attendit vtrique, iuxta philosophicum axioma, dicens: Pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Vnde viri contemplatiui, miram in contemplando suauitatem experiuntur, dum imaginatio perfectè subordinata cooperatur intellectui, & vice versa magnam patiuntur inquietudinem, dum intellectus diuina contemplatur & imaginatio materialibus attendens hinc, inde discurrit. Et ex dictis manifestè constat, quomodo contemplatio etiam supernaturalis ordinariè miscetur imaginationi.

SE-

SECTIO IX.

Aliquando in viris perfectis datur pura contemplatio sine concursu imaginationis.

SVMMARIVM.

255 *Multa possunt dari contemplationes in hac vita sine conuersione ad phantasmata.*
256 *Probatur authoritate sanctorum Patrum.*
257 *Quomodo dari possit talis contemplatio sine conuersione ad phantasmata, explicatur.*
258 *Pura contemplatio tunc est, quando sine imaginationis interuentu, aut saltem sine perceptibili illius interuentu contemplamur.*

255 Dico 1. Licèt connaturalis modus contemplandi intellectus humani, in hac vita, sit mixtus cum imaginatione, & per conuersionem ad phantasmata, vt supra diximus, multæ tamen dari possunt contemplationes extraordinariæ in hac vita, sine concursu imaginationis, nec conuersione ad phantasmata. Ita D. Thom. 3. *part. q.* 11 *art.* 2. D. August. *lib.* 12. super Genes. *cap.* 6. S. Bonauentura 3. *itineris æternitatis dist.* 4. S. Bernard. *in cantica serm.* 52. Vgo de S. Victore *lib.* 2 *de anima cap.* 20. Dio-
256 nysius Cartusianus *in commentarijs Theologia mystica art.* 2. Quomodo autem dari possit talis contemplatio sine conuersione ad phantasmata, est tota dubitatio, nam cum species intelligibiles, quibus ad contemplandum intellectus vti debet, sint à phantasmatibus per intellectum agentem abstractæ, videtur, quod ex naturali sympathia, quoties intellectus dictas species speculatur, toties imaginatio sua speculatur phantasmata. His tamen non obstantibus

257 Dico 2. Multis modis dari potest pura contemplatio absque consortio imaginationis. Primus est per infusionem alicuius extraordinarij luminis, quo ad puram intelligentiam eleuetur homo, & contempletur ad instar Angeli. Ita Dionys. Cartus. *Cælestis hierarchia art.* 5 *quæst.* 6. hoc enim sublimi lumine, mens supra modum suum ordinarium intelligendi per conuersionem ad phantasmata sublimatur. Secundus est per coordinationem plurium specierum intelligibilium Angelorum artificio factam, quibus simul vnitis clarè repræsentetur diuina veritas, quę in phantasmatibus non apparebat; & hæc nouitas repræsentationis claræ mentem sic allicit, & tacit attentam, vt imaginationis operatio suspendatur. Ita S. Bernard. *Sermon.* 14. *in Cantica.*

Tertius modus est adhuc sublimior per infusionem tam noui luminis ex parte potentiæ, quàm species perfectissimæ repræsentantis obiectum, quibus totaliter anima colligitur intra se, vt sic puræ contemplationi vacet, suspensa omni alia cognitione interna imaginationis. Ita Dionys. Cartus. *de vita inclus. cap.* 19. Quartus & supremus est, quando Deus immediatè se ipso seclusa omni specie vnitur intellectui virtute luminis supernaturalis, quo disponitur intellectus, tum ad receptionem ipsius Dei per modum speciei intelligibilis; tum ad eliciendum actum cognitionis perfectissimæ ipsius Dei, & tunc certum est, quod imaginatio non concurrit ad huiusmodi cognitionem, quamuis fieri possit, vt illa transacta circa illam operetur, & illius repræsentatiuum phantasma producat. An autem istud lumen, sit lumen gloriæ, vel illius participatio infra dicemus.

258 Dico 3. Sicut simplex intelligentia tunc dicitur, quando absque rationis discursu contemplamur, sic pura intelligentia siuè contemplatio est, quando sine imaginationis interuentu aut saltem sine perceptibili illius interuentu contemplamur. Ita D. Bonauentura 3. *itiner. dist* 4 *art.* 4 Vbi ait: Contemplator, es, si in te est vniformis fictio intelligentiæ puræ, & conformis affectio volitiuæ potentiæ per omnia in nullo impeditæ, in vno fontali principio cælestium gaudiorum, quod est Deus trinus, & vnus, sed tam perfecta contemplatio rara, & breuis est, & ad summum durat per dimidiam horam iuxta illud *Apocalypsis* 8. Factum est silentium in cœlo, quasi media hora; corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam, & necessitas corporalis, vel aliquid aliud interrumpit eam, vt notauit D. Gregorius 3. *moralium cap.* 12. & hoc ad augumentum meriti, & ad patientiæ, humilitatis, & resignationis exercitium.

SECTIO X.

Datur aliquando contemplatio perfectior in caligine diuina.

SVMMARIVM.

259 *Quid sit caligo diuina, explicatur.*
260 *Quantò maior est caligo, tantò perfectius anima Deum cognoscit indistinctè, & eminenter.*
261 *Ratio ob quam lumen diuinitus communicatum, causat tenebras, explicatur.*
162 *Quomodo se habeat anima sedens in hac diuina caligine, explicatur.*

Dico 1. Caligo diuina, est inaccessibile lumen, in quo habitare Deus di itur, inuisibilis, quidem existens propter excedentem claritatem, & inaccessibilis propter excessus substantialis luminis effusionis. Et ratio est, quia cum Deus sit lux clarissima, & intellectus nostri facultatem excedens, quò se magis communicat, ipsum nimia propinquitate offuscat, nisi desuper roboretur, vt intueri possit quidditatiuè, quod in via rarò contingit: nam sicut qui in solem defigit oculum, ex nimia eius luce improportionata potentia pœnitus offuscata, tenebras, & caliginem patitur, & hoc est illi lucem eam conspicere, cernere se non posse eam in sua virtute, & puritate oculis irreuerberatis conspicere. Sic qui Deum intimè præsentem contemplatur, supereminente ipsius luce offuscatur, & tenebras, & caliginem ex nimio splendore ipsius patitur, & in hac caligine videt quod ipse est esse purum, simplicissimum, incircumscriptum, bonitas infinita, veritas increata, vnitas summa, superbeatissima vita, sapientia prorsus immensa. 259

Dico 2. Quantò maior est caligo, tantò perfectius anima Deum cognoscit, non quidem aliquid distinctè percipiens, sed indistinctè, & eminenter Deum sibi præsentem, infinitè perfectum cognoscens. Et ratio est, quia hæc diuina caligo, non importat priuationem luminis, sed importat superexcedens lumen ex parte Dei: ergo quo maior fuerit caligo, maior erit lux ex parte Dei: ergo maior erit illius cognitio non distinctè, & sigillatim, sed in confuso, & coniunctim in quadam eminentia. Nam sicut quò clarior est lux solis, eò magis in confuso videt oculus per eam offuscatus eiusdem solis perfectionem, quamuis distinctè, & particulariter, nihil in eo possit intueri ex sua debilitate, & imperfectione; sic contingit in præsenti contemplatione caliginis, & ideò illam D. Dionysius vocat radium tenebrarum. 260

Dico 3. Ratio ob quam hoc lumen diuinitus communicatum, causat tenebras; sumitur tum ex defectu nostri intellectus, tum ex aliquali indispositione animæ, quæ semper ex societate corporis grauatur, & nunquam ei in via perfectè dominatur, Vnde sicut lux materialis, quo maior, eo maiores causat tenebras in oculo debili, & indisposito. Sic lux ista spiritualis, & diuina, quò maior, eò maiores causat tenebras in nostro debili intellectu, & anima aliqualiter indisposita. Tum ex parte præsentis status quo peregrinamur à Deo; requiritur enim quod in fide ambulantes tantùm videamus in speculo per ænigmata, nisi fortè Deus cum aliquo dispensauerit. 261

Dico 4. Anima sedens in hac diuina caligine, & immediatè coram ignota diuinitatis gloriosa præsentia, licèt mentis nostræ tenebræ, lumen ipsum comprehendere non valeant, habet ibi quandam otiosam occupationem, scilicet amorosam anhelationem, ad nudam, & gloriosam dilecti sui faciem videndum. Vnde & habet ibi quoddam amorosum tædium de ipsa caligine, quatenus cognoscit illam prouenire ex debilitate propriæ potentiæ; siquidem in Deo tenebræ non sunt vllæ, vt dicitur 1. Ioannis 1. Ardet igitur in ea desiderium videndi nudam dilecti sui faciem, in plenitudine amoris, cum quadam firmissima spe eum videndi. Hæc tamen spes non turbat internam pacem, quia resignationi, ac perfectæ conformitati ad voluntatem Dei subiacet, vt exprimit Dionysius Cartusianus de fonte lucis art. 17. *Hanc internam pacem anima magna spiritus dulcedo comitatur, quam Sacra Scriptura nunc gustum, nunc ebrietatem vocat*, vt quando ait Prophet. *Gustate, & videte*. Et in allo loco. *Visitasti terram, & inebriasti eam.* 262

SECTIO XI.

Contemplatio supernaturalis, aliquando cum sensuum alienatione contingit.

SVMMARIVM.

263 *Contemplatio supernaturalis aliquando cum sensuum alienatione contingit.*
264 *Omnes causæ raptus explicantur.*
265 *Sensuum alienatio potius debilitati naturæ, quàm alteri causæ tribui debet.*
266 *Nobilitas, contemplationis supernaturalis desumenda est iuxta nobilitatem obiecti & perfectionem infusi luminis.*
267 *Raptus importat quandam violentiam hominis quoad modum tendendi ad finem, qui est Deus.*
268 *In raptu supernaturali in plurimum inuenitur libertas.*
269 *Ponitur quædam obiectio, & soluitur.*

Dico 1. Contemplatio supernaturalis aliquando contingit cum sensuum alienatione. Et ratio est, quia anima supra se ipsam aliquando rapitur, & intima suauitate in absorbetur, quod sæpius ignoret, & nesciat omninò quid, vbi, & quomodo Deus in ea mirabiliter operetur. Vnde hæc contemplatio, dicitur modi nescia, in hoc conueniunt Doctores Mystici cum D. Thom. 1. 2. *quæst.* 29. *art.* 3. Vbi ait quod ecstasim pati dicitur, cum aliquis extra se ponitur, quod quidem contingit, vel secundùm vim apprehensiuam, vt quando quis ponitur extra 263

connaturalem apprehensionem rationis, & sensus; vel secundùm vim appetitiuam, vt quando appetitus alicuius in alterum fertur, exiens quodammodo extra se ipsum.

264 Dico 2. Prima causa raptus cum sensuum alienatione in contemplatione, est magnitudo admirationis, qua anima humana supra seipsam ducitur, dum diuinis splendoribus irradiata, & in pulchritudine rerum tunc apparentium, præ admiratione suspensa, supra se rapitur. Secunda causa est magnitudo deuotionis, seu amoris, quo anima taliter æstuat, donec tandem ferueat, ac impellentibus desiderijs extra se rapitur: sicut aqua, quæ calore ignis paulatim calescit, postea feruet, & tandem supra suum naturalem locum eleuatur. Tertia causa est magnitudo iucunditatis, quæ præcipitur in contemplatione; sic enim anima ex Diuinæ pulchritudinis aliquali visione, & inchoata fruitione, repletur iucunditate, & affluit delicijs, vt supra se rapta dilecto suo innitatur, iuxta illud Canticor. 8. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto delicijs affluens innixa supra dilectum suum*, quia non proprijs viribus in hunc ascensum, sed Dei virtute illius sustollitur, qui dilectum suum deducit in nube Dei, & tota nocte in illuminatione ignis.

265 Dico 3. Sensuum alienatio, seu raptus ex prædicta triplici causa proueniens potius aliquando debilitati naturæ, quàm obiecti attribui debet, videmus enim in naturalibus, quod aliqui ex ignorantia mirantur, de eo quod alij scientes despiciunt, amant quod alij non curant: Sic accidit in præsenti, quod incipientes rerum diuinarum ignari, dum diuina gustare incipiunt, ad minimam visionem, seu reuelationem extra se rapiuntur, cum viri perfecti multa maiora videntes, non mouentur totius mundi affectibus, quia vt dicitur, ab assuetis non fit passio. Vnde maiores sunt in viris perfectis raptus, quàm in incipientibus, quamuis aliquando etiam in eis ex nobilitate obiecti manifestati reperiantur, vt si eis manifestetur Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, vel aliqua veritas diuina, nunquam prius ostensa; nam tunc ex nobilitate obiecti rapti, & Ecstasim patiuntur; non enim Deus æqualiter se omnibus communicat, & suas perfectiones manifestat, sed ordinariè dum incipientes vult speciali fauore prosequi, qui primo corporales Sanctorum Angelorum, & Sacratissimæ humanitatis suæ visiones, & locutiones communicat: deinde visiones imaginarias sublimiores largitur, sed proficientibus intellectuales sublimissimas.

266 Dico 4. Nobilitas contemplationis supernaturalis, desumenda est, non ex eo, quod animæ raptum causet, sed iuxta nobilitatem obiecti, & perfectionem infusi luminis, cum expressione specierum repræsentatione debet attendi. Species autem vel sunt intentionales in sensibus externis, vel imaginariæ in sensibus internis, vel intelligibiles in intellectu. Rursus ex istis, quædam sunt à phantasmatibus abstractæ, & connaturaliter ordinatæ; quædam, licèt naturaliter abstractæ, sunt tamen ad perfectius repræsentandum diuinitus ordinatæ; quædam sunt supernaturaliter infusæ; & tandem aliæ sunt ipsummet realiter obiectum, vt in propria visione Angelica, & beatifica contingit, vt infra dicetur, & iuxta prædictam specierum graduationem, est maior eorum nobilitas, & perfectior repræsentatio.

267 Dico 5. Raptus importat quandam violentiam hominis, non quoad finem ad quem rapitur, qui est Deus, cum homo ad Deum vt authorem naturæ contemplandum naturaliter tendat, & vt authorem gratiæ nulla ad id habeat positiuam repugnantiam. Vnde homo non propriè dicitur rapi, quantum ad finem ad quem tendit, sed tantùm quantum ad modum quo tendit ad illum finem, quia à suo modo connaturali Deum contemplandi abstrahitur, qui est vt per sensibilia intelligat veritatem, iuxta illud ad Romanos 1. *inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, etiamsi eleuetur ad ea, ad quæ naturaliter ordinatur.

268 An autem in raptu inueniatur libertas sufficiens ad meritum. Multi negant excepto aliquo rarissimo casu, quos lata manu refert & sequitur N. Fr. Thom. à Iesu. *lib. 6. de contemplatione diuina cap. 6.* Ego tamen existimo, quod vt plurimum in raptu supernaturali, de quo nunc loquimur, est sufficiens libertas ad meritum. Ita N. Philip. à Sanctiss. Trinit. *de Theologia Mystica part. 2. tract. 3. art. 4.* vbi alios plures refert. Et ratio est, quia Deus suis amicis taliter in hac vita suos fauores communicat, vt simul in eis fruantur, & mereantur; non enim credendum est, quod tantam gratiam in raptu eis communicet, vt sit eis inutilis ad meritum; vnde aliqui Sancti Patres, qui pro contraria sententia allegantur, debent intelligi de raptu, qui contingit in somno, non tamen de raptu perfecto, qualis accidit viris perfectis.

269 Dices in raptu reperitur violentia libero contraria: ergo non est in eo meritum. Antecedens probatur, tum quia ligatis sensibus iudicium non est liberum, tum quia vehemens intentio, & attentio ad rem visam impedit reflexionem, super ipsum actum libertati, & merito necessarium: ergo in raptu non est meritum. Respondetur negando antecedens; ad probationem, respondetur concedendo quod ligatis sensibus iudicium non est liberum, quantum ad ea quæ per sensus recipiuntur; manet tamen liberum, quantum ad ea, quæ diuinitus ostenduntur animæ; nam anima supra seipsam rapta, verè ac perfectè iudicat circa ea quæ sibi manifestantur. Ad secundam probationem respondetur, quod nunquam est tanta attentio in raptu ad rem visam, quod amorosè per actus suauissimos tali communicationi non consentiat & quodammodo supra se ipsum reflectatur; sed de his vide latiùs N. Philip. à Trinitate *suprà*.

SECTIO XII.

Contemplatio supernaturalis aliquando ad claram Dei visionem pertingit.

SVMMARIVM.

270 *Multi existimant non posse in hac vita dari contemplationem, quæ clarè Deum videat.*
271 *Dari potest in hac vita per modum transitus, sed raro quidditatiua Dei visio, & de facto aliquibus concessa fuit.*
271 *Probatur authoritate Sanctorum Patrum.*
272 *Probatur ex sacra scriptura.*
273 *Probatur ratione.*
274 *Respondetur argumentis in contrarium.*

DIco 1. Licèt multi Doctores existiment in hac vita, nullo 270
modo posse dari contemplationem, quæ Deum clarè, & intuitiuè videat, vt patet ex illo Exod. 33. *Non videbit me homo, & viuet*, & ex illo. *Faciem meam videre non poteris*. Et ex illo Ioann. *Deum nemo vidit vnquam*, quod etiam ratione videtur comprobari, cum fides, & spes, quæ sunt dispositiones viæ, simul esse non possint cum visione clara diuinæ essentiæ. Ego 271
tamen existimo dari posse in hac vita per modum transitus, quidditatiuam Dei visionem, & de facto ita se Deus communicauit Moysi, & Beatissimæ Virgini Mariæ, & Diuo Paulo Apostolo. Immò & aliquibus magnis Sanctis, sed hoc quam 272
rarò. Ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 12. *art.* 11. & alijs pluribus locis D. Ambrosius *lib.* 1. *examer. cap.* 2. Basilius *homil.* 1. *examer.* Anselm & venerabilis Bed. *ad cap.* 12. 2. *ad Corinth.* D. August. *super Genesim. cap.* 17. & cum alijs. N. Philip. à Trinit. *part.* 2. *tract.* 3. *de Theolog. mystica articul.* 5. Valgorner. *q.* 3. *disp.* 3. *art.* 10. *num.* 11.

Probatur autem primò ex Sacra Scriptura Numeror. 12. vbi 273
dicitur. Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum; at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea felicissimus est; ore enim ad os loquar ei, & palam, & non per ænigmata, & figuras. De Diuo vero Paulo ipse ait 1. ad Corinth. 2. *Fuisse raptum ad paradisum, & ibi audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui*. Ratio verò est, quia sicut Deus aliquid supernatu- 274
raliter in rebus corporeis miraculosè operatur, ita etiam & supernaturaliter & præter communem ordinem, mentes aliquorum, in hac carne viuentium, sed non sensibus carnis vtentium, vsque ad visionem suæ essentiæ eleuauit, vt dicit Augustin 12. *super Genesim & in lib. de videndo Deum* de Moyse, qui fuit Magister Iudæorum, & de Paulo, qui fuit magister gentium, quæ congruentia multum suadet, supposita authoritate Sacræ Scripturæ. Cum enim Moyses, & Paulus fuerint electi, vnus in Doctorem Iudæorum; alter in doctorem gentium debuere perfectè scire mysteria fidei, quæ docebant, ac proinde debuere ea clarè videre in diuina essentia: ergo dari potest in hac vita quidditatiua Dei visio per modum transeuntis; siquidem de facto concessa fuit Moysi, & D. Paulo, quod etiam de Beata Virgine Maria expresè docetur à Caet. 3. *part. quæstione* 27.

Ad argumenta in contrarium, respondetur, quod licèt de 275
lege Dei ordinaria ad claram Dei visionem, mors debeat sequi; potest tamen diuinitus fieri, quod non sequatur, vt accidit in Moyse, D. Paulo, & B. Virgine, & in magno nostro Patriarcha Elia, qui per modum transeuntis viderunt essentiam diuinam, non tamen per modum permanentis, nam id proprium est solùm beatorum. Vnde hoc modo debent explicari prædicta loca Scripturæ. Ad vltimum verò respondetur fidem, & spem posse stare cum visione diuinæ essentiæ per modum transeuntis, non tamen per modum permanentis.

DISPVTATIO IV.

De principio formali elicitiuo, ac medio contemplationis supernaturalis.

SECTIO I.

Principium formale elicitiuum contemplationis supernaturalis, aliquando est donum scientiæ.

SVMMARIVM.

276 *Quando contemplatio supernaturalis ex rebus humanis, & crea-*

creatis eleuatur ad contemplandas res diuinas donum scientiæ, est principium formale elicitiuum illius.

277 *Quid respiciat donum scientiæ, explicatur.*

278 *Per hoc donum scientiæ, videt homo, quam verum sit quidquid non est Deus.*

279 *Qui dono scientiæ illustratus contemplatur, creaturas rectè iudicat, quanto decipiantur illi, qui se indebitè ad creaturarum pulchritudinem conuertentur.*

276 DIco 1. Quando contemplatio supernaturalis ex rebus humanis, & creatis eleuatur ad contemplandas res diuinas, quæ sunt primarium, & principale ipsius obiectum, donum scientiæ, est principium formale elicitiuum illius. Ratio autem est, quia hoc donum scientiæ datur intellectui, vt similitudinibus proportionatis res fidei per creaturas percipiat, nec in illis inhærens ad ipsum Deum contemplandum, & quasi ex huiusmodi inuolucris transcendat inuestigando, vt ait N. Thom. à Iesu *de diuina oratione lib.* 1. §. 3. *vers. donum scientiæ*. D. Thom. 2. 2. *quæst.* 9. *articulo* 2. N. Philip. à Trinitate *part.* 2. *tract.* 3. *art.* 1. Ergo quando contemplatio supernaturalis ex rebus humanis eleuatur ad contemplandas res diuinas, talis contemplatio procedit, elicitur à dono scientiæ.

277 Ad maiorem autem dictorum confirmationem sciendum est ex eodem D. Thom. suprà, quod donum scientiæ, primò, & principaliter respicit speculationem. Secundariò verò se extendit ad operationem, secundùm quod per scientiam credibilium, & earum quæ ad credibilia consequuntur, dirigimur in agendis. Vnde sequitur, quod adinstar fidei, per se primò, & principaliter ordinatur ad contemplationem rerum creatarum, per respectum ad Deum, primam veritatem, & primarium contemplationis supernaturalis obiectum, & ex consequenti tantùm ordinatur ad operationem rectam per respectum ad Deum vltimum finem, & sic adinstar fidei diuinæ, est per se speculatiua, & extensiuè practica; dicitur enim ad Galat. 5. *Quod fides per dilectionem operatur*: illi ergo soli donum scientiæ habent, qui ex infusione gratiæ rectum iudicium habent circa credenda, & agenda, eo quod in nullo deuient à rectitudine iustitiæ, & hæc est scientia sanctorum, de qua dicitur Sapientiæ 10. *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & dedit illi scientiam sanctorum.*

278 Per hoc autem quod quis dono scientiæ illustratus debitè creaturas contemplatur, eas ad Deum vltimum finem ordinat, & eis quasi quibusdam gradibus ab ipsius Dei contemplationem ascendit, in eis videt, quàm vanum sit quidquid non est Deus, videt manifestè, quod quamuis creaturæ, quatenus à Deo procedentes sint, in seipsis substantialiter bonæ, & quod eos qui eis sobriè vtuntur, ad Deum authorem illarum efficaciter deducent; factæ sunt tamen in odium, & municipulam pedibus incipientium, vt dicitur Sapientiæ. 14. *Quia illis abutentes occasionaliter auertunt à Deo*. Vnde qui sic illustratus contemplatur creaturas, rectè iudicat quantum decipiant illi, qui se indebitè
279 ad creaturarum pulchritudinem conuertendo à Deo summo bono auertuntur, in quo solùm est vera felicitas: quod si ipse contemplator, aliquando illarum pulchritudine fuit deceptus, præteritos luget defectus, & propterea D. Augustinus *lib.* 1. *de sermone Domini in monte cap.* 9. ait: *Quod scientia conuenit lugentibus, qui didicerunt, quibus malis vincti sunt, quæ quasi bona petierunt*. Vnde dono scientiæ respondet primò luctus de præteritis erratis, & consequenter consolatio, dum homo per rectum iudicium scientiæ creaturas ordinat in bonum diuinum, & ideò in hac beatitudine ponitur luctus pro merito, & consolatio consequens pro præmio; quæ quidem inchoatur in hac vita, perficitur autem in futura.

SECTIO II.

Principium formale elicitiuum contemplationis supernaturalis, aliquando est donum Sapientiæ.

SVMMARIVM.

180 *Quando homo res diuinas vel humanas, & creatas per altissimam causam, Deum scilicet, earum conditorem, contemplatur, & de eis iudicium facit, principium formale elicitiuum talis contemplationis est donum sapientiæ.*

181 *Donum sapientiæ fidem perficit, & eleuat, & modo possibili huic vitæ clarificat.*

182 *In quo differat contemplatio procedens à dono sapientiæ ab illa quæ procedit à dono intellectus, declaratur.*

280 DIco 1. Quando homo res diuinas contemplatur, vel res humanas, & creatas, per altissimam causam Deum, scilicet earum conditorem, & prouisorem, & certum de eis iudicium facit; principium formale elicitiuum talis contemplationis, est donum sapientiæ. Ita cum D. Thom. & D. Bonauent. N. P. Philip. à Trinit. *part.* 2. *tract.* 3. *de Mystica Theologia discurs.* 3. *art.* 2. *& alij*. Ratio est, quia ad donum sapientiæ per se pertinet circa res diuinas versari, quamuis aliquando ex amplitudine ad res creatas se defendat de eis iudicando per primam, & altissimam causam, scilicet Deum: ergo principium formale elicitiuum talis contemplationis, est donum sapientiæ. Patet consequentia; quia sapientia, quæ est primum Spiritus Sancti donum, confert intellectui cognitionem altissimam, & simplicissimam Dei, & rerum diuinarum, & cælestium, ac earum, quibus ad omnem sanctitatem promouemur: ergo hæc maior claritas in cognitione, nascitur ex ipsa sapientia, quæ fidem perficit & eleuat & modo possibili huic vitæ clarificat. Vnde sicut, si in 281
cubiculo vbi erat parua lucerna, fax accendatur, omnia quæ in illo existunt illuminat; ita si in anima iusta fidei luce illustrata, sapientia accendatur, res fidei multò clarius manifestantur.

Dico 2. Differt contemplatio à dono sapientiæ procedens ab 282
illa, quæ à dono intellectus procedit, quòd contemplatio dono sapientiæ coniuncta habet saporosam delectationem, quam ex se non habet contemplatio doni intellectus. Ita D. Bonauentura *tom.* 5. *de donis Spiritus Sancti cap.* 5. Et ratio est, quia intellectus est cognitio speculatiua, & quasi per visum; sapientia verò est cognitio experimentalis, & practica, & quasi per gustum, primarium enim, & principale obiectum sapientiæ est Deus sub ratione qua verum; excitatiuum tamen voluntatis, ad eius saporosam delectationem; & ideò actus sapientiæ est contemplari Deum, non quocunque modo, sed cum delectatione, ac cum quadam suauitate experimentali in affectu. Vnde requirit summam cordis pacem, & mentis tranquillitatem. Vnde dixit August. *lib.* 1. *de sermon. Domini in monte cap.* 4. Quod donum Sapientiæ congruit pacificis, in quibus iam ordinata sunt omnia; nullusque motus aduersus rationem rebellis est, sed cuncta obtemperant spiritui hominis, & ipse obtemperat Deo, cum quo vnitus est per charitatem.

SECTIO III.

Principium formale elicitiuum contemplationis supernaturalis, aliquando est donum intellectus.

SVMMARIVM.

283 *Lumen naturale nostri intellectus, indiget lumine supernaturali ad cognoscenda ea, quæ per lumen naturale cognoscere non valet.*

284 *Hoc lumen supernaturale homini datum, vocatur donum intellectus.*

285 *Hoc lumen attingit prima principia supernaturalia per modum habitus principiorum.*

286 *Quomodo habitus supernaturalis intellectus concurrat ad eliciendum iudicium rectum de rebus fidei.*

287 *Donum intellectus habet tres gradus operationis.*

288 *Explicatur primus, & secundus, & tertius gradus.*

289 *Quæ dona his gradibus correspondeant, exponitur.*

DIco 1. Cum lumen naturale nostri intellectus, sit finitæ 283
virtutis, indiget supernaturali lumine ad cognoscenda quædam, quæ per lumen naturale cognoscere non valet, & hoc lumen supernaturale homini datum, vocatur donum intelle- 284
ctus; hoc autē lumen donum intellectus, adinstar habitus principiorum, attingit prima principia supernaturalia, id est, puras veritates fidei siuè increatas, & diuinas; siuè creatas. Deinde sicut habitus naturalis intellectus, penetrando prima principia concurrit ad eliciendas ex illis conclusiones; sic habitus supernaturalis intellectus penetrando prima principia supernaturalia, seu puras veritates, fidei concurrit ad elicienda circa illas iudicia 285
recta, circa diuinas quidem per donum sapientiæ; circa creatas verò per donum scientiæ; quæ iudicia sunt veluti conclusiones virtuales; contemplatio namque non est formaliter discursiua, sed tantùm virtualiter. Est tamen differentia in hoc quod ex concursu habitus naturalis intellectus ad eliciendas ex principijs ipsius conclusiones naturaliter acquiritur ex tali deductione tam sapientia, quàm scientia naturalis; hic autem ex concursu doni intellectus, non acquiruntur dona sapientiæ, & scientiæ, cum hæc naturaliter non acquirantur: infunduntur tamen cum gratia, ita vt prius natura intelligatur infusum donum intellectus, & postea donum sapientiæ, & scientiæ, cum operatio doni intellectus, sit prior operatione doni sapientiæ, & scientiæ.

Dico 2. Donum intellectus, quod solis & omnibus gratiam 286
habentibus conceditur, habet tres gradus operationis; infimum, medium, & supremum. Infimus gradus, est quo mens irradiatione, seu virtute doni intellectus veritates creatas in se ipsis penetrat, & ex ipsis assurgit ad contemplandas veritates diuinas. 287
Hæc irradiatio doni intellectus, recipitur primò in imaginatione per intellectum applicata, quæ dicitur infima regio, seu infimum cœlum animæ contemplatiuæ, & est propria incipientium, non quod in via illuminatiua, & etiam vnitiua aliquando non inueniatur; sed quia vt plurimum non inueniatur perfectior irradiatio in via purgatiua. Medius gradus est, quo mens irradiatione, ac virtute Domini, intellectus interius

collecta, tam diuinas, quàm creatas veritates in seipsa contemplatur, absque præuio imaginationis concursu, quamuis in hoc gradu concomitanter imaginatio se habeat per conuersionem ad phantasmata; mens quippe interius collecta, tam creatas, quàm diuinas veritates in se ipsa reperit, tum in propria ipsius substantia, aliqualiter in suis speciebus relucentes, in quibus tam creata, quàm diuina habent esse non quidem naturale, sed intentionale: hæc irradiatio doni iutellectus immediatè recipitur in ipsa intellectuali potentia in qua subiectatur, & est media regio animæ contemplatiuæ, & est propria proficientium, quamuis aliquando etiam illis, qui in via purgatiua, & vnitiua exercentur, concedatur.

288 Supremus gradus est, quo mens supra seipsam eleuata, tam diuinas, quàm creatas veritates, eminenti quodam modo contemplatur, absque vllo penitus concursu, & consortio imaginationis: ibi namque mens diuinam caliginem ingressa, ac Deo intimè elapso per amorem fruitiuum vnita, velut in seipso Deum aliqualiter, & in ipso omnes creaturas relucentes intuetur, & hæc cognitio est nobilissima, quæ citra intuitiuam Dei visionem, mortalibus communicari potest. Hæc autem irradiatio doni intellectus, non solùm immediatè in ipsa intellectuali po-
289 tentia recipitur, sed intelligentia, seu apice mentis. Vnde est propria perfectorum; in alijs namque vijs, raró, & extraordinariè tantùm reperitur; ex supradictis autem gradibus, Infimus conuenit dono scientiæ; medius doni sapientiæ; supremus dono intellectus, quamuis aliquando etiam illorum radij permisceantur.

SECTIO IV.

Principium formale, & elicitiuum contemplationis supernaturalis, aliquando est altius donis Spiritus Sancti.

SVMMARIVM.

290 *Gratiæ gratis datæ non sunt quid perfectius donis Spiritus Sancti.*
291 *Dicuntur gratiæ gratis datæ altiores, donis Spiritus Sancti, quia rarius, & extraordinariè conceduntur, & quia ordinantur ad bonum commune Ecclesiæ.*
292 *Hoc altius principium contemplationis est multiplex.*
293 *Primum est sapientia, prout pertinet ad gratias gratis datas.*
294 *In quo differat hac gratia à dono sapientiæ, exponitur.*
295 *Secundùm principium est fides prout est gratia gratis data.*
296 *Tertium principium est lumen prophetiæ.*
297 *Quartum principium est habitus scientiæ indita, seu infusa.*

290 PRo explicatione huius sectionis notandum est primò, quod quando dicimus dari principium formale elicitium contemplationis altius, donis Spiritus Sancti, non est intelligendum, quod gratiæ gratis datæ, de quibus in hac sectione disputatur, sint aliquid altius, & perfectius donis Spiritus Sancti, nam gratia gratis data non est dignior gratia gratum faciente, quia vna quæque virtus, tantò excellentior est, quantò ad altius bonum ordinatur: semper autem finis excellentior est illis quæ sunt ad finem; gratia autem gratum faciens, ordinat hominem immediatè ad coniunctionem vltimi finis; gratiæ autem gratis datæ ordinant hominem ad quædam præparatoria finis vltimi; sicut per prophetiam, & miracula, & alia huiusmodi homines inducuntur, ad hoc vt vltimo fini coniungantur: dicuntur tamen gratiæ gratis datæ altiores, & di-
291 gniores, quàm dona Spiritus Sancti, quia ordinantur ad bonum commune Ecclesiæ, & quia rarius, & extraordinariè conceduntur; nam dona Spiritus Sancti, quamuis supernaturalia, sunt tamen iustis ordinaria: dicuntur etiam altiores, quia clarius sunt in manifestando, & efficacius in penetrando. His suppositis

292 Dico 1. Hoc altius principium contemplationis supernaturalis, est multiplex. Primum est sapientia, prout pertinet ad
293 gratias gratis datas. Differt autem hæc gratia à dono sapientiæ, in eo quod donum sapientiæ importat quandam rectitudinem iudicij circa diuina, & conspicienda, & consulenda, quan-
294 tum necessarium est ad salutem, & hoc nulli existenti in gratia sanctificante deficit, quia si natura non deficit in necessarijs, multo minus gratia. Sapientia autem prout est gratia gratis data importat sapientiam in altiori gradu, tam ad contemplationem diuinorum, in quantum illam habentes, altiora mysteria cognoscunt, & alijs manifestare possunt, tum quoad directionem humanorum actuum, secundùm regulas diuinas, in quantum possunt, secundùm eas non solum seipsos, sed alios ordinare, & iste gradus sapientiæ non est communis omnibus habentibus gratiam gratum facientem, sed magis pertinet ad gratias gratis datas, quas Spiritus Sanctus distribuit prout vult, iuxta illud ad Corinth. 12. Alijs datur per Spiritum sermo sapientiæ.

295 Secundum principium est fides, prout fides est gratia gratis data, per illam namque magna cum certitudine & excellentiori quàm ordinaria rebus fidei adhæremus, qua certitudine purificata mens non tam credere ea quę sunt fidei videtur, quam ea videre, ac claris oculis intueri, & est cognitio media inter obscuram virtutis fidei cognitionem, & claram Dei visionem, vt ait D. Thom. 1. 2. *quæst. 98. art. 3. ad 2.* Tertium principium, est 296
lumen prophetiæ, quod inest animæ Prophetæ per modum cuiusdam passionis, vel impressionis transeuntis, & hoc significatur Exod. 13. *Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ.* Et 3. Reg. 19. vbi dicitur ad Eliam. *Egredere & sta in monte coram Domino, & ecce Dominus transit.* Ex quo infertur, quod hi duo sanctissimi Prophetæ, tunc si non viderunt diuinam essentiam, saltem habuerunt eminentissimam eius cognitionem. Ad hoc principium reducitur sublimis illa cognitio S. Stephani protomartyris, quæ *cap. 7. Actuum* dicitur, vidisse cælos apertos, &c. Reducitur etiam lumen illud, quod Deus communicauit primo parenti ad sui contemplationem in statu innocentiæ. Reducitur vtilissima quædam contemplatio diuinorum, quæ in aliquibus viris Sanctis fuit. Talem de se ipsa refert N. M. S. Theresia *mansion. 7. cap. 1.* Talem de Sancto Benedicto refert S. Gregorius Magnus *lib. 2. dialogor. cap. 35.* Talem refert de se ipso S. Hyeronim. *in regul. monachor. cap. 26.* vbi ait: *adhuc viuens in corpore, sæpè Angelorum choris interfui, testis est ipsa Trinitas, quàm tenebam, nescio quo intuitu.*

Quartum tandem principium est habitus scientiæ inditæ seu 297
infusæ, qui est lumen clarissimum, ac perfectissimum, quod compatitur in viatore, cum fide, ex cuius irradiatione, perfectissima resultat contemplatio. Raris conceditur, certum est fuisse in Christo, & piè creditur fuisse in Beata Virgine; per hanc scientiam cognouit Christus, vt docet D. Thom. 3. *part. quæst. 11. art. 1.* Omnia illa quæ per reuelationem diuinam hominibus innotescunt, siue pertineant ad donum prophetiæ, siue ad quodcumque donum Spiritus Sancti; omnia enim ista abundantius, & plenius cæteris cognouit anima Christi. Hic habitus scientiæ infusæ, nunquam fuit otiosus in Christo, nunc enim istud, nunc illud obiectum successiuè diuersis actibus considerabat, secundùm quod diuersis speciebus ad hoc infusis vtebatur. Hic habitus supernaturalis, est multò perfectior omni alio actu scientifico, vt dicit D. Thom. *quæst. cit. art. 4.*

SECTIO V.

Principium formale elicitiuum contemplationis supernaturalis aliquando est lumen gloriæ.

SVMMARIVM.

298 *Aliquando contemplatio supernaturalis, etiam in hac vita pertingit ad claram Dei visionem per modum transitus.*
299 *Hac clara Dei visio, non potest esse sine lumine gloriæ participato per modum transitus.*
300 *Quid sit hoc lumen hic in via exponitur.*
301 *Hoc lumen gloriæ, siue hic, siue in patria dimanat à gratia, sicut proprietas illius.*
302 *Hoc lumen gloriæ requiritur ex parte intellectus, ad hoc vt cum perficiat intrinsecè ad claram visionem.*
303 *Habitus luminis gloriæ est perfectior cæteris habitibus operatiuis, etiam supernaturalibus.*
304 *Contemplatio supernaturalis eminentissima, siue clara Dei visio, non solùm est possibilis intellectui eleuato per lumen gloriæ, sed etiam ei sic eleuato est connaturalis.*

DIco 1. Aliquando contemplatio supernaturalis, etiam in 298
hac vita pertingit ad claram, & quidditatiuam Dei visionem per modum transeuntis. Ita concessum fuit Beatissimæ Virgini Mariæ, Moysi, & Parenti nostro Eliæ, & D. Paulo, vt *supra* diximus. Hæc autem clara, & quidditatiua Dei visio etiam per modum transeuntis esse non potest absque lumine gloriæ participato per modum cuiusdam virtutis per modum transeuntis. Hoc autem lumen hic in via est quoddam auxilium 299
actuale per modum dispositionis cito transeuntis; in Patria verò est habitus supernaturalis in intellectu Beatorum permanens, 300
distinctus ab ipsa visione, & intellectu, qua intellectus creatus roboratur, & eleuatur ad Deum clarè, & quidditatiuè viden- 301
dum.

Dico 2. Hoc lumen gloriæ, siuè sit per modum habitus vt in beatis, siuè per modum dispositionis transeuntis, vt hic in via, dimanat à gratia, sicut proprietas illius, hoc est infunditur à Deo intellectui animæ, siuè de potentia obedientiali ipsius educitur ad exigentiam gratiæ, quæ est in substantia animæ, sicut dimanant, siuè infunduntur alij habitus supernaturales, iuxta capacitatem, & exigentiam subiecti, in quo est gratia propter statum quem habet vitæ, vel termini ex diuina dispositione. Et ratio est, quia cum essentia animæ per habitum gratiæ sanctificantis, sit perfecta, hæc connaturaliter exigit, vt potentiæ, quibus anima operatur, purificentur virtutibus supernaturalibus, vt eliciant operationes supernaturales conformes ipsi esse supernaturali animæ per gratiam, & hoc est virtutes supernaturales emanare à gratia. 302

Dico 3.

Dico 3. Hoc lumen gloriæ requiritur ex parte intellectus ad hoc vt eum intrinsecè perficiat ad claram Dei visionem, ad quam concurrit actiuè per modum totalis virtutis proximę radicalem virtutem intellectus complentis; hæc autem virtus radicalis intellectus ad Dei visionem, non est eius potentia obedientialis actiua; nec intellectus videndo Deum, se habet merè passiuè, sed est eius natiua virtus. Vnde principium formale quo adæquatum visionis beatificæ, constituitur ex intellectu beato, sicut virtute radicali, & ex lumine gloriæ, sicut tota virtute proxima, ex quo sequitur, quod nec de potentia Dei absoluta fieri potest, vt intellectus creatus non eleuatus lumine gloriæ, Deum clarè, ac quidditatiuè videat. Vnde vt sic videat Deum indispensabiliter, requirit aliquid intrinsecè receptum ordinis supernaturalis, vel per modum habitus permanentis, vel per modum dispositionis transeuntis, quod totum vocatur lumen gloriæ, quia manifestat Deum gloriosum.

303 Dico 4. Habitus luminis gloriæ, est perfectior cæteris habitibus operatiuis etiam supernaturalibus, siquidem ordinatur ad perfectiorem actum, scilicet ad beatitudinem formalem, & habitus specificatur ab actu. Vndè perfectior est charitate; est tamen imperfectior habitu gratiæ sanctificantis, siquidem lumen gloriæ est proprietas gratiæ sanctificantis, & omnis proprietas. Tum quia gratia est perfectissima participatio diuinæ essentiæ formalissimè considerataæ; lumen verò gloriæ est participatio diuini intellectus; sed diuina essentia virtualiter est perfectior diuino intellectu, siquidem omnis essentia perfectior est sua proprietate, vt diximus: ergo gratia sanctificans perfectior est lumine gloriæ.

304 Dico 5. Contemplatio supernaturalis eminentissima, siue clara Dei visio, non solum est possibilis intellectui eleuato per lumen gloriæ, sed etiam ei sic eleuato est connaturalis, siquidem vt sic eleuato est ei proportionata, & summè delectabilis, cum in illa beatitudo formalis essentialiter consistat. Vnde ita satiat appetitum, vt nihil vltra desiderandum remaneat, iuxta illud Prophetæ: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

SECTIO VI.

Multiplex est medium in quo contemplatio supernaturalis perficitur.

SVMMARIVM.

305 PRo huius sectionis intelligentia, notandum est, nos in præsenti loqui de medio tenente se ex parte obiecti, siue sit medium ab obiecto distinctum, vt ordinariè contingit, siue sit ipsummet obiectum, quod in se ipso videtur, vt aliquando contingit, vt dum Angelus seipsum cognoscit, & non loquimur de medio tenente se ex parte potentiæ, quia de isto dictum est sectionibus antecedentibus. His suppositis

306 Dico 1. Medium contemplationis supernaturalis ordinariæ, sunt species tam intentionales, quàm intelligibiles in potentijs præexistentes, vel tunc de nouo acquisitæ. Nam vt dictum est ad talem contemplationem concurrit per se tam intellectus, quàm imaginatio; intellectui autem deseruiunt species intelligibiles; & imaginationi deseruiunt species intentionales, & ambæ sunt formales obiectorum repræsentationes, de quibus in præsenti nihil speciale dicendum occurrit.

307 Dico 2. Quando contemplatio supernaturalis est magis eleuata, si per species jam præexistentes repræsentari potest obiectum, quod Deus animæ desiderat, manifestare, non nouas infundit species, sed præexistentes supernaturaliter coordinat. Et ratio est, quia Deus solùm immutat naturam, quantum conducit ad finem ab ipso intentum, sed ad talem contemplationem sufficit prædicta coordinatio ex speciebus iam præhabitis: ergo infusio nouarum specierum superflua est, & non necessaria, vt videmus sæpè in dormientibus, qui ex speciebus montis, & auri montem aureum contemplantur.

308 Dico 3. Quando contemplatio supernaturalis est magis eleuata, vt quando pertingit ad diuinam caliginem, tunc Deus animæ nouas infundit species, quæ formaliter repræsentet obiecta, quæ alias per species naturaliter acquisitas repræsentari non possunt. Et hoc accidit præcipuè, cum principium contemplationis est scientia infusa, seu indita. Hæ autem species sunt naturales quoad substantiam, sunt enim eiusdem rationis, ac illæ, quæ animabus separatis in instanti separationis infunduntur, quas constat esse naturales, non enim necesse est, quod sint eiusdem rationis cum habitu, qui vtitur illis, vt patet in fide, quæ est habitus supernaturalis, species autem, quibus vtitur, sunt naturales, sunt tamen hæ species infusæ supernaturales quoad modum, quia anima corpori mortali vnita non solet recipere suas species per infusionem, sed eas à phantasmatibus abstrahit. Vnde quod eas sic recipiat, est supernaturale ipsi considerataæ in statu vnionis, non autem absolutè, cum ei conueniat in statu separationis.

Nec obstat, si dicas habitus infusos esse supernaturales, quoad substantiam: ergo etiam species infusæ. Respondetur namque dari diuersam rationem. Nam habitus dantur, vt eleuent potentiam ad ordinem supernaturalem, & sunt tota virtus agendi proxima, ac per consequens debent esse supernaturales; species autem tenens se ex parte obiectorum ipsa r. præsentantes, & nihil virtutis superaddunt potentiæ, sed solummodo sunt complementum eius extrinsecum, & licet sint ordinis naturalis, possunt repræsentare obiecta supernaturalia, vt constat in speciebus, quæ fidei deseruiunt, & licet per se infusæ non tollit, quod sint ordinis naturalis, vt patet in speciebus Angelicis, quamuis etiam possint dici melius præternaturales, quia hoc modo significatur, quod sint naturales, quoad substantiam, & quoad modum supernaturales. 309

Dico 4. Contemplatio supernaturalis summa, & perfectissima non habet medium in quo realiter distinctum ab obiecto, sed obiectum in se ipso attingit, ita vt habeat rationem simul & speciei, & termini cognitionis. Ratio est, quia non potest dari nec species impressa, nec expressa diuinæ essentiæ: ergo si in hac vita diuina essentia quidditaliter videtur, *sectione præcedenti* diximus sæpè accidisse; & posse accidere, ipsamet diuina essentia debet per se attingi, ita vt habeat rationem speciei impressæ, & expressæ. Antecedens probatur, quia species impressa, & expressa alicuius obiecti, debet esse eiusdem speciei, & immaterialitatis cum obiecto in esse intelligibili, & repræsentatiuo; sed non potest dari species creata, siue impressa, siue expressa, quæ sit eiusdem speciei, & immaterialitatis cum diuina essentia: ergo non est possibilis species impressa, siue expressa diuinæ essentiæ: ergo si contemplatio in hac vita pertingit ad contemplandam in seipsam diuinam essentiam, ipsa diuina essenti. & habet rationem speciei impressæ, & expressæ, ad hoc enim sufficit, quod intellectus creatus per lumen gloriæ disponatur, ad receptionem diuinæ essentiæ per modum speciei intelligibilis, & eleuetur ad ordinem supernaturalem, & diuinum, in quo est Deus. 310

DISPVTATIO V.

De diuinis visionibus, reuelationibus, & locutionibus, &c.

SECTIO I.

De visione corporali rerum cælestium.

SVMMARIVM.

DIco 1. Ad tres species, visiones communiter reducuntur à D. Thom. 1 *p. q. 93. art. 6. ad 4. & 2. 2. quæst. 124. art. 2. ad 3.* 311 nempè

nempè corporalem, imaginariam, & intellectualem. Corporalis est quando exteriori sensu aliquid videtur, & hæc frequen-
312 tius accidit in via purgatiua incipientibus. Imaginaria est quan-
313 do per formas imaginarias aliquid repræsentatur. Et hæc frequentius accidit in via illuminatiua proficientibus. Intellectua-
314 lis, est quando per species, & radios intellectuales aliquid repræsentatur, & hoc accidit frequentius in via vnitiua, nam licet omnes hæ visiones, aliquando contingant incipientibus, & etiam proficientibus, & perfectis, ordinariè tamen fiunt modo dicto, vt sic perfectio visionis perfectiori viæ, & statui personæ
315 congruat. Certum est enim quod visio corporea est infima; visio imaginaria est media; visio intellectualis est suprema; imaginatio namque est magis immaterialis visu corporeo, & intellectus est penitus immaterialis, & idem proportione seruata, dicendum est de eorum visionibus, non solùm quoad modum visionis, sed etiam quoad eius obiecta, nam per visionem corpoream, materialia tantum communicantur; per imaginariam communicantur quædam magis eleuata à materia, simul cum materialibus, & per intellectualem communicantur purè spiritualia, & etiam materialia, quia visio superior potest quidquid inferior, & aliquid amplius ob suam perfectionem.
316 Dico 2. Per visionem corpoream sæpe sæpius quidam splendores diuini, & plures apparitiones; tum Sanctorum tum Angelorum, tum Beatæ Virginis, & ipsius Christi communicantur, multoties etiam videntur animæ purgatorij, immò & animæ damnatæ in inferno existentes. Has autem apparitionis vident animæ purgatæ, non solùm oculis intellectualibus, verùm etiam oculis corporeis; sæpè enim diuini splendores instar ful-
317 goris repentè animam penetrant, ipsamque de diuinis mysterijs illuminant, & mira replent dulcedine, ita vt sæpè ipsum corpus ex animæ redundantia decoretur, ac radietur. De visione autem Sanctorum, Angelorum, Beatæ Virginis, & Christi, constat ex historijs Sanctorum, quibus sæpè sæpius similes visiones factæ sunt, vt patet ex tota vita N.M.S. Theresiæ, quæ sæpe D. Iosephum, Christum, & Beatam Virginem, & Sanctos Angelos vidit quod etiam accidit alijs Sanctis. De animabus verò Purgatorij constat ex historijs Ecclesiasticis, vt patet ex insigni illa apparitione S. Nicolai Tolentinatis, & ex alia S. Gregorij Papæ, & aliorum. De animabus verò damnatis constat ex anima illius diuitis, quæ rogabat Abraham, vt mitteret Lazarum ad suos fratres, ne & ipsi venirent in eundem locum.
318 Dico 3. Hæc visio corporea aliquando fit per solas species intentionales immissas absque eo quòd persona apparens adstet ei cum apparet, tunc miraculosè suppletur distantia. Fit etiam
319 aliquando per immutationem sensuum nostrorum, ita scilicet vt Angelus apparens nullum corpus assumat, sed solùm oculum videntis immutet, & similitudinem aliquam inferat ei, quam videri vult, & hac ratione fieri solent apparitiones in Eucharistia, quando in hostia videtur paruulus, vel caro, & idem dicendum est de apparitionibus, quæ accidunt in carne V. P. N. Ioannis à Cruce, & in digito S.M.N. Theresiæ. Fit etiam aliquando per realem personæ apparentis præsentiam vel in cor-
320 pore proprio, vel in corpore assumpto, quando persona apparens est humana, & corpus adhuc non est gloriosum, quod si sit persona Angelica, vel diuina, tunc firmatur corpus ex aere condensato, quod vel naturaliter à Deo, vel ab Angelo motum, vel miraculosè ab anima reparata facit eadem exterius in hac visione, quod verum corpus efficeret. Si verò iam corpus apparentis sit gloriosum tunc, vt appareat realiter, debet è cælo descendere, nam idem corpus iuxta doctrinam D. Thomæ, non potest esse circunscriptiuè in duplici loco, debet etiam claritatem nimiam moderari, vt sic oculis corporeis videri possit ab eo, cui
321 apparet. Hinc fit apparitionem Christi, & Beatæ Virginis rarò fieri realiter, sed vel per corpus assumptum ex aere, vel per species intentionales supplente illo distantiam, vt accidit Beato Stephano, quando dixit: *Ecce video Cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*, ne dicamus ipsum toties cælum corporaliter deseruisse, quoties legitur varijs Sanctis corporaliter apparuisse.
322 Dico 4. Apparitio visibilis cum sit omnium infima, est magis exposita illusioni Diaboli, nisi forte huic visioni corporali visio intellectualis adiungatur, vt in apparitione S. Gabrielis Archangeli facta Beatæ Virgini annuntiantis diuini Verbi conceptum factum est. Ratio autem est, quia Dæmon virtute naturali potest corpus ex aere formare, sicut possunt Angeli boni, & se transformare in Angelum lucis; nec hæ apparitiones ad ve-
323 ram Sanctitatem spectant, cum sæpè factæ fuerint in hominibus iniquis, vt Pharaoni, Balaam, Balthasari, Nabucodonosori, & sæpè visiones istæ sunt falsæ, iuxta illud Ezechielis. *Videns mala, & diuinant mendaria*, & sæpè ex vehementi apprehensione, & melancholia proueniunt & sunt initia quædam insaniæ, & dato quod sint veræ, non sunt meritoriæ, sed bonus earum vsus inspiciendus est, vt quis ex illis aliquid mereatur.
324 Dico 5. Huiusmodi apparitiones non sunt adpetendæ, nec postulandæ, sed si acciderint, humiliter fugiendæ, & rogandus Dominus, ne his insuetis rationibus, sed medijs ordinarijs solidioribus; si ita suæ maiestati visum fuerit, nostram salutem promoueat. Et ratio est, quia desiderare has apparitiones, est indicium occultæ superbiæ, aut saltem vanæ curiositatis, & sic aditus Dæmoni aperitur. Tum quia illa solùm desideranda, & procuranda sunt, quibus Deo placemus, in virtute proficimur, ad perfectionem tendimus, & æternam salutem allequimur; hæc autem sunt amor Dei, & proximi, custodia exacta legis eius, solida virtus, abnegatio nostra, contemptus sæculi, & alia huius generis, non verò apparitiones, ac reuelationes, in quibus multum solet esse periculi, & non multum vtilitatis, & fugere has apparitiones, non est ponere impedimentum diuinis donis, sed solidioribus donis aditum aperire, & ad hæc, & alia animum præparare, humilitas enim est via regia ad dona Dei; ille autem semper humilitatem præparat, qui hæc insueta, & periculorum plena, tanquam indignus refugit; tum quia hæ apparitiones non fiunt à Deo ob nostrum desiderium, sed ex pura bonitate quando, & quibus ille vult.
Dico 6. Si alicui qui tales apparitiones non appetit, nec petit, 325
sed potius metuit huiusmodi apparitiones acciderint in oratione, tria ab eo obseruanda sunt: primum Christum, & Beatam Virginem vel alios Sanctos sibi apparentes reuerenter, & deuotè suscipere, & debito cultu illos venerari. Nam quamuis aliquando esset Diabolus in hac adoratione, nullum est periculum, cum adoratio non ad Diabolum, sed ad imaginem Christi, vel Beatæ Virginis, vel Sanctorum tendat. Debet etiam attendere, qualis sit finis, & vtilitas huius visionis, & apparitionis, & si finis propositus fuerit bonus, & Sanctus illum amplecti: secus si fuerit malus, quod vt melius fiat, debet suo tempore has visiones suo magistro Spiritus referre, vel alio viro prudenti, vt de veritate illius doceatur, quem si non habuerit, debet attendere, quibus sit ista salutatio, & an sit conformis Sacræ Scripturæ, & consona sensui Ecclesiæ; suspecta enim est omnis veritas, quam non confirmat Scriptura. Tandem expendat, an ad charitatem, & omnem virtutem se censeat excitari, quia hoc est proprium diuinarum consolationum, si autem hæc habuerit, poterit de diuina miseratione sperare, quod ab aduersario non falletur.

SECTIO II.

De visione imaginaria.

SVMMARIVM.

326 *Quid sit visio imaginaria, explicatur.*
327 *Visio imaginaria, est media inter corporalem, & intellectualem.*
328 *Quomodo contingat visio imaginaria, demonstratur.*
329 *Visio vera imaginaria, facilè discernitur ab imaginationis fictione, & quomodo?*
330 *Aliquando accidit visio imaginaria in somnijs.*
331 *Visiones factæ vigilantibus veriores sunt, & cur?*
332 *Quid debeat facere director spiritualis cum personis, quæ similes visiones imaginarias, siue in somnijs, siue in vigilia habent.*
333 *Quomodo director spiritualis debeat de his visionibus iudicare, exponitur.*

Dico 1. Visio imaginaria est cognitio habita per speciem receptam in imaginatione repræsentantem aliquid diui- 326
num, & cæleste, non minus quàm si corporeis oculis cerneretur. Ita D. Thom. super caput 1. Isaiæ. Est autem imaginaria 327
media inter corporalem, & intellectualem. Vnde cum Deus omnia faciat ordinatè iuxta illud Sapientiæ 8. *Disponit omnia suauiter*; Ideò incipit per sensus exteriores, & continuat per interiores, qui sub nomine imaginationis comprehenduntur. Vnde primò, sensum corporalem perficit fauores supernaturales eis communicando, vt sic magis in bono confirmentur, & propterea visiones corporeas Sanctorum, & reuelationes sensibiles eis communicat, qui sensus magis in bono stabiliuntur, & ab appetitu malorum obiectorum remouentur, & insuper sensus internos, puta imaginationem perficit in bono pijs meditationibus, & sanctis contemplationibus, ac supernaturalibus imaginarijs visionibus, & sic Deus animam per gradus eleuat, & dirigit ad sublimiora, & ad magis spiritualia, & pura, & ad magis interiora, non quod prædictus ordo sit indispensabiliter necessarius, cum Deus, si velit, illum possit quando sibi placuerit immutare, sed quia sic ordinariè procedit.
Dico 2. Visio imaginaria hoc modo contingit, si sit alicuius 328
obiecti prius visi in seipso, vt si quis in vita cognouit S. M. N. Theresiam species eius acquisita, diuinitus excitatur, ad illam repræsentandam in ordine ad effectus supernaturales intentos à Deo, media tali visione, si verò sit visio alicuius Sancti non prius in seipso corporaliter visi, sed visi in aliquo simili, vel per partes, vt si alicubi viderit imaginem alicuius Sancti, & alibi viderit martyrium alterius; tunc in imaginatione coordinantur species acquisitæ illius Sancti, & martyrij alterius, quibus diuinitus coordinatis, ipse Sanctus Martyr adæquatè repræsentatur, si tamen visio sit alicuius Sancti nunquam visi, vel si debeat esse nimium perfecta, tunc debet species ipsius Sancti in imagina-

tione

tione diuinitus infundi, tum quia nulla præsupponitur alia species in imaginatione repræsentans tale obiectum; tum quia non est possibile quod detur species acquisita, quæ tam perfectè, & cum tanta maiestate, & cum tot circunstantijs excellentibus obiectum repræsentet, & quæ tam mirabiles causet effectus.

329 Dico 3. Vera visio imaginaria facile discernitur ab imaginationis fictione, siquidem fictio imaginationis ab ipsa imaginatione discurrente fabricatur, & quamuis anima propter potentiæ viuacitatem, credat esse verum, quod finxit, remanet tamen absque vllo pietatis fructu; multò frigidior, quàm si prædictam, aut sculpam imaginem exterius intueretur. Vnde visio imaginaria procedens à Deo non est huiusmodi, nam accidit animæ vix aliquid cogitanti, subitò quippè diuinitus obiectum potentiæ manifestatur, & adinstar solis, subitis tantùm obtutibus videtur, non quia eius splendor sit nociuus oculo interiori, sed id prouenit ex summa maiestate, & excellentia, in qua se obiectum manifestat, quandiu creatura ferre non potest. Vnde si visio fuerat Christi, fere semper anima rapitur in Ecstasim, non valens ob suam infirmitatem tantam ferre maiestatem. Deinde causat in anima timorem reuerentiæ, postea tamen in suauissima, & felici pace relinquit, vt accidit D. Paulo, quando ei in via Christus apparuit. Aduertendum tamen est, quod hæc visio imaginaria, non est æquè semper perfecta, sed vel non est humanitatis Christi, sed Angelorum, vel aliorum Sanctorum, & tunc non causat tam vehementes effectus, sed cum aliqua proportione.

330 Dico 4. Aliquando accidit visio imaginaria in somnijs, vt patet ex illo Numerorum 12. Si quis fuerit inter vos propheta Do-
331 mini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. Sunt tamen visiones factæ vigilantibus veriores, eo quod in vigilia est ratio magis libera, & in somno visiones spirituales, minus discerni possunt à somnijs friuolis, & consuetis. Vnde effectus secuti ex apparitione imaginaria in somnijs meritorij esse non possunt, nisi fortè ob præcedens desiderium. Poterunt autem huiusmodi visiones in somnijs discerni à falsis, si promoueant animam ad pietatem, & non ad curiositatem: quæ enim desursum est sapientia pudica est pacifica; hæc enim diuina instructio in somnijs attestatur diuinam prouidentiam, vel eleuantem hominem ad intelligenda diuina mysteria, vel dirigentem hominem circa futura prosequenda, vel vitanda flagellis minando, & bonorum promissione inuitando. Vnde in somnijs Pharaoni reuelata est penuria, & vbertas; Ioseph sua exaltatio; Gedeoni victoria de hostibus; sponso virginis Deiparæ Herodis sæuitiæ.

332 Dico 5. Director qui animarum quæ similes visiones habent, siue in vigilia, siue in somnio curam habet, debet imprimis multum timere, & prudenter in earum directione se gerere, donec successu temporis singula notando videat, quem fructum ex huiusmodi visionibus percipiat, consideret quam humilitatem, quem in virtutum exercitio profectum faciant, si prudens, & doctus, aut expertus fuerit, & maximè si donum discretionis spiritum habuerit, facilè colliget, & cognoscat, qualis sit arbor, vtrum bona, aut mala, vtrum visiones sint à Deo, vel à Dæmone, vel ab imaginatione ficta, si fuerint à Deo præter alia signa, videbit animam veracem; si fuerit à Dæmone è contra eandem animam superbam potius virtutis vmbram, quàm verum eius exercitium sequentem, & in suis relationibus mendacem; si fuerint ab imaginatione propria ficta, videbit animam vanam, curiosam, nec virtutem fundatam, & in dictis suis inconstantem.

333 Dico 6. Vndequaque visiones huiusmodi procedant, debet director de illis sic sobriè iudicare, maximè coram ipsis animabus, quas dirigit, vt sua iactantia, & inconsideratis laudibus, eas ad illarum desiderium vanam curiositatem, & superbiam non inducat, si director, seu magister spiritualis sit nouitatum amator, & in audiendis illis nimium affectus, quamuis à Deo procedant multum damni, & sibi, & animabus quas dirigit, afferret, vt in multis experientia docet, qui incipiendo ex veris visionibus in pœnam curiositatis ac superbiæ latentis, iusto Dei iudicio permittente delusi sunt à Dæmone se in Angelum lucis transfigurante, vnde & magister, & discipulus simul errauerunt, iuxta sententiam Christi Domini apud Matth. 5. Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

SECTIO III.

De visione intellectuali.

SVMMARIVM.

334 *Quid sit visio intellectualis, declaratur.*
335 *Duobus modis fit visio intellectualis.*
336 *Explicatur primus modus, quo fit visio intellectualis.*
337 *Explicatur secundus modus visionis intellectualis.*
338 *Visio intellectualis multum differt ab ordinaria Dei præsentia quæ in oratione quietis, vel in oratione vnionis percipitur.*
339 *Numerantur effectus visionis intellectualis.*
340 *Visio intellectualis, etiam potest à Dæmone fingi, licet id rarius accidat.*
341 *Quid facere debeat, qui habet huiusmodi visionem intellectualem.*

DIco 1. Visio intellectualis est manifestissima quædam rerum diuinarum aut cælestium ostensio, quæ soli intellectui inspicienda objiciuntur. Ita D. Thom *super cap. 1. Isai. & q. 12. de veritate.* Duobus autem modis fit hæc intellectualis visio. 334
Primò quidem obscurè, & quasi confusè anima nullam imaginem, nullamque faciei, aut staturæ corporis Christi figuram videns cum propè se, vel ad latus dextrum, vel intus in corde esse cognoscit, maiori certitudine, quàm si corporeis oculis illum videret, ibi Dominus instruit, animam loquitur subtiliter, absque verbis sensibilibus imprimens in intima eius portione cælestem suam doctrinam, vt ait N. M. S. Theresia *cap. 21. vitæ suæ, & 27. & mansione 6. cap. 8. & 10.* Ex hac autem visione resultat in anima maxima reuerentia, & ardentissimus amor erga illum magnumque desiderium placendi illi etiam in re quantumcunque minima; hæc autem visio non solet esse breuis, & imaginaria, sed solet durare per multos dies, & menses cum modica interruptione, vt notat N. M. S. Theresia locis citatis. 335 336

Secundò apparet Christus Dominus animæ contemplanti per visionem intellectualem clarè, & distinctè, ita vt quasi intuitiuè videatur, sicut enim datur in visionibus intellectualibus Dei vna quidem obscura, quæ habetur per fidem, altera verò penitus clara quæ habetur in patria per lumen gloriæ; tertia verò media, quę habetur per donum Sapientiæ, vel per specialem gratiam alicuius luminis supernaturalis, quæ nec est ita obscura, sicut cognitio fidei, nec ita clara, sicut intuito patriæ, sed satis lucidè, & mirabiliter Deum manifestans, sic in visionibus intellectualibus rerum corporearum distinguenda est triplex visio: vna obscura, quam diximus; alia omninò clara, & intuitiua repræsentans rem prout est in se, & alia media, quæ nec in obscuritate prioris manet, nec ad claritatem posterioris peruenit: de ista affirmant aliqui mystici, quod maximam animæ affert vtilitatem, & licet subitò suspendeat animam, in ea tamen tam clarè Dominus manifestat diuina arcana, vt ea in ipsomet Deo videre sibi videatur, in ea cognoscit solum Deum esse summam veritatem, quæ falli, aut fallere non potest, & licet in momento transeat, altè tamen & profundè huiusmodi visio cum re visa manet animæ impressa. Vnde tanta succedit ipsi confusio, quod humanam satis mirari non potest malitiam, qua Deum offendimus in ipso manentes. 337

Dico 2. Hæc visio intellectualis multum differt ab ordinaria Dei præsentia, quæ vel in oratione quietis, vel in oratione vnionis percipitur; quamuis enim hæc Dei præsentia sit magnum ipsius beneficium, non tamen est hæc visio intellectualis. Et ratio est, quia ibi Deus solùm per effectus percipitur: hic autem clarè videtur, ibi quædam diuinitatis influentiæ manifestantur: hic præter dictas, influentias præsentia Sacratissimę humanitatis demonstratur. 338

Dico 3. Hæc visio intellectualis, diuerso modo contingit in infimo sui gradu, fit per species acquisitas in intellectu præexistentes, diuinitus tamen applicatas cum reali aliquando præsentiæ rei visæ: in sublimiori gradu fit per species nouas diuinitus infusas, & aliquando cum eadem reali præsentia in supremo gradu compossibili cum fide, videtur fieri in ipso Deo, non tamen clare viso: quodcunque tamen sit medium, in quo perficitur hæc visio, medium quo semper est aliquod lumen spirituale quo facilè, clarè, ac suauiter percipit anima, quæ Deus ei manifestat, siue sint cælestia siue terrestria, cui nihil obstat aliquando realis præsentia.

Dico 4. Effectus huius visionis sunt plurimi, ac pretiosi, scilicet quies animæ, mentis illuminatio, gaudium gloriosum, suauitas, puritas, amor, Dei humilitas, inclinatio, seu eleuatio Spiritus in Deum, qui omnes effectus aliquando magis, aliquando minus percipiuntur, quandoque inæqualiter, prout Deus voluerit, & iuxta diuersam animæ dispositionem. 339

Dico 5. Quamuis hæc visio intellectualis tutior appareat, ac magis ab illusione Dæmonis immunis; potest tamen huiusmodi fictio contingere per hoc quod Dęmon phantasmata coordinando media imaginationis operatione excitat intellectum, ad aliquid considerandum tam distinctè, vt videre dicatur; talis tamen visio ficta à Dæmone non habet effectus, quos habet visio vera; causat enim ariditatem spiritus, in oratione inclinationem, propriæ æstimationis vanam gloriam, nec diu durat memoria illius, sed statim vt fumus euanescit, & quando quid amplius durat ob animæ complacentiam, est tamen nimis sicca, & sterilis eius memoria, nec habet fructus numeratos charitatis, humilitatis, &c. 340

Dico 6. Qui similem à Deo consequuntur fauorem, non turbentur, sed tamen timeant in virtutis exercitio deficere, si debita humilitate in huius visionis communicatione se habeant, certò, & tutò procedent, siue visio fuerit vera à Deo procedens, siue falsa à Dæmone ficta, cumque illam directori pio, prudenti, & docto exposuerit, iuxta consilium eius ambulent securi, & certi, quod Deus in præmium huius candidæ fidelitatis eos non permittet errare, non credant se meliores alijs 341

quibus

quibus Deus similes fauores non communicat, immò iudicent se peiores illis cum illi absque stipendio tam feruenter, ipsi verò cum tot auxilijs tam tepide seruiant Domino.

SECTIO IV.

De reuelationibus supernaturalibus.

SVMMARIVM.

342 *Quid sit reuelatio declaratur.*
343 *Duplex est reuelatio, alia qua tantùm importat reuelationem alicuius veritatis occulta facta intellectui; secunda importat manifestationem alicuius arcani, vel mysterij.*
344 *Quid importet prima species reuelationis exponitur.*
345 *Quomodo se debeat habere anima in hac reuelatione.*
346 *Quid importet secunda species reuelationis declaratur.*
347 *Circa manifestationem mysteriorum Dei in seipso standum est principijs fidei.*

342 DIco 1. Reuelatio est declaratio alicuius veritatis occultę, siue manifestatio alicuius arcani, seu mysterij. Prima definitio conuenit reuelationi largè dictæ, quæ solum importat reuelationem alicuius veritatis occultæ factam intellectui.
343 Secunda conuenit strictè, & proprijssimè reuelationi, quæ manifestationem alicuius arcani, vel mysterij importat. Vtraque autem siuè strictè siuè largè sumatur, si fiat via supernaturali, est reuelatio supernaturalis. Vtraque etiam potest fieri de rebus spiritualibus, vel corporalibus, & si de spiritualibus potest esse vel de Deo, vel de creaturis, si fiat de Deo, vel potest esse de illo, vt est vnius, ac de eius perfectionibus, velut est trinus, ac de perfectionibus diuinarum personarum. Primo modo facta reuelatio de Deo, & multò magis de creaturis potest regulari cognitione naturali. Secundo modo facta tantùm regulatur cognitione fidei.
344 Dico 2. Prima species reuelationis, quæ dicit declarationem, siue notitiam puræ, ac nudæ veritatis, consistit in hoc quod intellectus per infusionem luminis supernaturalis, percipiat, & penetret veritates sibi occultas, siue de Deo, siue de alijs rebus pro aliqua temporis differentia existentibus; ex hac autem notitia, maximam capit anima delectationem, & incomparabiliter maiorem, si sint de Deo, & mira repletur contemplationis suauitate. Ad has autem sublimes, & puras Dei notitias, non pertingit anima ordinariè, donec ad statum intimę vnionis cum Deo peruenerit, siquidem pertinent ad ipsius vnionis substantiam, medijs his notitijs; sic Deus suauiter tangit animam, vt eam perfectè purificet, & illuminet, & perficiat. Nec Diabolus potest quid simile fingere realitatem, neque tactus huiusmodi procedentis, à Deo facilè discernit à quacunque fictione, seu imitatione Dæmonis, qui vel nimium habuerit illius experientiam.
345 Tales notitiæ & concomitantes tactus intimo procedentes à Deo animam ad ipsum Deum eleuantes sæpius ex improuiso contingunt secluso quocumque timore; & aliquando cum tanta vehementia. Quod non solùm animam, sed ipsum corpus concutiunt, non tamen semper cum eadem efficacia debet animo in hac sublimi communicatione notitiarum se humiliter gerere iudicando se illarum indignum, non tamen se habendo mere negatiuè ad illam; sed disponendo se ad illam per humilitatem, & amorem crucis spiritualis per integram resignationem, & per sinceram dilectionem; hæc enim virtutem maximè disponunt ad diuinam vnionem, iuxta illud Ioannis 14. Qui diligit me, diligentur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Aliquando hæ notitiæ sunt de creaturis, nunc de istis, nunc de illis iuxta specialem Dei inspirationem. Hæ autem reducuntur ad gratias gratis datas, iuxta illud Apostoli, ad Corinthios 12. Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei.
346 Dico 3. Secunda species reuelationis supernaturalis, quæ dicit manifestationem alicuius arcani vel mysterij duplici via procedit; nam vel est de ipso Deo secundum quod est in se, vel est de Deo in ordine ad creaturas: si est primo modo est multiplex; nam alia est reuelatio de vnitate Dei, de perfectionibus, & attributis ipsius, de Sanctissima Trinitate, & de proprietatibus Diuinarum Personarum, ac de alijs similibus: Si est secundo modo, tunc est reuelatio de diuinis, de creatis, ac dispositionibus creaturarum, præsertim intellectualium; ibi comprehenduntur promissa & communicationes; vel circa totum Orbem, Regnum, vel Prouinciam, ciuitatem, vel particularem personam; & hæc reuelatio contingit non solùm locutionibus, sed etiam signis, indicijs, figuris, & alijs similitudinibus.
347 Dico quartò. Circa manifestationem Mysteriorum Dei in se ipso standum est principijs Fidei, si quid enim nouum, vel contrarium reuelatis manifestetur reijciendum est, iuxta illud Diui Pauli Apostoli ad Galatas 2. Si Angelus de cœlo Euangelizet vobis, præter quam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Si verò de iam reuelatis aliqua noua succedat illustratio præsupposito Fidei fundamento tanquam certo, potest quis diuino fauore cum gratiarum actione frui: si verò manifestatio Mysteriorum Dei sit circa creaturas, tunc debet quisque cautè se gerere; nam in hoc potest multiplex illusio, & deceptio Dæmonis inueniri, qui Phantasmata alterando, & coordinando, & sensus externos in debitis speciebus impressis illudendo falsas plurium rerum notitias potest indirectè sic in intellectu causare; vt peccata aliorum falsò ei detegendo, & alia huiusmodi. Vndè bonum est, quod qui tales notitias recipit, non multum eis adhæreat; & Director spiritus ei suadeat, quod huiusmodi neglectis soli Deo vniatur, in quo solo beatitudo nostra consistit; vt dixit Christus Ioannis 17. Patri suo cœlesti: Hæc est vita æterna, vt cognoscat te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

SECTIO V.

De diuinis locutionibus.

SVMMARIVM.

348 *Tiplex est Dei locutio; altera qua formatur auribus exterioribus; altera, qua non aure corporis, sed imaginatione concipitur: altera qua fit purè spiritualiter in intellectu.*
349 *In intellectuali locutione tria possunt formari verba.*
350 *Prima dicuntur successiua, & quid importent?*
351 *In hac intellectuali locutione ex defectu animæ potest etiam aliquando reperiri deceptio, & quomodo?*
352 *In hac intellectuali locutione dantur alia verba, quæ dicuntur formalia, & quid importent?*
353 *Alia verba dantur in hac intellectuali locutione, quæ dicuntur substantialia, & quid importent?*

PRo explicatione huius sectionis notandum est locutionem Dei esse triplicem: altera quæ vocibus exterioribus forma- 348
tur: quam aures audiunt & per eam intellectus audientis illustratur, & affectus ascenditur: talis fuit vox quę in Baptismo Christi intonuit: Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui, & hæc vox formatur in aere Angelorum ministerio, vel à Sanctis imaginibus, vel ab Eucharistię Sacramento. Altera datur Dei locutio quę non aure corporis præcipitur, sed imaginatione concipitur, dum Dominum per seipsum, vel per aliquem Angelū format in imaginatione hominis ea verba vel sententias, quas vult ab ipso intelligi: hoc autem potest Deus & Angelus facere sine verbis; quæ ipse proferat solum similitudines verborum disponendo, quæ sunt in imaginatione luminis, ad quem loquitur; vel alias nouas ei imprimendo: id autem fit aliquando verba interius tam clarè audiendo ac si corporeis auribus præciperentur absque eò quod videatur persona loquens: aliquando persona loquēs se manifestat, dum figura eius per aliquem Angelum imaginationi imprimitur; ita vt audiens à quo audiat, nullo modo possit dubitare. Altera datur locutio Dei, quæ non sonat in aure corporis, nec percipitur in imaginatione, sed purè spiritualiter in intellectu mentis: his suppositis
Dico primò: In hac intellectuali locutione tria formari pos- 349
sunt verba; quædam, quę naturaliter ipse spiritus humanus format; hæc autem dicuntur successiua; quia circa materiam, quam actu anima contemplatur cum tanta facilitate, ac distinctione ea format, tamque consequenter varias inuenit, & deducit rationes, quas antea nesciebat, ac texit discursus non præuisos, vt non ipsa sola huiusmodi facere videatur, vel ab alia per- 350
sona secum interius colloquente, respondente, vt influente procedere credat; & hoc cum aliquo fundamento; nam tunc anima secum loquitur, seipsam interrogat, sibique respondet; non secus, ac si cum alia persona discurreret, & huic interlocutioni sæpius assistens Spiritus Sanctus adiuuat eam in formandis huiusmodi conceptibus: nam cum intellectus humanus sit collectus, ac vnitus veritati, quam contemplatur; & similiter ei fit vnitus spiritus diuinitus, inde est, quod intellectus ipse spirltui diuino communicans ex prima veritate per lucem à cœlesti illo veritatis magistro deriuatam multas alias deducit veritates; vnde credit animam secum alio successiuis verbis discurrere.
Dico 2. Quamuis in hac intellectuali communicatione ac il- 351
lustratione purè spirituali secundùm se non soleat aliqua Dæmonis illusio subrepere, ex defectu tamen ipsius animæ potest aliquando reperiri deceptio: cum enim ipsamet anima sit, quæ tales format discursus ac rationes deducit, etsi media luce sibi diuinitus communicata; quia tamen non illam plenè possidet, nec illi perfectè subordinatur, sed potius iuxta propriam intellectus sui capacitatem, ac illuminationem vtitur illa, sæpè contingit quod in rationum deductione, & in discursuum illatione decipiatur & sic ex veris principijs falsas conclusiones colligat: quod si fuerit anima circa huiusmodi nimium affecta facilius iusto Dei iudicio in pœnam affectus inordinati, & curiositatis decipietur, credens hæc verba successiua à Deo procedere, cum tamen ab ipsa formentur.
Dico 3. Alia verba dantur in hac intellectuali cognitione, quę 352
dicuntur

dicuntur formalia; hæc sensit anima sibi ab alio proferri, nec de hoc potest dubitare: ista verba formalia differunt à successiuis tum quia formalia proferuntur ab alio ipsi animæ: successiuè verò formaliter ab ipsa anima: tum quia verba successiua contingunt animæ collectæ, & circa eandem veritatem, quam in sua collectione contemplatur: verba verò formalia contingunt animæ non collectæ ac minimè cogitanti de re vel materia circa quam proferuntur: hæc verba formalia aliquando sunt admodum expressa, & beneformata; aliquando vt vix percipiantur: quandoque sunt plura; quandoque pauciora; quandoque citò transeunt; quandoque diutius perseuerant. Quando à Deo proferuntur, habent in anima magnam efficaciam; siquidem operantur effectum, ad quem inducunt. Potest tamen illis etiam esse illusio Dæmonis, cum non appareat an à Deo vel à Diabolo proferantur; Et cum alias non habeant alium effectum præter instructionem animæ, non possunt ab effectibus dignosci; maximè quia, quæ à Dæmone proferuntur, sunt expressiora; vnde non statim debet quis exequi, quæ dictis verbis significantur, sed omnia prudenti & docto Directori fideliter exponere, & eius consilio conformari.

353 Dico 4. Alia verba dantur in hac intellectuali locutione, quæ dicuntur substantialia; Dicuntur autem substantialia, quia substantialem effectum in anima causant; conueniunt autem in omnibus cum verbis formalibus; differunt tamen ab eis, quia sunt verè, ac perfectè practica; siquidem operantur quod significant: verba verò formalia tantùm sunt speculatiua, & solum instruunt ad agendum; Vnde omnia verba formalia non sunt substantialia, benè tamen omnia verba substantialia sunt etiam formalia, siquidem idem penitus important quod formalia, & aliquid amplius; quia simul instruunt cum formalibus, & operantur quod significant; quod non faciunt formalia, vt constat ex illo Psalmi 67. Ecce *dabit voci suæ vocem virtutis*, & ex illo Ecclesiastici 8. *& sermo illius potestate plenus*. Et ex illo Apostoli, *sermo Dei est viuus & efficax*: quod etiam attestatur N. M S. Theresia, quando ei Christus dixit: *Ego sum, noli timere*: vbi explicat quomodo statim omnis turbatio, quam illa habebat, in suis visionibus euanuit. Hæc verba subitò suum producunt effectum, vnde audiens debet ea recipere quietus, & quasi passiuè se habere; nec vllam deceptionem timere, sed dicere cum Samuele: loquere Domine quia audit seruus tuus: non enim intellectus, vel Diabolus potest similes effectus substantiales operari in anima, iuxta illud Ieremiæ 23. *Numquid non verba mea sunt quasi ignis & quasi malleus conterens petram*. Vnde cum hæc verba sint vitæ æternæ, plurimum conducunt ad vnionem diuinam, maximè quando sunt interiora, vnde possunt cum humilitate, & resignatione desiderari, & cum gratiarum actione suscipi: felix ac ter beatus, cui hoc modo loquitur Dominus.

S E C T I O VI.

De diuinis tactibus in anima.

S V M M A R I V M.

354 *Tactus vel sumitur actiuè, vel passiuè.*
345 *Quid comportet tactus sumptus actiuè, quid sumptus passiuè?*
356 *Hic tactus contingit in voluntate.*
357 *Quando est altissimus, videtur ipsam animam penetrare.*
358 *Licet fiat in voluntate, ex illo resultat in intellectu quædam notitia Dei.*
359 *Quomodocumque à Deo contingat, est nimis sublimis & eleuatus.*
360 *Hanc gratiam concedit Deus cui vult, & quando & quomodo vult.*
361 *Meditatio & contemplatio sunt optimæ dispositiones ad hunc fauorem.*
362 *Quomodo se debeat habere anima, quando recipit hunc fauorem.*

354 Dico primò: Tactus vel sumitur actiuè, vel passiuè; actiuè
355 importat actionem Dei intimè tangentis animam: passiuè
importat huius actionis effectum, seu terminum, quem semper
356 tactus actiuè sumptus connotat: Hic tactus contingit in volun-
tate; non enim substantia animæ potest seipsam sentire; nulla
357 quippè substantia est immediatè operatiua. Quando tamen est
altissimus, videtur ipsam animæ substantiam penetrare; & licet
fiat in voluntate, ex illo resultat in intellectu quædam expressa
358 Dei notitia, quæ altissimam Dei importat expressionem, iuxta
actus eminentiam: Aliquando est valdè distinctus, aliquando non
359 ita; aliquando citò transit; aliquando diutius perseuerat: quo-
modocunque tamen à Deo contingat, est nimis sublimis, & ele-
uatus; sed quando ad animæ substantiam penetrare videtur, est
adeò eleuatus, vt ipsa anima capere non possit, vnde tantùm bo-
num ipsi prouenit.
360 Dico 2. Hanc gratiam concedit Deus cui vult, quando, vbi &
quomodo vult; vnde sæpè accidit quod viris sanctis post longam
orationem eam negat, & incipientibus eam concedat; sed Do-
minus est & de suis donis gratuitis disponit prout vult. Vnde non
ex industria, vel operatione animæ dependet, nec eius medita- 361
tione, vel contemplatione procedit: quamuis hæc omnia sint
aptæ dispositiones ad huiusmodi fauorem, ad quem anima solum
operatur dispositiuè, & se habet passiuè; ita vt tunc dicatur di- 362
uina patiens. Vnde in illius receptione non debet adhibere propriam industriam, ne fructum vtriusque impediat; sed tantùm debet præbere consensum cum humilitate, & gratiarum actione. Potest tamen hunc tactum cum humilitate, & resignatione desiderare, iudicans se illo indignum: siquidem in hoc tactu, & notitia Dei consistit vnio animæ cum Deo: non debet tamen hanc Dei communicationem indebitè procurare; ne ex sua curiositate Dæmoni viam aperiat; potest enim Diabolum simile quid fingere medio sensu, & appetitu corporali; sed quia de hoc tactu iterum infra redibit sermo, ideò nunc ad alia transeo.

S E C T I O VII.

Quomodo se debeat anima gerere in communicatione apprehensionum supernaturalium.

S V M M A R I V M.

363 *Solæ virtutes Theologicæ sunt in via medium ad intimam vnionem cum Deo adiunctis Donis Spiritus Sancti & gratijs gratis datis ad has virtutes attinentibus.*
364 *In patria talem perficiunt vnionem visio Dei succedens fidei, possessio, succedens spei, amor fruitiuus.*
365 *Vt anima in via hanc vnionem aquirat, debet ad Deum attendere medijs prædictis virtutibus.*
366 *Vt quis acquirat diuinam vnionem, debet in hac vita relinquere notitias distinctas, & claras de Deo; & solum eum quærere in obscuritate fidei.*
367 *Qui ad diuinam vnionem aspirat, non debet immorari curiosius in visionibus & reuelationibus, sed eas humiliter recusare.*
368 *Idem proportione seruata dicimus de diuinis locutionibus, siue fiant verbis successiuis, siue formalibus.*
369 *Sola locutio quæ fit verbis substantialibus, potest desiderari & cur?*
370 *Hæc abnegatio diuinarum communicationum nulli potest videri superflua & cur?*
371 *Quid dicendum sit de diuinis tactibus, explicatur.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est, quod solæ 363
virtutes Theologicæ Deum attingentes immediatè sunt in
via proximum medium ad intimam vnionem animæ cum Deo 364
adiunctis Donis Spiritus Sancti, & gratijs gratis datis ad has virtutes attinentibus: in patria verò talem perficiunt vnionem visio Dei succedens fidei, possessio illius summi boni succedens spei, & amor fruitiuus perfectè, qui est perfectissimus actus Cha-
ritatis. Vnde vt anima ad hanc Dei vnionem quæ pro statu viæ 365
potest acquiri, securè pertingat; debet medijs prædictis virtutibus ad Deum tendere prætereundo singulas creaturas: quæ si mentem occupatam circa ipsas retineant, impedient diuinam vnionem. Vnde debemus per fidem singulas creaturas transcendere, & ad Deum ipsum penetrare, qui lucem inhabitat inaccessibilem, quæ nobis est caligo & nebula: iuxta illud Apostoli 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*. His suppositis

Dico primò. Vt quis acquirat diuinam vnionem in hac vita, 366
debet relinquere notitias distinctas, & claras de Deo; & solum eum quærere in obscuritate fidei. Ratio est, quia quidquid puritati fidei in diuina contemplatione repugnat, etiam repugnat diuinæ vnioni; sed puritas fidei contemplatricis consistit in simplici, obscura, & generali contemplatione Dei: ergo si quis distinctas & claras de eo pro hoc statu quæreret notitias in visionibus, & reuelationibus præsertim corporeis ac imaginarijs, prædictam vnionem impediret. Confirmatur, quia prædictæ notitię cum non sint adæquatæ Deo, mentem in multa distraherent, quæ proinde non esset vnitè ad Deum collecta, quod requiritur ad perfectam Dei contemplationem: ergo vt anima Deo vniatur, debet Deum in caligine contemplari, non curando de particularibus ac distinctis alijs notitijs.

Dico 2. Qui ad diuinam vnionem aspirat, non debet immo- 367
rari curiosius in reuelationibus & visionibus; vel erga eas affici: sed eas humiliter recusare. Et ratio est, tum quia puritati fidei repugnant vt diximus; tum quia in eis anima sæpè decipietur; tum quia nullum impedimentum earum operationi præstat earum recusatio; siquidem statim independenter ab industria humana suum causat effectum; & aliàs omni Dæmonis illusioni præcludit aditum; tum quia licet sint veræ; non semper in eis mens, quam Deus intentat, concipitur; tum quia ita docent Doctores Mystici, præcipuè N. M S. Theresia quæ post mortem aparens venerabili matri Catharinæ à Iesu præcepit ei, vt diceret cuidam Prælato nostri Ordinis ne spiritum reuelationum in Carmelitis approbaret, ac nutriret; nam licet multæ reuelationes sint veræ, multæ etiam sunt falsæ, præsertim inter mulieres, & addit ipsa Sancta Mater se gloriam acqui-

quisijsse non reuelationibus, sed virtutibus; vbi etiam alias multas rationes congerit, vt videre est apud N. Philippum à Trinitate *part. 2. tract. 3. art. 7.*

368 Dico 3. Idem proportione seruata dicimus de diuinis locutionibus, siuè fiant verbis successiuis, siuè verbis formalibus; non enim debet anima eas desiderare, nec in eis immorari, cum sit idem errandi periculum circa locutiones, ac circa visiones, & reuelationes; & propter easdem rationes, vnde sola locutio, quæ fit verbis substantialibus, potest desiderari; cum nullum ibi sit errandi periculum; non enim possunt à Dæmone fingi, nec re-
369 pugnant fidei puritati; imo fidem confirmant, dum animam auscultantem Deo coniungunt; & in eius contemplatione confirmant; cum semper eo sensu capiantur, quo à Deo proferuntur; nam semper operantur quod significant: Vnde cum humilitate ac gratiarum actione debet anima sic Deo loquenti suauiter at-
370 tendere: Nec hæc abnegatio diuinarum communicationum alicui potest videri superflua; nam multum aberrant, qui volunt instrui via supernaturali, siquidem Deus sufficientem fidelibus instructionem posuit in Ecclesia, & ideò ad Paulum recenter conuersum non à seipso supernaturaliter voluit instrui, sed illum misit ad Ananiam, vt ab eo instrueretur. Vade inquit ad Ananiam & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere: non ergo per reuelationes debemus resolutiones nostrorum dubiorum sperare; sed id à Doctoribus, & ab Ecclesia Dei visibili recipere; vt ait Paulus ad *Galatas* 1. licet Angelus de cœlo euangelizet vobis præter quam euangelizauimus vobis, anathema sit.

371 Dico 4. Quantum ad tactus intimos diuinitatis quos præcipit anima, iam dictum est, quod partim in illis vnio animæ cum Deo consistit: Vnde sicut possumus; imo debemus ad diuinam vnionem iugiter aspirare; sic possumus huiusmodi tactus desiderare, qui per se primo directè, & immediatè voluntatem Deo coniungunt; & ex consequenti etiam ipsum intellectum per altissimas diuinitatis notitias ex illis dimanantes & concomitantes; nec in illis potest per se aliqua deceptio, vel periculum reperiri; sicut in alijs apprehensionibus supernaturalibus reperitur: sed tantum valet per accidens periculum reperiri, quale reperitur in rebus optimis, vt in exercitio virtutum dum illarum occasione, quis in superbiam, aut in aliud inconueniens illabitur.

SECTIO VIII.

Quomodo apprehensiones supernaturales veræ distinguendæ sint à falsis.

SVMMARIVM.

372 *Certum est diabolum sæpè se transformare in Angelum lucis, & multos in his apprehensionibus decipere.*
373 *Non omni spiritui credendum est.*
374 *Director spiritualis debet curare, ne animæ quas communicat, in his illustrationibus decipiantur.*
375 *Ponitur primò regula ad discernendas veras apprehensiones à falsis, & exponitur.*
376 *Ponitur secunda regula, & declaratur.*
377 *Ponitur tertia regula, & elucidatur.*
378 *Ponitur quarta regula & illustratur.*

372 CVm certum sit Diabolum sæpè se transformare in Angelum lucis, & multos in prædictis apprehensionibus decipere, vel ipsos à sua imaginatione decipi, maximè curandum est, ne succedat aliqua deceptio: vnde non omni spiritui credendum est; vt fecit Iosue qui cum videret Angelum in campo
373 suo dixit *Iudicum* 5. Noster es an aduersariorum. Debet igi-
374 tur Director spiritualis curare, ne animæ quas communicat, in his illustrationibus decipiantur. Prima autem regula vniuersalis, quam debet attendere ad discernendas veras apprehen-
375 siones à falsis, & fictis est attendere ad illarum effectus: nam vt docet Magister veritatis: arbor bona bonos fructus facit, & arbor mala non potest bonos fructus facere: Vnde si ad prædictas apprehensiones supernaturales sequatur vitæ sanctitas fundata in exercitio virtutum humilitatis, patientiæ, mortificationis, obedientiæ, amoris Dei, & proximi, ac perfectæ resignationis; tunc iudicandæ sunt veræ, & procedentes à bono spiritu: si tamen cum illis coniuncta sit vitæ impuritas, & peruersa operatio, iudicandæ sunt falsæ & procedentes à malo spiritu, vel à propria imaginatione.

376 Dico 2. Secunda regula est attendere ad personam, cui fit reuelatio, an sit vir vel fœmina; nam fœmina cum sit mollis, facilè potest eius imaginatio multis phantasmatibus sigillaris Complexio quoque videntis oculo corporeo, vel imaginario rimanda est an sit vehementis imaginationis, vel melancholicus an sit sani capitis? qui capite læsi sunt, similia visa experiri possunt. Moralis quoque status personæ notandus est, an scilicet sit bonis moribus præditus? quibus studijs & officijs delectetur? ex curiositate namque sequuntur illicita, & pacta implicita & explicita cum Dæmone. Considerandum est quibus Præceptoribus imbuatur, & cum quibus personis quantum ad conuictum delectetur, si veritatis sit amatrix, an mendacijs delectetur? An diues sit vel pauper? Si sit pauper distinguendum est an sit pauper ex indigentia, an ex voto & statu? Primi enim generis homines auaritia, secundi vero generis superbia infestari solent. Examinanda est etiam persona cui fit reuelatio an fide, spe, & charitate cum alijs virtutibus palleat? Simulatio enim in hæreticis cernetur, & sic examinanda est fides vniuscuiusque, & spes, an speret solum in Deo, an in suis virtutibus? Examinanda est charitas tam erga Deum, quàm proximum. Examinandum etiam est an persona cui fit reuelatio, sit sæcularis vel religiosa? nam licet Deus etiam possit sæcularibus manifestari, siquidem nemo est, qui se abscondat à calore eius, negari non potest quod ad suscipiendas has anagogicas visiones habilior sit cæteris paribus religiosus, quàm sæcularis. Videndum est etiam an sit tyro in via perfectionis, nam modus regularis Dei est ascendere ab imperfecto ab perfectum; & qui non est exercitatus in via purgatiua, non est credendus eleuatus esse ad illuminatiuam; quamuis id etiam aliquando euenire potest; & ex profectu talis personæ in via virtutis colligendum est, an diuina sapientia ideò aliquando alicui tyroni communicet hos effectus, vt eum purificet & sanctificet, vndè si ex talibus fauoribus sequatur profectus in anima recipientis, bonum signum erit, quod sit à Deo.

Dico 3. Tertia regula est attendere ad rem, quæ reuelatur 377
an sit in se bona? Nam Dæmon transfiguratus in angelum lucis facit apparere bona, quæ in se sunt mala, præuertendo sensus luminis, & inflammando concupiscentiam: Si vero fuerit intellectualis, videndum est an causet in anima profectum, cum bonis affectibus internis? si enim visio est à Deo, causat hos effectus in anima, quos neque imaginario propria, nec Diabolus possunt causare; causat maximam pacem iuternam, desiderium placendi Deo, magnam sui confusionem, & humilitatem: ita N. M. S. Theresia *mansione 6. cap. 8.* Si fuerit visio imaginaria, considerandum est an fiat cum magna maiestate, & viuacitate? nam visio imaginaria, si est à Deo, habet hanc proprietatem, & ita manet impressa, vt vix illa possit obliuisci. Videndum etiam est an anima cum reuelationes, & locutiones percipit, simul in se amorem Dei cum intima humilitate, ac summa ipsius reuerentia experiatur? Si enim hæc in se sentiat, signum est esse à Deo; secus si anima inueniatur arida amore Dei, & propensa ad vanitatem, & sui æstimationem; quamuis etiam aliquando Diabolus falsam inspiret humilitatem; & aliquando lacrymas exprimit sensibilis deuotionis; vt postea suos imprimat perniciosos effectus, quæ quidem discerni possunt, si simul moueant voluntatem, vt huiusmodi communicationes internas plurimum æstimet, & vt eis tenaciter adhæreat, & quod anima occupetur in hoc exercitio, quod non est virtutis acquirendæ, sed occasio decidendi ab omni cultu virtutis.

Dico 4. Quarta regula est attendere ad personam, quæ re- 378
uelat: sæpè enim Diabolus se transformat in Angelum lucis; & hoc modo multos decipit; in hoc tamen potest cognosci, quod satanas sit; quia bonus Angelus in principio hortatur ad bona, & perseuerat in eis; sed malus in principio prætendit bonum, volens explere quod intendit; scilicet, decipere; instigat ad malum: ita D. Thomas *ad 2. Epistolam D. Pauli ad Corinthios cap. 11.* Item bonus Angelus etsi terreat in principio, statim consolatur & confortat; vt fecit B. Virgini dicens: *ne timeas Maria* & Zachariæ *Lucæ* 1. Malus autem Angelus stupefacit, & desolatam demittit: Aduertendum tamen est, quod etiam in visionibus, quæ à bono spiritu procedunt, interdum commotiones magnæ & voces terribiles audiuntur, vt patet Ezechielis 1. vbi dicitur. *Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum.* Et Apocalypsis 1. dicitur. *Audiui post me vocem magnam tanquam tubæ:* sed hoc est ad significandam commotionem; aut alia grauia pericula; quæ in huiusmodi visionibus continentur: sed quia hæc ad consolandum ordinabantur, statim inducitur vox loquentis similis auræ leni vt pauorem præteritum sedaret: ita D. Thomas *in lib. cap. 4. lectione 3.* Tandem discutiendum est an hæc dona, & charismata cum cruce & mortificatione sint coniuncta, vel antecedenter, concomitanter, vel subsequenter; nam si cum illis non sint coniuncta, valdè sunt suspecta; nam dona dantur ad manifestationem fidei & vtilitatem Ecclesiæ: fides autem manifestatur in mortificatione, & patientia christiana; his enim crescit maximè christiana religio.

SECTIO IX.

Ponuntur alia signa ad distinguendas reuelationes, & visiones veras à falsis.

SVMMARIVM.

379 *Dæmon potest plura admiranda efficere hominibus, quæ re vera sunt falsa & vera apparent.*
380 *Quædam facit realiter, quædam præstigiosè.*
381 *Realiter ea facit cum reales effectus producuntur.*

382 *Refe-*

382 *Referuntur quæ potest efficere realiter.*
383 *Deferuntur quæ potest facere apparenter, & præstigiosè.*
384 *Quædam facit apparenter per medij alterationem.*
385 *Quædam facit immutando visum.*
386 *Potest species impressas à sensibus internis ad externos euocare.*
387 *Potest Dæmon multa scire.*
388 *Quomodo cognoscat futura necessaria, & determinata, explicatur.*
389 *Non potest inuestigare futura dependentia à voluntate Dei, & hominis.*
390 *Diabolus antiquitus per oracula loquebatur.*
391 *Quid sint oracula, explicatur.*
392 *Referuntur aliqua oracula antiqua.*
393 *Hæc oracula Christi aduentu cessarunt.*
394 *Nunc loquitur Diabolus per Pseudoprophetas.*
395 *Quæ communicet Diabolus his Pseudoprophetis.*
396 *Dantur plura signa ad distinguendum veros prophetas à falsis.*
397 *Referuntur hæc signa.*
398 *Ponitur quoddam signum ad distinguendum veras reuelationes à falsis.*
399 *Ponitur secundum signum ad distinguendum veras visiones à falsis.*
400 *Ponitur tertium signum ad distinguendas has visiones & reuelationes.*
401 *Refertur casus notabilis in confirmationem prædictæ doctrinæ.*

379 PRo huius sectionis explicatione suppono posse Dæmonem
plura hominibus admiranda efficere, quæ cum reuera sint
380 falsa, vera apparent. Hæc autem vel facit Diabolus realiter, vel
præstigiosè & apparenter: tunc ea facit realiter, cum reuera
381 effectus reales producantur: Potest namque Diabolus per suam
naturam ingentia corpora velocissime impellere, & humana corpora per aera euehere; hæc enim inferiora subduntur naturæ
angelicæ quantum ad motum localem, vt ait D. Thomas *1. part. quæst.* 100. *art.* 2. *& quodlibeto* 9. *art.* 5. Potest etiam subtrahere
382 corpora à tali situ, & alia eorum loco substituere; sic sublatis
virgis veri serpentes apparuere in Ægypto, vt spectatores viderent, vel putarent virgas in serpentes conuersas.
383 Quæ verò non realiter fiunt, sed illusione simulantur, præstigiosa dicuntur; hæc autem facit Diabolus, cum reuera reales effectus producere non potest: nam tunc ad præstigiosas actiones
& ludificatiuas sensuum recurrit, quod facit primo ex quadam
agilitate, & dexteritate, vt faciunt circulatores: Secundò adhibitis quibusdam rebus naturalibus, vt suffitu, & huiusmodi; vt
intrantes domum aliquam videre sibi videantur homines asinina
384 capita habentes & huiusmodi. In ludificatione verò sensus quandoque vtitur rebus existentibus & eos alterat, colores, vel formas, vel magnitudinem immutando. Tertiò obscurat & alterat
385 medium vt obiectum non videatur. Quarto percutit oculos acrisia, vt nihil videre possint vel per aliam visus immutationem ad-
386 ferendos obiectum, ne emittat species. Quintò imagines, & species impressas sic potest à sensibus interioribus ad exteriores euocare, vt quasi præsentia hæc omnia habeantur: his præstigijs vsi
sunt passim à Dæmone seducti Apollonius Thianæus, Numa
Pomp. Plutarc. *in Summa de Menippo adolescentulo.*
387 Secundò suppono, quod licet Dæmones gratiam, & supernaturalia amiserint, multa tamen scire non est dubitandum.
388 Sciunt enim certò futura, quæ habent causas necessarias, vt sunt
Eclypses & alia huiusmodi. Futura verò quæ habent causas determinatas non necessarias; quia impediri possunt, pronuntiant:
sicut Nauti pronunciant de tempestate, Medicus de pulsu. Fu-
389 tura tamen quæ dependent ex libera Dei voluntate vel ex hominis libertate inuestigari non possunt ex vi suæ sagacissimæ
mentis: Vnde si quædam futura enunciant, id multis modis accidere potest; vel quia celeriter quidquid agitur in orbe ante certum nuncium, potest Dæmon prius annunciare: vel quia potest
iubere, perdere, vastare regiones, & alia flagella emittere; & hæc
antea annunciare: Vnde prædixit Saulem postridiè moriturum;
quia factum erat mancipium & peculium Diaboli. Potest alia
Dæmon diuinare, cum intersit diuinis Consilijs, vt cum accepit
Dæmon potestatem vexandi & agitandi Iob; aut cum se exhibuit in fallendo Acab.
390 Tertiò suppono Diabolum antiquitus per oracula locutum
391 fuisse: sunt autem oracula responsa Dæmonis quæ ad ipsum
consulendum recurrentibus dabantur: Vnde iuxta Dodonam
Chaonæ ciuitatem nemus erat Ioui sacrum, vbi quercus loque-
392 batur: fontes & flumina sæpè responsa dabant, vt accidit Pitagoræ cui fluuius dixit: Optimus sit aduentus tuus. In statua Iouis loquebatur Dæmon Tertegono mago in Antiochia in capite
Orphei; sæpè id accidit in quodam puero nondum loquente, locutus est sæpè Diabolus pronunciando vastationem cuiusdam
ciuitatis futuram; vt refert Delrio *lib.* 2. *de Magia quæst.* 19. Hæc
393 autem oracula iam Christi aduentu cessarunt: Sed alijs vtitur
Dæmon oraculis, quibus plures animas seducit hi: sunt Pseudo-
394 prophetæ qui inierunt fœdus cum morte, & pactum cum inferno. His autem communicat Dæmon ea omnia, quæ ipse per
cognitionem naturalem scire potest; & multa quæ Angelorum
ministerio discit: Vnde hi Pseudoprophetæ multa prædicunt
futura, quæ cognitione naturali cognoscunt, vt faciunt Medici,
& Astrologi, multa loquuntur ex Dæmonis reuelatione, & multa magia naturali, vel etiam Dæmoniaca operantur: permittit 395
enim Deus Diabolo vt sua facultate naturali vtatur; sicut &
omnibus rebus permittit suas actiones naturales. Concessum est
etiam Diabolo aliquando verum dicere, vt mendacium suum rara veritate confirmet: imò sæpè accidit quod per Prophetam
Dæmoni Deus ipse loquatur, vt successit in Balaam *Numeror* 2. 2. quia Deus etiam malis vtitur ad vtilitatem bonorum, ita
D. Thomas *quæst.* 172. *art.* 6. *ad* 1. his suppositis
Dico primò. Ad distinguendum veros Prophetas à falsis multa signa dantur. Primum ponitur à D. Paulo 1. *Corint.* 12. quia 396
Pseudoprophetæ ducebantur & Dæmon eos adducebat tanquam captiuos & ligatus. Veri autem Prophetæ prophetabant
vt decebat, & prudenter, & liberè, & dicendorum, & tacendorum detinebantur, & potestate in honore habebantur. Secun- 397
dum signum insinuatur à D. Paulo & ponitur à D. Chrysostomo:
Cum videris quempiam nomen Iesu non appellantem, vel anathematizantem vatem non esse tibi persuadeas: è contra verò
eum in nomine Iesu omnia loquentem spiritualem esse intellige. Tertium signum ponit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 172. *art.* 6. *ad* 1.
Verus Propheta semper inspiratur à spiritu veritatis, in quo nihil est falsitatis; & ideò nunquam dicit falsum; Propheta autem
falsitatis non semper instruitur à spiritu falsitatis, sed quandoque etiam inspiratur à spiritu veritatis: ipse etiam spiritus falsitatis quandoque enunciat vera, quandoque falsa. Quartum signum ponitur *Deuteron.* 18. illiusque meminit D. Thomas 2. 2.
quæst. 172. *art.* 5. *ad* 3. Si tacita cogitatione responderis, quomodo
possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus: hoc
habebis signum, quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non cuenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confixit, & idcircò non timebis eum.
Quintum signum est vt Prophetæ veri habeant legitimam missionem; falsi seipsos introducant: ita Ieremiæ 23. *non mittebam Prophetas & ipsi currebant.* Sextum signum est, quando legitimè
missi ordinaria curatione à Christo Domino instituta id student
vt populum ad virtutes, & bona opera excitent, & eorum vtilitati seruiant, non proprijs commoditatibus: hoc signo deprehensi
sunt Pseudoprophetæ in veteri testamento *Ezechiel.* 22.
Dico 2. Ad distinguendas veras à falsis visionibus debet Di- 398
rector aduertere, an contemplatiui quibus tales visiones apparent, delectentur phantasmatibus, quæ ipsi formant, & secum
adducunt, si enim istis delectantur, credendum est illos videre ea
tantum, quæ vel proprijs oculis exterius imaginarijs per simulacra fabricantur? Vnde hi cæci sunt, & incapaces videndi vera;
sed vel à se, vel à Dæmone seducuntur. Sic decipit hæreticos
Diabolus: vt ait Augustinus *lib.* 3. *contra Donatum cap.* 14. Qui
ad imagines phantasmatorum suorum, cum quibus veluti delectantur, conuertit omnia sacramenta, & verba librorum sanctorum: iuxta illud Ezechielis. Et protulisti de vasis gloriæ tuæ,
de auro meo, & de argento meo [librorum scilicet sacrorum]
ex quibus dedi tibi, & fecisti tibi imagines masculinas & fornicata es in eis. Sic illi visionarij abutentes diuinis inspirationibus,
& benedictionibus faciunt cum eis, illis inhærentes, & cum illis
colludentes, & ex illis producunt fœtus inanis complacentiæ,
extollentiæ super alios, qui sunt characteres bestiæ, quibus anima his dedita innutritur: videatur B. Henriquez de Suson qui
circa hoc plura multa præclara dicit *in suo appendice sublimi q.* 9. *cap.* 16.
Dico 3. Complexio quoque videntis tam oculo corporali, 399
quàm imaginario, vel etiam mentali diligentissimè rimanda est.
Nempè an ex sua temperie vel ex aliquo accidenti oculi corporalis sit fortis, vel debilis visus, an sit vehementis imaginationis,
vt esse solent maximè laborantes melancholia, vel nigra colera;
similiter an sani capitis, an cerebro turbato? Videndum etiam
est an persona phreneticè laboret, & an sit arreptitia? qui enim
capite læsi sunt ex sellularum dispositione, vel alia natiua læsione, vel ab extrinseco alio accidenti similia visa experiri possunt,
prout imagines phantasiæ imprimuntur; quod idem epileplicis
& phreneticis accidit: idem senio confectis accidere potest. Nec
infimum tenet locum inclinatio, ex ea enim possumus cognoscere effectus inde prouenientes; ex affectu enim, & inclinatione exercitia metimur: cum enim aliquid amamus, desideramus illud si absit, gaudemus si adest, & tristamur si ab eo impedimur, & odimus quæ nos ab amato impediunt, & irascimur contra ea. Vnde si persona cui fiunt huiusmodi visiones affecta sit ad
has apprehensiones, regulariter procedunt vel à se ipsa, & à sua
affectione, vel à Dæmone; quod vt cognoscatur, debet Director
ei præcipere, vt de talibus visionibus non curet; & quod eas
despiciat: nam si hoc mandato tristatur, & in Directorem inuehitur, signum est tales visiones, vel à se, vel à Dæmone esse confictas: qui enim spiritu Dei aguntur, non tristantur ex tali
mandato directoris, sed conformantur; licet aliàs visiones
si veræ sunt non propter prohibitionem directoris deficiunt,

sed

sed potius augentur; & Christus hac obedientia maximè delectatur; vt accidit S.N.M. Theresiæ *in vita sua cap.* 3. cui cum confessor præciperet, vt resisteret visionibus Christi, & signo crucis se muniret, & eas despiceret: Christus eam tales actiones exercentem laudauit; quod etiam cuidam monacho, & S. Gertrudi, vt refert Planes in *examine reuelationum lib.* 3. *c.* 6. §. 5.

400 Dico 4. Obedientia prælato vel confessori habenti has apprehensiones maximè attendenda est; ille enim qui obedientiam non habet suo prælato, confessori, vel directori, vltra quam quod maximam ostendit superbiam, separatur à gubernio capitis sui, & impedit medium, per quem Deus ei lucem suam communicaturus est; & sic ponit se in manifesto periculo errandi. Vnde D. Bernardus *serm. de multiplici vtilitate verbi Dei* ait: Tunc cognosces tuam cognitionem, esse ex Deo, quando prælato placuerit, & ex consilio tuorum fratrum fuerit approbata: & N.M.S Theresia *Mansione* 6. *c.* 9. ait id maximè necessarium est, vt cum confessione summa veritate ambuletis, non solùm in cōfitendis peccatis, sed etiam in referenda oratione; si enim hoc deest, non credo Deum esse, qui eas operetur; nam Deus vult, quod illi, qui in suo loco est magna veritate, & claritate loquaris.

401 Hinc fit me maximè dubitasse de spiritu cuiusdam monialis, quæ ducta fuit ab spiritu (vt illa dicebat) ad desertum interius, & putabat se solùm loca deserta videre; cum aliàs esset intra suam cellam; & se horribiles animalium visiones videre, vbi etiam aliquibus visionibus cœlestibus recreabatur; ipsa verò per quadraginta dies solo pane, & aqua fuit cōtenta; nunquam tamen officium diuinum recitauit, nec missam audiuit; & cum ei suus Generalis præciperet eum præcepto formali, vt ab illo deserto exiret, & diuinum Officiū recitaret, & Missam audiret, & quod ad communitatē veniret, ipsa incepit dicere: dimittite me feræ horribiles: vultis me deuorare: ecce ego (putabat enim feras ipsū Generalē, & alios prelatos ibi adstantes) & fugijt, & non obediuit precepto formali. Et licet aliqui Doctores Complutenses conati fuerint hunc spiritum huius monialis defendere afferentes illum casum Nabuchodonosoris, qui se tanquam feram pascentē existimabat; & ab omni consortio hominum segregatus erat inter bestias, ego similitudinem nunquam inueni. Nam Nabuchodonosor non fuit impositum præceptum obedientiæ, vt impositum fuit huic moniali, nec eam iustificat id quod addebant prædicti Doctores, scilicet, illam non percepisse voces præcepti obedientiæ; nam ob id ego hunc spiritum malum reputaui; nam si spiritus esset à Deo, procul dubio verba præcepti perciperet: Deus enim semper ducit animas per viam à seipso edoctam & via secura est obedientia, vt ait D. Paulus: *obedite præpositis vestris*.

Vnde videmus, quod cum S. Fr. Gil esset in quodam raptu, & ecstasi absque vllo sensu Summus Pontifex Gregorius IX. ei præcepit in virtute obedientiæ, vt exiret statim à raptu; & ipse verba præcepti in raptu audiuit, & statim exiuit ab illo; & procidens venit ad Pontificem, vt ex Chronica S. Francisci refert Planes *lib.* 4. *examinis reuelationum c.* 23. §. 4. Si ergo iste raptus huius monialis esset Dei, vt erat illius S. Gil, procul dubio ad præceptum sui Generalis exiret ab illo, & in ipso raptu perciperet verba præcepti, & obediret suo prælato. Vnde iudicaui illam monialem esse seductam; sicut sunt illi qui in obedientia delinquunt suo directori; è contra vero obedientes liberati sunt ab illusionibus, vt accidit D. Genebaldo, vt refert Surius 13. *Ianuarij*, & Leander *discursu* 1. §. 6. *num.* 3. de alio casu, qui accidit S. Eriardo cum quodam discipulo suo, vt videre est apud Leandrum *ibi num.* 4. vide etiam Planes *lib.* 3. *examinis reuelationum cap.* 3. §. 5.

SECTIO X.

Prosequuntur signa ad distinguendas veras visiones, & reuelationes à falsis.

SVMMARIVM.

402 *Ponitur primum signum & examinatur.*
403 *Ponitur secundum signum ad idem.*
404 *Reuelatio vt sit bona, debet habere conditiones, quas poscit Apostolus Iacobus; & quæ ista sint, explicatur.*
405 *Ponitur quartum signum ad distinguendas reuelationes veras à falsis.*
406 *Reuelatio quæ reuelat culpas & peccata occulta proximi, est valdè suspecta.*
407 *Idem dicendum est de reuelatione, qua exhortatur aliquem ad rem singularem cum scandalo & cur?*
408 *Illud quod potest sciri via humana, vel diabolica, non est statim attribuendum diuinæ reuelationi.*
409 *Reuelatio vel visio, quæ mouet ad faciendum aliquid, de quo non certò scitur placere Deo; vel de bonitate illius dubitatur, non est bona.*
410 *Persona quæ reuelat suas visiones, nisi suo directori, valdè suspecta est, & eius reuelatio.*
411 *Timor aperiendi eas est signum, quod sint Dei.*
412 *Reuelatio vel communicatio, quæ causat facilitatem ad virtutem & bona opera, est bona.*

Dico primò. Ad distinguendas veras visiones & reuelationes à falsis, maximè attendendum est an persona, quæ visiones & reuelationes habet, desideret illas habere? Tale enim desiderium, vt docet S. Vincentius Ferreira, oritur ex superbia: idem docet N.M S. Theresia *mansione* 6. *cap.* 9. Idem docet S. Augustinus, qui cum de hoc desiderio esset tentatus, nunquam ei acquieuit; vt ipse fatetur *lib. confession. c.* 10. & *lib. de vera & falsa religione*: Si ergo Augustinus non est ausus admittere hoc desiderium; quis illud admittet absque superbia? Sed de hoc vide latius N. P. Fr. Ioannem à Cruce *in ascensu Carmeli cap.* 21. & 22. Vide etiam casum, quem refert Planes *lib.* 3. *cap.* 7. §. 8. de quodam monacho dicto Herone, qui cum esset vir eximiæ abstinentiæ fugiebat ab alijs monachis, & inter eos singularis erat; & dicebat se velle conuersari cum Angelis: & ideò fugiebat à conuersatione hominum: Ad hunc venit Satanas conuersus in Angelum lucis, quem ipse libenter suscepit, & promisit obedientiam: Diabolus verò postquam eum superbia, & vana gloria, & propria æstimatione repleuit, eum persuasit deuenisse ad magnam sanctitatem, ob quam non posset ab aliquo cædi; & ad id experiendum ei persuasit, vt se inijceret in puteum; quod cum ipse fecisset, extractus fuit semi-viuus ab illo; non tamen voluit credere illam fuisse illusionem Dæmonis, & tandem tertia die mortuus fuit à Dæmone seductus; vt cognoscamus optimam dispositionem ad Dei reuelationes non esse illorum desiderium, sed maximam humilitatem intensum Dei amorem, & proximi. 402

Dico 2. Præcipuum quod considerandum est in aliqua reuelatione ad iudicandum an sit vera vel falsa, est, an contineat aliquid falsitatis; si enim aliquid habuerit quantumuis minimum, non est Dei reuelatio, sed Dæmonis; vel à propria imaginatione conficta: ita Planes *lib.* 2. *cap.* 2. §. 3. S. Vincentius Ferreira *tractat. de visu spirituali docum.* 3. & 4. Et ratio est, quia in spiritu veritatis non datur locus alicui falsitati etiam minimæ; quamuis spiritui falsitatis aliquando concedantur plures veritates; & ideò Christus iussit Dæmoni tacere *Marci* 1. & *Luc.* 4. Ad cognoscendum autem an reuelatio habeat integram veritatem, videndum est an sit conformis sacræ Scripturæ? an contineat aliquid contra fidem? aut bonos mores, & veram Theologiam & traditiones Ecclesiæ, & doctrinam communem sanctorum Patrum? nam si in aliquo his contrauenerit talis, reuelatio falsa est, & illusio Dæmonis; siquidem veritati contradicit: ita Planes *lib.* 3. *cap.* 10. §. 1. 403

Dico 3. Reuelatio vt sit bona, debet habere illas conditiones quas possit D. Iacobus *in sua Epist. cap.* 3. vbi ait. Quæ autem desursum est sapientia: primum quidem pudica est; deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans sine simulatione. Dicitur autem pudica, hoc est humilis & cum reuerentia: ita Planes *lib.* 3. *cap.* 11. §. 1. Pacifica, id est, quæ non separat hominem per superbiam à consortio aliorum fratrum: ita D. Greg. Modesta, id est, iusta, quæ tam in interiori, quàm exteriori obseruat æquitatē & modum. Suadibilis, id est, obediens patri spirituali. Bonis consentiens, id est, admittens consilia directoris spiritualis. Plena misericordiæ, id est, compassione plena. Et fructibus bonis, id est, plena operibus misericordiæ. Non iudicans, id est, non iudicans malè de proximo absque fundamento. Sine simulatione, id est, absque hypocrisi: ita cum Beda & D. Thoma & alijs Planes *lib.* 3. *cap.* 11. §. 1. 404

Dico 4. Non solum videndum est, an materia reuelationum sit bona (vt supra diximus) sed maximè attendendum est, an talis reuelatio sit necessaria? & an sit de materia graui? Vnde reuelationes, quæ docent res inutiles; & quæ non sunt ad rem, sunt illusiones: ita Medina, quem refert, & sequitur Planes *lib.* 3. *cap.* 11. §. 2. Hinc fit quod si reuelatio sit de re impertinente, est suspiciosa; videndum ergo est an sit vtilis ad animam illam habentis, vel aliorum? ita D. Augustinus *serm.* 1. *de verbis Domini*. Hinc fit esse illusiones visiones aliquorum, qui dicunt se vidisse aliquem sanctum ascendentem per scalam in cœlum; & quod eum per manum apprehendit: & quod vidit luces exeuntes ex oculis crucifixi; & quod illi B. Virgo apparuit, & ei manu tetigit caput; hæc enim omnia & similia sunt ridicula, licèt enim Deus aliquando aliquos fauores concedat suis seruis ex modo, & fine illorum, iudicandum est an sint veri, vel non & in materia reuelationum nullo modo admittendi: ita Planes *suprà* §. 2. Debet etiam aduerti, an reuelatio afferat verba adulationis? spiritus enim Dei non est adulator: sed de hoc vide latiùs Planes *suprà* §. 4. 405

Dico 5. Reuelatio, quæ reuelat culpas, & peccata occulta proximi est valdè suspiciosa, præcipuè si aliqua vox, siue exterior, siue interior prædicta peccata occulta propalam audiatur; quæ iubeat, vt eam reprehendat, vel admoneat; si inde persona, cui fit reuelatio, concipiat despectum illius personæ; de qua facta est reuelatio; vel si desideret illius crimina occulta propalare. Nam cū

Christus

Christus nos doceat correctionem cùm charitate spiritus, qui docet despectum proximi, & reuelationem illius peccati, non est Dei, sed satanæ: quæ omnia veriora sunt, si reprehensio debeat fieri alicui prælato, vel sacerdoti, vel personæ, cui debea-
407 tur specialis reuerentia: ita Planes *lib.3.c.* 11.5. Idem dicendum est de reuelatione quæ exhortatur aliquem ad rem singularem cùm scandalo; etiamsi res in se sit bona: vt si persuadeat religioso, vt quotidie in communitate ieiunaret in pane, & aqua; hæc enim reuelatio est suspecta valdè fraudis, nisi à directore, & prælato sit approbata: Ita Planes *lib* 3.*c*.12.§.1. Idem dicendum est de reuelatione quæ inducit ad aliquod opus bonum quòd est impedimentum alteriùs melioris: Ita Planes *suprà* §.2.

408 Dico 6. Non est statim attribuendum reuelationi diuinæ illud quòd potest sciri via humana, vel Diabolica: Ita Gerson *lib.* 1.*de vera, & falsa prophetia c.*15. Et ratio est, quia cùm Diabolus plura possit efficere, & scire quæ *suprà* diximus *n.* 387. & aliàs maximè desideret animas decipere, si non detur aliqua ratio vrgens, & conformis regulis assignatis; potiùs credendum est talem reuelationem esse à Dæmone quàm à Deo: nam Deus sine causa, & vtilitate non solet has reuelationes efficere; præcipuè si non sit de rebus maximè necessarijs. Vide Planes *lib.*3.*c.*14.§.5.
409 Tandem considerandum est, ne homo ex reuelatione, vel visione moueatur ad aliquid agendum: maximè si sit res grauis de qua non habeat certitudinem Deo placere; sed potiùs de bonitate illius dubitet: qui enim sic operatur, exponitur periculo errandi. Vndè antequàm operetur, debet rei reuelatæ circunstantias rimari; & illam viro docto communicare; aliàs a Diabolo decipietur: ita S. Vincentius Ferreira *in tractatu de vita spirituali*. Planes *lib.*3.*c.*15.§.1.

410 Dico 7. Videndum etiam est, an persona quæ habet reuelationes, eas reuelet pluribus? an solùm suo confessori intra Sacramentum confessionis: nam si eas diuulget, signum est non dari ibi spiritum Dei, sed spiritum vanitatis, & vanæ æstimationis: Ita cùm Murilto Planes *lib.* 3.*c.*16. §.2. Licèt enim aliquando conueniat reuelationem publicare, quando scilicèt id necessarium est ad bonum aliorum, vel Ecclesiæ; id debet fieri ex consilio, & mandato superioris, & directoris; & non à proprio spiritu: illa enim voluntas reuelandi prædictas illustrationes procedit ex spiritu superbiæ, & vano, & diabolico. Vndè è
411 contra timor aperiendi reuelationem, & communicationes supernaturales est signum quòd sint Dei: ita cùm D.Gregorio Planes *suprà* §.2. De hoc possent plura afferri exempla; sufficiat illud S. Francisci qui interrogatus de diuinis fauoribus respondebat: Secretum meum mihi: & si fortè aliquis pater aliquem fauorem deprehendebat, illi præcipiebat vt taceret, & idem faciebat N.M.S. Theresia, quæ si librum vitæ suæ scripsit, fuit non ad reuelandos fauores, sed ad eos confessori communicandos; & fortes talis liber publicatus fuit id permittente Deo ad magnam gloriam suam, & profectum aliorum; quod quidem etiam accidit sanctæ Gertrudi, & alijs: & de hoc habemus in Christo exemplum, qui excessum transfigurationis præcepit Apostolis ne cui dicerent, donec moreretur.

412 Dico 8. Videndum etiam est an reuelatio vel communicatio causet in anima facilitatem ad virtutem, & bona opera: vt optimè notauit cùm Firminiano Planes *lib.*3.*c.*17.§.1. An relinquat in anima desiderium efficax, & determinationem patiendi pro Christo? desiderium tolerandi plures labores? propositum dimittendi consolationes, & conuersationes sæculi? Et ratio est, quia hæc via laborum, & patiendi est via regia, qua Christus, & eius sancti inter fuere. Ita cùm N.M.S. Theresia Planes *lib.* 3.*c.* 18.§.1. Relinquit etiam Dei spiritus in anima lucem, & pacem, & certitudinem: è contra verò malus spiritus, licèt in principio causet etiam aliquam certitudinem, hæc statim perit paulatim; & loco eius intrat turbatio; & confusio, vt suprà diximus. Nam cùm Diabolus sit ipsa confusio, non potest alium effectum, nisi sibi similem in anima causare: ita cùm Blosio Planes *suprà* §.1.

SECTIO XI.

Prosequuntur signa ad distinguendas veras visiones, & reuelationes à falsis.

SVMMARIVM.

413 *Ad distinguendas veras visiones, & reuelationes notandum est an post communicationem spiritualem sequatur gustus, & suauitas spiritualis?*

414 *Hic gustus spiritualis aliquando redundat in corpus.*

415 *Intellectus, & voluntas in his diuinis gustibus occupati omnes sensus internos, & externos atrahunt ad seipsos.*

416 *Sensus per quandam redundantiam lætificantur, & abstrahuntur à rebus terrenis.*

417 *Hanc suauitatem solus exprimere potest qui eam accipit.*

418 *Aliqui dixerunt partem inferiorem per accidens, & remotè posse pati motus turpes causatos ex hoc gustu spirituali in parte superiori.*

419 *Ponitur sententia, & primus modus explicandi authoris hanc difficultatem.*

420 *Ponitur secundus modus authoris eam intelligendi.*

421 *Ponitur tertius modus authoris explicandi hanc difficultatem.*

422 *Communicatio Dei causat in anima contemplatiua contemptum sui.*

423 *Qui ex gustu, quem sentiunt in oratione, gloriantur, & non curant de proprio contemptu, & de pœnitentia, à Diabolo falluntur.*

424 *Communicatio Dei relinquit in anima magnum Dei timorem, & tremorem.*

425 *Reuelatio, vel communicatio, quæ hunc timorem non relinquit, à malo spiritu procedit.*

Dico primò. Ad distinguendas veras Dei communicationes 413
à falsis videndum est, an post communicationem spiritualem sequatur gustus, & suauitas spiritualis, quam Deus in anima causat? Solet enim Deus post prædictas communicationes spirituales talem gustum spiritualem in anima causare; vt ait D. Bonauentura *Itiner.*6.*dist.* 6. His autem gustus spiritualis ali- 414
quando est adeò eminens vt etiam redundet in corpus: iuxta illud Psalmi 83. *cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum:* & iuxta illud Psalmi 34. *Omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi?* Ex hoc enim gustu spiritualis animæ redundat in imaginatione gustus quærendi solas res spirituales, & dimittendi sensuales; & idem accidit in alijs potentijs. Vndè intellectus, & voluntas occupati in his delicijs diuinis omnes sensus internos, & externos attrahunt ad seipsos ad participationem gustuum il- 415
lorum supernaturalium; non quia sensus percipiant illam dulcedinem spiritualem; hoc enim impossibile est, cum illius sint incapaces; sed quatenus omnes sensus per quandam redundan- 416
tiam lætificat, & abstrahit à rebus terrenis; & inclinat vt delectentur exercitijs, & rebus spiritualibus: quam suauitatem solus exprimere potest, qui eam experitur: vt optimè notat 417
Planes *lib.*2.§.5.*c.*7. Et constat ex illo loco Apocalypsis 2. *Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit: Solus enim qui accipit hoc calculum candidum, scit illius suauitatem;* è contra verò ad communicationes, & reuelationes diabolicas sequuntur libidinosi, & sensuales delectationes in carne: nam cùm Diabolus sit spiritus immundus, seminat in carne hanc corruptionem similem sibi.

An autem dari possit, quod cùm mens est occupata circa re- 418
rum spiritualium contemplationem, & delectationem, simul inferior hominis pars non quidem per se ex vi spiritus, seu affectionis spiritualis, sed merè concomitanter, & per accidens occasione ex delectatione circa res spirituales per accidens, & remotè desumpta patiatur motus aliquos turpes, & inhonestos prouenientes ex ipsius naturæ, seu partis inferioris debilitate absque vllo consensu voluntatis, immò cum renitentia, & displicentia ipsius? Affirmat N. Nicolaus à Iesu Maria *in illucidatione Theologica p.*2.*c.*10. in defensionem doctrinæ N. V. P. Fr. Ioannis à Cruce qui *lib.*1. *noctis obscuræ c.*4. ait: *Muchos vezes acaece que en los mismos exercicios espirituales sin ser en manos dellos se leuantan, is sienten en la sensualidad mouimientos no limpios, y à vezes, aun quando el espiritu esta en mucha oration, o exercitando los Sacramentos de la Penitentia y Eucharistia, los quales sin ser como digo en su mano proceden de a de tres cosas, la primera procede algunos vezes (aunque pocas y en naturales flatos) del gusto que tiene el natural en las cosas espirituales; porque sendo gusta el espiritu y sentido con aquella recreacion se mueue cada parte del hombre à deleytarse segun su portion, y propriedad; porque entonses el espiritu se mueue à recreation y gusto de Dios que es la parte superior; y la sensualidad que es la porcion inferior se mueue à gustu è deleyte sensibile; porque no sabe ella tomar, ni tener otro: y assi acaeze que el alma esta en oration con Dios segon el espiritu y per otra parte segu el sentido siente rebeliones y mouimientos sensuales passiuamente no sin arta desgana suya, &c.* Hæc Doctor noster Mysticus: quàm proportionem defendit N. Nicolaus à Iesu Maria ex influentia partis superioris in inferiorem ob colligantium virium animæ, & corporis in vno esse compositi, quam influentiam approbat D. Thomas *q.*26.*de veritate art.* 10. *in corpore:* concludit igitur N.Nicolaus quod per accidens ratione huius colligantiæ virium superiorum, & inferiorum potest aliquando ex debilitate personæ resultare per accidens, & remotè, & concomitanter in corpore delectatio sensualis ex gaudio, & delectatione circa res spirituales: quod etiam probat plurimorum Sanctorum Patrum authoritate.

Verùm ego multiplici alio faciliori modo explico dictam Do- 419
ctrinam nostri Doctoris Mystici, dicendo simul posse animam esse cùm Deo in oratione, & in alijs spiritualibus exercitijs secundùm spiritum; & secundùm sensum sentire rebelliones, & motus sensuales; non quidem causatos ex delectatione spirituali; spiritus enim, & caro aduersantur; & communicatio spiritus sancti est ad reprimendum vitia; & opponitur omni delectationi carnali; sed ex tentatione Diaboli; vt colligitur ex verbis D. Gregorij *lib.*20.*moralium c.*8.vbi ait: Cum ad contem-

planda cæleſtia animus ducitur, obiectis actionis illicitæ imaginibus reuerberatur: cœlum ergo ſimul, & infernus coarctantur; cum vnam, eandemque mentem, & ſubleuatio contemplationis illuminat; & importunitas tentationis obſcurat. Vbi vt vides illam rebellionem ſenſualem, ad tentationem inferni reducit: videns enim Diabolus hominem totum in Deo occupatum illi proponit obiecta turpia, ex quibus oritur illa ſenſualis, & inuoluntaria libido: Et idem ait: D. Bernardus *tractatu de inferiori domo cap.* 49. Cum ad cor meum redire volo, deſiderium carnalium turpe, tumultuſque vitiorum tentationibus ſuis cogitationem meam diſſipant; & intentionem cordis in oratione perturbant: non ergo illa perturbatio oritur ex delectatione ſpirituali, ſed ex tentatione Dæmonum excitantium obiecta praua in oratione, quæ animam inquietent, & auferant ab oratione.

420 Vel dicito quòd illa rebellio quæ multoties oritur in anima occupata in oratione, & in delicijs ſpiritualibus, oritur non à tentatione Diaboli ſemper, ſed aliquando à propriæ carnis ſtimulis, & à propria concupiſcentia: cùm enim homo adhuc ſit viuus ex occaſione viſionis alicuius rei pulchræ in oratione repræſentatæ, vel alterius rei delectabilis, caro concupiſcit aduerſus ſpiritum excitando obiecta turpia: quæ commotio, & excitatio obiectorum commouet corpus ad ſenſualitatem, cum diſplicentia, & renitentia ipſius voluntatis, quæ ſolùm volebat delectari in re ſpirituali, vt dicebat Paulus ad Romanos 7. *Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis:* Non ergo hæc delectatio carnalis oritur ex guſtu ſpirituali tanquàm à cauſa, ſed habet ſe concomitanter ad illum; ſpiritus enim opponitur carni, ſicut lux opponitur tenebris. Vndè ſicut ex luce non poſſunt tenebræ oriri; nec etiam per accidens; ita neque ex guſtu ſpirituali poteſt oriri etiam per accidens delectatio ſenſualis: ſed ſicut vbi apparet lux, tenebræ diſparent; & lux in tenebris lucet; & tenebræ eam non comprehenderunt; ita vbi datur delectatio ſpiritualis, omnis delectatio carnalis extingitur.

421 Vel dicito, & hæc expoſitio eſt magis conformis textui venerabilis Patris noſtri Ioannis à Cruce, & doctrinæ prædicti Nicolai à Ieſu Maria, quòd poſita delectatione ſpirituali in anima commouetur maximè calor naturalis luminis ratione intenſæ contemplationis; & commoto calore naturali luminis liquefit humor ſeminalis, & liquefacto illo humore naturaliter excitantur motus carnis præter voluntatem contemplantis, imò ipſa voluntate renitente; ſed hoc ſolùm accidit in aliquibus perſonis ratione debilitatis naturæ. Vndè talis commotio carnalis non prouenit à delectatione, & guſtu ſpirituali etiam per accidens, ſed à calore naturali; qui calor non à guſtu ſpirituali, ſed à nimia intentione intellectus, & voluntatis fuit excitatus: Vndè melius dicetur illam delectationem carnalem prouenire ex propria concupiſcentia, & ex debilitate humana; hæc enim eſt cauſa naturalis illius motus inordinati; vt ait. Abulenſis in Matthæum 4. *quæſt.* 68. *ad* 5. his verbis: Calefacto corpore inſurgit in homine motus libidinis, etiam ſine aliqua imaginatione præcedenti, vel præſenti; & iſte motus eſt prorſus naturalis, nec habet rationem peccati. Et hic eſt ſenſus legitimus illius doctrinæ noſtri Doctoris myſtici; illa enim verba noſtri magni Doctoris myſtici, *los quales proceden de vna de tres coſas la prima del guſto que tiene el natural en las coſas eſpirituales*, debent intelligi occaſionaliter, & non tanquàm ex cauſa etiam remota, & per accidens: ideò enim cautè N. Doctor myſticus dixit; *proceden de vna de tres coſas, & non de vna de tres cauſas*, quia non procedit illa commotio carnalis à delectatione ſpirituali tanquàm à cauſa etiam per accidens, & remota, ſed tanquàm ab occaſione remotiſſima; vt latiſſimè, & doctiſſimè explicat N. Nicolaus à Ieſu Maria *loco citato*, & in hoc ſenſu intellecta illa propoſitione nullam in ea reperio contradictionem.

422 Dico 2. Ad cognoſcendum an communicatio ſpiritualis ſit Dei; videndum eſt an cauſet in anima contemptum ſui, & cognitionem propriæ miſeriæ? Quando enim Deus alicui communicatur; quo maior eſt Dei communicatio, magis homo cognoſcit ſuam nihilitatem, & miſeriam; & appetit ad nihilum deduci propter Deum. Vndè maximas pœnitentias deſiderat, & exequitur, vt faciebat Iob *cap.* 14. quando dixit. *Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te; idcircò ipſe me reprehendo; & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere:* vbi, vt vides, Iob videns Deum; & videns ſe conuerſus eſt ad pœnitentiam, & ad cognitionem ſuæ miſeriæ; ſpiritus enim Dei relinquit hunc amorem pœnitentiæ, & proprij contemptus in anima. Vndè ſicut Moyſes exiens ex conſortio, & loquela Domini non videbat ſplendores ſuæ faciei, Exodi 34 *& ignorabat quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Dei*, & Caldæa legit. *Ignorabat Moyſes quod multiplicatus eſſet ſplendor gloriæ vultus ſui*. Sic viri ſancti, & amici Dei, licèt ex conſortio Dei ſint pleni virtutum hæroicarum; ipſi eas non vident; nec in ſe cognoſcunt, niſi puluerem, & fauillam; ſiquidem vident maiorem lucem

423 Dei; in cuius conſpectu omnis alia lux eſt tenebra. Vndè illi qui ex guſtu, quem ſentiunt in oratione, ſe reputant maximè ſpirituales; & qui de virtutibus ſuis gloriantur, & non curant de proprio deſpectu, & pœnitentia, procul dubio à Diabolo falluntur. Beata enim Virgo Maria quando ab Angelo fuit viſitata, & mater Dei appellata, ipſa ſe ſeruam recognouit dicens: *Ecce ancilla Domini:* bonus enim, & Dei ſpiritus in ſe non cognoſcit aliquam excellentiam in conſpectu Domini; ſed ſe nihil reputat; vt faciebat Dauid *Pſalm.* 72. Quia inflammatum eſt cor meum, & renes mei commoti ſunt; & ego ad nihilum redactus ſum, & neſciui.

Dico 3. Aliud ſignum quòd reuelatio, vel viſio ſupernaturalis ſit Dei, eſt ſi relinquat in anima magnum Dei timorem, & tremorem: Et ratio eſt, quia viſitatio vel reuelatio quæ tollit hunc timorem, non eſt conformis illi dicto Pauli ad Philippenſes 2. *In timore & tremore ſalutem veſtram operamini:* nec illi dicto Dauid: *Confige timore tuo carnes meas*. Debet igitur bonus ſpiritus relinquere in anima illum habentem hunc timorem, & tremorem Dei; hoc enim timore roboratur homo, ne in aliquo etiam minimo delinquat; & cauſat magnam circunſpectionem circa proprias obligationes, ne Deo diſpliceat: è contra verò reuelatio vel viſio quæ hunc timorem tollit, & ſolùm relinquit magnam fiduciam, & facilitatem abſque circunſpectione, non à bono ſed à malo ſpiritu procedit; malus enim ſpiritus expellit timorem Dei ab anima: vt fuit ſerpens ad noſtram matrem Euam, quando ei dixit: *Nequaquam morte moriemini:* Et poſtquam ab ea timorem domini expellit; eam in peccatum præcipitauit; & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo qui comedit. Vides effectum malignæ viſionis: Vide ergo effectum viſionis Angelicæ in Maria, quæ cùm audiſſet, turbata eſt: vbi vt vides aſpectus Angelicus turbationem, & timorem cauſauit: Vndè Angelus dixit ei, *Ne timeas Maria:* In hoc enim differt bona viſio à mala: nam viſio Dei licèt in principio cauſet timorem, ſtatim illum aufert, & confortat animam ad omne bonum, & relinquit timorem ad culpam: è contra verò malus ſpiritus, licèt aliquando ſtupefaciat animam, non eam conſolatur, nec in ea relinquit timorem peccandi, ſed relinquit ariditatem, & audaciam ad peccandum: vt fecit cùm Eua; & quotidie id experitur vt *ſuprà* tetigimus *ſect.* 8. *num.* 378. 424 425

SECTIO XII.

Quid debeat facere perſona quæ habet reuelationes?

SVMMARIVM.

426 *Qui habet à Deo illuminationes, non eas debet multum æſtimare.*
427 *Plus debet æſtimare infimum gradum charitatis.*
428 *Reuelationibus & viſionibus nihil meretur.*
429 *Melius eſt exercere quodcumque opus virtutis, quam gaudere viſionibus & reuelationibus.*
430 *Perſona habens viſiones, & reuelationes non debet ſtatim illas credere & quando debent eas credere?*
431 *Dum non habet ſpecialem lucem de cœlo, non debet de eis curare, & timere ne illudatur.*
432 *Perſona habens reuelationes debet maximè eas abſcondere.*
433 *Debet eas ſecretè directori ſuo ſpirituali reuelare.*

Dico 1. Qui à Deo reuelationibus illuminatur non eas debet multum æſtimare; nec de eis curare: ſed plus debet æſtimare minimum gradum charitatis, quàm inumerabiles viſiones, & reuelationes: ita D. Bonauentura *proceſſu Religionis proceſſu* 7. *cap.* 18. Vincentius Ferreira *tractatu de vita ſpirituali*. Planes *lib.* 3. *cap.* 23. *§.* 1. Et ratio eſt, quia Reuelatio aliquando facta eſt malis hominibus, vt Caiphæ, Balaam, & alijs: ſecus verò dicendum eſt de Gratia, & Charitate: nam augmentum illarum ſolis iuſtis conceditur; & plus valet minima pars gratiæ habitualis, & charitatis, quàm omnes gratiæ gratis datæ. Vndè perſona habens reuelationes non debet eis intumeſcere exiſtimans ſe ad culmen perfectionis deueniſſe, cùm poſſint alij eſſe, quibus non ſunt factæ ſimiles viſiones, & reuelationes, qui perfectiores, & ſanctiores ſint. 426 427

Dico 2. Debet perſona habens reuelationes aduertere his reuelationibus, & viſionibus nihil merere: Vndè melius eſt exercere quodcumque opus mortificationis, in quo eſt meritum, quàm talibus gaudere viſionibus, & reuelationibus: ita S. Bonauentura *ſuprà*, Planes *ſuprà* §. 2. Debet etiam non ſtatim illas credere ſi ſimul cùm reuelatione non veniat lux Dei; vt accidebat antiquis prophetis; vt cùm S. Auguſtino, S. Gregorio optimè declarat Planes *lib.* 2. *examinis reuelationum cap.* 2. *§.* 2. Quod ſi deſit iſta lux prophetica, debet timere, ne illudatur à Diabolo; & interim de talibus reuelationibus non curare; non illas contemnendo, ſed humilitate vt minùs vtiles reijciendo: vt fecit D. Petrus *Lucæ* 4. dicendo Chriſto: Exi à me Domine, quia peccator ſum: & indignus talium reuelationum quas in hac vita nec deſidero, nec volo; ſed eas à me demitto, & rogo, ne illas mihi concedas, ſed tantùm teipſum. 428 429 430 431

Dico

Dico 3. Persona habens prędictas reuelationes debet eas maximè abscondere, iuxta illud consilium S. Raphaelis ad Tobiam 12. *Sacramentum regis abscondere bonum est*: Et Isaias 24. dicebat: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*. Et ratio est, quia publicare absque causa reuelationes, & generat vanam gloriam, & turbationem in populo; & in viris doctis suspicionem. Debet ergo vir prudens suas reuelationes solo suo directori manifestare: sicut enim est tempus tacendi, ita & loquendi: & id est, quòd voluit dicere Raphael ad Tobiam: Opera autem Dei reuelari,
433 & confiteri honorificum est: Cum tota igitur humilitate ad honorem, & gloriam Dei, & non ex alio motiuo debet persona à Deo illuminata iuncta patri suo spirituali cùm omni claritate, & veritate; vel si ille desit, viro docto reuelare; vt ipse iudicet an in tali visione benè procedat: ita docet N.M.S. Theresia *Mansione 6. cap. 1. & 9.* Planes *lib. 3. cap. 23. §. 6.*

SECTIO XIII.

Quomodo se debeat habere confessor cùm persona quæ habet reuelationes, & visiones vel alios fauores supernaturales.

SVMMARIVM.

434 *Confessor inueniens in aliqua persona has communicationes debet primum ad Deum recurrere & ab eo lucem postulare.*
435 *Ad recipiendam hanc lucem debet se præparare purificando animam & tradendo se orationi mentali.*
436 *Etiamsi videat in tali persona aliquam imperfectionem, non debet statim eam de malo spiritu iudicare.*
437 *Non debet statim reuelationes approbare, sed personæ eas habenti persuadere, vt de eis non curet.*
438 *Si reuelatio est Dei, hoc maximè iuuat ad proficiendum.*
439 *Debet persuadere habenti tales reuelationes, virtutem non consistere in illis, sed in bonis operibus.*
440 *Non debet personæ habenti tales reuelationes, & visiones eis approbare.*
441 *Debet eam ex leui causa reprehendere & durum se ei ostendere.*
442 *Debet in hoc vti prudentia, ne sit causa desperationis.*
443 *Non debet statim approbare, vel condemnare reuelationes; sed iudicium suspendere, & res attentè considerare.*
444 *Debet director summum habere secretum.*
445 *Quando debeat prædictas reuelationes publicare.*

434 DIco 1. Director spiritualis, si aliqua persona ad eum accedat cùm visionibus, reuelationibus, vel alijs Dei fauoribus, debet statim ad Deum recurrere, & ab eo lucem enixè postulare; & gratiam discretionis spirituum, & donum consilij petere: vt talem personam possit docere in via salutis. Absque enim Dei speciali luce nihil in hac re proficiet. Ad recipiendam autem hanc lucem diuinam debet se præparare purificando animam à
435 culpis, & imperfectionibus, & dando se orationi mentali: Ita, & benè Planes *lib. 3. cap. 23. §. 1.* Secundò non debet personam, quæ ad eum accedit, accipere cùm merore; sed eam libenter audire; & percipere ea quæ ei dicit, & spiritum illius penetrare: nam si tales personas cùm voluntate bona non recipiunt,
436 præbent illis occasionem tacendi veritatem. Deinde non ex eo quòd in talibus personis videant aliquam imperfectionem, non statim debent eas de malo spiritu condemnare: vt aduertit N.M.S. Theresia *Mansione 6. cap. 1.* Planes *suprà §. 1.*
437 Dico 2. Confessor postquam hæc omnia fecit, non statim in principio debet personæ ad eum accedentis reuelationes approbare; sed potius debet ei dicere, quod de talibus visionibus, &
438 reuelationibus non curet. Nam si reuelatio vel communicatio est Dei, hoc maximè iuuat ad proficiendum; & spiritus probatus magis crescit, vt ait N.M.S. Theresia *Mansione 6. cap. vltimo*. Et licèt confessor possit in hoc errare, persona tamen obediens semper benè agit; & Deus hac obedientia maximè delectatur:
439 vt fecit cùm N.M.S. Theresia, & notat Planes *suprà §. 3.* Debet etiam persuadere his personis quòd virtus non consistit in habendo reuelationes, & visiones; sed in bonis operibus, & augmento gratiæ, & charitatis; & quòd plures fuere viri sanctissimi qui tales communicationes non habuerunt, & quòd habentibus illas remanet magna obligatio ex his fauoribus receptis meliorandi vitam, & magis proficiendi in virtutibus: ita cùm N.M.S. Theresia Planes *suprà §. 4.*
440 Dico 3. Director spiritualis quando ad eum accedit persona habens similes Dei fauores, non debet ei ostendere se eam propter hoc æstimare; vel vt sanctum reputare: imò eam ex parua causa, & occasione reprehendat, & humiliet, probando eam per verba aspera; ita vt non concipiat haberi vt sanctam; sed po-
441 tiùs credat directorem illam parui pendere; & vt peccatricem tractare; & dubitare de suo spiritu. Ita Planes *suprà §. 5.* Et ex defectu huius documenti aliquæ animæ quæ prospere inceperunt, finem malum habuerunt: vt cùm Gerson, Marilto, &
442 alijs *ibi* probat Planes *suprà §. 5.* Debet autem in hoc confessor prudentia procedere, ne nimiam afflictionem tali personæ caueat; & ne eam ducat in desperationem, vel perdendi amorem, & opinionem de suo directore, iuxta illud Pauli ad Thessalonicenses 5. *Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere: omnia autem probate; quod bonum est tenete.*
Dico 4. Director non statim debet approbare, vel condemnare 443
huiusmodi fauores; sed suum debet suspendere iudicium, & audire, & videre res, & illas examinare, & considerare: ita Valentia 1. 2. *qu. 1. disp. 1. punct. 1.* Debet etiam director summum 444
habere secretum, & non reuelare alijs has Dei visiones, & communicationes, ita Rodriguez *tom. 3. quæstionum Regularium qu. 33. art. 10.* Planes *suprà §. 1.* Vndè vt aliqua reuelatio populo pu- 445
blicetur, debet prius ab ordinario esse approbata; qui eam approbare debet ex consilio doctorum; aliter autem reuelationes populo reuelare est magna imprudentia; vt aduertit Planes *suprà*, etiamsi nomen personæ reticeatur; hoc enim ad nihil aliud deseruit nisi ad causandum vanitatem, & vanam gloriam in persona habente tales Dei reuelationes. Sed de his vide latius Planes *loco citato*.

SECTIO XIV.

Quomodo discernendi sint raptus veri à falsis.

SVMMARIVM.

446 *Præter communes regulas pro reuelationibus pro distinguendis veris raptibus à falsis aliqua signa dantur.*
447 *In raptu falsò nulla arcana diuina videt anima, sed solum manet alienata.*
448 *Per raptum verò ducitur anima ad desponsationem cum Deo.*
449 *In eo communicat Deus animæ multa arcana & Dei secreta & alia multa.*
450 *Non semper communicat eadem in omni raptu, sed magis vel minus iuxta excellentiam maiorem vel minorem raptus.*
451 *Hos fauores videt anima aliquando visione imaginaria.*
452 *Quando est in supremo gradu vnionis videt illa visione intellectuali.*
453 *In hac visione intellectuali quædam videt distinctè, quædam confusè, & quæ ista sint, declaratur.*
454 *Post raptum non potest homo dicere quæ vidit in confuso.*
455 *Post raptum recordatur illorum quæ vidit distinctè & quare?*
456 *Secundum signum veri raptus, est quod fiat sine notitia certa illius qui rapitur.*
457 *Hic subitus raptus causat magnum timorem.*
458 *Magici habent raptus quando & quomodo volunt.*
459 *Aliquæ personæ valdè estaticæ audiendo aliquod verbum Dei, rapiuntur & cur?*
460 *Tertium signum veri raptus est magna suauitas ante raptum.*
461 *Hoc signum non est infallibile, sed absque eo aliquando potest dari verus raptus.*
462 *Quartum signum veri raptus est obedientia suo prælato & directori.*
463 *Persona rapta quæ iussa à suo prælato vt exeat, ab illo non exit, non verè rapta, sed illusa est.*
464 *Ponitur circa hoc casus admirabilis.*
465 *Quintum signum veri raptus est filialis timor.*
466 *Sextum signum veri raptus est recollectio animæ, & abstractio ab omni creatura.*
467 *Persona in altissimo raptu vel Dei vnione non debet fugere passionis Christi memoriam.*
468 *Septimum signum est humilitas post raptum.*
469 *Explicatur id exemplo D. Pauli.*

PRo explicatione huius sectionis notandum est, quod cùm ra- 446
ptus (vt diximus *tract. 3. disp. 1. sect. 12.*) possit accidere vel ex causa naturali, scilicet ex infirmitate, vel ex causa corporali, vt ex pasmo, vel ex ebrietate, vel ex medicamentis somniferis, vel ex latitudine in oratione, vel ex nimio studio, vel humore melancholico, crasso, impediente fluxum spirituum, vel ex magnitudine amoris ex violentia affectus, vt tenet D. Thomas 2. 2. *q. 175. art. 2.* Valgornera *quæst. 3. disput. 3. art. 7. nu. 3.* vel ex magnitudine iucunditatis, vt docet cùm D. Thoma Valgornera *suprà nu. 5.* vel ex admiratione pulchritudinis rei, vitæ amore, & iucunditate: vt notat Valgornera *suprà nu. 7.* vltra signa assignata pro veris reuelationibus, & visionibus; quæ omnia debent etiam inueniri in raptibus: alia etiam propria ipsorum raptuum danda sunt, vt cognoscamus quando ex causis naturalibus supra relatis, vel ex virtute diuina, vel diabolica præcedant. His suppositis
Dico 1. In raptu, qui procedit ex aliqua causa ex enumeratis, 447
nulla diuina arcana videt anima; sed solùm manet soporata, & veluti alienata: ita N.M.S. Theresia *Mansione 6. cap. 4.* vbi ait: Raptus in quo secreta diuina non intelliguntur, non est raptus, sed quædam mentis alienatio: ita etiam tenet Planes *lib. 4. cap. 23. §. 6.* Et ratio est, quia, vt ait N. Iosephus à Iesu Maria *in suo*
paradiso animæ lib. 2. cap. 8. per verum raptum ducitur anima ad 448
desponsationem cùm Diuino sponso, vt ait N. M. S. Theresia

Mansione 6. cap. 4. Nam, vt ait S. Mater: si anima ad tam altam vnionem absque raptu assumeretur, statim moreretur homo:
449 ergo etiam in primo raptu communicat Deus animæ sic raptæ multa arcana diuina, summam pacem, & suauitatem; & dat cognitionem sui ipsius, quo gaudet per vnionem di pensationis: ergo raptus in quo hæc non reperiuntur, non est verus raptus.
450 Aduerte tamen hæc non eodem modo accidere in omnibus raptibus: nam in aliquibus plura in alijs pauciora arcana, & maiores vel minores fauores communicantur iuxta maiorem, vel minorem vnionem animæ cùm Deo: vt aduertit N. Iosephus à Iesu Maria *suprà*. Nam si in dispensatione tot fauores Deus animæ communicat, in matrimonio spirituali maiores
451 procul dubio communicabit. Hos autem fauores videt anima aliquando visione imaginaria: vt diximus *tractatu 3. dist. 1. sect.*
452 12. *nu.* 112. aliquando tamen quando est in supremo gradu vnionis videt illa visione intellectuali: vt ibi dixi *num.* 113. cùm hac
453 differentia: quod quædam videt distinctè, & quasi in visione imaginaria, & alia videt in confuso illa quæ distinctè, & ad modum visionis imaginariæ est circa res creatas, vt circa Angelos sanctos Dei; nam cùm in hac vita non possimus cognoscere substantias incorporeas, nisi per comparationem ad corporales; ita nobis in raptu repræsentantur, vt aduertit D. Thomas *1. part. quæst. 84. art. 7. ad 3.* N. Iosephus à Iesu Maria *suprà cap. 10. versu Docta maniera*: Vndè hæc visio fit per immissiones intellectuales ad modum Angelorum; vt factum fuit Adæ in suo raptu: vt aduertit D. Thomas *de veritate quæst. 13. art. 1. ad 9.* N. Iosephus à Iesu Maria *suprà cap. 9.* versu *pero*. Illa verò, quæ videt in confuso, & indistinctè sunt circa creatorem, & circa diuinam essentiam, vt accidit Paulo in suo raptu, quando raptus fuit ad tertium Cælum.
454 Hinc fit quòd post raptum (vt diximus *tract. 3 disp. 1. sect. 2.*) non potest homo dicere quæ vidit in confuso: cuius ratio est, quia tam substantia illarum rerum, quàm modus repræsentationis fuit supra rationem, & modum humanum intelligendi
455 vt aduertit ea N. M. S. Theresia. N. Iosephus à Iesu Maria *cap. 4. versu Aplicando*; & nos *suprà* tetigimus. Recordatur tamen illorum quæ distinctè vidit: nam licèt ea viderit per visionem intellectualem (vt vult N. Iosephus à Iesu Maria ibi) cùm illa viderit per species veluti imaginarias, memoria intellectualis recordatur illorum, vt aduertit D. Thomas *quæstione vnica de anima art. 19. ad 18.* & optimè declarat N. Iosephus à Iesu Maria *suprà cap. 9. versu pero*.
456 Dico 2. Secundum signum veri raptus est, quod fiat absque notitia certa illius, qui rapitur. Nam (vt aduertit N. Philippus à Trinitate *part. 2 tract. 1. dist. 3. art. 3.*) ante hunc motum repentinum non certò persentitur Deus & quando magni sunt impetus amoris, non potest ei resisti: vult enim Deus animæ manifestare, quod habet non solùm naturale dominium eius titulo creationis sed sibi toties ab ipsa datum, dum se sponsa dispositioni diuinæ commisit: & sic ad libitum de illa disponens rapit
457 quando vult, & vbi vult. Vndè tam subitus, & acceleratus animæ sentitur, quod magnum ipsis potentijs causat timorem; propterea opus est fide, fiducia, & magna conformitate ad voluntatem Dei, vt ipse iuxta beneplacitum vnum de anima disponat: non est parua turbatio, vt quis compos sui se subito rapi videat in anima, & aliquando etiam in corpore nesciens quomodo, vel à quo, vt aduertit M. Philippus à Trinitate *suprà*.
458 Econtra verò in raptu magico: nam hic est in manu illum habentis, & toties illum habet, quoties vult, & quando, &
459 quomodo vult, vt cùm Delrio notauit Planes *lib. 4. cap. 23. §. 1.* Verum quidem est dari aliquas personas adeò ecstaticas, quod audiendo de Deo loqui, statim rapiuntur; sed hoc non fit ex illorum voluntate; sed quia anima alicuius verbi, quod audiuit, recordatur alicuius gratiæ sibi factæ, & vehementer ardet, & crescente paulatim amoris scintilla rursum ad Deum operam, & sensum suum cùm impetu tendit, & rapitur, ac veluti Phœnix igne cælesti consumpta renouatur; & sic puram, ac mundam secum vnit Deus, ad se rapit, & tanquàm propriam, ac dilectissimam sponsam eleuat de terra, à sensibus alienat, secum ducit, & manifestare iam incipit in terra, quæ in cœlo parauit: sic multoties accidit S. Fr. Gil (prout refert Planes *suprà §. 1.*) qui audiendo verba Paradisi, statim rapiebatur; & idem accidit sæpe N. M. S. Theresiæ, & N. M. P. Fr. Ioanni à Cruce.

Dico 3. Tertium signum veri raptus est quædam suauitas ma- 460
gna spiritualis ante raptum: qua dulcedine nihil in hac vita sentitur iucundius; nihil sic animam ab amore mundi elongat (vt notauit Valgornera *quæst. 3. dist. 3 art. 9. num. 3.*) Et ratio est, quia raptus habet pro sui dispositione vehementem Dei amorem: sed hic quo maior est, eo maior est suauitas quàm causat in anima illum habente: ergo magna quædam suauitas spiritualis signum erit veri raptus: ita Planes *lib. 3. cap. 23. §. 3.* N. D. P. Ioannes à
Cruce *in lib. Canticorum cap. 17.* Aduerte tamen hoc signum non 461
esse infallibile vt de essentia raptus; nam cùm raptus fiat repente, à Deo potest fieri absque hac dispositione, vt accidit N. M. S. Theresiæ quæ repentè multoties rapta fuit: qualis autem suauitas sit hæc quæ frequenter ante raptum habetur, solùm qui hæc accipit, explicare poterit.

Dico 4. Quartum signum veri raptus est obedientia suo præla- 462
to ad redeundum ad se ex raptu: obedientia enim prælatorum, etiam à mortuis venerata est. Vndè persona, quæ cùm sit in raptu iussa à prælato, vt exeat à raptu, non statim exit ab illo, signum est
tale raptum non esse verum, sed fictum, vel diabolicum: ita Pla- 463
nes *lib. 4. cap. 23. §. 4.* & ita videmus quòd cùm S. Gil in quodam
raptu esset, Gregorius 9. ei præcepit, vt exiret à raptu, & sta- 464
tim exijt ab illo: vt testatur Planes *ibi*; & ratio est, quia Deus vult vt subditi obediant suis prælatis: non ergo per raptum debet impedire hanc obedientiam.

Dico 5. Quintum signum veri raptus est quidem filialis timor, 465
qui oritur ex eo quia vidit quàm suauis est Dominus, & quia qui multum amat, non vult amatum perdere: ita N. Philippus à
Trinitate *p. 2. tract. 1. discursu 3. §. 4.* Planes *lib. 4. . 23. §. 5.* Sex- 466
tum signum est quædam recollectio animæ, & abstractio ab omni re creata; nisi necessitas aliter suadeat, vt sic soli Deo vacet: Imò etiam in oratione refugit imagines, & solùm vult Deo ad-
hærere; & nihil scit, nisi amare: ita N. Iosephus à Iesu Maria 467
suprà lib. 2. c. 13 per hoc tamen quòd anima sit in tali gradu constituta, non debet omittere meditationem passionis Christi; nemo enim venit ad patrem, nisi per filium; ille enim est via, & veritas, vndè illius recordatio etiam in altissimo gradu vnionis non poterit esse impedimentum ad vnionem cùm Deo: ita N. M. S. Theresia in vita sua *cap. 22. & Mansione 6. cap. 7.* N. Philippus à Trinitate *p. 3. tract. 1. dist. 3. art. 3.*

Dico 7. Septimum signum est maxima humilitas, quam post 468
raptum sensit anima: ita Bonauent. *lib. lum. n. Eccles. sect. 3.* Planes *suprà §. 8.* Et ratio est, quia anima recordata illius maiestatis, quam in raptu vidit, & videns suam nihilitatem, necessariò debet se humiliare: Vndè quò magis humiliatur, eò magis eleua-
tur in raptu: & patet hæc doctrina in D. Paulo, qui cùm esset 469
raptus in tertium cælum, dedit ei Deus stimulum carnis suæ, qui eum colaphizaret, ne magnitudo reuelationum eum extolleret, vt ipse fatetur. Vndè si raptus non relinquit hunc spiritum humilitatis, signum est non esse à Deo, vt quotidie videmus.

TARCTATVS IV.
DE VIA VNITIVA ANIMÆ CONTEMPLATIVÆ, PROPRIA PERFECTORVM.

DISPVTATIO I.

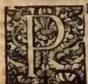
De intima vnione animæ contemplatiuæ cum Deo.

SECTIO PRIMA.

Datur actualis vnio animæ contemplatiuæ cùm Deo, quæ est fruitiua illuminatorum.

SVMMARIVM.

1 *Sensus quæstionis declaratur.*
2 *Datur vnio animæ contemplatiuæ cùm Deo, & quando fiat?*
3 *Probatur locis Sacræ Scripturæ.*
4 *Probatur authoritate sanctorum Patrum.*
5 *Probatur authoritate Doctorum Mysticorum.*

1 PRo intelligentia huius sectionis notandum est in præsenti non esse sermonem de vnione, qua Deus ratione suę immensitatis est in omnibus rebus per essentiam, præsentiam, & potentiam: per essentiam vt dans omnibus esse; per præsentiam; vt omnia prospiciens; per potentiam vt de omnibus disponens. Nam licèt hoc modo omnibus illabatur, & cunctis sit magis vnitus, & præsens, quàm lumen aeri, & anima corpori; hæc tamen vnio animæ cùm Deo est generalis, communis omnibus, & ordinis naturalis: Vndè non est vnio, de qua loquimur in præsenti: quamuis ad illam præsupponatur. Nec etiam nobis est sermo de vnione animæ contemplatiuæ cùm Deo per gratiam sanctificantem, qua simus diuinæ consortes naturæ; hæc enim vnio quamuis sit ordinis supernaturalis, non tamen est actualis, & fruitiua; de qua loquimur hic: quia prædicta vnio per gratiam est per modum habitus ordinariè loquendo, & licèt sit aliquando per cognitionem fidei, & dilectionem charitatis, vtcumque actualis, parum tamen durat; nec propriè est fruitiua sicut hæc de qua loquimur: tum quia illa iustis omnibus conceditur, non tamen hæc. His suppositis

2 Dico primò: Datur vnio animæ contemplatiuæ cùm Deo per quemdam contactum substantialem Dei ad animam, quo præsens, & vnitus sentitur; & perficitur hęc vnio, quando etiam potentiæ spirituales animæ, quantum patitur vitæ præsentis status, Deo adhærent; intellectus per cognitionem pœnè vnitiuam, ac velut euidentem; voluntas verò per amorem, non tantùm desiderij, sed quodammodo satietatis, & fruitionis: adduntur autem hi termini diminutiui; quia in hac vita saltem ordinariè non datur cognitio Dei euidens in se ipso; nec perfecta satietas aut plena fruitio. Hæc autem veritas probatur primò authoritatibus Scripturæ; deindè authoritatibus Sanctorum Patrum; deindè authoritate Theologorum.

3 Et in primis quantum attinet ad loca Scripturæ, infinita possent afferri in præsenti: sufficiat primus locus ex *Exodi* 33. vbi Dominus ostendit Moysi faciem suam. Secundus sit ex Psal. 62. vbi dicitur: *sic in sancto apparui tibi: ipsi videbunt gloriam Domini.* Tertius sit ex Isaia 58. *Requiem sibi dabit Dominus; & replebit splendoribus animam tuam.* & Ioannis 14. *Ego manifestabo ei meipsum, & ad eum veniemus; & mansionem apud eum faciemus:* Quę verba non possunt intelligi de donis gratiæ creatis. Nam ad Romanos 5. dicit Apostolus *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis:* sed frustra distingueretur inter charitatem diffusam, & Spiritum Sanctum datum; si dari Spiritum Sanctum non esset aliud, quàm dari dona gratiæ, seu charitatem diffundi: ergo. Tum quia Spiritus Sanctus dicitur dari nobis: sed quòd pluribus datur, non potest esse gratia; nam gratia non infunditur pluribus simul, sed diuiditur singulis prout Spiritus Sanctus vult; vt ait Apostolus: ergo Deus verè in nobis manet vt in templo, & non solùm per modum gratiæ.

Confirmatur; quia Apostolus 2. *ad Corinthios* 12. ait de se ipso: scio hominem raptum vsque ad tertium cælum; & audiuit arcana verba, quæ non licent homini loqui: Sed Apostolus hic non potest loqui de communicatione gratiæ, & aliorum donorum; nam de his licèt homini loqui, & ipse sæpiùs loquitur: ergo loquitur de alia intima communicatione, & Dei vnione. Mitto alia loca, quæ enumerare esset infinitum; hæc enim est pax, quæ exuperat omnem sensum. Hic in diuinam caliginem instar Moysi vocatur spiritus. Hic in sibilo auræ tenuis sentitur Dominus. Hic in thalamo dormit, & requiescit Salamon pacificus, & Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Hic gustatur fauus mellis. Hic sedet solitarius, & leuat se suprà se, vbi Dominus loquitur ad cor eius. Hic dicit Petrus: *Domine bonum est nos hic esse.* Hic introducitur anima in cellam vinariam, vbi bibit ebriam ebrietatem spiritus. Hic sponsa dormit, & cor eius vigilat. Hic diuinum silentium; hic sibilus auræ tenuis: mitto alia innumera loca, quę congerit Gerson. *to.* 2 *sermone de Spiritu Sancto consideratione* 2.

Quantum verò ad Authoritatem Sãctorum Patrum, id etiam in illis passim reperitur: ita enim docet D. Dionysius *cap.* 1. *de Mystica Theologia;* Gregorius Nazianzenus *oratione* 21. S. Cyrillus Alexandrinus *lib.* 10. *in Ioannem c.* 3. D. Ambrosius *lib. de Isaac, & anima c.* 3. D. Augustinus *lib.* 10 *confessionum cap.* 4. Gregorius Magnus *in cantica c.* 2. D. Bernardus *in sermonibus super cantica.* D. Thomas *opusculo* 61. S. Bonauentura *lib. de itin. æter.* Vgo de S. Victore super Dionysium *c.* 7. Ricardus de S. Victore *in libris de contemplatione.* D. Laurentius Iustinianus *c.* 12 *tr. de casto connubio Verbi.* N. M. S. Theresia, præsertim in conceptibus amoris Dei, & in Castello interiori; V. P. N. Ioannes à Cruce *in exercitio amoris Dei,* & *in viua flamma amoris.* 4

Quantum verò ad authoritatem Doctorum in Theologia Mystica tam vniformis, & communis est; quod nullus in hac parte de intima vnione animæ contemplatiuæ cùm Deo dubij locus esse possit: omnes quippè Doctores in hac vnione principaliter ipsam Theologiam Misticam constituunt. Primus sit Ioannes Gerson iam citatus: secundus sit Raybochius *de calcul. filiorum Dei.* Tertius sit Dionysius Cartusianus *art.* 4. Quartus Ioannes Taulerus *in institutionibus c.* 11. Quintus Ludouicus Blosius *cap.* 15 *speculi virtutis.* Sextus Henricus Arphius *lib.* 3. *Theologiæ Mysticæ c.* 3. *&* 24. P. N. Ioannes à Iesu Maria *tr. de Theologia Mystica cap.* 5. N. Thomas à Iesu *lib.* 4. *de oratione diuina.* N. Philippus à Trinitate *p.* 3. *de Theologia Mystica tract.* 1. *art.* 1. Valgornera *quæst.* 4. *de Theologia Mystica disp.* 1 *art.* 4. Olleme *in discursibus liberalitatis Dei, tractatu vnico, inquisitione* 1. Planes *lib.* 3. *concordiæ Mysticæ per totum.* N. Iosephus à Iesu Maria 2. *parte ascensus animæ ad Deum per totam.* 5

SECTIO II.

Quid sit actualis vnio fruitiua animæ contemplatiuę cùm Deo?

SVMMARIVM.

6 *Quid sit hæc actualis vnio fruitiua, explicatur.*
7 *Iste modus existendi in anima contemplatiua est distinctus à modo existendi in ea per immensitatem, supponit tamen illam.*
8 *Probatur ratione.*
9 *Iste modus existendi Dei in anima contemplatiua per vnionem fruitiuam est etiam distinctus à modo, existendi in animabus iustorum per gratiam.*
10 *Probatur ratione efficaci, & quadam confirmatione.*
11 *Quid sit hæc vnio fruitiua explicatur.*
12 *Probatur ratione.*
13 *Confirmatur primò.*
14 *Confirmatur secundò.*
15 *Confirmatur tertiò.*
16 *Ponitur quædam obiectio, & eius solutio.*

17 Ponitur alius modus explicandi bane diuinam vnionem.
18 Ponitur alius modus explicandi banc diuinam vnionem.

6 PRo expositione huius sectionis notandum est vnionem nihil
aliud esse, quàm id, quo ex duobus, vel pluribus vnum fit:
quare quòd in præsenti inuestigamus, est: Quid sit illud, quo ex
Deo, & anima quid vnum in contemplatione fiat? Et in primis
suppono (vt iam *suprà* tetigi) istum modum existendi Dei in
7 anima contemplatiua, esse distinctum à modo existendi in ea per
immensitatem: & esse modum superadditum ad illam, & præ-
8 supponere illam. Et ratio est, quia iste modus specialis existendi
Dei in anima iusti est sicut cognitum in cognoscente, & amatum
in amante: sed hæc pręsentia maximè differt à pręsentia quę est
per immensitatem: nam per immensitatem non dicitur Deus
propriè vnitus, nec animæ essentiæ, nec eius potentijs; sed tan-
tùm est præsens, & inest nostris mentibus, & habet contactum;
sicut agens suo effectui immediato: quę pręsentia est impropor-
tionata, & imperfectionis ordinis, vtpotè conueniens omnibus
creaturis: per istam verò est præsens Deus, vt obiectum cogni-
tum, & amatum intra animam: ergo hæc præsentia non est
præsentia quæ habetur per immensitatem; sed supponit illam.
Patet consequentia, quia diuersa præsentia est agentis, & obie-
cti. Aduerte tamen hanc præsentiam non esse tam perfectam,
& consummatam sicut in patria; quia ambulamus per fidem, &
non per speciem; & ita licèt Deus vniatur realiter nostro intel-
lectui in ratione speciei intelligibilis, non tamen intellectus il-
lum clarè, & intuitiuè videtur; sed obscurè, & veluti in cali-
gine, non ex defectu speciei, & obiecti, quod intimè vnitum,
& præsens est intellectui, sicut in patria; sed ex defectu poten-
tiæ, & luminis eam eleuantis: vt dicemus *infrà in fine huius se-
ctionis, & infrà sectione* 8.

9 Secundò suppono: Istum modum existendi Dei in anima con-
templatiua per vnionem fruitiuam, etiam esse distinctum à mo-
10 do existendi in animabus iustorum per gratiam. Et ratio est,
quia licèt vnio Dei quæ fit per gratiam, non sit solùm vnio per
affectum, & amorem, sed sit vnio per naturæ Diuinæ commu-
nicationem; iuxta illud, vt efficiamur diuinę consortes naturę;
& per inhabitationem Spiritus Sancti in nobis, ita vt simul cùm
gratia iustificante illabatur Deus supernaturaliter mentibus iu-
storum; & pręsens fiat; ita vt si aliàs ratione suæ immensitatis
non adesset iustorum mentibus ratione gratiæ, & iustificatio-
nis, omninò in eas venire diceretur secundùm illud Ioannis 14.
Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: attamen
hæc vnio quę fit per gratiam, est veluti habitualis, & in actu pri-
mo; & est communis omnibus iustis, etiam pueris baptizatis an-
te vsum rationis; & ordinatur ad vlteriorem, & perfectiorem
cùm Deo vnionem per actualem cognitionem, & amorem: ergo
in illa non potest consistere hæc vnio fruitiua quæ fit in contem-
platione. Patet consequentia: Quia hæc vnio fruitiua (vt infrà
dicemus) consistit in actuali Dei cognitione, & amore; in qui-
bus huius vitę felicitas consistit; in quantum isti actus, contem-
plationis, & amoris proueniunt à Dono sapientiæ: sed vnio per
gratiam, & charitatem est habitualis, & quasi in actu primo, &
solùm in ea consistit beatitudo huius vitæ; quatenus ad beati-
tudinem ius tribuit: ergo in ea non potest consistere hæc vnio
fruitiua, quæ est beatitudo inchoata, quæ in hac vita suo modo
reperitur; & multò minus beatitudo completa, qua fruuntur
beati in cœlis.

11 Confirmatur primò. Quia hæc vnio fruitiua, seu (vt ita di-
cam) inchoata beatitudo in hac vita consistit in operatione, sine
in actuali cùm Deo coniunctione: ergo sicut beatitudo comple-
cta consistet in illapsu Dei præexistentis antea in animæ essentia
in potentias animæ, quo Deus quasi latens in centro animę tam
intellectui clarè videndo, quàm voluntati fruendum se offert;
ita eodem modo in vnione ista fælicissima animæ cùm Deo,
quamuis non ita perfectè, contingit. Confirmatur secundò, quia
ipse Deus, vt est author supernaturalis gratiæ, est omninò præ-
sens secundùm suam essentiam, ac per gratiam habitualem, &
charitatem quasi in actu primo vnitus, & coniunctus; omninò
tamen absconditus: non enim eius præsentiam experiri aut pręci-
pere valemus; nisi id ex speciali gratia, & fauore contingat.
Sed per hanc vnionem fruitiuam manifestat se Deus mentibus
defæcatis, & ab omni labe purgatis; ita vt eius præsentiam im-
mediatè per cognitionem, & per vnitiui amoris amplexum ex-
perimentaliter percipiant, & gustent: ergo hæc manifestatio
Dei fit per præsentiam specialem Dei in potentias animæ, ita
vt Deus per essentiam, & substantiam fiat præsens, licèt non
ita perspicuè, ac in gloria intellectui ac voluntati sanctorum;
ita vt ab illorum potentijs intellectus, & voluntatis in ratione
obiecti tangi, amplecti, ac deosculari vitali sensatione, & gustu
dulcissimè possit. His igitur pernotatis.

12 Dico primò. Actualis fruitiua animæ contemplatiuæ vnio
cùm Deo est perceptio experimentalis, & mediata Dei, quæ fit
in potentijs intellectus, & voluntatis per realem præsentiam
ipsius Dei: non quia intellectus eum intuitiuè, & quidditatiuè
cognoscat; sed quia eius præsentiam non solùm per fidem cogno-
scit, sed per donum sapientiæ, per gustum, & experientiam
percipit. Ratio est, quia hæc vnio non fit per præsentiam, qua
Deus est in anima per immensitatem, nec per gratiam habitua-
lem (vt *suprà* diximus) ergo necessariò debet dari alia specialis
præsentia, ratione cuius anima ad altissimam realem, & actua-
lem cùm Deo vnionem sublimetur; & qua Deus liberalissimè,
perfectissimè non mentibus fiat præsens atque intimè per seip-
sum eorum potentijs vnitus; sed hoc fit per experimentalem per-
ception.m Dei, eiusque Donorum, prout est quædam actio,
qua anima Deo coniungitur: cuius principium sunt gratia, &
charitas: ergo actualis animæ contemplatiuæ vnio fruitiua est
perceptio experimentalis, & immediata Dei quæ fit per Dei il-
lapsum, quo Deus fit præsens intellectui, & voluntati contem-
platiuorum.

Confirmatur primò. Quia præsentia, qua Deus mediante 13
gratia se manifestat in hac fruitiua vnione est manifestatio obie-
cti intimi facientis se cognosci, & amari per experientiam, &
familiaritatem: vel tale obiectum sic cognitum, & amatum vt
intimum, etiam in quantum obiectum realiter, & non solùm in-
tentionaliter est præsens intellectui; quia se ipso, & sua realita-
te reddidit se manifestum, & cognitum, & sui experimentali
cognitione attactum: ergo talis præsentia est realis, & intima
non solùm quando Deus intuitiuè, & clarè videtur, & per mo-
dum speciei vnitum; sicut cùm substantia angeli suo intellectui
vnitur, vt obiectum, sed etiam quando cùm fide obscura cogno-
scitur, & experimentali quadam cognitione occulta attingitur;
sicut cùm anima nostra nobis in hac vita manifestatur.

Confirmatur secundò, quia Deus non solùm cognoscitur per 14
fidem, sicut cõmuniter cõtingit peccatoribus, & iustis; sed etiã
per donum sapientię quasi per gustum, & quandam experiẽtiam
internam; sicut ab omnibus existentibus in gratia (vt docet D.
Thomas 2.2.*q*.45.*art* 4. *&* 5.) Sed hæc sapientia habetur ex qua-
dam experientia diuinorum, quæ dari non potest nisi de obie-
cto realiter præsenti: ergo habere Deum realiter præsentem in
ratione obiecti intellectus, & voluntatis non solùm pertinet ad
statum glorię, vbi Deus intuitiuè videtur, sed etiam ad statum
vię; vbi Deus etsi obscurè, & per fidem agnitus; tamen quasi ex-
perimentali quodam tactu cognoscitur, etsi non visu. Patet
consequentia; nam sicut animam nostram non videmus, & tamen
experientia animationis sentimus quasi obiectum præsens; quia
informat nos realiter; & informationis indicia nobis repręsen-
tat: sic Deus suæ intimæ præsentiæ quàm habet vt agens, &
principium tutius esse nobis specialiter per gratiam demonstrat,
tanquàm obiectum intimè, & experimentaliter cognitum; hic
occultè, & per indicia; in patria per visionem, sed tamen iam
nobis specialiter, & realiter præsens, & quasi stans post pa-
rietem.

Confirmatur tertiò. Quia Deus dicitur illabi in animę essen- 15
tia ratione infusionis gratiæ eo solùm, quod ibi incipiat esse no-
uo modo vt principium supernaturale, cum antea iam esset in
anima ratione immensitatis; & Deus etiam dicitur illabi in in-
tellectu, & voluntate beatorum; quia in eis incipit esse intimè
pręsens, ac in ratione obiecti supernaturalis immediatè vnitus
intellectui, & voluntati beatorum, Ita vt lumine gloriæ illu-
strati possint videre, & amare Deum: Sed etiam Deus in via in
ista vnione supernaturali fruitiua incipit esse nouo modo præ-
sens, scilicèt vt obiectum supernaturale videndum intimè intel-
lectui, & volũtati, cum qua reali coniũctione, & dulcissimo am-
plexu copulatur: ergo Deus per hãc vnionẽ verè dicitur intimè
pręsens, & illabi intellectu, & voluntati contemplatiuorum.

Dices: si daretur illapsus Dei in intellectu, videretur Deus 16
clarè, & intuitiuè sicuti est, quemadmodũ contingit in gloria: sed
de facto Deus in hac vnione fruitiua non videtur intuitiuè: ergo
in illa non datur illapsus Dei in intellectu, sed tantùm in volun-
tate. Maior patet: nam illapsus nihil aliud est, quàm fieri Deum
præsentem secundùm suam essentiam potentijs cognoscitiuis in
ratione obiecti: ergo si Deus hac ratione veniretur, & illaberetur
intellectui, intellectus illum perciperet; ac eius essentiam clarè
Intueretur. Respondetur negando maiorem. Ad probationem,
respondetur illapsum vel posse dari per pręsentiam realem obie-
cti in se cogniti per modum speciei, sicut Angelus cognoscit
suam essentiam intuitiuè, vel per realem præsentiam obiecti
non in se Intuitiuè cogniti per modum speciei, sed tantùm ex-
perimentaliter per indicia; sicut homo in hac vita cognoscit
animam suam per indicia informationis, & viuificationis: licèt
ergo iste illapsus non sit adeò perfectus, vt est ille qui fit in glo-
ria; realiter tamen Deus est pręsens, & vnitus non solùm volun-
tati vt aliqui volunt, sed etiam intellectui in ratione speciei in-
telligibilis. Nam licèt intellectus Deum clarè, & intuitiuè non
videat; id non procedit ratione obiecti, quod est intimè præsens,
& vnitum intellectui; sed ob defectum luminis, quo intellectus
eleuatur: nam licèt tale lumen sit participatio luminis gloriæ,
deficit tamen à perfectione illius tum in ratione dispositionis,
tum in ratione manifestatiui, & eleuatiui. Vndè intellectus tan-
tùm cognoscit Deum per hoc speciale lumen, veluti in caligi-
ne, iuxta illud Ioannis: Et lux in tenebris lucet: siue per cancel-
los (vt ait spõsa) & experimẽtaliter per indicia in hac cognitio-
ne sẽtit Deũ sibi intimè vnitũ, coniunctũ, ac experimẽtaliter no-
tum

tum (vt dicemus *infrà ſectione* 8.) hæc autem experientia non habetur ſola cognitione, ſed affectu, & guſtu; quia eſt per fruitionem licèt imperfectam, qualis haberi poteſt in hac vita, hoc enim donum nemo ſcit niſi qui accipit, vt dicitur *Apocalypſi* 2.

17 Sed quia adhuc aliquibus videbitur obſcurum, quomodo Deus in intimo mentis receſſu præſens ſentiatur ab anima, cum medijs ſpeciebus illum non apprehendat, ſed per immediatum eius contactum ad animam; ideò breuius, & clarius dico; quod hic immediatus Dei contactus conſiſtit in communicatione ſuauitatis ſpiritualis ſaporem habentis vitæ æternæ, tam in intellectu contemplante, quàm in voluntate fruente qua Deus velut effectu cauſa præſens indicatur, & prædictis potentijs intellectus, & voluntatis illum anima tunc apprehendit; licèt non videat. Nam ſicut nos animam noſtram non videmus; & tamen experientia animationis eam ſentimus quaſi obiectum præſens, quia informat nos realiter, & informationis nobis indicia repræſentat: ſic anima in illo affectu, & cognitione ſentit Deum vt ſibi intimè coniunctum, & experimentaliter notum; quæ experientia ſola cognitione non habetur; ſed etiam affectu, & guſtu; quæ eſt per fruitionem, licèt imperfectam; qualis haberi poteſt in hac vita: hoc enim donum nemo ſcit niſi qui accipit (vt dicitur Apocalypſ. 2.) nulla verò remanet difficultas, quando Deus ſpeciali lumine ſeipſum intellectui manifeſtat iam apprehenſum modo explicato.

18 Dico 2. Alij aliter explicant iſtam vnionem fruitiuam animę contemplatiuæ, & dicunt iſtam vnionem eſſe illud pretioſum Donum, quo Deus in ipſo receſſu, ſeu profundo ipſius animæ centro clariſſima luce ſe illi præſentem, & eam intuentem, ac tenerrimè diligentem oſtendit: quo memoria ipſius animæ huic Deo ſic ſibi manifeſtato tenaciſſimè adhæret; ita vt (vnione durante) ab eo auelli, ſepararique non poſſit intellectus; cum clariſſima luce ſapientiæ inſpicit; & vt quodam totum; in quo eſt omne bonum, vel ſecundùm aliquam vel aliquas perfectiones, intelligit; ita vt ab eo in aliquid aliud diuerti nequeat. Voluntas ardentiſſimo amore conſtringitur, qui inſtar ignis erumpens omnia videtur abſumere; ita vt anima iam in ſe non viuat, neque actionibus naturalibus intendat; ſed in eum dulciſſimum ſponſum toto affectu tranſeat, à quo arctiſſimo apprehenſa eſt amplexu. In hoc gradu anima non tam agit, quam recipit; benè tamen conſentit; non tam inſpicit, & amat quàm ipſum ſplendidiſſimum intuitum, & amorem ardentiſſimum Dei intra ſemet-ipſam reperit; non aliter quàm ſi quis cibum non manducans, nec potum glutiens ipſos in ſtomacho optimè diſpoſitos ſentiret; quibus abſque minimo etiam labore manducandi, & bibendi ſemet-ipſum roboraret. In eo anima ſuum eſſe non amittit, ſed aliud eſſe recipit; quod eſſe naturale prorſus abſorbet; nam ſicut pomum ſacharo conditum, quoad naturam ipſam quidem eſt, ſed quoad guſtum, & alimentum, & vſum ipſum non eſt; quia, & ſacharo eſt in aliam conditionem mutatum: ita anima igne diuini amoris excocta, & admiranda ſuauitate condita naturam quidem retinet, ſed, & minimas diſtractiones deponit, & quid cæleſte ac diuinum apparet. Ita D. Thomas *opuſculo* 60. *articul.* 24. N.M.S. Thereſia *Manſione* 5. *cap.* 1. & *Manſione* 7. *cap.* 1. B. Angela de Fulgino *cap.* 27.

S E C T I O III.

Hæc vnio animæ cùm Deo declaratur ſimilitudinibus, & exemplis.

S V M M A R I V M.

19 *Hæc vnio actualis, & fruitiua cùm Deo vt in ſe eſt concipi, nec declarari non poteſt.*
20 *Declaratur aliquo modo per analogiam ad ſponſationem, & matrimonium.*
21 *Declaratur alio exemplo aquæ fluidæ cadentis in vaſe.*
22 *Declaratur tertiò exemplo ſolis.*
23 *Declaratur quartò exemplo arboris inſertæ.*
24 *Declaratur quintò exemplo guttæ aquæ infuſæ in vino.*
25 *Declaratur ſextò exemplo oppoſitionis duorum ſpeculorum.*
26 *Declaratur ſeptimò exemplo Bombicis.*

19 Dico primò. Hæc tam ſublimis vnio actualis fruitiuæ animæ contemplatiuæ cùm Deo, quamuis, vt in ſe eſt, concipi non poſſit, & multò minùs exprimi: declaratur tamen aliqualiter per analogiam ad aliqua exempla; & primum ſit ſponſatio, & matrimonium. Nam ſicut quis dum virginem
20 quàm ſummè diligit, in ſponſam eligit, multis muneribus, & ſignis amoris allicit, & multoties viſitat, & cùm ea habet multa eloquia, & iam inito ſponſalitio caſta oſcula, & amplexus ſuccedunt; ita Chriſtus dum deuotam aliquam animam in ſponſam ſibi eligit, poſt conceſſa multa ſpiritualia munera, poſt dona virtutum pretioſa, poſt exhibita amoris ſigna in via illuminatiua ſuauiter illam ad ſponſationem allicit, & eam in viam vnitiuam introducit, & iam inito ſpirituali ſponſalitio dulces amplexus, & ſuauia in Spiritu Sancto ſuccedunt oſcula, & tandem celebrato ſpirituali matrimonio iam fit maxima vnio actualis fruitiua (de qua in præſenti loquimur) & indiſſolubilis coniunctio, quanta in hac mortali vita eſſe poteſt; donec perfectè conſummato hoc ſpirituali matrimonio in cæleſti gloria talis coniunctio firmetur in æternum: ita Ricardus de S. Victore. *tract. de gradib. charitatis violentæ*. Bernardus *in cantica ſermone* 12.

Dico ſecundò. Secundum exemplum ſit aquę: nam ſicut aqua fluida ſpontè vaſi aptè ſuppoſito, debitèque collocato illabitur, ſic quando interiora noſtra Deo ſubijciuntur, & accommodantur, Deus in animam ad ſe conuerſam illabitur. Tertium exemplum ſit ſolis: Nam ſicut ſol dirigit ſuos radios in terram vbi nullum inſtat medium, & ibi primò omnes humores, & exhalationes ex terra attrahit, ipſamque calefacit, exſiccat, purgat, & ad ſuam ſphęram adducit; vbi craſſi illi vapores in tantùm ambiunt lucem, vt inſtar ſtellarum fulgeant; ſic, & homini interno, ac introuerſo, Deoque ſine medio ſubſtracto Deus venire ſolet, & in eius cor lucis ſuæ radios mittit, dulcique ſplendore ſuo omnem impuritatem ſuſtollit, donec ad ſuę diuinitatis adducat ſphęram, ipſumque prorſus diuinum efficiat; adeò vt iam huiuſmodi homo Deum ſibi nullo præſentiorem ſentiat; inueniatque quàm ſit vel ipſe ſibi; vel alicui quodcunque, ipſumque in fundo ſuo multò fulgore lucidius, quàm ſol iſte corporalis oculis ſuis externis reſplendeat, vtque adeò ſecum ipſa luce vnũ efficiatur.

Dico 3. Quartum exemplum ſit arboris: Nam ſicut ſurculus arboris inſeritur alteri à quo nutrimentum accipit, & non fructum, quem ſolus ferret, ſed fructum valdè ſimilem fructui alterius arboris, cui inſertus eſt profert: ſic anima ſentit ſe à Deo ſuſcipi, & ab illo gratiæ auxilia, & amorem perfectiſſimum accipere quibus illi in vita ſpirituali valdè ſimilis reddatur. Quintum exemplum ſit guttæ aquæ infuſæ dolio vini; nam ſicut illa aqua amittit propriam naturam, & conuertitur in vinum, & fit vnum cùm eo in calore, odore, & ſapore, & omni qualitate, ita anima cadens (vt ita dicam) in magnitudinem Dei, non amittit propriam naturam, ſed ea retenta vires eius deificantur, & Deo ſimiles efficiuntur. Sextum exemplum ſit ignis, & ferri: Nam ſicut ſi ferrum in ignem iniiciatur, ignem imbibit, & ex nigro candeſcit, luceſcit, & caleſcit, & comburit; ita anima in ſuo eſſe manens ſi Deo vniatur, igneſcit; eius lucem, & efficacitatem induit, & altiùs aſcendit.

Dico 4. Septimum exemplum ſit de oppoſitione duorum ſpeculorum. Nam ſicut ſi duo ſpecula contra ſe inuicem ponantur, vnum recipit imaginem alterius; & ab illo inuicem recipitur; ita quando hæc duo ſpecula Dei, & mentis humanæ contra ſe inuicem ponuntur, hæc recipit claritatem, & colorem illius; adeò vt in intellectu, & affectu imago illius pulcherrima videatur. Octauum exemplum ſit Bombicis. Nam ſicut Bombix ex vili ſemine virtute caloris generatur, & fit vermiculus, deindè faſtidiens inferiora ima deſerit, & ſurſum aſcendit, & facta ſellula ibi in interiori eius abſconditus in ſilentio commoratur, & in ipſa tranquilitate manens tandem ſibi moritur, ſed glorioſe, non in vermen iterum terreſtrem, ſed in auiculam cæleſtem reſurgens ex ſua morte totus renouatus, ac multò pulcrior apparet; ita anima priuſquam calore gratię in vitam ſpiritualem Dei vocantis, & trahentis virtute regeneretur, quaſi ſenven vile ac informe videtur; ſed iam virtute diuina regenerata, & directa mouetur, alimento gratiæ nutritur, virtutibus augetur, & ſic in via purgatiua mutata ſuperius ad viam illuminatiuam aſcendit; vti deliteſcens interioris conuerſationis cùm Deo colit exercitium, ſed adhuc ad interiorem receſſum vocata in intimo cordis centro recondita, ſoli ſibi, & Deo vacat, ibique tandem propria mortificatione terrenis omnibus moritur, & tandem glorioſior de morte reſurgens ad viam vnitiuam euolat; vt ibi in columbam transformata, & Deo ſuo ſuauiter vnita cęleſtem non terrenam aſpiret auram, diuinam non humanam ducat vitam: tunc non amplius hæc inferiora quærit, ſed ſurſum tendit, nec ante volare deſinit, donec omni creata luce ſuperata ad increatam, quæ eſt Deus, vtcunque in hac vita, & perfectè poſt mortem edito iam æternæ vitæ fructu pertingat. Ita N. M. S. Thereſia *in vltimis manſionibus caſtelli interioris*.

S E C T I O IV.

Hæc actualis fruitiua vnio animæ contemplatiuæ cùm Deo diuiditur in ebriam, & ſobriam.

S V M M A R I V M.

27 *Vnio fruitiua diuiditur in ebriam, & ſobriam.*
28 *Quid ſit vnio ſobria, explicatur.*
29 *Huius radix vt in plurimum eſt donum ſapientiæ.*
30 *Quid ſit vnio fruitiua ebria, exponitur.*
31 *Dicitur vnio paſſiua, & cur?*
32 *An hac vnione mereatur anima?*

33 *In ea reperitur libertas.*
34 *Ecstasis quæ datur in vnione ebria aliquando oritur ex admiratione obiecti manifestati.*
35 *Tres dantur ecstaticæ vnionis fruitiuæ gradus, qui explicantur.*
36 *In supremo gradu vnionis duplex status distinguitur, qui ibi explicatur.*

27 DIco 1. Vnio fruitiua diuiditur in sobriam, & ebriam: Sobria est illa, in qua anima manet totaliter compos sui; & de
28 ea dicitur Canticorum 5. *Bibite amici*: per distinctionem ad
ebriam, de qua ibi dicitur: *Inebriamini charissimi.* Dicitur etiam
actiua eo quòd in ea anima diuinis auxilijs præuenta propria in-
dustria cooperatur se ad Dei contemplationem eleuare, & ad
aliqualem eius fruitionem pertingit. Dicitur etiam vnio affe-
ctuosa; per affectum enim charitatis nos Deo vnimus, & propte-
29 rea Apostolus vocat charitatem vinculum perfectionis. Eius ra-
dix vt in plurimum est Donum Sapientię, cuius suaui cognitio-
ne perfusus intellectus voluntatem allicit, & ad actum chari-
tatis vtcumque fruitiuæ inflammat: qui actus non solùm suaui-
ter, sed etiam spontaneè procedit.
30 Dico 2. Vnio fruitiua ebria est illa, per quàm anima in ecsta-
sim rapitur; & de illa Canticorum 5. dicitur *Inebriamini cha-
rissimi.* Dicitur etiam passiua ratione principij mouentis; non
quia ipsa ad suos actus non concurrat, sed quia anima diuini spi-
ritus impetu potiùs agitur, quàm agat, non enim tunc ad eam
sua industria procedit, sed ad eam rapitur cùm potentiarum sus-
31 pensione, & sensuum alienatione. Non tamen ideò dicitur pas-
siua, quia ibi intellectus, & voluntas nihil penitus operentur, cùm
certum sit contemplationem, & amorem actus esse vitales; sed
dicitur passiua, quia non se ipsam liberè applicat anima, vt facit
in vnione sobria, sed impetu diuini spirittus acta ad illos elicien-
dos applicatur non coactè, sed efficaciter, & spontaneè: non
32 enim credendum est, quod tunc nihil mereatur, & ad meritum
requiritur libertas saltem quoad exercitium, vt optimè conclu-
33 dit S. M. N. Theresia, & cùm ea N. Philippus à Trinitate *p. 3. tract. 1. art. 4.*
34 Dico 3. Ecstasis quæ datur in vnione ebria aliquando oritur
ex admiratione obiecti manifestati; quod sæpè accidit in princi-
pio vitæ spiritualis; cum enim Deus velit tunc animam è sęculi
miserijs eductam, vel à peccatorum sordibus ereptam in studio
virtutis confirmare; cœlestes ei vel in visionibus, vel in reuela-
tionibus, vel in internis suauitatibus gratiæ sensibilis commu-
nicationes concedit; & tunc anima fauorum huiusmodi noui-
tate commota, & admiratione suspensa rapitur in ecstasim: sed
paulatim anima illis assueta non ita facilè rapitur, quia ab assue-
tis non fit passio. Aliquando tamen etiam contingit animabus
perfectis ecstasis in statu intimæ vnionis; quando anima sentiens
sponsum præsentem, eiusque amore fruens audita interiore eius
voce tunc vehementius amor inflammatur, & animam extra se
ad sponsum rapit; & tales ecstases summam animę cui contin-
gunt, perfectionem indicant; nec ita sunt frequentes sicut aliæ
à sola admiratione procedentes.
35 Dico 4. Tres dantur ecstasiæ vnionis fruitiuæ gradus: Pri-
mus qui perficitur in inferiori parte animæ, quando aliqua par-
ticipatio sensibilis gratiæ ad vires sensitiuas redundat: & hic
communicatur incipientibus adhuc in via purgatiua ambulan-
tibus. Alias contingit in superiori parte animæ; quando anima
non vtens speculo creaturarum ad diuina immediatè contem-
planda assurgit, & illorum contemplationi suauiter inhæret;
ex cuius vehementi amore supra se rapitur: & illis qui sunt in
via illuminatiua solet euenire. Tertius gradus est, quando homo
supra id quòd intelligi potest per omnium creaturarum ablutio-
nem, & negationem ingrediens diuinam caliginem vitali sen-
satione diuinam præsentiam sentit, & per amorem fruitiuum
quodammodo in eum transformatur: hic raptus in suprema par-
te animæ, seu in ipsius centro contingit; & solùm conceditur
his qui viam vnitiuam feliciter præcurrunt, & quasi perficiunt.
36 Dico 5. Adhuc in hoc tertio, & supremo gradu vnionis du-
plicem statum distinguendo, alium affectiuum, & alium effe-
ctiuum: affectiuus est quando anima per ardentissimum, & frui-
tiuum amorem ipsi Deo suauiter adhæret; non tamen cùm effe-
ctu, sed tantùm per affectum ipsi Deo immediatè vnitur; nec
eius amplexum, seu Defixam præsentiam percipit. Et licèt ex-
periatur aliquando miram dulcedinis suauitatem, ardentissi-
mum amorem, & radios diuini solis in animæ substantia com-
morantis, non tamen ipsum solùm attingit, & ideò adhuc Deum
præsentem suauiter sentire desiderat. Effectiuus verò est, quan-
do Deus animæ ipsi hanc intimam, & experimentalem vnio-
nem desideranti immediatè communicat, & ei illabitur, quan-
tum viatoris conditio patitur; & ad se vicissim eleuat animam
intra se ipsam, vel etiam extra, vel supra se ipsam; rapit blan-
de, deosculatur, ac se intuendum, gustandum, possidendum,
& amore fruendum se liberaliter offert. Et hæc est vnio felicis-
sima (vt statim dicemus) non solùm in affectu, vt reliquæ; sed
etiam simul in effectu reali consistens: quæ tantùm in statu ma-
trimonij spiritualis haberi solet.

SECTIO V.

In hac actuali fruitiua vnione animæ contemplatiuæ cùm Deo consistit huius vitæ felicitas, & inchoata beatitudo.

SVMMARIVM.

37 *In solo Deo possesso, & dilecto beatitudo perfecta consistere potest.*
38 *Iuxta modum quo possideri potest Deus, est modus beatitudinis magis, aut minus perfectus.*
39 *In gloria est beatitudo omninò completa.*
40 *Inchoata beatitudo in hac vita consistit in intima vnione cùm Deo tum per cognitionem experimentalem præsentiæ ipsius, tum per amorem fruitiuum.*
41 *Discrimen quod datur inter beatitudinem completam in gloria, & inchoatam huius vitæ declaratur.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est, quod cum 37
obiectum volũtatis sit bonum vniuersale; sicut obiectum in-
tellectus est verum vniuersale, manifestè sequitur quod in nullo
obiecto creato, sed in solo Deo possesso, & dilecto talis beatitudo
perfecta consistere possit: sed iuxta modum quo possideri, & ha- 38
beri potest Deus, erit modus beatitudinis magis, aut minus per-
fectus: in vita gloriosa est beatitudo omninò completa; quia
comprehensores virtute luminis glorię Deum perfectè possident,
cum per illud disponatur intellectus humanus ad realem cùm
Deo vnionem in ratione obiecti visibilis, & ad claram eius visio- 39
nem eliciendam simul eleuatur: voluntas autem fruitiuo chari-
tatis amore ipsi suauiter inhęret: in via autem solum est hęc bea-
titudo inchoata; quia quamuis intellectus Deum presentem sen-
tiat, non tamen intuetur: & quamuis voluntas per charitatem
illo fruatur, non tamen completè; quia voluntas non possidet
Deum inamissibiliter, quod requiritur ad perfectam beatitudi-
nem, sed amissibiliter, ex quo remanet appetitus aliqualiter
inquietus. His suppositis
Dico primò. Inchoata beatitudo in hac vita consistit in intima 40
vnione animæ cùm Deo tum per cognitionem experimentalem
præsentiæ ipsius, tum per amorem fruitiuum. Et ratio est, quia
ex vna parte Deus, qui est obiectum beatitudinis, coniunctus est
intellectui in ratione summæ lucis, & voluntati in ratione sum-
mi boni, & delectabilis, quantum in hac vita status viatorum per
fidem anhelantium permittit: ex alia verò parte perfectissimi
actus, quibus anima Deo inhæret, ipsum pergustat, potius sunt
assecutiones finis, quàm mediorum: sed beatitudo consistit in
assecutione finis, & in actu nostro perfectissimo: ergo inchoata
beatitudo in hac vita consistit in hac intima vnione fruitiua; ita
vt homo iam dicere possit cùm Propheta: Quid mihi est in cælo,
& à te quid volui super terram? defecit caro mea, & cor meum
Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum: Quasi diceret
transcendit capacitatem intelligentiæ meæ illud decus, illa cel-
situdo qua nobis in abscondito faciei suæ Iesus Christus reforma-
bit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis
suæ: ita exponit D. Augustinus, & docet S. Bonauentura *pro-
cessu 7. religionis cap. 15.* Gerson *consid. 14. de Mystica Theologia.*
Dico secundò. Inter beatitudinem completam in gloria, & 41
inchoatam huius vitæ datur hoc discrimen, quod perfecta beati-
tudo consistit essentialiter in clara visione ac intima Dei in se
ipso contemplatione; & tantùm amor fruitiuus requiritur, vt
complementum illius: inchoata verò beatitudo principalius in
amore fruitiuo Dei præsentis, quàm in eius contemplatione
consistit: cuius discriminis ratio est; quia beatitudo consistit
essentialiter in summi boni possessione: sed solus intellectus in-
tra se in gloria Deum intuetur: ergo solus intellectus Deum
perfectè possidet, non verò voluntas, nam voluntas non at-
trahit ad se obiectum, vt intellectus, sed potiùs trahitur ab
obiecto extra se ipsam, & in ipsum transformatur. Vndè
eius fruitiuus amor non est possessio obiecti, sed possessionem
obiecti supponit: ergo beatitudo in solo actu intellectus essen-
tialiter consistit. In inchoata verò beatitudine, quia nondum
intellectus clarè Deum videt, sed adhuc in ænigmatè, & ve-
rius absentem quàm præsentem contemplatur, quamuis sæpè
præsentem dixerimus intellectui ob specialem eius notitiam ex-
perimentalem: quia tamen hæc notitia experimentalis ad pos-
sessionem simpliciter dictam non sufficit, inde est quòd in frui-
tiuo amore voluntatis potiùs in hac vita summi boni possessio-
nem constituimus, quàm in actu quantumcunque perfecto in-
tellectus: ita Abbas Vercellensis apud D. Bonauenturam *itin.
6. art. 6.* Gerson. *tract. 9 super Magnificat tract. 4.* N. Philip-
pus à Trinitate *p. 3. tract 1. art. 5.*

SECTIO VI.

Debent omnes, & maximè Deo specialiter consecratæ animæ ad actualem fruitiuam vnionem cum Deo aspirare, & tendere.

SVMMARIVM.

42 *Anima, quæ perfectionis viam fuit ingressa, necesse est quod tendat ad intimam Dei vnionem.*

43 *Vt anima debitè tendat ad diuinam vnionem, prius debet percurrere viam purgatiuam, & illuminatiuam.*

44 *Quomodo anima se debeat excitare ad hanc diuinam vnionem explicatur.*

45 *Quomodo diuinæ præsentiæ exercitium sit medium aptissimum ad perueniendum ad hanc diuinam vnionem, explicatur.*

42 DIco primò. Cum omnes intellectuales creaturæ beatudinem naturaliter appetentes eam semper, & vbique procurent, necesse est, quod anima, & specialiter Deo consecrata, quæ perfectionis viam Deo excitante, & adiuuante fuit ingressa, non sistat in via purgatiua laborum, & dolorum difficultate perterrita; nec sedeat in via illuminatiua delicijs viæ spiritualis recreata, sed necessarium est vt pergat vlterius, totamque viam etiam vnitiuam percurrat: vt tandem Deo intimè vnita prædicta fœlicitate, ac beatitudine inchoata fruatur: non enim potest anima alibi quiescere, alibi satiari, quàm in hac perfecta sui cum Deo vnione. Deus enim est centrum animæ, & locus naturalis, extra quem nunquam ei benè erit: nam cum cor hominis semper sit inquietum, non quiescit, nisi in perfecta cum Deo vnione, & amplexu. Cuius ratio est, quia cum obiectum voluntatis sit summum bonum, dum eum non assequitur, debet illum absentem continuò desiderare, & desiderando tendere, vt consequatur; nec prius sistere, quam ei coniungitur, & tanta propinquitate vniatur quod nihil mediet, & ipsum complectatur, & osculetur; licet illum intuitiuè non videat, sed per speculum & in ænigmate contempletur: sed totum hoc habet anima in hac beatitudine inchoata, & fruitiua animæ: ergo ad illam debent omnes animæ specialiter Deo consecratæ aspirare.

43 Dico 2. Vt anima debitè ad Deum tendat, & vt ei intimè vniatur, non debet statim temerè ad dulces eius amplexus, & odoris osculum aspirare; sed prius velut humilis ancilla ad pedum osculum in via purgatiua accedat, Magdalenam imitata: Deinde velut filia dilecta ad osculum manuum properet in via illuminatiua: Et deniq; velut sponsa dilectissima ad sacrum oris osculum fidenter in via vnitiua consurgat: sic enim ipso Domino admittente tam arctè cum Deo coniungetur, quod erit vnus cum ipso spiritu: tunc enim consummabitur in nobis illa salutaris ad patrem oratio: Omnes idem sint sicut tu pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis vnum sint. Quod fiet quando illa vnitas quæ nunc est patris cum filio, & filij cum patre in nostrum fuerit sensum mentemq; transfusa; hoc est, vt quemadmodum Deus nos sincera, pura, atq; indissolubili diligit charitate; nos quoque ei perpetua, & inseparabili dilectione iungamur: ita Cassianus *Collatione* 10. *cap.*6.

44 Dico tertiò. Aptissimus modus quo se anima debet excitare, vt ad hanc intimam sui, cum Deo vnionem perueniat; est, vt suaues erga illum aspirationes efformet cum Spiritu Dei fortiter, simul ac suauiter mouentis agatur. Vnde quieta debet in intimo sui recessu permanere, & cum silentio potentiarum ipsi Deo vacare, donec ipsa ab eodem Domino ad similes aspirationes excitetur: quæ potius corde, quàm ore promendæ sunt; nec tum studio, quam amore debent efformari; & in fundo ipsius animæ cum feruore productæ ad Deum dirigi; & ad id poterit aliquas patrum sententias vel Sacræ Scripturæ loca legere, vt affectum excitet, & amorem ostendat: nec homo debet cessare ab oratione, donec ex illo diuino fonte bibere mereatur: nam si vel gustum fontis salientis in vitam æternam biberit, solum Dei amorem sitiet; in quo amore quantò amplius creuerit, tantò magis in vnione diuina proficiet; & quo perfectius Deo vnitus fuerit, tantum clarius cognoscet eum, & quantò eum lucidius cognouerit, tantò ardentius diliget.

45 Dico quartò. Facilis erit introitus ad centrum animæ ad intimum regis æterni cubiculum, si diuinæ præsentiæ quis vacare sedulus assuescat; & maximè si potius intellectuali diuinitatis intra seipsum existentis, quàm imaginariæ alicuius mysterij fidei se frequentiùs occupet: imaginaria namq; in ipso conuersionis principio videtur efficacior ad rerum mundanarum eruendas imagines è memoria; dum nouæ sacrorum mysteriorum superuenientes illi imprimuntur: sed postea ad recolligendam intra se animam prædicta intellectualis Dei præsentia amplior apparet, quæ facilior, & vtilior. Vnde quamvis ab humanitate Christi Domini conueniens sit in oratione, vel recollectione incipere, non tamen est spiritui resistendum ad interiora Diuinitatis arcana in centro animæ contemplanda vacanti, & allicienti.

SECTIO VII.

Quæ necessariæ sint tam præviæ, quàm simultaneæ dispositiones ad prædictam vnionem animæ cum Deo?

SVMMARIVM.

46 *Quando Deus vult alicui formam communicare tam in ordine naturæ, quàm gratiæ, prius illum disponit dispositionibus formæ proportionatis, licet sine illis absolutè posset formam introducere.*

47 *Via vnitiua disponit ad hanc diuinam vnionem contrarias dispositiones remouendo.*

48 *Quidquid in via illuminatiua accidit, disponit positiuè ad hanc vnionem.*

49 *Dantur alia duo genera dispositionis ad hanc vnionem: aliud actiuum, & aliud passiuum.*

50 *In quo consistat dispositio actiua, exponitur.*

51 *In quo consistat dispositio passiua, declaratur.*

52 *Vltima dispositio causatur efficienter ab illo, qui causat formam.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est, quod quando Deus alicui perfectam tam in ordine naturæ, quàm gratiæ vult formam communicare, quamvis absolutè posit si velit absq; dispositionibus; plures tamen antea dispositiones præparat introductioni talis formæ propositionatas, quæ vocantur præuiæ, quibus subiectum ad illam disponitur: & concomitantes ipsam formam subiecto impressas conseruat, vt medijs illis forma conseruari diù valeat. Cum igitur vnio fruitiua cum Deo sit suprema forma, quæ in hac vita intra ordinem gratiæ communicari posset, sequitur quod multæ debent dispositiones præcedere, & multæ comitari, de quibus in hac sectione dicemus. His suppositis 46

Dico primò. Via purgatiua disponit ad hanc vnionem contrarias dispositiones remouendo. Et ratio est, quia via purgatiua moderatur omnes actus sensuum externorum, & omnes actus intellectus, & voluntatis, & passiones: ergo disponit ad hanc vnionem tam in purgatione actiua quàm passiua. Vnde illud tædium quod reperitur in purgatione passiua, est dispositio ad hanc vnionem; quia est malum pœnæ; & idem dicendum est de angustijs, & tribulationibus, quæ in ea inueniuntur: iuxta illud Isaiæ *cap.*1. Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum: Vbi D. Thomas ait: Et excoquam igne tribulationis. Et ratio est, quia sicut nemo potest in aliud transformari, nisi à sua forma quodammodo recedat, ita anima non potest in Deum transformari in ista vnione, nisi prius relinquat suam formam naturalem: hoc autem fit moderando omnes sensuum passiones, & exornando animam omnibus virtutibus, & magna iustitiæ rectitudine roborando: vt ait D.Gregorius *ad Cantic.cap.*3. 47

Dico 2. Quidquid in via illuminatiua accidit, disponit positiuè ad hanc vnionem. Et ratio est, quia illa clarissima lux quæ intima cordis arcana, & centrum animæ penetrans omnes eius defectus quantumcunq; latentes, & minimos ei manifestat, adiunctis circunstantijs maximè personæ offendentis, & offensæ mirabiliter animam cruciat, & imperfectiones, & defectus tam actuales quàm habituales in anima remanentes, quas purgatio passiua partis sensitiuæ non potuit eradicare, penitus euacuat: ergo quidquid in via illuminatiua accidit, disponit ad hanc fruitiuam vnionem; imò multò magis disponit ad illam via illuminatiua, quàm purgatiua; quia in ea datur purgatio partis intellectiuæ, quæ directè, & immediatè concurrit ad dictam vnionẽ. 48

Dico 3. Dantur alia duo genera dispositionum ad hac vnionem: vnum actiuum, & alterum passiuum: sub actiuo continentur omnes illæ dispositiones, quas anima, diuinis tamen auxilijs præuenta, & roborata solet propria cooperans industria paulatim acquirere: sub passiuo autem continentur aliæ, quas Deus animæ non cooperanti, sed tantùm consentienti infundit: per primum genus dispositionis dicitur anima propriè seipsam disponere; per secundum dicitur à Deo propriè disponi. Dispositio actiua consistit in auxilijs diuinæ gratiæ, quibus medijs mouet animam; seu (vt communiter dicunt) in actibus quibus medijs Deus tangit animam non tactu corporeo, sed virtuali, vt notauit D.Thom. 1. p. q. 75. *art.*5. & de hoc tactu loquitur sponsa Canticor. 5. Et venter meus intremuit ad tactum eius. 49 50

Dico 4. Dispositio passiua consistit primo in quadam liquefactione, in qua anima cælesti liuore roboratur confortatur, & instruitur ad contemplationem radiorum veritatis: Secundò in volatu, siue eleuatione quadam animæ supra seipsum; quo oblita hominis exterioris propriùs accedit ad fontem diuini amoris, se seque erigit quantum fieri possit ad æterna. Vltimo in ardentissimi diuini amoris violentia qua Deus animam amoris iaculo vulneratam ad ipsius vnionem, & complexum producit. Consistit autem hæc violentia diuini amoris in maiori radicatione omnium virtutum, & præcipuè charitatis, quæ maior radicatio efficienter causatur in anima à solo Deo absq; vlla industria, aut operatione nostra: & ratio est, quia hęc est vltima dispositio 51 52
ad

ad diuinam vnionem fruitiuam, sed vltima dispositio causatur efficienter ab illo qui causat formam: ergo cum vnio fruitiua à solo Deo causetur, ab illo causatur etiam in anima maior virtutum, & præcipuè charitatis radicatio: ita D. Bonauentura *in opusculo de septem gradibus contemplationis*, & cum Ricardo de S. Victore N. Thomas à Iesu *de Oratione diuina lib. 4. cap. 24.* N. Philippus à Trinitate *p. 3. tract. 1. art. 7.* & alij communiter, & colligitur ex illo Canticorum: *Vulnerata charitate ego sum.* Signa autem externa huius vulneris sunt (vt ait Ricardus) gemitus, suspiria, vultus palens, atque tabescens, quæ omnia operatur amor vehemens. Sed de his vide latius N. Thomam à Iesu *suprà.*

SECTIO VIII.

Quomodo se habeat intellectus in ordine ad intimam animæ cum Deo vnionem.

SVMMARIVM.

53 *Intellectus, & memoria in parte superiori animæ sunt eadem potentia.*
54 *Operationes intellectus, & memoriæ etiam in parte superiori distinguuntur.*
55 *Memoria in statu vnionis remanet tranquilla in recordatione Dei, & quomodo.*
56 *Transacta vnione manet memoria in Deo fixa, sicut antea.*
57 *Intellectus non sic manet occupatus in Deo transacta vnione, ac in ipsa vnione.*
58 *Intellectus quomodo se habeat ad Dei vnionem antecedenter ad ipsum, exponitur.*
59 *Quomodo se habeat intellectus concomitanter ad ipsam?*
60 *Quomodo fiat Dei intellectui manifestatio ex parte principij, reiecta aliquorum sententia, explicatur.*
61 *Explicatur quomodo fiat ex parte termini.*
62 *Quomodo se habeat intellectus ad hanc vnionem consequenter, exponitur.*

53 PRo huius sectionis intelligentia suppono quod licet in par-
te superiori animæ intellectus, & memoria sint eadem po-
tentia, vtpotè potentia superior quod non accidit in phantasia,
54 & memoria in parte inferiori; Attamen operationes intelle-
ctus, & memoriæ etiam in parte superiori distinguuntur. Vn-
de in hoc statu vnionis memoria ex speciali Dei influxu rema-
55 net ordinariè tranquilla, & in recordatione Dei, quem inte-
56 rius percipit, & experimentaliter sentit, penitus absorpta: ita
vt etiam transacta vnione ita in eum fixa maneat, quod rerum
terrenarum vix possit meminisse, & eius conuersatio tantum in
57 cælis est. Intellectus verò non sic in Dei contemplatione manet
occupatus transacta vnione, sicut erat in ipsa vnione; & ratio est, quia tempore vnionis in illa diuina caligine quæ est inaccessibile lumen, in quo Deus habitat, totaliter absorbetur; & taliter illa inaccessibilis claritas intellectum offuscat, quod nihil distinctè videat: non secus, ac si esset in caligine; transacta tamen vnione potest se ad alia diuertere. Vnde necesse est explicare quomodo intellectus se habeat antecedenter ad vnionem, & quomodo concomitanter, & quomodo consequenter. His suppositis

58 Dico primò. Antecedenter ad hanc actualem fruitiuam vnionem intellectus sic prædicta caligine diuina circundatur, inuoluitur, & ligatur, quod solum confusæ Dei cognitioni vacet; ipsum tunc cognoscit incomprehensibilem, summè visibilem, infinitè perfectum; nihil tamen distinctè in eo videt; sed in quadam cognitione confusa: vt si quis ipsam solis lucem in ipso sole formaliter existentem intueretur, solum videret confusionem lucis, & nullo modo quid distinctum in ipso sole, sed quandam in oculis caliginem ob nimiam solis charitatem (vt ait Dionysius Cartusianus *lib. de laude vitæ solitariæ cap. 6.*) Sic anima contemplans Deum, & in illo cum humilitate, & amore fingens oculum mentis, solum cognoscit ipsum esse simplicissimum, esse incircunscriptum, bonitatem infinitam, veritatem increatam, vnitatem summam, & sic de cæteris perfectionibus. Et in hac contemplatione inflammatur cor, sicq; Deo profundius vnitur, & tanquam ignoto pariter, & obscuro feruentissimè infigitur; & in hac cognitione non intimè, sed satis profundè, non distinctè sed tantum confusè diuina cognoscuntur attributa: & hæc est præuia tantùm cognitio ad hanc intimam vnionem animæ cum Deo.

59 Dico 2. Concomitanter ad hanc vnionem animæ fruitiuam intellectus non sic diuina caligine ligatur, sed clarius, & distinctius quam antea Deum intuetur; quamvis non omninò clarè, sicut intuetur in gloria; cognoscit tamen semper quod Deus est incomprehensibilis, & in infinitum magis visibilis, quam videtur: tunc namq; Deus reuelata facie se animæ manifestat; ita quod velut tenuissima tantum tela velatus appareat: mysterium sanctissimæ Trinitatis sic ei contemplandum exhibetur, quod velut apertè conspiciatur; illic namq; cognoscit tres personas esse vnam, eandemq; substantiam, vnam sapientiam, & deniq; vnum Deum, taliter, vt ea quæ hic per fidem credimus, tunc anima quasi intuitiuè (vt ita dicam) videat, etsi non oculis corporeis, sed mentis: vt ait N. M. S. Theresia *mansione 7. cap. 1. & 2.* illic spiritus à Deo in admirabile lumen suum taliter deducitur, & rapitur (vt ait Taulerus) vt natura in quandam Deiformitatem eleuetur ibi plane spiritus præ lumine absq; luce, præ cognitione absq; agnitione, præ amore absq; dilectione efficitur: non quod absq; cognitione, & dilectione fit; cum nulla creata substantia sit seipsa immediatè operatiua, sed quia omnis eius cognitio, & dilectio nimis pura videtur; & licet suis potentijs operetur potius dicitur patiens diuina, quam agens, ob suauitatem nimiam, quam operantur: & in hoc sensu capiendum est id quod ait N. M. S. Theresia *in vita sua cap. 12.* scilicet cum anima non possit comprehendere quod intelligit, intelligendo non intelligit.

Quomodo autem hæc diuinorum manifestatio fiat? Discre- 60
pant Doctores mystici: Nam alicui volunt quod lux illa quam intellectus videt, sit Deus ipse in intellectu illapsus; & quod eminentes aliquas species in ipso intellectu imprimat, velut in purissimo diuinitatis speculo, in quibus veritates manifestas quodammodo intuetur. Sed hoc dici non potest saltem de potentia ordinaria. Nam intellectus intrinsecè debet eleuari ad tam sublimem contemplationem; sed Deus non potest esse principium formale formaliter complens virtutem naturalem intellectus, cum principium formale debeat subordinari potentiæ, cui deseruit; quæ imperfectio indispensabilis non potest Deo conuenire: ergo illa lux non est Deus ipse, sed lux creata supernaturalis tamen, & multum eminens diuinorum manifestatiua; omne enim quod manifestat (vt ait Apostolus) lumen, siue lux est; & hoc ex parte principij.

Ex parte verò termini, seu obiecti visi potest dici, quod me- 61
dium, in quo hæc diuina videntur, sunt aliquæ species admodum eminentes: quæ quodam eminentissimo modo talia repræsentant obiecta, vel etiam (& fortè melius) dici potest quod illa lux superioris Ordinis intellectui communicata est quædam participatio luminis gloriæ, & disponit intellectum; vt Deus immediatè secundum se vniatur ei in ratione speciei intelligibilis, sed deficienter; ita quod videatur quidem Deus in seipso, non tamen clarè, & perfectè; sicut in gloria: quia prædicta lux tum in ratione dispositionis, tum in ratione virtutis manifestatiuæ ac eleuatiuæ deficit à perfectione luminis gloriæ. Vnde visio quæ ad illam consequitur, est quidem immediata, sicut illa Dei in se ipso; sed non est clara, sicut illa; sed dicitur in tenebra: ex quo sequitur quod intima hac visione Deus illabitur non solum in essentiam animæ per insignem gratiam sanctificantem, sed etiam in intellectum per communicationem huiusmodi lucis, & in voluntatem per incrementum singulare charitatis: & sic speciali modo reperitur.

Dico 3. Consequenter ad hanc intimam vnionem quamvis in- 62
tellectus ad alia obiecta creata possit se diuertere, in diuinis tamen antea visis sic affixus est, quod de eis semper cogitet, vel propter viuacitatem specierum intelligibilium, quas iuxta primum modum dicendi asseruimus impressas, quæ transacta luce prædicta remanent: vel iuxta secundum modum dicendi propter determinationem intellectus ipsius per verbum productum in dicta visione, ex qua habet intellectus continuò recordari, quod tam eminenti modo Deum viderit, & tam firmiter illis obiectis diuinitus reuelatis contemplatione, quamvis minus perfecta inhæret, quod necessarium sit vt Deus illis inspiret, quod exterius debent agere in ordine ad salutem proximi. Hæc in genere dicta contingunt in diuinis gradibus orationis in posterum explicandis; vbi distributa sigillatim patebunt.

SECTIO IX.

De oratione Vnionis.

SVMMARIVM.

63 *Vnio est id quod ex duobus fit.*
64 *Vnio animæ cum Deo non fit per hoc quod anima amittat suum esse, & conuertatur in Deum.*
65 *Non fit per hoc quod Deus animæ sit intimè præsens per immensitatem, vel charitatem.*
66 *Ad hanc vnionem non sufficit gratia, & charitas.*
67 *Hæc vnio celebratur in potentijs animæ, scilicet, in intellectu, & voluntate, vel actiuè per conformitatem, vel passiuè per Dei contemplationem.*
68 *Cur ista vnio dicatur actiua, explicatur.*
69 *Cur dicatur passiua, exponitur.*
70 *Quid sit vnio passiua de qua hic loquitur, explicatur.*
71 *Quam supernaturalis sit oratio vnionis, explicatur.*
72 *Quomodo resultet ex cognitione intellectus affectus ardentissimi amoris in voluntate ostenditur.*
73 *Vnio actiua est quadam conformitas voluntatis nostræ cum diuina.*
74 *Quid debeat facere homo, vt ad hanc vnionem perueniat.*
75 *Vnio conformitatis fundatur in amore Dei, & proximi.*

76 Se-

76 *Sæpius orationis exercitium, & sensibilis deuotionis gustum tenemur dimittere ad bonum proximi.*

63 PRo huius sectionis intelligentia suppono vnionem (vt suprà
dixi) nihil aliud esse, quàm id quod ex duobus vnum fit:
quare quod hic quærimus, est, quomodo ex Deo, & anima in
64 oratione vnum fiat? Et in primis certum est hanc vnionem non
fieri per hoc quod anima amittat suum esse, & conuertatur in
Deum; hoc enim est possibile: nam cum Deus sit immutabilis,
nihil potest in eius simplicissimam naturam conuerti. Nec
65 etiam hæc vnio fit per hoc quod Deus sit intimè præsens ani-
mæ; nam id commune est omnibus rebus, in quibus Deus per
immensitatem est præsens, vt auctor naturalis: si verò loquamur
de esse per gratiam, per eam; & per charitatem, omnes iusti
sunt Deo vniti; nam qui manet in charitate, in Deo manet, &
66 Deus in eo. Vnde ad hanc vnionem, de qua loquimur, non suf-
ficiunt gratia, & charitas; nam plures sunt in gratia, & chari-
tate, quibus nec donum contemplationis, nec donum huius
67 vnionis datum est. Dicendum ergo est hanc vnionem celebrari
in potentijs animæ, scilicet in intellectu, & voluntate: & in
his actibus prædictarum potentiarum perfici, vel actiuè per
conformitatem nostræ voluntatis ad Dei voluntatem; vel pas-
siuè per altissimam Dei contemplationem. Dicitur autem illa
68 fieri actiuè, quia anima diuinis auxilijs roborata propria indu-
stria potest, si voluerit, ad hanc Dei altissimam vnionem per-
69 uenire; hæc verò dicitur passiuè, quia hæc vnio per contempla-
tionem non propria industria acquiritur, sed eam dat Deus cui
vult. His suppositis,

70 Dico primò. Vnio passiua, de qua hic loquimur, est illud pretiosum donum, quo Deus in ipso intimo animæ clarissima luce se illi præsentem, & eam intuentem, ac tenerrimè diligentem ostendit: quo memoria Deo tenacissimè adhæret: intellectus totum bonum clarissima luce intelligit; ita vt in aliquid aliud diuerti nequeat; voluntas ardentissimo amore constringitur, & toto affectu omnibus alijs relictis in sponsam transit, à quo arctissimo apprehensa est amplexu. In hoc gradu anima non tam agit, quàm recipit; in eo non tam inspicit, & amat quàm ipsum intuitum splendidissimum, & amorem ardentissimum Dei intra semet-ipsam reperit; non aliter quam si quis cibum non manducans, nec potum glutiens ipsos in stomacho optimè dispositos sentiret, quibus absq; minimo labore manducandi, & bibendi semet-ipsum roboraret: in eo anima nequaquam per incilia viridarij sui aquam ducit, vt ait N.M.S. Theresia in vita sua *cap.* 17. sed pluuia largissima desuper emissa irrigatur, quia ad hoc maximum bonum quod sentit, nulla humana præparatur industria.

71 Dico 2. Ista oratio vnionis tum supernaturalis eleuatio mentis ad Deum est tam alta contemplatio, & Deificatio quod gratia Dei præueniens, ac pertransiens sensum præstringit amantis, & eripit eum illi, & infingit sibi. In ista oratione vnionis repletur anima incredibili pace, quam nullus euentus turbat, roboratur ad aduersa, & difficilia, zelo, & desiderio salutis animarum accenditur; profundissima humilitate perficitur, nullo modo aliqua inani gloria inflatur, non mortem timet, sed potius eam desiderat, vt perfecta vnione potiatur. De hac vnione loquens N M.S. Theresia *mansione 1. cap. 5.* ait, quod non est possibile delicias huius orationis voce explicare, vel intellectu concipere. Licet autem hæc vnio sit tam sublimis, non ideò anima, quæ in illa à Domino constituitur, debet esse in sua custodia negligens, sed occasiones fugere; non enim est clausula tam arcta quam Diabolus non ingrediatur: siquidem & in Cælum, & in Paradisum ingressus fuit. Omnes ergo occasiones debet præcludere, amorem proprium, & vanam gloriam fugere, nullo prætextu etiam humilitatis orationis exercitium sine vrgenti causa dimittere, & si fortè dimisit, iterum ad illum denuò redire; vt notauit N.M.S. Theresia *Mansione 5. cap. 4.*

72 Dico 3. In ista vnione fruitiua animæ cum Deo præuia intellectus cognitione resultat in voluntate ardentissimi, & delectationis affectus, ac mira suauitas, pax, & tranquillitas exsuperans omnem sensum, appetitus eius pro hoc statu satiatur: vnde summè delectatur in hac possessione summi boni, & suauiter illo fruitur; taliter quod si hæc animæ vnio diu permaneret, iam anima Paradisi gaudia hic haberet: sed quia citò transit (ordinariè enim vix ad dimidiam horam pertingit, vt notauit N. M. S. Theresia *in vita sua cap. 8.*) talis suauitas plurimum mitigatur; non tamen omninò tollitur: nam cum ei transacta vnione remaneat habitualis memoria vnionis præteritæ, & spes sępius futuræ, effluunt ex illa in intellectum viuæ quædam, & admodum expressiuæ rerum cælestium species, quæ animæ deseruiunt ad perfectam, quamvis abstractiuam illorum contemplationem; & ex illa manet quodammodo sigillata voluntas diuino sponsi amori: vnde facilè cætera despicit.

73 Dico 4. Vnio actiua est quædam conformitas voluntatis nostræ cum diuina voluntate. Hanc autem conformitatem potest quælibet anima diuinis auxilijs roborata acquirere. Nam ad hãc vnionem non requiritur, quod Deus potentias suspendat, est tamen necesse, quod anima sibiipsi moriatur per omnimodam propriæ voluntatis abnegationem; quod hic difficilius accidit cum hoc propria fiat industria, & cum multa repugnantia. Si tamen maior est hic labor, maior quoq; erit præmium, si victoriam de seipsa reportauerit. Hanc vnionem cum Deo debet quælibet anima contemplatiua appetere, & continuò tanquam magis vtilem, & securam à Deo petere. Sed væ nobis quàm pauci ad illam perueniunt. Nam licet multi Deum grauiter non offendant, ob multa venialia ad hanc intimam Dei vnionem nunquam pertingunt. Non requiritur ad hanc vnionem quod Deus nobis interiores delicias gratiæ sensibilis communiter; sufficit quod filium suum Iesum Christum nobis concesserit, qui verbo & exẽplo viam nobis demonstrauit. Vnde hæc vnio conformitatis proprię volũtatis cũ diuina, debet esse vniuersalis, & in omnibus,

Dico 5. Vt ad hanc vnionem perueniamus, debemus dicere 74
cum Domino, fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra, si tibi placitum fuerit fiat hoc; ita Domine si fuerit honor tuus fiat, si mihi videris expedire, & vtile esse probaueris: tunc dona mihi hoc vti ad honorem tuum; sed si mihi nociuum esse cognosceris, nec animę meæ saluti prodesse, aufer à me tale desiderium: semper igitur cum timore Dei, & cordis humilitate desiderandum est, & petendum quidquid desiderabile menti occurrit: maximèque cum propria resignatione Deo totum committendum est, atq; dicendum: da quod vis, & quantum vis, & quando vis fac mecum: sicut scis & sicut tibi magis placuerit; tua voluntas mea sit & mea voluntas tuam semper sequatur: da mihi omnibus mori quæ in mundo sunt, & propter te contemni, & nesciri in hoc sæculo: in hac pace in idipsum dormiam, & requiescam.

Dico 6. Hæc vnio conformitatis fundatur in amore Dei, & 75
proximi, si in vtroq; nos amore exercuerimus, & præsertim in amore proximi: plus enim, & certius amorem proximi in nobis experimur quam amorem Dei. Multæ namq; & euidentes circa proximum dilectionis occasiones occurrunt, quę circa Deum rarius contingunt. Vnde meritò concludit Euangelista, quod si non diligimus proximum quem videmus, nec Deum diligimus quem non videmus. Possumus igitur ex amore proximi facile ex nobis colligere qualis sit, & quàm magnus amor Dei; maximè quia Deus in præmium amoris proximi quem nobis tam strictè præcipit, magnum amoris sui incrementum præbet: & si qui defectus in amore proximi saltem frequentes, & voluntarios aduerterit, certissimè sibi persuadeat, quod ad hanc vnionem diuinam non peruenit quantuncumq; sensibilis gratiæ ac deuotionis gustum sentiat, & aliqualem in oratione quietis suspensionem experiatur: postulet ergo à Domino, vt sibi perfectum amorem proximi concedat.

Dico 7. Ex hoc concluditur, quod sæpius orationis exerci- 76
tium, & sensibilis deuotionis gustum tenemur dimittere, cum aliquid in bonum proximi iuste præstandum occurrit: maximè si ex obedientia suscipiatur, quæ certa in omnibus præsertim religiosis esse debet, agendi regula. Vnde licet orationis studium aliàs dimittere sit valde nociuum, & animæ periculosum, vtile tamen, & securum est ob amorem proximi, & ex obedientiæ præcepto saluti animarum vacare, prætermissa sæpiùs interna conuersatione: & hac via ad perfectam cum Deo vnionem perueniemus. Sed si charitas non exigat, nec obedientia præcipiat foras exire minus tutum est, & in intimis recessibus contemplationis immorari securum. Inde tamen non sequitur, quod summa perfectio consistat in gustibus internis, nec in ecstasibus, raptibus, visionibus, ac reuelationibus, nec in alijs similibus, quæ tantùm sunt media ad illam: sed consistit in conformitate, ac vnione voluntatis nostræ cum diuina: ad hanc autem properamus tum medio orationis exercitio, tum si æquali animo, & prompta voluntate cuncta nobis præcepta, siue facilia, siue ardua, siue dulcia, siue amara fideliter exequamur, diuinæ subiectioni immobiliter subiecti: non enim est vnica via Deo nos ad perfectionem perducendi. Vnde qui aliqua ex his vijs processerit, securus ad vnionem cum Deo perueniet.

SECTIO X.

De oratione Recollectionis.

SVMMARIVM.

77 *Quid sit recollectio animæ explicatur.*
78 *Dantur duo modi orationis recollectionis: alius actiuus, alius passiuus.*
79 *Ad primum modum actiuum orationis recollectionis sufficit considerare Deum intra nos ipsos.*
80 *Iste modus orationis non est oratio supernaturalis, quamvis haberi non possit absque speciali auxilio Dei.*
81 *Secundus modus orationis recollectionis, scilicet passiua, est supernaturalis, & cur?*
82 *Signum, & effectus huius recollectionis explicantur.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est Recollectio- 77
nem nihil aliud esse, quàm secessum, quo anima cum omnibus suis viribus ad interiora recipitur, & ab exterioribus elon-
gatur. Duo sunt huius recollectionis modi. Primus quidem 78
actiuus:

actiuus: Secundus autem passiuus. Primus industria nostra, sed
cum auxilijs diuinæ gratiæ solet acquiri: secundus ex pura li-
beralitate Dei supernaturaliter communicatur. His suppositis
79 Dico primò. Ad primum modum sufficit considerare Deum
intra nos ipsos, & quod ad alloquendum Deũ non est necesse cę-
los ascendere, nec in alio loco illum quærere, quàm intra nos-
met-ipsos: nec indiget voce vt audiat, sed si oratio in corde pro-
lata bona sit, infallibiliter à Deo audietur: ita D. Augustinus ad
Probum, N. M. S. Theresia *in via perfectionis cap. 28.* Vocatur au-
tem iste modus recollectionis, quia suas potentias colligit ani-
ma, & seipsam intrat: ibiq; diuinus magister illam instruit, &
orationem recollectionis concedet: ibi anima recollecta potest
passionem Christi considerare, & illum sibi repræsentatum Deo
offerre. Qui hoc modo in centro suæ animæ se recolligit, credat
quod per viam bonam incedit, & sine dubio in breui, ad fontem
aquæ viuæ perueniet.
80 Dico 2. Iste modus recollectionis non est oratio supernatura-
lis, quamvis haberi non possit absq; speciali Dei auxilio: potest
tamen cum illo à nobis acquiri; cum hic non fit silentium po-
tentiarum, sed tantummodo collectio illarum in seipsis: potest
diuersis acquiri medijs, sed necesse est, vt ab omni re exteriori
nos liberemus, vt interius Deo adhæreamus; & si necessaria
instet occupatio, saltem per momentum identidem nos collige-
re debemus in intimo cordis, recordati quod ibi habemus socie-
tatem valde vtilem. Ad hanc recollectionem valdè conducit as-
suescere intellectum quietare, vt attendat his quæ dicit illi
Deus, cum quo loquitur: ad hoc enim necesse est sensus exter-
nos colligere intra se, ibiq; eos occupare. Tandem necesse est
credere, quod ad loquendum Deo, non est necesse clamare, cum
Deus ipse præsens habeatur; sufficit igitur scire illum intra nos
esse, & velle concedere, quæ petimus, nec à nobis exigere ver-
ba composita. Multum doleamus, quod sæpè Deum existentem
intra nos solum relinquamus, & in posterum sæpius in die nos
ad eum interius colligamus.
81 Dico 3. Secundus modus recollectionis est supernaturalis, &
sæpè accidit quòd, antequam quis de Deo cogitet, potentiæ in-
terius colliguntur quasi voce diuini pastoris collectæ; & quam-
vis hæc interna collectio multum suauis percipiatur, non ta-
men facilè concipitur, quomodo contingat. Hunc fauorem so-
let Deus concedere illis, qui se à mundanis negotijs expediunt,
& maximè postquam diutiùs priori modo recollectionis pro-
pria industria vacauerit: ibi non suspenduntur potentiæ, nec
ligantur, sed liberæ manent, vt in Domino suauiter occupen-
tur. Quando qui se hoc modo sentit intra se collectum, si Do-
minum præsentem, inspicientem, & auscultantem percipiat,
cum suaui potentiarum silentio, & interna mentis quiete ipsi
adhæreat, & amoroso potius intuitu, quàm formato discursu
cum eo alloquatur. Immò si vellet intellectualem discursum
formare, suam quietem, & intimam Dei communicationem
turbaret: debet igitur anima sic intra se ad Deum collecta se
totam ipsi Domino dirigendam relinquere: nec de quovis alio
curare: quælibet namque eius operatio, vel particularis aduer-
tentia sacrum hoc otium impedire potest, & imaginationem ad
operationes distractiuas excitare: quando enim suspendit Do-
minus intellectum à sua connaturali operatione, in alio solet
occupare superiorem ei communicans lucem; & tunc breui
tempore plus discit, quàm longo disceret industria sua.
82 Dico 4. Signum, & simul effectus huius recollectionis est, quod
anima sic intra se collecta, & Deo adhærens res omnes munda-
nas, & caducas vt tales æstimet, & vt nihil eas despiciat, quan-
tumcumque prius eas æstimaret, imò eas abhorret. Solet qui est
in hoc statu clausis orare oculis, internam animæ fortitudinem
experietur, quamvis corpus ipsum debilitetur, & quamvis non
statim à principio hæc omnia percipiantur cum in hac recolle-
ctione sit magis, & minus; breui tamen percipiuntur, si talis
recollectio à Domino animæ concedatur: non tamen inde æsti-
mationis propriæ, vel superbiæ exurget sensus: immò maioris
humilitatis occasio nascetur: hoc enim proprium habet lux di-
uina in hoc sublimi statu communicata, licet aliquando ex de-
fectibilitate animæ occasio superbiæ ex huiusmodi gratijs acci-
dere possit.

SECTIO XI.

De oratione quietis.

SVMMARIVM.

83 *Quid sit quies in præsenti explicatur.*
84 *Hæc quies ordinariè oritur ex interiori recollectione.*
85 *Ordinariè non communicatur nisi illis, qui mentalis orationis exercitium diu habuerunt.*
86 *Iste gradus orationis est effectus Doni sapientiæ.*
87 *Magis pertinet ad gratias gratis datas, quàm ad gratiam gratum facientem.*
88 *Cum hac quiete summa satisfactio, & gaudium animæ; maximaque corpori delectatio accidit.*
89 *Hac via prætendit Dominus quod intelligat anima Deum sic ei præsentem esse, quod non indigeat nuntijs quibus cum eo possit immediatè loqui.*
90 *Dum anima in hoc gradu orationis constituta fruitur interna pace, si aduertat intellectum distractum, quid debeat facere exponitur.*
91 *Qui sunt in gradu orationis? Quomodo communicatis fauoribus debeant vti?*
92 *In quo differat hac oratio quietis ab oratione vnionis exponitur.*
93 *Explicantur effectus veræ orationis quietis.*
94 *Effectus qui sequuntur ad falsam, vel fictam quietem declarantur.*

DIco primò. Quies prout ad præsens attinet institutum, ni- 83
hil aliud est, quàm iucunditas quędam voluntatis, nihil
quærentis, nisi sic in Deo perseuerare: Videt se anima iuxta
Deum, videt se ab eo amatam, & in magno pretio habitam, &
singulari eius prouidentia protectam, & in hoc amore voluntas
quiescit tanquam in complemento sui desiderij, quod iam con- 84
secuta est. Hæc autem quies ordinariè oritur ex interiori recol-
lectione, vnde ordinariè non communicatur, nisi his, qui men-
talis orationis exercitium diù tenuerunt; quamuis etiam ali- 85
quando à principio concedatur: nam Dominus sua dona conce-
dit, quando, cui, & quomodo vult. Est autem iste gradus oratio- 86
nis effectus Doni sapientiæ: non est tamen cõmunis omnibus ha-
bentibus gratiam gratum facientem, sed magis pertinet ad gra- 87
tias gratis datas, quas Spiritus Sanctus distribuit prout vult: iux-
ta illud ad Corint. 12. *Alij datur per Spiritum sermo Sapiẽtia, &c.*
Dico 2. Simul cum hac quiete summa satisfactio, & gaudium 88
animæ, maximaq; corpori accidit delectatio: tam quietæ sunt
potentię, quod non audent se mouere: non quod suspensę sint,
immò sentiunt se propè Deum stare; & memoria, & intellectus
sunt liberi ad proprias operationes: sola voluntas manet capti-
ua, & Deo vnita. Quod si in hoc statu patiatur aliquid, est sen-
tire quod ad suam libertatem pristinam redire potest, nollet in-
tellectus aliquid aliud intelligere, nec memoria in alijs occupa-
ri: vident enim clarè quod hoc vnum solum est necessarium, &
cętera omnia multum inquietant: nollent quod corpus moue-
retur, timent enim ne minimo motu, pacem, quam possident,
amittant: hic accidunt quędam lacrymę dulces: nihil illis cau-
sat laborem: denique toto tempore quo quies durat, voluntas
propter delicias, quibus fruitur, manet absorpta, & libenter di-
ceret cum D. Petro: *Domine bonum est nos hic esse.*
Dico 3. Hac via prętendit Dominus, quod intelligat anima 89
Deum sic ei præsentem esse, quod non indiget nuntijs, quibus
cum eo possit agere: sed quod ipsa possit cum eo immediatè loqui
in intimo sui cordis recessu, vbi Deus ei infundit aliqualem suę
glorię notitiam experimentalem, communicando ei internam
satisfactionem, quam anima nescit, vnde ei venerit: nec anima
scit quid faciat, quid velit, quid petat; siquidem ei videtur se
omne bonum inuenisse, & nescit quid inueneritt. Ad hunc quie-
tis statum multæ pertingunt animæ, præsertim religiosæ. Vn-
de necesse est quod anima in hoc statu cognoscat dignitatem
suam, & cum reuerentia gratiam sibi concessam æstimet, & sic
euitet pericula illam amittendi, & credat quod Deus eam ad
magnum aliquid patrandum elegit: non debent tunc, qui sunt
in hoc statu, procurare sua industria gustus, & suauitates inter-
nas ei communicatas conseruare, sed debent illis frui cum re-
signatione si Deus aliter non disposuerit: non debent tamen sua
incuria tales communicationes amittere, sed se Dei dispositio-
ni totaliter committere, quæ tunc ipsum in omnibus diriget,
siue in recipiendo, siue in operando.
Dico 4. Dum anima in hoc gradu orationis constituta quiete 90
fruitur interna pace, si discurrentem hinc inde, & distractum
aduertat intellectum, aut imaginationem, non multum in eis
coercendis laboret, quia vix poterit tunc illas potentias conti-
nere; & seipsam videndo labore perperam assumpto perturbans
internæ suæ quieti nocebit: & sic nihil proficeret, & multum
perderet: sciat quod absq; intellectus diligentia, sed suaui com-
municatione diuina talibus delicijs fruitur. Vnde tunc anima
fruatur pace illi communicata, & parum curet de inordinatis
intellectus, & imaginationis discursibus. Contingit hic aliquan-
do quod anima, simul cum voluntate manens pacifica permit-
tat alias potentias vacare his, quæ sunt diuini obsequij, & vtili-
tatis proximi; & sic anima simul Mariam in vita contemplati-
ua, & Martham in actiua repræsentat.
Dico 5. Qui sunt in hoc gradu orationis, considerent propriã 91
complexionem: & iuxta dictum prudentis directoris fauoribus
communicatis vtantur: potest enim accidere, vt qui sunt de-
bilioris complexionis, viribus corporis exhaustis, paulatim
consumantur, & capite læso decipiant, si plus nimio internæ
quietis gustibus adhæreant: & tunc raptus hanc orationem
quietis consequentes potius sunt animæ deliquia merè natu-
ralia, vel orta ex humore melancholico, quàm veri raptus;
cuius signum erit, si anima in tali raptu nihil videt, aduertit,
vel audit: nam in supernaturali raptu hæc omnia habet ani-
ma, vt aduertunt communiter Doctores Mystici; quod ma-
gis

muniter Doctores Mystici; quod magis periculosum erit si huiusmodi fauores desiderent: desiderium namq; imaginationem ad eos fingendos excitabit: quòd si superbia mouentur, possent alios fictis imaginationibus decipere. Vnde qui sic malè sunt affecti, non debent vltra vires internas occupari orationis huius exercitijs.

92 Dico 6. Differt hæc oratio quietis ab oratione vnionis. Primò, quia in oratione vnionis habet se anima velut passiuè: in hac autem oratione quietis aliquantulum laborat, quamvis tam suauiter, quod laborem non sentiat. Secundò in oratione vnionis omnes animæ potentiæ sæpius à sua connaturali operatione suspenduntur, vt internis delicijs plenè Deo vnitæ perfruantur: in oratione verò quietis intellectus, & imaginatio sæpè hinc inde discurrunt, licet facilius reuocentur quam in oratione recollectionis. Tertiò in hac oratione quietis anima quasi somnians dubitat, an ea quæ percepit, vera sint? In oratione verò vnionis, nec imaginatio, nec memoria, vel intellectus possunt tantum bonum impedire, vel Dæmon immisceri, vel damnum afferri. Quartò in oratione quietis laborat anima in cibo deglutiendo, quem illi Deus præbet: in oratione verò quietis inuenit in stomacho veluti cibum communicatum, nesciens qua via id acciderit: quia tunc Deus est in intimo eius cētro, vbi maximas eis gratias influit, nec aliud quā cōsensum ab eo petit.

Dico 7. Duplex alia datur quies: alia naturalis, quæ tunc accidit, quando quis denudat sensus tam internos, quàm externos ab omnibus suis obiectis, & operationibus, & otiosus quiescit absq; vlla operatione: vt accidit illis qui dormiunt: & de hac quiete loquitur N.M.S. Theresia *in vita sua cap.* 15. quando dicit quod hæc quies incipit in deuotione, & finit in quiete à nobis ipsis procurata. Alia quies datur causata à Dæmone, quæ tunc datur quando Dæmon, vt aliquos decipiat, se transformat in Angelum lucis, causando in contemplatiuis quandam falsam suauitatem, similem illi, quam Deus causat in anima contemplatiua, & deuota; sed hæ quietes cùm sint à talibus principijs causatæ, & naturæ ipsi rationali notiuæ, & oppositæ, statim per effectus quos in anima causant, dignoscuntur à viris expertis: vt asserto sequenti dicemus.

93 Dico 8. Effectus veræ orationis quietis sunt pax interna remanens etiam transacta illa quiete, profunda humilitas, & dispositio ad exercitia spiritualia, lux cælestis in intellectu, & in voluntate firmitas ad bonum, & reliquas virtutes, quas Dominus ipse multò excellentiores concedit, quàm propria possent industria acquiri, desiderium proficiendi in oratione, nec ipsius exercitium dimittendi, licet in eo continuando plurimum foret laborandum, quædam certitudo moralis propriæ salutis, sed humilitati coniuncta, quæ seruilem excludens damnationis timorem, includit filialem amorem Dei absq; propriæ vtilitatis aut mercedis intuitu, desiderium solitudinis, vt ibi abundantiùs tanto bono frui possit, quædam moralis certitudo, quod huiusmodi quieta communicatio sit Dei secum familiariter agentis, gustus & mira suauitas quam Deus ponit in anima, quæ est multò maior illa quæ habetur meditationibus, & virtutibus nostro labore acquisitis. Nam gustus nostro labore acquisitus non dilatat cor nostrum, licet termineturad Deum. Gustus tamen in oratione quietis à Deo communicatus cor mirabiliter dilatat, & expellit timorem amittendi salutem in pœnitentijs, & exercitio virtutum: Mundi gaudia despicit, & tandem in omni virtute animam perfectam reddit, licet anima non omnes hos effectus in principio percipiat, sed successu temporis ex diuturna perseuerantia illos consequatur.

94 Dico 9. Effectus qui sequuntur ad falsam, vel fictam quietem ab imaginatione, vel à Dæmone causatam, sunt quod quies à nobis ipsis procurata incipit in deceptione, & finit in quiete à nobis ipsis procurata, quæ nullum causat effectum in intellectu, nec aliquem affectum in voluntate, & *statim deest*, & relinquit quandam ariditatem, vt ait N.M.S. Theresia *in vita sua cap.* 15. vt *suprà* diximus. Effectus verò quietis causatæ à Dæmone sunt perturbatio, defectus humilitatis, inhabilitas ad exercitia spiritualia, defectus lucis in intellectu, & firmitatis in voluntate: sed anima in his experta facilè causam horum effectuum dignoscet, & quamvis ex illis inferat esse Dæmonem, non tamen multum affligi debet: si namque gustum, & suauitatem in quiete perceptam ad Deum dirigat, & in ipso sua desideria collocet, ac simpliciter, & cum recta procedat intentione, parum vel nihil damni Dæmon ei poterit afferre.

S E C T I O XII.

De oratione Raptus.

S V M M A R I V M.

95 *Raptus aliquid addit super ecstasim, & quid hoc sit, exponitur.*
96 *Excessus contingit quandoque ex causa interiori.*
97 *Quandoque contingit à causa superiori.*
98 *Ad Ecstasim concurrit tam vis appetitiua, quàm cognoscitiua.*
99 *In potentia cognoscitiua est formaliter.*
100 *In vi appetitiua est causaliter, & dispositiuè.*
101 *Idem dicendum est de raptu, ac de ecstasi.*
102 *Ecstasis si perfecta sit contemplatio, potest vi sua causare alienationem à sensibus externis.*
103 *Quomodo hoc fiat, explicatur.*
104 *Raptus potest accidere ex causa naturali.*
105 *Potest etiam nasci ex causa corporali.*
106 *Potest contingere virtute Dæmonum.*
107 *Potest etiam contingere virtute diuina.*
108 *Quomodo distinguendum sit an raptus procedat à causa naturali, vel malo spiritu, vel à diuino colligitur ex eius effectibus, & quomodo?*
109 *Oratio raptus superior est oratione recollectionis, & quietis, & oratione vnionis ordinaria.*
110 *Repentinus hic animæ raptus talis est quod extra corpus differri videatur.*
111 *In raptu multa videt anima admirabilia.*
112 *Hæc cælestium arcanorum manifestatio non fit per visionem intellectualem sed imaginariam.*
113 *Aliquando imaginaria visioni adiungitur intellectualis.*
114 *Quando visio est imaginaria, transacta visione de rebus visis recordatur, & potest loqui anima.*
115 *Quando visio est intellectualis, suspenduntur potentiæ, & solum Deo manent vnitæ, & non potest loqui de visis in ea.*
116 *Cur anima tot mirabilia visa in raptu vix eorum recordetur in particulari, & multò minus exprimere possit?*
117 *Licet oratio raptus sit eximium donum amicitiæ Dei, non per hoc anima debet remanere secura de propria salute, & cur?*

Dico primò. Licet oratio raptus idem sit apud Mysticos ac 95
oratio volatus seu eleuationis spiritus, seu ecstasis: re ip-
sa tamen raptus aliquid addit super ecstasim: nam ecstasis im-
portat simplicem excessum mentis in seipso, secundùm quem
aliquis extra suam cognitionem propriam ponitur. Raptus verò
super hoc addit violentiam quandam ab aliquo extrinseco, ra-
tione cuius fertur in aliquod obiectum naturale, seu supernatu-
rale speculandum, modo sibi non naturali per ligationem: vt ait
D.Thom. 2.2.q.175. *art.* 1. ratione cuius anima sic rapta aliquan-
do etiam corpus ad se trahit: vt legitur de multis sanctis qui per
aera à terra eleuabuntur à spiritu, quod fit virtute diuina; licet
etiā aliquādo Deo ita permittente etiam à Dęmone fieri potest.
Dico 2. Excessus contingit quandoque ex causa interiore: vt 96
quando videt stupenda ex quibus fit extra se: vt *Actorum* 3. Re-
pleti sunt stupore, & ecstasi. Quandoq; à causa superiore; quan- 97
do, scilicet, contemplatur quis diuina, & rapitur extra se, su-
pra se, id est, extra cognitionem sibi connaturalem, vel propriam,
in quantum, vel ad ea quæ sunt supra sensum, & rationem ten-
dit, vel cum ad inferiora deprimitur: vt cum quis in furiam, vel
dementiam cadit: & hæc ecstasis est infra se potius, quam supra
se: concurrunt autem ad ecstasim tam vis appetitiua, quàm co- 98
gnoscitiua: in cognoscitiua est formaliter, quia ex intenta me-
ditatione vnius abstrahitur intellectus ab alijs: in appetitiua est 99
causaliter, vel dispositiuè: ex amore enim nascitur, vt quis co- 100
gitet de amato: non enim contentus proprio bono quærit frui
aliquo extra se, & simpliciter talis amans dicitur ferri extra se:
secundum quid verò rapi dicitur, dum illud extrinsecum bo-
num quærit, vt bonum sibi: idem dicendum est de raptu, qui 101
formaliter pertinet ad cognoscitiuam, causaliter vero ad appe-
titiuam: ex amore enim, vel violentia affectus nascitur, vt ho-
mo ab alijs alienetur: amor autem est in virtute appetitiua.
Dico 3. Ecstasis, si perfecta sit contemplatio, potest vi sua cau- 102
sare alienationem à sensibus externis eos absorbendo, & ligan-
do: ne à suis obiectis excitentur: ita D.Thom. 1.2.q.28. *art.* 3. Et
ratio est, quia cum anima sit virtutis limitatæ tanta intentio-
ne, potest rebus diuinis incumbere, vt omnem sensum derelin-
quat: ita vt nec ferrum, aut ignem corpori suo amotum perci-
piat: vehemens enim interior occupatio alienationem sensuum
naturaliter causat. Hoc autem fieri potest dupliciter: primò, 103
cum ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, non am-
plius sensibus vtendo: Altera cum apprehensiua fertur supra
sensum, & hominem: quod non contingit, nisi cum versatur ap-
prehensio circa obiecta supernaturalia, quę sensum, & rationem
exuperant: & hæc est ecstasis supernaturalis, in qua quantum
anima magis à corporalibus abstrahitur, tantum intelligibilium
abstractorum fit *capacior*, & ideò in somnijs, & alienationibus à
sensibus corporis magis diuinæ reuelationes percipiuntur, &
præuisiones futurorum.
Dico 4. Raptus potest accidere ex causa naturali: vt accidit in 104
illis, qui propter aliquam infirmitatem, alienationem patiun-
tur. Potest etiam nasci ex causa corporali; vt ex spasmo, & ex 105
ebrietate, & ex medicamentis somniferis, & ex lassitudine in
oratione, vel nimio studio: exsiccatis namque spiritibus vitali-
bus destituuntur sensus suis functionibus: similiter causari
potest ex humore crasso impediendo fluxum spirituum. Potest 106
etiam contingere virtute Dęmonum; vt patet in Arreptitijs:
Non enim est super vires Dęmonum magos, & sagas in ecstasim
rapere,

rapere, impedientes sua vi naturali spiritus ne defluant ad ex-
teriores sensus: vnde impedita sensatione ecstatici fiunt. Po-
107 test etiam contingere virtute diuina, cum aliquis à diuino spi-
ritu eleuatur ad aliqua supernaturalia cum abstractione à senti-
bus: iuxta illud Ezechielis 8. *Spiritus eleuauit me inter cælum, & terram, & deduxit me in Ierusalem in visione Dei.*

108 Quomodo autem distinguendum sit an raptus procedat à causa naturali, vel à malo spiritu, vel à diuino, maius est dubium? Respondeo tamen id colligi ex eius effectibus. Vnde quando quis volatur ad superiora cum obliuione eorum, quæ retro sunt, vt contemplationi vacet, signum est talem raptum esse à Deo. Et idem dicendum est, quando ex iubilo interiori exteriùs manifestatur gustus spiritualis, & dulcedo quæ totum corpus concutere videtur. Vnde quidem lachrymis, vocibus, suspirijs indicant illam spiritus dulcedinem, & internam amoris violentiã; alij gestibus dicuntur saltare, & discurrere, canere, manibus plaudere, membris tremere, & similibus; quamvis in his saltibus, & huiusmodi actionibus videndum est, an sint ordinati, vel inordinati? Si ordinati possunt esse à spiritu Dei; & sic saltantes vocantur iubilarij; verba verò erumpentes appellantur eruptores; si motus verò sint inordinati, suspecti esse debent: vt notauit D. Thom. *in 2. ad Timotheum lect.* 1.

109 Dico 5. Hæc oratio raptus superior est orationi recollectionis, & quietis, & etiam orationi vnionis ordinariæ: & habet effectus multò excellentiores: in vnione ordinaria possumus spiritui resistere, quia compotes nostri sumus: quamvis aliquando propter eius vehementiam difficulter resistatur: sed in raptu nullum penitus, aut vix nullum est remedium resistendi, venit enim tam in prouiso, ac vehementi, & accelerato impetu, quod statim absorbet, & à sensibus alienat; contingit namq; aliquando, quod anima alicuius verbi, quod audiuit à Domino, recordata, vel memor alicuius gratiæ sibi factæ vehementer ardeat, & crescente paulatim amoris scintilla sursum ad Deum, spheram, & centrum suum, cum impetu tendat, & rapiatur; secum etiam aliquando ferens è terra corpus: quæ corporis subleuatio aliquando etiam fit ministerio Angelorum: vt accidit Abacuc, quando eum eripuit Angelus, & Babilone constituit: quo casu anima magno timore concutitur, & in admirationem rapitur, cum tam sine consensu suo à sensibus abstrahitur, & in luce, & igne amoris, quem nescit tam mirabiliter ponitur: ante enim motum hunc repentinum non certo persentitur Deus, & quando magni sunt impetus amoris, non potest eis resisti.

110 Dico 6. Repentinus hic animæ raptus talis est, quod extra
corpus deferri videatur, vel saltem iudicari non potest cum
Apostolo vtrum fuerit in corpore vel extra corpus? Ipsi apparet
quod ad aliam regionem multò differentem ab ista fuerit trans-
lata in qua lucem clarissimam, & diuersæ rationis à nostra, &
111 tot alia mira videt: quod etiamsi per intellectum, vel imagina-
tionem diù cogitando vellet illa fingere, & efformare nullo mo-
do posset. Hæc cęlestium arcanorum manifestatio non fit per
visionem intellectualem, sed per imaginariam, qua clarius vi-
112 det anima, quam oculis corporeis, & absq; verbis ei prolatis
multa conspicit. Videt aliquando Sanctos aliquos, quos cogno-
113 scit, quasi diù cum illis egisset. Contingit etiam aliquando, quod
imaginariæ visioni coniungatur intellectualis, qua videt Ange-
lorum Dominum notitia quadam mirabili absq; eo quod oculis
corporeis quidquam videat. Et tamen magna differentia quan-
do visio est tantùm imaginaria; nam tunc transacto raptu potest
114 anima de arcanis, quæ vidit loqui, sic enim illa obiecta memo-
riæ manent impressa, vt nunquam ab ea deleantur: vt, quando
visio est intellectualis, ligantur, & suspenduntur potentiæ, &
115 soli Deo manent vnitę cum quadam generali notitia ipsius Dei:
vnde si aliquid in particulari sentiunt, vix possunt illud dicere,
& multò minus exprimere: sunt enim, ea quæ videt adeò su-
blimia, quod de eis non licet hominibus loqui: vt ait Apostolus
de his, quæ in mirabili suo raptu viderat, & audierat: quia so-
lum sensibilibus, & terrenis assueti vel ea non credent, vel sal-
tem non capient; sunt tamen aliqua sic intellectualiter perce-
pta, quæ possunt explicari.

116 Vnde verò procedat quod anima post tot mirabilium in raptu visionem vix eorum recordetur in particulari, & multo minus exprimere possit apta comparatione, quam S. M. N. Theresia adducit *mansione 6. cap.* 4. demonstrari potest. Nam sicut cum quis cubiculum regis ingreditur, vbi conspiciuntur multæ picturæ rari artificij, multa vasa aurea, vel argentea, multi lapides pretiosi, plura diuersæ rationis opera ex christallo, vel alia materia admodum rara miro ordine disposita; licet ea omnia conspexerit vix in particulari quid potest dicere; licet dicat in genere se multa, & mira vidisse: quod maximè contingit si non nouerit quæ vidit: sic in supernaturalibus obiectis à Deo communicatis accidit quæ nostram naturalem capacitatem totaliter excedunt.

117 Dico 7. Licet oratio raptus sit Donum Dei maximum, & insigne testimonium amicitiæ ipsius, non per hoc tamen sic secura remanere debet anima de propria salute, quod nullo modo timeat: cum hoc sit contra consilium Apostoli dicentis: Cum timore salutem vestram operamini: nec debet confidere quod Deo sit præcisum, quin de obsequendo diuinæ ipsius maiestati fideliter cogitet: nec sic debet amorosis Dei frui delitijs, quin de flendis peccatis non sæpius attendat: immò dolor peccatorum tantò magis crescere debet, quantò fauores, & gratiæ Dei sunt maiores: Vnde cum in hoc gradu orationis sint maximæ gratiæ, dolor peccatorum debet esse intensissimus: & hunc contritionis spiritum Sancti omnes in se ipsis conseruare procurarunt, tanquam certum modum saluationis, & placendi Deo, timentes ne cælestium fauorum communicatione euacuetur, & potius ista carere desiderant, quàm illo priuari. Vnde de S. M. N. Theresia legimus quod cum eam Dominus tot fauoribus cælestibus locupletaret, ipsa sæpius exclamans peteret beneficijs in se diuinis modum imponi, ne fortè eorum euasione obliuione culparum suarum memoria tolleretur.

SECTIO XII.

De oratione impulsus.

SVMMARIVM.

118 *In quo consistat oratio impulsus, exprimitur.*
119 *Iste impulsus est effectus gratiæ actualis, & liberalitatis Dei.*
120 *Hi impulsus quos anima sentit in sui centro sunt simul fortes, & suaues.*
121 *Multum differunt ab alijs communicationibus, & ab omni motu sensibili quem proprio studio procurare valemus.*
122 *Anima nihil cogitans aliquando se sentit à Deo veluti sagitta transfigi, & excitari.*
123 *Cognoscit anima vulnus illatum esse à Deo, quamvis nihil videat.*
124 *Clarè sentit anima cum Deo stare, & tamen sentit pœnam.*
125 *Hæc pœna est illi dulcis.*
126 *Hæc pœna delitiosa non semper est in eodem gradu, aliquando cito transit, aliquando diù durat.*
127 *Cum hac pœna magis contenta est anima, quàm cum suspensione orationis quietis.*
128 *Qui tales impetus non fuerit expertus, non potest eos cognoscere.*
129 *Hi impulsus à Deo proueniunt, & nescit anima quomodo se habeat.*
130 *In hac suaui pœna, & in hac infirmitate vult anima semper esse.*
131 *Quando vulnus amoris non ita vehementer infligitur, aliquod remedium potest anima adhibere ad mitigandum illum dolorem delitiorum.*
132 *Quando vulnus amoris est vehementer inflictum, nullum suppetit remedium ad mitigandum dolorem illum delitiorum.*
133 *Quomodo Deus loquatur animæ in prædictis gradibus orationis, siue recollectionis, quietis, vnionis ordinariæ, siue impetus vel raptus, explicatur.*

Dico primò. Oratio impulsus est illa, in qua recipit anima 118
quosdam impulsus à Domino, quibus excitata magno
spiritus impetu tendit ad ipsum. Est autem iste impulsus effe-
ctus gratiæ actualis, & liberalitatis Dei, vt ait D. Thom. 1. 2. 119
q. 109. *art.* 9. quo Deus præuenit animam, nec spectat consen-
sum eius. Sunt autem hi impulsus, quos anima sentit in inti-
mo sui centro fortes, & simul suaues, & tam delicatos, & sub- 120
tiles, quod vix vlla comparatione possunt exprimi: multum dif-
ferunt non solum à prædictis communicationibus, sed etiam ab 121
omni motu sensibili, quem proprio studio nobis procurare va-
lemus: contingit enim aliquando, immò frequenter quod ani-
ma nihil tale cogitans, nec Dei memoriam tunc habens sentiat 122
se subito velut sagitta à Domino immissa, vel tonitruo quodam
excitari; & quamvis sensibilem non sentiat rumorem, cogno- 123
scit vulnus illatum esse à diuino sponso, & ipsum vocantem au-
dit, tam euidenti signo, quod dubitare non potest sponsum ei es-
se præsentem: nescit quid petat: clarè namq; sentit cum Deo sta- 124
re, & tamen adhuc pœnam sentit: hæc tamen pęna est illi dul- 125
cis, nec vellet quod vnquam cessaret: in principio vulnerata to-
ta tremit. & lamentatur, & licet vulnus sentiat, nescit tamen
quomodo, vel à quo vulnerata fuerit: hæc pœna deliciosa non 126
semper est in eodem gradu: nam aliquando diù durat, aliquando
cito transit, iuxta Dei beneplacitum: nihil enim ibi humana
cooperatur industria: quando diutiùs durat intenditur, & re-
mittitur, nec in eodem statu permanet: cum hac tamen pœna 127
magis contenta est anima, quàm cum suspensione orationis quie-
tis, quæ coniunctam non habet pœnam.
Dico 2. Qui tales impetus non fuerit expertus, non potest eos 128
cognoscere: non enim sunt adinstar quorundam vehementium,
qui ex sensibili deuotione causati plurimum inquietant, & qua-
si obstruunt naturam: his enim cooperatur natura, & si non
moderantur, sanitatem destruunt. Isti autem impetus de qui- 129
bus loquimur, sunt multum differentes: non enim ad illos natu-
raliter cooperamur, sed à Deo proueniunt: non enim procurat

anima, quod vulnus ex absentia Domini causatum illi dolorem excitet, & tamen fixam in intimo cordis sentit sagittam; vnde nescit quomodo se habeat, aut quid sibi velit Deus: nam sagitta est odio sui temperata propter amorem, in cuius obsequio propriam vitam libenter perderet: non potest satis exprimi, nec extolli modus, quo Deus vulnerat animam: hæc pœna tam suauis est, quod nulla in hac vita sit delectatio, quæ tantum satis-
130 faciat: vellet anima semper hac infirmitate mori: hæc pœna gaudio mixta tenet animam velut extra se, & quasi dementem: non enim capere potest, quomodo hoc esse possit.

131 Dico 3. Quando vulnus amoris non ita vehementer infligitur, aliquod ei remedium potest anima medijs quibusdam mortificationibus adhibere; quæ tamen vix sentiuntur, nec plus doloris afferunt; licet vsq; ad effusionem sanguinis exsiccentur: ac si corpus esset mortuum modos, & inuentiones quærit, vt aliquid arduum, & afflictiuum propter Deum operetur: sed primus dolor sic vrget, & penetrat vt tolli non possit, sed tantùm prædictis modis mitigari. Solus Deus remedium dare potest, & aliud nõ apparet, quam mors, qua mediante ad perfectam sui boni fruitionem perueniet: sed quando dictum vulnus amoris vehementer inflictum viscera, & cordis interiora penetrat, nullum
132 etiam ad mitigandum dolorem illum deliciosum suppetit remedium: sic enim corpus disrumpit, & debilitat, quod neç pedes, nec manus mouere potest; sed aliquando stat, aliquando sedet, velut interdicta, nec potest respirare tantum exigua voce, quamvis sensu maximos gemitus edit. Impetus prædicti nec ab humore melancholico, vel à Dęmone, vel ab imaginatione causari possunt, sed manifesta percipitur, quod sunt à Deo. Vnde qui similem fauorem recipit, non timeat deceptionem ex parte Dęmonis, sed ingratitudinem ex parte sua. Vnde gratias Deo agens ei conetur fideliter inseruire, & videbit maiores, & perfectiores Dei fauores. Solent tandem huiusmodi impetus ad ecstasim terminari, licet tamen hæc communicatio sit valde diuina, sublimior est alia pœna deliciosa in raptu communicata: vt *infrà* dicemus.

133 Dico 4. In vno quoque ex prædictis gradibus orationis; siue recollectionis quietis ordinariæ, & impulsus, siue raptus, vel etiam in oratione vnionis specialis, quæ fit in matrimonio spirituali (vt infra dicemus) aliquando assequitur Deus animam: vnde voces audiuntur ab exterioribus, aliquando procedentes, & in auribus receptæ percipiuntur, aliquando in superiori parte animæ, & aliquando in intimo eius centro, & tam distinctæ, quod de illis dubitari non potest. Hæ voces aliquando deseruiunt ad animæ afflictæ solatium, aliquando ad eius instructionem, vel ad aliorum profectum, vel etiam ad Ecclesiæ vtilitatem. Communicat se etiam aliquando Deus in his gradibus orationis per visiones, siue corporeas, siue imaginarias, siue etiam intellectuales: sed quia de his iam *suprà* egimus, ideò in his explicandis amplius non immoramur.

DISPVTATIO II.

De effectibus intimæ, ac præsertim fruitiuæ vnionis animæ cum Deo.

De effectibus vnionis passiuæ.

SVMMARIVM.

134 *Ponitur primus effectus vnionis passiuæ.*
135 *Ponitur secundus effectus, & elucidatur.*
136 *Explicatur tertius effectus.*
137 *Ponitur quartus effectus eiusdem vnionis.*
138 *Declaratur quintus effectus orationis passiuæ.*
139 *Ponitur sextus effectus illius, & elucidatur.*
140 *Ponitur septimus effectus illius.*

134 Dico primò. Primus effectus huius orationis est maximum animæ gaudium, cum quadam liquefactione totius naturæ, adeò magna, vt anima languens penitus deficere videatur: nec in sola anima tale gaudium sistit, sed aliqualiter ad corpus redundans deliciarum spiritualium gustum, & saporem, iuxta
135 captum ipsius communicat. Secundus effectus est tenerrimus deuotionis sensus: transacta siquidem hac oratione vellet anima se totam consumere non pœnis, sed deliciosis quibusdam lachrymis: suauitas autem concomitans hunc lachrymarum imbrem tam magna est, quod omnia terræ gaudia longè superet:
136 videtur hoc quidem paradoxum, verumtamen sic res se habet. Tertius effectus est memoria cęlestium communicationũ, quas tempore huius vnionis recipit anima: nam licet, quando fiunt, maneat ipsa velut absorpta. Deus tamen ita se præcordijs animę imprimit, quod in se ipsa reuersa nullo modo dubitare potest, quin fuerit in Deo, & Deus in ipsa: quæ veritas tam firmiter inhæret ei, quod quamvis per multum tempus Deus eandem gratiam ei non faceret, non tamen posset anima illius obliuisci: & hæc certitudo de facto sibi tali communicatione sic est effectus, & signum istius vnionis, quod si abesset, infallibiliter concluderetur, non fuisse tunc vnionem totius animæ cum Deo, sed alicuius potentiæ, vel fuisse diuersum fauorem à Deo communicatum.

Dico 2. Quartus effectus est ingens animus, ita vt si propter 137
Deum aliquid foret animæ tolerandum, immò patiendum vsq; ad mortem, velut magnum solamen, & mirabile beneficium arbitrantur: habet etiam hic anima summam humilitatem, & cognitionem propriæ velleitatis, & solum se iudicat dignam in-
ferno. Vnde ab ea abest totaliter vana gloria. Quintus effectus 138
est desiderium laudandi Deum, vnde maximè cupit, vt Deus ab omnibus laudetur, & ab omnibus cognoscatur. Hac gratia anima roborata despicit tormenta, & quasi nihil esse ducit, quidquid ex parte sua tolerarunt martyres, sciens vnde robur eis ad-
ueniret. Sextus effectus est desiderium iuuandi proximum, & 139
quasi nesciens illum adiuuat per hoc quod alij virtutũ eius odore tracti ad desiderabilem, & suauissimum eorum fructum carpendum currunt. Et hoc desiderium non est superficiale, sed sic intimum quod viscera penetrans animam efficaciter vrgeat. Septimus effectus est gradus heroicus omnium virtutum, vt ipsa-
met aduertit anima. Quod autem cruciat hanc animam, est 140
considerare quod de tam sublimi statu debeat iterum redire ad proprium iudicium, ad solicitudines huius sæculi, quibus omnibus liberã se esse desiderat. Vnde dormire est illi fastidiosum, comedere molestum, non vult in se viuere, sed in Christo, in quo vita eius abscondita est: vnde ait cum Apostolo: Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus Item viuere mihi est, & mori lucrum. Qui enim sic Deo manent vniti, habent conuersationẽ iam in cęlis cũ Deo, non quidẽ per realitatem existentię, vnde iã cęlestem cũ Christo ducunt vitã, nihil aliud quã ipsũ cogitãtes.

SECTIO II.

De effectibus orationis vnionis actiuæ.

SVMMARIVM.

141 *Ponitur primus effectus orationis vnionis actiuæ.*
142 *Ponitur secundus effectus vnionis actiuæ.*
143 *Ponitur tertius effectus vnionis actiuæ.*
144 *Ponitur quartus effectus vnionis actiuæ.*
145 *Ponitur quintus effectus vnionis actiuæ.*
146 *Ponitur sextus effectus vnionis actiuæ.*

Dico primò. Primus huius orationis vnionis effectus, est ma- 141
ximus meritorum cumulus: cum enim præter generales meriti cõditiones requiratur paritas conditionis ex vna parte cum debitis circunstantijs, & ex alia multiplicatio bonorum operum, ad hoc vt meritum plurimum augeatur, nihil tam cooperatur ad vtrumq; quam conformitas nostræ voluntatis cum diuina, ac perfecta resignatio ad Dei voluntatem: nam qui perfectam suæ voluntatis cum diuina conformitatem habet, non suã, sed vbi vult, quomodo vult. Secundus effectus est summa pax interna, & externa: qui enim in omnibus, quę contingunt, diui-
nam scit compleri voluntatem, vel beneplaciti in bonis, vel per- 142
missionis in malis; cuncta approbat, vt rectè facta vel patienter tolerat, vt iustè permissa. Vnde cum toleratur voluntatis proprię repugnantia, cum his quę passim contingunt, nulla succedit inquietudo, seu interius in anima, seu exterius in aliorum conuersatione: & sic sũma pax tum interna quã externa cõseruatur.
Dico 2. Tertius effectus est, internę suauitatis abundantia: 143
quia sicut ex pace externa sequitur vbertas fructuum, quos bellum dissipat: sic ex pace interna sequitur vbertas spiritualium charismatum, & miræ suauitatis abundantia, quæ singula turbatio mentis dissipat: cum igitur (vt dictum est) in hac vnione sit maxima pax interna, & externa, viget etiam maxima suauitas spiritus ex influentia diuinorum charismatum emanans: ita vt possit etiam de istis intelligi quod de beatis dicitur: Inebria-
buntur ad vbertate domus tuæ, & de torrente voluptatis tuæ 144
potabis eos. Quartus effectus est quędam participatio beatitudinis, & imitatio beatorum: nam sicut beati videntes diuinæ voluntatis rectitudinẽ ei totaliter confirmantur: Vnde eorũ beatitudo turbari non potest, quidquid in rerum natura fiat: sic qui ad hanc vnionem conformitatis propriæ voluntatis cum diuina peruenerunt, ex nullo accidenti turbari possunt: omnia siquidẽ ex diuina dispositione procedentia humiliter suscipiunt: vnde benedicunt Dominum cum Psalmista in omni tempore.
Dico 3. Quintus effectus est immutabilitatis diuinæ commu- 145
nicatio, Deus namq; est immutabilis omninò, tam quoad substantiam, quàm quoad operationem; ita vt semper vniformis, & ęqualis sibi ipsi permaneat: hanc autem immutabilitatem quodammodo Deus communicat his, qui ad hunc statum vnionis per conformitatem peruenerunt. Nam licet quoad substantiam sint mutabiles, & corruptibiles quamdiu sunt in hac vita, in sua tamen operatione sunt quodammodo immutabiles: quia per conformitatem omnimodam cum diuina voluntate sunt sem-

ſemper ita diſpoſiti, vt eorum cognitio ſit ſtabilis in Deo, ad
quem omnia cogitata reducit; & eorum voluntas Deo firmiter
146 adhæreat. Sextus tandem effectus eſt quædam Deificatio ope-
rationum, non ſolum, quia in hoc gradu vnionis conſtituti po-
tius Spiritu Dei aguntur, quàm agant: Sed quia hic diuina vo-
luntas conſideratur, vt cauſa proxima, & immediata operatio-
num ipſi, vt regulæ proximæ correſpondentium: vnde eas in-
format, & quodammodo deificat: & propterea ſicut operatio-
nes Chriſti dicuntur Theandricæ, ſiue Dei viriles, quia ſuppo-
ſitum eas eliciens erat Deus homo, ſic talium operationes poſ-
ſunt aliqualiter dici Theandricæ per conformitatem, & quan-
dam transformationem voluntatis creatæ in diuinam.

SECTIO III.

De effectibus orationis impulſus, ſeu vnionis impulſiuæ.

SVMMARIVM.

147 *Ponitur primus effectus orationis impulſus.*
148 *Ponitur ſecundus effectus orationis impulſus.*
149 *Ponitur tertius effectus orationis impulſus.*

147 Dico primò. Primus effectus orationis impulſus, eſt maxi-
mus mundi contemptus: cum enim hic mens cæleſti lu-
mine perfuſa rerum omnium merita dignoſcat, clamat cum
Eccleſiaſtico, vanitas vanitatum, & omnia vanitas præter ama-
re Deum, & illi ſoli inſeruire: & ſuppoſita hac diuina luce ſta-
tim inſurgunt vehementes impetus in anima, quibus mundi va-
nitates ſic deſpicit, & horret, quod multum affligitur illas in-
tueri, & in illis quamvis inuictа commorari: ſic interius om-
nes dignitates ſpernit, quod quamvis exterius imperatores, re-
ges, & principes tanquam Dei miniſtros iuxta Apoſtoli præce-
ptum veneretur, in animo tamen parum æſtimat, ſi vitijs occu-
patus, & ſcandaloſos nouerit: ſolos tollit ex corde fideles Dei
ſeruos, & omnibus potentatibus præfert, quia ſolam virtutem
credit eſſe laudabilem. Vehementes hos impetus ſentiens vel-
let omnibus prædicare quæ nouit, vellet ab amore viſibilium
omnes abſtrahere, & ad inuiſibilia deſideranda transferre.
148 Dico 2. Secundus effectus eſt vehemens æternorum deſide-
rium; nam cùm terrenis puram experiatur vanitatem, ad æter-
norum deſiderium vehementi conſurgit impetu, & ad Deum
vigiter aſpirat; in quo ſuper omnia, & in omnibus requieſcere
149 debet, cum ſit ſanctorum æterna requies. Tertius effectus eſt
amor laborum propter Deum: cum enim anima videat ſe non-
dum poſſe ad ſponſum ſuum tranſuolare, labores ardenter ap-
petit, quibus ad ipſum ſe præuenire poſſe, & ſe placiturum cre-
dit: talis erat impulſus ille, quo S M.N. Thereſia dicere ſolebat,
Domine aut pati aut mori, quod faciebat non ſolum propter
meritum, ſed etiam propter ſolatium, quod in laboribus inue-
niebat. Vnde Dominus tali animæ ſæpè pluribus vijs dolores,
& labores concedit, qui ſic animam affligunt, aut pœnas pur-
gatorij, ſi non inferni pati videatur.

SECTIO VI.

De effectibus orationis Raptus ſeu vnionis ecſtatiuè.

SVMMARIVM.

150 *Ponitur primus effectus orationis raptus.*
151 *Ponitur ſecundus effectus orationis raptus.*
152 *Ponitur tertius effectus orationis raptus.*
153 *Ponitur quartus effectus orationis raptus.*
154 *Ponitur quintus effectus orationis raptus.*
155 *Ponitur ſextus effectus orationis raptus.*
156 *Ponitur ſeptimus effectus orationis raptus.*

150 Dico primò: Primus effectus orationis ecſtaticæ eſt in cor-
pore, quod ita remanet, ac ſi per animam non informa-
retur, infrigidatur enim calore naturali deficiente, clauduntur
ſuauiter oculi, & alij ſenſus amittuntur: contingit tamen ali-
quando quod corpus infirmum in hac oratione ſanitatem recu-
151 perat. Secundus effectus eſt accenſum deſiderium, quod habet
anima ſeruiendi Deo: vellet enim habere mille vitas, vt eas in
obſequium Domini poſſet exponere, vellet quod omnia verte-
rentur in linguas, vt ſecum Diuinæ maieſtati laudes concine-
rent; maximum patiendi, & pœnitentiæ deſiderium habet,
nihilq; quantumcunque difficile, & arduum, refugit ſi Deo in
aliquo placere poſſit: cætera enim nihil eſſe ducit in compara-
152 tione illius. Tertius effectus eſt multò maior contemptus mun-
di, quàm fuerit in præcedentibus orationis gradibus: cum enim
anima in hoc gradu maiorum rerum diuinarum notitiam ac-
quirat, omnia temporalia arbitratur quaſi ſtercora, & viuit
in hoc mundo cum labore, & faſtidio, & ſolum æſtimat quod
poſſunt ad diuinum cultum, & obſequium conducere.
153 Dico 2. Quartus effectus eſt notitia tum diuinæ maieſtatis,
tum propriæ infirmitatis: multa namque de diuinis perfectio-
nibus animæ in ecſtaſi conſtitutæ manifeſtantur, ex quibus plus
Deum cognoſcit, ac ſimul ſe ipſum magis cognoſcit: contraria
ſiquidem iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Quintus effectus eſt 154
ardentiſſima ſitis Dei viuentis: cum enim in hac oratione tam
ſæpè aquæ fontis viui ad eam defluant ad ipſum fontem Dei
peruenire deſiderat: vnde anxiè mori appetit, & cum lachry-
mis ab hoc exilio poſtulat liberari. Sextus effectus eſt pœna ma- 155
xima, ſed delitioſiſſima, ſiue pœna ſimul cum gaudio, & iubilo:
eſt autem hæc pœna cauſata ex abſentia Dei, cuius incremento
Deus ipſe cooperatur, vt animam purificet, & pretioſiorem ef-
ficiat; vt ſic eam ſuorum chariſmatum varietate decorare poſ-
ſit: & ſimul pœnam purgatorij debitam ſuauiter, & anticipatè
ſoluat. Vnde hæc pœna eſt maior, quàm illa quæ habetur in
oratione impulſiua: nam illa eſt communis animæ, & corpo-
ri; nec eſt tam vehemens: iſta ſolum tangit animam, & eſt
vehementior illa, eſt adinſtar ignis vrentis ſed tolerabilis iſta
adinſtar ignis inflammantis, & intolerabilis. Vnde anima in
hoc ſtatu dicere poteſt cum Iob. Mirabiliter me crucias, & ſo-
lum habet ſolatium ſi reperiat virum expertum, cum quo de
ſuo vehementi tormento tractaret: quamvis autem anima plu-
riſſimum patiatur, hanc tamen pœnam eſſe delitioſiſſimam ex-
peritur. Tum quia via Crucis ſecurior eſt. Tum quia hæc pœ-
na eſt purè ſpiritualis: ſolet autem hæc pœna magno raptu, vel
cæleſti viſione terminari, qua Deus conſolatur, & fortificat
animam, vt patienter, & libenter acceptet hic viuere, quandiu
diuinæ voluntati placuerit.
Dico 3. Septimus effectus eſt quidam mentis iubilus, & qui- 156
dam gradus orationis extraordinarius, quem anima capere non
poteſt, & minus exprimere: tantum nouit in confuſo eſſe ma-
gnam potentiarum vnionem, quæ tamen à Domino liberæ re-
linquuntur, vt communicatis gaudeant delitijs, quæ etiam ad
ſenſus aliqualiter redundat: credit ſe tunc ſecuram, & merito,
non enim poſſibile videtur quod tantus iubilus mentis in inti-
mo ipſius centro reſonans cum tam profunda pace, cum tam
ineffabili lætitia, quæ ad laudandum Deum omnes inuitat, poſ-
ſit ab alio, quàm à Deo procedere. Multum eſt quod tunc taceat,
& quod diuinas laudes inceſſanter non declament. Vnde N. M.
S. Thereſia *Manſione* 8. *cap.* 2. ait quod mirum eſt quod in hac via
ſpirituali complexio naturalis reſiſtere poſſit, nec penitus vita
deficiat: Nam pœna tam vehemens ex vna parte qualem deſcri-
pſimus, & ex alia gaudium tam exceſſiuum vires naturæ ſupera-
re videntur. Vnde opus eſt in patiente ſimilia non ſolum ani-
mo, ſed & ſpeciali Dei auxilio, qui ſimul mortificat, & viui-
ficat, deducit ad inferos, & reducit.

SECTIO V.

De effectibus orationis vnionis fruitiuæ.

SVMMARIVM.

157 *Ponitur primus effectus orationis vnitiuæ.*
158 *Ponitur ſecundus effectus orationis vnitiuæ.*
159 *Ponitur tertius effectus orationis vnitiuæ.*
160 *Ponitur quartus effectus orationis vnitiuæ.*
161 *Ponitur quintus effectus orationis vnitiuæ.*
162 *Ponitur ſextus effectus orationis vnitiuæ.*
163 *Ponitur ſeptimus effectus orationis vnitiuæ.*
164 *Ponitur octauus effectus orationis vnitiuæ.*

Dico primò. Primus effectus orationis vnionis fruitiuæ eſt 157
in ſe percipere quaſdam inſpirationes ſecretas, quæ dant
vitam ipſi animæ Chriſto iam diſpenſatæ; ita vt verè cum Apo-
ſtolo dicat: Mihi viuere Chriſtus eſt: & aliquando tantam habet
viuacitatem, quod animam penetrantes amoroſa exprimunt
verba erga ſponſum, quem ſibi præſentem, ac intimè ſentit vni-
tum ipſa anima. Secundus effectus eſt tranquillitas ac velut im- 158
mobilitas animæ; ſic enim anima in centro ſui tempore oratio-
nis vnionis fruitiuæ recollecta manet, vt careat motibus illis,
quos in alijs gradibus orationis patiebatur; & quamvis aliquan-
do eius potentiæ moueantur, nullum tamen inde motum par-
ticipat; qui pacem eius turbare poſſit; nec vllum patitur detri-
mentum. Tertius effectus eſt obliuio quædam ſui; ſic enim ani- 159
ma in ſponſo ſuo diligendo occupatur, quod ſui curam totaliter
deponat.
Dico 2. Quartus effectus eſt intimum de imitando Chriſtum 160
deſiderium, quem interius præſentem experiuntur. Vnde du-
rante vnione viuam de illius habet anima præſentiam, nec aliud
vult, quàm cum illo continuo loqui, & aſſiduis laudibus exalta- 161
re. Quintus effectus eſt perfectiſſimæ animæ ſic Deo ſuauiter
vnitæ pulchritudo: omnes quippe diuinæ gratiæ tanquam or-
namenta, & dotes matrimonij ſpiritualis ei conferuntur: vnde
coniunctim in ea reperiuntur gratiæ gratis datæ, quas alij diui-
ſim communicatas connumerat Apoſtolus 1. *ad Corint.* 12. Ter- 162
tius effectus eſt abundantia diuinæ ſuauitatis. Vnde N.M. S.
Thereſia *Manſione* 7. *cap.* 3. ait hic cum abundantia dantur aquæ
ſeruæ

seruæ diuino amore vulneratæ. Et Augustinus *lib. 9. Confessionum c. 10.* ait: Sileat hic tumultus carnis, sileant phantasiæ, sileant & poli, & ipsa sibi anima sileat, & loquatur ipse solus, non per ea sed per ipsum, vt audiamus verbum eius. Intra in gaudium Domini sui.

163 Dico 3. Septimus effectus est mirabilis splẽdor lucis, quo Deus fidelibus seruis, imò dilectissimis amicis suis in hac vnione fruitiua constitutis plura celestiũ veritatum arcana manifestat: de quo intelligitur illud dictum Isaiæ. *Et implebit splendoribus animam*

164 *tuam.* Octauus effectus, & vniuersalis est exercitium penè continuum in virtutibus hæroicis: hę virtutes communiter dicuntur esse purgati animi, quia sunt virtutes assequentium diuinam beatitudinem, seu beatorum, vel aliquorum in hac vita perfectissimorum: vt ait D. Thomas *1.2.q.61.art.5.* Sed de his vide sequentem, in qua præcipuè virtutes hœroicę explicantur.

DISPVTATIO III.

De intima vnione animæ contemplatiuæ cùm Deo secundùm partem affectiuam in exercitio virtutum hæroicarum.

SECTIO PRIMA.

De exercitio Fidei hœroicæ.

SVMMARIVM.

165 *Quando dicantur virtutes hæroicæ.*
166 *In quo consistat fides hæroica.*
167 *Qui ad diuinam vnionem accedunt, habent fidem hæroicam.*
168 *Fides hæroica etiam dirigit humana.*
169 *Fides hæroica est eorum quæ suadet executio.*
170 *Impossibile est aliquem fide hæroica credere Deum, & illum non amare.*
171 *In quibus fuerit hæc fides hæroica, explicatur.*
172 *Hanc fidem optabat Christus discipulis suis.*

165 PRo huius & aliarum sectionum explicatione notandum est, cùm D. Thoma *1.2.q.65.art.5.* Fidem hœroicam, & alias virtutes, hœroicas tunc dici, quando sunt virtutes purgati animi: tunc autem tales dicuntur, quando sunt virtutes iam assequentium diuinam similitudinem: ita scilicèt quòd prudentia sola diuina intueatur, temperantia terrenas cupiditates nesciat, Fortitudo passiones ignoret, iustitia cùm diuina mente perpetuo fœdere societur, eam scilicet imitando: quas quidem virtutes dicimus esse beatorum, vel aliquorum in hac vita perfectissimorum. His suppositis

166 Dico 1. Fides hœroica non solùm consistit in eo quòd sit fides viua, & formata charitate, & gratia, hæc enim fides in omnibus iustis reperitur (vt suprà diximus) sed addit ei quandam infallibilitatem, & firmitatem, vt euidentia credendorum vi-

167 deatur illis: namque quibus Deus præsertim in diuina vnione fruitiua se, manifestat talem certitudinem de rebus fidei communicat, vt non tam credere diuinas veritates, & reuelata mysteria, quàm velut intueri videatur, & experimentalem quodammodo de illis scientiam habeat; ita vt nihil quantumuis clarum, & euidens adæquare valeat certitudini, quàm circa veritates infallabiles nostræ fidei ipsa habeat.

168 Dico 2. Fides in hoc gradu hœroico sita non tantùm diuina contemplatur, sed & ex tali contemplatione dirigit humana; diuinam siquidem excellentiam agnoscens omnium creaturarum quasi nihilitatem despicit. Vndè tunc anima licèt alios terrenis desiderijs videat occupatos, ipsa cęlestibus tantùm inhęret, & spiritualia exercitia tantùm contemplatur: arduam Crucis viam ambulat, austeram ducit vitam, fugit honores, diuitias spernit, pati, & contemni pro Deo desiderat; hoc enim lumen interius cunctarum virtutum perfectionem manifestando inspirat quid sit humilitas, quid obedientia, quid charitas, & sic de alijs virtutibus.

169 Dico 3. Ex eodem principio sequitur peccatorum, & imperfectionum euacuatio. Vera enim fidei professio est eorum, quæ suadet executio: quid enim homini refert credere vtrum sit falsus? quid conducet ad salutem credere diuitias esse spinas, quòd Christus docuit, si illas expectat vt rosas? Si verè credit, tantum debet horrere abundare diuitijs, quantum timet pungi spinarum aculeis. Omnes per fidem credunt verum, sed solùm ille

170 verè credit, qui quod credit, exequitur. Tales sunt qui habent fidem hœroicam: nam hi quæ credunt, exequuntur, & sicut in certitudine fidei sunt immutabiles, ita in virtutum exercitio sunt admirabiles. Hinc Sancto Philippo Nereo videbatur impossibile aliquem credere Deum, & eum non amare: & rectè quidem dicebat de fide hœroica: hæc enim sic mentem Deo coniungit vt vix de alijs, quàm de diuinis rebus cogitare valeat: causat intimum Dei amorem, perfectam eius mandatorum executionem, continuam eius præsentiam: vt ait cùm D. Thoma N. Philippus à Trinitate *p. 3. tr. 2. discursu 1. art. 1.*

171 Dico 4. Hæc fides hœroica fuit in antiquis Patriarchis, & Prophetis. Quomodo enim Abraham intentasset filium immolare, nisi præceptum à Deo datum esse infallibiliter credidisset? Quomodo è terra sua exiret ad Dei visum? Quomodo posset expectare generationem ab eodem filio, quem volebat occidere, nisi fidem viuam, & hœroicam de Dei iussu, & promissione habuisset? Hinc vocatus fuit pater fidei nostræ: & de eo Paulus dixit. Credidit Abraham, & reputatum est ei ad iustitiam. Eadem fides fuit in patribus noui testamenti: quomodo enim sanguinem, & vitam funderent tot marty res pro Christo, nisi hœroicam hanc fidem haberent. Idem dicendum est de Religionum Patriarchis. Hæc fides est, quam Christus suis optabat discipu- 172
lis; hæc est quæ sanctos patrat in Ecclesia, quæ mentes transfert, quæ mortuos suscitat, naturam inuertit, maria siccat, terram mouet, solem sistit, & quodammodo Deo imperat.

SECTIO II.

De exercitio spei hœroicæ.

SVMMARIVM.

173 *In quo consistat spes hæroica, explicatur.*
174 *Spes hæroica in solis viris perfectis reperitur.*
175 *Quid debeat facere qui vult colere exercitium spei hæroicæ.*
176 *Qui sunt in statu vnionis diuinæ, habent spem hæroicam.*

DIco 1. Perfecta spes, & in gradu hœroico desumitur ex per- 173
fecto modo sperandi: hic autem consistit in duobus; scilicèt, quòd sit in solo Deo; & ex toto corde: ita dicitur Prouerbiorum 3. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.* Et Ieremiæ 17. dicitur: *Maledictus homo qui confidit in homine:* consistit igitur spes hœroica in eo, quòd homo solùm Deum speret, tanquam finem, creata verò bona tantummodo amet, & speret quatenus sunt necessaria, vel magis conducentia ad bonum æternum consequendum: ita D. Thomas *2.2.q.17.art.4.*

Dico 2. Hęc spes hœroica, & firma solùm in viris perfectis 174
reperitur: nam in alijs solùm spes ordinaria, & plerumque fluctuans, & instabilis reperitur. Hanc spem habuit Abraham, quando contra spem credidit: vt dicitur ad Romanos 4. Eandem habuit Iob quando post tot ærumnas dixit: Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Eandem habuit Apostolus Paulus, quando dixit *Regenerauit nos Christus in spem viuam.* Eandem habuit S. M. N. Theresia, quando dicebat in vltima suarum exclamationum fol. 769. *Malo viuere, & mori in spe, & conatu vitæ æternæ consequendæ, quàm possidere omnes mundi creaturas, omniaque sua bona, quæ tandem finem habitura sunt.* Mitto alia exempla sanctorum passim occurentia propter breuitatem.

Dico 3. Qui huius hœroicę spei vult exercitium colere, licèt 175
de propria debeat in omnibus infirmitate humiliter diffidere, semper tamen debet de Dei bonitate, & omnipotentia confidere, qui voluntatem timentium se facit, dum aliquid ad maiorem ipsius Dei gloriam aggrediuntur: propterea fideles eius ser- 176
ui, & amici singulares huiusmodi sunt, qui ad hunc intimæ vnionis statum peruenerunt: sic in ipso confidunt, vt diuina eius omnipotentia, dum sperantur, vti ad libitum videantur; & ipsi fiducialiter dicunt: In te Domine speraui, non confundar in æternum.

SECTIO III.

De exercitio Charitatis hęroicę erga Deum & erga proximum.

SVMMARIVM.

177 *In quo consistat charitas erga Deum, declaratur.*
178 *Quando dicatur charitas hæroica, exponitur.*
179 *Charitas est forma aliarum virtutum.*
180 *Iuxta eminentiam virtutum, quas quis habet, est eminentia charitatis.*
181 *Quos gradus habeat charitas hæroica erga Deum, explicatur.*
182 *Non solùm animę per exercitium charitatis erga Deum in ipsum transformantur, sed etiam ipsum corpus transmutatur.*
183 *Non semper charitas causat eandem mutationem corporis.*
184 *Idem amor iuxta dispositionem animæ diuersos causat effectus.*
185 *Exercitium charitatis erga proximos quoad substantiam cadit sub præcepto.*
186 *Quoad gradum hæroicum cadit sub consilio.*
187 *Quid operetur hęc charitas erga proximos.*
188 *Quos effectus habeat hæc charitas ex mente D. Pauli.*
189 *Referuntur plura exempla charitatis hæroicæ.*
190 *Hæroica charitas erga proximum non tam in verborum apparentia, quàm in opere virtutum videtur.*
191 *Qui ad statum intimæ vnionis peruenerunt, habent hanc hæroicam charitatem erga proximos.*

DIco 1. Charitas erga Deum consistit in eo, quod Deum sum- 177
mum bonum diligamus propter ipsius bonitatem, reliqua

178 autem omnia in ipso, & propter ipsum: ita D. Thomas 2.2 q.23. *art.3.* Tunc autem charitas dicitur hœroica, quando maior est huius diuini amoris incendium. Colligitur autem hoc maius incendium ex modo operandi alias virtutes: vt enim ait D.
179 Thomas *supra c.8.* Charitas dat formam actibus omnium aliarum virtutum, sicque ipsa est forma illarum, cum per ipsam actus omnium aliarum virtutum ordinentur ad vltimum finem, nempè summum bonum; & à charitate reliquæ virtutes viuificantur. Iuxta Apostolum ad Colossenses 3. *Super omnia au-*
180 *tem hac charitatem habete*, quod est vinculum perfectionis. Et 1. ad Corinthios 1. *Finis autem praecepti est charitas*. Et 1. ad Corinthios 13. *Charitas patiens est, benigna est, omnia credit, omnia sperat*. Vndè iuxta eminentiam virtutum, quas quis habuerit, erit eminentia eius charitatis.

181 Dico 2. Huius hœroicæ charitatis erga Deum decem gradus assignat D. Bernardus. Primus est, in quo facit languescere vtiliter: Secundus, in quo quærere incessanter: Tertius, in quo operari indesinenter. Quartus, in quo sustinere infatigabiliter. Quintus, in quo appetere impatienter. Sextus, in quo currere velociter. Septimus, in quo audere vehementer. Octauus, in quo stringere inamissibiliter. Nonus, in quo ardere suauiter. Decimus in quo assimilari totaliter. Hos gradus, seu actus hœroicæ charitatis erga Deum plures animæ in seipsis experiuntur: sic ardebat charitate N.M.S. Theresia, vt cor eius disruptum suauiter moreretur. Sic Augustinus hœroicæ charitatis exercitio transformatus erat, vt diceret si ego Deus essem, & tu Augustinus, vellem fieri Augustinus, vt Augustinus fieret Deus.

182 Dico 4. Non solùm animę in hoc exercitio hœroicæ charitatis erga Deum in ipsummet per affectum, & quodammodo in effecta transformantur, sed etiam ipsum corpus ex quadam animę redundantia transmutatur. Vndè de multis Sanctis legimus, quòd in hac vita iam dotibus beatorum corporum fruebantur. Sic Moyses ex colloquio Dei cœlestes in vultu referebat splendores: mitto exempla aliorum Sanctorum quæ infinita sunt. Quandoque etiam corpus quasi obrigescit, & membra inhabilia, & inflexibilia sunt ex subita feruoris, & suauitatis influentia: cuius ratio est, quia corde inflammato spiritus omnes distenduntur, & membra amittunt habilitatem officiorum suorum: vt sæpè vidimus in subito terrore vel immoderata lætitia; vel odio, aut amore: vt declarat Cartusianus *de fonte lucis art. 8.*

183 Dico 5. Licet hæc hœroica charitas, siue amor feruentissimus erga Deum maximè dum mentem eminens contemplatio illustrat, causet plures in corpore alterationes, non tamen semper causat easdem: aliquando namque causat tristes, dum scilicèt animam rapit; quia functiones tunc vitales in corpore habere non potest; ac proinde corpus enumeratis defectibus quasi mortuum subiacet. Aliquando autem causat gloriosos; dum videlicèt anima sine raptu fruitiuo gaudet amore Dei præsentis in intimo gradu vnionis: cum enim tunc anima quamuis intimè Deo vnita vitales in corpore habeat functiones, & totaliter eis prædominetur, in ipsum gloriosas suas deriuat communicationes: iuxta capacitatem ipsius, vt illis modo sibi proportionato,
184 & plurimum limitato simul cùm anima fruatur. Vndè idem amor vehemens diuersimodè agens in anima, vel iuxta modum ipsius agentis, vel iuxta dispositionem animæ, in qua agit, diuersos in ea causat effectus.

185 Dico 6. Exercitium charitatis erga proximum quantum ad substantiam, cadit sub præcepto: vt patet ex illo Ioannis 15. *Hoc*
186 *est praeceptum meum, vt diligatis inuicem*: sed quantum ad gradum hœroicum, de quo hic agimus, cadit sub consilio. Hæc charitas non solùm facit amare proximum siue amore actuali, vt est erga illos, qui sunt in peccato mortali, siue amore amicitiæ, vt est respectu illorum, qui sunt in gratia: sed eos veluti vnit in vnum: ita vt plura corpora mentis vnius instrumenta videan-
187 tur: vt patet in viris religiosis, qui licèt sint diuersæ inclinationis, & complexionis, ac diuersarum qualitatum, sic tamen hoc charitatis perfectæ glutino manent vniti, vt idem velint idem nolint, idem desiderent, idem fugiant. Hanc charitatem Christus suis discipulis præsentibus, & futuris desiderabat, & petebat à patre, quando dicebat Ioannis 17. *Rogo vt omnes vnum sint sicut tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint*. Hæc perfecta charitas tam necessaria est viris religiosis, vt Hieronymus in reg. Monach. dixerit: *hac religiosos, hac monachos facit, sine hac cœnobia sunt tartara, habitatores sunt Dæmones, cum hac verò sunt Paradisus in terris & in eis degentes sunt Angeli.*

188 Dico 7. Hanc hœroicam charitatem describens Paulus 1. ad Corint. 3. ait: *Charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit,*
189 *omnia sperat, omnia sustinet*. Huius charitatis exempla plura tam in sacra pagina, quàm in historia Ecclesiastica leguntur: hac namque charitate dixit Moyses ad Deum. Aut dimitte illis, aut dele me de libro vitæ. Eadem charitate Paulus optabat esse anathema, vt iustis ad salutem prodesset: hac charitate Paulinus seipsum pro redimendo quodam captiuo seruituti tradidit: mitto alia exempla breuitatis causa.

Dico 8. Hæc hœroica charitas erga proximum non tam in verborum apparentia, quàm in operum veritate seruatur: vt ait 190
Ioannes in sua prima epistola *cap. 3. Filioli non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate*, nam licèt dilectio proximi exerceatur verbo, & lingua benedicendo proximis, & orando pro illis non conuitiando, vel detrahendo de illis, ideò tamen Apostolus dicit quòd non diligamus verbo, & lingua; quia sunt aliqui falsi fratres, qui charitatem exteriùs simulant, & interiùs 191
pessimi sunt inimici: qui ergo ad statum intimæ vnionis peruenerunt tam verè, & tàm solicitè charitatem erga proximum exerceant, quod mente, ore, & opere diligunt: diligunt mente de proximo benè iudicantes, diligunt ore de proximo benè loquentes, diligunt opere cùm proximum in necessitatibus, & facultatibus, & consilio, & opera fideliter adiuuant.

SECTIO IV.

De exercitio Religionis hœroicæ.

SVMMARIVM.

192 *Virtus religionis alijs virtutibus moralibus præeminet.*
193 *Alia est acquisita, alia infusa.*
194 *Quid vtraque sit, exponitur.*
195 *Principaliter in Deum exercetur.*
196 *Qui ad vnionem Dei peruenit, exercet religionem hœroicam erga Deum, & Sanctos.*
197 *In quo consistat religio hœroica.*
198 *Eò religio est magis hœroica, quò actus religionis perfectiores sunt, & rariores.*
199 *Ponuntur aliqua sanctorum exempla religionis hœroicæ.*

Dico 1. Virtus religionis alijs virtutibus moralibus præeminet ex propinquiori accessu, quem habet ad Deum: vt ait 192
D. Thomas 2.2.q.80.art.6. Est enim quædam virtus, per quam homines debitum cultum, & reuerentiam Deo exhibent: ita D. Thomas *loco citato*. Alia est acquisita, alia infusa: acquisita 193
exhibet cultum Deo ex naturali motiuo: Religio infusa exhibet Deo cultum ex motiuo supernaturali. Religioni autem plures actus assignantur: alij interni, alij externi: Interni sunt deuotio, 194
oratio: externi sunt adoratio, oblatio, votum, iuramentum, & alij; vt videre est apud Doctores, qui de hac virtute specialiter tractant, quæ hic breuitatis causa omitto.

Dico 2. Virtus religionis principalius in ordine ad Deum 195
exercetur; & minus principaliter in ordine ad alia quouis modo ad Deum attinentia: ita tamen quòd iuxta maiorem accessum, & vnionem ad ipsum Deum maior eis cultus exhibeatur. Vndè Diuino Sacramento Eucharistiæ cultus latriæ, sicut Deo debetur: crux, & alia instrumenta passionis Christi cultu latriæ adorantur: Sancta, & Beata Virgo Maria cultu hyperduliæ: Sancti verò tanquàm diuinam excellentiam participantes cultu duliæ coluntur: talis quippè excellentia sic participata consideratur, vt ipsorum propria: Vndè minori cultu colitur.

Dico 3. Cum quis ad vnionis intimæ statum peruenit, hœroicam erga Deum, & Sanctissimum Eucharistię Sacramentum 196
erga Beatam Virginem Mariam, & Sanctos religionem exercet. Hæc autem hœroica religio consistit in actibus tam interioribus, quàm exterioribus, intensioribus, & perfectioribus, & extraordinarijs. Vndè alij relucent in cultu imaginum: alij in deuotione audiendi missas: alij in propagatione Religionum, vt 197
earum fundatores: alij in feruentissima oratione, & contemplatione: alij in offerendo diuino Missæ Sacrificio: de quibus id solùm remanet dicendum, quod eo religio est magis hœroica, quo hi actus sunt perfectiores, & rariores, & magis extraordinarij, vt fuit votum, quòd fecit N.M.S. Theresia faciendi semper quòd perfectius esset: haustus vomiti, in quo erat Eucharistia, 198
vt aliqui fecerunt: Sacrificium P. N. Eliæ, quod vorauit ignis de cœlo missus: oratio illa altaris quòd erexit Iacob in titulum fundens oleum desuper: Fundatio primi Conuentus S. Iosephi 199
Auilæ facta à N. M. S. Theresia. Vndè tota religio Carmelitana excalceata promanauit: mitto alia opera religionis hœroica, quæ referuntur de multis sanctis propter breuitatem huius materiæ.

SECTIO V.

De exercitio resignationis hœroicæ, seu conformitatis omnimodæ cum Diuina voluntate.

SVMMARIVM.

200 *Qui ad statum vnionis peruenit, habet hanc conformitatem cum diuina voluntate.*
201 *Quando perueniat quis ad gradum hœroicum huius conformitatis, exponitur.*
202 *Ponuntur aliqua exempla sanctorum huius virtutis.*

203 Qui

203 *Qui per heroicam cum Deo conformitatem Deo adhaeret, verè beatus & perfectè bonus est.*
204 *Adhaerentes Deo nihil timent nisi Deum perdere.*

200 DIco 1. Quid intimae vnionis supernaturalis statum peruenit, non potest non habere maximam suae voluntatis cùm diuina in omnibus vnionem, per talem conformitatem, & omnimodam resignationem: imò superius diximus hanc vnionem, quàm vocauimus actiuam, & naturalem esse plerumque magis vtilem, & meritoriam, ac Deo gratissimam: cui proinde quisque perfectus vacare debet, specialiter certò sciens, quod omnis alia vnio est dubia, & periculosa, si desit illa quamuis alia plura superius de ea dicta sunt, aliqua tamen de eius exercitio quando peruenit ad gradum hoeroicum dicenda sunt.

201 Dico 2. Tunc aliquis peruenit ad gradum hoeroicum huius vnionis conformitatis, quando omnia vt à Deo missa suscipiunt, siue bona, siue mala: verè enim omnia quae accidunt, à Deo procedunt, vel positiuè, vel permissiuè: vt dicitur Ecclesiastici 1. Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt. Vndè dixit Augustinus in Psalm. 73. *Impietas eorum, tanquam securis Dei facta est*, hoc est, sumpsit Deus impietatem aliquorum, vt instrumentum ad meritum sanctorum, vel supplicium peccatorum. Quando igitur homo adeò est conformis cùm Dei voluntate, quod cuncta siue aduersa, siue prospere suscipit quasi de manu Dei sine vlla repugnantia ex parte sua, tunc peruenit ad gradum hoeroicum huius conformitatis: talis fuit Rex Dauid iniurijs impetitus à Semei quando dixit 2. Regum 16. *Domi-*

202 *nus praecepit ei, vt malediceret Dauid*: talis fuit Iob quando aerumnis pressus dixit. Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Talis fuit S. M. N. Theresia, quando illi in Ecclesia calceamento dederunt in capite, & illa libenter, & sine querela suscepit: quòd & saepè accidit N. Fratri V. Francisco à puero Iesu, vt ex eius vita constat.

203 Dico 3. Qui per hoeroicam hanc cùm diuina voluntate conformitatem Deo adhaeret, verè beatus, & perfectè bonus est. Quia, vt ait Augustinus de spiritu, & litera: Ille bonus est, qui omnia, quae vult habet: nec aliquid vult quòd non habeat. Sed qui propriae renunciat voluntati, vt se conformet diuinae, omnia quę vult habet, quia dum fit diuina voluntas, ipsius propria voluntas impletur, & aliunde certum est etiam quòd volens quòd Deus vult, non potest velle quòd non deesset: ergo qui habet hanc

204 hoeroicam conformitatem, verè beatus, & perfectè bonus est. Hinc fit quòd viri perfecti in statu intimę vnionis solùm timent Deum perdere, sua peccantes infirmitate, & malitia: sed adhaerentes Deo nihil amplius timet: Vndè in ipso fidentes semper laetantur, & quidquid ab extrinseco acciderit, immobiles permanent, & dicunt cùm Propheta Psalmo 105. *Domine vt scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos.*

SECTIO VI.

De exercitio humilitatis hoeroicae.

SVMMARIVM.

205 *Quid sit humilitas exponitur.*
206 *Est pars temperantiae.*
207 *Christus maximè humilitatem commendauit.*
208 *Ponuntur, & explicantur gradus humilitatis.*
209 *In quo consistat exercitium humilitatis heroicae, exponitur.*
210 *Numerantur gradus humilitatis heroicae.*
211 *Referuntur aliqua exempla humilitatis heroicae.*

205 DIco 1. Humilitas est virtus qua animus firmatur ne inordinatè extollatur: & est quaedam species modestiae, & pars

206 temperantiae: vt ait D. Thomas 2.2.q.61. *art.* 1. & 4. Hanc virtutem maximè commendauit Christus ad sui imitationem, Mat-

207 thaei 21. *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*. Duodecim

208 humilitatis gradus assignat S. Benedictus in sua regula. Primus est corde, & corpore humilitatem ostendere defixis in terram aspectibus: Secundus pauca verba, & non clamorosa voce loqui: Tertius non esse promptum in risum: Quartus taciturnitas vsque ad interrogationem: Quintus tenere quòd habet communis regula monasterij. Sextus credere, & pronunciare omnibus viliorem: Septimus confiteri: sed ad omnia indignum, & inutilem: Octauus confessio peccatorum: Nonus in duris, & asperis per obedientiam patientiam amplecti: Decimus subdere maiori per obedientiam: Vndecimus vt quis voluntatem propriam non delectetur implere: Duodecimus vt quis Deum timeat, & memor sit omnium quae praecepit.

209 Dico 2. Quamuis hi gradus humilitatis sint adeò eminentes, non tamen in eis consistit exercitium humilitatis hoeroicae: nam praedicti actus sunt actus ordinarij virtutis humilitatis. Perfectio autem huius virtutis, & eius exercitium hoeroicum consistit in actibus magis eminentibus, qui rarius fiunt. Hi sunt: Primus totalis ignoratio propriae excellentiae vel sanctitatis, quae omnibus notoria est: ita D. Bernardus *Sermone* 13. *in cantica: Directorium Mysticum.*

210 Secundus pro viribus concessos Dei fauores, & naturale talentum tegere, quibus posset honorari: Tertius patienter absque motu tam externo quàm interno contumelias, & iniurias tolerare. Quartus laetanter ipsas contumelias, & iniurias pati: Quintus procurare contemptum: Sextus se minimum, & vilissimum inter omnes reputare: Septimus mala omnia, & sinistros successus suis peccatis, & demeritis attribuere: Octauus nullum vanę

211 gloriae, seu superbiae motum sentire. De hac autem virtute hoeroica plura possem afferre exempla tum Christi, tum sanctorum, sed quia obuia sunt in eorum vitis, ideò ab eis abstineo: solùm referam illud exemplum S M. N Theresiae, quae cùm nunquam peccatum mortale commiserit, se magnam peccatricem in vita saepe saepius affirmat: quod quidem rarum humilitatis exemplum certum fuit: mitto alia exempla quae in omnibus his actibus humilitatis hoeroicae praebuit.

SECTIO VII.

De exercitio obedientiae hoeroicae.

SVMMARIVM.

212 *Quid sit obedientia, explicatur.*
213 *Inter virtutes morales primatum tenet.*
214 *Obedientia suos habet gradus.*
215 *Ponuntur gradus obedientiae, & explicantur.*
216 *Qui ascenderit gradus obedientiae, facilè se inueniet in statu obedientiae heroicae.*
217 *In quo consistat obedientia heroica explicatur.*
218 *Ponuntur aliqua exempla obedientiae heroicae.*

DIco 1. Obedientia est quaedam virtus specialis habens pro 212
obiecto Superioris praeceptum tacitum vel expressum; consistitque in obediendo illius praeceptis: ita D. Thomas 2.2.q.104. 213
art. 2. Inter caeteras virtutes morales obedientia primatum tenet: vt notat D. Thomas *ibi art.* 3. Per illam namque voluntas propria quae inter suprema bona humana reponitur, abnegatur, & contemnitur propter Deum: per alias autem virtutes morales bona exteriora, & corporis quae inter infima, & media bona humana connumerantur, contemnuntur. Vndè D. Gregorius *lib. vltimo Moralium cap.* 10. dicit: Quod obedientia sola virtus est, quae virtutes caeteras menti inserit, & incertas custodit: illa namque victimis iure praeponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.

Dico 2. Obedientia suos habet gradus, quibus ad perfectum, 214
& hoeroicum eius statum facilè, & ordinatè ascenditur. Primus gradus est promptitudo obediendi. Huius exemplum habemus in Abrahamo, qui iussus à Deo sacrificare filium de nocte consurgit, vt eum sacrificaret: Secundus gradus est totalis conformitas 215
inferioris cùm superiore: & de hoc gradu potest intelligi illud dictum S. Ioannis Climaci, quòd obedientia est sepulcrum propriae voluntatis: de hoc habemus exemplum in Psalmista, quando dicebat, Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: Tertius gradus est de mandato superioris non iudicare, sed clausis oculis obedire. Habemus de hoc exemplum in D. Paulo de quo dicitur quòd apertis oculis nihil videbat, & huic dictum fuit: Ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Quartus gradus est nihil omninò facere inconsulto superiore: Quintus gradus est obedire cuicumque superiori etiam imprudenti, & inepto, sicut successit N. M. S. Theresiae, quae ex mandato confessarij indocti flammis tradidit librum conceptuum Diuini amoris. Sextus est obedire superiori parum affecto, vel etiam maleuolo: propterea namque Christus praecepit obedire Scribis, & Pharisaeis, & Paulus dixit. *Obedite praepositis vestris etiam dyscol is:* Septimus est obedire etiam desiderio, & voluntati aequalium, vt fecit Christus qui cùm esset Deus, voluit hominibus obtemperare. Octauus tandem est praecipienti superiori non replicare, vt suadet Diuus Hieronymus ad Rusticum dicens: Praepositum monasterij timeas, vt Dominum diligas, vt parentem, credas tibi salutare quidquid ille praeceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius officium est obedire.

Dico 3. Vir qui huiusmodi gradus obedientiae ascenderit, facilè se inueniet in statu obedientię hoeroicę. Hęc enim solùm 216
consistit in perfecta executione horum graduum, & quo difficilius est id quòd pręcipitur à superiore, eo actus magis hoeroicus 217
est: vt fuit obedientia Abrahę, mors Christi, proiectio in ignem libri conceptuum amoris Dei facta à S. M. N. Theresia ex mandato cuiusdam confessarij imperiti, obedientia B. Virginis, quando dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum:* 218
& alia huiusmodi, in quibus exemplis plures sancti celebres, & admirandi fuere.

SECTIO VIII.

De exercitio obseruantiae regularis hoeroicae.

SVMMARIVM.

219 *Obseruantia regularis est pars obedientiae.*
220 *Tres dantur gradus obseruantiae heroicae.*

221 *Proponuntur hi gradus & explicantur*,
222 *Quod sit medium ad perseuerandum in hac obseruantia regulari hœroica exponitur*,
223 *Ponuntur aliqua exempla huius virtutis, & explicantur*.

219 DIco 1. Obseruantia regularis est pars obedientiæ, quia voci scriptæ legislatorum per eam obeditur. Per eam religio conseruatur, eius defectu perfectior ordo relaxatur: Vndè dixit Bernardus Epistola 321. *Fratres soliciti semper state circa custodiam ordinis, vt ordo custodiat vos; magnum quippè naufragium animarum erit in quo canones, & recta vitæ institutio non vigeat*; propterea Prouerbiorum 3. suadetur. *Custodi legem atque consilium, & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis*.

220 Dico 2. Tres dantur gradus obseruantiæ hœroicæ. Primus dum quis viuens inter bonos religiosos exactè singulas, & minimas religionis ceremonias studet obseruare: vt faciebat N. V. P. Michael à S. Hieronymo, qui in nostro Hospitio Vlisiponensi ad orationem Auroræ signum alta voce, & pulsato quodam tabularum instrumēto faciebat summo feruore, vt ipse, & alij duo socij ad orationem mentalem conuenirent, non ferens quòd illa ceremonia minima etiam in illo Hospitio, vbi tantùm erant tres re-
221 ligiosi, omitteretur. Secundus est, dum quis solus existens sine tecto priuatus aliorum exemplo obseruat, eadem sponte, & supererogatoriè quę solùm in communitate tenetur obseruare: vt faciunt nostri Anachoretę in nostris eremis, qui cuncta quę fiunt in conuentu in priuatis ædiculis perfectissimè executioni mandant. Tertius est, dum quis in societate aliorum inobseruantium obseruantiam seruat intemeratam: vt fecit V. F. N. Ioannes à Cruce, qui inter patres obseruantes vitam primitiuam obseruabat, & idem fecit N. M. Sancta Theresia.

222 Dico 3. Medium ad perseuerandum in hac obseruantia hœroica regulari est cùm humilitate singula, & minima regularis obseruantiæ præcepta suscipere, ac velut à Deo dictata, & fundatoribus inspirata venerari, nec de eorū cōuenientia differere, & quantò fuerint minora, eò diligentius exequi: ideò enim in nostris eremis videmus tam hœroicam obseruantiam regularem:
223 quia ibi habitantes cuncta venerantur, de nihilo differunt, sed velut è cœlo elapsa custodiunt; maximè autem suadebit viris perfectis hanc hœroicam obseruantiam regularem profectus aliorum; qui enim sic obseruantem intuetur, plerumque imitatur, vel ad minùs confunditur. sed de his vide latius N. Philippum à Trinitate *p. 3. tr. 2. discursu 2. art. 5.*

SECTIO IX.

De exercitio puræ intentionis hœroicæ.

SVMMARIVM.

224 *In quo consistat pura intentio in nostris operibus declaratur*.
225 *Seruire Deo intentione præmij, licèt bonum sit, non tamen pertingit ad hœroicam puritatem intentionis*.
226 *Dantur tres gradus ad ascendendum ad hœroicam puritatem intentionis*.
227 *Exponuntur hi gradus*.
228 *Ponuntur aliqua exempla huius hœroicæ intentionis, & explicantur*.

224 DIco 1. Pura, & hœroica intentio in nostris operibus consistit, vt fiant in solam gloriam Dei. Vndè Paulus dixit: Omnia ad gloriam Dei facite: Vndè cùm quis in omnibus hanc seruat intentionem, perfectum sui ipsius offert Deo holocaustum: nihil enim sui, vel suarum actionum sibi reseruat, vel alij distribuit, sed totum Deo consecrat. Et licèt laudabile sit Domino intuitu præmij deseruire, iuxta illud Psalmi 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem*,

225 Non tamen ad hœroicam puritatem intentionis pertingit, qui non solùm placendi Deo mouetur affectu: qui namque motiuis alijs operatur, non seruum fidelem imitatur, sed mercenarium, non filium beneuolum, sed ingratum: non igitur alia debet intentione vir perfectus in Dei seruitio procedere, quàm vt ipsi placeat amore amicitiæ, non amore concupiscentiæ seruire: vt ait Chrysostomus homil. 5. in Epistolam ad Romanos. *Tibi maior merces est, si modo citra mercedis spem feceris, quia tunc procedunt vt filij dilectissimi: si autem filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*.

226 Dico 2. Tres dantur gradus, quibus ascenditur ad hanc hœroicam intentionem. Primus, quando quis solùm gloriam Dei quærit in omnibus. Secundus, quando quis Deo seruiens non so-
227 lùm externarum rerum, sed etiam sui ipsius obliuiscitur. Tertius, quando iam quis operatur non vt ipse, Deo placeat, sed quia
228 placet ei Deus, vel quia placet Deo quòd operatur. Hanc hœroicam intentionem exercuit Moyses, cum negauit se esse filium filiæ Pharaonis ad Hebræos 11. *Magis volens affligi cùm populo Dei*. Hanc exercuit M. V. P. Fr. Ioannes à Cruce, dum interrogatus à Christo quàm mercedem vellet pro laboribus accipere? Respondit: Domine pati, & contemni pro te. Hanc tandem exercuit N. M. S. Theresia, dum votum illud maximè arduum emisit, faciendi semper in omnibus quòd maioris crederet esse gloriæ Dei; Mitto alia Sanctorum exempla quæ hic referre possem breuitatis causa, quę in eorum vitis videri possunt.

SECTIO X.

De hœroico mundi contemptu, & hœroica vita austeritate.

SVMMARIVM.

229 *Sine hœroico mundi contemptu vix potest quis perfectè, & perseueranter Domino deseruire, & multò minus illi adhærere & cur?*
230 *Quidquid homo diligit præter vnum, aut propter vnum scilicet Deum, malè ab eo diligitur*.
231 *In quo consistat hœroicus mundi contemptus, explicatur*.
232 *Ponuntur aliqua Sanctorum exempla huius hœroici contemptus mundi*.
233 *Qui ad hœroicam vitæ austeritatem aspirat, ad quæ debeat inclinare, explicatur*.
234 *In quo consistat hœroica vitæ austeritas, exponitur*.
235 *Totalem austeritatem, rari sunt qui in hac vita sequantur*.
236 *Aliquid tantùm, qui eam consequuntur*.
237 *Ponuntur huius virtutis aliqua Sanctorum Patrum exempla*.

DIco 1. Sine hœroico mundi contemptu vix potest quis per- 229
fectè ac perseueranter Domino deseruire: & multò minus ipsi adhærere; quia dixit Christus Dominus: Non potestis duobus dominis seruire, Deo, scilicet, & Mammonæ iniquitatis, quæ in sæculo reperitur. Experimur enim quòd leges mundi diuinis contrariantur præceptis, & mundani tumultus quieti contemplationis opponuntur. Vndè Augustinus in Psalmum 30. dixit, *Discas non diligere, & discas diligere*, hoc est, disce contemnere mundum vt Deum diligas: est enim magna ars vera bona non negligere, maior meliora seligere, maxima optima di-
ligere: quidquid homo diligit præter vnum, aut propter vnum 230
malè ab eo diligitur: vt ergo homo discat diligere Deum. qui vnus diligendus est, prius discat non diligere, quæ non sunt Dei. Vnde solerter monet Saluianus ad Eccles. *l. 2. Refugienda est ampla possessio, ne consequatur profunda perditio*.

Dico 2. Hœroicus mundi contemptus consistit in vero Crucis 231
amplexu, & in totali mentis, & cordis mundi despectu: quæ si fiant ob solùm finem placendi Deo, hœroicus quidem actus est: Vndè Christus suis discipulis dixit. *Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, centum accipietis, & vitam æternam possidebitis*; non dixit solùm qui reliquistis omnia, sed qui secuti estis me: parum namque erat relinquere omnia, nisi Apostoli crucem Christi amplecterentur: relinquere enim mundum etiam antiqui Philosophi fecerunt, vt ait S. Hieronymus lib. 3. in Matthæum cap. 19. *Sed relinquere mundum, & crucem Christi amplecti proprium est Apostolorum*: est enim actus adeò perfectus, quod solùm proprius Apostolorum à Hieronymo reputatur: in eo quippè consistit hœroicus mundi contemptus: de quo plura possem referre exempla: Sufficiat illud exemplum S. Rochi, qui non
solùm mundum, sed etiam propriam vxorem dimisit, vt crucem 232
Christi perfectè amplecteretur: vide alia exempla apud N. Philippum à Trinitate *p. 3. tr. 2. discursu 3. art. 1.*

Dico 3. Qui ad perfectam abnegationem sui, & hœroicam 233
vitæ austeritatem aspirat, debet semper inclinari ad magis difficile, ad magis insipidum, ad illud quòd magis ei displicet, ad illud quòd afflictionem causat, ad laborem, ad minus, ad humilius, & contemptibilius, ad nihil volendum, & totaliter desiderare esse pauperem, ac propter Christum priuare se omnibus quæ sunt in mundo: ita M. P. Fr. Ioannes à Cru-
ce *lib. 1. ascensus montis Carmeli c. 13.* Vndè hœroica vitæ au- 234
steritas consistit in totali abnegatione totius consolationis humanæ, & amplexu totius tribulationis, rigoris, & laboris
pro Christo: quam totalem austeritatem, rari sunt qui in hac 235
vita consequuntur: sed non desunt viri hœroes in perfectione
qui hanc hœroicam austeritatem amplexati sunt: tales fuere 236
M. P. N. Elias, N. Venerabilis P. Ioannes à Cruce, & alij plu- 237
res nostræ Carmelitanæ excalceatæ familiæ, qui in vitæ austeritate celeberrimi fuere, quos breuitatis causa omitto.

SECTIO XI.

De exercitio hœroicę Castitatis.

SVMMARIVM.

238 *Quid sit castitas, exponitur*.
239 *In principio mundi maximè fuit hæc virtus adorata*.
240 *Castitas est funus humanæ substantiæ*.
241 *Est mors hominis ante mortem*.

242 *Casti-*

238 Dico 1. Castitas est virtus, per quam concupiscentiam casti-
gamus quodam rationis moderamine: ita D. Thomas 2. 2.
239 *q.* 101. *art.* 1. Hanc virtutem ab initio mundi totus mundus, vt
virtutem clarissimam suspexit, & propè dicam adorauit. Eam
240 vocat Cyprianus *funus humanæ substantiæ*; quia non minus,
quàm mortuus debet homo castus omni ad huius vitæ delicias
241 sensu carere. Vndè castitas mors hominis est ante mortem. Hinc
sapientes illi qui nomina rebus imposuerunt, castos appellauere
242 cælibes, quasi cælites, siue cælestes: eo quòd vitam in terris
243 imitantur cœlestium. Post lucem Euangelij exemplo Christi,
& Beatę Virginis vix dici potest quanti homines castitatem ele-
gerint: ad hoc enim vexillum à Christo sublatum pueri, & puel-
lę, & infiniti propè homines omnium ordinum occurrerunt: &
cùm tanta sit huius virtutis prestantia, idcircò Dæmonis totum
est studium vt carnem nostram contaminet, cuius impia conta-
244 gione anima ipsa maculatur. Vndè inter prælia quæ deuoti mi-
lites patiuntur, nullum est difficilius, quàm quòd geritur pro ca-
stitate: quia cùm aduersus illum perpetuum est certamen, pro
illa continuum quoque est discrimen.

245 Dico 2. In materia delectationum venerearum castitas perfe-
cta, & hœroica consistit, in virginitate, quæ non solùm impor-
tat carnis integritatem, sed etiam, & magis perpetuum proposi-
tum abstinendi se à quacumque venerearum delectatione: ita
246 D. Thomas 2. 2. *q.* 152. *art.* 1. & 3. Vndè quamuis non sit maxima
virtutum, est tamen in genere castitatis excellentissima: Sancti
Patres natales virginitatis è cœlo ducunt ab essentia diuinæ
247 mentis: vndè oceanus puritatis ebullit. Prima Trias virgo est:
vt canit Gregorius Nazianzenus: & D. Ambrosius *lib.* 1. *de virg.*
248 ait: *virginitas è cœlo accessiuit quod imitaretur in terris*. Hæc nu-
bes, aera, Angelos, eisdemque transcendens verbum Dei in ipso
sinu patris inuenit. Hoc idem intellexit Hieronymus cùm dixit
Epistola 1. ad Furiam: Grandis est virtus solicitæ diligentiæ in
carne non carnaliter viuere, secum pugnare quotidie, & inclu-
sum hostem Argi (vt fabulæ ferunt) centum oculis obseruare.

249 Dico 3. Septem huius virtutis gradus assignat Cassianus *colat.*
12. Primus est, quòd homo vigilans impugnatione carnali non
elidatur. Secundus, ne mens illius voluptarijs cogitationibus im-
moretur. Tertius, ne fœmineo, vel tenuiter ad concupiscen-
250 tiam moueatur aspectu. Quartus, ne vigilans, vel simplicem car-
nis proferat motum. Quintus, ne cùm memoriam generationis
humanæ vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingesserit,
subtilissimus mentem voluntariæ actionis præstringat assensus.
Sextus, ne illecebrosis phantasmatibus fœminarum, vel dor-
miens illudatur. Septimus, vt eo vsque mens nostra castitatis
ipsius puritate formetur; vt etiam ipso naturali motu carnis
emortuo illum obscœnum liquorem omnium non proferat.

251 Dico 4. Qui omnes hos castitatis gradus ascenderunt, sunt
viri Angelici, & veluti diuini qui perfectissimam castitatem
adepti naturam humanam videntur excessisse, & ad Angelicam
pertigisse: sunt in carne quasi sine carne viuentes: quia, vt ait
Cassianus *lib.* 6. *cap.* 6. quodammodo exire de carne est in cor-
pore commorantem non delectari sensu carnis, & vltra natu-
252 ram est fragili carne circundatum carnis aculeos non sentire.
Vt ergo homo ad tam perfectam castitatem perueniat, debet
esse vt animalia illa Apocalypsica, quæ erant plena oculorum
ante, & retro: debet habere oculos in manibus, vt videat, quòd
attingat: in pedibus, vt videat quo ingrediatur, in lingua, vt
videat quid loquatur: in intellectu, vt videat quid cogitet. De-
nique debet habere oculos in ipsis oculis vt videat ne oculi re-
torqueantur ad illicita.

253 Dico 5 Quamuis rari sint, qui ad tam hœroicam castitatem
perueniunt, aliqui tamen sunt maximè ex his qui ad statum in-
timæ vnionis peruenerunt, tam perfectæ, tam hœroicæ, ac ve-
lut Angelicæ castitatis gloria præditi: talis fuit N. M. S. The-
resia, quæ tam pura fuit vt in hac materia nunquam tentationes
254 contra castitatem passa fuerit: nec sciebat alijs in hoc certamine
afflictis particulare remedium adhibere: quasi non intelligens
quid ei communicarent. Legimus etiam de N. V. P. Fr. Ioanne
à Cruce quòd tam purus fuerit, vt non solùm externas tenta-
tiones, immò aggredientium secretas occasiones, velut immo-
tus superauerit, sed etiam interna sua puritate, quasi foris in
vultu relucente tentationes aliorum ipsum intuentium expel-
leret, vel saltem mitigaret: mitto alia multa exempla quæ
possem afferre de hac virtute, ne lectori meo reddat fastidio-
sus.

SECTIO XII.

De exercitio paupertatis hæroicæ.

SVMMARIVM.

Dico primò. Paupertas spiritus est abiectio temporalium 255
rerum quæ fit spiritu, id est, propria voluntate per in-
stitutum Spiritus Sancti ita cùm D. Ambrosio, & D. Hierony-
mo S. Thomas 2. 2. *q.* 19. *art.* 12. Hinc est paupertatem istam esse 256
virtutem pertinentem ad temperantiam: nam abdicatio rerum
temporalium velut abstinentia quædam est, ab his quæ nocere
possunt animæ. Hanc Euangelicam paupertatem Christus exer- 257
cuit qui cùm diues esset, egenus factus est: eam quasi medium
proximum perfectionis prædicauit, Matthæi 19. Quando dixit 258
illi iuueni: si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ habes,
& da pauperibus: eam sic extollit vt in eius exercitio primam
beatitudinem constituerit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipso- 259
rum est, regnum cœlorum.

Dico secundò. Paupertas hœroica non consistit solùm in 260
propria abdicatione dominij proprietatis, sed vltra addit sin-
gularem abdicationem vsus totius rei etiam minimæ, & eius
affectus non omninò necessariæ. Vndè licèt multi sint religiosi 261
qui votum paupertatis habent, paucissimi sunt qui hœroicam
hanc paupertatem exercent, vt deflet Cassianus *collatione* 4. plu-
res enim sunt, qui omnia, quæ in sæculo habebant, vel habere
poterant, generosè propter Deum reliquerunt: sed multi ali-
quibus sic parcius commoditatibus adhærent, vt harum cura
præstinarum omnium facultatum superet passionem. Ille solus 262
exercet paupertatem hœroicam qui cùm Apostolo dicere po-
test: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus:
solis enim rebus omninò necessarijs verus pauper Christi debet
esse contentus; maximè si fuerit religiosus, & velit ad statum 263
vnionis peruenire, & in eo perseuerare: hoc modo fuit Christus
pauper qui solo vestitu, & alimento contentus erat: Vndè di-
xit: vulpes foueas habent, filius autem hominis non habet vbi
reclinet caput suum: hoc modo fuit pauper Elias, qui eleemo-
synis sustentabatur: hoc modo S. M. N. Theresia, quæ si aliquam
monialem vilioribus vestitam videbat, cum illa vestes commu-
tabat.

Dico tertiò. Illud nobis persuasum esse debet, eum esse bea- 264
tiorem non qui plura habet, sed qui minùs cupit. Quid enim est
beatitudo? summa inopia cupiditatum: itaque ille beatissimus est 265
qui nihil desiderat, quem pauca satiant. Cur sunt inuentę opes? 266
non ideò vt plura habeamus, sed ne quid deesset: mensura igitur 267
opulentię est non plus habere, sed minùs deesse: sed illi nihil
deest qui nihil desiderat: ergo ille qui nihil desiderat, ditissi-
mus, & beatissimus est. Deo nihil sufficiet illi, qui superflua fa-
cit necessaria. Panem, & aquam natura desiderat, dicebat Se-
neca, ad hęc nemo pauper est. Natura nulli quòd non est necesse
erogauit, exermem, & nudum hominem produxit, vt solo ani-
mo dominus esset naturę, & fortunę: si ergo natura hominem nu-
dum produxit, qui solo animo debet esse contentus; ille solùm
perfectus homo erit, qui animum à vilis rebus abdicauerit, ille
hœroicam paupertatem exercet, qui non solùm magna pro Chri-
sto abnegauerit, sed minima etiam despexerit: plura de hac re
possem dictare, sed hæc breuitatis causa sufficiunt.

SECTIO XIII.

De exercitio hœroicæ modestię.

SVMMARIVM.

271 *Ex visu cognoscitur vir.*
272 *Auditur Philosophus dum videtur.*
273 *Modestia est maximè à sanctis patribus commendata.*
274 *In religionibus nouitijs statim colenda proponitur.*
275 *In quo consistat exercitium heroicum modestiæ explicatur.*
276 *Qui continuam Dei præsentiam habuerit, facile exercitium heroicum modestiæ consequetur, & cur?*
277 *Referuntur fructus modestiæ.*
278 *Facilius quis euadet orator vitæ modestia, quàm linguæ eloquentia.*

268 DIco 1. Modestia est virtus, qua in omnibus motibus nostris
nihil fit, quod offendat cuiusquam aspectum, sed quòd de-
269 ceat sanctitatem: ita S. Augustinus in regula. Est pars potentia-
lis temperantiæ, vt docet D. Thomas 2.2.q.160.*art*.1. Est virtus
270 maximè diligenda, nam ab externa hominis compositione, &
præsertim à vultu cognoscitur animus: vt dicitur Ecclesiastici
271 19. *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensa-
tus*: amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis
enunciat de illo. Et Tertullianus dixit, Auditur Philosophus
272 dum videtur. Et teste Tullio: frons, oculi, vultus persæpe men-
tiuntur: eadem si sint ad amussim, & leges modestię concinna-
ta ad virtutis illius imitationem nos adhortantur: decora igitur
totius corporis compositio est tacita ad modestiam conseruan-
dam concio.
273 Dico 2. Quamuis hęc virtus non videatur inter pręcipuas se-
dem habere, est tamen maximè laudabilis, ac plurimum à san-
ctis Patribus commendata. Paulus ad Philippenses 4. Hoc mode-
stię decus voluit omnium oculis esse conspicuum dicens: *Mode-
stia vestra nota sit omnibus hominibus*; quasi dicat, lateat vestra
scientia, non pateat prudentia, ignota sit mansuetudo, occulta
sit temperantia, sed modestia lateat nullum, pateat omnibus,
nota sit vniuersis, nota sit dum loquimini in lingua, dum specta-
tis in oculis, dum operamini in manibus, dum incenditis in pe-
dibus, dum conuersamini in nutibus: vt ergo sitis noti, modestia
sit nota; & quidem omnibus hominibus, quia in vos omnium oculi
li conuertuntur: sit ergo nota ethnicis, vt Deum verum cogno-
scant; hæreticis vt ad fidem conuertantur; Christianis vt in fide
274 confirmentur: sit nota omnibus, vt omnes intuitu illius refor-
mentur: quæ quidem adeò vera sunt, vt in religionibus refor-
matis magna solicitudine custodiatur tum vt mores nouitio-
rum in modestia videantur: nullum enim vidi in modestia in-
signem quem non viderim in omnibus admirabilem: è contra
verò quos parum modestos agnoui, malos postea religiosos exper-
tus sum.
275 Dico 3. Exercitium hœroicum modestię consistit in perfecta
exterioris hominis compositione: hæc autem tunc datur, quan-
do totaliter in suis actionibus compositus est, vt nulla sit actio,
quæ non redoleat compositionem: principalius autem apparet
in facie serena, & humili, & in ordinato oculorum aspectu: non
enim debet vir perfectus facilè oculos eleuare, sed semper eos
dimissos habere, ad risum non debet esse promptus: non enim le-
gimus de Christo vnquam risisse: incessus debet esse grauis, &
276 simplex, & ab omni remotus affectione: facilè quis totiùs corpo-
ris compositionem, & modestiam hœroicam seruabit, si conti-
nuæ Dei præsentiæ, & internæ cùm ipso conuersationi vacaue-
rit, quippè animi intuitus in cœlum, & in diuina contemplanda
intentus terræ, & temporalium intuitum prohibebit: sic legi-
mus de D. Bernardo, quòd cùm tota vna die iuxta lacum ambula-
ret, illum non aduertit, quia totus in Dei præsentia erat oc-
cupatus.
277 Dico 4. Inter vberrimos fructus modestiæ, primus est quòd
occursu suo vitia suffundat, virtutes commendet: Nam, vt ait
Philosophus, vir modestus, licèt sermone taceat, habitu; & gestu
loquitur: in vero enim modesto totius corporis figura est voca-
lis: quid enim frons sine nube serena, sine rugis explicata loqui-
tur, & commendat, quàm conscientiæ tranquillitatem? oculi
decenter in solùm defixi, & auersi ne videant vanitatem, quid
aliud clamant quàm illud Ecclesiastæ effatum. *Vanitas vanita-
tum, & omnia vanitas?* Lingua in loquendo rara quid aliud com-
mendat, quàm illud Ecclesiastici pronunciatum. *Ori tuo facito
ostia, & seras?* Denique totius corporis forma luce fulguranti
modestię, ac decoris vndique circumfulgens quid aliud vocifera-
tur, quàm illa Christi verba: sic luceat lux vestra coram homini-
bus vt videant opera vestra bona & glorificent Patrem vestrum
278 qui in cœlis est? Et hoc est verè esse oratorem: facilius euades
orator vitæ modestia, quàm linguæ eloquentia: hæc tantùm
manet, illa trahit: pluris ergo est hominis modestia loquens,
quàm lingua garriens: quia qui nimium fatur, stultissimus esse
probatur.

SECTIO XIV.

De exercitio hœroico silentij.

SVMMARIVM.

279 *Silentium maximè necessarium est viro religioso.*
280 *Qui in verbo non offendit, perfectus est vir.*
281 *Lingua pluribus vasis custodita fuit à natura & cur?*
282 *Vir prudens debet linguam suam vereri vt periculosissimum malum.*
283 *Quantum quis timet mortem, tantùm debet timere linguam suam & cur?*
284 *Viris contemplationi deditis maximè necessarium est silentium.*
285 *Solus ille custodit animam suam à peccatis & imperfectionibus qui linguam suam custodit.*
286 *Sancti patres inter præcipua religionis fundamenta silentium posuerunt.*
287 *Perfectus, & heroicus vsus silentij non consistit in totali carentia loquendi, & cur?*
288 *Ex verbis cognoscitur vir.*
289 *Difficilimum est huic virtuti mediam imponere.*
290 *Quas circunstantias debet quis obseruare, vt rectè silentium obseruet.*
291 *Numerantur circunstantiæ, & explicantur.*
292 *Qui ad vnionem Dei aspirat, non sit loquax.*
293 *Quæ debeant sua esse verba, exponitur.*

DIco 1. Silentium sic homini religioso, & perfecto necessa- 279
rium est, vt B. Iacobus Apostolus *cap*.1. suæ Epistolę dixe-
rit, *Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam,
huius vana est religio*. Cuius sententiæ ratio est, nam vt ipse-met
ait *cap*. 3. *In multis offendimus omnes*, loquendo scilicet; Vndè si
quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Quia ergo lin- 280
gua est ad lapsum procliuissima, valla illi posuit natura dentium,
loquendo temeritas non cordis tantùm custodia, atque vigilia
cohibeatur: sed, & quibusdam quasi excubijs in ore positis sepia-
tur: imò (teste D. Chrysostomo) ideò Deus linguam velut mu-
ro duplici voluit circundari: nam dentium tegmine, & labio-
rum custodia continetur, ne verbo improuida garrulitate profe- 281
rantur. Hinc Regius vates ait: Pone Domine custodiam ori
meo, & ostium circunstantiæ labijs meis: petit à Deo excubias
militares ad tuendum os, ne quid exeat quòd non prosit loquenti
vel obsit audienti. Debet ergo vir prudens linguam suam vereri 282
vt periculosissimum malum: est enim lingua vitæ, & mortis re-
ceptaculum, vt ait Sapiens Prouerbiorum 18. *Mors, & vita in* 283
manibus linguæ: quantum igitur times mortem, quantum optas
vitam; tantùm æstima & linguam, quæ ad bonorum vitam, ad
malorum mortem est ianua.
Dico 2. Si alijs silentium est necessarium, multò magis neces- 284
sarium est viris contemplationi deditis, quales sunt ij qui ad sta-
tum vnionis intimæ peruenerunt: est enim silentium via solitu-
dinis: est quo mens Dei cupida ab hominum strepitu in vtilissi-
mam pacem inducitur. Solitudo autem ad diuina colloquia pe-
nitus. Vndè Deus per Osam dicit, Ducam eam in solitudinem,
& loquar ad cor eius: vbi nota quòd vt Deus animæ loqueretur
non loqualem, sed silentiosam animam selegit. Vndè Prouer- 285
bior. 13. dicitur. *Qui custodit os suum, custodit animam suam*,
quia solus ille habet animam à peccatis, & imperfectionibus cu-
stoditam, qui scit linguam suam custodire; qui enim multis
vtitur verbis, lædit animam suam, & in multis sermonibus in-
uenitur stultitia. Et ideò Patres antiqui inter præcipua vitę re-
ligiosæ fundamenta strictum, & religiosum silentium posue-
runt, & adhuc in omnibus religionibus in nouitijs, & fratribus
iunioribus obseruatur: experientia enim docet, quòd qui paruo
sermone vtuntur, legibus multis non indigent: nam licèt silen-
tij virtus non omnia, sed tantùm noxia verba prohibeat; quia ta-
men facilius est in lingua delinquere, propterea iunioribus tota-
le silentium imposuerunt, vt prius experientia discerent quid,
& quando loqui oporteret.
Dico 3. Perfectus, & hœroicus vsus silentij non consistit in to- 287
tali carentia loquendi: sæpè enim tacere malum est, iuxta illud
Prophetę: *Va mihi, quia tacui*: & aliquando silentium multis
fuit ruinę occasio, vt peccata sua non confitentibus. Imò cùm lin-
gua sit interpres mentis, sæpè necessarium est audire loquentem 288
vt persona cognoscatur: loquere inquit Socrates ad quendam
iuuenem, quem vt illum doceret afferebant, loquere amice vt
te cognoscam: stultus enim dum non loquitur, sapiens videtur:
non enim ex gestibus, quos quis pręse fert, sed ex loquela cogno-
scitur: ex hoc Petrus cognitus fuit discipulus Christi, quia lo-
quela sua eum manifestum fecit, vt pronunciauit Pilati Ancilla. 289
Cum igitur perfectus vsus silentij in moderato, & necessario vsu
linguæ consistat, difficillimum est medium huic virtuti impo-
nere. Faciat ergo vnusquisque stateram verbis, & frenos rectos
ori suo ne fortè labatur, & cadat in lingua sua, & insanabilis sit
casus eius ad mortem custodiens cùm Propheta vias suas, vt non
delinquat in lingua sua, & silentium, in quo cultus iustitiæ est,
diligenter, & cautè studeat obseruare.
Dico 4. Vt quis rectè silentium obseruet, debet sequentes 290
circunstantias custodire. Prima, vt locuturus attendat, quis ipse
sit, & quibus loqui debeat? Secunda vt attendat quid loquen-
dum? Tertia vt attendat finem propter quem loquitur? Quarta 291
vt modum loquēdi debitum obseruet. Quinta vt debito tempore
loquatur: vt enim ait Sapiens; Et datur tēpus tacendi, & loquen-
di. Caue igitur amice lector, si ad perfectionem, & vnionem Dei
aspiras,

aspiras, caue ne sis vt Graculus garrus, ne sis plenus rimarum
292 huc atque illuc effluens, sint singula tua verba veluti totidem effata, sint sapientiæ pronunciata, sint alicuius scientiæ axio-
293 mata, sint veluti moralis doctrinæ apopthegmata, sint velut è tripode effusa oracula, sint veluti mysterij alicuius arcana, sint sermones digni cedro, & auro. Nihil ex ore procedat nisi Euangelium, virtus, cœlum, Deus: sint verba tua talia qualia D. Hieronymus scribit de pia anima, cuius canticum, Psalmi, sermo, Euangelium de licentiæ continentia sint huiusmodi, vt de te dici possit, quod de sancto Honorato Hilarius dixit in oratione funebri. *Nunquam in tuo ore nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi charitas, nunquam in corde horum omnium nisi fons Christus habitauit.*

SECTIO XV.

De exercitio patientiæ hœroicæ.

SVMMARIVM.

294 *Quid sit patientia exponitur.*
295 *Inter virtutes Christianas à Patribus summe extollitur, & honoratur.*
296 *Summa est eius vtilitas.*
297 *In patientia possidet quis animam suam, & cur?*
298 *Pueri lacrymantur, quia nesciunt patientiam habere.*
299 *Homo ne sua natiuitatis pudeat, debet patientiam habere.*
300 *In quo consistat hœroica patientia, explicatur.*
301 *Hæc virtus est propria perfectorum.*
302 *Vir perfectus quo magis opprimitur, exaltatur.*
303 *Homo siue bonus, siue malus semper illi conuenit patientiam habere, & cur?*
304 *Ponitur aliqua exempla sanctorum Patrum huius virtutis.*

294 Dico 1. Patientia est virtus, qua mala æquo animo toleramus, id est, sine perturbatione tristitiæ: ita cùm S. Augustino D. Thomas 2.2.q.136.*art.* 1. & 4. Inter virtutes christianas à Pa-
295 tribus summis encomijs honoratur: huius virtutis decor maxi-
296 mus est summa eius vtilitas. Vndè Apostolus dixit: patientia
297 necessaria est, vt reportetis repromissionem. Et Dominus dixit, quòd in patientia possidebimus animas nostras: cuius ratio ea
298 mihi videtur; quia cùm non possit dari in hoc sęculo vita humana sine laboribus, non poterit quis pacificè animam suam possidere sine patientia. Hinc pueri quando nascuntur, lacrymantur: quia cùm simul cùm laboribus nascantur, & nesciant patienter tolerare, lacrymarum soluunt naturę tributum, quod nesciunt patientia compensare: ferat igitur homo adultus quòd infans tulit, nec pudeat natiuitatis suæ, qui non priùs sensit lucem
299 quàm laborem; pati est homini primum quòd docetur: vt ait; Iob 1. *Homo nascitur ad laborem vltimum quod dedocetur*, vt ait Ioannes Apocalyps. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur, amodo iam dicit: spiritus requiescent à laboribus suis.*
300 Dico 2. Hœroica patientia consistit in infatigabili tolerantia passionum, & laborum pro Deo, & virtute. Hæc est propria virorum perfectorum, & qui iam sunt in statu intimę vnionis constitui, ne ab illa intima pace, & tranquillitate distrahantur moti-
301 bus inordinatis. Nam sicut vinea recisa non minuitur, (vt ait D. Ambrosius *lib.9. in Lucam*) sed augetur, ita sancta plebs dum iugatur, erigitur, dum humiliatur, attollitur, dum reciditur, coronatur, & sicut aurum (vt ait Cassiodorus *lib.* 9. *Epistol.* 3.)
302 quo magis malleo conteritur, pretiosius euadit; sic vir perfectus, quo magis opprimitur, exaltatur. Vndè dixit Hieronymus: A cunabulis Ecclesiæ non defuit iniquitas premens, sed abundauit iustitia patiens: ferat igitur patienter vir huius sæculi mala
303 siue sit bonus, siue malus: nam si bonus fuerit dum patitur, erit ei ad cumulum gloriæ: si malus fuerit, & libenter patiatur, erit ei ad solutionem debiti. Quid ergo superest, nisi vt tibi pro more dicam non animo tristi per pœnam, quam meruisti: & si adhuc dicta non sufficiant, considera in veteri testamento patientiam Abrahæ, Iob, & Tobiæ: & in nouo patientiam Apostolorum, & aliorum martyrum, & pudebit non ferre patienter quòd illi
304 glorianter tulerunt. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

SECTIO XVI.

De exercitio hæroicæ mansuetudinis.

SVMMARIVM.

305 *Quid sit mansuetudo exponitur.*
306 *Est pars adiuncta temperantia.*
307 *Eam Christus plurimum commendauit.*
308 *Decet maximè viros perfectos.*
309 *Viri mansueti aliquid altius humana natura videntur habere.*
310 *Maximus est huius virtutis splendor.*
311 *Sine ea non dantur plures virtutes, quæ ibi numerantur.*
312 *In quo consistat hœroica mansuetudo, explicatur.*
313 *Habet mansuetudo quinque gradus:*
314 *Explicantur hi gradus.*
315 *Qui mansuetudinem habet, multum Christum imitatur.*
316 *Mansuetus plusquam homo habetur ab alijs hominibus.*

Dico 1. Mansuetudo est virtus, per quam secundùm rectam rationem affectum iræ moderamur: ita D. Thomas 2.2.q. 305
157.*art.*2. Est pars adiuncta temperantiæ: Estque ista virtus vna 306
de duabus quas Christus redemptor noster plurimum commendauit, Matthæi 11. *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* 307
Decet maximè viros perfectos, nam præter iræ moderationem, quandam animę causat immutabilitatem, & quandam immor- 308
talitatis speciem dum inter ipsa vulnera perseuerat, intemerata, viri mansueti aliquid altius natura humana videntur habere, 309
cum nec persequutionum, nec aliorum euentuum turbationibus agitantur: imò post suscepta persequentium vulnera, si animus manet tranquillus vt ad maiora sit toleranda paratus. Maximus est huius virtutis splendor: tum quia hominem conseruat in 310
hilaritate, dum persequentes sereno suscipit vultu: tum quia Christum imitatur. Eius vtilitas summa est: sine ea non datur 311
pax, charitas, amicitia, affabilitas, vel meritum. Vndè dixit Christus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram:* soli namque mites qui pacifica mentis tranquillitate perfruuntur, verè terram possidere dicuntur: reliqui verò non possident terram, sed in ea perturbantur.
Dico 2. Hœroica Mansuetudo consistit in perfecta irę mode- 312
ratione: soli enim illi possunt dici perfectè mites (vt ait Augustinus *lib.*1.*cap.*2.*de sermone Domini*) qui cedunt improbitatibus, & non resistunt, & vincunt in bono malum: habet autem mansuetudo quinque gradus. Primus est, eum qui læditur, commo- 313
ueri; sed irę impetum cùm modestia reprimere. Secundus commoueri quidem, & sine mœrore impetum compescere. Tertius 314
ob anteactas iræ victorias non commoueri. Quartus ob spirituale bonum suum lætari. Quintus cùm obliuione sui ex proximi lędentis damno dolorem, cõpassionemque concipere: Cum enim 315
homo non solùm iniuriam patienter sustinet, sed de malo proximi dolet; hi multum imitantur illam Christi mansuetudinem, qui videns ingratitudinem illius perfidæ ciuitatis eum persequentis fleuit super illam, dolens magis de illius miseria, quàm de morte quam in illa toleraturus erat: & positus in cruce pro illis, qui eum crucifixerunt, exorauit. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt:* quę cùm videret Centurio exclamauit: *Verè filius Dei erat iste:* & meritò, nam vt dicitur Ecclesiastici 13. *Fi-* 316
li in mansuetudine opera tua perfice & super hominum gloriam diligeris: perfecit Christus opus nostræ redemptionis in mansuetudine, & super hominum gloriam, vt filius Dei ab ipsis, qui eum persequebantur cognitus fuit. Vndè optimè concinnauit ille Poeta qui dixit: *Iras sustollis, si sit responsio mollis.*

SECTIO XVII.

De exercitio prudentiæ hæroicę.

SVMMARIVM.

317 *Sola prudentia, quæ ad bonum finem vitæ conciliatur, indicat, & præcipit, dicitur simpliciter prudentia.*
318 *Reperitur in solis iustis, & non in peccatoribus.*
319 *In quo consistat hæc prudentia, explicatur.*
320 *Quod sit obiectum materiale prudentiæ, exponitur.*
321 *Quod sit eius obiectum formale monstratur.*
322 *Quæ differentia detur inter obiectum formale prudentiæ, & aliarum virtutum, indicatur.*
323 *Prudentia tendit in verum practicum.*
324 *Nulla virtus pretiosior est prudentia.*
325 *Christus eam maximè suis discipulis commendauit.*
326 *Qui ad culmen hæroicum prudentiæ peruenit, adeptus fuit apicem fælicitatis, & cur!*
327 *Vir prudens est simillimus fœlicitate superis, & cur?*
328 *Hæc virtus maximè necessaria est viris contemplatiuis.*
329 *Non datur homo summè contemplatiuus, qui non sit summè prudens.*
330 *Hæc virtus præcipuè debet resplendescere in prælatis, & directoribus animarum, & cur?*

Dico 1. Prudentia, de qua hic agimus, est illa vera, & perfe- 317
cta virtus, quæ ad bonum finem totius vitæ rectè conciliatur, indicat, & præcipit, vt notat D. Thomas 2.2.q.47.*art.*13. *in corpore*, vbi dicit hanc solam simpliciter dicit prudentiam, & reperitur in iustis, non verò in peccatoribus; & istius est inueni- 318
re medium virtutum moralium; ipsaque ad communia omnia laudabilium actionum principia cognoscenda, & ad earum circumstantias dijudicandas lucem subministrat, cæterisque virtu- 319
tibus, in his quæ ad eorum finem idonea sunt, deligendis, contrarijsque repudiandis opitulatur, iuxta eundem D. Thomam 320
quæst. 47. Vndè obiectum materiale prudentiæ sunt omnes actiones hœroicæ, formale verò est honestas obiectiua ex actione medium inter excessum, & defectum tenente progerminans

321 Et licèt honestas sit etiam obiectum formale aliarum virtutum
moralium, est cùm hac differentia, quod aliarum est obiectum
322 formale, prout est bonitas quædam; respectu verò prudentiæ
prout est veritas: nam cùm prudentia sit virtus intellectus, ne-
cessariò semper tendit in verum, idque non speculatiuum, sed
323 practicum. Vndè concludendum est in thesauro illo copiosissi-
mo virtutum moralium nullam gemmam esse pretiosiorem; at-
324 que inter dotes animi Christiani Prudentiam videri donum ma-
ximum, & pulcherrimum Diuinitatis: & ideò Christus eam
325 suis discipulis maximè commendauit. *Estote prudentes sicut ser-
pentes.* Matthæi 10.

326 Dico 2. Qui ad culmen hæroicum Prudentiæ peruenit, cen-
sendus est stare in ipso felicitatis apice. Et ratio est, quia prudẽtia
attingit omne bonum potentiæ rationalis: Nam perficit volun-
tatem, dum illi subministrat vires, & robur, vt sine luctu, fa-
cile, sine ignauia, prompte, sine hæsitatione firmiter in bonum
suum, id est, honestum feratur: perficit & intellectum circa
suum obiectum, id est, verum: dum eum promptum, facilem,
& expeditum reddit ad assensum certum: & in eo firmatur, vt
non abducatur ad falsum: ergo vir consummatè prudens, est sum-
327 mè felix. Addo quòd vir prudens est simillimus felicitate supe-
ris, qui immortali felicitate fruuntur. Et ratio est, quia supe-
rorum felicitas in eo consistit, quod potentia rationalis omnibus
viribus, & modo perfectissimo tendat in bonum omni ex parte
infinitum, intellectus in verum, voluntas in bonum: sed perfe-
ctè prudens in hac vita perspicacissimè penetrat, & firmissimè
adhæret, & clarissimè intelligit verum quòd est obiectum in-
tellectus, & facillimè mouetur in honestum, quod est bonum vo-
luntatis: ergo vir prudens simillimus est superis summa felici-
tate fruentibus; ac per consequens nemo in hac vita mortali fe-
licior est viro prudente: est enim prudentia complexus omnis
perfectionis, & compendium omnis felicitatis.

328 Dico 3. Hæc virtus maximè necessaria est viris contemplati-
uis, & iis qui ad diuinam vnionem tendunt: & ratio est, quia ho-
mo accedens ad diuinam vnionem, debet habere omnes virtutes
in gradu hæroico: sed has in gradu habere non potest nisi etiam
habeat prudentiam in gradu hæroico; siquidem ipsa est auriga,
& directio virtutum moralium, & quæ illis modum, & medium
imponit: ergo hæc virtus prudentiæ maximè necessaria est viris
329 contemplatiuis. Vndè nunquam vidi hominem magnum con-
templatiuum qui non fuisset summe prudentem; præcipuè au-
tem debet hæc virtus resplendescere in Prælatis, & illis qui di-
330 rigunt animas ad vitam spiritualem: non enim poterit quis alios
rectè gubernare; nisi seipsum non rectè moderetur proprijs paf-
sionibus imperando. Vndè S. Gregorius *in moralibus* dicit quòd
non debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines be-
nè videndo præire: & maximè in obedientia erga superiores
quàm ab inferioribus erga seipsum desiderat exerceri: sed de hoc
vide latiùs N. Philippum à Trinitate *p.3.tract.2.discurs.4.art.3.*

SECTIO XVIII.

De exercitio iustitiæ hæroicæ.

SVMMARIVM.

331 *Iustitia diuiditur in legalem distributiuam, & commutatiuam.*
332 *Quid vtraque sit exponitur.*
333 *Ponitur definitio iustitia.*
334 *Hæc definitio solùm conuenit omni, & soli iustitia particulari, non verò generaliter sumptæ.*
335 *Quid sit iustitia generaliter sumpta, explicatur.*
336 *Exercitium hæroica iustitia est maximè necessarium viris perfectis in statu intima vnionis constitutis.*
337 *Ponitur medium quo iustitia seruari debet.*
338 *Vir perfectus, qui ad statum vnionis peruenit, debet hæroicam iustitiam exercere quoad omnes suas partes.*

331 PRo huius sectionis intelligentia suppono iustitiam quatenus
est vna ex virtutibus cardinalibus diuidi in legalem, distri-
butiuam, & commutatiuam: ita D. Thomas *2.2.q.58.art.5. &
q.61.art.1.* & nos *suprà* diximus. Legalis est, per quam omnium
virtutum actus ad bonum commune ordinantur: Distributiua
332 dirigit distributionem communium bonorum in partes Reipu-
blicæ: Commutatiua verò dirigit multos actus inter priuatas
333 personas: ita idem D. Thomas *q.61.art.1.* Definitur autem: est,
& perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi: ita D.Tho-
mas *2.2.q.8.art.1.* Hæc autem definitio solùm conuenit omni, &
334 soli iustitiæ particulari: nam iustitia generaliter sumpta est om-
nis virtus, seu, vt dicit statum virtutum aggregatione perfe-
335 ctum: & de hac loquitur Christus, quando dixit discipulis suis:
nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phari-
sæorum, non intrabitis in regnum cælorum: & secundùm hanc
iustitiæ intelligentiam qui omnibus est virtutibus ornatus, di-
citur iustus ad instar S. Ioseph, de quo scriptum est: Ioseph au-
tem cùm esset iustus, id est secundùm omnem virtutem perfe-
ctus. His suppositis

Dico 1. Exercitium hæroicum virtutis iustitię quoad omnes 336
suas partes quas supra retulimus, maximè est necessaria viris per-
fectis in statu intimæ vnionis constitutis, qui cùm proximo de-
bent inculpabiliter, & admodum pacificè commorari; propte-
rea similibus loquens Spiritus Sanctus ait, Ecclesiastici 4. *Pro
iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iusti-* 337
tia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Vt autem instruat de
medio quo iustitia seruari debet per exclusionem occasionum,
quibus solet violari, subdit: *Noli citatus esse in lingua tua, &
inutilis, & remissus in operibus tuis: noli esse sicut Leo in domo tua,
euertens domesticos tuos & opprimens subiectos tibi.*

Dico 2. Vir perfectus qui ad statum vnionis intimæ peruenit, 338
debet, hæroicam iustitiam exercere quoad omnes suas partes
quas supra retulimus. Vndè titulo iustitiæ legalis, debet per-
fectissimè legem obseruare, & consequenter in lege Domini die
ac noctè meditari quantum patitur humana fragilitas. Titulo
autem iustitię particularis sic debet in Reipublica versari, quod
si bonorum ipsius communium fuerit distributor, non attendat
ad carnem, & sanguinem, aut ad amicitiam, sed tantùm ad cu-
iusque meritum, & ad ipsius Reipublicę bonum: in communi
verò societate sic se gerat quòd nullam etiam minimam proximo
iniuriam inferat, vel cogitatione vel verbo, vel opere; sed vni-
cuique reddat quòd suum est: quod si reddendæ seu exercendæ
iustitiæ vindicatiuæ perficiatur, sic puniat scelera cùm ratio iu-
stitiæ dictauerit, quod Reo ex intimis charitatis, & commise-
rationis præcordijs tenere compatiatur; & sic hæc ita exercue-
rit, intelligat se apicem iustitiæ, siue hæroicum gradum illius
consecutum fuisse. De hac virtute plura possem referre exempla,
sed quia obuia in vitis Sanctorum, illa omitto.

SECTIO XIX.

De exercitio misericordiæ hæroicæ.

SVMMARIVM.

339 *Misericordia quid respiciat vt obiectum, exponitur.*
340 *Hæc virtus maximè Deo competit.*
341 *Qui multum de Deo participant, debent maximè hac virtute pollere.*
342 *Viri perfecti, & in statu vnionis exercent misericordiam.*
343 *Quæ sint opera misericordia corporalis, proponuntur.*
344 *Quæ sint opera misericordia corporalis, afferuntur.*
345 *Quæ sint opera misericordia spiritualis, proponuntur.*
346 *Opera misericordia acceptat Deus, vt sibi specialiter facta.*
347 *Opera misericordia si fuerint perfecta, erunt actus hæroici misericordia.*
349 *Qui illos exercent, maximè sunt similes Patri cælesti.*

DIco 1. Misericordia alienam respicit miseriam, vt suble- 339
uandam tanquàm suum formale obiectum. Vndè qui mise-
ricordiæ vult colere exercitium, debet statim ac proximi aduer-
tit miseriam, ei quantum posset ex visceribus Christianę chari-
tatis compati, & de ea subleuanda cogitare. Hæc virtus maxi-
mè Deo competit: Vndè in Scriptura dicitur: Et miserationes 340
eius super omnia opera eius. Qui multum de Deo participant, vt 341
sunt hi qui diuinę vnioni intendunt, debent maximè hac virtu-
te pollere, vt faciebat Sanctus Iob qui de se dicebat: *Sub infantia
creuit mecum miseratio, & de vtero matris mea egressa est mecum.*

Dico 2. Viri perfecti agnoscentes naturam Dei misericordis 342
in statu vnionis intimę, eisque conformari desiderantes erga om-
nes, præsertim peccatores, misericordiam exercent. Opera au-
tem misericordiæ corporalia, sunt: esurientes potare, nudos 343
vestire, peregrinos excipere, visitare ægrotos, captiuos redime-
re, mortuos sepelire. Opera verò misericordiæ spiritualis sunt
ignorantes instruere, peccantes corrigere, consolari mœstos, 344
consilium dare dubitantibus, patienter iniurias ferentibus of-
fensas remittere, pro salute proximi orare. Hæc opera miseri-
cordiæ quasi sibi specialiter facta acceptat dominus, quod ope- 345
rantem debet maximè ad operandum animare: quæ si fiant per-
fectè, procul dubio erunt heroici actus misericordiæ: & qui il-
los exercent patri cælesti, ad quòd suos prouorat Christus, Lucæ 346
2. *Estote ergo misericordes, sicut pater vester misericors est.* Sed de 347
his vide latiùs N. Philippum à Trinitate *p.3.tr.2.discur.4.art.5.*

SECTIO XX.

De exercitio simplicitatis hæroicæ.

SVMMARIVM.

348 *Simplicitas est maximè necessaria humana societati.*
349 *Est virtus viris perfectis maximè conueniens.*
350 *Qui transacta iniuria iram abijciunt, sunt simplices sicut columba, & cur?*
351 *Simplicitas est conflatum perfectionum.*
352 *Simplicitas dicitur innocentia, & cur?*
353 *Est compendium bonarum actionum.*

34 Sim-

354 *Simplicitas in ſummo eſt candor animi.*
355 *Viri perfecti debent ſimplicitatem ſummo ſtudio exercere.*
356 *Debent æquiuocationes fugere.*
357 *Vir perfectus quæ habet in ore, debet habere in corde.*
358 *Vir ſimplex debet idem ſentire de alijs.*
359 *Refertur quoddam notabile ſimplicitatis exemplum.*
360 *Simplicitas à mundo fatuitas iudicatur; à Deo tamen vera ſapientia reputatur.*
361 *Sapientia mundi vera ſtultitia eſt, & cur?*

348 DIco primò. Simplicitas, ſeu ſinceritas, candor mentis, aut
veritas eſt humanæ ſocietati plurimum neceſſaria, &
349 viris perfectis maximè conueniens: ſimplicitas namq; oſtendit
animum non effuſum in multa, nec diſtractum in res externas;
350 denotat lenitatem animi, neſciam iniuriæ referendæ, coniun-
ctam cum quadam naturæ bonitate, qua quis egerrimè induci-
tur, vt de alio ſuſpicetur: vnde qui tranſacta iniuria iram abij-
ciunt, nec in aliquo pectoris receſſu recundunt mœrorem, dicun-
tur ſimplices, ſicut columbæ: nam, vt ait Cyprianus de vita Ec-
351 cleſiaſ. Columba eſt animal ſimplex, & lætum non felle ama-
rum; non moribus ſæuum, non congium laceratione violentum:
itaq; ſimplicitas eſt quoddam perfectionis conflatum, eximiæ
vitæ ratio, omni decore & venuſtate concinna, coram Deo pre-
352 tioſa, quam etiam vno verbo dicimus innocentiam: ſiquidem
abeſt ab animo ſcelus, à corde vindicta, cupiditas ab ore, loquen-
353 di calliditas, à moribus duplicitas: eſtq; compendium omnium
354 bonarum actionum. Tandem candida ſimplicitas in ſummo eſt
candor animi, qui candor non fucatus eſt, nec fictæ frontis im-
mune teſtorium, ſed ab ipſo manans animo, ab omni fuco, &
ſimulatione alienus.
355 Dico 2. Viri perfecti qui ad ſtatum vnionis intimæ peruene-
runt, debent ſanctam hanc virtutem ſimplicitatis, ſinceritatis,
356 candoris, aut veritatis ſummo ſtudio exercere. Vnde non ſo-
lum aperta mendacia, & manifeſtas ſimulationes ſumma de-
bent vitare diligentia, ſed etiam quaſcumque æquiuocationes:
eſto enim aliquando licitè dicantur, plurimum tamen chriſtia-
næ repugnant ſimplicitati, & candori, ſi frequens fuerit ea-
357 rum vſus; qui enim verè in ſeipſo ſincerus eſt, interrogatus ſem-
per vera denunciat: & quamvis non omnia quæ habet in corde
debeat habere in ore; cuncta tamen quæ habet in ore, debet
etiam habere in corde: & ſemper res dicit, vt ſe habent; niſi
ſecreto naturali, vel pœnitentiæ ſigillo ad ſilendum teneatur.
358 Dico 3. Vir perfectè ſimplex ſicut neſcit ſimulationem aut
duplicitatem vel mendacium dicere, idem credit de alijs: vnde
359 refertur de D. Thoma Aquinate quod cum multum credulus
appareret, vocatus à ſocijs, vt videret bouem volantem, ſtatim
360 accedit, ſed de ſimplicitate ſua deriſus, reſpondit ſe malle cre-
dere bouem volare, quàm religioſum mentiri: ſententia ſanè
361 digna D. Thomæ: quæ enim à mundo fatuitas iudicatur, à Deo
verò ſapientia reputatur: è contra verò ſapientia mundi vera
ſtultitia eſt: vt dicit Paulus: *Sapientia huius ſæculi coram Deo ſtultitia eſt*. Poſſent adductis virtutibus aliæ plures adiungi: pu-
ta, gratitudo, fortitudo, & aliæ; ſed quia frequentius eſt, &
magis reſplendens adductarum exercitium, ideò dicta ſufficiunt
ſuppoſitis his quę *tract. 3. diſp. 2.* diximus de virtutum acquiſitio-
ne: ſingulas namq; viri perfecti in gradu hęroico ſuis tempori-
bus exercent: quia, vt iam dictum eſt, virtutes ſunt ita connexæ
quod vna perfecta ſecum trahat alias, & hęroicum vnius exer-
citium ad alias exercendas moueat.

DISPVTATIO IV.

De ſpeciali vnione animæ cum Deo tam ſecundum partem cognoſcitiuam, quàm ſecundum partem affectiuam in matrimonio ſpirituali.

SECTIO I.

In ſtatu vnionis intimæ Deus inijt ſponſalia cum anima.

SVMMARIVM.

362 *Vnio fruitiuæ duplici gradu gaudet.*
363 *Alter vocatur ſponſatio ſpiritualis: alter matrimonium ſpirituale.*
364 *Quid ſit ſponſatio ſpiritualis declaratur.*
365 *Datur duplex vnio cum re amata; alia ſecundum rem, alia ſecundum affectum.*
366 *Sponſatio non conſiſtit in vnione affectus, ſed in vnione reali, non per modum habitus, ſed per modum actus.*
367 *Probatur ratione.*
368 *Quando anima Deo deſponſatur, nihil ſentit: & quomodo hoc accidat?*
369 *Hæc vnio ſponſalitia ad ſummum durat per dimidiū horam.*
370 *Poſt tranſactam hanc vnionem anima ad ſe rediens eam iterum nimium deſiderat.*
371 *Deus ei iterū demonſtrat faciem ſuam, & iterum ab ea recedit.*
372 *Deus ab ſponſa aliquando recedit eo quod ſponſa plus nimio vacat vberum dulcedini vix memor ipſius ſponſi.*
373 *Videns ſponſus ſponſam iam purgatam eam iterum vocat.*
374 *Curſus ſponſæ ad ipſum ſponſum terminatur: & quomodo?*
375 *Videns ſponſus deſiderium ſponſæ eam ad ſtatum matrimonij ſpiritualis vocat: & quomodo?*

DIco primò. Hæc fælicisſima vnio fruitiua, in qua Deus ipſe 362
per oſculum, & amplexum vnitiuum clarè percipitur,
ac deguſtatur, duplici quidem gradu gaudet. Alter vocatur 363
ſponſatio ſpiritualis: alter matrimonium ſpirituale. Sponſatio
eſt quædam actualis vnio cum Deo per realem habitationē Dei,
non in centro animæ, hoc enim proprium eſt matrimonij ſpiri-
tualis: vt ait N. M. S. Thereſia *Manſione 7. cap. 1. & 2.* ſed in ſupe- 364
riori parte animæ. Pro quo ſciendum eſt dari duplicem vnionē
cum re amata, vt ait D. Th. 1. 2. q. 28. *art.* ... Vna ſecundum rem, 365
vt cum amatus adeſt amanti; alia vero ſecundum affectum. Pri-
mam vnionem facit amor effectiuè: ſecundam facit formaliter
ſe ipſo: quia ſine affectu non eſt amor. Quod ergo dicimus eſt 366
quod ſponſalia non conſiſtunt in vnione affectus: nam hæc com-
munis eſt omnibus illis qui ſunt in charitate, ſed conſiſtit in
vnione reali quæ fit per illapſum Chriſti in anima, non in cen-
tro illius, ſed in ſuperiori illius parte, non per modum habitus,
ſed per modum actus. Ratio eſt, quia vnio quæ datur in ſponſa- 367
libus, non omnino perfecta eſt per modum habitus, ſed eſt quæ-
dam vnio inchoata, & imperfecta, vt ait Valgornera *in quæſt. proœmiali art. 9. num. 11.* Sed talis eſt hæc vnio realis, quæ non
eſt per modū habitus: ergo in illo conſiſtunt ſpōſalia ſpiritualia.
Hinc fit quod cum in ſponſalitio non fiat totalis transforma- 368
tio animæ cum Deo, ſed tantum anima adducatur ad illius rea-
lem præſentiam, & amplexum, quando anima cognoſcit ſe ad
Deum approximari, & iam amoris brachijs à Deo adſtringi, eiq;
vniri, nihil omnino ſentit: quia tunc omnes potentiæ concupi-
tæ, & abſorptæ manent, & anima quaſi cœca, muta, ac ſine vllo
interiori ſenſu videtur remanere; ita vt pro tunc nulla ratione
poſſit ſentire, aut intelligere quale, aut quantum ſit illud bonum
quo fruitur: ita S. M. N. Thereſia *Manſione 6. cap. 4.* vbi ait, quod
quando hoc ſponſalitium celebratur, anima extra ſe rapitur, &
manet abſq; ſenſibus: quia ſi ſentiret ſe eſſe Deo vnitam, & præ-
ſentem Diuinæ maieſtati, forte è vita diſcederet: Et ratio eſt,
quia illa magna delectatio, qua anima ex præſentia, & amplexu
Dei perfunditur, eam abſorbet; & licet intellectus velit totali-
ter occupari ad concupiſcendum aliquid ex hoc quod ſentit;
cum tamen ad hoc eius vires ad hoc non pertingant, ſic manet
attonitus: quod ſi non deficiat omninò, ſaltem non aduertit an
manus vel pedes moueat; ſicut dicere ſolemus de aliquo qui ca-
dens in deliquium quaſi mortuus apparet. Hic aqua gratiæ re-
plet animam, ita vt nec vlterius procedere poſſit, nec regredi
vellet, & maxima fruitur gloria: apparet quaſi quis moribundus
expectans mortem, quam multum deſiderat anima: ſiquidem hic
ſummo, & indicibili profuſa gaudio mori rebus mundanis, &
Deo frui videtur: nec tunc ſcit anima quid agat.
Dico 2. Cum hæc vnio ſponſalitia non plurimum duret, ſed 369
vix ad mediam horam pertingat (vt ait N. M. S. Thereſia *cap. 8. vita ſua*) anima ad ſe reuerſa diuina illa familiaritate, & ample-
xu Dei animata iterum atq; iterum ad oſculū præteritum ſpon-
ſi aſpirat, dicendo cum ſponſa Canticor. 1. *Oſculetur me oſculo* 370
oris ſui: hoc eſt, ardentisſimo amore deſiderat illius præſentiam,
& amplexum. Deus autem videns hanc animæ anxietatem ite- 371
rum oſtendit ei faciem ſuam, & ei oſculum porrigit: & ne deſi-
derio labeſcat guſtu ſuæ ſuauitatis lenit, & dum ſuam præſen-
tiam ei iterum exhibet, & eam ad maius dilectionis oſculum
aſcendit: ſic multoties ſponſus ab ſponſa recedit, vel ad ſedulita-
tis experimentum, vel ad amoris probationem, vel ad augmentū
meriti. Vnde ſponſa ait *Canticorum 3.* In lectulo meo per noctes
quæſiui, quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni:
his animę diligentijs quærendi, & inueniendi ſponſum declara-
tur quantum ferueat illius amore, & quanta in eius præſentia
fruebatur ſuauitate, & lætitia.
Dico 3. Contingit etiam aliquando quod ſponſus ab ſponſa re- 372
cedit, eo quod ſponſa plus nimium vacat vberum dulcedini, vix
memor ipſius ſponſi, quem tunc non purè propter ſeipſum, ſed
propter perceptam voluptatem inquirit. Vnde non eum ſimpli-
ci amore amicitiæ complectitur, ſed mixto amore concupiſcen-
tiæ in eo delectatur; & ideò ab ea recedit ſponſus, vt inſtruatur
quod in via parcè eſt voluptate fruendum, & ad voluptatis au-
thorem ociſſimè properandum. Vnde Deus ſponſam aliquali-
ter hoc modo malè affectam purgat, non tam aqua tribulatio-
num, & tentationum, ſed igni amoris afflictiui propter ab-
ſentiam dilecti.
Dico 4. Videns ſponſus animam iam purgatam eam iterum 373
vocat Canticorum 4. *Veni de Libano ſponſa mea:* hoc eſt, veni de-
albata candore omnium virtutum: Libanus enim interpretatur
dealbatio vel candidatio. Ipſa verò clamat ad ſponſum. *Trahe me poſt te, curramus in odorem vnguentorum tuorum*, Cant. 1. hoc
eſt, Trahe me ad te non amore concupiſcentiæ, ſed amore
amicitiæ: non enim anima Deum ſequi poteſt, niſi trahatur:
quia

quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Vnde anima cognoſcens ſuam infirmitatem, & videns ſuis meritis nihil poſſe agere, poſtulat vt Deus auxilijs diuinæ gratiæ eam ad ſe trahat vt cum eo maneat, & ei adhæreat: non trahitur inuicta, ſed volens ſponſa, cum trahi petat: tanta ſiquidem eſt ſponſi trahentis, & potentia, & ſuauitas, vt cum ſponſa trahitur, non tantùm voluntate, ſed etiam voluptate trahatur, vt mirè probat Auguſtinus tum authoritate cuiuſdam Poetæ dicentis: *trahit ſua quemque voluptas:* tum experientia; nam ſi puer oſtenſis nucibus ſponte trahitur, cur oſtenſa veritate Deus animam liberè, & ſponte ſequentem non trahet? Trahi ergo deſiderat ſponſa ab ſponſo; quia ſequi non poteſt Deum giganteis paſſibus currentem, ſalientem montibus, & tranſilientem colles, & propterea rogat ſe trahi.

374 Dico 5. Curſus ſponſæ qui eſt diuinæ tractationis effectus, ad ipſum ſponſum terminari debet, vt ipſo tandem apprehenſo quieſcat, & delitiosè eo fruatur: Vnde paulo poſt, ait ſponſa: *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubas in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuarum:* vult namq; dilecti ſponſi ſpretis omnibus alijs perenni conſortio frui; & ideò non amplius eum currentem, ſed paſcentem, & cubantem in meridie videre properat. Vnde videtur dicere. *Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* Nullius alterius conſortio ſatiari poſſum, quia nec creata viſibilia, nec cæleſtia beatorum commercia me deſolatam recreare poſſunt: ſolus enim ſponſi aduenientis illapſus intimus deſiderium meum complet, & mentem quietat. Vnde ſoli Deo vacare ſtudet. Vnde Canticor. 8. ait: *Quis mihi det te fratrem meum ſugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foras, & deoſculer te, & iam me nemo deſpiciat?* Quaſi diceret: Quis te mihi reddet, vt te fæliciter frui valeam foris; ſcilicet de tot tantiſq; tumultibus vel etiam de corpore mortis huius libera, & deoſculer te feruentiſſimo videlicet amoris actu tibi tam arctè inhærendo, vt ſit inter ſpiritum tuum ac meum, ſicut inter oſculantia ſe corpora mutuus contractus?

375 Dico 6. Videns pijſſimus Deus huius ſponſæ deſiderium eam, *Canticorum* 2. ad delicias ſatietatis ſuæ, & ad ſtatum matrimonij ſpiritualis poſt tot hyemis rigores, ac tempeſtates vocat dicendo: *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni; iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit:* hoc eſt, ſurge in altiora, vt columba in nidum, conuola per charitatis incrementa, formoſa decore virtutum, iam laborum hyems tranſijt, imber dolorum, & lacrymarum abijt, & receſſit quando, & culpæ frigus mentis germen ſuffocabat, & vehementis diabolicæ incurſionis imber cordis fœcunditatem deuaſtabat, iam facies terræ flante Auſtro Spiritus ſancti, eamq; calefaciente mutata eſt. Vnde flores apparuerunt in terra noſtra, ſcilicet, actus ordinati, & aſpectu pulchri in anima tua, conſiti, & cæleſtium ſplendores gratiarum: tempus putationis aduenit: hoc eſt, tempus in quo ſpirituale matrimonium celebrabitur.

SECTIO II.

De altiſſimo gradu orationis, qua anima vnitur Deo in matrimonio ſpirituali.

SVMMARIVM.

376 *Datur matrimonium ſpirituale inter Deum, & animam ſanctam.*
377 *Probatur ſanctorum Patrum authoritate.*
378 *Hoc matrimonium in cælo conſummatur.*
379 *Hoc matrimonium eſt ad inſtar matrimonij rati quod adhuc diſſolui poteſt.*
380 *In principio illius oſtendit Deus animæ per viſionem imaginariam ſuam humanitatem.*
381 *Non oſtendit ei Deus ſuam eſſentiam, ſed adhuc eſt in caligine.*
382 *Per gratiam, & charitatem inter Deum, & hominem perfectiſſima amicitia conſtituitur.*
383 *Amicitia ſpiritualis perfectiſſima petit ex ſe intimam Dei præſentiam in homine per realem exiſtentiam intra illum.*
384 *Ex vi illius Deus in homine manet, vt protector, & director eius eſt.*
385 *Ex vi illius manet Spiritus Sanctus in homine, vt in amico cui intimè vnitur, ſumma veneratione colendus.*
386 *Deus per hanc vnionem eſt ſpecialiter in homine, ſicut cognitum in cognoſcente, & amatum in amante.*
387 *Quomodo id debeat intelligi declaratur.*
388 *Probatur id exemplo Beatorum.*
389 *Perfecta amicitia poſtulat præſentiam realem amati.*
390 *Amor cauſat vnionem realem, & affectiuam.*
391 *Realem cauſat affectiuè; vnionem verò affectus formaliter, & quomodo.*
392 *Matrimonium ſpirituale non conſiſtit in ſola vnione reali qua gratia unit animam Deo, ſed eam ſupponit.*
393 *Addit ſpecialem vnionem per illapſum Dei in potentias animæ, & quomodo?*
394 *Præſentia realis Dei in anima per gratiam eſt communis omnibus iuſtis.*
395 *Quid addat vnio matrimonij huic præſentiæ exponitur.*
396 *Quando anima perueniat ad gradum, in quo fit matrimonium, declaratur.*
397 *Quando perueniat ad gradum in quo fiunt ſponſalia exponitur.*
398 *In matrimonio ſpirituali eſt anima Deo ſpecialiter vnita.*
399 *Declaratur id quodam exemplo.*
400 *Hoc matrimonium non eſt conſummatum vt in patria, ſed adhuc diſſolui poteſt ex defectu animæ.*
401 *Matrimonium ſpirituale conſiſtit in vnione reali, quæ fit per illapſum Chriſti in animæ centro, non per modum actus, & tranſeunter, ſed permanenter per modum habitus.*
402 *Probatur ratione.*
403 *Maior eſt vnio, quæ datur in matrimonio ſpirituali, quàm in ſponſalitio ſpirituali.*
404 *Ponitur prima differentia inter ſponſalitia, & matrimonium ſpirituale.*
405 *Ponitur ſecunda differentia inter ſponſationem, & matrimonium ſpirituale.*
406 *In hoc ſupremo gradu matrimonij ſpiritualis aliquid ſingulare reperitur, quod non eſt in alijs gradibus, etiam ſponſalitij, ſpiritualis.*
407 *Quid hoc ſingulare ſit, explicatur.*
408 *Quid in hoc ſublimi ſtatu Deus animæ cõmunicet, declaratur.*
409 *Quæ munera ſponſus in hoc matrimonio tribuat ſuæ ſponſæ ſpirituali declaratur.*

PRo huius ſectionis intelligentia ſuppono dari matrimo- 376
nium ſpirituale inter Deum, & animam ſanctam: & præter 377
quam quod hæc veritas probatur ex varijs Scripturæ locis, quos
ſectione præcedenti retulimus: probatur etiam authoritate Sanctorum Patrum: ſic enim aſtruit Bernardus *Serm. 9. & Serm. 83.* vbi ait: *Talis conformitas maritat animam Verbo, ſi perfectè diligit, nupſit.* Idem aſſerit Ricardus de S. Victore *in cantica c. 8.* N. M. S. Thereſia *Manſione 7. c. 1. & 12.* & alij innumeri. Hoc autem ma-
trimonium tantùm perfectè in cælo conſummatur; vbi anima 378
Deo penitus indiſſolubili nexu coniungitur: cũ tamen hæc vnio
qualiſcumq; diſſolui poſſit, vnde hoc matrimonium in hac vita 379
eſt ad inſtar matrimonij rati, quod adhuc diſſolui poteſt: dum tamen illud durat, ſponſus ſæpè ſponſam inuiſat, non quidem ſuã faciem ei manifeſtando, ſed ſpeciali tactu interno dulcorem ſuũ
ei communicat, vt ait Ricardus, ſed decorẽ ſuum non oſtendit. 380
In principio ei oſtẽdit ſuam humanitatem in aliqua viſione imaginaria, vt benè intelligat, & non ignoret donum tam ſublime,
vt ait N. M. S. Thereſia *Manſione 7. c. 2.* Deniq; ſuauitas eius ſen- 381
titur, ſed eſſentia Dei non cernitur: adhuc enim eſt caligo in circuitu eius, adhuc tronus eius in columna nubis. Et quamuis appareat in igne, magis tamen in igne accendente, quàm illuminante: accendit namq; affectum, ſed non illuminat intellectum: in hoc itaq; ſtatu anima dilectum ſuum ſentire poteſt, ſed videre non poteſt: & ſi videt, videt quaſi in nocte, videt velut ſub nube, videt deniq; per ſpeculum in ænigmate; non autem facie ad faciem, vnde & dicit: *Illumina faciem tuam ſuper ſeruum tuum.*

Vt autem hæc melius elucеſcant, ſuppono ſecundo quod per 382
gratiam, & charitatem (vt ait Suarez *de Deo lib. 12. c. 5. nu. 13.*) perfectiſſima quædam amicitia inter Deum, & hominem conſtituitur. Amicitia verò ex ſe petit vnionem inter amicos, non
ſolum per conformitatem affectuum, ſed etiam per inſeparabi- 383
lem præſentiam, & coniunctionem quoad fieri poſſit. Vnde amicitia perfectiſſima, & maximè ſpiritualis, ac diuina ſuo iure ac debito poſtulat intimam Dei præſentiam in homine: quem ſibi hoc modo amicum conſtituit per realem exiſtentiam intra ipſũ ex vi talis amicitiæ: ita vt quamvis alio titulo ibi non eſſet, hic ſufficeret: quia verò hæc vnio ita eſt amicitiæ, vt tamen non ſit omninò inter æquales, ſed cum debita proportione; ideò ex vi illius manet Deus in homine, vt protector, & director eius, cuius
Deus curam gerit non ſolum titulo generalis prouidentiæ ſuæ, 384
ſed peculiari amicitiæ titulo. Deniq; quia in hac amicitia ſemper habenda eſt ratio Diuinæ maieſtatis; ideò ita ex vi illius ma-
net, Spiritus Sanctus in homine, vt in amico cui intimè vnitur, 385
vt ſimul maneat ibi tanquam amicus, ſumma reuerentia, & veneratione colendus: adeòque manet etiam ibi præſens, tanquam in templo viuo, quod ipſe ſibi ornat, & præcipit per dona creata, vt in illo, & ab illo adoretur.

Nec hic ſenſus alienus eſt ab illo, quod D. Th. *1. p. q. 8. art. 3. &* 386
q. 43. art. 3. Scilicet, Deum eſſe ſpecialiter in creatura rationali, ſicut cognitum in cognoſcente, & amatum in amante quod nos etiam cum D. Th *ſuprà* diximus *hoc tract. diſp. 1. nu. 8.* Nam per
gratiam, & charitatem (vt ait Suarez *ſup. n. 14.*) manet Deus in 387
anima vt obiectum cognitum, & amatum, non vtcumq; ſed per modum amici intimè dilecti, qui non vtcumq; obiectiuè dicitur eſſe in amante, ſed tanquam bonum intimè præſens, & intra ipſum amantem exiſtens, vt eum peculiariter cuſtodiat, &

regat,

regat, & ab eo in corde ſuo colatur, & adoretur : quod poteſt
declarari exemplo Beatorum:Nam ex vi luminis gloriæ habent
Deum peculiari modo in ſuis mentibus præſentem in ratione
obiecti viſibilis, intime quodammodo vnitum ipſis beatis : vt
per ſeipſum, & abſq; alio medio videatur: vbi lumen gloriæ non
facit quidem per ſeipſum nouam vnionem phyſicam inter Deũ
& intellectum: vt eo modo dicatur illum facere præſentem, eſt
tamen talis diſpoſitio, quæ natura ſua poſtulat talem præſen-
tiam, etiam præciſa ratione immenſitatis: eodem ergo modo
gratia,& charitas eſt ſimilis diſpoſitio tituloamicitię,quo Deus
intimè eſt præſens realiter vnitus animabus iuſtorum, vt *ſuprà*
diximus.

389 Iuxta ergo hanc doctrinam perfecta amicitia, qualis eſt illa
quæ per gratiam, & charitatem habetur inter Deum, & ani-
mam, poſtulat vnionem inter amicos, non ſolum per conformi-
390 tatem affectuum, ſed etiam per præſentiam inſeparabilem,quã-
tum poſſibilis eſt in hac vita: & licet vtramq; vnionem realem,
ſcilicet, & affectiuam cauſet amor, diuerſo tamen modo illas
cauſat: nam realem cauſat effectiuè,quia ſemper mouet amantẽ
appetere, & quærere pręſentiam amati : vnionem verò affectus
afficit amor formaliter, ſiquidem ipſe amor eſt ipſa vnio,& vin-
culum, & nodus quo in vno vniuntur affectus ſic ſe amantium:
ita D.Thom.1.2.*q.*28.*art.*1. vbi explicans Dionyſium ait: Amor
391 duplicem vnionem facit realem, & affectiuam : & priorem di-
cit eſſe cum amatum præſentialiter adeſt amanti : & hanc, in-
quit, facit amor effectiuè, quia mouet ad deſiderandam,& quæ-
rendam præſentiam amati, quaſi ſibi conuenientis : affertq; Au-
guſtinum *lib.8.de Trinitate c.* 10. dicentem quod amor eſt velut
iunctura duo aliqua copulans, vel copulare appetens ; & expo-
nit D.Thom. quod dicit *copulans* referri ad vnitatem affectus ;
quod dicit copulare appetens pertinere ad vnionem realem :
quia ergo Deus perfectè amat quos ſanctificat ; & quia quod in-
tendit, aſſequi poteſt, ideò ex vi talis amoris animæ vnitur ſe-
cundum præſentiam realem.

392 Tertiò ſuppono Matrimoniũ ſpirituale non conſiſtere in ſola
vnione reali, qua gratia vnit animam Deo ; ſed eam ſupponit,
& addit ſpecialem vnionem Dei ad intellectum, & voluntatẽ:
393 quod (vt *ſuprà* diximus) fit per illapſum Dei in huiuſmodi po-
tentias, non per præſentiam realem obiecti in ſe intuitiuè co-
gnitam per modum ſpeciei, vt habent Beati,ſed per realem prę-
ſentiam obiecti non in ſe intuitiuè cogniti, ſed tantùm experi-
mentaliter per indicia : vt diximus *tract.4.diſp.1.ſect.2.num.* 16.
394 Et ratio eſt, quia hæc præſentia realis Dei per gratiam in ani-
ma eſt communis omnibus iuſtis : non ergo in illa poteſt conſi-
ſtere matrimonium ſpirituale, quod Deus inijt cum perfectiſ-
395 ſimis animabus. Ad matrimonium ergo aliquid vltra requiri-
tur. Hoc autem nihil aliud eſt, quàm ſpecialis præſentia rea-
lis, qua Deus fit præſens intellectui, & voluntati contemplan-
tis: hoc autem fit hoc modo. Poſtquam anima per gratiam veluti
deificata eſt, & Deo ſimilis per illius naturæ participationem
ipſa gratia per habitus infuſos virtutum, qui dimanant ab ipſa,
ſicut vires ab eſſentia,perficit potẽtias,vt faciant ſuos actus per-
fectos in operatione, ſpecialiter cognitionem, & amorem : vnde
alij ſumunt valorem, & perfectionem : & quò magis gratia in
anima augetur, creſcit, & radicatur, eò creſcunt cognitio, &
amor:Quando igitur amor peruenit ad gradum perfectiſſimum,
quem D.Thom. cum D.Bernando vocat, in quo facit ſtringere
indiſſolubiliter, tunc celebratur matrimonium ſpirituale.

396 Nam, vt ait D.Thom.ibi,qui ſtringit, tenet; & qui tenet,tan-
git, & qui tangit non diſtat, ſed miro, & indiſſolubili modo ra-
pit, & rapitur,tenet,& tenetur,ſtringit & ſtringitur;& vna vni
per amoris copulam ſociatur : amor enim (vt ait Dionyſius) eſt
copula amantis cum amato: copulat namq; animam Deo, crea-
turam creatori, finitum infinito. In hoc autem gradu amoris ef-
fectiui, vt ait *ibi* D.Thom quidam ſunt hoſpites, & tranſitorij;
quidam verò incolę,& manſionarij:hoſpites ſunt qui eunt,& re-
deunt:manſionarij ſunt qui indiſſolubiliter ſtringuntur:vt fecit
ſpōſa quando dixit: *Inueni quem diligit anima mea,tenui eū,& non
dimittam:* in quibus verbis D.Thom. clarè vt vides, ponit ſpon-
ſalitium, & matrimonium ſpirituale : nam tam ſponſalitium,
quàm matrimonium ſupponunt hanc præſentiam realem Dei
in anima per gratiam, & inſuper præſentiam illius realem po-
tentijs intellectus,& voluntatis,per altiſſimam cognitionem,&
397 amorem; ſed ſponſalitium fit tranſeunter(vt *ſuprà* diximus)per
modum hoſpitis, qui accedit, & recedit: Matrimonium verò fit
habitualiter, & permanenter per modum habitus: Nam licet
intellectus non ſemper ſit in actuali contemplatione vnitus
398 Deo, nec voluntas in actuali amore (vt *infrà* dicemus) eſt ta-
men intellectus veluti habitualiter vnitus quatenus re ipſa ha-
bet Deum præſentem: ſicut homo qui eſt in quadam domo cum
altera perſona, ſi claudatur feneſtra, non illum videt, benè ta-
399 men ſentit ibi alterum eſſe: vt ait N.M.S. Thereſia *Manſione 7.
cap.*1.Sic ergo ſe habet intellectus in hoc matrimonio.

Verum quidem eſt,quod non eſt ſemper in actuali cognitio-
ne, & contemplatione, & amore Dei, ſed quamvis illum ali-
quando non videat,nec amet actu; habitualiter tamen illum ſe-
cum ſentit, & intelligit ſibi eſſe præſentem; nec per hoc quod
ad alia opera virtutum diſtrahatur, amittit hanc præſentiam,
ſed in quocumque opere bono eam ſentit. Vnde dicebat ſponſa:
Ego dormio, & cor meum vigilat: ſiue enim comedat, ſiue bibat,
ſiue alia opera virtutum faciat, ſemper ſentit hanc præſentiam
Dei in centro animæ, & ſibi vnitam : eſt enim iſte amor quan-
tum eſt ex parte Dei indiſſolubilis : & ſolum ex defectu animæ
amitti poterit : non enim eſt matrimonium conſummatum, vt
in patria, ſed adhuc ex culpa hominis diſſolui poteſt: vnde ait N.
M.S.Thereſia Manſione 7.cap 1. *Pareceruos ha que ſegundo eſto no* 400
*anda la alma en ſi, ſinon tan embebida que no puede atender à nada,
anda mucho mas que antes en todo lo que es ſeruitio de Dios y en fal-
tando las ocupationes ſe queda con aquella agradabel companhia ſi
no falta & alma à Dios, el iamas faltara à mi parecer:* His ſup-
poſitis

Dico primò. Matrimonium ſpirituale conſiſtit in vnione rea- 401
li, quæ fit per illapſum Chriſti in centro animæ, & in illius po-
tentias intellectus, & voluntatis modo explicato, non per mo-
dum actus tranſeuntis. vt fit in ſponſalibus, ſed permanenter
per modum habitus. Ratio eſt. Quia vnio quæ datur in matri- 402
monio etiam rato, eſt vnio ex natura ſua perpetua, firma & ſta-
bilis, & per modum habitus, coniungens realiter, & non ſolum
per affectum contrahentes : Sed in hoc gradu vnionis Deus non
ſolum per affectum, ſed realiter, permanenter, & per modum
habitus centro animæ, & eius potentijs vnitur, eiſq; oſcula ſpi-
ritualia imprimit, & multò etiam ab ipſa anima oſculatur,per-
cipitur,attingitur, ſtringitur,& tenetur: ergo in hac reali vnio-
ne conſiſtit matrimonium ſpirituale:quod quidem contrahitur
per charitatis affectum, ſed perficitur per illapſum Dei in cen-
trum animæ, & eius potentias, & per eius complexum : ita N.
Thom.à Ieſu *de oratione diuina lib 4.cap.29.verſu Dionyſius.* Val-
gornera *q.proœmiali art.9.n.*11. Hinc fit. Quod ſicut multò maior 403
vnio datur in matrimonio corporali inter contrahentes, quam
in ſponſalitio: ita in illo gradu vnionis, qui vocatur matrimo-
nium ſpirituale, eſt multò maior vnio animæ cum Deo, quam
in præcedenti oratione vnionis, quæ dicitur ſponſalitium ſpi-
rituale, inter quos gradus vnionis multæ ſunt differentiæ.

Dico 2. Prima differentia eſt,quod in vnione ſpiritualis ſpon- 404
ſationis ſaltem tempore quæ celebratur, omnes potentiarum
operationes abſorbentur : vnde anima remanet cæca, muta, &
penè ſenſu priuata, & propterea neſcit diſcernere,qualis ſit hęc
gratia qua fruitur ? In hoc autem ſublimi gradu vnionis Domi-
nus eius aperit oculos, vt aliqualiter intelligat gratiam tunc il-
li communicatam. Hic mirabili quadam repræſentatione in-
tellectuali perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis ei manifeſtantur,
quæ cum ipſa familiariter agunt,& ordinariè cum ipſa commo-
rantur:multiſq; modis ipſam recreant,& diuinis muneribus di-
tant:quamvis talis repręſentatio non ſit ſemper æqualis;aliquã-
do namq; magis eſt manifeſta, aliquando minus:præcedit tamen
hanc manifeſtationem ſuauiſſima quędam ſpiritus inflãmatio,
inſtar cuiuſdam lucidiſſimæ nubis:ibiq; notitia quædam admi-
rabili percipit qua ratione tres perſonæ ſint vna ſubſtantia, vna
potentia, vna ſapientia, & vnus ſolus Deus: ita vt quod fide te-
nemus, ibi anima, vt ita dicam quaſi intuitiuè cognoſcat.

Dico 3. Secunda differentia eſt. Quod omnes gratiæ, & fauo- 405
res quos diuina maieſtas animæ communicat in vnione,quæ eſt
per modum ſponſalitij ſpiritualis medijs ſenſibus recipiuntur:
ſed hęc vnio matrimonij ſpiritualis fit in intimo animę centro:
in quo apparet Dominus in viſione intellectuali multò ſubli-
miori, quàm in alijs gradibus vnionis cuiuſcumque. Tertia dif-
ferentia eſt, quod in hac viſione matrimonij ſpiritualis præter
gaudium exceſſiuum ibi perceptum, remanet anima, velut in
Deum transformata:vnde eſt ab ipſo penè inſeparabilis:ſicut cõ-
tingit in matrimonio corporali inter perſonas contrahentes:ſed
in vnione ſponſalitij ſpiritualis hoc non contingit; non enim cõ-
tinuam Dei præſentiam in ea ſentit anima; Deus namq; in hoc
ſtatu abſcondit ſe ſæpius animæ (vt diximus) quia ſicut ſponſa-
litium corporale non coniungit inſeparabiliter perſonas,ſic nec
ſponſalitium ſpirituale coniungit inſeparabiliter animam Deo.

Quę omnia ſequenti exemplo poſſunt explicari, ſi dicamus 406
vnionem ſponſalitij eſſe ſimilem duabus cereis candelis, quæ ita
intimè connectantur, quod ex duabus vna lux, vnuſque lychnus
fiat: adhuc tamen non ita remanent vnitæ, quin ab inuicem ſe-
parari poſſint: & fieri ſicut antea duæ candelæ : matrimonium
verò ſpirituale meritò comparari poteſt aquæ cæleſti in fluuiũ
cadenti, vbi ita ex duabus aquis vna reſultat, vt nulla ratione
poſſint amplius diuidi, aut diſtingui, ſeu diſcerni vtra ſit aqua
fluuij, vtra cæleſtis ? Vel hæc vnio ſimilis dici poſſet, luci per
duas feneſtras in cubiculum ingredienti, quia quamvis in in-
greſſu diuidantur,tamen vna lux efficitur:& hoc forſan eſt,quod
dixit Paulus. Qui adhæret Deo,vnus ſpiritus fit cum illo:in quo
iam præſupponitur per ſponſationẽ ſpiritualẽ fuiſſe Deo vnitũ.

Dico 4. In hoc ſupremo gradu vnionis ſpiritualis matrimonij 407
aliquid ſingulare reperitur,quod non eſt in alijs gradibus etiam
ſponſalitij ſpiritualis; vt ait N.M.S. Thereſia *Manſione 7. cap.* 3.
In eo namque non reperiuntur ariditates,nec turbationes inter-
næ, quæ in alijs gradibus ſolent reperiri ; ſed hic manet anima
in pacifica quiete ſemper tranquilla cum tanto ſilentio, & abſq;
ſtre-

strepitu: hic in anima Dominus operatur, vt videatur templum Salomonis, quod absque malleorum strepitu fabricatum est: percipit tamen anima, quid in ea suauiter operatur Deus; potentiæ quippe ipsius (vt dictum est) non manent suspensæ, ligatæ, vel deperditæ; sed tantum attonitæ: Tandem in hoc gradu saltem ordinariè tolluntur ab anima raptus, qui prius frequenter accidebant, quantum ad effectus exteriores, qui sunt suspensio sensuum, carentia caloris naturalis, nec sentit volare spiritum, sicut antea, quantumcumque motiua deuotionis occurrant: sed potius intra seipsam in intimum centrum se colligit ad sponsum, vt eo cum silentio fruatur: sic roboratur, & firmatur anima, quod omnes debilitates, quas prius in ecstasi, in raptu, in auolatione, spiritus patiebatur, penitus amittat, quamvis quidquid perfectionis erat in prædictis gradibus orationis, in hoc gradu constantis vnionis conseruet.

408 Dico 5. In hoc sublimi statu matrimonij spiritualis sponsus Christus Dominus mira cælestium arcanorum, & suorum secretorum mysteria sponsæ animæ denuntiat: mutuus namque sic teneré se diligentium amor secretum non patitur: cum enim se totum sponsæ dedisset, cordis sui erga ipsam accensi sinus omnes aperit, & ima pandit penetralia: non solùm in patria, quando penitus indissolubile matrimonij vinculum in perpetuã manebit æternitatem: sed etiam hic quando iam sponsa perfectè virtutum ornamentis decorata sui sponsi societate familiaritate frui meruerit. Tanto sponsus ille diuinus dilectæ suæ flagrat amore, quod ipsam apertè sponsam nominet, vt accidit N.M.S. Theresiæ, ad quam veniens diuinus sponsus clauo sacratissimæ passionis ipsi tradito loco sponsalitij annuli spirituale cum eo contraxit matrimonium: quod ei manifestans ait: Deinde vt vera sponsa meum zelabis honorem: & propterea velle candida, & pretiosissima, ac torque aurea gemmis plena per Virginem sanctissimam Mariam, & S. Iosephum fuit decorata: quod in sancta Agnete etiam legimus factum, vt ipsa fatetur dicens: Dexteram meam, & collum meum cinxit lapidibus pretiosis: tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas: induit me cyclade auro texta, & immensis monilibus ornauit me: annulo suo subarrauit me Dominus meus Iesus-Christus, & tanquam sponsam decorauit me corona.

409 Dico 6. Sicut in matrimonio corporali præter mutui amoris signa sponsus plurimæ sponsæ munera concedit, & vicissim sponsa suo sponso: ita multò preciosiora dona traduntur in matrimonio spirituali; nam hic non solum spiritualia dona virtutum, & charismatum gratiæ, sed etiam sensibilia, vt vidimus in N.M.S. Theresia, & S. Agnete conceduntur: dantur arrhæ, arrha autem quæ datur in matrimonio spirituali, est Spiritus Sanctus: illi quandam certitudinem moralem suæ sponsæ tribuit quod sit in gratia Dei; immò & firmam spem suæ saluationis, quamvis aliquando permittat Dominus, & dulcissimus eius spõsus ad augmentum meriti, & ad probationem fidelitatis, ac tandem ad humilitatis exercitium, quod sancto timore filiali prematur, dum cogitat aliquos de tam sublimi statu miserrimè decessisse, vt contingit in Salomone. Denique in matrimonio corporali fit mutua corporum inter contrahentes traditio; ita vt iam non sint duo, sed vna caro, vt docet Apostolus: in matrimonio verò spirituali fit inter animam, & Deum mutua voluntatum traditio, qua sponsæ anima se Dei sponsi voluntati conformat; & Deus statuit voluntatem sponsæ diligentis facere multò magis, quam facere voluntatem timentium se: vnde non sunt iam duo, sed vnus spiritus: ita docet idem Apostolus, dicens quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est.

SECTIO III.

Explicantur gradus, quibus anima ascendit ad matrimonium spirituale.

SVMMARIVM.

410 *Dantur decem gradus amoris, quibus anima sancta ascendit ad matrimonium spirituale.*
411 *Explicatur primus gradus, in quo Charitas facit languere vtiliter.*
412 *Explicatur secundus gradus, in quo facit quærere incessanter.*
413 *Explicatur tertius gradus, in quo facit operari indesinenter.*
414 *Explicatur quartus gradus, in quo facit sustinere infatigabiliter.*
415 *Explicatur quintus gradus, in quo facit appetere impatienter.*
416 *Explicatur sextus gradus, in quo facit currere velociter.*
417 *Explicatur septimus gradus, in quo facit accedere vehementer.*
418 *Explicatur octauus gradus, in quo facit stringere indissolubiliter.*
419 *Explicatur nonus gradus, in quo facit ardere suauiter.*
420 *Explicatur decimus gradus, in quo facit assimilari totaliter.*

410 Dico primò. D. Thom. *Opusculo* 61. ponit decem gradus diuini amoris, desumptos ex D. Bernardo, & in illis nobis ponit media quibus anima sancta peruenit ad matrimonium spirituale. Primus gradus est, in quo Charitas facit languere 411
vtiliter: Canticor. 5. *Nunciate dilecto quia amore langueo.* Super hunc gradum anima pedem ponit affectus, cum primum amare Deum incipiens à peccato languescit: verum infirmitas hæc non est ad mortem: Vnde de ea dicebat Paulus: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis.* Secundus gradus est in quo facit quærere 412
incessanter: super hunc gradum anima pedem ponit, cum conualescens ex infirmitate Deum quærit: Vnde Psal. 140. dicitur. *Quærite faciem eius semper:* & sponsa dixit Canticorum 2. *Paululum cum pertransissem, inueni quem diligit anima mea:* Deus enim non in occasione peccati, sed in luce gratiæ inuenitur.

Dico 2. Tertius gradus est in quo amor facit operari indesi- 413
nenter: Super hunc gradum anima pedem sistit, cum operatur magna, & reputat parua, operatur multa, & reputat pauca, operatur diù, & reputat breue: Amanti enim nihil magnum. Vnde Augustinus dixit: nihil maius est animo habẽte charitatem, præter eum qui dedit charitatem: nihil ei videtur multum. Vnde Dauid dixit. In mandatis eius cupit nimis. Nihil ei videtur longum. Vnde Iacob septem anni visi sunt pauci dies præ amoris magnitudine. Quartus gradus est, in quo amor facit sustinere 414
infatigabiliter: In hoc gradu anima pedem sistit, quando omnia grauia, & immania facilia, & prope nulla æstimat: vnde dicebat Petrus: Paratus sum ire in carcerem, & in mortem ire, cum aliàs mors sit vltimum inter terribilia; probatio enim charitatis exhibitio est operis, sed validior probatio sustinentia tribulationis: in hoc gradu existentes Dominus specialiter semper adiuuat: Vnde dixit: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.*

Dico 3. Quintus gradus est, in quo facit appetere impatienter: 415
super hunc gradum anima pedem sistit, quando prægustans aliqualiter bonum immutabile, cogitur illud impatienter appetere secundum illud Ecclesiastici 24. *Qui edunt me, adhuc esurient:* immo hic non tantum esurit, sed & bolismum patitur summi boni, hiat, & inhiat, concupiscit, & deficit iuxta illud Psalmi 83. *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Sextus gra- 416
dus est, in quo facit currere velociter; super hunc gradum anima pedem sistit: quando tamen patiens, vt canis circumit ciuitatem, id est, vniuersum mundum, id est, non facit moram in creaturis, sed post creatorem discurrit: iuxta illud Psalmi 41. *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontem aquarum; ita desiderat anima mea ad te Deus:* qui enim est in hoc gradu, currit in siti, & quomodo cucurrit? sine iniquitate cucurrit, & direxit; directus autem cursus à summo deorsum, vel ab imo sursum; iuxta illud: *Exultauit ad currendum viam, à summo cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius.*

Dico 4. Septimus gradus est, in quo amor facit audere vehe- 417
menter; In hoc gradu anima sistit pedem, quando à Deo per charitatem confirmata audet vehementer; nam charitas omnia superat. 1. *Corint.* 12. & quãdo summè confortatur, securatur; nam, vt ait Ioannes 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem:* in hac enim vita, vt ait D. Thom. ibi, *Sperare multorum est, audere paucorum securitas paucissimorum:* immò nullorum, nisi excellentissime priuilegiatorum: sic audebat sponsa quando dixit: *Osculetur me osculo oris sui:* vbi D. Bernardus exclamat: ò sancta anima, reuerentiam habe, quia ipse est dominus Deus tuus, fortasse non osculandus, sed adorandus: fateor quia honor regis iudicium diligit; sed præceps amor nec iudicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subijcitur: concludit tamen D. Th. *loc. cit.* scito tamen quod ad præcipitium disponeris, si hunc septimum gradum præsumpseris antequam sex priores transieris.

Dico 5. Octauus gradus est in quo facit stringere indissolubi- 418
liter: In hoc gradu anima pedem sistit, quando Deo coniungitur per sponsalitium, vel matrimonium spirituale: Cuius ratio est, quia omnia præcedentia fieri possunt in distantia per solum affectum; verùm hic primum est coniunctio amantis cum amato: qui enim astringit, tenet, tangit, qui tangit non distat, languens distat, similiter & quærens; nec enim langueret, & quæreret, nisi distaret; sed & currens distat, & ideò currit ne distet; & sic de alijs; stringens autem non adhuc distat, sed astat vel magis instat. In præcedentibus ergo gradibus anima amat, & amatur, quærit, & quæritur, vocat & vocatur; in hoc autem gradu quodam miro, & indissolubili modo rapit, & rapitur, tenet, & tenetur, stringit, & stringitur, & vna vni per amoris copulam sociatur Aduerte tamen quod aliud est ponere pedem in gradu, aliud statuere; ponens enim nonnunquam retrahit, & deponit; statuens autem figit; qui ergo tantum ponit pedem in hoc gradu, & deponit tantum, inijt cum Deo sponsalia (vt *suprà* diximus) habet enim se transeunter per modum hospitis, vt ibi D. Thom. & nos supra diximus; qui autem stat vt dictum est Danieli 9. *Daniel vir desideriorum*; ita in gradu suo hic inijt cũ Deo matrimonium, quia hic non transeunter pedem in gradu ponit, sed stat & firmat super seipsum; vt faciebat sponsa, quando dixit. *Inuenit, quem diligit anima mea, tenui illum, nec dimittam*; sed de his vide D. Thom. *loco citato*.

Dico 6. Nonus gradus est, in quo facit ardere suauiter; in hoc 419
gradu

gradu pedem ponit anima, quando postquam sponsum suum astringit indissolubiliter, amore eius exarsit, non solum amore habituali, sed actuali, quiescens in pace contemplationis: vt erant illi discipuli sedentes in Ierusalem, super quas descendit ignis diuinus: de quibus ait Gregorius: *Dum Deum in igne suscipiunt per amorem, suauiter arserunt*. Hi autem suauiter ardentes amore actuali in hoc nono gradu sunt seraphin in proximo cognitionis gradu attinentes, de quibus dixit Dionysius: *Seraphin est calidum feruidum, & superferuidum. hac est visio magna, ardor sine pœna, suauis, non grauis*: ita vt Moyses miraretur, quod rubus arderet, & non combureretur: taliter enim anima in hoc actuali amore ardet, quod non comburitur: vt enim ait N. V. P. Fr. Ioannes à Cruce in Flamma amoris canc. 1. versu 1. *Flamma diuini amoris tam tenere inflammat animam, vt ipsa in ignem Spiritus Sancti transformata suauiter ardeat*: ita vt omnes eius actus interiores sint flammæ ignis, & inflammationes actuales amoris, quibus vnita Deo voluntas intensissimè amat facta per amorem eadem flamma cum flamma diuini amoris: & differentia quæ datur inter transformationem amoris, & flammam amoris, est illa quæ datur inter habitum, & actum: vel inter inflammatum lignum, & flammam ignis: nam flamma est effectus ignis ibi adhærentis. Vnde sicut quoties à ligno inflammato exurgit flamma, ipsum lignum magis inflammatur, & clarescit: ita quoties ab amore habituali exurgit amor actualis in anima, in amore crescit, & Deo magis assimilatur, & clarius illum intuetur, & suauius amat. Vide Fr. Iosephum à Iesu Maria *in suo Paradiso spirituali lib. 4. cap. 6. versu: Estos mismos effetos*.

420 Dico 7. Decimus gradus est, in quo facit assimilare totaliter, & relicta assimilatione proportionis, & qualitatis; de quibus latè agit D. Thom. *suprà*, anima assimilari potest Deo totaliter in receptione, sicut cera similatur sigillo, speculo rei oppositæ, cuius speciem recipit; & hanc similitudinem inchoat cognitio, & consummat dilectio; sed vtrumq; incipit in via, & completur in patria, vtrobiq; magis, & minus. De cognitione ait Paulus 2. ad Corint. 3. *Nos reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur*. Et Ioannis 3. *Cum apparuerit, similes ei erimus*, sed tunc erimus eum in speculum animæ quasi propriam speciem proijciet, & in intellectum secundùm essentiam cadet. Et de amore Hugo: scio anima mea, quia quidquid diligis, in amoris eius similitudinem transformaris. Fit autem huiusmodi assimilatio quandoq; ex sola oppositione, vt patet in speculo, & specie: quandoq; ex impressione, vt patet in cera, & sigillo. Prima assimilatio potest fieri inter distantia: secunda solum inter coniuncta: primam gignit intellectus cognoscentis, secundam affectus amantis. Gradus ergo decimus, in quo anima facit assimilari totaliter vltra Seraphin, est qui tam assimilatur excellenter, vtpotè quibus in summo conuenit Angeli definitio quam ponit Dionysius: Angelus est imago Dei, manifestatio occulti luminis, speculum clarum, clarissimum, immaculatum, incoinquinatum, incontaminatum; totam, si conueniens est dicere, suscipiens in se pulchritudinem vniformis deformitatis mundi, resplendere faciens in se bonitatem silentij. Fecit ergo summus artifex in ostentionem pleniorem artis, siue speculum vnum clarissimo clarius Seraphin, tertius, & pulchrius, & tantæ puritatis, vt purior intelligi non possit, nisi Deus esset, personam, scilicet, gloriosissimæ Virginis: sed rursum ex isto mirabiliter produxit aliud nobilius quod ineffabiliter in vtilitatem diuinæ personæ assumptum, vt coniuncta summæ immediatissimæ faciei Diuinæ ipsam plurissima, & totali similitudine repræsentat; nec iam dicatur homo diuinus, vt à Deo sigillatus; sed homo Deus vna persona gemina natura; & hoc quod est assimilari totaliter, dicitur de Christo.

SECTIO IV.

Vtrùm vnio actualis aliquando concurrat cum vnione habituali in matrimonio spirituali?

SVMMARIVM.

421 *Datur duplex vnio amantis ad amatum procedens à charitate.*
422 *Prima est secundum rem, alia secundum affectum.*
423 *Primam facit amor effectiuè, secundam facit formaliter.*
424 *Quando gratia habitualis intensissima est, regeneratur anima in naturam diuinam.*
425 *Animam sic diuinisatam vnit sibi Deus vnione habituali.*
426 *Quid sit vnio habitualis explicatur.*
427 *Ad hanc gratiam habitualem sic radicatam sequitur quædam vnio actualis specialis, quæ ibi explicatur.*
428 *Ex hac vnione actuali resultat alia habitualis, quæ ibi exponitur.*
429 *Anima in hac vnione habituali non tam perfectam habet dulcedinem, quàm in vnione actuali.*
430 *In hac vnione habituali consistit matrimonium spirituale, & cur?*
431 *Hæc vnio habitualis supponit vt sponsalitium vnionem actualem, & vt radicem primam vnionem habitualem.*
432 *Quando fiant sponsalitia spiritualia in hoc matrimonio, declaratur.*
433 *Quando celebretur matrimonium spirituale, declaratur.*
434 *Ponuntur aliqui effectus huius vnionis matrimonialis.*
435 *Anima in hoc statu matrimonij spiritualis, seu vnionis habitualis introducitur ad cœlum, & paradisum spirituale.*
436 *Ostenditur id ratione.*
437 *Cum hac vnione habituali multoties actualiter vnit Deus sibi animam, & quomodo?*
438 *Probatur authoritate D. Thomæ.*
439 *Probatur authoritate S. Theresiæ.*
440 *Probatur ex doctrina V. P. N. Fr. Ioannis à Cruce.*
441 *Hæc vnio actualis quando concurrit cum vnione habituali non causat raptum, nec alienationem à sensibus.*
442 *Non impedit animam, vt attendat ad res exteriores, sed potius expeditiorem relinquit ad omnes actus virtutum internos, & externos.*
443 *Probatur id ratione.*

PRo huius sectionis intelligentia notandum est dari dupli- 421
cem vnionem amantis ad amatum, procedentem à charita-
te: vna quidem secundum rem, putà, cum amatum præsentiali-
ter adest amanti: alia verò secundum affectum, nam cum aliquis 422
amat aliquem amore amicitiæ, vult ei bonum, sicut & sibi: pri- 423
mam vnionem facit amor affectiuè (vt suprà diximus) quia mo-
uet ad desiderandum, & quærendam præsentiam amati, quasi
sibi conuenientis, & ad se pertinentis: secundam autem vnionē
facit formaliter, quia ipse amor est talis vnio, & nexus, vt cū Au-
gustino explicat D. Thom. 1. 2. q. 28. *art. 1. in corpore*. Quando ergo 424
gratia habitualis intentissimè inest subiecto, scilicet, in anima,
& veluti penetratur ab ipsa, regeneratur ipsa anima in naturam
diuinam: sicut enim per potentiam intellectiuam homo partici-
pat cognitionem diuinam per vnitatem fidei, & secundum po-
tentiam voluntatis amorem diuinum, per virtutem charitatis;
ita etiam per naturam animæ participat secundum quandam si-
militudinem, naturam diuinam per quandam regenerationem,
siue renouationem, & diuinisata natura animæ Deus vnit eam 425
habitualiter sibi, & dat illi facultatem, vt possit gaudere, & frui
ipsis donis, & etiam ipsamet persona diuina: His suppositis
Dico 1. Vnio habitualis nihil aliud est, quàm gratia habitua- 426
lis perfectissima, multum radicata in anima, & data per modum
permanentis, mediante qua anima transformatur in Deum in
se, secundum esse personale, non secūdum totam plenitudinem
gratiæ ex parte gratiæ, sed secundum totam gratiam ex parte
subiecti, secundum suam conditionem, siue secundum intentio-
nem, vsq; ad terminum ei præfixum à Deo: iuxta illud Pauli ad
Ephes. 4. Vnicuiq; nostrum data est gratia secundum mensuram
donationis Christi: siue etiam secundum virtutem, in quantum
scilicet, habet facultatem gratiæ ad omnia, quæ pertinent ad
suum officium, siue statum: & ista est gratia habitualis in quan-
tum homines per charitatem Deiformes efficiuntur, & qua sunt
supra homines, & eorum conuersatio in cælis est: & sic cum
Deo, & Angelis eius conueniunt, in quantum ad similia se ex-
tendunt; secundum quod Dominus docet: *Estote perfecti, sicut &
pater vester perfectus est*.
Dico 2. Ad hanc gratiam habitualem adeò radicatam, sequi- 427
tur quædam vnio actualis specialis, quatenus potentiæ animæ,
quantum patitur status vitæ præsentis, Deo adhærent, intelle-
ctus per cognitionem penè continuam, & velut euidentem; vo-
luntas verò per amorem, non tantum desiderij, sed quodammo-
do satietatis, & fruitionis: de qua plurima supra diximus Ex hac 428
autem vnione actuali fruitiua resultat alia habitualis, quæ ideò
talis dicitur, quia ex illa manet sigillata voluntas habitualiter,
vt cætera despiciat: & quamvis rebus diuersis vacare teneatur
ex obedientiæ præcepto, vel charitatis paternæ titulo: quia ta-
men propensam se ordinariè sentit, ad summum illud bonum,
quo prius fruebatur, quo etiam frui desiderat, & sperat: ideò
hæc vnio dicitur habitualis, siue per modum habitus.
Dico 3. Quamvis anima in hac vnione habituali non tam per-
fectam habeat dulcedinem, nec tam iucundam suauitatem, nec
tam firmam suorum sensuum tranquillitatem, cum non fruatur
ipso actu vnionis; quia tamen in eo statu persistit, & quadam ha- 429
bituali delectatione, & suauitate, ac tranquillitate patitur; ideò
in hac secunda vnione habituali ponimus matrimonium spiri-
tuale, quod supponit vt sponsalitium prędictam vnionem actua- 430
lem fruitiuam, & vt radium & fundamentum primam vnionē
habitualem; Prius enim homo per gratiam fit particeps naturæ
diuinæ, & quando in gratia peruenit ad illam perfectionem, qua
Deus non solum fit præsens animæ essentiæ per gratiam, sed etiā
ipsis potentijs, intellectui scilicet, & voluntati, & eis vnitur, tūc 431
fiunt sponsalia: & quando Deus per hanc vnionem habitualem 432
remanet sic vnitus, & præsens non solum essentiæ animæ, sed
etiam intellectui, & voluntati, non solùm per modum actus, vt 433
in vnione actuali, sed permanenter per modum habitus, tunc di-
citur dari matrimonium, qui contrahitur per vnionem actua-
lem, & remanet vinculum matrimonij habitualis per hanc
vnionem habitualem.

Dico

434 Dico 4. Per hanc vnionem habitualem remanet memoria dulcis præteritæ vnionis, & spes adest ipsius sæpè futuræ: & effluunt ex illa in intellectum viuæ quædam, & admodum expressiuæ rerum cęlestium tunc sibi obiectarum species, quæ quamvis alijs pręsertim inexpertis ob sui eminentiam declarari non possint: ipsi tamen animæ deseruiunt ad perfectam, quamvis abstractiuam illorum contemplationem: & tunc felix hæc anima potest dicere cum Apostolo ad Roman. 8. *Certa sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Archangeli, neq; Principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, nec creatura alia poterit me separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

435 Dico 5. Anima in hoc statu vnionis habitualis seu matrimonij spiritualis introducitur ad Paradisum spiritualem, & ad Cęlum: iuxta illud Pauli 2. ad Corinthios 12. *Raptus est in Paradisum, & ibi raptus est in tertium Cælum*. Et ratio est, quia sicut
436 Angelis in cælo est quædam excellentissima claritas, qua Deum vident, & summa suauitas, qua Deo fruuntur: ita animabus in hoc statu communicatur quædam claritas, qua Deum in centro animæ vident, & mira suauitas: iuxta illud Isaiæ 66. *Videbitis, & gaudebitis*: & ideò dicuntur introduci in Cælum, & in Paradisum: nam Cælum nihil aliud dicit, quàm altitudinem cum claritate qua Deus ab Angelis videtur, & Paradisus quandam suauitatem, qua Deo fruuntur: cum ergo animæ in hoc statu, & Deum clarissimè videant, quantum patitur in hac vita, cum habitu fidei, & eo fruantur, verè dicuntur introduci in Cælum, & in Paradisum. Vnde tantæ suauitatis, & felicitatis quasi admiratus dixit Dauid Psalm. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine*: & Ioannes Apocalypsis 2. dixit: *Vincenti dabo manna absconditum*: quia ista dulcedo, & manna absconditum est gaudium de diuina fruitione: Matth. 25. *Intra in gaudium Domini tui*: ergo cum animæ in hac habituali vnione Deo perfectè contemplentur, & illo fruantur, dicuntur introduci in cęlum, & in paradisum spiritualem.

437 Dico 6. Cum hac vnione habituali, qua Deus arctissimè sibi vnit animam non solum secundum essentiam, sed etiam secundum eius potentias per modum habitus, & permanenter, multoties Deus speciali illuminatione vnit sibi actualiter potentias animæ: immo quoties potentiæ à rebus exterioribus retrahuntur, & ad interiora attendunt, statim actualiter fruuntur societate trium diuinarum Personarum, quæ eis communicant suauissimos effectus: ita N. Iosephus à Iesu Maria *in suo Paradiso animæ p. 2. lib. 3. c. 4.* vt enim ait D. Thom. 3. *sententiarum dist. 37. q. 1. art. 1. ad 2.* Proprium est naturæ vnionis quod res inter se vnitæ vna ab altera participet id quod est alterius, & sic amans
438 quodammodo habet amatum, & veluti in eum transformatur: hoc tamen non debet intelligi de transformatione propriæ naturæ in diuinam; hoc enim est impossibile: sed per remotionem propriæ naturæ in perfecta participatione diuinæ naturæ per eximium donum gratię sanctificantis, & in participatione diuini intellectus per sublime lumen contemplationis, & diuinæ voluntatis per feruentissimum amorem, & omnium diuinarum perfectionum per alia dona supernaturalia: & hoc modo renouata anima dicitur in Deum transformata: vt explicat D. Th. *in 3. dist. 27. q. 1. art. 1. ad 4.* vbi ait: Ex hoc enim quod amor transformat amantem in amatum, facit amantem intrare ad interiora amati, & è contra, & nihil amati remanet non vnitum: sicut forma peruenit ad interiora informati, & è conuerso: & ideò quodammodo amans penetrat amatum: & secundum hoc amor dicitur acutus: acuti enim diuidendo ad intima rei possunt deuenire: & similiter amatum penetrat amãtem ad interiora eius perueniens: & propter hoc dicitur quod amor vulnerat, & quod transfigit iecur: huc vsq; D. Th. & idem repetit *dist. 37. q. 1. art. 2. & in 4. dist. 12. q. 2. art. 1.* Quæ omnia experientia videmus in N.
439 M. S. Theresia cuius pectus. & cor Seraphim iaculo acuto transfigit, & ei Christus dixit. *Omnia mea tua sunt, & tua mea: vt vera sponsa mea zelabis honorem*: & in alio loco ipsa S. M. fatetur se intra suam animam vidisse totam sanctissimam Trinitatem, & N. V. M. Anna à Bartholomæo vidit ipsam sanctam Theresiam in cælo intra Christi pectus, vbi vt vides, Deus totus erat intra Theresiam, & Theresia intra Deum per acutissimum, & transformatiuum amorem, qui animabus sanctissimis in hoc sublimi gradu matrimonij spiritualis conceditur.

440 Hanc eandem doctrinam docet N. V. P. Ioannes à Cruce *lib. cantionum cantione 17.* vbi ait quod cum amor semper moueat animam in Deum transformatam ad desiderandum amatum, & quærendum eius præsentiam, ad se cum eo actualiter vniendũ, & cum sit tam bene disposita ad hanc vnionem actualem, faciliter accenditur ignis charitatis amore actuali: sicut cum candela extincta adhuc fumans igni approximatur, quæ statim accenditur: vt ait D. Th. 1. 2. q. 171. *art. 2. ad 2.* eodem ergo modo amor in hoc statu facillimè excitatur: quo excitato intellectus altissima Dei arcana intelligit, & voluntas in hac cella vinaria vsque ad satietatem potatur, & memoria accipit illas stationes, & notitias diuinas: est enim proprium amoris veri quærere semper, & recipere nouas experientias de persona amata, & cum eius memoria delectari. Vnde S. Laurentius Iustinianus cap. 4. de casto connubio ait: *Amor feruentissimus semper res nouas meditetur, & non vsitatas componit; nam cum abundet desiderium, non potest non cogitare, quomodo ardentius amabit, & tenaciùs amatum possidebit, & cum eo conuersabitur.*

Dico 7. Hæc vnio actualis quando simul reperitur cum vnio- 441
ne habituali, non causat raptum, nec alienationem à sensibus: sicut vnio actualis fruitiua, quæ datur ante vnionem habitualem: de qua locuti sumus *hoc eodem tract. disp. 1. num. 30.* & sicut vnio sponsalitia, vt diximus *hoc eodem tract. disp. 4. num. 368.* nec
impedit animam ne attendat ad res exteriores, & interiores, 442
sed potius eam expeditiorem relinquit ad omnes actiones virtutum tam interiores, quàm exteriores omnium potentiarum, & sensuum: ita N. M. S. Theresia *Mansione 7. cap. 1.* Planes *lib. 3. cap. 48. num. 5.* N. Iosephus à Iesu Maria *lib. 3. ascensus animæ ad*
Deum cap. 4. Et ratio est, quia viris contemplatiuis in hoc statu 443
communicatur à Deo cognitio suorum diuinorum arcanorum per species ad modum Angelorum intra actum fidei, vt cum Augustino notat D. Thomas *de veritate quæst. 18. art. 2. ad 2.* Et idem dicit Dionysius *de diuinis nominibus c. 1. §. omnium*, & D. Th. *lectione 3. ante medium*: Sed hæc cognitio non impedit operationes externas, vt notat Planes *lib. 3. cap. 38. n. 5.* cum D. Thom. *de veritate quæst. 18. art. 3. & 3. sententiarum dist. 35. quæst. 2. art. 2. ad 3.* ergo hæc vnio actualis quando simul concurrit cum vnione habituali non impedit actiones tam internas quàm externas, sed potius faciliorem reddit hominem ad eas: vtpotè à parte superiori illuminatum.

SECTIO V.

Verùm in statu perfectissimo matrimonij spiritualis vnio per intellectum, & per affectum continua, & minimè interrupta regulariter contemplatiuis concedatur?

SVMMARIVM.

444 *In via non datur vnio per intellectum vel per affectum continua, & minimè interrupta.*
445 *Probatur ratione.*
446 *Confirmatur primò.*
447 *Confirmatur secundò.*
448 *Confirmatur tertiò.*
449 *Confirmatur quartò.*
450 *Confirmatur quintò.*
451 *Licet in via non possit dari talis vnio interrupta, datur tamen aliqua participatio beatitudinis, & quomodo?*
452 *Hæc vnio in viris perfectissimis potest per plures horas diei, vel noctis durare.*

Dico primò. Nullo modo datur vel data est talis vnio in via: 444
ita D. Thomas 1. 2. *quæst. 3. art. 2. ad 4.* D. Augustinus *lib. 2. Confessionum cap. 17.* vbi ait: *Rapiebar à te decore tuo, moxque deripiebar abs te pondere meo, & ruebam in ista cum gemitu, & pondus hoc consuetudo carnalis.* Idem docet S. Gregorius magnus *homilia 4. in Ezechielem* Ricardus Cassianus, N. Iosephus à Iesu Maria *in suo paradiso spirituali lib. 4. cap. 4.* Planes, & alij quos refert, & se-
quitur N. Philippus à Trinitate *part. 2. tract. 3. dist. 1. art. 3.* Et ra- 445
tio formalis est, quia quantumvis iusti, & contemplatiui perfecti sint, eis dicere competit. *Dimitte nobis debita nostra* ex Concilio Meliuit. 6. *cap. 7. & 8. Septies enim*, vt dicitur in Prouerbijs, *in die cadit iustus*; saltem ex surreptione, & negligentia, scilicet in peccatis venialibus: sed actualis vnio cum Deo non potest esse simul cum peccato veniali: ergo vnio actualis per intellectum sæpè etiam in perfectissimis contemplatiuis interrumpitur, licet vnio habitualis maneat in anima, vel in intellectu vnitorum.

Confirmatur primò, quia etiam maximè contemplatiuus sę- 446
pè distrahitur, vel pondere naturæ, vel per somnum, vel aliàs occupationes: sed pro illo tempore quoad alia attendit, non potest dici esse in vnione actuali cum Deo, cum talis vnio requirat recollectionem hominis in seipsum, & à creaturis euocationem: ergo homo quantumvis perfectus non potest habere vnionem actualem continuam, & interruptam cum Deo. Confirmatur
secundò. Quia in statu viæ non contingit vires inferiores ita esse 447
subditas rationi, vt actus rationis nullatenus propter eas impediatur, excepto Christo Domino qui fuit simul viator, & comprehensor, vt ait D. Thom. 1. 2. q. 2. *art.* 9. Sed impedito actu rationis quacumque ex causa iam interrumpitur actus vnionis: er-
go in via non potest dari vnio nunquam interrupta. Confirmatur 448
tertiò, quia nulla actio potest diu durare in suo summo: sed summum contemplationis est, vt attingat ad conformitatem diuinæ contemplationis: ergo contemplatio in hac vita non potest esse diù continua, & interrupta.

Confirmatur quartò. Quia proprium est beatorum per vni- 449
cam, & sempiternam operationem coniungi bono increato: ergo id non est extendendum ad viatores quantumcumque perfectissimos, vt minimè interrupta vnione per vnicam, & conti-

nuam

450 nuam contemplationem Deo inhæreant. Confirmatur quintò. Quia rationem esse in actu rectæ contemplationis in statu viæ, ita quod omnium operum ratio sit Deus, est impossibile: sed quoties homo aliquid facit ex alia ratione præter Deum, iam non est in actu rectæ contemplationis: ergo impossibile est quod detur in hac vita vnio per intellectum, & affectum continua, & interrupta. Confirmatur tandem. Quia homo in hac vita non potest peruenire ad perfectam beatitudinem: sed beatitudo consistit in perpetua coniunctione cum bono increato: ergo homo dum est in hac vita, non potest acquirere perpetuam coniunctionem cum Deo: sed si posset esse in continua, & perpetua actuali vnione cum Deo, esset coniunctus bono increato coniunctione perpetua: ergo talis coniunctio in hac vita non est possibilis: hæc ratio est D. Thomæ 1.2.*q*.3.*art*.2.*ad* 4.

451 Dico secundò. Licet in hac vita non possit dari continua Dei vnio, ac per consequens nec beatitudo, potest tamen dari aliqua participatio beatitudinis, & tantò maior, quantò operatio magis continua, & vna fuerit. Vnde in vita actiua quæ circa multa occupatur, est minus de ratione beatitudinis, quàm in vita contemplatiua, quæ versatur circa vnum, id est, circa contemplationem veritatis. Et licet aliquando homo actu non operetur huiusmodi operationem, quia tamen eam in promptu habet, semper potest operari: & quia etiam per ipsam cessationem, puta, somni, vel alterius occupationis naturalis ordinat ad prædictam operationem, videtur esse quasi operatio continua reuera tamen non est, sed sicut pila in parietem percussa in manum proijcientis reuertitur, vnus motus existimatur, & tamen fuit quies in puncto reflexionis: sic animæ vnitæ Deo per contemplationem, licet habeant frequentes, & repetitos actus in varijs gradibus contemplationis, & vnum saltem principalem, quasi continua videtur eorum vnio: nam multi illi actus, quia in vnum tandem postremo tendunt, centrum vnius videtur, & in summo gradu contemplationis, quando vnico iam actu Deum contemplatur, vnus ab eis reputatur, & perpetuus: sed ita non est, nam continuari nullo modo dicitur, quod reuera vnicum non est, & continuum: ergo anima contemplatiua non est in vno, & perenni motu actus contemplationis.

452 Dico tertiò. In perfectissimis viris ex extraordinarijs auxilijs potest anima in contemplatione in vna simplici intuitione, & amoris suspensione per aliquod tempus ad plures diei vel noctis horas durare: ita astruent multi Doctores mystici, & constat ex vitis plurimorum sanctorum, & in hoc sensu debent explicari aliqui Doctores mystici, qui concedunt dari contemplationem continuam: nam si aliud intendunt sub specie deuotionis, non benè dicunt: sed in recto sensu explicandi sunt, vt ait D.Thom. *opusculo* 5. *contra errores Græcorum cap*. 1. sed de his vide latius Valgorneram *quæst*.4.*disput*.2.*artic*.7.*num*.11.

SECTIO VI.

An hæc vnio de facto sit concessa aliquibus priuilegiatis?

SVMMARIVM.

453 *Summus gradus Contemplationis, qui est videre Deum per essentiam, non competit homini in hac vita permanenter.*
454 *Per modum transeuntis potest communicari summus gradus contemplationis, qui est videre diuinam essentiam, homini in raptu.*
455 *Sic communicatus fuit B.Virgini, Adæ, & D. Paulo.*
456 *Summus gradus vnionis affectiuæ nec etiam in his priuilegiatis fuit continuus in hac vita.*
457 *Dantur tres gradus altissimæ visionis, qui ibi declarantur.*
458 *Summus gradus vnionis affectiuæ non fuit continuus in his priuilegiatis.*
459 *Probatur ratione.*
460 *Solum eis fuit concessus quantum necessitas huius vitæ præsentis patitur.*

453 Dico primò. Summus gradus contemplationis, qui est videre Deum per essentiam, non competit homini in hac vita permanenter: ita D.Thomas *quæst*.180. *artic*. 5. & nos supra diximus *tract*.3. *disp*.3. *sect*.12. & *eodem tractatu disput*.4. *sect*. 5. Nemo enim videns Deum, viuit ista vita qua mortaliter viuitur in istis sensibus corporeis; sed nisi quisq; in hac vita quodammodo moriatur, siue omninò exiens de corpore, siue alienatus à car-
454 nalibus sensibus, in illam non subuehitur visionem: In raptu tamen per modum transeuntis potest communicari supremus gradus contemplationis, qui est videre Deum per essentiam: ita D.Thomas *eodem titulo*, & forte id habuit Adam, quando in eum emisit Deus soporem vel ecstasim, vt docet D.Thom. 1.*p*.*q*.94.
455 *art*.1. Et à fortiori Sanctissima Virgo Maria, D.Paulus N. P. Elias, vt diximus *tract*.3.*disp*.3. *sect*.12. In his tamen priuilegiatis non fuit hæc suprema contemplatio in sui summo diuturna: non enim Beatissima Virgo, neque Adam, nec D.Paulus fuerunt in perpetua ecstasi: sed hæc contemplatio, & vnio fuit præcisa, & interrupta.

Dico 2. Summus gradus vnionis affectiuæ nec etiam in his priuilegiatis fuit continuus in hac vita. Pro quo sciendum est altissimæ visionis, ac perfectissimæ visionis dari tres gradus: alterum obscurum, alterum omninò datum, tertium medium: primus comparatur crepusculo; quando lux dubia est, nec satis dignoscitur an nox abeat, & dies accedat? Secundus comparatur auroræ, quando lux manifesta est, ac initium diei; sed lux modica, est maioris perfectionis indiga. Tertius comparatur meridiei quando lux est clarissima, & omninò perfecta. Gradus visionis intellectualis seu cōtemplationis obscurus, est quo Deus videtur in caligine. Gradus omninò clarus est, quo Deus non per aliquam speciem creatam, sed per seipsum vnitum intellectui videtur clarè, & intuitiuè prout est in se. Gradus est in quo nunc sumus, cum Deus reuelat se nō in caligine, neq; in sua claritate, sed alio modo ineffabili; non per lumen fidei, nec sapientiæ tantùm, nec per lumen gloriæ; sed per lumen prophetiæ, vel aliud simile: vt ait D.Thom. 2.2.*q*.175.*art*.2. & nos supra diximus *tract*.3.*disp*.4. *nu*. 196. & per speciem perfectissimè Deum repræsentantem, quæ non per census ingreditur, neque sensibus accipitur, nec ab alijs formis præhabitis componitur, sed recenter intellectui infunditur: vt diximus eodem *tractatu*, & *disput*.*nu*.208. His autem duobus ornatus intellectus videt Deum, non negando, vel remouendo ab eo aliquid: vt si dicamus, Deus non est limitatus neque finitus, non affirmando vel attribuendo ei aliquid, vt cum dicimus: Deus est bonus, & sapiens, sed sincerissimè, & tranquillissimè, & serenissimè diuinam magnitudinem intuendo. His ergo suppositis, dico quod iste summus gradus vnionis affecti- 458
uæ, qui potest haberi in hac vita, nec in istis priuilegiatis fuit continuus: ita D.Thom. 2.2.*q*.24 *art*.8.

Ratio est, quia iste gradus non datur nisi cum cor hominis 459
actualiter semper fertur in Deum: sed hæc perfectio amoris est propriæ charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita; in qua impossibile est propter humanæ vitæ infirmitatem semper actu cogitare de Deo, & moueri semper dilectione actuali ad ipsum: ergo nec istis priuilegiatis talis vnio interrupta, & perpetua concessa fuit: sed solùm quantum necessitas huius vitæ præsentis patitur: & ita est perfectio charitatis, quæ est possibilis in 460
via; non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, sed aliquibus magis, aliquibus verò minus continua fuit. Vnde in B. Virgine fuit in summo gradu possibili; & sic in alijs iuxta intentiorem, vel maiorem radicationem charitatis: ita Valgornera *quæst*.4.*dist*.2.*art*.8.*num*.6.

SECTIO VII.

Vtrùm anima in ista perfecta vnione actuali habeat aliqua priuilegia?

SVMMARIVM.

461 *Animæ in isto statu vnionis actualis communicantur aliqua priuilegia, quæ concessa fuerunt primo parenti in statu innocentiæ.*
362 *Vnum, & singularissimum fuit, quod mouebatur à Deo in suis operationibus tam vitæ actiuæ, quàm contemplatiuæ.*
463 *Probatur ratione.*
464 *Anima in hoc statu possunt eodem tempore exercere vitam actiuam, & contemplatiuam.*
465 *Probatur ratione.*
466 *Anima in hoc statu dicitur spetialiter templum, & altare Domini.*
467 *Dicitur Regnum Dei.*
468 *In hoc statu nulla res animam inquietat.*
469 *Non sentit dolores nisi appretiatiuè.*
470 *Quomodo id sit intelligendum, declaratur authoritate D.Thomæ.*
471 *Explicatur authoritate Sanctæ Matris nostræ Theresiæ.*
472 *In hac habituali, & actuali vnione consistit felicitas huius vitæ.*
473 *Probatur ratione.*
474 *Deus respectu nostri est exemplar diuinum.*
475 *In homine dantur virtutes politicæ, purgatoriæ, & animi purgati.*
476 *Quæ sint virtutes animi purgati declarantur.*
477 *Hæ virtutes sunt propriæ beatorum in patria, vel aliquorum in hac vita perfectissimorum.*
478 *Quando anima peruenit ad hanc vnionem, omnes animæ affectus, potētia, & operationes redduntur veluti diuinæ, & cur?*

Dico primò. Animæ in isto statu communicantur aliqua 461
priuilegia, quę concessa fuerunt primo parenti in statu innocentię: Vnum & singularissimum fuit, quod mouebatur à Deo 462
in suis operationibus tam vitæ actiuę, quàm contemplatiuæ: ita D.Thom. de veritate *q*.18.*art*.2. Valgornera *q*.4.*dist*.1.*art*.9. *n*.1. 463
Et ratio est. Quia multæ animæ in statu vnionis habitualis, & actualis fruitiuæ cognoscunt per species infusas, & scientiam habent non ex phantasmatibus, sed à luce diuina, & supernaturali,

rali, & à donis infusis. Vnde D. Dionysius *de diuinis nominibus*
cap.4. §.10. loquens de animabus, quæ transferuntur in Deum,
quales sunt quæ reperiuntur in statu vnionis habitualis, &
actualis, dicit quod illæ animæ specialiter mouentur à Deo in
suis actionibus: & hoc probat exemplo Pauli: *Viuo ego, iam non*
ego; viuit verò in me Christus: & patet etiam ex alio loco ad Ro-
manos 8. *Quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei:* vbi D.
Thom. loco *aguntur*, ponit *reguntur*, quod quidem in nobis fa-
cit spiritus in quantum illuminat nos interius, quid facere de-
beamus; iuxta illud Psalmi 142. *Spiritus tuus bonus deducet me:*
non tamen per hoc concluditur, quin viri spirituales per volun-
tatem, & liberum arbitrium operentur: quia ipsum motum vo-
luntatis, & liberi arbitrij Spiritus sanctus causat, secundum il-
lud ad *Philippenses* 2. Deus est qui operatur in nobis velle, & per-
ficere: ergo animæ in hoc statu communicantur aliqua priuile-
gia, quæ fuerunt concessa primo parenti in statu innocentiæ.
464 Dico secundò. Animæ contemplatiuæ ad Deum transforma-
tæ in vnione habituali, & actuali fruitiua in eodem tempore
possunt exercere vtramq; vitam contemplatiuam, & actiuam;
ita N.M.S Theresia *Mansione 7. cap.* 1. N. Iosephus à Iesu Maria
in suo paradiso lib 4. cap 8. Gerson *de mystica Theologia considera-*
tione 19. Valgornera *q.4. art.9 dist.1. num.3.* & colligitur ex D.
465 Thom. 1. *p. q.94. art.* 1. Et ratio est, quia status vnionis habitua-
lis, & actualis fruitiuæ est similis statui, quem habuit Adam in
statu innocentiæ; sed in illo statu innocentiæ anima non neces-
sitabatur accipere cognitionem à sensibus, & phantasmatibus,
sed ab illuminatione diuina; & non impediebatur per res exte-
riores à clara, & firma contemplatione intelligibilium affe-
ctuum, quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat, siue na-
turali cognitione, siue gratuita: sed vtramq; vitam actiuam, &
contemplatiuam eodem tempore exercere poterat: vt ait D.Th.
1. *p.q.94. art.1.* ergo eodem modo animæ in hoc statu vnionis ha-
bitualis, & actualis fruitiuæ eodem tempore possunt exercere
vtramque vitam contemplatiuam, & actiuam.
466 Dico tertiò. Anima in hac habituali, & actuali fruitiua vnio-
ne dicitur specialiter templum Domini, & altare eius: vt patet
ex illo Pauli 1. ad Corinthios 3. *Nescitis quia templum Dei estis,*
& spiritus sanctus habitat in vobis. Dicitur etiam *regnum Dei:*
467 sic enim vocauit Saluator noster discipulos suos Lucæ 14. *Re-*
gnum Dei intra vos est. Et Paulus ad Romanos 14. dixit quod *re-*
gnum Dei est iustitia, pax & gaudium in Spiritu Sancto, de quibus
468 latè N.V.P.Fr Ioannes à Cruce *lib. Cantionum Cantione* 36. *versi-*
culo 5. vbi ait animam in hoc statu nullam rem eam inquietare,
vel turbare à pace, in qua est, sed solum ad modum Angelorum
469 æstimare res dolorificas, non tamen eas sentire. Quod debet in-
telligi non de propria perceptione doloris; nam cum anima vni-
ta corpori sit passibilis, non potest non pati dolorem secundum
corpus, vt ait D.Th 3. *sent. dist.* 18. *art.4. ad* 9. Sed debet intelligi
470 de perceptione doloris quæ pacem turbet, & inquietet, vt ait
471 N.M.S. Theresia, Mansione 7. cap. 7. vbi ait. *En metendo el Señor*
al alma en esta morada suia que es el centro della, la pone en vna pax
que nunca la pierde: pero ne se entenda que las potentias è sentidos y
passiones estan siempre en esta pax, el alma si; Vbi aduerte admira-
bilem sapientiam sanctissimæ Matris: poscit enim turbationem
in potentijs, sensibus, & passionibus corporis, non tamen in ani-
ma: nam licet corpus sentiat dolores, anima tamen vnita semper
est in sua pace, & quiete cum Deo: vt notat N. Iosephus à Iesu
Maria *in suo paradiso lib.4. cap.12. versu desta maneira.*
472 Dico quartò. In hac actuali, & habituali vnione consistit feli-
citas, & inchoata beatitudo huius vitæ: D.Th. *opusc* 63. *&* nos
suprà diximus *tract.4 sect.5.* Et ratio est, quia vt ait cum Diony-
473 sio D Th. 9. *sententiarum dist.6. q.1. art.2.* omnis natura inferior
in sui supremo attingit ad infimum superioris, quamvis defi-
cienter: cur ergo status vnionis habitualis, & actualis transfor-
mationis animæ in Deum sit gradus supremus perfectionis hu-
ius vitæ in via contemplatiua, absq; dubio participat rectitudi-
nem, & felicitatem vitæ patriæ quamvis imperfectè: & com-
pletur in illa illud dictum Christi: *Estote perfecti, sicut pater ve-*
ster perfectus est: hoc est, imitatione suarum virtutum, quæ ideò
diruntur exemplares, siquidem Deus respectu nostri est exem-
474 plar diuinum, quod debemus imitari, & per cuius perfectionem
debemus nostras actiones regulare, quatenus creator imitari po-
test à suis creaturis, & ad hoc inueniantur in homine tria virtu-
475 tum genera, scilicet, positiuæ, purgatoriæ, & animi purgati:
& omissis duabus primis quæ non pertinent ad hunc intentum.
476 Dico quintò. Virtutes animi purgati sunt illæ quæ conse-
quutæ sunt similitudinem quandam diuinam; nam prudentia
solum attendit ad res diuinas. Temperantia desideria terrena
ignorat. Fortitudo non patitur passiones: Iustitia est conformis
rectitudini diuinæ Et tandem D Th. *ad Ephes.4. nu.22.* ait has
477 virtutes esse proprias beatorum in patria vel aliquorum perfe-
ctissimorum in hac vita. Vnde N. V. P. Fr. Ioannes à Cruce *in*
478 *flamma amoris cantione 2. versu 6.* ait, quod quando anima perue-
nit ad hanc vnionem cum Deo, omnes animæ effectus, eius po-
tentiæ, & operationes ex natura sua imperfectæ, redduntur
veluti diuinæ: & cum per transformationem in Deum: Deus
est qui dirigit animam: iam anima viuit veluti vitam Dei, &
commutata est eius mors in vitam; siquidem intellectus qui an-
te hanc vnionem limitare intelligebat, iam est motus, & infor-
matus alio principio, & lumine superiore: Dei voluntas quæ
antea tepidè amabat, iam conuersa est in flammam diuini amo-
ris: Memoria quæ ex se tantum percipiebat imagines, & figuras
creaturarum occupata est recordatione Dei: & appetitus qui
antea appetebat res viles solum appetit dulcedinem diuinam;
& tandem omnes operationes, quas antea anima habebat im-
perfectas, sunt commutatæ in motibus Dei; siquidem iam ani-
ma est vera filia Dei: de quibus ait Paulus ad Romanos 8. *Qui-*
cumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.

SECTIO VIII.

An animæ perfectorum contemplatiuorum vel vnitorum sint exemptæ ab imaginibus, vel etiam à passionibus perturbantibus intellectum in cognitione, vel voluntatem in amore?

SVMMARIVM.

479 *Animæ perfectorum contemplatiuorum non sunt exemptæ à passionibus perturbantibus intellectum in cognitione, & voluntatem in amore.*
480 *Probatur ratione.*
481 *Iustis maximè contemplatiuis remouentur, vt plurimum passiones quatenus sunt perturbatiuæ actuum rationis, & inducunt ad peccatum mortale.*
482 *Sicut iusti peccant venialiter; ita etiam possunt peccare mortaliter.*
483 *Contemplatiui, & vniti habent fomitem peccati, & motus primo primus, & motus secundo primos, excepta B. Virgine Maria matre Dei.*
484 *Status Adæ in innocentia fomitem, & passionum motus aduersus animam non habebat.*
485 *Christus eas passiones assumpsit quales ad veritatem carnis ostendendam necessariæ erant, quæ potius propassiones vocantur, non verò quæ de facto noxam important.*
486 *Virgo sanctissima Maria ex priuilegio nunquam sensit ex fomite rebelliones passionum militantium aduersus animam.*

DIco primò. Animæ perfectorum contemplatiuorum non 479
sunt exemptæ à passionibus perturbantibus intellectum
in cognitione, & voluntatem in amore. Ratio est, quia passio- 480
nes animæ idem sunt quod affectus, siue affectiones quæ per-
tinent ad partem appetitiuam, & de se, & ex sua natura non
sunt malæ, nisi quatenus à voluntate imperantur, vel non pro-
hibentur, cum sunt contra, vel præter rationem: vt ait D.
Thomas 1. 2. *quæst.24. art.1. &* 2. Tum quia sunt materia exer-
cendæ virtutis. Vnde dolor, & tristitia ad pœnitentiam ordi-
nantur, vt ait Apostolus 2. Ad Corinthios 7. Quæ secundum tri-
stitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Tum quia
iusti non possent dicere; *Et dimitte nobis debita nostra*, vt omni-
bus præcipitur in oratione dominica: ergo huiusmodi passio-
nes non sunt incompatibiles cum animabus iustis, qui saltem
peccant non reprimendo motus passionum secundò primos.
Dico 2. Iustis maximè contemplatiuis remouentur, vt pluri- 481
mum passiones quatenus sunt perturbatiuæ actuum rationis,
& inducunt ad peccatum mortale: ita D. Thomas 2. *sent. dist.* 15.
q.2. art.2. q.1. ad 2. Gregorius *in cap.*34. Iob *lib.*24 *cap.*12. D. Ber-
nardus *sermone* 52. *in cantica*. Albertus Magnus *lib. de adhæren-*
*do Deo cap.*15. Ricardus 2. *part. cap.* 11. Et ratio est, quia ex vnio-
ne affectiua charitatis, oritur pax, quæ est effectus illius, licet
non sit perfecta in hac vita, vt in patria: Sed pax consistit in vnio-
ne appetitus cum ratione; ita nec à se, nec à Deo, nec proximo
dissentiat, vt ait D. Thomas 2. 2. *q.29. artic.1. ad* 1. ergo iustis
contemplatiuis, vt plurimum remouentur passiones, vt sunt
perturbatiuæ rationis. Dixi (vt plurimum) nam sicut iusti
peccant venialiter, iuxta illud: *Septies in die cadit iustus*, pos- 482
sunt etiam peccare mortaliter: siquidem contra Dei legem
anima subditur passionibus. Licet autem contemplatiui sint in
plurimum liberi à passionibus perturbatiuis per tempus iuxta
Dei dispositionem, non sunt tamen liberi à passionibus turba-
tiuis, siquidem sunt in perpetuo vitiorum cum virtutibus con-
flictu.
Dico tertiò. Contemplatiui, & vniti habent fomitem pec- 483
cati, & motus primò primos, & motus secundò primos, qui
ex fomite noscuntur. Et ratio est, quia omnes sancti sunt spo-
liati gratuitis, & vulnerati in naturalibus, & eis conuenit
cum D. Paulo dicere: Video aliam legem in membris meis:
ergo habent fomitem peccati, quæ quidem nobis relicta est ad
agonem: hæc autem pœna, & rebellio non fuit in Beata Vir-
gine, benè tamen in Sancto Ioanne Baptista qui ex commu-
ni Theologorum doctrina à peccato veniali non fuit immu-
nis; à quo etiam non fuerunt immunes Apostoli, etiam
post acceptum Spiritum sanctum: sicut autem iusti, & per-
fecti non carent fomite, ita non carent rebellione spiritus
aduersus carnem, nec passionum motibus, & si ex diuino adiu-
torio

torio detur aliquando quod non perturbentur & trahant animam ad consensum mortiferum.

484 Dico 4. Status Adæ in innocentia fomitem & passionum
485 motus aduersus animam non habebat: Christus Dominus non eas passiones assumpsit, quæ defectum noxium important, sed quales ad veritatem carnis ostendendam necessariæ erant, quæ potius propassiones vocantur à Sanctis. Virgo super omnes
486 Sanctos priuilegiata rebelliones passionum militantium aduersus animam nunquam sensit ex fomite procedentium: omnes alij iusti ex veritate cum Apostolo dicunt: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est.*

SECTIO IX.

An contemplatiui vnione contemplationis decorati carere possint peccatis venialibus?

SUMMARIUM.

487 *Nullus homo quantumuis iustus, & contemplatiuus viuit, aut vixit in statu naturæ corruptæ sine peccato veniali nisi speciali Dei priuilegio, vt Beata Virgo.*

488 *Hæc veritas est de fide definita specialiter saltem de venialibus commissis ex surreptione.*

489 *Possunt iusti carere venialibus commissis ex aduertentia & industria non solum in actu vnionis, sed etiam transacta vnione.*

487 Dico primò: Nullus homo quantumuis iustus & contemplatiuus & à Deo clarissimus viuit, nec vixit in statu naturæ corruptæ sine peccato veniali, nisi speciali Dei priuile-
488 gio, sicut de B. Virgine tenet Ecclesia. Hæc veritas est de fide definita in Tridentino *sess. 6. canone 23.* Vbi dicitur: *Si quis dixerit hominem semel iustificatum posse in tota vita omnia peccata etiam venialia vitare nisi speciali Dei priuilegio, sicut de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.* Idem definitum fuit in Concilio Meliuitano *Canone 61.* Et constat ex illo Ioannis 1. *Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*; & ex illo Prouerbiorum 24. *Septies in die cadit iustus.* Tum quia etiam sanctissimis viris conuenit dicere: *Dimitte nobis debita nostra*; sed hæ locutiones non possunt saluari, nisi concedamus omnes iustos quantumcumque contemplatiuos peccare venialiter, saltem ex surreptione vt docet D. Thomas *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. quæst. 1. ad 1. dist. 21. quæst. 2. art. 1. ad 4. & quæst. 7. de malo art. 2. ad 13. & 3. part. quæst. 79. art. 4. ad 2.* & idem tenent omnes Sancti Patres: ergo nullus homo quantumuis contemplatiuus viuit aut vixit sine peccato veniali sine speciali Dei priuilegio.

489 Dico secundò: Licèt certum sit nullum iustum quantumuis contemplatiuum posse carere venialibus, saltem ex surreptione commissis, possunt tamen carere venialibus commissis ex aduertentia & industria: ita multi Doctores Mystici, præcipuè Brusbroch de ornatu spiritualium nuptiarum cap. 75. Nostra M.S. Theresia *Mansione 7. cap. 4.* Valgornera *quæst. 4. disp. 2. art. 10. num. 5.* Ratio est, quia ad verificandas locutiones Conciliorum, & sacræ Scripturæ sufficiunt venialia ex surreptione: ergo benè potest dari vir tam perfectus & contemplatiuus qui aduertenter nullum veniale committat non solum quando est in actu vnionis: tunc enim certum est non posse dari actualem vnionem cum peccato veniali actuali, vt benè notauit cum B. Henrico Suson Valgornera *suprà num. 6.* sed etiam transacta vnione. Aduerte tamen virum contemplatiuum non dici qui solum contemplatur, sed qui contemplationi totam suam vitam dedicat, vt ait D. Thomas *2. 2. q. 81. art. 1. ad 5.*

SECTIO X.

An anima contemplatiui vniti in ipsa contemplatione discurrat?

SUMMARIUM.

490 *Viri contemplatiui vniti in sua contemplatione non discurrunt.*

491 *Probatur ratione.*

492 *Contemplatio est requies laborum.*

493 *Vita contemplatiua licèt principaliter consistat in intellectu, principium habet in affectu.*

494 *Inter animam contemplatiuam, & Christum eius sponsum viget amor viuus.*

495 *Decem gradus habet amor quibus ascendimus ad patriam, & ad perfectam cum Deo vnionem.*

496 *Anima potest de gradu inferiori huius amoris transire ad superiorem, & à superiore ad inferiorem; & quomodo?*

490 Dico primò: Viri contemplatiui vniti in sua contemplatione non discurrunt: ita Valgornera *qu. 4. disp. 2. art. 11.* *Directorium Mysticum.* *num. 5.* & alij communiter. Ratio est, quia contemplatio est 491
mentis in Deum suspensa eleuatio magna dulcedinis gaudia degustans: vt ait Bernardus lib. de scala claustrali & secundo de Consideratione cap. 2. *Est verus, certusque intuitus animæ de quacumque re, siue apprehensio veri non dubia*, vel, vt ait Augustinus lib. de spiritu & anima cap. 32. *Est præcipua veritatis iucunda admiratio*; vel, vt ait Ricardus de S. Victore, *Est libera mentis perspicatia in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa*, vel est perspicax, & liber animi contuitus in res perspiciendas vsquequoque diffusus, seu, vt nos diximus tractatu 2. disput. 1. sectione 2. *est simplex intuitus veritatis:* sed discursus non potest stare cum simplici intuitu veritatis: ergo viri contemplatiui vniti in sua contemplatione non discurrunt.
Hinc fit quod aliqui dicunt quod contemplatio est requies labo- 492
rum, complementum desideriorum, perfectio virtutum, præmium abnegationis, finis orationis & ad assequendam mentis puritatem instrumentum efficacissimum.

Dico secundò: Vita contemplatiua licèt principaliter con- 493
sistat in intellectu, principium tamen habet in affectu, in quantum videlicet aliquis ex charitate ad Dei contemplationem incitatur: quia tamen finis respondet principio, inde est quod etiam terminus, & finis vitæ contemplatiuæ habet esse in effectu, dum scilicet aliquis in visione rei amatæ delectatur: & ista delectatio rei visæ amplius excitat amorem: ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 180. artic. 7.* Hinc fit quod inter animam con-
templatiuam & eius sponsum Christum Iesum viget amor 494
viuus, qui non solum in habitu charitatis ex parte ipsius animæ, sed quasi in continuo perseuerat exercitio: in hoc quippè statu seruet amor vt viua flamma secundùm diuersos eius gra-
dus seu actus, quos ex D. Bernardo refert D. Thomas *opusculo* 494
61. & nos eos *suprà* posuimus, *hoc eodem tractatu & disputa-* 496
tione sectione 3. Quamuis autem hi gradus amoris sint inter se distincti, vt ibi diximus, non tamen sic sunt separati quin anima de priori de perfectiores, de inferiori ad superiores faciliter transire valeat, & simul ad priores de posteriore, & ad inferiores de superiore redire: omnes quippè sunt gradus perfectionis in domo Dei, nec actus amoris illis correspondentes ita sunt ad inuicem discreti, quin sæpè permisceantur: sed de his vide Valgorneram *quæst. 4. disput. 2. art. 5. num. 4.* & quod nos *suprà* diximus *sect. 3. citata.*

SETCIO XI.

Non sunt iudicandi mali spiritus effectus supernaturales quos noui contemplatiui habent in oratione ex eo solùm quia non perfectè in omnibus operantur.

SUMMARIUM.

497 *Ex eo quod aliquis contemplatiuis incidat in aliqua venialia non ob id effectum supernaturales recepti in oratione, etiamsi sint diuinæ vnionis illusiones, iudicari debent procedentes à malo spiritu.*

498 *Probatur ratione.*

499 *Confirmatur primo.*

500 *Confirmatur secundo.*

501 *Confirmatur tertio.*

502 *Repugnat quod aliquis recipiat diuinas consolationes & quod non tendat quotidie magis, & magis ad perfectionem.*

503 *Probatur ratione.*

504 *Quando anima non exit à contemplatione perfecta cum magna determinatione consequendi mortificationem & alias virtutes, non multum fidendum est de tali contemplatione.*

Dico primò: Non ex eo quod aliquis contemplatiuus statim 497
non sit perfectus, & multoties deficiat, & incidat in aliqua peccata venialia, non ob id effectus supernaturales recepti in oratione, etiamsi sint vnionis diuinæ illusiones, iudicari debent procedentes à malo spiritu: ita N. M. S. Theresia *in vita sua cap. 31.* Planes *lib. 3. de via vnitiua capit. 28. num. 2.* Ratio est, quia (vt ait D. Thomas 1. *sentent. dist. 17. quæst.*
2. art. 2. ad 3. & in 1. 2. quæst. 113. artic. 10. in corpore) 498
modus communis, & consuetus cursus iustificationis est, vt Deo mouente interius animam homo conuertatur ad Deum: primo quidem conuersione imperfecta, vt postmodum ad perfectam perueniat: quia charitas inchoata meretur augeri: ergo dari potest quod aliquis sit verè contemplatiuus, & tamen statim non sit omninò perfectus. Patet consequentia ex verbis D. Thomæ: quia potest dari charitas inchoata quæ non sit perfecta: sed cum charitate inchoata possunt compati multa venialia & imperfectiones: ergo dari potest quod aliquis recipiat à Deo in oratione aliquos effectus supernaturales & tamen quod non sit perfectus.

Confirmatur primò. Quia, vt ait D. Thomas *in 3. distinctione 27.* 499

ftione 27. quæst.1. artic.2. ad 5. Duplex datur vnio animæ cum Deo: alia secundum quid, hoc est, non perfecta; alia perfecta per transformationem: vna dici potest actualis, & alia habitualis: licèt ergo vnio simpliciter talis & habitualis non inueniatur, nisi in contemplatiuis perfectis; vnio tamen secundum quid & actualis inueniri potest in contemplatiuo imperfecto [intellige tamen hoc de vnione actuali antecedente ad habitualem, non de ea quæ subsequitur ad habitualem.] Multum enim differt attingere ad gradum primum diuinæ vnionis per modum transitus, ab vnione per modum actus, & veluti ex professo; sed ab vnione actuali, quæ fit per transformationem: vt est illa quæ subsequitur ad vnionem habitualem: nam ille qui solum attingit diuinam vnionem, & in primo illius gradu pedem ponit, statim ab ea recedit: ille verò qui ex proposito, & ex professo, & per modum habitus, vel per transformationem habet hanc diuinam vnionem, ibi fixit pedem, & aliam formam induit: licet ergo ille qui solum vt hospes, & veluti priuilegio accedit ad diuinam vnionem, vt statim recedat, non habeat omne illud fundamentum virtutum quod requiritur ad habitualem, vel transformatiuam vnionem, non ideò excludendus est ab illa; optimè enim compati potest talis vnio per modum transitus cum statu charitatis imperfecto: Illi tamen qui tunc vnionem diuinam habent simpliciter, & per modum habitus, & per transformationem, debent iam habere omnes habitus virtutum infusos, quia via ordinaria intentionis & perfectionis habituum virtutum infusarum ad hanc vnionem diuinam peruenerunt, & in ea veluti sedem collocarunt.

500 Confirmatur secundò. Quia multoties Deus principiantibus viam contemplationis, communicat eam dulcedinem, vel magnam partem illius, quam perfectis solet communicare ad eos ad se alliciendos; & vt ipsi suauitate vitæ spiritualis affecti eam toto affectu amplectantur: & sic vidimus quod in conuersione filij prodigi eum cum lætitia, cum symphonia & musicis instrumentis recepit, stola prima induit eum, in brachijs ad dulcem amplexum & osculum recepit, cecidit super collum eius, & osculatus est eum, vt refertur *Lucæ 15.* In quibus figurantur diliciæ vitæ vnitiuæ: Atqui filius prodigus nondum erat perfectus, sed nudus ab omni ornatu virtutum: & ideò pater ei præcepit afferri stolam, & calceamenta, in quibus significantur virtutes quibus per peccatum præcedens spoliatus erat: ergo optimè potest dari quod adhuc aliquis sit imperfectus & de proximo à peccato mortali ereptus, & statim introducatur ad osculum & amplexum etiam diuinæ vnionis. Id etiam cernitur *Leuitici 23.* vbi Deus eadem celebritate præcepiebat obseruari primam diem, & vltimam festi tabernaculorum ad significandum quod in primo die quo anima Deo dicatur, & contemplationi se tradit, ei eandem suauitatem sæpè concedit, quam solet in summe perfectis concedere: sed in prima die quo quis se orationi, & contemplationi tradit, non potest iam esse perfectus: immò ei Deus concedit hanc suam eximiam suauitatem, vt eum ab imperfectionibus auferat: ergo simul esse possunt summæ Dei deliciæ, immò & fauores viæ vnitiuæ simul cum imperfectionibus incipientium.

501 Confirmatur tertiò. Quia non repugnat quod cum minori charitate sit maior feruor spiritus, & dulcedo diuinarum consolationum: immò hoc videtur naturale: vt videmus in musto quod reuera minorem calorem habet quam vinum generosum; & tamen mustum feruet, & exuperat, non verò vinum: quia mustum nondum est in sua perfectione, benè tamen vinum: eodem ergo modo in via spirituali incipientes videntes Dei suauitatem suauitate dulcedinis spiritus admirantur, & veluti replentur stupore & ecstasi; postquam verò iam perfecti sunt, hanc admirationem non habent, nec huiusmodi consolationes, quia Deus eas in principio eis fecit, vt incipientes à gustibus terrenis & affectibus mundanis eriperet: & ideò filius maior Patris-familias conquestus fuit de Patre suo qui cum fecerit conuiuium filio minori deperdito, ei conuiuium nunquam fecit: cui pater respondit: *fili tu semper mecum, & omnia mea tua sunt: epulari autem, & gaudere oportebat, quia pater tuus hic mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus est:* non ergo est contra ordinarium nondum diuinæ communicationis quod incipientibus & imperfectis fiunt illi fauores, qui solent fieri viris perfectis: sed potiùs Deus hos fauores in principio conuersionis, & quando adhuc sunt multæ imperfectiones, solet hominibus efficere ad eos ad se alliciendos, & trahendos.

502 Dico secundò: Licèt non sit impossibile quod dentur diuinæ consolationes & illuminationes viro adhuc imperfecto; repugnat tamen quod aliquis recipit diuinas consolationes & quod non tendat quotidie magis ac magis ad perfectionem: ita N. M. S. Theresia *in itinere perfectionis cap.4. & 41.* Palaus *lib.3.*
503 *cap.29. n.3. & cap.28.* Ratio est, quis finis quem Deus intendit illis communicationibus & illustrationibus, est perficere hominem contemplatiuum: & ideò sicut illustrat intellectum & cognitionem dono sapientiæ super suum modum connaturalem, eodem modo erigit voluntatem, & alias vires animæ super suum modum ordinarium ad aliquam maiorem perfectionem, vt ait D. Dionysius *de diuinis nominibus §.4. §.* sed *hæc quidem;* & N. M. S. Theresia *in vita sua cap.37. & mansione 4. cap.3.* ergo si homo non cooperatur ex parte sua diuinæ illuminationi, redditur indignus quod Deus ei iterum tales illustrationes efficiat. Tum quia meliorata causa debent etiam eius meliorari effectus; & melioratis potentijs debent actus ab eis procedentes meliorari: sed voluntas per huiusmodi Dei communicationes perfectior fit, & melioratur in charitate: ergo eodem modo debent meliorari actus aliarum potentiarum ab ea imperati: vt ait D. Thomas *de malo quæst 1. ad 11.*

Hinc fit, quod N. M. S. Theresia in Itinere perfectionis *cap.* 504
36. docet quod quando anima non exit à contemplatione perfecta cum magna determinatione consequendi mortificationem & ad alias virtutes præcipuè ad remittendas iniurias non multum fidendum esse de tali contemplatione: vt ergo discamus an consolationes receptæ in oratione sint à Deo vel non, non debet attendi tantum ad vitam præteritam quantum ad profectum vitæ futuræ: nam si ex tali consolatione oritur desiderium proficiendi & notabilis in virtutibus profectus, licèt aliqualis in eis inueniatur venialis defectus; non ideò talis contemplatio vt periculosa, sed potiùs vt fructuosa iudicanda est. Aduerte tamen quod non ex eo quod aliquis semel & iterum recipit has consolationes, statim eius operationes debent esse perfectæ, sed sufficit quod semper aliquis profectus in eo reperiatur: vt optimè explicat N. M. S. Theresia *Mansione 4. cap.3.*

SECTIO XII.

An anima dum est in consummatione contemplationis liberè, an necessariò operatur, nempè intelligendo & volendo quod Deus vult.

SVMMARIVM.

505 *In contemplatione quantumcumque altissima huius vitæ anima liberè & cum cognitione operatur.*
506 *Probatur ratione.*
507 *Confirmatur primo prædicta doctrina.*
508 *Confirmatur secundo.*
509 *Confirmatur tertio.*

Dico primò: In contemplatione quantumcumque altissima huius vitæ, non priuatur anima humana intellectus & voluntatis operationibus, sed liberè & cum cognitione operatur: ita D. Thomas *quæst.13. de veritate art.1. ad 9. & 2. 2. quæst. 175. art.1. ad 3.* Ratio est, quia vel intellectus operatur cum abstractione à sensibus etiam internis in ea contemplatione, vel seruato ordine naturali per conuersionem ad phantasmata: si primo modo cum talis cognitio non dependeat à sensibus, nec in fieri, nec in conseruari nullam ei possunt inferre necessitatem, quominus homo siuè dormiens, siuè vigilans impediatur à perfecto vsu rationis & libertatis operando independenter ab illis; immò ex imitatione cælestium mentium, earumque participatione perfectius operabitur, quam fiat per naturalem vsum rationis in homine vigilante. Si per conuersionem ad phantasmata non est difficultas, quia in somno prophetico, ecstasi & similibus mors soluitur, & est expeditior, & non impeditur actus animæ quoad perfectum iudicium rationis: immò superior portio inferiores functiones sensuum impedit: maximè cum ab actuali iudicio ab illis non dependeat: & satis est sola cooperatio phantasiæ ex naturali modo intelligendi huius vitæ. Tum quia gratia non destruit naturam, sed perficit: sed natura hominis est, vt liberè operetur: ergo in contemplatione altissima huius vitæ non priuatur anima humana intellectus & voluntatis operationibus. 505 506

Confirmatur primò. Quia licèt intellectus vehementer applicetur à Deo ad contemplandum, ita vt nullo modo ei resistat anima, sed ab eo trahi sinat, ista tamen applicatio non tollit libertatem: nam ista coactio ex parte Dei suauiter operantis solum est ex parte modi operandi per abstractionem à sensibus qui est naturalis modus operandi, non est tamen coactio quoad terminum: siquidem quoad terminum liberum Deus relinquit animam, vt operetur secundùm suam naturam per intellectum & voluntatem: ergo talis applicatio ex parte Dei non tollit libertatem. Tum quia contingit multoties quod in tali contemplatione plura reuelentur, quæ nituntur authoritate Dei reuelantis: vt factum est cum reuelata sunt mysteria gratiæ, ad quæ credenda requiritur actus fidei: sed actus fidei necessario est liber, supponens intellectum & voluntatem: ergo in altissima contemplatione semper debet interuenire libertas. Tum quia libertas est radix meriti; non est autem verosimile Deum velle priuare hominem iustum tanta perfectione etiam eleuatum ad altissimam contemplationem, & ad ecstasim, vel raptum: vt diximus *tract.2. disp.2. sect.10. dicto 5. & sequentibus.* 507 508 509

SE-

SECTIO XIII.

Vtrùm animæ huiusmodi contemplatiuorum vnitorum ita vniantur Deo vt sint exempti ab omnibus virtutum actibus exercendis, & obedientia mandatorum Dei & Ecclesiæ?

SVMMARIVM.

510 *Aliqui hæretici dixerunt contemplatiuos vnitos peruenisse ad statum beatitudinis videntes intuitiuè diuinam essentiam.*
511 *Nullus viator sine speciali Dei priuilegio potest videre in hac vita diuinam essentiam.*
512 *Referuntur alij errores hæreticorum.*
513 *Viri contemplatiui quamtumuis vniti obligantur præceptis legis diuinæ.*
514 *Ponitur quædam obiectio & soluitur.*

510 PRo huius sectionis intelligentia notandum est aliquos hæ-
reticos dixisse istos contemplatiuos ad statum beatitudinis
511 peruenisse, videntes diuinam essentiam; quod quidem falsum
est: nullus enim viator potest in hac vita videre sine speciali
Dei priuilegio Deum per essentiam: iuxta illud Exodi 33. *Non*
512 *videbit me homo & viuet.* Alij dixerunt istos contemplatiuos
esse redactos ad statum innocentiæ; quod quidem etiam hære-
ticum est, quia nulli viatori datum est, vt ad Adæ innocen-
tiam perueniret sine speciali Dei priuilegio, vt patet ex Con-
cilio Arausicano *sess. 6. de peccato originali.* Alij affirmant istos
contemplatiuos vnitos ad nihilum redigi; quod quidem etiam
falsum est: nam si nihilum essent, esse creatum amitterent;
quod quidem hæreticum etiam est. Alij affirmant istos con-
templatiuos vnitos nihil actiuè agere, sed merè passiuè Deo
operante solum in ipsis tanquam organis omnia sua opera effice-
re: quod etiam hæreticum est; quia omnes creaturæ per Dei
virtutem proprias ac peculiares in natura, in gratia, & in glo-
ria operationes habent. Alij dixerant istos contemplatiuos vni-
tos nihil mereri, quod etiam hæreticorum est, contra illud
Ieremiæ 31. *Erit merces operi tuo:* & Psalmo 61. *Reddes vnicui-
que secundum opera sua.* Alij dixerunt istos contemplatiuos esse
in speciali otio, & quiete; quod etiam falsum est: scriptum
est enim. *Qui edunt me, adhuc esurient; & amor Dei otiosus
non est.* His suppositis
513 Dico primò: Viri contemplatiui quamtumuis vniti obli-
gantur præceptis legis diuinæ: hoc est de fide. Ratio est, quia
præcepta Dei sunt regula voluntatis humanæ: sed nullus ho-
mo est, nec etiam Angelus cuius voluntatem non oporteat re-
gulari lege diuina: ergo impossibile est aliquem hominem præ-
ceptis Dei non subdi: ita D. Thomas *in 2. Epistolam D. Pauli*
514 *ad Corinthios cap. 3.* Nec obstat illud quod ait *ibi* Paulus: Vbi
Spiritus Domini, ibi libertas, & illa altera locutio: Iusto
non est imposita lex. Respondetur namque cum D. Thoma,
vbi *suprà*, sensum horum locorum esse, legem non esse im-
positam propter iustos, non quia ad ea non teneantur, sed quia
interiori habitu mouentur ad quæ lex Dei præcipit, sed propter
iniustos. Et similiter vbi spiritus Domini, ibi libertas intelli-
gitur; quia liber est, qui est causa sui: nam seruus est causa Do-
mini: quicumque ergo agit ex seipso, liberè agit; qui verò
est ex alio motus, non agit liberè: ille ergo qui vitat mala non
quia mala sed propter mandatum Domini, non est liber: sed
qui vitat mala, quia mala, ille liber est: hoc autem facit Spi-
ritus Sanctus, qui mentem interius perficit per bonum habi-
tum: vt sic ex amore caueat, ac si præciperet lex diuina: &
ideò dicitur liber, non quia non subdatur legi diuinæ; sed
quia ex bono habitu inclinatur ad hoc faciendum, quod lex di-
uina ordinat: ita D. Thomas *loco citato.*

SECTIO XIV.

An otium sanctum contemplationis perturbetur ex vacatione vitæ actiuæ insistendo saluti proximorum & ex recitatione orationum vocalium.

SVMMARIVM.

515 *Vita actiua omninò impedit otium Contemplationis.*
516 *Optima dispositio ad contemplationem est acquisitio virtutum moralium quæ fit per vitam actiuam.*
517 *Ponitur quoddam argumentum in contrarium & soluitur.*

515 DIco primò: Vita actiua quantumcumque perfecta omninò impedit otium contemplationis: ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 182. art. 3.* Ratio est, quia impossibile est, quod aliquis simul occupetur circa exteriores actiones, & diuinæ contemplationi vacet: hoc tamen procedit ex defectu nostro quo ex corporis grauitate retrahimur ab altitudine contemplationis: nam Angeli & ascendunt & descendunt; ascendunt per contemplationem & descendunt per administrationem: quod pertinet ad vitam actiuam, quin priuentur internis contemplationis gaudijs, vt ait D. Gregorius 2. *Moralium* & D. Thomas *Directorium Mysticum.* 2. 2. *quæst 181. art. 4. ad 2.* Et ideò in eis non distinguitur vita actiua à contemplatiua, sicut in nobis qui per opera actiuæ impedimur à contemplatione.

Dico secundò: Optima dispositio ad contemplationem est 516
acquisitio virtutum moralium quæ fit per vitam actiuam: ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 180. art. 2.* Et ratio est, quia actus contemplationis in quo essentialiter consistit vita contemplatiua, impeditur per vehementiam passionum per quam abstrahitur intentio animæ ab intelligibilibus ad sensibilia, & per tumultus exteriores: sed virtutes morales impediunt vehementiam passionum & sedant exteriorum occupationum tumultus: ergo acquisitio virtutum moralium, quæ fit per vitam actiuam est optima dispositio ad contemplationem.

Nec obstat si dicas ad id sufficere virtutes infusas quæ infun- 517
duntur cum gratia absque vllo exercitio vitæ actiuæ: ergo acquisitio virtutum moralium quæ fit per vitam actiuam non potest esse dispositio ad vitam contemplatiuam. Non obstat inquam. Respondetur namque cum N. Philippo à Sanctissima Trinitate *part. 1. tract. 1. art. 3.* negando antecedens. Et ratio est, quia licèt virtutes morales infusæ sint in esse perfectiores acquisitis; non tamen æqualem habent ad moderandas passiones & sedandos exteriorum occupationum efficaciam: sicut acquisitæ per proprios actus ob continuum contrariorum actuum exercitium, quo fuerunt acquisitæ, & simul appetitus circa passionum obiecta debitè fuit ordinatus.

DISPVTATIO V.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento quatenus est medium quo celebratur matrimonium spirituale.

SECTIO I.

De vnione reali immediata fruitiua ecstatica, qua mediante celebratur matrimonium spirituale inter purissimas animas & Christum Dominum in Eucharistiæ Sacramento.

SVMMARIVM.

518 *Omnes animæ dignè suscipientes Eucharistiam fiunt vnum moraliter per affectum cum Christo.*
519 *Magnum discrimen datur inter vnionem per affectum animæ cum Deo & animæ cum Christo in hoc Sacramento.*
520 *In quo conueniant inter se hæc duo vnionum genera explicatur.*
521 *Proponitur sensus quæstionis.*
522 *Regulariter non datur vnio realis cum Christo in illis qui dignè accedunt ad hoc Sacramentum, sed tantum per affectum.*
523 *Probatur ratione.*
524 *Aliquibus perfectissimis contemplatiuis præter vnionem per affectum cum Christo in hoc Sacramento conceditur vnio realis cum Christo.*
525 *In quo consistat hæc vnio realis; explicatur.*
526 *Probatur dari hanc vnionem realem animæ cum Christo in hoc Sacramento authoritatibus sacræ Scripturæ.*
527 *Probatur authoritate Sanctorum Patrum.*
528 *Probatur ratione.*
529 *Ponitur quoddam argumentum, & soluitur.*
530 *In hac vnione intellectus clarè, & intuitiuè videt Christum dominum in Eucharistiæ Sacramento.*
531 *Voluntas illum præsentem immediatè amplectitur, & deosculatur: & quomodo hoc fiat?*
532 *Christus quantum est ex se, paratus est hanc vnionem omnibus concedere eum dignè recipientibus, sed ex defectu dispositionis ex parte incipientium, non sic omnibus communicatur.*
533 *Quando datur hæc vnio realis inter Christum, & animam, ferè semper datur ecstasis & quomodo?*

PRo huius sectionis intelligentia suppono omnes animas di- 518
gnè suscipientes hoc diuinum Sacramentum fieri vnum
cùm Christo moraliter per affectum charitatis. Secundò suppo-
no dari discrimen inter vnionem per affectum charitatis animæ
cum Deo, & animæ cum Christo in hoc Sacramento. Nam 519
vnio per affectum charitatis cum Deo habet pro obiecto diuini-
tatem ipsam, cum qua charitate media anima tenacissimè con-
glutinatur: illa verò quæ per affectum est, cum Christo habet
pro obiecto ipsum Christum, cum quo in hoc Sacramento verè
& realiter existente intimè per amorem coniungitur. Altera
vnit spiritum nostrum cum Deo secundùm illud: Qui adhæret
Deo, vnus spiritus fit cum eo. Altera verò cum spiritu ipsius
Christi secundùm illud Ioannis 6. *Et qui manducat me & ipse
viuet propter me:* hæc autem vnio propriè consistit in affectu.
Conueniunt verò inter se hæc vnionum genera in eo quod si- 520
cut vnio cum Deo per amorem in iustis solo charitatis affectu
vt plurimum perficitur: ita etiam vnio quæ in Eucha-
ristiæ

ristiæ Sacramento nos Christo coniungit, frequenter fit tantum in affectu. Secundò conueniunt quod sicut ea vnio per affectum charitatis cum Deo, etiamsi Deus sit intimè præsens per essentiam omnibus iustis, non elicitur realis vnio, quia Dei præsentia non percipitur, neque gustatur, sed tantum per fidem edocemur Deum esse ratione suæ immensitatis in omnibus rebus intimè præsentem, ac per gratiam inhabitare in cordibus iustorum, stat tamen post parietem nostrum, ita absconditus vt vix nisi per effectus gratiæ, cognoscatur: ita in venerabili Eucharistiæ Sacramento, quamuis Christus realiter medijs speciebus sit intimè præsens corpori & animæ dignè eum suscipientium, non tamen potest dici hæc vnio realis nostri spiritus cum ipso Christo: quia eius præsentia non gustatur, neque experimentaliter percipitur ab omnibus, qui ad illum dignè accedunt: quare tantum est vnio & coniunctio per affe-
521 ctum. Quod ergo in præsenti quærimus, est; An sicut aliquando amoris incendium erga Deum eo peruenit vt anima ad vnionem realem immediatam, & fruitiuam cum Deo feliciter diuina præuenta gratia pertingat, vt superius latè diximus; ita etiam vnio quæ in Eucharistiæ Sacramento nos Deo coniungit, aliquando eo pertingat vt aliquæ mentes defæcatæ, & purificatæ in effectu & reali connexione ipsi Christo immediata & reali coniunctione feliciter copulentur? His suppositis

522 Dico primò: Certum est regulariter non dari etiam in his qui dignè accedunt ad hoc Sacramentum, vllam vnionem realem præter eam qua ipsi Christo animæ eorum per charitatis affectum virtute huius Sacramenti peculiari vniuntur coniunguntur: ita Cyprianus: *Sermone de cœna Domini*, S. Damascenus *lib.4. de fide cap.14.* Fr. Thomas à Iesu *de oratione Diuina lib.4.*
523 *cap.27.* Ratio est, quia regulariter etiam dignè venerabile hoc Sacramentum suscipientes non sentiunt animæ suæ cum Christo aliam vnionem realem, præter eam quæ fide per affectum amantis ad amatum stabilitur, quia nulla vnio realis inter nostrum spiritum, & Christum, nisi ea quæ fit per affectum charitatis, & amoris, intelligi potest: ergo regulariter nulla alia datur præter eam quæ fit per charitatis affectum.

524 Dico secundò: Præter hanc vnionem affectus existimò dari aliam realem, & ineffabilem cum ipso Christo in hoc diuino Sacramento, quæ defæcatis tantum mentibus ac Christum ipsum ardentissimè desiderantibus euenire solet. Hæc autem fe-
525 licissima vnio nihil aliud est, quam ipsius Christi præsentiæ in hoc Sacramento latentis intima manifestatio, non tam per visionem, aut reuelationem, quàm per complexus dulcissimos, quibus animam ita ineffabiliter ac suauiter astringit, vt ipsa eius realem præsentiam, oscula, & amplexus certissimè percipiat. Erit igitur, si propriè loquamur, vitalis sensus, & gustus ipsius Christi in Sacramento existentis per quem sensum siuè diuinissimum contactum eius præsentia realiter percipitur, eius bonitas & ineffabilis dulcedo in suo fonte gustatur, & hæc est vera vnio, & notitia experimentalis ipsius Christi; non per affectum tantum, sed per arcanum contactum ac vnionem immediatam & realem animæ nostræ cum Christo.

Quare sicut vnionem fruitiuam & ecstaticam animæ cum Deo esse diximus ex parte Dei illapsum & manifestationem quandam, quo Deus animæ nostræ illabitur, se intimè coniungens cum intellectu in ratione summæ lucis cum voluntate, in ratione summi boni, & summi delectabilis, qui illapsus appellatur deosculatio siuè amplexus Dei aut ostensio faciei suæ sub ratione omnis boni: Ex parte verò animæ esse perceptionem experimentalem omnium sensuum internorum istius summi obiecti, nempè Dei, ad quam vnionem experimentalem sequitur transformatio; siuè liquefactio animæ, ad liquefactionem ecstasis siuè defectio; ad defectionem verò absorptio Dei: ita vnio ista realis Christi in Sacramento, quæ purissimis mentibus eum suscipientibus contingere aliquando solet, nihil aliud est, quam illapsus, siuè manifestatio ipsius Christi existentis occulte in hoc Sacramento, ostendentis se mentibus purgatissimis sub ratione summæ lucis, ac summi boni, ac contactu quodam diuinissimo ac ineffabili non solum ad carnem, sed ad spiritum pertingentis.

Aduerte tamen quòd hic contactus, & hæc vnio non consistit in eo præcisè quod Christus ex intimo affectu per modum cibi intra nos operetur, vt aliqui existimarunt; est enim ista vnio moralis tantum quæ nulla ratione dici potest realis; cum adhuc Christus ipse per modum cibi intra nos operans multo sensu percipiatur aut tangatur: sed fide tantum credatur & cognoscatur, vt præsens; sed consistit ex parte Christi in dulcissimo & reali complexu & deosculatione Christi quo Christus sponsæ sibi dilectæ osculum dulcissimum concupiscenti largitur: Ex parte verò animæ consistit in mutua ac reciproca vnione, siuè amplexu, ad quam consequitur experimentalis & dulcissima perceptio ipsius Christi; per quam spiritualis dulcedo in ipso Deo possidetur: non enim fide tantum & affectu, sed re ipsa purissimæ animæ ipsius Christi consummatam ex eius diuino amplexu sentiunt vnionem.

526 Hæc autem vnio realis intimæ sponsæ cum sponso in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento probatur; primo authoritate sacræ Scripturæ: deinde Sanctorum Patrum: & tandem ratione. Ex Scriptura probatur ex illo loco Ioannis 14. *In illa die vos cognoscetis, quia ego sum in patre, & vos in me & ego in vobis:* quæ verba non solum de aduentu Spiritus Sancti sunt interpretanda, vt superiùs exposuimus, sed & de Christi domini aduentu per Eucharistiæ sanctæ sumptionem intelligi proprijssime possunt: quasi dicat. In illa die quando ego venero ad vos sub speciebus panis velatus, cognoscetis tria hæc: nempè me esse in parte meo, id est, me esse Dei filium, Deum verum, eiusdem cum Patre substantiæ. Rursus cognoscetis vos esse in me, id est, percipietis spiritum vestrum & carnem vestram meæ carni ac Diuinitati intimè esse vnitam; ac demùm experiemini quod ego etiam sum in vobis, id est, vobis omninò per interiorem amplexum vnitus, ita vt verè possit dici quod vos: *Qui manducatis meam carnem, & bibitis meum sanguinem, in me maneatis, & ego in vobis;* quod commune est omnibus dignè ad me accedentibus: Sed & vlterius in illa die cognoscetis, quod ego qui à Patre processi, maneo in vobis & vos in me: quæ quidam cognitio quæ purioribus animabus contingit, nihil aliud est, quam cognitio experimentalis & perceptio Christi realiter vniti cum ipsis: de qua vnione intelligenda sunt illa verba: Rogo pater vt vnum sint sicut ego & tu vnum sumus.

Hæc quidem interpretatio manifestè colligitur ex sequentibus verbis. Qui habet mandata mea, & seruat ea, hic est qui diligit me: & pater meus diliget eum, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Non cum, inquit: pater diligit mandata mea obseruantes, sed & ego etiam non vt Deus tantum, sic enim vna & eadem dilectione cum Patre diligo; sed vt homo etiam mea charitate quam vt homo habeo, eos diligam, non tantum continuando amorem, sed nouis semper cumulando beneficijs, quibus multifariam & continuo meos afficio amicos, inter quæ præcipuum illud est quod & manifestabo eis me ipsum: quæ quidem promissio cum non solum de discipulis, sed etiam de omnibus perfectè Christum diligentibus intelligatur, non video de alia manifestatione locum hunc interpretari posse, quam de ea qua Christus ineffabiliter in hoc Sacramento aliquando sanctissimis animabus per diuinum illapsum se manifestat, ac percipiendum per vnitiuum amplexum se præbet.

Ex Patribus verò tenet hanc sententiam S. Ioannes Chryso- 527
stomus, *Homilia 45. in Ioannem*, vbi ait: vt autem non solum per dilectionem, sed etiam re ipsa in illam carnem conuertamur per cibum, id efficitur quem nobis largitus est: cum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redigit: hoc enim amantium maximè est. Idem docet S. P. N. Cyrillus *lib.10. in Ioannem cap 13.* vbi ait: non habitudine solum quæ per charitatem intelligitur Christum in nobis esse, verum & participatione naturali: nam quemadmodum si quis igne liquefactam ceram alij ceræ similiter liquefactæ ita miscuerit, vt vnum quid ex vtriusque factum videatur: sic communicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est, & nos in ipso: Idem docet Hilarius *Tr. de Trinitate* 1. Gregorius Nicenus. *Homil.8. in Ecclesiasten.* D. Thomas *opusculo 60. gradu 7. & 8.* Bonauentura *Itin.6 atern. dist 6.* Ioannes Gerson. *tom.3. tract.9.* Dionysius Cartusianus *serm.4. de festo corporis Christi*. Taulerus *institutionum cap.9.* & alij multi quos refert & sequitur N. Thomas à Iesu *de diuina oratione lib.4. capitulo 27.* quos breuitatis causa omitto.

Deinde probatur ratione. Amor suaptè natura tendit ad 528
vnionem non tantum per affectum, sed etiam realem amantium inter se; ita vt virtute illius & ex se (si fieri posset) ex ambobus amantibus fieret vnus: quod cum sit impossibile, amor re ipsa quærit vnionem quæ conuenit, & decet, vt cum Aristophano & Aristotele notauit D. Thomas 1. 2. *quæst.28. art.1. ad 2.* Sed vnio quæ conuenit & decet, est vnio realis quæ est amoris præcipuus effectus & consummatio; ergo præter illam vnionem quā amor per affectum charitatis producit; quæ omnibus Christum dignè sumentibus in hoc Sacramento communis est; alia vnio realis in animabus purificatis & seraphicis inueniri potest: quæ consummata est & verus effectus amoris: hæc autem nihil aliud esse diximus, quam ipsius Christi illapsum quo per vnitiuum amplexum animabus hœroicis virtutibus prædictis se manifestat: ergo talis vnio realis aliquando datur, qua realiter Christus animæ coniungitur, eique oscula spiritualia imprimit & multò etiam ab ipsa anima osculatur, percipitur, astringitur, & tenetur, appellaturque meritò hæc coniunctio matrimonium spirituale inter animam & Christum; inter quos matrimonium per charitatis affectum contrahitur. Per illapsum verò Christi in animam & per eius amplexum consummatur & perficitur.

Dices qua ratione Christus in hoc Sacramento reali coniun- 529
ctione his animabus coniungitur; An inquam prius sua carne nostram tangente & sua virtute ad spiritum vsque nostrum tangente, seu potius immediatè animæ ipsi illabatur, ac eius præsentiam realem exhibeat, eique arctissime vniatur? Respondeo, hanc vnionem in primis esse ineffabilem, ac proinde vix posse

posse eius modum exactè explicari: gustari potest quod explicari nequit. Cæterum quamuis perfectè nequeat illius vnionis diuinissimus nexus elucidari, breuiter tamen ac sub peritorum correptione; illud in primis sentimus in hac vnione corpus Christi tangi, palpari & sentiri supernaturaliter posse etiam à nostra carne & de facto id contingere, vt *sectione sequenti* dicemus. Quomodò verò glorificatum corpus tangi queat, cum adeò subtile sit, vt neque attrectari, neque teneri possit, hoc diuinæ Omnipotentiæ attribuendum arbitror: scimus enim Thomam & palpasse, & vidisse latus Christi. Ioannis 20. *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas*, vbi D. Augustinus & alij Patres per illud verbum, *vide*, intelligunt, *tange*, vnde ex Augustino & alijs Patribus infert Maldonatus Thomam reuera tetigisse Christi corpus, non ergo quia gloriosum ideò à nostra carne sentiri, aut percipi siuè tangi diuina virtute nequit. Caro igitur Christi eorum carni qui ardentissima inflammati Charitate eam suscipiunt, reali coniunctione vnitur; & tunc diuinitas, immò totus Christus animæ illabitur, ac intime realique coniunctione inhæret. Hæc consummata & perfecta cum Christo vnio, tam in carne, quàm in spiritu in hac vita inchoatur, perficitur verò & consummatur in gloria. Hæc vnio immediata nostræ carnis cum Christi etiam viuificante carne magis consona Patrum loquendi modo videtur.

530 Possumus etiam in hac vnione illud satis probabiliter iudicare, vt ipse Christus sine alio physico, aut reali nostræ carnis contactu vsque ad interiora spiritus nostri clausis corporis ianuis ingrediatur; ibique spiritui dignissime, eum recipientium manifestetur: eique arctissimè coniungatur; ita vt spiritus noster per interiorem amplexum vitali sensatione, intellectu, scilicet, & voluntate ipsum Christum sibi vnitum sentiat, tangat, percipiat, degustet: eique intime adhæreat: atque vnus cum Christi Spiritu factus viuat: quod aperte sonare videntur illa verba Ioannis 14. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum & manifestabo ei me ipsum*: quæ quidem manifestatio (vt supra diximus) nihil aliud est quam illapsus Christi in animas sanctissimas per amplexum, & deosculationem suauissimam: quem amplexum cum degustaret sponsa. *Læua eius*, inquit, *sub capite meo & dextera illius amplexabitur me*

In hac verò experimentali ipsius Christi tempore huius illapsus perceptione, quæ sint vitales tam intellectus quàm voluntatis operationes explicemus oportet: In primis intellectus tunc sentit ac vitaliter percipit Christi præsentiam: ita vt nulla ratione possit dubitare Christum esse spiritui proprio vnitum: licèt eum intuitiuè, ac clarè non conspiciat: sicut sponsus nocturno tempore sponsi amplexus quem videre nequiebat, sentire potuit, & de eius præsentia reddi certa, vt ipsa fatetur Canticor. 5. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius*.

Aliquando verò ipse Christus clementissimus animarum sponsus tunc temporis permittit non solum ab intellectu sub fidei nocte percipi, sed & clarè, & intuitiue videri non multum dissimili visione (quantum ad hoc) ab ea quæ nunc à Beatis spiritibus videtur in Cælo: quamuis non ea plenitudine gloriæ, claraque essentiæ diuinæ visione. In venerabili igitur Eucharistiæ Sacramento prædicti illapsus, siue vnionis tempore visio intellectualis oculi diuina virtute eleuati in ipsum Christum terminatur, non tantum vt ibi præsentem, sed vt omninò dignè suscipienti vnitum, ac intimè per amplexum illum diuinissimum coniunctum: qua quidem visione intellectus fit omninò certus de præsentia Christi tam sub speciebus Sacramentalibus, quàm sibi arctissimè coniuncti. Quare sanè certitudo pro breuissimo illo tempore fidem euacuat quantum ad illum articulum de præsentia Christi in Sacramento. Quòd vero possit intellectus diuina virtute eleuatus videre Christum ibi Sacramentaliter existentem, gloriosum & beatum; immò etiam sine modo Sacramentali, communior est Theologorum sententia.

531 Si verò de voluntate loquamur, certum est ipsam tempore istius illapsus immediatè Christum ipsum sibi præsentem dulcissimè amplecti, ac eius suauissimam præsentiam & osculum degustare; ac dulcissimè frui: quare voluntas tunc perfectissime Deo vnitur, ipsumque perfectissime amat, sentit, & gustat: & sicut beatitudo cælestis consistit in manifestatione, seu manifesta visione ipsius Dei, ac vnione intellectus & voluntatis cum ipso: ita ista vnio, siuè perceptio vitalis Christi, quæ beatitudinis vera inchoatio dici potest, nihil aliud est quam perceptio, seu sensus vitalis Christi in Sacramento existentis: qua non minùs intellectus quam voluntas ipsum Christum immediatè attingunt: sunt enim istæ duæ potentiæ quasi duo brachia, quibus anima Christum complectitur, eique vnitur.

In hac igitur præclarissima vnione anima etiam in hac vita præ amore extra se rapta soporatur, ibique dormit somno placidissimo, ac per mentis excessum extra se rapti omninò eius sensus tam interiores, quàm exteriores absorbentur: huiusmodi soporem ecstasimque desiderabat sponsa in Canticis clamans apud Bernardum: *Indica mihi ò tu, quem diligit anima mea*, vbi pascas, vbi cubes in meridie, vbi cubem tecum. Huiuscemodi sopore tenebatur Euangelistæ anima, cum in eius pectore recumbens incomprehensibilem illam sapientiam exsuxit, quam postmodum ad totius mundi refocillationem abundè effudit: Huiusmodi somno obdormiuit Adam *in paradiso in statu innocentiæ*. Huiusmodi sopore soporatus fuit Paulus qui raptus in tertium Cælum audiuit arcana verba; quæ non licèt homini loqui. In talem ecstasim fuit raptus egregius ille Propheta, qui cum Deo quadraginta diebus ore ad os loquebatur, non sane per vmbram aut in ænigmate, sed aperte, sicut solet amicus ad amicum loqui.

Et intra. Nec mirandum est cur soporem hunc non nocturnum, non matutinum, sed meridianum sponsa nuncupet: haud, inquam, præter rationem; nam in meridie sol omnium feruentissimè, splendidissime, altissimè, in sua sphera refulget; sic in dulcissimum huius excessus soporem sponsa peruenire nequit, nisi feruentissima prius charitate Dei, & proximi succensa, nisi splendidissimis solis iustitiæ radijs illustrata, nisi in altissimo virtutum omnium solio consistens: Illud profectò epulum omnium est deliciosissimum, supremaque omnium felicitas, quæ in hoc mundo sponsæ contingere potest. Gustus enim quidam est cælestium voluptatum fruitioque amplexus sponsi. Istud est, quod præ omnibus potissimum desiderat sponsa. Verùm proh dolor! adeò rarò, adeò tenuiter, ac momentaneè hac illi suauitate frui licèt, vt eam priusquam se percepisse sentiat, amittat. Hactenus Bernardus. Non enim durat hæc felicissima sponsi præsentia nisi quantum species Sacramentales non consumuntur, immò nec per hoc sæpè tempus: rara enim est (vt inquit Bernardus) hora, & breuis mora.

Ex dictis infero primò perfectam vnionem carnis Christi cum nostro spiritu, non consistere in eo præcisè quod Christus ex intimo affectu per modum cibi intra nos operatur, vt aliqui existimarunt, est enim ista vnio moralis tantum, quæ nulla ratione dici potest realis, & naturalis vnio: cum adhuc Christus ipse per modum cibi intra nos operans nullo censu percipiatur, aut tangatur; sed fide tantum credatur, & cognoscatur vt præsens. Hæc autem vnio de qua locuti sumus, verè realis, substantialis & naturalis: quia non fide tantum & affectu, sed reipsa purissimæ animæ ipsius Christi consummatam ex eius diuino amplexu sentiunt vnionem.

Dixi eam vnionem rectè vocari naturalem, non quod vna in naturam alterius conuertatur; sed quia Christus secundùm veritatem naturæ & carnis suæ, nobis vnione reali per physicum contactum, eo modo quo fieri potest (nempè per vitalem perceptionem) coniungitur. Christus enim animæ nostræ & sponsus, & vitalis cibus in hoc Sacramento miro quodam modo vnitur: ita vt totum hominem ad se trahat & transformet: vt nulla possit vnio coniunctior ac transformatio verior, perfectiorque cogitari in hac vita: Sicut enim ignis omnem ligni materiam adeò absumit vt iam lignum non tam lignum quàm ignis esse videatur, vnumque cum igne efficiatur, omnique deperdita ligni similitudine in ignem ita transformetur, vt ignis etiam in nomine merito appelletur: ita anima hoc arcano Christi contactu tota à seipsa deficiens Christo ipsi vnitur ac in eum ineffabili modo transformatur: ita vt pro illo breuissimo tempore diuinis Christi splendoribus tota illustrata, ac eius amplexu penitus ignita in ipsum Christum transiuisse videatur, cum Apostolo verè dicens: *Viuo ego, iam non ego: viuit verò in me Christus*: simili ferè comparatione vnionem hanc explicat S. Cyrilus *lib. 15. in Ioannem cap. 14.* & alij Patres.

Aduerte tandem Christum quantum est ex se paratum esse 532
suijpsius manifestationem liberalissimè concedere eis omnibus qui non solum in gratia, sed qui se dignè disposuerint ad hanc realem vnionem, & amplexum: rarissimi tamen admittuntur ob defectum dispositionis: bibunt namque amici, sed solum charissimi inebriantur: Felix anima quæ in hac cella vinaria inebriatur: vt ait Sponsa Canticorum 1. *Introduxit me in cellam vinariam*. Felix anima quæ in hac mensa nuptiali matrimonij spiritualis cibum iustum omnium delicatissimum comedit, vt ait Sponsa Canticorum 2. *Fructus eius dulcis gutturi meo*, *quæ de hoc fonte signato potatur*: iuxta illud Psalmi: *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris*: quæ in hoc orto concluso cum Sponso recreatur: iuxta illud Canticorum 5. *Veni in hortum meum soror Sponsa*. Felix anima quæ in hoc florido lectulo dormit cum sponso, vt ait Sponsa Canticorum 1. *Lectulus noster floridus*: Eucharistiæ enim Sacramentum est lectulus floridus in quo coopertus & absconditus sponsus requiescit cum dilecta sua vsque ad consummationem sæculi. Felicissima anima quæ in hoc throno gloriæ Sponso sociatur. Eucharistia enim est ferculum quod fecit sibi Salomon de lignis Libani cuius reclinatorium erat aureum & aceruus purpureus media charitate contractus propter filias Ierusalem; vt dicitur *Canticorum* 3.

Ex quo concluditur quod cum feruor charitatis tantus sit in hoc diuino thalamo nuptiali, in hoc throno gloriæ Christi, ferè nunquam sine ecstasi hæc vnio fruitiua contingit; inde tamen non licèt inferre quod semper quod ecstasis contigit in receptione huius Sacramenti, anima eo tempore ad istam felicissimam vnionem eleuetur: sæpè enim ecstasis sine tali vnione contingere potest, vt aliquandò etiam accidit incipientibus ex spe-

ciali dulcedine quam aliquandò recipiunt in receptione huius diuinissimi Sacramenti: sed vltra requiritur experimentalis ipsius Christi, eiusque osculi & amplexus vitalis claraque preceptio. Felix anima quæ Regi æterno Christo per similes nuptias est copulata. O Eximiam, & beatam Christi & animæ coniunctionem quæ talis, tantaque est, vt Christus sit illi omnia in omnibus, qui ideò factus est homo vt media hac Sacramentali ac deifica vnione homo fieret Deus.

SECTIO II.

De vnione Corporis Christi cum carne dignè eum suscipientis.

SVMMARIVM.

534 *Regulariter loquendo inter nostrum corpus & corpus Christi nulla datur realis vnio virtute Eucharistiæ, sed tantùm vnio moralis mystica medijs speciebus Sacramentalibus.*

535 *Aliquando ex speciali Dei fauore, & dispositione contingit dari hanc vnionem realem in illis animabus, quæ peruenerunt per contemplationem ad realem animæ vnionem cum Christo in Eucharistia.*

536 *Hæc vnio tam spiritus quàm carnis nostræ cum ipso Christo & eius carne est similis illi quam nunc in cœlo animæ separatæ, & post resurrectionem etiam corpora beatorum cum Christo feliciter experientur.*

537 *Anima quæ peruenit ad hanc vnionem & complexum felicissima est.*

538 *Quomodo aliquæ locutiones Patrum sint intelligendæ declaratur.*

539 *Ex hac vnione, & contactu carnis Christi in nostram carnem mirabilis virtus deriuatur.*

540 *Quadruplex potest dari vnio inter dignè suscipientes Christum & ipsum Christum, quæ ibi explicantur.*

534 DIco primò: Regulariter loquendo inter nostrum corpus & corpus Christi nulla datur realis vnio virtute Eucharistiæ, nisi tantùm vnio moralis mystica, fundata aliquo modo in corporali vinculo, seu coniunctione corporis Christi medijs speciebus Sacramentalibus cum carne nostra: quam si volueris dici realem; solum erit, vt excludantur signa, & figuræ; non verò quia re ipsa sit realis vnio inter carnem Christi & dignè suscipientis: ita Suarez *tom. 3. in 3. part. quæst. 79. disp. 64. sect. 3.* N. Thomas *à Iesu de oratione diuina cap.* 30. Ratio est. Quia in receptione Eucharistiæ corpus Christi nec physicè sentitur, nec corporeo aut intellectuali, sed tantùm fidei oculo videtur: neque aliquo alio sensu regulariter præsentialiter percipitur: Sed non potest dari vnio realis inter corpus dignè suscipientis Christum & corpus ipsius Christi sine aliquo contactu & aliqua sensus perceptione: ergo regulariter talis vnio inter corpus Christi, & corpus dignè suscipientis non inuenitur.

535 Dico 2. Licèt regulariter non detur talis vnio, vt dixi præcedenti asserto; aliquandò tamen ex speciali Dei fauore & dispensatione contingit, dari hanc vnionem, non in omnibus dignè suscipientibus Christum, sed in illis tantùm, quorum mens diuina dignatione ad vnionem illam felicissimam (de qua *sectione præcedenti*, locuti sumus) subleuantur: in his enim corpus Christi immediatè non solùm attingitur ab eorum spiritu, sed & eorum caro sentit ineffabili contactu Christi præsentiam. Et in hoc sensu debent intelligi Hilarius *lib. 8. de Trinitate.* D. Chrysostomus *Homil. 46. in Ioannem.* S. Cyrillus Alexandrinus *lib. 4. in Ioannem & lib.* 10. *cap.* 3. & alij Sancti Patres, quos refert Maldonatus *in Commentarijs cap. 6. in Ioannem.* Vasquez *in 3. part. quæst. 79. art. 2. disp. 204. cap. 2. in fine*, qui talem vnionem videntur concedere inter corpus Christi & corpus dignè illum suscipientium. Ratio est, quia licèt corpus Christi in hoc sacramento sit intangibilis & imperceptibilis, diuina virtute fit, vt tangat, & tangatur, ac immediatè percipiatur, non solum à purissimis ac purgatissimis mentibus, sed etiam ab eorum carne.

536 Dico tertiò: Hæc vnio tam spiritus, quàm carnis nostræ cum ipso Christo, & eius carne est similis illi, quam nunc in cœlo animæ separatæ & post resurrectionem etiam corpora beatorum cum Christo feliciter experientur. Nam sicut in cœlo Christus ineffabili modo mentibus beatorum illabetur & ipsorum animæ in Christum transformabuntur; ita vt in illis per vnionem realem verè Christus viuat & regnet & ipsi in ipso manentes viuant in Christo, & propter Christum: corpus verò Christi vnietur carni beatorum iam resurrectorum, non per penetrationem sed per quoddam dulce amplexum: & de osculatione eodem modo accidit in hac vita aliquibus iustis purgatissimis: non enim solum eorum mentibus illabitur Christus, & ipsorum animæ in ipsum transformantur, modo dicto: sed etiam caro Christi corpori nostro coniungitur, ac à carne nostra caro Christi ineffabili modo sentitur, & complexatur ac realiter vnitur: ita vt post tanti diuini Sacramenti sumptionem diuina dignatione etiam eorum corpora æternæ felicitatis fructus percipere incipiant.

O castissimi & purissimi amplexus, & Felix osculum, ac stupenda dignatione mirabile, vbi per contactum labiorum, & 537
complexum ipsius Christi transfunditur spiritus osculantis non solum in corpus, sed & præcipuè in ipsam animam. Nam sicut etiam hi qui se inuicem osculantur, non sunt sola labiorum impressione contenti, sed præterea & spiritum ipsum sibi inuicem videntur infundere: ita hoc Christi osculum non solùm carne percipitur, sed & spiritus ipse Christi animæ infunditur: vbi corporis contactu anima sponsæ ad plenissimam in Christum transformationem sublimatur.

Vnde quando Patres pro explicanda hac vitali vnione iusto- 538
rum iam Christo in venerabili Sacramento existente vtuntur varijs loquendi modis, siuè comparationibus: quales sunt illæ: sicut si cera igne liquefacta alteri ceræ etiam liquefactæ immisceatur, ac vnum ex vtraque fiat. Et illud Chrysostomi. Non solum per dilectionem, sed etiam re ipsa in illam carnem conuertamur. Et infra. Per corpus suum se nobis commiscuit: accipienda sunt de vnione animæ cum carne Christi, id est, cum ipso Christo ferè non aliter ac nunc animabus separatis in gloria. Similis vnio contingit eo modo quo superius explicauimus & eodem modo sunt intelligendi alij sancti Patres & Doctores. Cum carne verò dignissime suscipientis tam arcta vnio siuè transformatio non fit, sed potius est quidam contactus nostræ carnis cum gloriosissima Christi carne: eo modo quo S. Ambrosius *serm. 9.* de Sancta Agnete refert dixisse eam cum iam moritura Christi corpus suscepisset. *Nunc*, inquit, *corpus Domini mei corpori meo associatum est.*

Dico quartò: Ex hoc Christi contactu cum carne nostra mi- 539
rabilis virtus in carnem nostram deriuatur: virtus enim ex illo exit quæ non solum mentes, sed & corpus sanat, ac corroborat reformans illud ac influens in ipsum miram spiritui subiectionem, exhibensque membra illius arma iustitiæ ac quodammodo gloriosi corporis: immò & ipsius Christi incipit induere qualitates, vt ferme in hoc proposito scribit S. Bonauentura, *Itin. 7. dist. 6.* vbi ait: sicut per opera interioris hominis vt per contemplationem quandoque fit quædam prælibatio æternæ vitæ, ita & per opera exterioris hominis fit in eo aliquando similitudo aliqua, vel imago æternæ vitæ. Et Bernardus *lib. de amore Dei* dicit: *Corporum suorum iam hic inchoant vel initiant gloriam & puritate conscientiæ, & intimæ conuersationis gratia perfectè habituri eam in futura perenni vita pronuntiat.*

Dico quintò: Quadruplex datur genus vnionis inter dignè 540
suscipientes Christum & ipsum Christum. Primum per affectum charitatis quæ communis est omnibus dignè accipientibus hoc venerabile Sacramentum; quæ vnio verè differt ab illa generali qua per charitatem iusti vniuntur cum Deo: quia illa respicit propriè Deum ipsum, hæc verò ipsum Christum, intra nos in hoc Sacramento verè existentem, ac excitantem nostrum spiritum, vt cum ipsius Christi spiritu arctissimè coniungatur. Secundum genus vnionis est cum Christus non tantùm per affectum, sed etiam in effectu, reali coniunctione ita immediatè animæ vnitur, vt ab illa eius præsentia suauissimè percipiatur, quæ nunquam sine mentis excessu contingit: hæc verò paucissimarum, ac sanctarum est animarum.

Tertium verò genus vnionis est cùm non solum Christi realis præsentia à mentibus purissimis vnione prædicta ineffabili percipitur, sed etiam corpori coniungitur, ac à carne nostra caro Christi ineffabili modo sentitur. Quartum denique vnionis genus dici potest cùm Christus medijs speciebus carni dignè eum suscipientium coniungitur: quæ potius moralis, & mystica, quàm realis dici debet. Et hæc de felicissima animæ cum Deo vnione & de tota mystica Theologia ad Laudem & Gloriam Dei omnipotentis, beatissimæque Virginis Mariæ, eius dignissimi sponsi S. Iosephi, S. M. N. Theresiæ, omniumque Sanctorum; & ad vtilitatem animarum, ac sub Ecclesiæ Sanctæ Romanæ censura, cui libentissimè in omnibus tanquam verus eius filius me submitto hodie 12. die Nouembris anni Domini 1671.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS

Rerum omnium, & Verborum, quæ in hoc Volumine continentur.

Littera, T. *Tractatum*, N. *Numerum eiusdem Tractatus marginalem significat.*

Charita-

Contemptus.

D

Delectatio.

Desiderium.

Desperatio.

Desponsatio.

Post

Poni-

Cogno-

Memoria.

Meritum.

Misericordia.

Modestia.

Motus.

O

Obiectum.

Oblatio.

Obseruantia.

Obedientia.

Odium.

Odoratus.

Oratio.

Operatio.

Opus.

Osculum.

Pœnitentia.

Phantasia.

Passio.

Pati.

Paupertas.

Peccator.

Peccatum.

Perfectio.

Petitio.

Pietas.

Secun-

Puritas.

Q

Quies.

R

Raptus.

Religio.

Resignatio.

Reuelatio.

Recollectio.

Sem-

Quan-

Per

Index Rerum, & Verborum .

F I N I S.